

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ARCHIVNICTVÍ A POMOCNÝCH VĚD HISTORICKÝCH

DIPLOMOVÁ PRÁCE

TŘEBOŇSKÝ ARCHIVÁŘ ANTONÍN MARKUS A HISTORIK UMĚNÍ
ZDENĚK WIRTH – ROZBOR A VÝBĚROVÁ EDICE VZÁJEMNÉ
KORESPONDENCE

Vedoucí práce: doc. PhDr. Marie Ryantová, CSc.

Autor práce: Libuše Homerová

Studijní obor: Archivnictví navazující

Ročník: II.

2013

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému materiálu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledky obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 10. ledna 2013

P o d ě k o v á n í

Můj velký dík za podnětné návrhy a cenné rady při tvorbě diplomové práce patří především doc. PhDr. Marii Ryantové, CSc. Upřímné poděkování si zaslouží i můj syn Jakub za jeho neskonalou trpělivost a opakovaně poskytovanou pomoc při řešení různých problematických situací, jež se poměrně často objevovaly při mé práci s počítačem. Ráda bych poděkovala i svému zaměstnavateli, Státnímu oblastnímu archivu v Třeboni, jmenovitě PhDr. Václavu Ramešovi a Mgr. Karlu Matuškoví, za velkou podporu, které jsem se těšila po celou dobu mého studia na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích.

ANOTACE

Jak napovídá název kvalifikační práce *Třeboňský archivář Antonín Markus a historik umění Zdeněk Wirth – rozbor a výběrová edice vzájemné korespondence*, autorčiným prvotním záměrem byl rozbor a ediční zpracování unikátního epistolárního souboru, který pokrývá téměř půl století vzájemného přátelství a spolupráce dvou výrazných představitelů české kulturní sféry první a počátku druhé poloviny dvacátého století. Editovaná korespondence je součástí osobních pozůstalostí obou shora jmenovaných mužů uložených ve Státním oblastním archivu v Třeboni (Antonín Markus) a v Ústavu dějin umění Akademie věd České republiky (Zdeněk Wirth).

Diplomová práce je uvedena obecným pojednáním, které se věnuje korespondenci jako předmětu badatelského zájmu a jehož součástí je i přehled autorů konkrétních studií, kteří se věnovali či věnují edičnímu zpracování korespondence různých osobností. V další kapitole jsou představeny použité prameny a odborná literatura, z níž autorka čerpala. Životní osudy dlouholetého treboňského schwarzenberského archiváře Antonína Markuse a našeho předního historika umění a organizátora památkové péče Zdeňka Wirtha jsou prezentovány jednotlivě v jejich biografiích. Následuje rozbor editované korespondence z hlediska dochovanosti a množství, druhové skladby, frekvence jejího vedení a vnější podoby jednotlivých dokumentů, doplněný o tématickou analýzu jejich obsahu. Na komentovanou výběrovou edici navazuje nezbytná ediční poznámka a jmenný rejstřík. Samozřejmostí je též soupis pramenů a použité literatury. Textovou část diplomové práce vhodně doplňují obrazové přílohy.

ANOTATION

As it is obvious from the title of the graduate work *Antonín Markus, the archivist of the town of Třeboň, and Zdeněk Wirth, the arthistorian – analysis and selective edition of the common correspondence*, the authoress primary intended to prepare the analysis and elaboration of the edition of the unique epistular collection, which covers almost a half of century of the mutual friendship and cooperation of the two important representatives of the Czech cultural scene of the first and the beginning of the second half of the 20th century. The editated correspondence is a part of the personal inheritances of the both mentioned men which is saved in the State region archive in Třeboň (Antonín Markus) and in the Institute of the history of art of the Academy of sciences of the Czech republic (Zdeněk Wirth).

The first part of the diploma work brings the general essay on the correspondence as an object of the scientist's interest and the survey of the authors of the certain works on the edition analysis of correspondence of the various personalities. Next chapter introduces the used sources and special literature which the authoress used. The life stories of Antonín Markus, the longtime archivist of the Třeboň Schwarzenberg's archive, and Zdeněk Wirth, our eminent arthistorian and organizator of the monument preservation, are presented in the individual biographies. Next part of the work shows the analysis of the correspondence from the view of the condition and amount, kind of communication, frequence of answering and the outer look of the individual documents, which is ensembled with the topic analysis of it's content. The commented selected edition is followed by the editing notice and the name index. Other part brings of course the list of sources and used literature. The end of the diploma work includes the visual enclosures which suitably enrich the written part.

OBSAH

I.	Korespondence jako předmět badatelského zájmu	7
II.	Prezentace pramenů a literatury	10
III.	Životopis Antonína Markuse	13
IV.	Životopis Zdeňka Wirtha	21
V.	Rozbor korespondence	27
VI.	Komentovaná edice	73
VII.	Ediční poznámka	362
VIII.	Seznam použitých zkratk	368
IX.	Soupis pramenů a literatury	369
X.	Seznam příloh	375
XI.	Přílohy	378
XII.	Jmenný rejstřík	396

I. Korespondence jako předmět badatelského zájmu

Dopisování bylo ve své době zcela běžným a tím pádem i nejrozšířenějším komunikačním prostředkem. Nutným předpokladem byla oboustranná gramotnost pisatelů, vzájemné odloučení a možnost doručení jejich zásilek. Je proto pochopitelné, že prvními pisateli dopisů byly příslušníci aristokracie, kteří v pozdějších letech také určovali jejich epistolografickou úroveň. V devatenáctém století nachází dopisování stále větší oblibu u měšťanské vrstvy obyvatel. S rozšiřující se vzdělaností přestává být sociálně omezeno a postupně se přenáší na celou občanskou společnost. Její zlatá éra definitivně končí s nástupem moderních technologií. Současná generace už běžně využívá jiné, zcela nové způsoby dorozumívání zejména prostřednictvím mobilních telefonů, počítačů a internetové sítě. To má nesporně své výhody – především možnost komunikace v reálném čase. Na druhou stranu e-mailové a SMS zprávy či komunikace prostřednictvím ICQ a sociální sítě Facebook zároveň degradují úroveň psaného mnohdy na nejnižší míru a přispívají tak k znevažování našeho mateřského jazyka. Z pohledu archiváře nezbyvá než vyjádřit politování nad tím, že v budoucnu pravděpodobně již žádné epistolografické soubory do archivů přebírány nebudou.

První studie, které zpřístupnily korespondenci formou edice se u nás objevily již ve druhé polovině 19. století téměř výhradně v souvislosti s osobami pocházejícími ze šlechtického prostředí. Doslova průkopníkem na poli ediční práce zabývající se korespondencí členů významných aristokratických rodů (Černínové, Žerotínové, Pernštejnové), navíc zaměřené i na ženy, byl František Dvorský.¹ Brzy ho následoval např. August Sedláček,² František Tischer,³ Julius Glücklich⁴ či Zdeněk Kalista.⁵ V prvním roce druhé světové války vydává Vladimír Hellmuth-Brauner edici

---

¹ Viz jeho práce *Staré písemné památky žen a dcer českých*, Praha 1869; *Zuzanka Černínova z Harasova, dopisy české šlechtičny z polovice 17. století*, Praha 1886; *Mateř a dcera Zuzany Černínové z Harasova, listy Alžběty Homutovny z Cimburka a Elišky Myslíkovny z Chuděnic*, Praha 1890; *Listy paní Kateřiny z Žerotína rozené z Valdštejna, I-II*, Praha, Rozpravy ČAVU 1894, 1895. Naopak mužům věnoval následující práce *Dopisy pánův Jana a Vojtěcha z Pernštejna z let 1509-1548*, in: AČ XX., Praha 1902, s. 277-525; *Dodatky k dopisům Jana a Vojtěcha z Pernštejna*, tamtéž, s. 526-540. Přehled vydaných prací, z kterého i nadále čerpám, sestavila a laskavě poskytla doc. PhDr. Marie Ryantová, CSc.

² *Listy paní Perchty Lichtenštejnské z Rosenberga*, in: AČ XI., Praha 1892, s. 241-281.

³ *Dopisy Sylvie hrab. Černínové, rozené Caretto-Millesimovy, s chotěm jejím Heřmanem hrab. Černínem z Chudenic z let 1635-1651*, Věstník KČSN 1908, Praha 1909, s. 1-111.

⁴ *Václava Budovce z Budova korespondence z let 1579 až 1619*, Praha 1908; *Nová korespondence Václava Budovce*, Praha 1912.

⁵ *Korespondence císaře Leopolda I. s Humprechtem Janem Černínem z Chudenic, I.*, Praha 1936; *Korespondence Zuzany Černínové z Harasova s jejím synem Humprechtem Janem Černínem z Chudenic*, Praha 1941.

kořespondence Zdenky Braunerové s F. X. Šaldou.⁶ Krátce nato vychází v roce 1941 práce Josefa Klika pozoruhodná nejen svým obsahem, ale i rozsahem, v níž se zabývá kořespondencí dvou významných českých historiků Jaroslava Golla a Josefa Pekaře.⁷ O dva roky později je Josef Klik následován Jaromírem Pečírku a edicí dopisů Maxe Dvořáka s historiky Gollem, Pekařem a Šustou.⁸ Kvůli stále nepříznivější politické situaci, která vyústila v únoru 1948 v nastolení komunistické diktatury, tak Klikova kniha nadlouho zůstala posledním vydaným dílem tohoto druhu. V průběhu padesátých až sedmdesátých let dvacátého století badatelé obraceli svou pozornost k jiným, tzv. „nezávadným“ tématům. Šlechtická tematika či pozornost věnovaná prvorepublikovým historikům a politikům byla v té době neaktuální, ba dokonce nežádoucí. Pokud se nějaké takové práce objevily, pak byly poplatné režimu a tím pádem značně neobjektivní. První náznaky jistého politického uvolnění a s ním souvisejícího návratu k edičně zpracované šlechtické kořespondenci se objevily na začátku osmdesátých let minulého století. Šlo však pouze o nesmělé a ojedinělé práce Noemi Rejchrtové⁹ a dvojice Anny Skýbové a Jaroslava Poráka.¹⁰ Jistou výjimku tvořila vydaná kořespondence Zdeňka Nejedlého s historiky Gollovy školy, kterou společně vydali Josef Hanzal a Blanka Svadbová.¹¹ Svým charakterem se tomuto výčtu poněkud vymyká práce Petra Čorneje vydaná v roce 1989 *Království dvojího lidu, České dějiny let 1436-1526*, který na základě dobové kořespondence podává výklad jedné z etap našich národních dějin.

Situace na poli historického bádání se radikálně mění na počátku devadesátých let dvacátého století v souvislosti s nově nabytou svobodou. Badatelé obracejí svou pozornost na témata, která jim byla po léta zapovězená a své obzory si rozšiřují četbou zahraniční literatury, která byla dříve nedostupná. Nejinak tomu bylo i v případě kořespondence, která se jako předmět ediční činnosti těší v posledních letech stále většímu badatelskému zájmu, přičemž okruh osob, na které se editoři zaměřují se neustále rozšiřuje. Už se nejedná pouze o příslušníky vyšší aristokracie, ale stále více i o historiky, ženy a nově o významné, zejména prvorepublikové, politiky, spisovatele a ostatní intelektuály. Některé z vydávaných prací jsou čistě vědeckého charakteru, jiné jsou naopak pracemi populárními určenými pro širokou veřejnost. Jejich vypovídající

---

⁶ *Přátelství z konce století. Vzájemná kořespondence Zdenky Braunerové s F. X. Šaldou*, Praha 1939.

⁷ *Listy úcty a přátelství. Vzájemná kořespondence Jaroslava Golla a Josefa Pekaře*, Praha 1941.

⁸ *Listy o životě a umění. Dopisy Jaroslavu Gollovi, Josefu Pekařovi a Josefu Šustovi*, Praha 1943.

⁹ *Karel st. ze Žerotína. Z kořespondence*, Praha 1982.

¹⁰ *Listy bílé paní rožmberské*, Praha 1985.

¹¹ *Kořespondence Zdeňka Nejedlého s historiky Gollovy školy*, Praha 1978.

hodnotu to ovšem nikterak nesnižuje. Následující výčet autorů, který rozhodně není vyčerpávající, má upozornit na ediční počiny realizované u nás po tzv. sametové revoluci.

Šlechtickou korespondenci si jako předmět svého studia vybral Petr Vorel,¹² Václav Bůžek a Josef Hrdlička,¹³ Jiří Kubeš,¹⁴ Petr Mareš,¹⁵ Pavel Marek¹⁶ či Aleš Valenta.¹⁷ Korespondenci archivářů, historiků a historiků umění se věnovali Anna Smolková,¹⁸ Jaroslav Čechura a Jana Čechurová,¹⁹ Tomáš Borovský a Jiří Lach,²⁰ Jitka Janečková,²¹ Památník Mladovožicka.²² Vzájemnou korespondencí politiků, případně politiků se spisovateli se zabývá Zdeněk Šolle,²³ Marie Krulichová,²⁴ Jaroslav Pecháček,²⁵ Vojtěch Fejlek,²⁶ Jindřich Dejmek²⁷ či Milada Sekyrková.²⁸ Samostatnou zmínku si zaslouhuje zcela výjimečný projekt posledních let uskutečněný v Masarykově ústavu Akademie věd ČR. V rámci vydavatelské řady Knihovny Korespondence

---

¹² *Edice listů Jaroslava z Pernštejna z let 1550-1551*, in: Petr VOREL, *Pernštejnská diplomacie v době stavovského povstání roku 1547*, *Východočeský sborník historický* 3, 1993, s. 259-272; *Česká a moravská aristokracie v polovině 16. století. Edice register listů bratří z Pernštejna z let 1550-1551*, Pardubice 1997.

¹³ *Rodinný život posledních pánů z Hradce ve světle jejich korespondence*, in: *Opera Historica* 6, 1998, s. 145-166, výběrová edice s. 167-271.

¹⁴ *Rodinné vztahy pánů z Hradce a Rožmberků v předbělohorském období*, tamtéž, s. 273-290, výběrová edice s. 291-317.

¹⁵ *Karel Častovec Myška ze Žlutic. Život předbělohorského rytíře ve světle rodinné korespondence*, Ústí nad Labem 2000.

¹⁶ *Svědectví o ztrátě starého světa. Manželská korespondence Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkovic a Polyxeny Lobkovicové z Pernštejna*, České Budějovice 2005.

¹⁷ *Z korespondence české šlechty v 18. století. Listy Štěpána Kinského bratru Františku Ferdinandovi z let 1719-1720*, *SAP* 56, 2006, s. 508-546.

¹⁸ *Korespondence mezi třeboňským vrchním archivářem Antonínem Markusem a roudnickým archivářem Karlem Jeřábkem*, in: *Porta Bohemica* 1, Litoměřice 2001.

¹⁹ *Korespondence Josefa Pekaře a Kamila Krofty*, Praha 1999; *Korespondence Josefa Pekaře a Františka Teplého*, in: *Sborník Národního muzea, řada A – historie*, 2004, s. 1-36.

²⁰ *Josef Šusta a František Hrubý ve vzájemné korespondenci*, Brno 2006.

²¹ *Dizertační práce Mám ty Plzeňáky přece jen nakonec rád. Fridolín Macháček, plzeňský historik, archivář, muzejník a kulturní pracovník. Obrazy ze života a přátelství v zrcadle korespondence s Václavem Vojtiškem*, Praha 2010.

²² *Profesora Augusta Sedláčka listy důvěrné*, Mladá Vožice 1998.

²³ *Masaryk a Beneš ve svých dopisech z doby pařížských mírových jednání v roce 1919, I-II*, Praha 1993-1994.

²⁴ *Nechte mne zapomenouti na sny mé: korespondence T. G. Masaryka se Zdenkou Šemberovou*, Praha 1996.

²⁵ *Masarykovy dopisy Benešovi*, Praha 1996.

²⁶ *V hluboké účtě a oddanosti Karel Čapek: výbor z korespondence T. G. Masaryka s Karlem Čapkem*, Praha 1999.

²⁷ *Korespondence Kamila Krofty s Edvardem Benešem. Část I. (1920-1927)*, *SAP* 44, č. 2, 1994, s. 449-555; *Část II. (1927-1938)*, *SAP* 48, č. 2, Praha 1998, s. 107-208.

²⁸ *Vzájemná korespondence Václava Novotného, Jaroslava Prokeše a Otakara Odložilika*, *SAP* 51, č. 1, 2001, s. 85-274.

T. G. Masaryka bylo v letech 2001-2011 postupně vydáno šest svazků edice Masarykovy korespondence.²⁹

Na edice korespondence spisovatelů a jiných intelektuálů se zaměřili Marta Dandová a Michal Cihlář,³⁰ Kristina Kaiserová a Ivan Martinovský,³¹ Iva Málková,³² Jan Zatloukal,³³ Daniel Kovář,³⁴ pracovní kolektiv ve složení Robert Adam – Jaroslava Janáčková – Magdaléna Pokorná – Lucie Saicová Římalová a Stanislav Wimmer³⁵ nebo Ladislav Matějka.³⁶ Korespondence žen je přitažlivá zejména pro Marii Bahenskou,³⁷ Milenu Seckou³⁸ či Irenu Štěpánovou.³⁹ V těchto případech však jde o drobnější studie publikované v genderově zaměřených sbornících.

II. Prezentace pramenů a literatury

Diplomová práce na téma *Třeboňský archivář Antonín Markus a historik umění Zdeněk Wirth – rozbor a výběrová edice vzájemné korespondence* tematicky úzce navazuje na mou práci bakalářskou, v níž jsem se věnovala životním osudům a profesnímu působení schwarzenberského archiváře Antonína Markuse. Již tehdy jsem se při studiu pramenů se zájmem probírala rozsáhlou a velmi různorodou korespondencí, která se v Markusově písemné pozůstalosti dochovala. Jedním z nejzajímavějších souborů se mi jevila korespondence s historikem umění, odborné veřejnosti nikoli neznámým, Zdeňkem Wirthem. Nejednou jsem se začetla do mnohdy

---

²⁹ Vratislav DOUBEK – Martin KUČERA (edd.), *Korespondence TGM – Bedřich Hlaváč*, Praha 2001; Dagmar HÁJKOVÁ – Bedřich ŠEDIVÝ (edd.), *Korespondence TGM – Edvard Beneš 1914-1918*, Praha 2004; Jan BÍLEK – Helena KOKEŠOVÁ – Vlasta QUAGLIATOVÁ – Lucie SWIERCZEKOVÁ (edd.), *Korespondence TGM – Karel Kramář*, Praha 2005; Jan BÍLEK – Helena KOKEŠOVÁ – Vlasta QUAGLIATOVÁ, *Korespondence TGM – staročeši*, Praha 2009; Jan BÍLEK – Helena KOKEŠOVÁ – Vlasta QUAGLIATOVÁ, *Korespondence TGM – Antonín Rezek*, Praha 2011; Jan BÍLEK – Helena KOKEŠOVÁ – Vlasta QUAGLIATOVÁ – Marie RYANTOVÁ, *Korespondence TGM – Josef Kaizl*, Praha 2011.

³⁰ Karel Čapek. *Korespondence I-II*, Praha 1993.

³¹ Karel Klostermann – *Dopisy Bettyně*, Ústí nad Labem 1995.

³² *Adresát František Hrubín. Dopisy F. Hrubína, J. Seiferta, J. Strnadla, E. Frynty*. Brno 2010.

³³ *Milý Vladimíre... Milý Maestro. Vzájemná korespondence Jana Čepa a Vladimíra Pešky (1951-1966)*, Brno 2005.

³⁴ *Po stopách Karla Klostermanna na Blatech*, České Budějovice 2006, edice Klostermannovy blatské listy na s. 66-91.

³⁵ Božena Němcová. *Korespondence I, 1844-1852*, Praha 2003; *Korespondence II, 1853-1856*, Praha 2004; *Korespondence III, 1857-1858*, Praha 2006; *Korespondence IV, 1858-1862*, Praha 2007.

³⁶ Jiří Voskovec a Jan Werich: *Korespondence I-III*, Praha, 2007-2008.

³⁷ *Obraz dívčího penzionátu v korespondenci Marie Riegrové-Palacké a její dcery Libuše*, in: *Dějiny žen aneb Evropská žena od středověku do 20. století v zasetí historiografie*, Pardubice 2006, s. 557-572.

³⁸ *Korespondence Josefy Křížkové-Náprstkové*, tamtéž, s. 547-555.

³⁹ *Dva měsíce v dopisech feministky. Z korespondence Terézy Novákové*, tamtéž, s. 573-581.

obsáhlých dopisů, četných korespondenčních lístků a pohlednic, které si mezi sebou oba pisatelé po léta vyměňovali a měla jsem tak jedinečnou příležitost blíže nahlédnout do jejich životních osudů. V tomto souboru se dochovaly, byť v nevelké míře, i některé koncepty Markusových dopisů určených Wirthovi a v několika případech i jejich strojopisné průklepy. Tato skutečnost natolik podnítila mou zvědavost, že jsem okamžitě zatoužila obeznámit se se všemi Markusovými dopisy, které jsou součástí písemné pozůstalosti Zdeňka Wirtha uložené v oddělení dokumentace Ústavu dějin umění Akademie věd České republiky. Teprve tehdy, kdy jsem měla příležitost prostudovat ucelený soubor oboustranné korespondence, jsem si mohla utvořit objektivní obraz jak o osobách pisatelů a jejich vzájemném vztahu, tak o atmosféře doby, během níž si dopisy vyměňovali. Z jejich obsahu vždy vyzařoval především vzájemný respekt, který v průběhu let přerostl v upřímné a vřelé přátelství, ukončené až Wirthovou smrtí v roce 1961. Za bezmála padesát let se počet dopisů ustálil na 459 kusech (267 Markusových a 192 Wirthových).

Heuristickou základnu mého bádání reprezentují především dvě osobní pozůstalosti. První z nich tvoří archivní fond *Markus Antonín, PhDr.*, zahrnující osmnáct kartonů dokumentů z let (1378) 1771-1968 uložených ve Státním oblastním archivu v Třeboni. Jeho podstatnou část tvoří Markusova bohatě dochovaná korespondence, která představuje více než pět tisíc kusů dopisů, pohlednic a korespondenčních lístků. Wirthovy dopisy Markusovi jsou v něm zastoupeny v počtu 192 kusů plus 25 dochovaných Markusových konceptů či strojopisných průklepů. Druhým a nepoměrně větším souborem je osobní fond *Zdeněk Wirth (1878-1961)* uložený v oddělení dokumentace Ústavu dějin umění Akademie věd České republiky v Praze. V tomto případě činí rozsah pozůstalosti úctyhodných 309 kartonů,⁴⁰ a její časový rozsah je vymezen lety Wirthova narození a úmrtí, čili 1878-1961. Markusovy dopisy Wirthovi v počtu 267 kusů v ní tvoří téměř zanedbatelnou část, přesto jsou zdrojem velmi zajímavých informací.

Kromě korespondence samotné jsem se ve jmenovaných fondech zaměřila rovněž na ostatní dokumenty vztahující se k oběma shora jmenovaným osobám, přičemž informací z nich získaných jsem následně využila k sestavení jejich životopisů. V případě Antonína Markuse jsem vycházela v první řadě ze své svrchu zmíněné

---

⁴⁰ Informace vyvěšná na webových stránkách ÚDU AV ČR uvádí odlišný údaj, a sice 464 kartony včetně několika balíků fotografií a negativů (<http://www2.udu.cas.cz/archiv/wirth/wirth.html> (staženo 25. 5. 2012)). Dle sdělení Mgr. Kristiny Uhlíkové, Ph.D. ze dne 28. června 2012 má fond v současné době pouze 309 kartonů, protože fotografie a negativy byly z Wirthovy pozůstalosti delimitovány.

bakalářské práce *Antonín Markus – životopisná studie*, která shrnuje zásadní okamžiky Markusova osobního a profesního života.⁴¹ Co se týče Zdeňka Wirtha, svou pozornost jsem upřela, kromě jeho písemné pozůstalosti, též na veškerou dostupnou literaturu vztahující se k jeho osobě. V první řadě to byly publikace autorky Mgr. Kristiny Uhlíkové, PhD., *Zdeněk Wirth, první dvě životní etapy (1878-1938)*, Praha 2010 a *Národní kulturní komise 1947-1951*, Praha 2004. Velmi přínosným mi byl též sborník editorů Jiřího Roháčka a Kristiny Uhlíkové *Zdeněk Wirth pohledem dnešní doby*, Praha 2010. Užitečné informace jsem čerpala rovněž z diplomové práce Anny Peřinové *Ladislav Lábek a Zdeněk Wirth – přátelství i spolupráce*, České Budějovice 2011.

Z jednotlivých čísel časopisu *Zprávy památkové péče* jsem získala údaje jak k Soupisům památek a k činnosti Národní kulturní komise, tak i k samotné osobě Zdeňka Wirtha. Zajímavé informace jsem vytěžila z dobových vydání různých periodik, ať už se jednalo o Český časopis historický, Časopis archivní školy či Sborník archivních prací. Identitu jednotlivých osob, které se v dopisech hojně vyskytují, jsem určila pomocí několika neocenitelných pomůcek, kterými byly zejména *Biografický slovník archivářů českých zemí*;⁴² *Album reprezentantů všech oborů veřejného života česko-slovenského*;⁴³ *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*;⁴⁴ *Nová encyklopedie českého výtvarného umění*;⁴⁵ *Nový slovník československých výtvarných umělců*;⁴⁶ *Encyklopedie českého výtvarného umění*;⁴⁷ publikace *Kdo byl kdo v našich dějinách ve 20. století*⁴⁸ a *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví*.⁴⁹ Kompletní soupis použité literatury je uveden v jedné z příloh k této diplomové práci.

---

⁴¹ V případě dalších archivních fondů a prostudované literatury, z nichž jsem čerpala, odkazuji na svou bakalářskou práci, v níž jsou na s. 9-10 podrobně představeny a jejichž souhrnný výčet je podán na s. 60-63.

⁴² Jaroslava HOFFMANNOVÁ – Jana PRAŽÁKOVÁ, *Biografický slovník archivářů českých zemí*, Praha 2000.

⁴³ František SEKANINA, *Album reprezentantů všech oborů veřejného života česko-slovenského*, Praha 1927.

⁴⁴ *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004.

⁴⁵ Anděla HOROVÁ, *Nová encyklopedie českého výtvarného umění*, sv. 1, A-M; sv. 2, N-Ž, Praha 1995.

⁴⁶ Prokop TOMAN, *Nový slovník československých výtvarných umělců*, A-K, Praha 1947; II. L-Ž, Praha 1950.

⁴⁷ Emanuel POCHE, *Encyklopedie českého výtvarného umění*, Praha 1975.

⁴⁸ Milan CHURANĚ a kol., *Kdo byl kdo v našich dějinách ve 20. století*, Praha 1998.

⁴⁹ František KUTNAR – Jaroslav MAREK, *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví*, Praha 1997.

III. Životopis Antonína Markuse

Plným jménem Anton Edmund Josef Markus se narodil ve Vídni 17. října 1886 jako třetí dítě svých rodičů, Antonína Markuse a Karly rozené Zarbochové. Své sourozence bohužel nikdy nepoznal, protože oba dříve narození chlapeci krátce po porodu zemřeli. Antonín tak zůstal jediným žijícím dítětem manželů Markusových.⁵⁰ Narození zdravého potomka nepochybně učinilo oba rodiče velmi šťastnými, ale jen do okamžiku, kdy do jejich života nečekaně zasáhla krutá rána osudu v podobě smrti otce dítěte. Zemřel náhle, ještě téhož roku o Vánocích, na zápal plic. Tato smutná událost zásadním způsobem ovlivnila další Markusův život. Chlapec neměl příležitost poznat svého biologického otce a proto již od nejtútlejšího věku vyrůstal pouze se svou matkou.

Když se v roce 1895 Karla Markusová podruhé provdala za pražského magistrátního úředníka a odborného spisovatele PhDr. Františka Vaňka, přestěhovala se spolu se synem natrvalo z Vídně do Prahy. Změna prostředí pravděpodobně nebyla pro malého Antonína až tak drastická. V Praze, v bytě přímo na Pražském hradě, žili jeho prarodiče z matčiny strany Josefa a Josef Zarbochovi. Dědeček Josef byl totiž od roku 1882 zaměstnán jako c. a k. dvorní zahradník na Hradčanech. Jak vyplývá z Markusových kuse zaznamenaných vzpomínek na dětství, babičku a dědečka spolu se svou matkou nejednou navštívil a okolí Pražského hradu, jeho slovy „hradčanský ráj,“ tak důvěrně znal. Navíc kvůli zdravotním potížím, které ho provázely ve Vídni během prvního roku školní docházky, u nich prožil kvůli změně ovzduší celou zimu roku 1892/1893. V pozdějších letech podotkl, že to byly poslední Vánoce strávené na Pražském hradě.⁵¹

První tři třídy obecné školy si Antonín odbyl ve Vídni, kde měl jedinečnou příležitost svou znalost němčiny ještě zdokonalit. Naopak v Praze byl, zejména díky svému otčímovi, vychováván v českém duchu. František Vaněk se rovněž zasadil o to, aby chlapec navštěvoval tamní, nikoli německou, ale českou školu. Jak sám Markus ve svých pamětech později přiznal, jeho matka se, přestože byla českou vlastenkou,

---

⁵⁰ Markusův otec měl z prvního manželství ještě dceru Josefínu, kterou po smrti matky Anny rozené Kafkové, vychovávali nebožčiny rodiče.

⁵¹ Po dědečkově smrti 3. července 1893 se babička Josefa přestěhovala ke své dceři Karle do Vídně, kde také 12. října 1894 zemřela.

nikdy nenaučila dobře česky.⁵² Je tedy velmi pravděpodobné, ba téměř jisté, že mezi sebou hovořili německy. Utrzuje nás v tom i dochovaná korespondence matky se synem z let 1896-1921, která je oboustranně vedena téměř výhradně v německém jazyce.⁵³ Antonín Markus tedy velmi záhy získal schopnost plyně komunikovat slovem i písmem v obou zmíněných jazycích a tuto nespornou výhodu v pozdějších letech také dokonale uplatnil jak při své práci v archivu, tak v rámci své roční mise ve Vídni, kde zastupoval zájmy nově vzniklé Československé republiky. Navzdory nepochybně pozitivnímu vlivu Františka Vaňka na Markusovu českou výchovu nebylo jejich vzájemné soužití vždy ideální. Opakované rozepře mezi oběma muži tak často urovnávala právě matka Karla.

Počínaje rokem 1897 Markus zahájil studium na pražském gymnáziu v Žitné ulici. V řadách učitelů tam tehdy působil archeolog Josef Ladislav Píč, proslulý později jako obhájce pravosti Rukopisů královédvorského a zelenohorského. Markuse velmi zaujal svou schopností poutavého výkladu dějepisu, o nějž prý již v septimě projevoval zvýšený zájem. Kupodivu na Aloise Jirásku, který po Píčově odchodu ze školy dějepis a zeměpis vyučoval, Markus žádné vzpomínky nezanechal. Shodou okolností primu a sekundu absolvoval na stejném gymnáziu, byť o několik let dříve, i Markusův pozdější spolupracovník a přítel Zdeněk Wirth. Po ukončení osmiletého gymnázia se chtěl Markus věnovat studiu práv nebo bohoslovectví, ale od tohoto záměru ho prý odradila jeho matka. Výhodiskem pro jeho další vzdělávání se tak stala filozofická fakulta C. k. české Karlo-Ferdinandovy univerzity, kde v letech 1905 až 1910 postupně navštěvoval přednášky Jaroslava Bidla, Gustava Friedricha, Jaroslava Golla, Josefa Kalouska, Kamila Krofty, Josefa Pekaře, Josefa Šusty, Čenka Zírta a dalších. Vysokoškolské studium završil jednak složením hlavní rigorózní zkoušky z rakouských dějin a pomocných věd historických u Josefa Pekaře, Václava Novotného a Gustava Friedricha, vedlejší rigorózní zkoušky vykonané u Františka Drtiny a T. G. Masaryka, obě s výborným výsledkem, a obhajobou disertační práce na téma *Stavovské apologie r. 1618*.⁵⁴

Neustále trvajícím a vzrůstajícím napětím ve vztahu k otčímovi mělo za následek, že se Markus snažil co nejdříve osamostatnit a pomýšlel proto na profesuru. Přihlásil se k učitelským zkouškám a odevzdal i požadovanou práci ze zeměpisu. Leč o dalším

---

⁵² Antonín MARKUS, *Naše maminky. Sborník lásky mateřské*, 2. díl, uspořádal V. J. Krýsa, Třebechovice nad Orebem 1937, s. 133.

⁵³ SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr., sign. C-a-5, inv. č. 38.

⁵⁴ Práce vyšla tiskem v ČČH 17, 1911, s. 58-74, 200-210, 304-315, 421-435.

směrování Markusovy kariéry rozhodla náhoda a „mocní“ přímluvci. Markusův přítel ze středoškolských studií Hanuš Opočenský byl přijat do Místodržitelského archivu v Praze, díky čemuž se v jeho stávajícím působišti, ve schwarzenberském archivu v Třeboni, uvolnilo místo archivního koncipisty. Zájemců o lukrativní místo, byť „na venkově,“ bylo více. Na základě doporučení a intervence profesorů Šusty, Golla a Pekaře byl k 1. srpnu 1910 přijat Antonín Markus.⁵⁵ Tehdy jistě netušil, že s knížecím archivem a jihočeskou Třeboní spojí následujících pětatřicet let svého života.

Další zásadní rozhodnutí Markus učinil 20. dubna 1912, kdy pojal za svou manželku Hermínu, dceru svého nadřízeného Františka Mareše. Lze se jen dohadovat, za jakých okolností došlo k jejich seznámení a zda na tom měl nějaký podíl Markusův tchán, protože písemné prameny nám žádné takové svědectví nepodávají. Dá se ale předpokládat, že z pohledu Františka Mareše byl nově příchozí koncipista ideálním kandidátem na zetě – vysokoškolsky vzdělaný (navíc ve stejném oboru jako on sám) s vazbami na pražské univerzitní prostředí, zaměstnaný v knížecích schwarzenberských službách, tudíž hmotně zajištěný a s jistým výhledem dalšího profesního a tím i finančního postupu, člověk skromný, dobrých mravů a konzervativního myšlení se smyslem pro pořádek, a konec konců i pohledný mladý muž. Markus byl zkrátka po všech stránkách „dobrá partie.“ Toto manželství ovšem netrvalo věčně. Markusova korespondence a spisy Krajského soudu v Českých Budějovicích vedené ve věci rozluky manželů Markusových naznačují, že jejich vzájemné soužití bylo poměrně komplikované už od samého počátku. Domnívám se, že nepochybnou roli v něm sehrálo jejich časté odloučení, ať už se jednalo o Markusovy pravidelné letní pracovní cesty na schwarzenberská panství v severních Čechách, nucený pobyt na frontách první světové války či roční misi ve státních službách ve Vídni. Připočteme-li ještě Hermíninu duševní chorobu, která u ní vypukla v polovině dvacátých let minulého století, pak ani skutečnost, že se Markusovým narodili dva zdraví chlapi jejich manželství neudržela. Usnesením Krajského soudu v Českých Budějovicích z 1. března 1928 bylo manželství Markusových rozloučeno a Hermína tak strávila zbytek svého života v ústavech pro choromyslné v Bohnicích a Dobřanech.

---

⁵⁵ Josef Šusta se v dopise Františku Marešovi z 24. května 1910 vyjádřil o Markusovi následovně: „*Jest to hoch solidní, rodilý ve Vídni a jazyka německého zcela znalý – věc u nás již nevšední. Pro službu knížecí dobře by ho doporučovalo také zjevně konzervativní smýšlení, kterým jako student se netajil. Má dobré manýry a je skromný.*“ SOA Třeboň, ZLA Třeboň, inv. č. 197, sign. 3201, kart. č. 45.

Zemřela v jednapadesáti letech dne 12. června 1940 a pohřbena byla na pražských Olšanských hřbitovech.

Krátce po rozloučení prvního manželství se Antonín Markus znovu oženil. Za svou manželku pojal 6. června 1928, tentokrát v Třeboni, vdovu Idu Schwarzovou, rozenou Alfieri, která stála po jeho boku až do své smrti 20. srpna 1965. Manželský svazek, ač už dětmi obdařen nebyl, byl šťastný a trval bezmála čtyřicet let.

Vraťme se ale zpět do druhého desetiletí minulého století, do doby těsně před první světovou válkou. Antonín Markus, nyní již archivní adjunkt, trávil pravidelně letní měsíce v tzv. „venkovských archivech“ nejen v jižních, ale i na schwarzenberských panstvích v severních Čechách. V průběhu let 1910-1914 osobně navštívil a tzv. „zrestauroval“ archivy na Hluboké, v Chýnově, Vimperku, Cítolibeč, Lovosicích, Mšeci či Postoloprtech. Jeho hlavním úkolem zde bylo registování písemností, zapisování regist do repertářů a zakládání nashromážděných akt do fascikulů. Dle Markusových zpráv pravidelně podávaných Františku Marešovi byly všechny tyto archivy velmi zanedbané. Proto bylo nutné místnosti pro ukládání dokumentů nejprve řádně uklidit a poté uspořádat vnitřní zařízení tak, aby vyhovovalo svému účelu. Od podzimu do jara dlel Markus opět v třeboňském archivu, kde se věnoval především rutinní úřední práci. Ještě před tím, než byl k 1. lednu 1912 povýšen na archivního adjunkta, podrobil se zkoušce pro státní archivní službu na věhlasném Ústavu pro rakouský dějepyt při vídeňské univerzitě.

Během druhé poloviny roku 1911 se na Antonína Markuse obrátil Zdeněk Wirth, tehdy asistent knihovny Uměleckoprůmyslového muzea Obchodní a živnostenské komory v Praze, s žádostí o spolupráci na projektu Soupisu historických a uměleckých památek v Království českém. Jednalo se zejména o vyhledávání či ověřování informací v písemných pramenech uložených ve schwarzenberském knížecím archivu, především však k zámku Hluboká. Markus souhlasil a nevědomky tak zahájil dlouholetou spolupráci mezi oběma muži trvajícím v podstatě až do Wirthovy smrti. Žel, hlavní předmět jejich společného zájmu, Soupis památek věnovaný zámku Hluboká, nikdy tiskem nevyšel.

V umělekohistorické topografii a ochraně památek našel Markus velmi rychle zalíbení. Snad i proto byl krátce před vypuknutím první světové války, zjara roku 1914, jmenován korespondentem Ústřední komise pro péči o památky a zanedlouho i konzervátorem Archivní rady při Ministerstvu vnitra ve Vídni. Slibně nastartovanou kariéru mladého archiváře však přerušila světová válka, která ho na dlouhé čtyři roky

odloučila nejen od rodiny, ale i od milované práce. Markus narukoval 28. července 1914 ke třináctému sborovému velitelství, které mělo sídlo v Záhřebu a rozhodně se nedá říci, že by oplýval vojenským nadšením. Po svém příjezdu do chorvatské metropole byl přidělen k polní pekárně, jejímž úkolem bylo zásobovat 36. pěší divizi chlebem. Jako proviantní důstojník postupně prošel bojišti na Balkáně, v Haliči, Bukovině i Itálii. Naprostá izolace od archivního materiálu ho zbavila možnosti vědecky pracovat, přičemž důsledky duševní nečinnosti silně pociťoval ještě dlouho po návratu z fronty domů.

Toužebně očekávaný okamžik nastal 2. listopadu 1918. Prakticky okamžitě po svém příjezdu do Třeboně se Markus s plným nasazením zapojil do archivní a vědecké práce. Ještě na sklonku roku 1918 stačil vypracovat návrh na novou organizaci schwarzenberského archivnictví, který vznikl jako bezprostřední reakce na připravované zestátnění schwarzenberských velkostatků v rámci první pozemkové reformy. Markusovy obavy z propadnutí třeboňského archivu státu, resp. nově zřízenému Československému státnímu archivu zemědělskému, se naštěstí nenaplnily, nicméně jednání o jeho dalším osudu se vlekla ještě dlouhé roky. Přibližně ve stejné době vybídl Zdeněk Wirth, nyní již přednosta oddělení pro ochranu památek ministerstva školství a národní osvěty, Antonína Markuse, aby přijal místo referenta pro archivy na zmíněném ministerstvu. Zřejmě již tehdy v něm rozpoznal spolehlivého a pracovitého člověka, kterým by vhodně doplnil svůj tým. Markus jeho nabídku odmítl s odůvodněním, že má existenční zaopatření, v třeboňském archivu se mu líbí a že „do ministerstva patří jen ti nejlepší a nejschopnější.“ Opětovnou výzvu přítele Wirtha již Markus vyslyšel. Od 15. června 1920 do 30. června 1921 zastával funkci kulturního referenta při zástupci Československé republiky v rakouské sekci reparační komise ve Vídni. Úkolem této komise bylo provedení spisové rozluky s Rakouskem, což spočívalo v převzetí spisů týkajících se Československé republiky ze spisoven rakouských ministerstev. Současně měla dosáhnout navrácení archiválií a jiných uměleckých památek odvezených v minulosti do Vídně. Kníže Jan ze Schwarzenbergu s Markusovým uvolněním z archivu souhlasil a zachoval se jako pravý kavalír, když mu poskytl na dobu jeho působení v této funkci placenou roční dovolenou. Kromě toho mu umožnil bezplatné ubytování ve svém vídeňském paláci na Rennwegu. Největším úspěchem Markusovy vídeňské mise bylo dosažení navrácení listin, aktového materiálu a knih tzv. Korunního archivu a jeho následné dopravení do Prahy na sklonku roku

1920.⁵⁶ Jednalo se celkem o 2080 kusů písemností oddělení českých listin vídeňského státního archivu.

Krátce po svém návratu z Vídně do Třeboně Markus zvažoval další z řady nabídek Zdeňka Wirtha ohledně přijetí místa na ministerstvu školství a národní osvěty. Tentokrát odmítl zejména z existenčních důvodů, protože vysokoškolsky vzdělaný státní zaměstnanec byl tehdy placen výrazně hůře, nežli stejně vzdělaný úředník schwarzenberský. Vezmeme-li v potaz, že v té době Markus živil čtyřčlennou rodinu, nelze se mu divit. Navíc předpokládal, že po odchodu archivního rady Františka Mareše do penze zaujme jeho místo. Onen okamžik nastal 1. ledna 1925, kdy byl Antonín Markus jmenován dr. Adolfem knížetem ze Schwarzenbergu přednostou archivu a současně mu byl udělen titul vrchního archiváře.

Dvacátá a třicátá léta minulého století Markus vyplnil především intenzivní prací ve prospěch zachování treboňského archivu jako nedělitelného celku v souvislosti s vleklým prováděním pozemkové reformy a nejednou doslova zápasem o samotnou jeho podstatu. Řada komplikovaných jednání byla završena až 23. prosince 1936, kdy byla uzavřena tzv. Archivní dohoda. Ministerstvo zemědělství dalo souhlas k tomu, aby byly archivy zabraných velkostatků ponechány ve schwarzenberské režii a aby byly i nadále spravovány schwarzenberskou archivní službou. Současně si vymínilo právo jejich užívání a zavázalo se, že bude přispívat na jejich správní výlohy částkou čtyřiceti procent z celkového ročního nákladu archivu. I přes své maximální pracovní vytížení si Markus vždy našel čas, aby zužitkoval po léta shromažďované výpisky z archivního materiálu, a to jak v samostatných publikacích, tak v dílčích článcích otištěných v odborných vědeckých časopisech. I nadále pokračoval ve spolupráci se Zdeňkem Wirthem a stále doufal, že se „jejich Hluboká“ jednou dočká své knižní podoby.

Koncem třicátých let minulého století nescházelo mnoho, aby Antonín Markus vyměnil místo svého působení v Třeboni za moravskou metropoli. V první polovině roku 1938 se totiž uvolnilo místo ředitele v Moravském zemském archivu v Brně. Profesori Masarykovy univerzity tamtéž dr. Julius Glücklich a dr. František Hrubý měli zájem na tom, aby byl na zmíněné místo dosazen právě Antonín Markus, který se tomu vůbec nebránil. Jenže nepříznivá politická situace v zemi zapříčinila, že se nakonec ředitelem archivu stal dr. Leopold Peřich. Po březnové německé okupaci byl nucen

---

⁵⁶ Korunní archiv byl převzat na základě protokolu z 18. prosince 1920 podepsaným Antonínem Markusem a Rudolfem Kossem z bývalého Zemského archivu v Praze. Zdeněk ŠAMBERGER, *K archivní rozluce po roce 1918 (Z vídeňských vzpomínek docenta Karla Kazbundy)*, SAP 38, č. 2, Praha 1988, s. 383.

opustit místo ředitele Zemského archivu v Opavě a tudíž se pro něj hledalo, a také našlo, odpovídající uplatnění.

Antonín Markus tedy i nadále setrval v třeboňském archivu jako jeho přednosta. Netrvalo to ovšem dlouho a jeho postavení se zásadně změnilo. Do Markusova života již podruhé zasáhla válka. Když v srpnu 1940 gestapo zabavilo majetek schwarzenberské primogenitury, jeho nový správce podřídil třeboňský archiv ústřednímu archivu v Českém Krumlově, jenž už byl součástí říše. Tamní přednosta dr. Karel Tannich byl občanem německé národnosti a členem nacistické strany. Jeho vztah k Antonínu Markusovi nikdy nebyl příliš vřelý, snad proto, že v něm viděl svého věčného konkurenta. Stejně jako v polovině třicátých let, tak i nyní usiloval dr. Tannich o převezení nejcenějších archivních fondů z Třeboně do Českého Krumlova a tím i o likvidaci třeboňského archivu. Poukazoval hlavně na neúnosnost vydržování dvou archivů schwarzenberskou reží. Jeho záměr se podařilo uskutečnit v roce 1941, kdy byl do Českého Krumlova převezen, kromě jiných archivních fondů, i takzvaný Rožmberský archiv. K jeho opětovnému navrácení do Třeboně došlo až v létě roku 1945, ale již bez Markusovy účasti.

V srpnu roku 1945 by Antonín Markus dovršil pětatřicet let strávených ve schwarzenberských službách. Proto si v souladu se služebními předpisy podal s půlročním předstihem žádost ke knížeti Schwarzenbergovi o přeložení do penze. Namísto toho byl ale 14. května 1945 z rozhodnutí Okresního národního výboru v Třeboni z archivu propuštěn. Byl totiž nařčen z provinění proti národní cti podle dekretu prezidenta republiky č. 138/1945 Sb. (tzv. Malý dekret), čehož se měl dopustit tím, že v době zvýšeného ohrožení republiky zastával funkci předsedy Ligy proti bolševismu, čímž údajně projevoval sympatie s okupanty. Navíc byl svým podřízeným nařčen, že sympatizoval s názory Vlajky. Pro Markuse to byla obrovská rána. Nebyl si vědom žádné viny a věřil, že bude rehabilitován. Jenže 6. června 1945 byl zajištěn a třiašedesát dnů internován v prostorách třeboňského zámku. Žádné obvinění proti němu vznesené se však nepodařilo prokázat a tak bylo řízení proti němu 1. září 1945 zastaveno. Jeho případem se ale i nadále zabývala Trestní nalézací komise Okresního národního výboru v Třeboni. Ani tentokrát se nepodařilo skutkovou podstatu Markusova provinění prokázat. Trestní řízení proti němu vedené bylo definitivně zastaveno až 4. dubna 1947.

Nicméně dva roky permanentního stresu zanechaly na Markusovi následky v podobě celkového zhoršení psychického a zdravotního stavu. Přesto se pro sebe snažil nalézt vhodné zaměstnání. Jednak věřil, že by ještě někde mohl uplatnit své schopnosti a lety nabyté vědomosti, ale zároveň by si tím vylepšil svou finanční situaci, která byla velmi neutěšená. Její vážnost poměrně přesně vystihuje výňatek z Markusova dopisu adresovaného příteli Wirthovi z 29. září 1952, který je víc než výmluvný: „*Penze, kterou dostávám, dávala by nám za předválečných cenových poměrů velmi slušně zaopatřené stáří, ale dnes nestačí ani na nejnnutnější potřeby životní. Nedostává se na ošacení, otop a jiné nezbytnosti, o kulturních potřebách ani nemluvě. Přitom nepiji, nekouřím.... Je nutno dosazovat, ale úspory pro stáří jsou vázané. Jako tisíce penzistů v podobné situaci rád bych si našel ještě nějaké zaměstnání, ale výdělečné fyzické práce už nejsem schopen, a přiměřená pro mne práce zde v Třeboni není, ač nalézt by se jistě dala.*“ Ovšem tehdejší Krajský archiv v Třeboni už o jeho služby nestál. Od poloviny roku 1954 do konce roku 1958 byl Antonín Markus zaměstnán alespoň na poloviční úvazek na treboňském pracovišti Botanického ústavu ČSAV jako odborný překladatel a pracovník v dokumentaci.

Stejně jako hmotné zabezpečení postrádal Markus na sklonku svého života i inspirativní prostředí, jakým pro něj byla vždy bezesporu Praha se všemi tam sídlícími archivy a knihovnami, s četnými možnostmi návštěv divadel, přednášek a výstav. Pochopitelně mu scházely i osobní kontakty s kolegy archiváři a historiky. Když po smrti manželky Idy v roce 1965 zůstal v Třeboni zcela osamocen, trávil alespoň zimní měsíce u svého syna Jiřího v Praze Libni. Pokud mu to dovolil zdravotní stav, navštěvoval přednášky Společnosti přátel starožitností v Národním muzeu, kde se setkával nejen se starými přáteli, ale navazoval i přátelství nová.⁵⁷

Kruh se uzavřel dne 19. března 1968. Antonín Markus zemřel ve věku jednaosmdesáti let a jeho ostatky byly 18. června 1968 uloženy na Olšanských hřbitovech v Praze.⁵⁸

---

⁵⁷ Např. muzeolog Jiří Špét.

⁵⁸ Hrobové místo č. 6-8-155.

IV. Životopis Zdeňka Wirtha

Budoucí organizátor památkové péče v Československé republice Zdeněk Wirth se narodil 11. srpna 1878 v Libčanech nedaleko Hradce Králové rodičům Josefovi a Marii rozené Paspové. Rané dětství prožil a obecnou školu vychodil v jihočeských Netolicích, kde jeho otec působil jako c. k. notář. Za dalším studiem se vydal spolu se dvěma svými staršími sourozenci do Prahy. Zatímco primu a sekundu navštěvoval na tamním gymnáziu v Žitné ulici, dalších šest tříd absolvoval ve Vysokém Mýtě, které se stalo jeho domovem poté, co tam byl jeho otec v roce 1890 služebně přeložen. Právě tamní historické objekty, kostel sv. Vavřince nevyjímaje,⁵⁹ pravděpodobně probudily Wirthův zájem o památky a jejich ochranu. Po maturitě v roce 1896 pokračoval Wirth ve studiu na filozofické fakultě české Karlo-Ferdinandovy univerzity v Praze, kde se věnoval studiu dějepisu a českého jazyka. Navštěvoval přednášky germanistů Václava Emanuela Mourka a Arnošta Krause, historika Jaroslava Golla, Antonína Rezka, Josefa Emlera, Josefa Kalouska a filozofa T. G. Masaryka. Již tehdy ho velmi zaujaly dějiny umění a estetiky prezentované Otakarem Hostinským a posléze i nově jmenovaným docentem dějin umění Bohumilem Matějkou. Celý letní semestr roku 1899 Wirth strávil na univerzitě v Mnichově, kde nabýval nové studijní zkušenosti. Po návratu do Prahy ho ale zastihla smutná zpráva o smrti otce, v důsledku které se početná rodina dostala do existenčních potíží. Zdeněk Wirth proto ještě před složením státní zkoušky nastoupil roku 1899 z doporučení svých profesorů na místo suplujícího profesora českého a německého jazyka na reálném gymnáziu na Malé Straně v Praze. Tam se zřejmě poprvé setkal s historikem umění a knězem v jedné osobě Antonínem Podlahou, vyučujícím náboženství, který ho pravděpodobně již tehdy přivedl ke spolupráci na projektu *Soupisů památek*.⁶⁰ Během několika

---

⁵⁹ Budova gymnázia stála přímo naproti vysokomýtskému kostelu sv. Vavřince, v němž v letech 1875-1904 probíhaly rekonstrukční práce. Wirth jejich průběh se zájmem sledoval, což lze dovodit z jeho sdělení, že „strávil mládí na ležení.“ Viz Kristina UHLÍKOVÁ, *Zdeněk Wirth, první dvě životní etapy (1878-1939)*, Praha 2010, s. 12.

⁶⁰ Kristina Uhlíková se v knize *Zdeněk Wirth* na s. 155 zmiňuje, že v roce 1900 Zdeněk Wirth nabídl Archeologické komisi, že sepiše *Soupis památek* ve vysokomýtském okrese a domnívá se, že tak učinil z popudu svého vysokoškolského učitele Bohumila Matějky. Wirthovým prvním a zároveň velmi dobře hodnoceným počinem v rámci uvedeného projektu byl *Soupis památek historických a uměleckých v Království Českém, politický okres vysokomýtský* vydaný v Praze roku 1902. V rychlém časovém sledu následovaly *Soupisy* politických okresů poličského a chotěbořského (oba 1906), kladenského (1907), litomyšlského a stříbrského (oba 1908) a náchodského (1910); Blíže o *Soupisech památek* např. Kristina UHLÍKOVÁ, *Zdeněk Wirth a soupisy památek, 1. díl – Zapojení Z. Wirtha do soupisového projektu Archeologické komise v období před 1. světovou válkou*, ZPP 68, č. 2, 2008, s. 145-151; 2. díl –

následujících let Wirth postupně vyučoval studenty ještě na reálkách v Mladé Boleslavi a Kladně.

V polovině ledna roku 1905 Zdeněk Wirth definitivně pověsil kantorské řemeslo na hřebík a nastoupil na místo asistenta v Uměleckoprůmyslovém muzeu v Praze, kde setrval, s výjimkou čtyř let strávených na frontě, až do listopadu 1918. V muzeu působil jednak při správě sbírek, ale především v knihovně, která byla ve své době největší pražskou knihovnou specializující se na literaturu a periodika z oblasti výtvarného umění. Měl tak jedinečnou možnost seznámit se s veškerou dostupnou odbornou literaturou a také jí beze zbytku využil. Okamžitě po příchodu do Prahy se s elánem sobě vlastním plně zapojil do práce, která ho doslova pohltila. Jeho prvotním cílem bylo co možná nejvíce objasnit široké veřejnosti nutnost ochrany historických památek a vysvětlit a obhájit moderní přístupy k nim prosazované zejména Aloisem Rieglem.⁶¹ Ještě před tím, než se Zdeněk Wirth natrvalo usadil v Praze, vstoupil roku 1904 do Klubu Za starou Prahu – spolku milovníků starobylé podoby města založeného o pouhé čtyři roky dříve. Na schůzích Klubu býval obklopen takovými osobnostmi jako byl např. Lubomír Jeřábek, pozdější zemský konzervátor, Jaroslav Goll, Jan Emler, Václav Vojtíšek, Josef Šusta, Karel Guth či Antonín Matějček a mnohými dalšími. Od roku 1910 se Zdeněk Wirth v Klubu působil rovněž jako jeho knihovník. O Wirthově nesporně vysoké erudici v umělecko-historickém oboru svědčí i to, že byl již v roce 1907 jmenován členem Archeologické komise při České akademii věd a umění a o rok později i konzervátorem Ústřední komise pro péči o památky ve Vídni pro politické okresy Německý Brod, Ledec nad Sázavou a Přibyslav.

Se svými přáteli se Zdeněk Wirth pravidelně scházel v dnes již neexistující pražské kavárně Union, jejíž nezaměnitelnou atmosféru barvitě popisuje František Langer ve své knize vzpomínek.⁶² Wirth byl prý čtenářem krajinských časopisů, který z levé kapsy tahal papírky, které potom ukládal do pravé, ale už popsané výpisky o památkách s topografickými údaji. Podle Langerova to byla příprava na knihy nikdy

---

Topografický projekt Archeologické komise v období první republiky, tamtéž, s. 233-237 nebo články Jiřího Křížka, Vratislava Nejedlého, Kristiny Uhlíkové či Jany Marešové v ZPP 70, č. 1, 2010, s. 41-51.

⁶¹ Rieglůva teoretická práce *Moderní památková péče* vyšla roku 1903 a zásadním způsobem ovlivnila dějiny a utváření rakouské a později i československé památkové péče. V češtině poprvé vyšla až v roce 2003 v překladu Ivo a Tomáše Hlobila a vydal ji Národní památkový ústav.

⁶² „Předposlední pokojík, s okny na Ferdinandku, byl od roku 1910 v pozdějších odpoledních hodinách vždy obsazen stejnou kumštýřskou společností. [...] Nebyly to také žádné kavárenské existence, každý měl dílo nebo práci či zkoušky, ale chtěl-li si někdo promluvit se spřízněnou duší, šel za ní do Unionky. [...] Ovšem žádná z pražských kaváren neměla atmosféru tolik intelektuálně nabitou jako Unionka. [...] Zapsala se tím do dějin umělecké historie a žádné úplné dílo o českém výtvarnictví se neobejde bez jejího jména.“ František LANGER, *Byli a bylo*, Praha 1991, s. 135-137.

nenapsané, k nimž se po celý život chystal a ze kterých realizoval jen prozatímní publikace předmluv, přehledů a informativních nástinů.⁶³ Vlídne a s porozuměním prý přihlížel ke hluku v dalších pokojích kavárny, jež obsazovali od poledne do noci umělci všeho druhu.⁶⁴

Osobní život Zdeňka Wirtha nepochybně obohatila Růžena Procházková, dcera gymnazijního profesora ve Slaném, se kterou se v roce 1908 oženil a později s ní měl dvě děti. Prvorozený Zdeněk,⁶⁵ všestranně nadaný student, zemřel v pouhých osmnácti letech na chřipkové onemocnění během studijního pobytu na gymnáziu ve francouzském Nîmes. Mladší Božena, kterou domácí oslovovali Bojda,⁶⁶ vystudovala bohemistiku a po válce pracovala jako redaktorka ve Státním nakladatelství dětské knihy. Růžena Wirthová byla manželovou celoživotní partnerkou a stála po jeho boku až do své smrti v roce 1949. Poté se o ovdovělého otce oddaně starala jeho dcera Božena.

Světová válka zastihla Zdeňka Wirtha v plné práci. Podobně jako Markus působil i on v zázemí jako zásobovací důstojník na východní frontě – v Haliči, Ruském Polsku, Rumunsku a na samém sklonku války i v Itálii. Na rozdíl od svého přítele ale nepřestal ani na frontě vědecky pracovat – dostatek času mu zbýval nejen na čtení, ale i psaní článků.⁶⁷ Do Prahy se vrátil díky F. X. Jiříkovi, který zprostředkoval jeho tzv. vyreklamování z armády a jenž od roku 1915 zastával post ředitele Uměleckohistorického muzea v Praze. Díky zakročení Maxe Dvořáka se Wirth octl v Praze již v srpnu 1918 a od tohoto okamžiku až do 28. října 1918 pracoval v Uměleckohistorickém muzeu a současně v Zemském památkovém úřadu.⁶⁸

Bezprostředně po vzniku Československé republiky byl Zdeněk Wirth se souhlasem ministra Gustava Habermana povolán tehdejším státním tajemníkem Františkem Drtinou na nově se konstituující ministerstvo školství a národní osvěty, kde byl postaven do čela vědeckého oddělení (odd. XIV), později označovaného jako památkové. Zatímco jeho vlivu podléhaly archeologie, muzejnictví a ochrana památek,

---

⁶³ Zde zmíněné popsané papírky jsou ve velkém počtu zachovány ve Wirthově pozůstalosti.

⁶⁴ František LANGER, *Byli a bylo*, s. 140-141.

⁶⁵ Zdeněk Wirth ml. (26. 3. 1914 – 2. 6. 1932).

⁶⁶ Božena (Bojda) Wirthová, provdaná Perglová (1919 – ?).

⁶⁷ Jako člen tzv. Šestky, která se před válkou pravidelně scházela v pražské kavárně Union a kde měl Wirth rezervované „své místo“, si nechával od jejího vrchního, věhlasného Františka Patery, zasílat na frontu aktuální výtisky novin a časopisů (Mezi členy Šestky dále patřili Vojtěch Birnbaum, Antonín Matějček, František Žákavec, Jaromír Pečírka a Josef Cibulka). Wirthovy články vycházely hlavně v Památkách archeologických a Věstníku Za starou Prahu. Kristina UHLÍKOVÁ, *Zdeněk Wirth*, s. 61.

⁶⁸ Stanislav SOCHOR, *Od průkopníka ochranářství v Čechách k organizátoru památkové péče v Československu*, ZPP 38, č. 2, s. 121.

obory archivnictví, knihovnictví a vědecké ústavy spravoval až do konce roku 1919 Kamil Krofta.⁶⁹ Po jeho odchodu z ministerstva je převzal Zdeněk Wirth. Trvale mu byli podřízeni tři zaměstnanci, a sice historik umění Kamil Novotný a archiváři Jan Morávek a Josef Borovička.⁷⁰ Wirthova kariéra na ministerstvu školství a národní osvěty zaznamenala v následujících letech rychlý vzestup. Již roku 1919 byl jmenován zástupcem přednosta VI. odboru ministerstva, kterým byl divadelní režisér Jaroslav Kvapil. Po jeho návratu zpět k divadlu byl Zdeněk Wirth všeobecně očekávaným kandidátem na obsazení uvolněného místa. Ovšem ministr Haberman na tento postpřekvapivě jmenoval Antonína Setunského, bývalého úředníka Ministerstva kultu a vyučování ve Vídni. Wirth se svého povýšení do funkce přednosta VI. osvětového odboru s udělením titulu „oborový přednosta“ dočkal až v roce 1923. Na samém vrcholu své předválečné kariéry se octl v roce 1926, kdy byl oficiálně jmenován sekčním šéfem s rozsahem pravomocí odpovídajících dnešnímu ministru kultury.

Po rezignaci Antonína Podlahy na post redaktora Soupisů památek byl v roce 1930 Archeologickou komisí zvolen jeho nástupcem právě Zdeněk Wirth. Nebylo snad ani osoby povolanější, uvážíme-li, že do roku 1910 vydal celkem šest svazků Soupisů a stal se tak po Antonínu Podlahovi jejich nejpodnějším autorem. Na svém prvním Soupisu začal pracovat již jako dvaadvacetiletý mladík. O dva roky později byl Soupis památek okresu vysokomýtského vydán a jeho hodnocení vyznělo velmi pozitivně. K literárním pramenům přistupoval kriticky, byl objektivní k historickým obdobím a k hodnotě památek, korektní v jejich určování, vyjadřoval se stručně a zároveň odborně.

S osobou Zdeňka Wirtha je nerozlučně spjata i existence Státního ústavu fotoměřičského, z jehož popudu byl v roce 1919 založen pod názvem Státní ústav pro měření a odlévání památek. Ústav si vytkl za cíl vytvořit seznam historických a uměleckých památek na území Československé republiky, dále měl vyměřovat, fotografovat a odlévat k reprodukci určené ohrožené nebo nově objevené památky

---

⁶⁹ Kamil Krofta vstoupil do diplomatických služeb na základě osobní žádosti prezidenta republiky T. G. Masaryka a o několik měsíců později byl jmenován do funkce vyslance Republiky československé v Římě, kde byl akreditován jak pro Italské království, tak pro papežský stolec ve Vatikánu (do 1921) (www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1918-1938-csr/milan-hodza-3/kopie-1-prof--phdr--kamil-krofta-74642/; staženo 5. 6. 2012).

⁷⁰ Kamil Novotný ve svých vzpomínkách uvádí: „Ony začátky v prosinci roku 1918 nebyly snadné. Začínalo se ve Fuchsově paláci v Letenské ulici, kde míti svůj stůl již patřilo k úspěchu a od roku 1919 pokračovalo se v paláci Nostitzově, narychlo zabraném pro potřeby ústředního úřadu osvětového.“ Zdeněk WIRTH, *Organizace ministerstva školství a národní osvěty Československé republiky*, Umění I, 1918-1922, s. 246-253.

a výsledky těchto prací měl odborně zpracovat a v neposlední řadě měl zřídit památkový archiv, do něhož by se ukládaly výsledky práce ústavu, tj. fotografie, výměry, plány a topografická ikonografie. Po uzavření tzv. Pražské úmluvy (1920), dodatku k Saint-germainské mírové smlouvě, byl ústav pověřen specifickým úkolem, a sice vytvořit soupis uměleckohistorických zahraničních bohemik.⁷¹

Mezi četné Wirthovy celoživotní zájmy patřily rovněž historický urbanismus a moderní architektura. Snad právě proto přijal v roce 1927 nabídku Vysoké školy architektury a pozemního stavitelství při Českém vysokém učení technickém v Praze, kde v letech 1927-1938 přednášel budoucím architektům přehled dějin umění od starověku do 20. století.

Pozici sekčního šéfa ministerstva školství a národní osvěty Zdeněk Wirth zastával až do roku 1938, kdy byl ve svých šedesáti letech na základě vyhlášky o snížení počtu zaměstnanců ministerstva s ohledem na odtržení Sudet okamžitě penzionován. Ještě předtím velkolepě oslavil své životní jubileum, jemuž bylo věnováno i zvláštní číslo *Zpráv památkové péče*. Přispěla do něj řada autorů články psanými spíše v oslavném duchu. Za všechny zde uvedme závěrečná slova stati *Zdeněk Wirth v ministerstvu školství a národní osvěty* Kamila Novotného: „Jeho pracovní tempo je prostě úžasné. Nikdo mu nestačí, ale nikdo také nepocítí uplatňované převahy. Tento velký a vyrovnaný duch, polyhistor a vědec evropského formátu, je prostý, skromný a hluboce lidský. Jeho autorita vědecká i mravní přinesla ne jeden užitek a úspěch i práci a zájmům úředním, zejména tam, kde nebylo práv opřených o zákon, a spolupracovati v jeho blízkosti je nejen ctí, ale i radostí.“⁷²

V roce 1940 byli Wirthovi nuceni opustit své dosavadní bydliště, tzv. Dobrovského domek,⁷³ který obývali už od roku 1929. Nový domov našli na opačném břehu Vltavy, na adrese Na zábradlí č. 1. Dlouhé protektorátní období

⁷¹ Petr ŠTONCER, *Zdeněk Wirth a systém státní památkové péče v období první republiky*, in: Jiří Roháček – Kristina Uhlíková (eds.), *Zdeněk Wirth pohledem dnešní doby*, Praha 2010, s. 189; Antonín FRIEDL, *Zdeněk Wirth a státní ústav fotoměřičský*, ZPP 38, č. 2, s. 124-125.

⁷² ZPP 38, č. 2, s. 120.

⁷³ Dům č. p. 501 na Kampě je známý též jako vila Jana Wericha. Bývalá koželužna z počátku 17. století byla od roku 1761 v majetku rodu Nosticů. Josef Dobrovský pracoval v rodině jako vychovatel jejich čtyř dětí. Když roku 1798 Dobrovský onemocněl, hrabě Bedřich Jan Nostic mu nabídl ozdravný pobyt v domě, který pro něj nechal upravit. Dobrovský v něm pobýval do roku 1803. V období let 1945-1980 obýval patro domu Jan Werich s rodinou a současně básník Vladimír Holan (1948-1968). Dne 11. srpna 1978 byla ke stému výročí narození Zdeňka Wirtha na domě odhalena pamětní deska s jeho bustou od akademického sochaře Antonína Kuldy a akademického architekta Petra Heřmana. Od roku 1985 zde bydlela Anna Havránková – Slavičková z rodu malíře Antonína Slavička. Po povodních v roce 2002 byl objekt zasažen vodou a poškozen do té míry, že se do něj už nevrátila. V roce 2008 získala vilu do pronájmu nadace Jana a Medy Mládkových. (www.praguecityline.cz/prazske-pamatky/werichova-vila-na-kampe; staženo 4. 6. 2012).

prožil Zdeněk Wirth spíše v ústraní. Věnoval se vlastní badatelské činnosti a pracoval tzv. „pro šuplík.“ To ale neznamená, že by přestal publikovat úplně. Od podzimu 1939 až do jara 1945 uveřejnil na desítky odborných článků zejména v časopise Umění a ve Zprávách památkové péče.

Osvobození republiky a konec druhé světové války znamenal pro Zdeňka Wirtha především návrat do veřejného života. Značný podíl na tom měl jeho přítel Zdeněk Nejedlý, který v letech 1945-1946 a 1948-1953 zastával funkci ministra školství, věd a umění.⁷⁴ Už během květnových dnů roku 1945 se Zdeněk Wirth jako člen České národní rady aktivně zapojil do záchraně konfiskací ohrožených památkově cenných objektů, jejich mobiliář nevyjímaje. V této činnosti pokračoval nejprve jako zvláštní poradce ministerstva školství a osvěty a posléze i v letech 1947-1951 jako předseda Národní kulturní komise, neblaze proslulé instituce, která měla za úkol spravovat státem nově nabytý kulturní majetek.⁷⁵ O Wirthově činorodosti a nezdolné vitalitě vzhledem k jeho již pokročilému věku vypovídají údaje, které sám zaznamenal ve svých připravovaných pamětech. V letech 1945-1951 prý osobně podnikl 256 cest na památkové objekty, roztřídil na půl milionu knih ze zámeckých knihoven a instaloval prohlídkové trasy na zámcích v Litomyšli a v Ratibořicích.⁷⁶ Jakkoli jsou však názory na činnost komise a Wirthovo působení v ní kontroverzní, nelze Wirtha jednoznačně odsoudit. Nejnověji se daného tématu dotkl Jiří Lach ve své knize Josef Borovička – Osudy českého historika ve 20. století.⁷⁷ Zdeňka Wirtha sice označuje za prominentního činovníka meziválečného ministerstva školství a nejpřednějšího historika umění, který v padesátých letech získal vysoký post v Nejedlého akademii, ale současně na jeho ospravedlnění poznamenává, že spíše brzdil, než živil ducha vendety vůči kolegům mimo oficiální vědu. Zároveň dodává, že hodnocení jeho činnosti je velmi komplikované. Co se týče jeho „kolaborace“ s totalitním systémem ve smyslu formální účasti na chodu režimem založené a podporované instituce ho srovnává např. s historikem Josefem Šustou.⁷⁸

---

⁷⁴ Vztah mezi Wirthem a Nejedlým lze charakterizovat jako přátelský. Seznámili se ještě v době svých středoškolských studií a později ve třicátých letech dvacátého století se spolu s ostatními přáteli scházeli k odborným debatám v pražských restauracích a kavárnách. Oba byli východočeští rodáci – Nejedlý pocházel z Litomyšle, Wirth z blízkého Vysokého Mýta – a navíc je sblížovaly stejné názory na českou kulturu. Kristina UHLÍKOVÁ, *Národní kulturní komise*, s. 64.

⁷⁵ Vytvořením této instituce byl pověřen Zdeňkem Nejedlým již v roce 1945. Tamtéž.

⁷⁶ Tamtéž.

⁷⁷ Josef LACH, *Josef Borovička. Osudy českého historika ve 20. století*, Praha 2009, s. 184-185.

⁷⁸ Tamtéž.

Když v roce 1951 Národní kulturní komise ukončila svou činnost, bylo třeba najít pro Zdeňka Wirtha odpovídající uplatnění. Ministr Nejedlý našel řešení hned v následujícím roce, když ho jmenoval místopředsedou nově vzniklé Československé akademie věd a současně předsedou její společenskovědní sekce. Wirth si byl dobře vědom, komu za tento i předchozí post vděčí. V jednom ze svých dopisů adresovaných Zdeňkovi Nejedlému se vyjádřil těmito slovy: „*Osvobodil jste mne hned po pražské revoluci z pasivity penzisty a pověřil úkoly, které mi daly znovu bohatý život a cíl. Dal jste mi v Národní kulturní komisi příležitost pracovat na díle, které se naskytne jednou za staletí, z Vašeho rozhodnutí jsem pak opětovně spolupracoval na všech významných akcích budování našeho státu v oblasti kulturní.*“⁷⁹

Zdeněk Wirth byl typem člověka, který byt' doslova žil svou prací, dovedl si najít čas i pro odpočinek a relaxaci. Měl vrozené hudební nadání – od mládí hrál na violu a housle, byl členem Akademického orchestru (1898-1904) a v roce 1898 se představil i jako dirigent na Ostrčilových hudebních slavnostech ve Vysokém Mýtě. Se svými přáteli z umělecko-historické oblasti se pravidelně scházel v pražských kavárnách, zejména v Unionce a Slávii, a s těmi nejbližšími každoročně v srpnu navštěvoval Mariánské Lázně.⁸⁰ Vzácné volné chvíle trávil spolu s manželkou a dcerou také na letním bytě v Bedřichově v Jizerských horách, kde se věnoval především psaní svých knih. Pracoval neúnavně až do své smrti dne 25. února 1961. Místo svého posledního odpočinku našel v urnovém háji Strašnického hřbitova v Praze.⁸¹

V. Rozbor korespondence

Hlediska výběru, množstevní rozbor, typologie a četnost

Jak již bylo řečeno, v osobních pozůstalostech obou pisatelů se dochovalo celkem 459 kusů vzájemné korespondence (dopisy, korespondenční lístky, kartičky, pohlednice a jiné kategorie), z čehož Markusovy dokumenty jsou zastoupeny 267 kusy a Wirthovy 192 kusy (soubor Wirthových dokumentů uložený v SOA v Třeboni je doplněn o pětadvacet Markusových konceptů dopisů určených Wirthovi). S ohledem na poměrně velké množství dochovaného materiálu byl po jeho pečlivém prostudování a zvážení proveden výběr, jehož jednoznačným a de facto jediným hlediskem k zařazení

---

⁷⁹ Kristina UHLÍKOVÁ, *Národní kulturní komise*, s. 64, Wirthův dopis Zdeňkovi Nejedlému z 9. února 1953, Archiv AV ČR, Nejedlý Zdeněk, korespondence Z. Wirtha Z. Nejedlému, inv. č. 4530, kart. č. 72.

⁸⁰ Táž, *Zdeněk Wirth*, s. 146.

⁸¹ Hrobové místo STU/1-110.

jednotlivých dokumentů do edice byla jejich vypovídací hodnota. Stranou pozornosti se tak ocitly jednotliviny postrádající závažnější věcný obsah, tzn. veškerá prostá sdělení typu kdy a kde se oba aktéři mají sejít apod. (ve většině případů korespondenční lístky), případně pravidelně se vyskytující pohlednice s blahopřáním k Vánocům a Velikonocům – výjimku zde tvoří pouze několik málo pohlednic zařazených na konec editovaného souboru.

Pečlivě provedenou selekcí vznikl soubor zahrnující 225 dokumentů určených k edici, který je časově ohraničen lety 1911-1959 a reprezentuje tak bezmála padesát let života dvou výjimečných osobností, jakými Antonín Markus a Zdeněk Wirth bezesporu byli. Antonín Markus je autorem sto čtyřiceti dokumentů (tj. 122 dopisy, 6 korespondenčních lístků, 11 kartiček a 1 přání) a Zdeněk Wirth zbývajících osmdesáti pěti (tj. 61 dopis, 18 korespondenčních lístků, 4 kartičky a 2 pohlednice). Shora vymezený časový úsek spolu s množstvím dochované korespondence, třebaže k edičním účelům byla vybrána zhruba její polovina, dokumentuje nezvykle dlouhé trvání vzájemného přátelství a spolupráce obou pisatelů. Nejstarším dochovaným a zároveň prvním editovaným dokumentem je Wirthův dopis Markusovi z 11. října 1911 (č. 1). Předkládanou edici uzavírá Markusovo vánoční a novoroční přání Wirthovi, které je datováno 22. prosincem 1959 (č. 225). V rámci studia souboru dokumentů bylo zjištěno, že nejintenzivnější písemný styk oba muži udržovali v průběhu let 1918-1922, kdy si mezi sebou vyměnili 147 kusů korespondence. Vezmeme-li v potaz skutečnost, že dané období v sobě zahrnovalo konec světové války a zároveň první roky existence nově vzniklé Československé republiky související s angažovaností obou mužů ve veřejných záležitostech, ať už se jednalo o Wirthovo působení na Ministerstvu školství a národní osvěty či Markusovu činnost kulturního referenta při Úřadu zástupce Republiky československé při reparační komisi ve Vídni, je pochopitelné, že se to odrazilo jak v obsahu, tak ve frekvenci zasílané korespondence. Absolutně nejvyšší počet dokumentů závažnějšího obsahu si Markus s Wirthem vyměnili v roce 1920 – dohromady celkem 42 kusy. Velmi plodným byl po této stránce také rok 1933, kdy probíhala čtená jednání o záchranu třeboňského arcifhivu. Oproti tomu v letech 1925, 1927, 1928, 1941, 1942, 1949 a 1951 nezaznamenáme jediný dokument závažnějšího obsahu, který by si byli oba pisatelé mezi sebou vyměnili.

Z typologického hlediska se v editovaném souboru dokumentů nejčastěji vyskytují **dopisy** (81 %). Jejich pisatelé používali běžně dostupný dopisní papír různého formátu, který byl v záhlaví mnohdy opatřen buď pouze pisatelovým monogramem

(např. č. 108, 110, 181) či akademickým titulem, jménem a příjmením (např. č. 107, 155, 156, 167), případně označením vykonávané funkce (č. 175, 182). V některých případech se můžeme setkat i s uvedením místa bydliště, eventuálně s plnou adresou odesilatele (č. 165, 186, 191). Jak Antonín Markus, tak Zdeněk Wirth nezdědka používali ke psaní dopisů svému protějšku úředního hlavičkového papíru. Prvně jmenovaný používal dopisní papír opatřený hlavičkou Schwarzenberského archivu v Třeboni (např. č. 135, 150, 154, 172) a zcela výjimečně i dopisní papír se záhlavím „Tradice, věstník Svazu českých úředníků a zřízců knížete ze Schwarzenberku v Č. Budějovicích“ doplněným o adresu sídla kanceláře redakce (č. 163, 170). V době svého působení ve Vídni psal Markus téměř výhradně na dopisní papír opatřený hlavičkou Úřadu zástupce Československé republiky v rakouské sekci reparační komise ve Vídni (např. č. 79, 80, 83, 86, 87, 88, 89, 90 atd.). Zdeněk Wirth použil v pouhých dvou případech úřední hlavičkový papír Uměleckoprůmyslového muzea v Praze (č. 16 a 45), ale naproti tomu v letech 1919-1939 zaznamenáme hojný výskyt dopisních papírů s úřední hlavičkou Ministerstva školství a národní osvěty (např. č. 55, 68, 70, 77, 78, 91 atd.). Rozsah dopisů se pohybuje od jedné do devíti stran textu v závislosti na formátu použitého dopisního papíru a na množství sdělovaných informací. Nejen dopisy, ale i korespondenční lístky a pohlednice jsou v drtivé většině případů psány vlastní rukou pisatele, ale výjimkou nejsou ani strojopisné texty zastoupené sice u obou pisatelů, ale v daleko větší míře je nalzáme u Antonína Markuse (č. 59, 119, 133, 134, 135, 137, 138, 143, 144, 147, 148, 149, 150, 152, 154, 156, 158, 159, 166, 167, 170, 171, 172, 199, 201, 211; Wirth pouze dopisy č. 146, 157, 174, 176, 178, 179, 180). Jako první napsal dopis na stroji Zdeněk Wirth (č. 55 z 2. května 1919). Běžně používanou psací potřebou bylo u obou mužů téměř výhradně plnicí pero. V jednom z Markusových dopisů nalezneme dokonce i zmínku o použitém inkoustu značky Watterman (č. 222). Ojediněle byla ke psaní užitá i obyčejná tužka, a to zejména v needitovaných konceptech dopisů Antonína Markuse. Červenou inkoustovou tužku používal Zdeněk Wirth u doručených dopisů pro zvýraznění části textu jeho podtržením.

Markusovy dopisy mají za každých okolností perfektní úpravu. Text je členěn do odstavců podle jeho věcného obsahu, škrty se v čistopisech vyskytují zcela výjimečně. Markusův rukopis je už na první pohled velmi úhledný a spolu s celkovou dokonalou úpravou budí dojem, jakoby autor text přepisoval z předem připraveného konceptu. Tuto domněnku potvrzuje existence několika dochovaných konceptů

Markusových dopisů Wirthovi, jež jsou uloženy v Markusově pozůstalosti v SOA v Třeboni. Nelze však s jistotou tvrdit, zda si tak pisatel počínal pravidelně a ostatní jeho koncepty se jednoduše nedochovaly, neboť pro to neexistuje žádný důkaz. Čtenáře Markusových dopisů nepochybně upoutá i jeho abnormálně drobné písmo, jehož velikost často znesnadňovala čtení textu. Na základě všech shora uvedených znaků Markusových dopisů lze usuzovat na charakteristické rysy autorovy povahy, jakou je rozvaha a preciznost až puntičkářství. Zcela opačným dojmem působí Wirthovy dopisy, které jsou psány spontánně a mnohé z nich ve spěchu, čemuž také odpovídá jejich úprava. V členění textu do odstavců není Wirth zdaleka tak důsledný jako Markus, a proto mnohý z jeho dopisů vyhlíží jako jednolitý text, přičemž jednotlivé řádky jsou psány tzv. „do kopce.“ Jeho rukopis se vyznačuje velmi špatnou čitelností písma, které je jakoby rozevláté či rozvolněné a jednotlivá písmena na konci slov často splývají v jakousi vlnovku. Tato skutečnost činila při přepisu dokumentů značné nesnáze, přičemž ne vždy se také podařilo problematické partie přečíst. Nicméně přes všechny naznačené nedostatky se Wirthův rukopis jeví jako vypsáný.

Dalším typem dokumentů zastoupených v edici jsou **korespondenční lístky** (11 %). Nejčastěji se s nimi setkáváme v období první světové války, kdy jednoznačně převažují nad dopisy. Na první pohled nás upoutá jejich podoba, jsou totiž zhotoveny z papíru růžové barvy. Korepondenční lístky z tohoto období odesílalé a doručované prostřednictvím polní pošty bývají svými pisateli vždy velmi hustě oboustranně popsány.

Běžně se v editovaném souboru vyskytují jakési **kartičky** (7%) vyhotovené ze silnějšího papíru bez předtisku formátu podobném standardnímu korespondenčnímu lístku (č. 43, 101, 136, 151, 174, 175, 181, 182, 184, 185, 187, 213, 218, 221, 224).

V edici se zcela výjimečně setkáváme s **pohlednicemi** (1 %). Oba muži si je po celá léta vyměňovali poměrně často. Docházelo k tomu zejména v období vánočních a velikonočních svátků nebo je zasílali svému protějšku ze svých pracovních cest či výletů, avšak z důvodu velmi nízké vypovídací hodnoty v nich obsaženého sdělení nebyly do edice zařazeny. Výjimku tvoří pouze dvě pohlednice (č. 162 a 220). První z nich je Wirthův pozdrav Markusovi z Potštejna, kde trávil s rodinou letní dovolenou a pracoval na své knize o Kutné Hoře. Autorem druhé pohlednice, tentokrát vánočního přání z roku 1957, která je zároveň jedním z posledních dokumentů, které od něj Markus obdržel, je rovněž Zdeněk Wirth. Jednotlivé typy dokumentů jsou v edici doplněny o pouze jedno **přání** (č. 225), jehož autorem je Antonín Markus.

Zčásti předtištěné vánoční a novoroční přání je doplněné krátkým sdělením Wirthovi o pisatelově zaneprázdněnosti a podlomeném zdraví. Je také posledním dokumentem editované korespondence.

Za povšimnutí jistě stojí časová prodleva, s jakou oba muži reagovali na doručené zásilky. Zatímco Antonín Markus odesílal svou odpověď zpravidla ihned po jejím obdržení, Zdeněk Wirth odpovídal velmi často s delším časovým odstupem a mnohdy na několik Markusových dopisů najednou, což zřejmě souviselo s jeho pracovním vytížením. Přesto se v úvodních pasážích dopisů obou pisatelů takřka pravidelně objevují zdvořilostní omluvné floskule zdůvodňující pisatelovu opožděnou odpověď.

O pečlivosti Antonína Markuse zde již byla řeč. Dalším jejím dokladem jsou jeho rukopisné poznámky jak na doručených dopisech, tak korespondenčních lístcích obsahující datum a místo jejich převzetí, vepsané obvykle na konec textu (např. č. 1 – „Praes. Chejnov, 20. 10. 1911“). Jinou variantou, jak zaznamenat tyto údaje bylo použití razítka s datumovkou, jehož otisk Markus zpravidla umístil nad začátek textu (např. č. 6). Podobným způsobem velmi často zaznamenal i datum odeslání své odpovědi (např. č. 36 – „Praes. 19. dubn. 1918 Mamalyga, Besarabie. Odepsal 10./V. [19]18 ze Sadagory,“ č. 202 – „Praes. Třeboň 6. X. 1952, poděkoval a zodpověděl 7/10 [19]52.“ nebo č. 210 – „17. I. 1953, vyřízeno osobní návštěvou v Praze 5./6. [19]53.“). U Zdeňka Wirtha tyto poznámky vůbec nenacházíme.

Oslovení, datační a podpisové formule, formy podpisu

Není pochyb o tom, že oba muži k sobě chovali vzájemnou úctu a respekt, jejichž odrazem je i používané oslovení adresáta. V pořadí první dopis zařazený do této edice je adresovaný Antonínu Markusovi a Wirth jej uvádí oslovením „*Velectěný pane*“ (č. 1 z října 1911). Markus Wirtha oslovuje velmi podobně, a sice „*Velectěný pane doktore*.“ Je zcela zjevné, že jde o ryze formální a neosobní oslovení. Avšak velmi brzy se jeden na druhého obrací již jako na svého přítele. Poprvé tak učinil Zdeněk Wirth v dopise z prosince 1912 (č. 6). Oba pisatelé nadále používali různě modifikované oslovení v podstatě až do své smrti. Přítel byl vždy buď „*Slovutný a vzácný*,“ „*Vysoce ctěný*,“ „*Vysoce vážený*,“ „*Vzácný*,“ „*Velevážený*,“ „*Mnohovážený*“ nebo prostě a jednoduše „*Milý*,“ „*Drahý*“ či „*Milovaný*.“ Mnohem pestřejší škálu oslovení používal ve svých dopisech Antonín Markus. Zdeňka Wirtha velmi často oslovoval

„*Slovutný pane sekční šéfe,*“ přičemž nikdy nezapomněl dodat obligátního „*vzácného přítele.*“

Antonín Markus i Zdeněk Wirth své dopisy, korespondenční lístky i pohlednice důsledně datovali. Téměř vždy nejprve uvedli místo vzniku dokumentu, následovalo denní datum, aktuální měsíc a rok. Této pravidelnosti se vymyká období první světové války, během něhož bylo místo sepsání dokumentu uváděno v několika variantách, případně úplně chybělo (č. 22, 23, 25, 31, 32, 33, 34, 38, 39, 40). Svou roli zde zřejmě sehrála nutnost utajení místa, kde vojenská jednotka operovala. V takovém případě na dokumentech nalzáme alespoň číslo poštovní. Na části korespondenčních lístků či dopisů je uveden plný název dané lokality (č. 21, 28, 29, 35, 36, 42), na těch zbývajících pouze první písmeno z jejího názvu (č. 26, 30, 37), případně bylo uvedeno jen orientačně (č. 24 – „v Karpatech“). Pisatelé používali několik podob zápisu datovací formule. Zdeněk Wirth používal tři varianty. V prvním případě bylo denní datum zaznamenáno v podobě arabské číslice spolu se slovním označením měsíce (22. března – např. č. 51), ve druhém byl měsíc označen stejně jako denní datum arabskou číslicí (11. 10. – např. č. 1) a ve třetím byly jak denní datum, tak i měsíc označeny arabskými číslicemi a zapsány ve zlomku (9./4. – např. č. 10). V dokumentu č. 61 se dokonce setkáváme s podobou datace „20. lstp.“, tedy 20. listopadu. Aktuální letopočet Wirth zapisoval ve většině případů pouze posledním trojčíslicím. Antonín Markus byl v tomto směru kreativnější. Používal všechny tři shora uvedené způsoby zapisování datace a kromě toho využil k označení měsíce číslice římské (18./X. – např. č. 2, 89, 90, 105). V několika případech opatřil dokument otiskem datumovky (např. č. 74). Aktuální rok Markus zapisoval jak v plné (1912 – např. č. 5), tak ve zkrácené formě ([1]920 – např. č. 82; [19]20 – např. č. 80). V naprosté většině případů oba muži zapisovali datační formule do pravého horního rohu první strany dopisu, jen výjimečně je nalezneme na jeho poslední straně vlevo pod textem.

Stejně jako datační formule, i podpisy autorů dokumentů měly různou formu. Při navázání korespondenčního styku oba pisatelé před svým jménem použili zkratku akademického titulu „Dr.“ (č. 1 a 2), ale již při druhém kontaktování svého protějšku od této formality upustili. Zdeněk Wirth se podepisoval jako „Zdeněk Wirth“, „Zd. Wirth“, „Wirth“, „Zdeněk W.“ a v jednom případě dokonce „Wirth & Co.“ (č. 85). Antonín Markus střídal podpisy v podobě „Ant. Markus“, „A. Markus“, „Markus“, „Ms.“ (č. 76) nebo „M.“ (č. 32).

Tématický rozbor

V předkládané výběrové edici je prezentováno celkem dvě stě dvacet pět chronologicky řazených dokumentů vzniklých v průběhu téměř padesáti let, které tvoří pestrou paletu různých témat, jimiž se oba pisatelé ve svých dopisech zaobírali. Edici zahajuje Wirthův dopis z 11. října 1911 (č. 1), který je současně nejstarším dochovaným exemplářem ze souboru korespondence Markuse a Wirtha uloženého zčásti v Ústavu dějin umění AV ČR v Praze a zčásti ve Státním oblastním archivu v Třeboni. Jeho pisatel v něm a priori vybízí Antonína Markuse ke spolupráci na umělecko topografickém projektu Soupisu památek. Šlo mu zejména o doplnění již vydaného Branišova svazku českobudějovického okresu, v němž shledával mnohé nedostatky a současně o vydání jeho německé jazykové mutace. Za zcela zásadní pochybení, kterého se měl Braniš dopustit, považoval ignorování stavebního vývoje zámku Hluboká v 16. a 17. století. Patřičné nápravy chtěl Wirth dosáhnout právě za pomoci Antonína Markuse, který se nakonec uvolil vyhledávat potřebné prameny v archivním materiálu uloženém v Třeboni a na Hluboké. Především zámek Hluboká ve spojitosti se Soupisem uměleckých památek je také stěžejním tématem, jemuž se korespondence po celou dobu jejího vedení někdy více a jindy méně věnuje. Edici uzavírá Markusovo vánoční a novoroční přání Zdeňku Wirthovi a jeho rodině z 22. prosince 1959 (č. 225), které je současně poslední jemu adresovanou zásilkou ze strany Antonína Markuse.

S ohledem na osobu Antonína Markuse lze při detailnějším studiu jednotlivých dokumentů chápat předkládanou edici jako množinu několika časově ohraničených dílčích souborů korespondence, které se váží k jeho jednotlivým životním a profesním etapám (první zkušenosti v knížecí službě, pobyt na frontě, první roky v nově vzniklé republice, vídeňská mise, provádění pozemkové reformy na schwarzenberském majetku, druhá světová válka, suspendace a penze). Dokumenty v rámci jednoho takového souboru se z větší části vyznačují identickým nebo alespoň podobným tématickým obsahem.

První část představuje kolekce dvaceti kusů, zejména dopisů, která je vymezena lety **1911-1914** (č. 1 – 20) a ústředním tématem korespondence je zde již zmíněný Soupis uměleckých památek. Markus vyjadřuje Wirthovi svou ochotu spolupracovat na daném projektu, když mu sděluje, že „... rád – seč mé slabé namnoze ne dosti odborné síly stačí – budu přispívati k Vaší práci.“ Současně si klade otázku, na níž

si vzápětí i odpoví: „ *Než kdo právě jiný, než úředníci kníž[ecích] archivů, měli by v tomto případě těžiti z našich archivních pokladů?*“ (č. 2). Wirtha ve svých dopisech průběžně informuje o nových nálezech v archivním materiálu a zasílá mu k posouzení koncepty svých textů (č. 15). Wirth zase Markuse seznamuje se svou představou o struktuře chystaného svazku Soupisu věnovanému zámku Hluboká (č. 16). Oba pisatelé také nejednou řeší možnosti poskytnutí subvence na vydání jak českobudějovického, tak hlubockého svazku (č. 1, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11). Spoléhali přitom hlavně na finanční příspěvi knížete Schwarzenberga. V tomto ohledu se jeví jako velmi zajímavý dopis č. 11, v němž Markus Wirthovi oznamuje, že kníže pán je ochoten přispět minimální částkou tři tisíce korun. V porovnání s poskytnutým příspěvkem ze strany českobudějovického okresu (500 korun) a města České Budějovice (1000 korun) je výše knížecího příspěvku poměrně dost velkorysá. Kromě toho se Markus s Wirthem vzájemně informují o své publikační činnosti (č. 17). V této skupině korespondence lze také sledovat, jak se původně pracovní vztah vzniklý mezi oběma muži mění ve vzájemné přátelství. Patrné je to především na používaném oslovení adresáta. *Velectěného pána* (č. 1, 3), případně *Velectěného pana doktora* (č. 2), vystřídalo poměrně brzy oslovení *Velectěný příteli*, kterého poprvé užil Zdeněk Wirth (16. listopadu 1912, č. 4). Antonín Markus byl v tomto ohledu spíše zdrženlivější. Ještě nějakou dobu si od Wirtha udržoval jakýsi odstup, který mohl být zapříčiněn úctou projevovanou jeho osobě. Poprvé ho oslovil jako svého přítele v dopisu z 8. září 1913 (č. 13).

Zcela osobitá nejen formou, ale i svým obsahem je korespondence z válečných let **1914-1918** (č. 21 – 43). Jedná se převážně o korespondenční lístky charakteristické svou růžovou barvou, které byly odesílané z fronty prostřednictvím poľní pošty. Často na nich není uvedeno místo vzniku (č. 22, 23, 25, 31-34, 38, 40), případně je označeno pouze prvním písmenem názvu obce (č. 30, 37). Lístky bývají popsány velmi drobným písmem a řádky jsou nahuštěny tak, aby oba pisatelé beze zbytku využili veškeré místo určené pro psaní. Ponejvíce v nich bilancují čas strávený na frontě, vzájemně se informují o svých pozicích a nejednou si vzájemně líčí program své budoucí či průběh již absolvované dovolené (č. 24, 26, 35, 41). Z jednoho z těchto dokumentů (č. 22) se také dovídáme poměrně překvapivý fakt, že se Zdeněk Wirth narozdíl od Antonína Markuse dokázal i na frontě věnovat vědecké práci: „ *... a ted' sedím již od 3. ledna v Starém Sätzu, velmi dobře bydlím a jím a dokonce i vědecky pracuji; rediguji Umělecké poklady [Čech] (dorazili jsme druhou red[akci]*

a zahajujeme třetí), napsal jsem nekrolog Herainův do Pam[átek] arch[eologických] a leccos v r[u]k[o]pise připravuji.“ V případě Antonína Markuse byla snad právě ona vědecká nečinnost důvodem, proč byl pobytem na frontě velmi frustrován, znatelněji více než Zdeněk Wirth. Po roce stráveném na frontě si svému příteli krátce po návratu z dovolené stěžoval: *„Celkem jsem s bilancí svého vědění, jež jsem si zachoval ještě z civilu, valně spokojen nebyl – mnoho, mnoho jsem zapomněl při starostech o chléb vezdejší našich vojinů ...“* (č. 26). Přestože i Wirth přiznal také jisté „*blbnutí*“ (tzn. zapomínání), jeho dopisy vyznívají v tomto smyslu daleko optimističtěji: *„... totéž na sobě pozoruji, ale neleká mne to; za čtrnáct dní jsme jak kapři v rybníce.“* (č. 26).

Dokumenty označené čísly 35 – 37, 39 a 41-42 z dubna až září 1918 nám dávají nahlédnout do korespondence Markuse s Wirthem, která předcházela udělení čestného doktorátu honoris causa třeboňskému archivnímu řediteli Františku Marešovi. Tento návrh inicioval Antonín Markus u příležitosti blížícího se tchánova pracovního jubilea. Krom jiného jej odůvodňuje následovně: *„... [Augustin] Sedláček stal se doktorem h. c. při sedmdesátých narozeninách. Mareš nám nenapsal „Hrady a zámky,“ ale četné jeho práce jistě plně prokázaly jeho kvalifikaci a oč méně by byl Sedláček svých Hradů napsal, kdyby nebylo Mareše.“* (č. 35). V následujících dopisech (č. 36 a 39) Wirth Markusovi slibuje, že bude v této věci intervenovat u profesorů Šusty, Krofty a Friedricha a udělá, co bude v jeho silách. Markus svůj návrh neprosazoval zcela otevřeně a razantně, protože se obával, aby se jeho jednání nepřisuzovaly nějaké vedlejší záměry, neboť ho s Marešem spojoval úzký příbuzenský vztah (č. 37). Wirthovi dále sděloval, že Mareš byl na tuto poctu navržen již v roce 1909 právě na návrh profesora Šusty, ale tehdy neuspěl, protože jmenování bylo hromadné. Markus v této věci několikrát osobně jednal s Josefem Šustou a Wirthovi jedno z jejich shledání v pražské Unionce líčil následujícími slovy: *„S prof. Šustou mluvil jsem včera v Unionce ... a myslím, že věc M[areš] vzal úplně za svou a ji prosadí.“* (č. 42). Lze se tedy domnívat, že velký podíl na udělení čestného doktorátu filozofie Univerzity Karlovy Františku Marešovi měl právě třeboňský rodák Josef Šusta. Nic na tom nemění skutečnost, že se ho Mareš dočkal až o několik málo let později, a sice v roce 1924 při příležitosti blížícího se dovršení 75 let svého věku. Konkrétní důvod, který bránil vyřízení této kauzy už v roce 1918, jsem v pramenech prozatím nenalezla.

Korespondence z let **1918-1920** (č. 44 – 67) se částečně nese v podobném duchu jako ta předválečná. Bezprostředně po návratu z fronty upřeli oba muži svou pozornost opět na **Soupis památek**, který ovšem nezůstal jediným tématem korespondence. Vedle Hluboké se předmětem jejich zájmu stal i Český Krumlov, a sice připravovaný svazek II. (zámek a město) autorů Františka Mareše a Jana Sedláčka. V březnu 1919 Markus Wirthovi oznamoval, že tchán právě dokončil Český Krumlov (II.), který by mohl být tištěn (č. 50). Wirth byl touto zprávou velmi potěšen, ale ve své odpovědi vyjádřil i jisté obavy. Ačkoli si vysoce cenil Marešových Soupisů prachatického a českokrumlovského (I.) pro množství obsaženého historického materiálu a odvedené práce, měl i výtky k popisné části obou svazků. Markus nezapíral, že i on shledal určité nedostatky v popisné části Soupisu a doslova Wirthovi napsal: „*Historického materiálu je tam snešeno množství báječné, a kdyby ještě ta stránka popisná odpovídala novějším požadavkům, pak by bylo to zajisté dílo dokonalé.*“ (č. 52). Wirth se proto Markuse dotázal, zda by mohl ještě před odevzdáním rukopisu do tisku text sám zrevidovat a porovnat jej s faktickým stavem přímo v Českém Krumlově (č. 51). Protože Mareš o úpravách v textu nechtěl ani slyšet a jeho podřízený i zeť v jedné osobě si netroufl znovu jej v této věci oslovit, vymysleli Markus s Wirthem způsob, jakým svého cíle dosáhnout. Mareš měl zaslat rukopis k tisku do Akademie věd, která by po předběžné dohodě s Antonínem Podlahou přidělila text k redakci právě Zdeňku Wirthovi, o čemž by se autor ani nemusel dozvědět, protože redaktoři nejsou v knize jmenováni. Plán se podařilo uskutečnit a Wirth tak mohl za krátký čas Markusovi slíbit: „... *učiním revizi takovým způsobem, že se to pana rady nijak nepříjemně nedotkne.*“ (č. 55). Jenže po své srpnové návštěvě Českého Krumlova v roce 1919 Wirth přiznal, že „*je to fyzicky nemožné cokoliv v tomto rukopise doplniti, protože je kronika úplně propletena popisem a naopak.*“ Při té příležitosti odhalil další zásadní nedostatek rukopisu. Čtenáři se v něm nabízí zejména historický popis většiny objektů, zatímco konstatování aktuálního stavu úplně chybí. Nakonec dospěl k závěru, že revizi a doplnění rukopisu nelze provést bez jeho celkového přeskupení a upravení (č. 58). Markus proto Wirtha vyzval, aby se na Františka Mareše obrátil osobně soukromým dopisem, ve kterém by mu ohleduplně vyjasnil celou situaci (č. 59). Wirth se zachoval přesně podle Markusových instrukcí, za něž mu posléze i poděkoval (č. 60). Přepracovaný druhý svazek českokrumlovského Soupisu už bohužel nevyšel. František Mareš zřejmě nenašel dostatek sil či vůle k tomu, aby knihu přizpůsobil představám mladší generace. Situaci značně zkomplikovala i skutečnost, že jeho spolupracovník na knize

Jan Sedláček nečekaně zemřel uprostřed práce již v roce 1916. A tak původní strojopis zůstal nadlouho uložený při Archeologické komisi ČAVU, v dnešním Ústavu dějin umění Akademie věd ČR. Podle informace podané Janou Marešovou ve Zprávách památkové péče v roce 2010⁸² se na Soupisu památek města Českého Krumlova opět pracuje.

Za poměrně krátkou dobu svého působení v třeboňském archivu dokázal Antonín Markus nashromáždit dostatečné množství výpisků z archivního materiálu, takže mohl pomýšlet i na vydání zcela **samostatné knihy o Hluboké**. Dle jeho vlastních slov neměla být konkurencí Soupisu památek, ale měla se podobat Pekařově Knize o Kostí. Svou představu o struktuře knihy vylíčil Wirthovi v dopisu č. 52 z března 1919. Bohužel pro nás se její vydání z různých důvodů neustále odkládalo, takže nakonec světlo světa nikdy nespátřila.

V období vymezeném shora uvedenými časovými mezníky došlo k mnohým významným událostem, jenž měly souvislost především se změnou státoprávního postavení českých zemí. Zcela logicky se tak odrazily v korespondenci mezi oběma muži. Antonín Markus ve svých dopisech stále častěji glosoval vývoj politické situace jak ve svém bezprostředním okolí (č. 50), tak v celé republice (č. 52, 56, 61, 63), okolní státy nevyjímaje (č. 45, 52, 56, 59, 64). Kupříkladu v březnu 1919 Wirthovi napsal: *„Zlé jest, že nynější poměry jsou stále ještě tak neujasněné, že vzduch ustavičně jest těžký jakoby před bouří a tlak té atmosféry silně spočívá také na nás. Mnohé a mnohé se mi v republice nechce líbiti.“* (č. 50). Krátce nato, 25. března 1919, vyjádřil své myšlenky celkem jednoznačně: *„Mám právě obavy o naši republiku.“* (č. 52). Kladl si otázky týkající se legitimacy Národního shromáždění a zastoupení jednotlivých politických stran v něm, národní svornosti, hospodářské situace, všiml si celkové nálady občanské společnosti, proměny charakteru lidí ve svém okolí apod. Jistě stojí za zmínku, že ve svých názorech nalézal souznění s myšlenkami svého vysokoškolského učitele Josefa Pekaře, což dokládají jeho slova: *„Kapkou útěchy bývají mi články Pekařovy [...]. Mně Pekař vždy jakoby z duše mluvil [...].“* (č. 63). Koncem roku 1918 a zjara roku 1919 Markuse znepokojoval také vývoj politické situace na Slovensku (č. 56) a v Maďarsku (č. 59), kde se k moci drali bolševici. Obával se vyhlášení mobilizace a hrozby vypuknutí nového válečného konfliktu (č. 52).

---

⁸² Jana MAREŠOVÁ, *Dědictví soupisové činnosti Archeologické komise v současnosti*, ZPP 70, č. 1, 2010, s. 50.

Rovněž chtěl znát Wirthův názor na berlínský převrat (č. 64). Zdá se, že Wirth měl v tomto ohledu větší nadhled a jeho nazírání na realitu bylo daleko optimističtější. Nejednou se Markuse snažil povzbudit v tom smyslu, že politické poměry jsou u nás „evropské,“ nejsou o nic horší než v Anglii a Francii, ale jsou naopak lepší než v Rusku (č. 51). Věčné Markusovy obavy z budoucího, jak politického, tak hospodářského vývoje v republice opětovně vyvracel, např. těmito slovy: „*Není ovšem všechno hezké u nás, ale tak nehorší to také není. [...] Povídačkám nevěřte a buďte celkem klidni! Bude ještě zlosti a mrzutosti s politikou, ale celkem to bude dobré, nebojte se.*“ (č. 57) nebo: „*Buďte ujištěni, že s Vámi souhlasím, ale jsem o něco optimističtější. Je tu krize, ale je vyléčitelná. Ovšem – počkáme si na normální doby asi pět až deset let.*“ (č. 62).

Předmětem mnoha dopisů, které si v inkriminovaném období Markus s Wirthem vyměnili, bylo i dění okolo připravovaného **vyvlastnění velkostatků**, které se Antonína Markuse coby schwarzenberského archiváře bytostně dotýkalo (č. 48, 51, 52, 53, 54, 55, 57). Pozemkový majetek knížete Schwarzenberga byl totiž natolik rozsáhlý, že nebylo pochyb o tom, že podlehne zaboru. Už 9. listopadu 1918 byl Národním výborem vydán zákon o obstavení velkostatků, který předznamenával připravovanou pozemkovou reformu. Tento právní předpis měl zabránit aristokracii usazené v Československé republice, aby ve snaze vyhnout se pozemkové reformě rozprodala statky zapsané v zemských deskách svým příbuzným, případně jiným osobám. Na samotnou realizaci pozemkové reformy nepanoval mezi politickými stranami ani uvnitř jich samotných jednotný názor. Její zahájení se navíc ustavičně odkládalo, což vedlo k četným bouřlivým diskusím a výpadům mezi jednotlivými politiky. Situace dospěla tak daleko, že se téma pozemkové reformy stalo na přelomu února a března 1919 příčinou vládní krize, která byla zažehnána již 16. dubna 1919 přijetím tzv. zaborového zákona č. 215/1919 Sb. z. a n. Jeho podstatou bylo stanovení hranice pozemkové držby nutné pro vyvlastnění, která byla vyčíslena na 150 ha zemědělské nebo 250 ha veškeré půdy. Je však zapotřebí podotknout, že pozemkovou reformu nepředstavoval pouze zaborový zákon, ale i řada dalších právních předpisů vydaných v návaznosti na prvně jmenovaný.⁸³ Na tomto místě je vhodné položit si otázku, jak vůbec pozemková reforma souvisela se schwarzenberskými archivy? Odpověď je jednoduchá. Předmětem vyvlastnění čili tzv. „zaboru“ nebyly pouze pozemky, ale i budovy, ať už se jednalo

---

⁸³ Velmi podrobný (chronologicky řazený) přehled zákonů, vládních nařízení a vyhlášek o pozemkové reformě včetně jejich výkladu je dostupný v publikaci Antonína PAVLA, *Pozemková reforma. Přehled činnosti za prvé desetiletí trvání Československé republiky 1918-1928*, Praha 1928, s. 12-23.

o ty zámecké nebo hospodářské. Uvnitř těchto objektů byly umístěny mnohdy velmi bohaté archivy, knihovny, umělecké sbírky a předměty, o jejichž osud měl Antonín Markus značné obavy. Velké pochopení nacházel u svého přítele Zdeňka Wirtha, který v té době zastával na ministerstvu školství a národní osvěty funkci vedoucího památkového oddělení. Jeho vlivu zprvu podléhaly pouze obory archeologie, muzejnictví a ochrana památek, později převzal po Kamilu Kroftovi i oblast archivnictví, knihovnictví a vědeckých ústavů, a mohl proto Markusovi v předstihu poskytovat aktuální informace přímo z centra dění, které většinou doplnil o svůj osobní názor na danou problematiku, případně o odhad vývoje situace v té které věci. Např.: „*Dosud vím ze zákulisí toto: pro letošní sezónu [1919] půda zůstane – třeba již teoreticky vyvlastněná – v rukou a režii dnešních majitelů, kteří budou nuceni (pod trestem za velezradu na republice) obdělávat všechnu plochu a sklizenou úrodu odvést za stanovené ceny státu; napřesrok začne již i v praxi dělení půdy. Nikdo nebude vyňat, ani pan Schwarzenberg nebude mít více než sto až sto padesát hektarů půdy (bez lesů).*“ (č. 51).

Nutno podotknout, že ve svých prognózách se Wirth málokdy mýlil. Kupříkladu velmi přesný byl jeho odhad délky provádění vyvlastňování, kterou v roce 1919 stanovil na dvacet let (č. 55). Jak je dnes obecně známo, oficiální ukončení první pozemkové reformy bylo sice vztahováno k roku 1935, kdy došlo k zániku Státního pozemkového úřadu, ale fakticky nikdy dokončena nebyla. I tzv. archivní dohoda mezi ministerstvem zemědělství a knížetem Schwarzenbergem, o které bude pojednáno později, byla uzavřena až 24. prosince 1936. Jak vysvítá z editované korespondence, v prvopočátcích uskutečňování pozemkové reformy se Antonín Markus velmi obával, aby schwarzenberský archiv takzvaně nepropadl ministerstvu zemědělství, potažmo Adolfu Krejčíkovi, který v letech 1901-1909 působil jako archivní adjunkt právě v Třeboni. Ze schwarzenberské služby byl údajně vyštván ústředním účetním ředitelem Bezečným, o jehož germanizačních snahách psal kritické články do regionálního tisku.⁸⁴ V roce 1920 se Krejčík stal ředitelem Československého státního archivu zemědělského v Praze, který přebíral do své péče dokumenty zestátněných velkostatků. Krejčík tehdy velmi usiloval o získání cenných schwarzenberských archivních fondů, včetně tzv. rožmberského archivu, s kterými měl nepochybně možnost se dostatečně obeznámit v době svého působení v Třeboni.

---

⁸⁴ Anna SMOLKOVÁ, *Svozy archivů schwarzenberských velkostatků do Třeboně jako důsledek provádění pozemkové reformy na majetku schwarzenberské primogenitury*, AT 2002, s. 47.

Počátkem května 1919 Wirth tyto Markusovy obavy částečně rozptýlil, když mu sděloval: „*Ministerstvu zemědělství teď již nepropadnete, protože úřad pro pozemkovou reformu bude podřízen přímo ministerské radě a tím úplně vytažen ze sféry vlivu jednotlivých ministerstev.*“ Dále ho informoval o tom, že MŠANO se zajímá o personální obsazení Státního pozemkového úřadu v tom smyslu, aby tam mělo buď zastoupení nebo přímo svého úředníka (č. 55).

Poněkud překvapivě a na první pohled až pokrytecky může působit Markusovo vyznání Wirthovi o jeho vztahu k velkému statku, o němž se vyjádřil, že mu k srdci nepřirostl, přestože je jeho úředníkem. Parcelaci v zásadě neodmítal, ale trval na tom, že musí být národohospodářsky odůvodněná. V tomtéž dopisu, který je v edici označen číslem 54, podal Wirthovi stručný exkurz do historie a funkce velkostatku.

O tom, jaký byl Markusův vztah ke šlechtě jako sociální skupině si lze udělat poměrně jasnou představu. Zdálo se mu nespravedlivé, že byla házena do jednoho koše a že se na ni obecně hledělo jako na „zloděje a zločince.“ Upozornil na fakt, že zásluhy šlechty v kulturní oblasti jsou nesporné a jako příklad uvedl rod Schwarzenberků (č. 50). Wirthova reakce na sebe nedala dlouho čekat. Aristokracii obvinil z toho, že nebyla nikdy demokratická Svůj postoj vyjádřil celkem jednoznačně: „*nebylo nikdy jinak v podobných dobách*“ a „*nynější generace pyká za deset generací předchozích.*“ (č. 51).

Ve svých dopisech věnovali oba muži velkou pozornost i **nově vznikající organizaci archivnictví, muzejnictví a památkové péče** (č. 45, 47, 48, 49, 52, 53, 57). První zmínka tohoto charakteru se objevuje v dopise Zdeňka Wirtha Markusovi již 6. listopadu 1918 (č. 45). Wirth zde Markusovi v kostce objasňuje organizační strukturu tzv. kulturní komise, která je zřízena při Národním výboru a je předobrazem budoucího ministerstva školství a národní osvěty. Sám Wirth působil v jedné z jejích poradních sekcí, jmenovitě v té muzejní. V několika málo dalších řádcích Markuse stručně obeznamuje s nejbližšími plány souvisejícími se slučováním stávajících archivů a se vznikem nového velkého archivu (patrně měl na mysli národní archiv)⁸⁵ spolu se školou pro výchovu archivářů, později známou pod názvem Státní archivní

---

⁸⁵ Otázkou zřízení národního archivu v Praze a jeho předpokládaným fondovým obsahem se v časopise *Národ* ze dne 5. 4. 1919 zabýval Václav Hrubý. Podle mínění MŠANO měl být národní archiv „ústředním historickým archivem celého státu českého a zároveň archivem obsahujícím písemnosti hledící k dějinám našeho království.“ MŠANO se tak zásadně rozcházel s názorem archivu ministerstva vnitra (ředitel L. Klicman) a ministerstva zemědělství, které usilovalo o zřízení vlastního archivu. Více k tomuto tématu viz Zdeněk ŠAMBERGER, *Studie k dějinám československého archivnictví*, Praha 2005, s. 34-39, 94-95 (pozn. č. 52) a Jaroslava HOFFMANNOVÁ – Jana PRAŽÁKOVÁ, *Biografický slovník*, s. 16-17.

škola. Mohlo by se zdát, že narozdíl od Zdeňka Wirtha, který byl aktivně zapojen do organizačních prací na té nejvyšší úrovni, stál Antonín Markus nezáčastně stranou a byl pouhým pasivním příjemcem Wirthových zpráv. Ale opak je pravdou. Jeho zásluha na organizaci schwarzenberského archivnictví je nesporná. Svou představu o ní zaslal na počátku roku 1919 Kamilu Kroftovi, který se stal na MŠANO přednostou archivního oddělení (pamětní spis o panských archivech, jmenovitě schwarzenberských). Jak Krofta, tak Borovička⁸⁶ byli prý elaborátem nadšeni (č. 49).

Jedním z témat, kterého se Markus s Wirthem v tomto období byt' jen okrajově dotkli, byla jejich činnost plynoucí z funkce konzervátorů, kterou oba muži zastávali. Markus u Wirtha intervenoval ohledně možného poskytnutí subvence ze strany MŠANO na opravu zříceniny hradu Helfenburk u Bavorova (č. 64).

Skupina dvaceti osmi dokumentů z let **1920-1921** (č. 68 - 95) pochází převážně z období, kdy Antonín Markus působil ve funkci kulturního referenta při Úřadu zástupce československé republiky v rakouské sekci reparační komise ve Vídni (dále jen „reparační komise“), případně z doby, kdy se na přijetí a výkon této funkce připravoval.

Zdeněk Wirth ve svém dopisu z 12. května 1920 (č. 68) naléhal na Markuse, aby přijal funkci kulturního referenta při reparační komisi ve Vídni, a to co možná nejdříve. O pouhé dva dny později Markus odesílal do Prahy odpověď, v níž se uvolil nabízené místo přijmout (č. 69). Oba pisatelé si poté vyměňovali informace ohledně formalit, které bylo nutné oběma stranami zařídit ještě před tím, než Markus vycestoval (č. 68-74). Jednalo se například o jeho dočasné uvolnění z knížecí služby, vyhotovení diplomatického pasu, obsah pracovní smlouvy včetně hmotného zabezpečení či předběžné instrukce ohledně úřadování. V prvním červnovém týdnu roku 1920 dal Markus Wirthovi na vědomí, jak se k celé záležitosti postavil kníže Schwarzenberg. Nejen že mu poskytl roční placenou dovolenou, ale navíc i ubytování ve Schwarzenberském paláci ve Vídni (č. 74).

Až na několik výjimek (č. 69, 72, 74 a 76, kde je místem vydání Třeboň) je veškerá korespondence ve shora daném období určená Zdeňku Wirthovi odeslána z Vídně (č. 75, 79, 80, 82, 83, 86-90, 92, 93, 95). Přestože má primárně soukromý

---

⁸⁶ Josef Borovička působil v rozmezí let 1908-1931 v Archivu země České. V letech 1919-1921 byl z archivu dočasně uvolněn a spolu s Kamilem Kroftou působil jako smluvní úředník MŠANO při provádění spisové a archivní rozluky s Rakouskem. V roce 1919 byl jedním ze členů čs. delegace na mírových jednáních v Paříži. Jaroslava HOFFMANNOVÁ – Jana PRAŽÁKOVÁ, *Biografický slovník*, s. 96-97.

charakter, z velké části obsahuje i neoficiální pracovní zprávy a informace. Markus se na Wirtha obracel v záležitosti personálních a mzdových otázek svých podřízených, jako např. obsazení jednotlivých míst či výše remunerace (č. 75, 76, 87, 88, 93). Zmiňuje se kupříkladu o Karlu Kazbundovi, který působil při reparační komisi v letech 1921-1923 nejprve jako smluvní úředník MŠANO, poté jako koncipista archivu ministerstva zahraničních věcí (č. 76). Před svým návratem zpět do Třeboně Markus Wirthovi touto cestou navrhoval i své nástupce ve vídeňské funkci – nejprve dr. Winklera (č. 87) a později Zdenka Mareše (č. 93). Nutno dodat, že ani jeden z nich do funkce jmenován nebyl. Na podzim roku 1921 byl Úřad československého zástupce při reparační komisi reorganizován a krátce přiřčen k vídeňskému vyslanectví. Rozlukové práce posléze převzalo Oddělení pro spisovou rozluku při vyslanectví republiky Československé ve Vídni v čele s Karlem Kazbundou.⁸⁷

Naprosto zásadním a často frekventovaným tématem je v daném období tzv. **pražská úmluva**.⁸⁸ Pro snazší pochopení všech souvislostí při četbě editovaných dokumentů považuji za nutné přiblížit nejen její podstatu, ale i problémy, které její naplňování československým zástupcům v reparační komisi přinášelo. Již saint-germainská mírová smlouva uzavřená dne 10. září 1919 uložila Rakousku, aby vydala vládám nástupnických států archivy, knihy, plány, listiny a ostatní dokumenty náležející ke správě na postoupeném území. Na jejím základě a současně z pravomoci spojenecké reparační komise bylo Rakousko povinno poskytnout zástupcům nástupnických států také volný přístup do vídeňských archivů a jejich fondů. I když se tak fakticky dělo, rakouští archiváři vycházeli vstříc svým kolegům z Československa jen velmi neochotně. Se spisovou a archivní rozlukou nesouhlasili a považovali ji za křivdu. Počátkem roku 1920 bylo přikročeno k dvoustrannému jednání mezi Československem a Rakouskem ohledně uzavření konkrétní smlouvy o archivní a spisové rozluce. Několikadenní obtížná jednání, jichž se za MŠANO zúčastnil i Zdeněk Wirth, se vedla na Pražském hradě a vyvrcholila 18. května 1920 podepsáním pražské úmluvy.⁸⁹ Úmluva zavazovala rakouskou vládu vydat vládě Československé republiky z archivů a spisoven rakouských ústředních úřadů a jim podřízených úřadů spisy, které se týkaly kulturních a správních záležitostí a podléhaly výhradně státní suverenitě

⁸⁷ Jan OPOČENSKÝ, *Archivní úmluva*, ČAŠ 1, 1923, s. 81.

⁸⁸ Plný text „Úmluvy mezi Československou republikou a republikou Rakouskou v příčině provedení jednotlivých ustanovení státní smlouvy uzavřené v Saint-Germain-en-Laye“ viz tamtéž, s. 103-130. O průběhu jednání viz Zdeněk ŠAMBERGER, *K archivní rozluce*, SAP 38, č. 2, Praha 1988, s. 365-404.

⁸⁹ Kromě Zdeňka Wirtha se jednání zúčastnili Ladislav Klicman, Jan Bedřich Novák a Ludvík Krejčík, rakouskou stranu zastupoval zejména Oswald Redlich a Ludwig Bittner.

Československé republiky, přičemž obecně uváděla jejich rozsah. Jednou z příloh úmluvy byl i seznam konkrétních archivních celků, které měly být československé straně vydány bez ohledu na ustanovení úmluvy. Byl jím zejména Český korunní archiv (včetně majestátu Rudolfa II.), listiny pánů z Lipé, Astfeldská sbírka, listiny zrušených jezuitských klášterů české provincie, archiválie klášterů zrušených Josefem II. na území ČSR, listiny registratury starého českého místodržitelství a komory, archiválie české kanceláře a královské české dvorské kanceláře, valdštejniána, rukopisy ze sbírky rukopisů a mnohé další. Ve spisovnách a archivech rakouských úřadů se smělo skartovat jen po předběžném oznámení československé vládě (viz č. 76). Archivní a spisový materiál měl být vydán bezplatně a bez jakýchkoli cenzurních opatření, přičemž doprava vydaných spisů měla být plně v režii československé vlády. Kromě toho byly stanoveny podmínky, za kterých měla československá strana možnost nahlédnout do dokumentů, případně je získat v opisech (Za zmínku rozhodně stojí, že ještě v šedesátých letech minulého století využil příslušného ustanovení pražské úmluvy tehdejší Státní ústřední archiv v Praze, dnešní Národní archiv, k získání, byť za úplatu, fotokopii tzv. josefského mapování.). Co však způsobovalo značné potíže v praxi, byla neustále odsouvaná ratifikace smlouvy. Českoslovenští zástupci ve Vídni na ni čekali jako na smilování, o čemž svědčí příslušné pasáže Markusových dopisů Wirthovi (č. 75): „... kde vězí průtah ve výměně ratifikačních nót?“ nebo „... ta nešťastná ratifikace, denně se ptám na vyslanectví, až je to moje ustavičné dotazování činí nervózními...“ (č. 79). Došlo k ní dne 1. října 1920 výměnou nót mezi vyslanectvím Československé republiky ve Vídni a rakouským spolkovým úřadem pro zahraničí. Za ČSR ji podepsal v zastoupení ministra zahraničí ministerský předseda Vlastimil Tusar, za Rakousko ministerský tajemník Edwin Versbach. Dvoustranné ujednání nabylo platnosti 29. října 1920.

Praxe bohužel brzy ukázala, že text pražské úmluvy byl nedokonalý. Markus to otevřeně přiznal v dopise Wirthovi označeném č. 95: „Vidím, že pražská úmluva má mnoho děr, finess, o nichž se sotva komu mohlo zdát, když se úmluva uzavírala.“ Dokládají to i těžkosti, s jakými se Markus a jeho spolupracovníci při vymáhání jednotlivých dokumentů, archivních celků či uměleckých předmětů v Rakousku potýkali. Barvitě je vystihuje následující výňatek z Markusova dopisu Wirthovi (č. 87): „Osobně je mi tuze líto, a mrzí mne to velice, že věci zde pokračují tak pomalu. Kdo to zde nevidí, neuvěří snad, s jakými potížemi se krok za krokem setkáváme. Co nám naše úmluva striktně zajišťuje, to zajisté už v brzku budete mítí v Praze, ale

co je nad úmluvu a jasné znění mírové smlouvy, nedělejme si iluzi, že se setkáme s nějakou zvláštní ochotou, spíše naopak.“ Rakušané kalkulovali s tím, že Češi nemají ponětí o přesném obsahu a uspořádání vídeňských archivů. Domnívali se, že by tak před nimi mohla zůstat řada dokumentů utajena.⁹⁰ Proto také předkládali svým českým kolegům spíše méně významné fondy administrativní povahy a snažili se tak odvést pozornost od důležitých fondů k nevýznamným registraturním celkům. Jenže všichni delegáti se ošálit nedali. Kupříkladu o Karlu Kazbundovi Markus Wirthovi píše: „... onen je zdejší pánům až příliš nepohodlný, poněvadž šťourá do všech i těch nejtajnějších koutů jejich repertářů, a vždy a ve fondech, kde by se toho nikdo nenadál, najde nějaké to bohemicum.“ (č. 92). Taktika Rakušanů byla rozmanitá. Tak třeba v jiném dopise označeném č. 79 Markus Wirthovi zprostředkoval odpověď Rakušanů na verbální nótu, kterou žádal vydání dokumentů pro československý Archiv ministerstva vnitra, respektive pro jeho ředitele Ladislava Klicmana. Rakušané prý projevují dalekosáhlou ochotu vydat požadované archivní celky, dají nebo zapůjčí také všechno ostatní, ale aby si to prý pan Klicman přišel vyhledat. Dále doslova uvádí: „Nóta psaná uhlazenou formou (z péra Bittnerova [ředitel rakouského AMV]) jest důkladným noseem pro Klicmana, který se dovolává smyslu pražských porad ...“

Atmosféra v úřadu reparační komise zřejmě nebyla příliš přátelská. Už krátce po svém příjezdu do Vídně (23. června 1920) Markus Wirthovi sděloval, že „je zde horká půda, několik táborů, rvání mezi sebou, být zde odloučen od rodiny jako kůl v plotě – nevím, budu-li s to, abych Vám ten slíbený rok mohl dodržeti. [...] Jsou ještě mnohé věci zcela nehmotného rázu však, jež člověku ten úřad zde nečiní zrovna radostným. Také se zdá, že ten úkol můj zde vyhlíží na leta... [...] práce sama mne těší, jen kdyby nebylo všude krtků ...“ (č. 76). Práci samotnou komplikovaly i **nevhodné pracovní podmínky**. Zima v kancelářích a depozitářích značně omezovala výkon činnosti v podzimních a zimních měsících. Markus v dopise č. 79 píše: „... není naděje, že by bylo v zimě všecko přístupné ... neboť i kdybychom my se chtěli obětovat, tak nám to neudělají Rakoušané, aby mrzli s námi.“

---

⁹⁰ Tuto informaci podal ředitel vídeňského Archivu ministerstva vnitra a spravedlnosti dr. Heinrich Kretschmayr Jaroslavu Prokešovi, který zastupoval československý AMV ve Vídni a byl zodpovědný za jednání s rakouskými úřady. Milada SEKYRKOVÁ, *Život a dílo archiváře a historika Jaroslava Prokeše*, SAP 39, č. 2, Praha 1989, s. 408-409; Týkalo se to kupříkladu Anenských patentů z roku 1913, které hodlala rakouská strana zatajit. Zcela náhodně je objevil Karel Kazbunda. Zdeněk ŠAMBERGER, *K archivní rozluce*, s. 392-393.

Za necelý půlrok svého působení ve Vídni Markus vyzoroval, že reparační komise je třecí plochou dvou protichůdných názorů. Zatímco Československá republika v ní viděla nástroj k tomu, aby Rakousko striktně dodržovalo plnění mírové smlouvy, velké mocnosti chtěly Rakousku spíše pomoci a postavit je na nohy, aby se poté z vděčnosti nepřipojilo k Německu. Za tím účelem prý byly mocnosti ochotny učinit všemožné ústupky Rakousku, třeba i na úkor jednotlivých vítězných států a proti jasnému znění mírové smlouvy (č. 87). Jak komplikovaná byla **jednání mezinárodní reparační komise**, v nichž bylo zapotřebí vyvinout notnou dávku diplomacie, naznačuje následující úryvek Markusova dopisu označeného č. 82: „*My stavíme se tedy už z důvodů diplomatických na stanovisko oprávněnosti italských nároků, ačít s omezením, pokud s nimi sami nepřicházíme do konfliktu, neboť odvážeji-li oni z Vídně, můžeme odvážet také my.*“ Dalším příkladem složitosti vyjednání je úryvek z dopisu č. 87: „*Uvážíme-li, že na Poláky není spolehnutí, že dobře spoléhati nemůžeme ani na Jihoslovany, a to ve chvíli, kdy Rumuni a Řekové jdou tam, kam jde Francie – pak sklonění pana Klobukowského [Francouz, který prohlásil, že by „po stránce umělecké bylo litovati, kdyby vídeňské sbírky měly býti rozebrány“] na stranu Rakouska znamená, že při každém hlasování nějaké naší na reparační komisi vznesené věci utrpíme úplnou porážku. Jugosláv při včerejší proklamaci Zahradníkově jen šalamounsky mlčel, ale nepřipojil se... Plán ministrův [Zahradník] je tedy ten: Klobukowski je velký přítel Berthelotův, co chce Berthelot, to udělá Klobukowski. Potřebujeme, aby se pro nás pracovalo v Paříži.*“ Zásadním problémem totiž byla skutečnost, že jednotlivé nástupnické státy nepostupovaly vůči Rakousku jednotně. V editované korespondenci o tom nacházíme **nejvíce zmínek v případě Itálie** (č. 79, 82, 83, 85). Ještě před uzavřením saint-germainské mírové smlouvy Italové podepsali s Rakušany dohodu o zásadách spisové a archivní rozluky (26. května 1919), v níž vycházeli Rakušanům vstříc přiznáním provenienční zásady za určující faktor rozluky. Rakouská strana se totiž od samého prvopočátku snažila za každou cenu obhajovat provenienční zásadu nedělitelnosti vídeňských archivních fondů a uměleckých sbírek, která byla v přímém rozporu s názorem československých delegátů. Na spolupráci s Italy, ačkoliv byli dohodovými spojenci, tudíž nebylo možné spoléhat, už jen proto, že bravurně využili své vojenské mise umístěné svého času ve Vídni a bez jakéhokoliv jednání zabavili a odvezli do Itálie jim patřící kulturní majetek, který byl uložený ve vídeňských muzeích a galeriích. Neměli proto žádný zájem na dalších jednáních reparační komise, o nárocích ostatních nástupnických států ani nemluvě. Sám Markus

byl toho názoru, že by českoslovenští zástupci neměli proti „Vlachům“ vystupovat ostře, protože by pak Italové vystupovali proti Čechoslovákům nepřátelsky. Jeho postoj vůči italským požadavkům dokonale vystihuje následující text: „*Dokud není kolize s námi, nezáleží nám zajisté na tom, co si Taliáni z Vídně odvezou nebo neodvezou. [...] Nebudeme tedy do věci rejpat...*“ (č. 83). Současně však nabádal Wirtha, aby požádal o pomoc ministra Šustu, který hovoří italsky a zná tamní prostředí. Domníval se, že Šustovou osobní intervencí by se zajistilo, aby Italové netrvali na svém požadavku nerozdělování vídeňských sbírek.

Markus s Wirthem často konzultoval i praktické otázky při provádění spisové a archivní rozluky. Žádal ho kupříkladu o „direktivu“ ve věci třídění a skartace účetních dokumentů se vztahem k Československé republice uložených na zámku v rakouském Mannersdorfu nad Litavou (č. 76, 79, 83, 86).

Pouze okrajově se Markus zmiňoval o aktuálním dění a hospodářské situaci ve Vídni. Své první dojmy z rakouské metropole vystihl takto: „*Ve Vídni by se mi to dosti líbilo, nebýti té odloučenosti od rodiny a pak té ohavné drahoty.*“ (č. 75). Inflace, která dosáhla svého vrcholu v červenci roku 1922 byla zničující. Jak vážná situace byla lze doložit na příkladu, kdy za jednu předválečnou korunu bylo třeba dát 14 400 poválečných papírových korun. Chléb, který stál před válkou půl jedné koruny stál v době inflace 6 600 korun.⁹¹ V lednu 1921 Markus Wirthovi oznamoval, že ve Vídni vypukla „stávka pošťáků,“ očekává se i stávka na železnici a dokonce i „převrat nalevo“ (č. 89).

Zajímavostí dopisu č. 83 je Markusova zmínka o táborském rodákovi, českém skladateli a dirigentovi Oskaru Nedbalovi, který ho ve Vídni osobně navštívil a projevil zájem o místo bezplatného experta při reparační komisi. Zřejmě ze zjištěných důvodů nabízel své služby při likvidaci dvorních divadel ve Vídni, neboť se prý obával o byt, jež ve Vídni vlastnil. Domníval se, že kdyby získal zmíněné místo, nemohl by mu být zabrán. Wirth zprostředkovanou nabídku kategoricky odmítl a k Nedbalově osobě se vyjádřil, že ho nepotřebuje a ani si nezasluhuje, aby mu pomáhali (č. 85).

Wirth v dopisech Markusovi ponejvíce přiděloval úkoly, jichž se měl on sám nebo jeho podřízení zhostit (č. 77, 78, 84), žádal o informace ze „zákulí“ jednání reparační komise i o zprávy zmiňující její činnost ve vídeňském tisku (č. 84). Markuse také informoval o dění v Praze, zmiňoval kupříkladu právě probíhající boj ministerstva

---

⁹¹ Václav VEBER – Milan HLAVAČKA – Petr VOREL – Miloslav POLÍVKA – Martih WIHODA – Zdeněk MĚŘÍNSKÝ, *Dějiny Rakouska*, Praha 2002, s. 479.

školství a národní osvěty s ministerstvem vnitra o vliv na archivnictví a o polemice v tisku ohledně této záležitosti (č. 91).

Korespondence z let **1921-1936** (č. 96 - 169) pokrývá celkem šestnáct let a tvoří proto početně nejbohatší soubor dokumentů (74 kusů). Dolní časový mezník byl stanoven s ohledem na ukončení Markusova pracovního pobytu ve Vídni a jeho návrat zpět do Třeboně. Horní časová hranice představuje rok, v němž byla uzavřena archivní dohoda, která úspěšně završila mnoholeté úsilí o zachování celistvosti schwarzenberských archivních fondů.

Nicméně v textech prvních dopisů této skupiny (č. 97-99, 115) se Markus ještě několikrát **vrací ke své činnosti kulturního referenta ve Vídni** a líčí v nich kupříkladu rivalitu mezi jednotlivými členy reparační komise v souvislosti s provedenou reorganizací úřadu sídlícího v Lobkovickém paláci (dopis č. 99 ze září 1921). Dále se můžeme dočíst, že krátce před svým odchodem z Vídně Markus navrhoval, aby jeho funkci převzal ministerský rada Zdenko Mareš. Svůj názor odůvodňoval tím, že Mareš po převratu prokázal naší republice ve Vídni velmi cenné služby⁹² a že i „*za Rakouska býval vezdy Čechem, on se psal vždy –eš, kdežto jiní až do převratu –isch.*“ Ovšem šéf administrativního oddělení ministerský rada dr. Collino na toto místo prosazoval svého bratrance viceprezidenta dr. Tobiše. Markus v citovaném dopise doslova píše: „*Když jsem z Vídně odcházel, zpozoroval jsem zcela jasně, že Tobiš na Mareše sočí; Tobiš mi přímo řekl, že by nerad měl aprobantem Mareše, a Collino se mi tím netajil, že nerad by viděl Mareše mým nástupcem, že by si přál, aby jím byl Tobiš.*“ V rámci zmíněné reorganizace úřadu byl Zdenko Mareš přerážen ze sekce pro spisovou rozluku do administrativního oddělení. Markus v tom spatřoval jasný úmysl, jak se Mareše postupně úplně zbavit. Naléhal proto na Wirtha, aby si Mareše vyžádal do oddělení pro spisovou službu. Wirth Markusově prosbě zřejmě vyhověl, neboť v dopise ze 14. listopadu 1921 (č. 102) se dozvídáme o Marešově radosti z toho, že zůstane ve Vídni a prostřednictvím Markuse děkuje Wirthovi i Morávkovi, že se ho tak ujali.

K již zmiňované taktice Rakušanů, jejichž snahou bylo zatajit před českými kolegy pomůcky potřebné k praktickému provádění rozluky, se Markus vyjadřuje v dopise č. 97 ze 17. srpna 1921. Svého času prý František Mareš spolu s jistým

---

⁹² Zdenko Mareš byl do Vídně vyslán ministerstvem financí a jím byl také placen. Krom jiného prováděl spisovou rozluku v Ústřední památkové komisi ve Vídni (Markusův dopis Wirthovi č. 99 z 14. září 1921).

dr. Ilgem určovali ve dvorní knihovně ve Vídni provenienci jistých tří rukopisů. Právě od Mareše měl Markus informaci, že toho času disponovala dvorní knihovna ve Vídni provenienčním katalogem rukopisů, což potvrdil i tamější dozorce, jistý pan Popelář. Markus se za svého pobytu ve Vídni snažil tohoto inventáře dopídit, ale jeho snaha byla marná. Doslova o tom píše: „[...] odklidili ho úředníci a podřízené orgány, jež by bylo lze uplatiti, o něm nevědí.“ V dalších dopisech Markus i nadále projevoval velký zájem o aktuální dění ve věci provádění spisové rozluky ve Vídni a o jednání probíhajících v Paříži. Wirthovi se dokonce nabízel, že by byl ochoten pomáhat plných šest dnů kolegovi Morávkovi s rozlukovými pracemi ve dvorské komoře ve Vídni (č. 98 z 6. září 1921). Kolikrát ještě Markus pracovně vycestoval do Vídně, není zcela zřejmé. Jisté ale je, že v témže dopise žádal Wirtha, aby mu nechal prodloužit pas do konce roku 1921 a nechal ho opatřit rakouským vízem. Pokud budeme vycházet z úvahy, že mu byl pas skutečně prodloužen, potom lze v korespondenci doložit zřejmě poslední Markusův pracovní pobyt ve Vídni (č. 105). V dopise z 15. prosince 1921 adresovaném Wirthovi z Vídně se Markus nejprve zmiňuje o právě probíhající poštovní stávce ve městě a kritizuje „*nesmírný přepych keřasů a jejich rozmařilý život před očima statisíců hladovících*“, který „*vyostřil sociální protivy do krajnosti*.“ Wirtha informuje o probíhajících jednání reparační komise ohledně zástavy gobelínů, duchovní pokladnice a tabulnice. Zmiňuje se také o dvou aférách, které v Rakousku vypukly poté, kdy celá řada uměleckých předmětů byla rozprodána, kupř. cenné sbírky v zámku v Kleßheimu v Solnohradsku, jež byly prodány do ciziny. Reaguje rovněž na rozhodnutí reparační komise v Paříži ohledně výzvy učiněné Rakousku, aby vstoupilo s Československem v jednání o přátelskou dohodu pokud se týče předmětů kulturní povahy odcizených mu z postoupených území po 1. červnu 1914.⁹³ Markus se domníval, že by dvoustranná jednání měla probíhat v Praze, stejně jako v případě pražské úmluvy, a argumentoval slovy: „*Jednak to bude Rakušanům drahé, aby při nynější valutě je táhli [!] do délky [jednání pozn. autorky],*

---

⁹³ Možnost uzavření přátelské dohody vycházela z příslušného ustanovení Archivní úmluvy Republiky Československé s republikou Rakouskou, která v článku č. 196 stanovila: „Pokud se týká předmětů rázu uměleckého, starožitného, vědeckého nebo dějinného, tvořících část sbírek, které dříve náležely vládě nebo říši Rakousko-Uherské a to, o kterých není jinakých ustanovení v této smlouvě, zavazuje se Rakousko: a) že uzavře, bude-li za to požádáno, se státy, o které jde, přátelskou dohodu (v originále „arrangement amiable“), podle které jakékoliv části zmíněných sbírek a jakékoliv předměty vzpomenuté, které patrně náleží ke kulturnímu majetku postoupených území, mohou býti na základě vzájemnosti vráceny do krajů, kde vznikly. Jan OPOČENSKÝ, *Archivní úmluva*, s. 68.

jednak nebudou tak pod vlivem Vídně a vídeňského tisku, jenž jistě pod vedením a inspirací Dvořákovou začne palbu z kusů těžkých kalibrů. [...] o čem se neshodneme, to zůstane podle dobrého zdání tří juristů na rozhodnutí reparační komise.“ Wirthovi současně sděluje, že by rád pokračoval v rozluce ve státním archivu. Markus navštívil Vídeň znovu počátkem roku 1922, ale zřejmě již soukromě. Přesto se pokusil zkontaktovat své bývalé kolegy z reparační komise (Kazbundu, Winklera, Malotu, Palduse, československého vyslance Kamila Kroftu), ale v úřadu zastihl pouze ministra Zahradníka, ministerského radu Kovaříka a Zdenko Mareše.

Po svém návratu z Vídně do Třeboně Markus reálně zvažoval **možnost přijetí místa na ministerstvu školství a národní osvěty v Praze**, jež mu nabízel přítel Wirth. První takovou zmínku nacházíme v dopise č. 98 z 6. září 1921, v němž Markus přiznává, že by pod Wirthem velmi rád sloužil, vyřizování aktů ho značně těší a konečně *„Praha také něco váží.“* Současně mu poskytuje přehled veškerých požitků, které mu schwarzenberská služba přináší. V dopise z 3. ledna 1922 (č. 108) Markus konkretizoval své požadavky pro případ, že by byl přijat na místo ministerského tajemníka. Je pochopitelné, že ačkoliv Markuse práce samotná i místo jejího výkonu velmi lákaly, přednější pro něj bylo hmotné zabezpečení rodiny. Koncem prosince 1921 (č. 107) k tomu píše: *„Netajím se tím, že do Prahy a zvláště k Vám bych šel velice rád. [...]... rozvažuji bedlivě, než opustím místo, jež mi skýtá ... velmi slušné podmínky životní a nastoupím jiné, kde předem vím, že snad jen byt pohltí čtvrtinu mých příjmů.“* V únoru 1922 Wirth Markusovi odpověděl následovně (č. 111): *„... tak bych Vás tu už rád měl a nejenom já, i Morávek, Mendl i Novotný – a pořád je to v mlhách. Nemohu opravdu dělat sekčního šéfa, dokud nebude o akta z oddělení 25. řádně postaráno, a to nebude, dokud tu nebudete se svojí pořádkumilovností a smyslem pro metodu.“* Leč finanční stránka byla jen jedním z důvodů, proč Markus tak dlouho otálel s konečným rozhodnutím. Velkou roli sehrála i malá pravděpodobnost získání vhodného bytu v Praze (č. 107): *„Co nejvíce bolí, to je otázka bytu. Tu však nemohu řešiti odsud, nýbrž teprve až bych byl v Praze.“* K největším potížím a průtahům nakonec došlo ze strany samotného ministerstva. Wirth v dopise č. 109 z 6. ledna 1922 Markusovi oznamuje, že ministerská rada zastavila přijímání nového úřednictva a podotýká, že obvyklá praxe je taková, že za odcházejícího úředníka je přijímán opět úředník státní, avšak z jiného rezortu, v němž je přebytek. Markusův osud

tak v tomto ohledu těsně souvisel s osudem Morávkovým,⁹⁴ který se chystal z MŠANO odejít. Složitou situaci znesnadnily i nevyjasněné kompetenční spory mezi MŠANO a MV ohledně vlivu na obor archivnictví. Definitivní Markusovo rozhodnutí zřejmě ovlivnil či lépe řečeno usnadnil očekávaný odchod Františka Mareše do penze. Markus se oprávněně cítil být jediným, kdo by po něm mohl zodpovědně funkci převzít. Přesto se ale stále nevzdával naděje na získání místa na ministerstvu, protože ještě 12. října 1922 (č. 122) Wirthovi napsal: „... počítáte-li vůbec ještě s mým příchodem k Vám, rád bych, kdyby bylo možné dovědět se něčeho určitějšího.“ Následně Markus vyjádřil politování nad tím, že se v této věci nerozhodl dříve, tj. v době, kdy byl ministrem školství a národní osvěty Josef Šusta.

V jednom z předchozích dopisů Wirthovi (č. 112 z února 1922) Markus připustil, že jeho rozhodnutí odejít z Vídně bylo pochybné a že tam měl setrvat do konce roku 1921. S tím možná souvisí i jeho úvaha o přijetí místa v Československé kulturně historické komisi ve Vídni.⁹⁵ Do jaké míry byla reálná, se lze jen dohadovat. Ve shora citovaném dopise (č. 122) nacházíme jen kratičkou narážku na toto téma. Markus v něm Wirthovi sděluje, že na vídeňské místo reflektuje Vladimír Klecanda. Současně přiznává, že ho tato zpráva nermoutí a dodává: „... moje kandidatura byla by všestranně spojena s přílišnými obtížemi.“ Z dnešního pohledu je pozoruhodný již výše zmíněný Markusův dopis č. 107 z konce prosince 1921, který nám poskytuje jasnou představu o tom, jak byli placeni schwarzenberští úředníci. Markus v dopise konstatuje, že novou **schwarzenberskou platovou úpravu**, která je účinná od 1. října 1921, by si měl stát vzít za vzor. Za zmínku rozhodně stojí, že kníže svým zaměstnancům krom základního platu poskytoval i tzv. drahotní přírůstek, který se měnil v závislosti na indexu drahoty. Pokud drahota klesla, zaměstnanci dostávali vyšší plat ještě další tři měsíce. Kníže Schwarzenberg to odůvodňoval tím, že jejich příjmy také nestouply hned, když se drahota dostavila. Markus to v závěru dopisu

---

⁹⁴ Jan Morávek působil v letech 1920-1948 v Archivu Pražského hradu. Jaroslav HOFFMANNOVÁ – Jana PRAŽÁKOVÁ, *Biografický slovník*, s. 431.

⁹⁵ Provádění ustanovení pražské úmluvy bylo zjara roku 1920 svěřeno kulturnímu referátu při československé sekci reparační komise pro Rakousko, podřízenému ministerstvu školství a národní osvěty. Po zrušení reparační komise koncem roku 1921 převzalo další provádění a dokončení rozlukových prací ministerstvo zahraničních věcí, které při vyslanectví zřídilo Oddělení pro spisovou rozluku v čele s Karlem Kazbundou. Z tohoto oddělení se na konci roku 1923 stala Československá kulturně historická komise při vyslanectví ČSR ve Vídni, na kterou byla přenesena veškerá rozluková agenda. V prvních letech komise sídlila v budově vyslanectví v Lobkovicově paláci, později byla přestěhována do třech místností v budově generálního konzulátu téměř na periferii Vídně. Vladimír Klecanda v komisi působil od roku 1924. Karel KAZBUNDA, *Možnosti československé historické práce ve vídeňských archivech II.*, ČČH 38, 1932, s. 31; Jaroslav HOFFMANNOVÁ – Jana PRAŽÁKOVÁ, *Biografický slovník*, s. 311.

zhodnotil slovy: „*Spokojenost s touto úpravou jest všeobecná, až na nižší kategorie, jež měly dosud až osmnáctkrát vyšší plat než předválečný a nyní budou míti je dvanáctinásobný.*“

Jedním z prvořadých úkolů, kterého se museli archiváři okamžitě po říjnovém převratu zhostit, byla **nová organizace archivnictví** v Československé republice. S tím úzce souviselo i **sepsání archivního a památkového zákona**. Že to byla práce nelehká, o tom není sporu. A konec konců, také ne všeho se nakonec podařilo dosáhnout. Protože v této práci není dostatek prostoru k tomu, abych mohla zacházet do přílišných podrobností, pokusím se proto alespoň v hrubých rysech nastínit nejdůležitější sporné otázky.⁹⁶

Nejzásadnější byly rozepře mezi třemi ministerstvy, a sice ministerstvem školství a národní osvěty, ministerstvem vnitra a ministerstvem zemědělství. Jak MV, tak MŠANO totiž usilovaly o **získání oboru archivnictví do svého vlivu**. Usnesením vlády z 27. listopadu 1918 bylo archivnictví svěřeno do působnosti ministerstva školství a národní osvěty.⁹⁷ S touto skutečností se ministerstvo vnitra nehodlalo smířit. Dovolávalo se správní kontinuity a poukazovalo přitom na fakt, že už za Rakouska spadalo archivnictví do kompetence rezortu vnitra. Už tak složitou situaci zkomplikovalo ještě ministerstvo zemědělství svou snahou o zřízení vlastního archivu, což se mu posléze také povedlo.⁹⁸ Největší iniciativu v tomto směru vyvíjel již zmiňovaný Adolf Ludvík Krejčík, který se po založení Československého archivu zemědělského (1919) stal jeho ředitelem (1920). Kompetenční spory o archivnictví byly nakonec vyřešeny ve prospěch ministerstva vnitra, kterému příslušela péče a dozor nad veřejnými archivy. Ministerstvu školství a národní osvěty náležela péče a dozor nad soukromými a samosprávnými archivy. Jednalo se ovšem o řešení dočasné, nikoli

---

⁹⁶ Pro detailnější studium dané problematiky odkazují zejména na následující literaturu: Zdeněk ŠAMBERGER, *Studie k dějinám československého archivnictví*, Praha 2005; Jaroslava HOFFMANNOVÁ – Jana PRAŽÁKOVÁ, *Biografický slovník archivářů českých zemí*, Praha 2000; Josef KOLLMAN, *Archiv ministerstva vnitra v letech 1918-1945*, SAP 45, č. 2, Praha 1995, s. 511-688.

⁹⁷ Na shodném řešení se shodli i účastníci ankety, která se konala 20. listopadu 1918 v Praze. „Veškeré státní archivy ve všech územích československého státu buďtež podřízeny ministerstvu národní kultury (popř. ministerstvu vyučování), do něhož budiž povolán odborník v oboru archivnictví.“ Zdeněk ŠAMBERGER, *Studie*, s. 79 - bod č. 7 závěru ankety.

⁹⁸ V Československé republice vzniklo vedle Archivu ministerstva vnitra dalších pět státních rezortních archivů. Jako první vznikl Československý státní archiv zemědělský v Praze, do jehož kompetence spadaly pozemkovou reformou ohrožené velkostatkové archivy. Dalšími v řadě byly Archiv ministerstva zahraničních věcí, Československý archiv železniční (1923) – pozdější Ústřední dopravní archiv, Archiv ministerstva pošt a telegrafů a Archiv ministerstva národní obrany. Krom toho byl zřízen Archiv Národního shromáždění (1918), Ústřední archiv katastrálních map při ministerstvu financí (1919) a Archiv Pražského hradu (1920). Jaroslav HOFFMANNOVÁ – Jana PRAŽÁKOVÁ, *Biografický slovník*, s. 18.

definitivní. Zdeněk Wirth se o jednání ve věci archivní organizace probíhajících mezi MV a MŠANO zmiňuje pouze okrajově (č.111 z 19. února 1922). Markus se stejného problému dotýká pouze v dopise č. 112 (z 24. února 1922) v souvislosti s výzvou, již obdržel od Státní archivní školy ohledně poskytnutí vyjádření k chystané organizaci archivářů.

Podobná situace panovala i v otázce tvorby archivní legislativy. Obě znesvářená ministerstva (vnitra a školství) byla pověřena, aby vypracovala svůj vlastní návrh archivního zákona, jenž by mimo jiné řešil i archivní organizaci včetně zřízení archivní rady jakožto nejvyššího poradního sboru. Ministerstvo vnitra vypracovalo svůj návrh už v květnu 1919, ministerstvo školství a národní osvěty předložilo své návrhy v lednu 1922 a následně v srpnu 1923, ovšem žádný z návrhů akceptován nebyl. V polovině třicátých let dvacátého století se do řešení sporné otázky zapojilo i ministerstvo unifikací, když vytvořilo svůj vlastní návrh archivního zákona. Nicméně ani jeho snaha nepřinesla kýžený výsledek. Neschopnost dohodnout se na konečné podobě organizace archivnictví a na vytvoření archivní rady, nevyhraněnost předmětu archivní a památkové péče a konečně i prolínání archivní a památkové problematiky měly za následek, že archivní ani památkový zákon prozatím nevznikl.

První zmínku o **zákoně na ochranu písemných památek** nalzáme v Markusově dopise z 6. září 1921 (č. 98). Markus zde zmiňuje, že návrh byl podán sněmovně a v nejbližší době se předpokládá jeho projednání v parlamentu. V souvislosti s očekávaným zrušením institutu fideikomisu⁹⁹ Markus Wirthovi navrhol, aby byla do připravovaného zákona zapracována také pasáž týkající se péče o šlechtické sbírky. Svou představu o ní Wirthovi vylíčil v dopise z 2. listopadu 1921 (č. 100): „*Byl by to zase jistý fideikomis; obratným vyhotovením zákona dal by se zajisté středověký nátěr dosavadních fideikomisů smýti, ulámati ostří jejich škodlivých hrotů a vytvořiti instituci prospěšnou.*“ Dále navrhol, aby majitelé sbírek byli povinni provést jejich přesnou a odborně pořízenou inventarizaci, jejíž duplikát by byl následně předán památkovému archivu. Doporučoval, aby bylo v předpisu přesně vymezeno, které předměty mohou zůstat „*obývacímu užívání*“ majitele a které mají být vystaveny ve vitrínách. Zdeněk Wirth však Markusovy náměty ohledně fideikomisních archivů a sbírek označil jako „*velmi hezké, ale bohužel neproveditelné*“ (č. 103 z 16. listopadu 1921).

---

⁹⁹ Institut fideikomisů byl zrušen zákonem č. 179/1924 Sb. z. a n., o zrušení svěřenství.

V předchozím textu již bylo upozorněno na význam tzv. **archivní dohody**.¹⁰⁰ Jaké okolnosti předcházely jejímu podepsání, zejména s jakými těžkostmi se Antonín Markus potýkal nejen s úřady a jejich zástupci navenek, ale i v řadách svých kolegů archivářů, se budu snažit nastínit v následujících řádcích. V rámci období vymezeného lety 1921-1936 bylo stěžejním tématem korespondence **provádění pozemkové reformy na schwarzenberském majetku**, které těsně souviselo s dalším **osudem schwarzenberských patrimoniálních archivů**. Složitá jednání, o nichž se Markus s Wirthem zmiňovali již v předchozím období, se plně rozvinula během dvacátých a třicátých let dvacátého století. Základní právní předpisy upravující nové majetkové poměry k půdě byly vytvořeny již v rozmezí let 1919–1920. Jednalo se o tzv. záborový,¹⁰¹ následně přidělový¹⁰² a konečně i náhradový zákon.¹⁰³ Ačkoliv existence právních předpisů dovozovala přikročit k vlastnímu záboru půdy, ve schwarzenberském prostředí panoval v tomto ohledu ještě po celý rok 1921 relativní klid. Jako první ze schwarzenberských držav se na začátku roku 1922 stalo předmětem pozornosti Státního pozemkového úřadu **panství Libějovice-Netolice**.¹⁰⁴ Ovšem již první setkání zástupců úřadu se schwarzenberskými zaměstnanci vyvolalo značnou aféru. K čemu tehdy vlastně na libějovicko-netolickém panství došlo? Dne 17. ledna 1922 dorazila na Petrův Dvůr (Netolice) komise SPÚ, jejímž úkolem byla prohlídka všech dvorů na jmenovaném panství a následné vypracování zprávy o způsobu provedení pozemkové reformy na nich. Komisaři měli ve zprávě zmínit též způsob přidělení půdy stávajícím zaměstnancům či jiným osobám i vytvoření zbytkových statků na dotčeném panství. Co však komise úplně pominula, byla zaměstnanecká otázka. Dne 18. ledna 1922 se v Petrově Dvoře shromáždily stovky schwarzenberských dělníků a úředníků a domáhaly se jejího řešení. Členové komise se jí odmítli zabývat a odkázali schwarzenberské zaměstnance na místního přidělového komisaře. Následně mělo dojít k verbálnímu a dokonce i k fyzickému napadení komisařů. Alespoň tak líčil události tehdejší denní tisk. Následně podal Státní pozemkový úřad na údajné násilníky trestní oznámení a obvinil knížete Schwarzenberga

---

¹⁰⁰ Podrobněji k tomuto tématu Václav RAMEŠ, *Archivní dohoda*, AT 2002, s. 55-77.

¹⁰¹ Zákon č. 215/1919 Sb. z. a n., o zabránění velkého majetku pozemkového.

¹⁰² Zákon č. 81/1920 Sb. z. a n., ustanovení o přidělu zabrané půdy a právním poměru ku přidělené půdě.

¹⁰³ Zákon č. 329/1920 Sb. z. a n., o převzetí a náhradě za zabraný majetek pozemkový.

¹⁰⁴ V roce 1880 bylo libějovické panství sloučeno s netolickým. Sloučené panství bylo v rámci pozemkové reformy zčásti zestátněno a zčásti rozparcelováno. Václav HADAČ – Josef HANESCH – František NAVRÁTIL – Zdeněk ŠTŘEJN – Jiří ZÁLOHA, *Průvodce po archivních fondech Státního archivu v Třeboni 3*, Praha 1959, s. 92.

z podněcování nepokojů.¹⁰⁵ Převzetí panství Netolice-Libějovice Státním pozemkovým úřadem se proto uskutečnilo až 13. října 1922.¹⁰⁶ V reakci na události z ledna 1922 Markus adresoval Wirthovi dopis (č. 110), v němž dospěl k názoru, že: „... bude-li se stát chtít uvarovati pohrom, musí následovati příkladu Rumunska a tzv. „reformu“ pozemkovou zastaviti.¹⁰⁷ [...] Tak, jak věc dnes jest, je to jen boj o existenci mezi zaměstnanci velkostatků a úředníky pozemkového úřadu. Ti neb oni musejí na dlažbu.“ Antonín Markus měl značné obavy o schwarzenberské finanční hospodaření. Největší nebezpečí spatřoval v tom, že byly knížeti odnímány výnosné objekty a na udržování památkového majetku včetně archivů mu byly ponechány ty nevýnosné nebo spíše pasivní (č. 119 z 28. července 1922).

Další z řady komplikací vyvstaly v případě požadovaného **předání netolického a libějovického archivu státu**. Markus se mu vehementně bránil a dovolával se toho, že schwarzenberské archivy jsou již ze své podstaty nedělitelným celkem. Požadoval proto, aby bylo řešení této citlivé otázky odloženo (č. 120 ze září 1922). Tento záměr se skutečně podařilo prosadit částečně díky jednání, které proběhlo v Praze dne 1. února 1922 (tzv. anketa o schwarzenberské nabídce). Zástupci z řad odborníků a politiků se tehdy shodli na společném stanovisku, že by archivy dotčené pozemkovou reformou měly zůstat ve správě dosavadních majitelů na následujících deset až dvanáct let a teprve poté by se mělo s konečnou platností rozhodnout o jejich osudu.

Důležitá role tehdy připadla právě **Zdeňku Wirthovi**, který plnil funkci jakéhosi neoficiálního **informačního kanálu** mezi Prahou a jihočeskou Třeboní. Tuto úvahu nepřímou potvrzuje Václav Rameš v článku věnovaném archivní dohodě. Píše v něm, že kníže Jan Schwarzenberg pověřil Antonína Markuse, aby využil v Praze svých kontaktů a zjistil, jak se věci mají a jak na ně nazírají ti, kdož o nich nakonec budou

---

¹⁰⁵ Hana SYROCHMANOVÁ, *Případ Netolice-Libějovice: Schwarzenberg*, in: Osud velkostatkářů během pozemkové reformy za první republiky (léta 1918-1923), diplomová práce, Praha 2008, s. 45-57.

¹⁰⁶ Viz dokument č. 122 („zítra [13. 10. 1922] mají býti přejímány Netolice“). Anna Smolková však ve svém článku „Svozy archivů schwarzenberských velkostatků do Třeboně jako důsledek provádění pozemkové reformy na majetku schwarzenberské primogenitury“ (AT 2002, s. 41) uvádí jako datum převzetí netolického panství 1. 10. 1922!

¹⁰⁷ Agrární reforma byla v Rumunsku předmětem několika dekretů z let 1920-1921. Na jejich základě došlo k významným změnám v distribuci zemědělské půdy. Z více než 9 milionů ha vlastněných statky s více jak 100 ha, bylo přes 6 milionů ha vyvlastněno (tj. 66%). V rámci reformy získalo 1,4 milionu rolnických rodin celkem 3,7 milionů ha půdy a dalších 2,7 milionů ha z komunálního vlastnictví. Stejně jako v Československu měla i reforma v Rumunsku charakter snahy o zmenšení velkých statků a přidělení půdy rolníkům. Vyvlastnění půdy mělo provázet odškodnění. Agrární reforma ovšem nebyla úspěšná. Průměrné nové hospodářství mělo nově rozlohu 3,8 ha, zatímco zemědělská rodina by k zajištění nezávislosti potřebovala nejméně 5 ha. Kurt W. TREPTOW (ed.), *Dějiny Rumunska*, Praha 2000, s. 268 a 272.

rozhodovat.¹⁰⁸ Není pochyb, že jedním z nich byl i Zdeněk Wirth, na kterého se Markus opakovaně obracel. Ostatně v Markusově dopise z počátku října 1922 (č. 121) adresovaném Wirthovi můžeme doslova číst: „*Byl bych Vám tuze povděčen za každé upozornění, jak věci se mají nebo co bychom měli podniknouti.*“ Wirth Markuse dokonce vyzval, aby přijel jako zástupce panství, až se bude jednat o schwarzenberské záležitosti v meziministerské komisi na SPÚ (č. 111 z 19. února 1922).

Markus naopak informoval Wirtha o postupu a průběhu pozemkové reformy na schwarzenberských panstvích. Kupříkladu v dopise z posledního října 1922 (č. 123) otevřeně kritizoval schwarzenberské generální ředitelství,¹⁰⁹ které „*se na nic neptá, o ničem neinformuje a bude se divit, až jednoho dne nebude mít co řídit ...*“ Domníval se, že ku škodě věci přispívala zejména neústupnost obou zainteresovaných stran, tj. zástupců státu a šlechty. A tak zatímco většina občanů v dané době spatřovala v pozemkové reformě odčinění křivd způsobených Bílou horou, Markus byl toho mínění, že: „*Pozemková reforma v dnešní své formě pro český národ jest druhou Bílou horou ...*“

Naprosto zásadním dokumentem tohoto oddílu je prostý korespondenční lístek z 9. prosince 1922 (č. 124). Wirth v něm Markusovi oznamuje **výsledek jednání komise archivářů a historiků** uskutečněného téhož dne **na MŠANO v Praze**.¹¹⁰ V komisi, již sám předsedal, společně zasedli Josef Morávek, Josef Pekař, Josef Šusta, Gustav Friedrich, Václav Chaloupecký, Ladislav Klicman, Jan Bedřich Novák, Bedřich Jenšovský a Adolf Krejčík. Jmenovaní pánové se usnesli, že schwarzenberské žádosti o odklad řešení archivní otázky vyhoví a jednoznačně se postavili za nedělitelnost schwarzenberských archivů. Wirth v textu korespondenčního lístku výslovně uvádí, že se o tento rezultat zasloužili zejména Pekař, Šusta, Klicman i Friedrich. Komise rovněž Státnímu pozemkovému úřadu doporučila, aby se s majitelem archivu snažil nalézt rozumnou dohodu. Markus se o ní poprvé zmiňuje počátkem prosince 1923 v dopise č. 127, v němž Wirthovi sděluje, že návrh archivní dohody vypracoval z podnětu shora jmenované komise a bezprostředně po jednání s dr. Krejčíkem, jež se uskutečnilo na SPÚ koncem listopadu téhož roku.

¹⁰⁸ Václav RAMEŠ, *Archivní dohoda*, AT 2002, s. 57.

¹⁰⁹ Ústřední ředitelství v Hluboké nad Vltavou vzniklo k 1. listopadu 1905. V letech 1918-1925 používalo název „generální ředitelství.“ Zaniklo k 31. srpnu 1940 zabráním veškerého schwarzenberského majetku státní tajnou policií v Linci. Jeho agendu převzala nově zřízená ústřední správa statků (Zentralgüterverwaltung). Václav HADAČ – Josef HANESCH – František NAVRÁTIL – Zdeněk ŠTŘEJN – Jiří ZÁLOHA, *Průvodce* 3, s. 34-35.

¹¹⁰ Podrobněji k tzv. anketě historiků a archivářů o archivech a registraturách na zabraném velkém majetku pozemkovém viz zpráva Jana MORÁVKA, ČAS 1, 1923, s. 184-186.

Zatímco Adolf Krejčík ve svém dosavadním úsilí o získání třeboňských fondů do státního zemědělského archivu značně polevil, objevila se **nová hrozba v osobě archiváře dr. Tannicha**, která byla o to horší, že vycházela z vlastních řad. Někdy v průběhu roku 1924 přišel Markusův českokrumlovský kolega dr. Karel Tannich s návrhem, aby byly do státní správy předány veškeré schwarzenberské patrimoniální archivy vyvlastněných velkostatků, včetně archivu rožmberského. Ovšem takové řešení bylo pro Markuse nepředstavitelné. Jednání střídalo jednání a postupně se také vyhrocovalo. Tannich ve svých plánech dospěl dokonce až tak daleko, že požadoval redukci nebo ještě lépe zrušení třeboňského archivního pracoviště. Pro tentokrát se svým plánem neuspěl. Znovu se k němu vrátil ve druhé polovině třicátých let, ale ani tehdy se mu jej nepodařilo prosadit. Příznivě nakloněno mu bylo období druhé světové války, ale o tom až později. Průtahy v jednání o archivní dohodu způsobovala značnou mírou i rozdílná stanoviska zainteresovaných stran na výši poskytovaného **příspěvku určeného na provoz schwarzenberského archivu**. Zatímco Antonín Markus navrhoval částku ve výši čtyřicet tisíc korun ročně, Karel Tannich požadoval přibližně jednou tolik. Státní lesy a statky nebyly v žádném případě ochotny akceptovat výši navrženého příspěvku a archiv byl proto ohrožen propadnutím státu. Markus tudíž na Wirtha naléhal, aby v této záležitosti zakročil jak u ministerstva zemědělství, tak u knížete Schwarzenberga (č. 166 z 15. listopadu 1936).

Dne 30. června 1930 byla mezi knížetem Janem ze Schwarzenbergu a Státním pozemkovým úřadem uzavřena **Generální dohoda o konečném vyřešení pozemkové reformy na schwarzenberském majetku**. Mimo jiné se v ní hovořilo o tom, že pokud jde o písemnosti a archivy týkající se státem přejímaných nemovitostí, bude mezi oběma stranami uzavřena ještě zvláštní dohoda.¹¹¹ Byla jí již několikrát zmíněná **archivní dohoda** uzavřená s ministerstvem zemědělství dne 23. prosince 1936. Ministerstvo zemědělství v ní souhlasilo, aby archivy zabraných velkostatků spravovala schwarzenberská archivní služba a vymínilo si právo jejich užívání za předem sjednaných podmínek. Ministerstvo se rovněž zavázalo, že po dobu platnosti archivní dohody bude přispívat na provoz třeboňského archivu čtyřiceti procenty celkového ročního osobního i věcného nákladu. Dohoda byla nevypověditelná po dobu deseti let, přičemž po uplynutí této lhůty ji mohla každá z obou stran vypovědět ve lhůtě jednoho roku. Dozor nad plněním dohody byl svěřen Státnímu archivu zemědělskému.

---

¹¹¹ Václav RAMEŠ, *Archivní dohoda*, s. 59-60.

Nutno podotknout, že uzavření archivní dohody předcházelo Markusem vyvíjené maximální úsilí o zdárné vyřešení celé záležitosti ku prospěchu schwarzenberské strany. **Četné intervence** proto směřovaly nejen na Zdeňka Wirtha, ale též na Josefa Šustu nebo Kamila Kroftu. Josef Šusta se v této věci dále obrátil na předsedu agrární strany Rudolfa Berana a kancléře prezidenta Přemysla Šámala.¹¹² Ještě před podepsáním dohody vyjádřil Markus Wirthovi své poděkování za ochotu a pomoc v archivní záležitosti (č. 167 z 9. prosince 1936). Wirth mu záhy sděloval (č. 168 z 13. prosince 1936), že má z výsledku akce o záchranu třeboňského archivu a o státní režijní příspěvek na schwarzenberské archivnictví nelíčenou radost.

S prováděním vyvlastňování schwarzenberských zámků úzce souvisela i potřeba vytvoření **návštěvního řádu** reformou dotčených objektů. Jeho návrh zaslal Markus počátkem května 1922 Wirthovi k posouzení. V dopise označeném č. 116 můžeme sledovat Wirthovy připomínky a doporučení, které, jak vidno z dopisu č. 117, Markus z velké části respektoval. S ohledem na dnešní praxi je pozoruhodná pasáž vymezující návštěvní dny památkových objektů. O nedělích a svátcích se totiž na zámečích neprovádělo s odůvodněním, že *„personál chce mít stejně sváteční klid jako je tomu v oborech jiných, v první řadě u státu (pošta se neroznáší atd.)“*. Bez povšimnutí by neměla zůstat ani pasáž týkající se vstupného a spropitného. Zatímco vybrané vstupné bylo určeno na dobročinné účely, přijímat tzv. Trinkgeld bylo průvodcům striktně zakázáno. Ostatně nepřipouštěl to ani služební řád pro schwarzenberské zaměstnance. Postoj knížete v této věci Markus vyjádřil celkem jednoznačně: *„Také by to kníže nepřipustil, aby se vybíralo na personál.“* K tomu, myslím, není co dodat.

Dalším tématem, ke kterému se korespondence opětovně vrací, je **Soupis památek Hluboké**. Zmínky o něm nacházíme celkem v devatenácti dokumentech.¹¹³ Pozoruhodné je, že i když hlubocký Soupis tiskem nikdy nevyšel, už v září 1921 (č. 98) se Markus Wirtha dotazoval, zda by se počátkem léta následujícího roku nemohlo začít s jeho tiskem. V dalším z řady dopisů (č. 109 z 6. ledna 1922) Wirth děkuje Markusovi za obsírnou zprávu o požáru zámku Hluboká, který si zanesl do Soupisu. Markus mu ho barvitě a dopodrobna vylíčil v dopise č. 107 z 23. prosince 1921. Ohněm byla tehdy zasažena zejména ložnice kněžny a knihovna, přičemž byly velmi poškozeny kazetové

---

¹¹² Tamtéž, s. 62.

¹¹³ Jedná se o dokumenty č. 98, 103, 109, 110, 134, 142, 144, 145, 149-155, 159-161 a 165.

stropy v obou místnostech. Důvodem, který vedl k neustálému oddalování vydání hlubockého svazku, byla krom jiného i zaneprázdněnost obou mužů v úřadě a tím pádem nedostatek volného času na jeho dokončení. Tuto úvahu potvrzuje Markusův dopis určený Wirthovi z konce roku 1930 (č. 134), který obsahuje přání, „*aby příští rok přinesl Vám úlevu z přemíry agendy úřední a my mohli se tam na Hluboké sejít a Soupis dokončit. Vím tuze dobře, jak byste rád a nelze se Vám odpoutati ....*“ Na lepší časy se zablýskalo koncem roku 1932 (č. 142), kdy Markus Wirthovi sděloval, že byl přijat knížetem Adolfem Schwarzenbergem ve věci vydání hlubockého Soupisu. V rámci tohoto slyšení byla projednávána i částka, kterou by byl kníže ochoten na jeho vydání poskytnout. Že se nejednalo zrovna o symbolický příspěvek, naznačuje jeho výše. V období panující hospodářské krize to bylo neuvěřitelných dvacet pět tisíc korun. Situace tehdy vyhlížela opravdu nadějně, když Markus v závěru dopisu dodal: „*Tak snad ten Soupis Hluboké po dvaceti letech přece jednou vyjde!*“ Avšak u schwarzenberského ústředního ředitelství Markus nenalezl stejnou míru porozumění, jakou shledal u knížete Adolfa. Dne 26. května 1933 (č. 144) Wirtha informoval o připsu, který obdržel od jmenovaného ředitelství a vyhodnotil ho jako „*hodně obchodnický strízlivý.*“ Údajně nejevil žádné stopy po opravdovém zájmu jako tomu bylo u dědičného prince. Zajímavostí několika málo dalších dopisů je pátrání po původu architekta a stavitele Hluboké Franze Beera. Markus se domníval, že s ohledem na příbuzenské vztahy mezi Schwarzenbergy a Liechtensteiny existuje nějaká spojitost právě v osobě Beera při přestavbě jihomoravského zámku Lednice a jihočeské Hluboké (č. 152 z října 1933). Obrátil se tedy na svého dlouholetého přítele Zdenko Mareše, aby se pokusil o Beerovi nalézt nějaké bližší informace ve vídeňských institucích. Jeho pátrání však bylo bezvýsledné. Markus to Wirthovi okomentoval slovy (č. 155 ze 17. prosince 1933): „*Tak vlastně Vídni objevujete Hlubokou, člověka jistě nikoliv jen průměrného, o němž vlastní domovina vůbec neví!*“ Požádal proto ještě Wirtha, aby se v této věci úředně obrátil na kulturně historickou komisi. Domníval se, že zvláště v archivu města Vídně by se mohly nějaké informace o Beerovi dohledat. „*Toť by pak byla Hluboká jako Koloseum: stojí a neví se nic o jejich budovateli!*“ dodal Markus na konec svého dopisu. Pěknou zmínku o Soupisu nalézáme i ve Wirthově novoročním přání z 30. prosince 1934 (č. 161), v němž Markusovi kromě jiného napsal: „*Nám oběma přeji, abychom Hlubokou slavně do tisku dovedli a krásně vydali, amen!*“ Ovšem situace se k lepšímu neobrátila ani v následujících letech. Markus si naříkal na permanentní nedostatek času a v dopise z dubna 1936 (č. 165) Wirthovi psal:

„*Sám mám práce nad hlavu, ouřad, nová Tradice, příručka rodopisná. [...] ... v dáli se mi rýsuje Soupis hlubocký ... Na tom bych chtěl pracovat po večerech, ale to obyčejně už hlava únavou klesá.*“ A Zdeněk Wirth na tom byl ve stejné době podobně.

V dopisech ze shora vymezeného období můžeme rovněž sledovat, jak se v nich Markus s Wirthem zaobírali **kauzou Domanínské kapličky**.¹¹⁴ Ve stávající kapli byl totiž umístěn vzácný gotický tabulový obraz,¹¹⁵ který kdysi domanínští obdrželi darem od třeboňského augustiniánského kláštera. Vzhledem k existujícímu reálnému nebezpečí, že by se mohla klenba kaple zřítit a současně aby se zabránilo případnému odcizení cenného obrazu, rozhodl se tamní obecní výbor odevzdat jej do československé státní galerie. K předání obrazu došlo v roce 1921 v Praze za osobní účasti tehdejšího domanínského starosty Jakuba Martínka, profesora Josefa Pospíšila a rolníka Františka Maška. Ministerstvo školství a národní osvěty domanínským přislíbilo, že jim nechá jako kompenzaci na své náklady vystavět kapli novou, do které bude pořízena kopie odevzdaného obrazu.¹¹⁶ Nová kaple byla dostavěna v roce 1924 a náklady na její výstavbu dosáhly částky vyšší než sto tisíc korun.¹¹⁷ Zsvěcena byla svatému Václavovi. Demolice staré a výstavba nové kaple se začala řešit v srpnu 1921 (č. 97). O tom, že domanínští byli ohledně započatí stavebních prací velmi netrpěliví, svědčí lístek č. 101 z listopadu 1921, v němž Markus Wirtha informuje, že domanínský radní „*Mašek má prý hotové peklo, všichni naň dorážejí, jen on že přiměl k tomu usnesení, že je odvolají a chystají se prý do Prahy, aby vymohli vrácení toho obrazu; poukazují na to, že prý kaplu nedostanou i poukazuje Mašek a prosí, aby se už aspoň základy počaly stavěti, že by se ti lidé pak přece jakž takž uklidnili, protože by byli*

---

¹¹⁴ Obec Domanín se nalézá v těsné blízkosti Třeboně, zhruba 4 km jihozápadním směrem.

¹¹⁵ František Mareš a Jan Sedláček v Soupisu památek politického okresu třeboňského uvádějí, že v domanínské kapli z nejnovější doby (tj. z roku 1895) se nachází obraz na dřevě oboustranně malovaný temperou (šířka 0,93 m, výška 1,35 m) představující na jedné straně kladení Krista Pána do hrobu a na druhé sv. Jiljí, sv. Řehoře a sv. Jeronýma. Jedná se o střední část křídlového oltáře, na jehož křídlech jsou zobrazeny výjevy hora Olivetská (na rubu sv. Kateřina, sv. Majdalena, sv. Markéta) a Vzkříšení Páně (na rubu sv. Jakub ml., sv. Bartoloměj, sv. Filip). Postranní křídla oltáře byly původně umístěny v kostelíku sv. Majdaleny, odkud byly předány státní galerii do Rudolfiny. František MAREŠ – Jan SEDLÁČEK, *Soupis památek. Politický okres Třeboňský X*, Praha 1900, s. 14 (dostupné na: <http://depositum.cz/knihovny/pamatky/strom.clanek.php?clanek=4694>; staženo 28. 11. 2012). Jedná se tedy o tabulový obraz české malířské školy z konce 14. století, na jehož jedné straně je vyobrazen výjev „Kladení Krista Pána do hrobu“ a na druhé „Tři svatí otcové.“ Jeho autorství je připisováno malíři Michalovi, který je označován jako Mistr třeboňského oltáře nebo Mistr Třeboňský. V současné době je oltář uložen v Národní galerii v Praze. Emanuel POCHE (edd.), *Encyklopedie českého výtvarného umění*, s. 312-315; Tabulové obrazy z Majdaleny viz dopis č. 98 z 6. září 1921 včetně pozn. 419.

¹¹⁶ Kopii obrazu vytvořil Karel Svolinský.

¹¹⁷ Oficiální stránky obce Domanín (www.obec-domanin.cz/obec/historie; staženo 27. 11. 2012).

aspoň umlčení ti, kteří právě rozhlašují, že novostavba byla jen slibována, ale nebude provedena.“ Markus k tomu dodává, že podle jeho názoru jsou domanínští „*lidé strašliví a jako všichni téměř venkované krajně hamižní.*“ Obával se jimi způsobených nepříjemností nebo dokonce, že by si mohli vymoci vrácení cenného obrazu. Ještě tentýž měsíc Wirth Markuse ubezpečoval o tom, že návrh kapičky byl vypracován v Uměleckoprůmyslové škole v Praze jako klauzura a že se už vyhotovují stavební plány (č. 103). Dokumentace byla hotova v únoru 1922 (č. 111) a už na počátku dubna Wirth Markuse ujistil, že do podzimu bude kaplička pod střechou (č. 114). V červenci téhož roku si Markus opět stěžoval na nedočkavost domanínských (č. 118) a v říjnu Wirthovi dokonce napsal (č. 122): „*V Domaníně si chlapi ležejí ve vlasech ..., ale snad už je to také omrzí.*“

Podobnou problematikou se zabývají dokumenty č. 98, 99 (oba ze září 1921) a 102 (z listopadu 1921), jejichž pisatelem byl Antonín Markus. V prvním z nich Wirthovi sděluje, že se na Františka Mareše obrátila třeboňská městská rada s výzvou o navrácení tabulových obrazů, dnes známých jako **Archa z Majdaleny**, třeboňskému městskému muzeu. Markus v dopise píše, že v roce 1889 zmíněné obrazy zachránil právě jeho tchán. Byly totiž vyhozeny v seníku. Kníže je nechal na své náklady zrestaurovat a uložil je ve zvláštní místnosti v třeboňském zámku.

Jak Wirthovi, tak Markusovi nelze upřít opravdový zájem na zachování kulturního dědictví pro příští generace, který plynul zejména z funkcí, jež oba muži zastávali. V Markusově případě to byla funkce okresního konzervátora, ve Wirthově zase vysoký post na ministerstvu školství a národní osvěty. V korespondenci nacházíme mnoho dokladů o Markusových četných dotazech a prosbách směřovaných na Zdeňka Wirtha týkajících se možnosti poskytnutí **subvence na opravu památek**. Tak tomu bylo v případě restaurace jakýchsi borovanských obrazů či mariánského sloupu na náměstí v Třeboni (č. 100 z počátku listopadu 1921). Zatímco na obrazy slíbil Wirth poskytnout ze strany ministerstva až dva tisíce korun, na opravu mariánského sloupu subvenci odmítl s následujícím odůvodněním: „*Máme plno věcí, jež hrozí zřícením, kdežto Vaše statue je dobrá, jenom mechu je na ní.*“ (č. 103 z listopadu 1921). Markus také Wirtha informoval o neshodách se soukromými osobami nebo přímo s památkovým úřadem ohledně renovace soukromého domu (č. 98 z počátku září 1921) či třeboňského zámku (č. 163 z října 1935).

Na Wirtha se ale obracel i s **intervencemi za různé osoby**, ať už se jednalo o přijetí ke slyšení (č. 126 z února 1923 – Evžen Černín),¹¹⁸ získání pracovního místa (č. 163 – profesor Jaroslav Formánek), vylepšení finančního zabezpečení (Zdenko Mareš – č. 144, 147, 155), poskytnutí stipendia (akademický sochař Jenda Kavan – č.147) nebo získání nemovitosti (č. 167 – dr. Jiří Polák, místoředitel Škodových závodů). Kupříkladu v prosinci 1933 (č. 156) se Markus obrátil na Wirtha s žádostí o přimluvu za továrníka Josefa Bartoně z Dobenína, jehož záměrem byla koupě a přemístění náhrobního kamene Jana Černčického z Kácova z Kunštátu do Nového Města nad Metují. Zmíněný náhrobník, který chtěl továrník zachránit před zničením byl zasazen do vnější zdi kunštátského kostela a značně trpěl povětrnostními vlivy. Josef Bartoň se ovšem neseťkal s pochopením památkového úřadu v Brně a naléhal prostřednictvím svého smluvního archiváře Josefa Dosoudila na Markuse, aby se v této záležitosti obrátil na Zdeňka Wirtha. Markus tak skutečně učinil a Wirthovi mimo jiné napsal: *„Mně samému se podobné stěhování náhrobků také nelíbí, ale někdy ovšem je na prospěch památky, je-li na svém původním místě vystavena zkáze.“*

O starostech s výběrem **nového úředníka pro třeboňský archiv** se Markus Wirthovi zmiňuje v dopisech č. 153, 154, 156 (první z listopadu, druhé dva z prosince 1933). Z důvodu dlouhodobě přetrvávajícího velkého množství úřední práce v archivu podal Antonín Markus knížeti návrh na přijetí dalšího úředníka. Kníže Markusovi vyhověl, a ten proto navštívil profesory Pekaře, Šustu a Friedricha, aby mu doporučili vhodného kandidáta. Za krátký čas si v dopise z prosince 1933 (č. 154) Wirthovi postěžoval, že ze strany absolventů Státní archivní školy není o nabízené místo zájem a dodal: *„V dnešní krizi skoro neuvěřitelné!“* Zájemci byli pouze dva, jakýsi pan Hloušek, jehož doporučoval Arne Novák, a František Navrátil, tajemník Historického klubu, který měl naopak doporučení profesorů Pekaře a Šusty. Hloušek byl nakonec odmítnut, jelikož byl vystudovaný filolog a ústřední schwarzenberské ředitelství, které rozhodovalo o přijetí vhodného uchazeče, upřednostňovalo žadatele nejlépe kvalifikovaného. Že se v tomto případě Markus výjimečně shodl s názorem ředitelství, dokládá jeho úsudek: *„... kde běží podle lidské prozíravosti o budoucího vedoucího úředníka tohoto archivu, nelze než v prvé řadě přihlížeti k věčné kvalifikaci.“*

---

¹¹⁸ Evžen Černín byl zetěm knížete Jana Nepomuka ze Schwarzenbergu (jeho ženou byla Josefina Gabriela ze Schwarzenbergu) a o slyšení žádal v souvislosti s připravovaným vyvlastněním loveckého zámečku Jemčina.

Zdeněk Wirth se ve svých dopisech Markusovi často zmiňoval o **svém pracovním programu**, ale mnohdy mu prozradil i to, na čem pracují jeho nejbližší kolegové. V dopise z května 1922 (č. 116) Markusovi sděloval: *“Úřední život denně přináší noviny, rozčilování, ale za vypisování to nestojí. Že byl Morávek ve Vídni, víte. Mendl byl v Příbyslavi rovnat archiv, Tužinka ve Štětí (kvůli hřbitovu), já ve Vídni a Valečicích kvůli obrazům, s dr. V[incencem] Kramářem teď máme namířeno na koupi Rembrandta od Nostice, projednává se koupě pozůstalosti Kretzovy, pozůstalost Solffazova.“*

Oba pisatelé také málokdy vynechali **pochvalné zmínky o knihách**, jejichž autorem byl jejich protějšek. Přesvědčit se o tom můžeme v Markusově dopise z července 1922 (č. 118): *„Ochranu památek jsem čtl [!] se zvláštním zájmem a těším se velmi na další díl. Takové příručky už nám dávno bylo zapotřebí a bylo by si jen přáti, aby doznala co nejhojnějšího rozšíření, zvl. mezi venkovskou inteligencí.“* Markus měl tehdy na mysli Wirthovu knihu „Ochrana památek“, která vyšla v Praze roku 1921. Naopak Wirth v dopise z června 1933 (č. 146) Markusovi děkuje za jím věnovanou knihu Die Geschichte der Familie Markus: *„Rádi si jí prohlížíme a dověděli jsme se z ní leccos o Vás i o Vašem rodu, co nás velmi zajímá. Divím se, jak jste mohl tak obsáhlý materiál sehnati a myslím, že Vaši příbuzní k Vám pojali hodně respektu po tomto výsledku.“*

Skutečnost, že Markuse a Wirtha pojilo **blízké a ryze upřímné přátelství**, dokládají v dopisech několikrát zmíněné **vzájemné návštěvy v jejich domácnostech** jak v Praze, tak v Třeboni. V únoru 1936 Wirth spolu se svou manželkou vybízel Markuse k návštěvě takto (č. 164): *„Prosíme Vás s Růžou, abyste nám prokázal ve čtvrtek potěšení a přišel s milostivou paní k obědu.“* V mnohých dokumentech také nalézáme důvěrné **zprávy o dění v rodinách** obou pisatelů, byť se v několika případech jednalo o poměrně intimní až choulostivé záležitosti. Tak tomu je například v dopise ze srpna 1926 (č. 132), v němž se Markus Wirthovi svěřuje se špatným psychickým stavem své první manželky Hermíny, rozené Marešové, kterou byl nucen svěřit do péče sanatoria v Bohnicích. O onemocnění druhé manželky Idy se Markus zmiňuje v dopise z dubna 1936 (č. 165). Dokumenty z léta 1932 (č. 140 a 141) zase přinášejí informace o předčasném úmrtí jediného Wirthova syna Zdeňka. Jiným dokladem přátelského vztahu byly Markusovy každoroční **„vánoční nadílky“** v podobě ryb a pernaté zvěře z hlubockých rybníků. Wirth za ně nikdy nezapomněl poděkovat. Originálně tak učinil např. v dopise z konce prosince 1934 (č. 161): *„Milý příteli, nejen obyvatelé vod*

běhutých, ale i pestří nájemníci lesů a povětrí zavítali k nám Vaší péčí, aby ozdobili náš vánoční a novoroční stůl. Budiž Vám i štědrému dárci, jenž do Vašich rukou vložil distribuci těchto statků pozemských, vřelý dík a chvála. Až se rdím, jak nás zahrnujete pravidelně těmito zásilkami. Není ve Vaší klientele hodnějších?“, nebo v dopise z 22. prosince 1936 (č. 169): *„Milý příteli, bohužel jsem s Vámi nemohl posledně mluvit a jen „štědrý lístek,“ který mi od Vás odevzdal Kamil, svědčil, že Nostickým palácem prošel třeboňský Ježíšek. Vřelý dík za Vaši pozornost k nám. Nepokouším se již ani počítati, pokolikáté jste nám ji prokázal.“*

Oproti předešlému souboru korespondence je tento z let **1937-1945** početně daleko skromnější. Jedná se o pouhých osmnáct dokumentů označených čísly **170-187** a z velké části reprezentujících období Protektorátu Čechy a Morava. Po obsahové stránce také není příliš rozmanitý a omezuje se v podstatě na čtyři okruhy témat. Jedním z nich je opět **Soupis památek Hluboké** (č. 170, 181, 182, 185, 186, 187). Kupříkladu už v prvním dopise tohoto souboru z počátku května 1937 (č. 170) si Markus stýská: *„Co náš hlubocký Soupis? Není možná dostat se ku klidné práci. Ted' všechen personál archivní jsme celý měsíc skoro nedostali se na nic jiného, než že jsme dělali jeden knížecí pohřeb a připravovali zájezd pana prezidenta do Třeboně. [...] A tak to jde pořád a na trochu vědecké nebo literární práce aby si člověk kradl čas po nocích. Jenže je nám už dvacet pryč ...“* Téměř o dva a půl roku později, v září 1939 (č. 181) zase Wirthovi napsal: *„Doufal jsem, že ted', kdy jste zbaven pout úřadu, doděláme brzy Hlubokou, a zatím bude tu platiti to klasické: Inter arma silent musae.“* Ale i v dopisech z dalších let Markus Wirthovi neustále připomínal, že by měli pomyslet na dokončení Soupisu a na jeho vydání (č. 182 z března 1940), nebo do jednoho z nich (č. 185 z posledního prosince 1944) alespoň vložil zoufalou řečnickou otázku: *„Co bude s naší Hlubokou?“* V posledně citovaném dopise Markus Wirthovi neopomněl sdělit, že má plnou skříň nasbíraných materiálií a že by to vše rád zpracoval, jenomže k tomu není čas ani klid. Jak vidno, situace se v tomto ohledu vůbec nezměnila. Na dodělání Hluboké prostě nezbyval čas. Ještě na počátku roku 1945 Wirth Markuse ubezpečoval, že má Hlubokou ve svém pracovním plánu a že ji společně vydají. Markus se znovu připomněl v lístku z 11. května 1945 (č. 187): *„Uděláme Hlubokou?“*

O to intenzivněji se oba pisatelé věnovali jiné knize. Jednalo se o publikaci **Česká krajina v leptech Pavlíny, kněžny ze Schwarzenbergu z let 1804-1806**, která vyšla roku 1938 v Žikešově nakladatelství v Praze. Markus se na ní podílel jednak

shromažďováním výpisků z archivních pramenů k osobě Pavlíny ze Schwarzenbergu či jejímu učiteli malíři Runkovi, dále obstaráním Pavlíniných alb pro účely reprodukce, ale také přetlumočením textu knihy do němčiny. Markusův velmi zdařilý překlad ohodnotil Zdeněk Wirth následovně (č. 180 z ledna 1939): „*Překlad je krásný, ohebný a překvapilo mne, jak ovládáte terminologii až do fines. Dovedl jste přeložit všechno úplně správně a rozuměl autorovi jako sobě samému. Myslím, že Vám jako přítel toto mohu říci, aniž to považuji za lichocení.*“ Svému spolupracovníkovi vyjádřil velké uznání, když mu napsal (č. 178 z prosince 1938): „*V mnohém znějí Vaše věty lépe nežli v mém českém vydání.*“ Však také v jednom z dopisů (č. 177 z prosince 1938) Markus připustil, že mu dala každá věta přemýšlení a pilování, aby vystihla bohatost a hutnost Wirthových myšlenek. Jmenovaná kniha později vyšla i v anglickém a francouzském jazyce.

V dubnu roku 1938 byla opět velmi aktuální **otázka ochrany schwarzenberských uměleckých sbírek a archivů**. Nebezpečí hrozící zabráním majetku rodu ve prospěch Velkoněmecké říše bylo den ze dne vyšší. Proto kníže Adolf Schwarzenberg spolu s ústředním ředitelem Pichou osobně navštívili Zdeňka Wirtha v Praze a přednesli mu svou žádost o svolení k eventuálnímu vývozu některých cenných předmětů na bezpečné místo. Zdeněk Wirth tehdy posoudil situaci jako „dobovou psychózu.“ Radil nebýt lehkomyšlným, ale nebalit hned, jen připravit bedny pro případný transport (č. 173 z poloviny dubna 1938). V lístku ze října stejného roku (č. 175) žádal Markus Wirtha o slyšení v záležitosti schwarzenberských archivů. Při té příležitosti mu oznamoval, že má na starost už jenom Třeboň, protože lovosický, postoloprtský i vimperský archiv se nalézají v říši a vyjádřil i své obavy o další osud „hlubockých pokladů.“ Ještě koncem března 1940 byl Markus pln naděje, že třeboňský archiv zůstane zachován vcelku a Wirthovi napsal (č. 182): „*Jen právníci kdyby se do věci tuze nepletli, my archiváři a historici bychom se už dohodli.*“ Jak naivní tato představa byla, se ukázalo velmi brzy. Byl to právě Markusův kolega Karel Tannich, který prosadil přestěhování části třeboňských archivních fondů do Českého Krumlova.

Co se týče **Wirthových návštěv na jihu Čech**, rozhodně nebyly tak časté jako v předchozím období. Část léta roku 1939 trávili manželé Wirthovi v jihočeské Bechyni, aniž by při tom zavítali do Třeboně. Jakmile se to Markus dozvěděl, vytýkal svému příteli, že v Třeboni už nebyl celých pět roků (č. 181). V srpnu roku 1943 to podle Markuse bylo již deset let (!), které uplynuly od poslední Wirthovy návštěvy v Třeboni a na Hluboké (č. 183).

Narozdíl od Antonína Markuse strávil Zdeněk Wirth léta válečného konfliktu mimo úřad, a mohl se tak zabývat hlavně psaním odborných knih. Na počátku ledna 1945 si ze všeho nejvíc přál konec války, který by přinesl klid pro čínorodou práci. Zároveň si byl velmi dobře vědom obtíží, které poté nastanou, zejména s odbytem kulturních statků. V dopise z počátku roku 1945 (č. 186) se Markusovi svěřil se následujícími obavami: „*Proto se bojím, že to myšlenkové bohatství nashromážděné za posledních pět až šest let v rukopisech nebude moci býti vydáno pro nepříznivé poměry nakladatelské. [...] Přesto chci být dobré mysli a chci pracovat dále „pro šuplík.“ Nedá mi jinak vědomí povinnosti k národu a jeho kultuře.*“

Posledním dokumentem tohoto souboru je lístek z 11. května 1945 (č. 187), který Markus napsal pod dojmem vyslechnuté rozhlasové reportáže informující o škodách způsobených nacisty na pražském Staroměstském náměstí a v němž Němce označil jako „Huny dvacátého století.“ Wirthovi krátce vyličil poslední boj Rudé armády s příslušníky německé armády v těsné blízkosti Třeboně.

Poslední skupinu korespondence reprezentuje třicet devět dokumentů (č. 188-225) z let **1945-1961**. Stanovení časových mezníků určily dvě smutné události, a sice Markusovo propuštění z archivu v květnu 1945 a úmrtí Zdeňka Wirtha na počátku roku 1961. Lze konstatovat, že tento soubor dokumentů je po obsahové stránce nejrozmanitější a troufám si proto tvrdit, že pro čtenáře bude z tohoto hlediska také nejpoutavějším. Dozví se totiž mnohdy důvěrné informace z běžného života obou pisatelů, ať už se jedná o jejich pracovní vytížení, zdravotní stav či hmotné zabezpečení. Z dnešního pohledu jsou velmi cenné Wirthovy zmínky o svém působení v Národní kulturní komisi. Jejich hodnota spočívá v osobním pohledu na činnost této instituce. Nejedná se totiž o oficiální zprávy o činnosti, nýbrž o prostá sdělení nezajímavému pozorovateli o již uskutečněných nebo v blízké budoucnosti plánovaných akcích NKK. Neméně zajímavé jsou i četné zmínky o Wirthových knihách, které v dané době vycházely, a informace o jejich dostupnosti na trhu nebo informace o připravovaných průvodcích po zestátněných památkových objektech.

Prvním dokumentem tohoto souboru je Markusův dopis z 5. června 1945 (č. 188) představující po obsahové stránce jeden z nejnegativněji laděných kusů veškeré editované korespondence. Z jeho textu doslova vyzařuje trpká příchut' zklamání nad chováním lidí v Markusově nejbližším okolí¹¹⁹ a současně je z něj patrná pisatelova

---

¹¹⁹ Dokládají to Markusovy zmínky „*Na své staré místo se už nevrátím, ani se vrátit nechci,*“ „*...nechci zůstat dále v Třeboni ...*“ nebo „*Mnozí mne teď neznají ...*“

bezmocnost i celková odevzdanost osudu. Krátce po skončení války byl totiž Markus nařčen z provinění proti národní cti a v důsledku toho byl z rozhodnutí Okresního národního výboru v Třeboni z archivu propuštěn. Jak bolestně se ho toto rozhodnutí dotklo dokládá následující výňatek z textu citovaného dopisu: „... v prvých dnech jsem mnoho myslel na to, sejít dobrovolně ze světa. Byl bych to také jistě udělal. Brzdila mne myšlenka na mou dobrou ženu a na děti a především: nebylo by v tom nyní vlastně přiznání k vině? A té si naprosto vědom nejsem ...“ Markusovo citové rozpoležení bylo navíc umocněno zprávou o Šustově tragické smrti, o níž se dozvěděl ex post z tisku. Wirthovi k tomu napsal: „Prof. Šusta ... Čech každým coulem – ani ten neměl ujít nařčení ze zrady národa a kolaborantství se všemi důsledky až do té žebrácké hole? Chápu jeho tragické rozhodnutí a dovedu se vmyslet v jeho duševní stav a trýzeň – vždyť sám jsem byl blízek tomu jít jeho cestou. [...] *Exempla trahunt, Šustova cesta stále láká.*“

Na konci roku 1945 Markus Wirtha informoval o svém definitivním odchodu do výslužby (č. 189). Velmi přitom litoval, že nemohl ještě nějakou dobu zůstat v aktivní službě. Jediné, co ho těšilo, byl fakt, že Josef Šusta sledoval jeho práci s uspokojením. Ve shora citovaném dopise z 5. června 1945 (č. 188) Markus krátce zavzpomínal na začátek spolupráce na **Soupisu památek Hluboké**, kterou roku 1912 zahájili Zdeněk Wirth, Antonín Markus a Rudolf Kuchynka. Zatímco Kuchynka „odpadl“ po první světové válce, Markus byl přesvědčen, že odpadne zřejmě po té druhé a na dokončení Soupisu zbude už jen Wirth, kterému napsal: „*Moje materiálie o Hluboké jsou v archivu zabaleny s určením, aby Vám pro ten případ byly odevzdány.*“ Přesto se na konci roku 1945 stále nevzdával naděje, že Soupis vyjde. Wirthovi k tomu sděloval (č. 189): „*Oproštěn od správních starostí chci se teď pustit do zpracování nasbíraného materiálu a co nejdříve ohlásit se Vám zasláním vypracovaných již statí k Soupisu hlubockému!*“ V jednom ze svých dalších dopisů (č. 190 z června 1946) Markus připomněl sté výročí přestavby zámku do současné podoby a Wirthovi navrhl, aby vedle Soupisu vyšla ještě samostatná ilustrační publikace o Hluboké. Wirth tuto možnost nevyklučoval a v červenci 1947 Markusovi napsal (č. 193): „*Nepustil jsem ji z mysli [Hlubokou pozn. autorky] a mám za to, že převzetí zámku do správy Země české by mohlo urychlit buď Soupis, nebo monografii...*“ V listopadu 1948 (č. 199) si Markus opět posteskl nad tím, že Soupis hlubockých památek dosud není hotov. Domníval se, že finanční prostředky na jeho vydání by se našly mnohem lépe než v předchozích letech, zvláště když štočky

již byly hotovy. Jenže Zdeněk Wirth pomýšlel spíše na **vydání samostatné monografie o Hluboké**, a to v souvislosti s chystaným převzetím zámku do správy NKK.¹²⁰ Svou představu o ní vylíčil Markusovi na konci září 1950 následovně (č. 200): „ ... *prosím i Vás, abyste vytáhl ze zapomnění materiál, oprášil jej a napsal mi, je-li potud úplný, že by se ho dalo užít k společné vědecké práci o zámku, která by neměla ovšem formu a metodu Soupisu, ale byla řádnou monografií historickou a umělecko-historickou.*“ Mnohem konkrétněji se o jejím obsahu zmínil v dopise z počátku října 1952 (č. 202). Nicméně ještě na konci září 1952 se Markus Wirthovi omlouval, že mu slíbený materiál k Hluboké nezaslal, což zdůvodňoval neustálými zdravotními potížemi i svou hospitalizací v nemocnici. Zároveň se ale zajímal o podobu a strukturu připravované knihy i o lhůtu na dodání rukopisu. Wirthovi slíbil, že se vynasnaží, aby práci odvedl co nejdříve (č. 201) a hned v následujícím dopise z počátku října 1952 (č. 203) dodal: „*Jen abychom potřeťi nemuseli od dovršení díla ustoupiti, jako již podvkráté ... To už by opravdu bylo, jako by kletba na tom objektu lpěla!*“ Teprve na konci roku 1957 (č. 221) si byl Markus ochoten přiznat, že Soupis památek Hluboké, ke kterému téměř celý život shromažďoval materiál a jemuž věnoval mnoho svého času, nikdy nevyjde. Přesto se na Wirtha obrátil s dotazem: „*Soupisy už umřely, ale v jiné formě by se toho užít nedalo?*“ Zdeněk Wirth svou odpovědí Markuse nepotěšil. Sděлил mu, že na Soupis není zatím ani pomyslení a že nanejvýše vyjde drobná monografie, do níž napíše o zámku Hluboká a loveckém zámečku Obora stručný článek (č. 222). Poslední zmínku o Hluboké nalézáme ve Wirthově dopise Markusovi ze září 1958 (č. 223): „*Vzdal jsem v brožurě povinný dík Vám za pomoc, kterou jste mi prokázal při Soupisu, a potvrzuji, že největší služby mi z literatury o Hluboké prokázal průvodce Váš a Janovského.*“ S jistou dávkou nadsázky by se tedy dalo říci, že výsledkem téměř padesátileté spolupráce na projektu Soupisu památek Hluboké byla právě ona Wirthem zmíněná propagační brožura zámku Hluboká, která měla být vydána nákladem Státní památkové péče koncem padesátých let minulého století. Nutno dodat, že obdobné brožury byly vydávány i pro desítky dalších zámeckých objektů. Bohužel se mi nepodařilo zjistit, zda tato drobná monografie, o níž se Wirth Markusovi zmiňoval, skutečně vyšla. Jisté je, že Wirthova bibliografie, sestavená Kristinou

---

¹²⁰ K předání zámeckého objektu Hluboká došlo 12. června 1951. Kristina UHLÍKOVÁ, *Národní kulturní komise*, s. 176.

Uhlíkovou a tvořící přílohu knihy „Zdeněk Wirth, první dvě životní etapy (1878-1939)“ žádnou takovou publikaci neuvádí.

Oba pisatelé ve svých dopisech nemohli nezmínit tzv. „pozemštění“ majetku hlubocké větve Schwarzenbergů. Z dnešního pohledu velmi kontroverzní zákon č. 143/1947 Sb. z. a n., o převodu vlastnictví majetku hlubocké větve Schwarzenbergů na zemi Českou, později označovaný jako „**Lex Schwarzenberg**“, byl přijat parlamentem Československé republiky 10. července 1947. Na jeho základě přešel ke dni 13. srpna 1947 veškerý v Československu se nacházející nemovitý majetek zemědělský, lesní, rybniční, průmyslový, obchodní a živnostenský včetně budov a zámků s jejich vnitřním zařízením, dále živý a mrtvý inventář se zásobami a veškerý provozní kapitál knížat Josefa Adolfa, Jana i JUDr. Adolfa Schwarzenberga bez jakékoliv náhrady na zemi Českou. Antonín Markus se v dopise z 5. června 1947 (č. 192) kriticky vyjadřuje na adresu rádců JUDr. Adolfa Schwarzenberga v souvislosti s jednáním se zástupci Zemského výboru. Vyzdvihuje také mecenát a zásluhy šlechtického rodu o vytvoření a uchování kulturních hodnot. Téměř vizionářsky a dnes velmi aktuálně působí jeho výrok: „*Kulturní věci budou ve státním rozpočtu vždy pokulhávat – co by se tu mohlo zajistiti z ročních výnosů schw[arzenberských] statků právě pro tyto účely.*“ Wirth sice s Markusem souhlasil, ale konstatoval, že „*dnes je už nemožno věc zvrátit*“ (č. 193 z července 1947).

V daleko větší míře než v předchozích letech si Markus stěžoval na své i manželčino podlomené **zdraví**, stálé a po fyzické i psychické stránce vyčerpávající **zaměstnání v domácnosti** a **nedostatek času na vědeckou a literární práci**. Dokonce ani do Prahy už nejezdil tak často jako před lety. Zprvu mu to nedovoloval zdravotní stav, později i chybějící finance. Přesto se v červnu 1946 (č. 190) obrátil na Wirtha s prosbou, zda by pro něj nenašel nějaké **vhodné místo muzejníka-archiváře** na střední Moravě, kam by se Markusovi rádi přestěhovali, aby byli blíže k dětem. Wirth na Markusovu žádost zareagoval nabídkou místa správce zámeckého objektu ve Šternberku. Markus město několikrát navštívil, ale nakonec nabízené zaměstnání odmítl. Vadilo mu, že se Šternberk nachází v pohraničí, město na něj zapůsobilo nevlídným dojmem a bál se i neznámého prostředí. Navíc měl stálé zdravotní problémy a obával se i o svůj dům v Třeboni. A tak Wirthovi jako omluvu alespoň napsal (č. 197 z počátku srpna 1948): „*Jsem Vám, vzácný příteli, poznovu zavázán velkým díkem za to, jak jste se mne ujal .... Byl bych býval šel rád do N[árodní]*

k[kulturní] k[omise], už i proto, abych se sám také ještě trochu aktivně zúčastnil na výstavbě republiky, která teď každou i jen trochu schopnou hlavu potřebuje. “

Velmi dojemná je část dopisu Wirthovi z konce září 1952 (č. 201), v němž Antonín Markus připodobňuje svoji tehdejší neutěšenou situaci k té Marešově¹²¹ přibližně před třiceti lety. Nízká penze nedostačovala na nejnужnější životní potřeby, vhodné zaměstnání vzhledem k fyzické kondici bylo velmi obtížné, ba přímo nemožné, najít, a tak k získání chybějících finančních prostředků zbýval už jen prodej postradatelných movitostí. V podstatě celý výše uvedený dopis je podrobným popisem uměleckých předmětů, které byl Markus ochoten postrádat a jež nabízel Wirthovým prostřednictvím k odprodeji Uměleckoprůmyslovému muzeu v Praze. Všechny nabízené předměty nakonec zmíněné muzeum odkoupilo. V jednom z dalších dopisů z října 1952 k tomu Markus podotkl (č. 206): „*Lituji jen, že v přírůstkovém katalogu bude muset stát slůvko „zakoupeno“ místo „daroval.“* Stejným způsobem Wirth Markusovi pomohl i o rok později. Snad jen Markusova prosba byla v tomto případě ještě naléhavější (č. 212 z poloviny září 1953): „*Na podporu své prosby o Vaše příznivé vótum netřeba mi zajisté uváděti mou potřebnost – není ojedinělá ani zaviněná. Jen snad je větší ještě, než se domníváte – a nějaká práce, zaměstnání? Lasciate ogni speranza!*“ Markus si byl velmi dobře vědom, že prodej rodinných památek pro něj znamená pouze okamžitou a dočasnou výpomoc. Žádal proto Wirtha, zda by mu nepřidělil nějakou vhodnou práci ihned poté, jakmile odevzdá Hlubokou, a navrhoval mu třeba překlady z němčiny nebo naopak. Wirth svého přítele opět nezklamal (č. 202): „*O možnosti práce pro Vás po dodělání Hluboké budu se starati a doufám, že se najde.*“ Svou naléhavou žádost Markus zopakoval na konci roku 1952 (č. 208), kdy Wirthovi vysvětloval, že se mu nejedná o pouhé předstírání pracovního poměru, ale o odvedení poctivé práce, která by mu přinesla vnitřní uspokojení a tím ho uchránila od „duševní smrti,“ které na třeboňské výspě propadá. Wirth se snažil opět pomoci, jak mohl. V polovině ledna 1953 (č. 210) Markuse nabádal, aby zaslal svůj životopis řediteli Historického ústavu Československé akademie věd Josefu Mackovi, který byl s Markusovým případem srozuměn. Mělo se jednat o místo jakéhosi externího badatele, jemuž by akademie zadala určitý úkol, nejspíše zpracování českých hospodářských dějin, spolu s lhůtou jeho provedení. V korespondenci ovšem není doloženo, že by tato nabídka byla realizována. Antonín Markus nakonec získal vhodné uplatnění v místě

---

¹²¹ Zdenko Mareš.

svého bydliště, a sice v Biologickém ústavu ČSAV v Třeboni, kde byl od 1. července 1954 zaměstnán jako knihovník (č. 216 z října 1954). Přesto, že pracoval jen na poloviční úvazek, cítil se fyzicky velmi vyčerpán. Prakticky již od roku 1945 trpěl srdečními potížemi, měl diagnostikované revma a nemocný žlučník. V dopise z prosince 1956 (č. 219) Wirthovi píše: „*Proti našemu stáří arci není léku*“ a záhy dodává: „... *jsem od časného rána do pozdního večera stále zapřažen a když by nějaká ta volná chvílka byla, bývám už zase tak unaven, že nejsem kloudné myšlenky schopen.*“

Wirthovi se rovněž nedostával čas potřebný k vědecké a literární práci, ale ze zcela jiných důvodů. Byl činný na mnoha stranách a zaměstnán četnými úkoly, čímž také omlouval obvyklý skluz v opožděném vyřizování korespondence (kupříkladu č. 200, 210). I své jmenování členem Československé akademie věd v roce 1953 okomentoval slovy (č. 210 z poloviny ledna 1953): „...*pěkná pocta, ale přinesla mi mnoho nové práce ...*“ Bezprostředně po skončení války se Zdeněk Wirth zapojil do **ochrany zestátněných hradů a zámků**. Ačkoli nejsou v editované korespondenci zastoupeny žádné Wirthovy dokumenty dokládající tuto jeho činnost, zcela konkrétní informace nalézáme v knize Kristiny Uhlíkové „Národní kulturní komise 1947-1951.“ Pravděpodobně z Wirthova popudu vznikla při Národním pozemkovém fondu tzv. Památková komise. Svou činnost zahájila v srpnu 1945 a Zdeněk Wirth byl podle názoru Uhlíkové jejím nejnápadnějším členem. Komise posuzovala vhodnost navrhovaného využití zestátněných památkových objektů, dohlížela na jejich řádnou správu a za dobu svého působení mezi lety 1945-1947 prohlédla celkem 185 památkových objektů.¹²² Od počátku roku 1947 se Zdeněk Wirth angažoval především v **Národní kulturní komisi** (dále jen NKK).¹²³ Instituce zřízená na základě zákona č. 137/1946 Sb. při Ministerstvu školství a osvěty plnila funkci ústředního orgánu pro správu státního kulturního majetku, který byl získán z velké části na základě dekretů prezidenta republiky č. 12/1945 Sb. a č. 108/1945 Sb. Podle všeobecného očekávání byl jejím předsedou jmenován 27. ledna 1947 právě Zdeněk Wirth.¹²⁴ Je tedy zcela pochopitelné, že Wirthovo působení v komisi je předmětem mnohých dopisů z let 1947-1951. Dozvídáme se z nich o převzetí konkrétních zámeckých objektů do správy NKK, o přemísťování mobiliáře, o zřizování nových expozic či Wirthově náročném

---

¹²² Kristina UHLÍKOVÁ, *Národní kulturní komise*, s. 24; Vyčíslené množství navštívených zámeckých objektů potvrzuje i Zdeněk Wirth, který se prohlídek zámků osobně účastnil (č. 191 z 6. dubna 1947).

¹²³ Blíže o činnosti NKK viz kniha Kristiny UHLÍKOVÉ, *Národní kulturní komise 1947-1951*, Praha 2004. Autorka se v této publikaci zabývá rovněž působením Zdeňka Wirtha v NKK (s. 61-66).

¹²⁴ Tamtéž, s. 31.

pracovním programu. Zanechal nám v nich mnohá cenná svědectví, například o slavnostním převzetí litomyšlského zámku do správy NKK coby prvního ze spravovaných objektů (č. 193), o stěhování mobiliáře zámku Roudnice nad Labem a tragické smrti tamního archiváře Karla Jeřábka, o stěhování uměleckého inventáře z Červeného Dvora na Hlubokou (č. 200) či o instalaci muzea českého porcelánu na zámku v Klášterci nad Ohří (č. 202). V dopise z 6. dubna 1947 (č. 191) Wirth Markusovi oznamoval, že od roku 1945 prohlédl z pěti set zkonfiskovaných zámků již na dvě stě, z nichž padesát nejlepších převzala do své správy Národní kulturní komise.

Je obdivuhodné, jak ve svých téměř sedmdesáti letech **dokázal Zdeněk Wirth maximálně využít veškerý svůj čas**. Výčet jeho aktivit nalézáme kupříkladu v dopise z července 1947 (č. 193). Týdně trávil tři až čtyři dny cestami po zámcích a na ostatní úkoly mu zbývaly sobota, neděle a pondělí. Přesvědčit se o tom můžeme z následujícího úryvku citovaného dopisu: *„To pak schůze a porady se netrhnou a večery, noci a celé odpoledne v neděli jsou věnovány psaní, ať již rukopisů pro tiskárnu, ať úředních konceptů, dopisů, organizačních náčrtů atd. atd.“* Kromě Národní kulturní komise se angažoval v restauraci objektu Karolina, v přípravě stavby budovy parlamentu a radnice, v České akademii, v Archivní komisi, v Klubu Za starou Prahu, v České národní radě, v Památkovém sboru města Prahy, v památkové komisi ministerstva zemědělství a současně se byl schopen věnovat přípravám na dvě velké výstavy (Pražský hrad v renesanci a baroku a Architekt Josef Gočár). Sám o svém pracovním vytížení Markusovi napsal: *„Tím ovšem není vyčerpán rejstřík mé práce: připočtete pravidelné večery věnované psaní článků, zpráv a knih, z nichž některé vyjdou až za dlouhý čas, pravidelné schůzky s kolegy v neděli v kavárně a v pondělí na večerích, hraní v orchestru, pomáhání doma v kuchyni ženě, která již dvě léta nemá služku a jistě ještě leccos, nač jsem zapomněl.“*

Konečně věnujme alespoň malou pozornost knihám, které Zdeněk Wirth v tomto období vydal nebo na nichž se spolupodílel. Přesto, že byl pracovním velmi vytížen, čas na literární tvorbu si vždy dokázal najít. Pravdou ale je, že nejvíce času a největší klid na psaní nalézal na letním bytě v Bedřichově v Jizerských horách, kde pravidelně trávil letní měsíce (č. 223). Kromě „Zmizelé Prahy IV. Vyšehrad a zevní okresy Prahy“ (Praha 1947) vydal spolu s Františkem Kopem a Václavem Rynešem knihu „Metropolitní chrám sv. Víta. K šestistému výročí položení základu novostavby dómu, 1344-1944“ (Praha 1945). Ve spolupráci s Janem Morávkem vydal „Valdštejnův Jičín.

Příspěvek k dějinám barokního stavitelství v Čechách“ (Praha 1946) a „Pražský hrad v renesanci a baroku, 1490-1790“ (Praha 1947), s Jaroslavem Bendou zase „Státní hrady a zámky (Praha 1953). Do „Knihy o Praze“ (Praha 1959) přispěl svou studií „Pražský bulvár.“ Ještě v září 1958 (č. 223) Zdeněk Wirth informoval Antonína Markuse, že pracuje na definitivním vydání „Státních hradů a zámků“ a že se pustil i do nového zpracování své „Barokní gotiky“ z roku 1908, kterou měla v následujícím roce vydat Československá akademie věd u příležitosti jeho osmdesátých narozenin. Wirth na ní spolupracoval s Alexandrem Paulem, s nímž pro reedici knihy pořídil sérii fotografií Santiniho staveb, revidoval a doplňoval svůj původní text o nově zjištěné informace, ale práci již nestačil dokončit. Po Wirthově smrti v roce 1961 úkol převzal Viktor Kotrba, ale ani jemu se nepodařilo dílo dovést do zdárného konce – zemřel roku 1973. Kniha vyšla až v roce 1976 pod názvem „Česká barokní gotika. Dílo Jana Santiniho Aichla“ díky Josefu Krásovi, který ji pojal jako poctu oběma českým historikům umění.¹²⁵

Ani Markus v tomto smyslu nezhálel, ač v jeho případě byly jím připravované knihy určeny skutečně pouze „pro šuplík.“ Ve svém dopise z konce roku 1953 (č. 214) se Wirthovi zmiňuje, že vedle Hluboké dokončuje i dějiny třeboňského archivu do roku 1945 (resp. dějiny rožmbersko-schwarzenberského archivnictví) a zpracovává paměti třeboňského archiváře Kašpara Světeckého a třeboňského měšťana Vavřince Mecera. Také se mu svěřil, že se chystá napsat příspěvky k dějinám patrimoniální a hospodářské správy na schwarzenberských panstvích i nějaké další drobnosti. Nezapomněl ovšem dodat: „... se vším spěchám, neboť zdravotně se mi nevede zrovna nejlíp, cítím, že se připozdívá ...“ Ještě v prosinci 1956 (č. 219) se Wirthovi vyznal ze svých tužeb: „Rád bych udělal (konečně) nejen tu Hlubokou, i jiných několik témat ..., ale potřeboval bych k realizaci nejen bezstarostnou, všedními starostmi a pracemi nezatíženou životní pohodu, ale i možnost snadného používání archivu a jeho bohaté (mnou založené) knihovny, jakou jsem ji měl za své aktivní služby. .... jednak nemám dostatek času docházet do archivu, jednak muset o každý kousek nebo knihu žádat a čekat ...“

Posledním dokumentem tohoto souboru a zároveň celé editované výběrové korespondence je Markusovo vánoční a novoroční přání Zdeňku Wirthovi z 22. prosince 1959 (č. 225).

---

¹²⁵ Jiří T. KOTALÍK, *Zdeněk Wirth a výzkum barokní gotiky*, in: Jiří Roháček – Kristina Uhlíková, *Zdeněk Wirth pohledem dnešní doby*, Praha 2010, s. 40-41.

VI. Komentovaná edice

1

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1911, 11. října, Praha – Wirth se obrací na Markuse v záležitosti zamýšleného německého vydání *Soupisu památek českobudějovického okresu* a žádá jej o spolupráci při vyhledávání archivního materiálu, zejména k zámku Hluboká. Současně vyjadřuje naději finančního příspěví knížete Schwarzenberka na vydání knihy.

V Praze 11. 10. 911.

Velectěný pane,

víte jistě, jak jsou některé svazky *Soupisu*¹²⁶ opožděné v metodě atd., jak kupř. zejména svazky jihočeské naprosto nevyhovují dnešním potřebám. Zanáším se úmyslem, připravit postupně německé vydání *Soupisu budějovického*,¹²⁷ který při nejmenším vynechává asi padesát procent materiálu, a dohonití jaksí tímto vydáním, co bylo zanedbáno v textu [?] českém. Pomohl byste mi snéstí materiál archivní pro některá hesla kupř. Hlubokou?¹²⁸ Nebylo by třeba hned na to sednouti; spíše si to představuji jako drobečkování po několik měsíců, ba jeden a půl léta. Nemáte-li v archivu moje *Náchodsko*,¹²⁹ nedávno vydané, pošlu Vám německý výtisk, jakmile vyjde (ve čtyřech až pěti nedělích), abyste se mohl u zámku Náchoda přesvědčiti, jak si asi představuji historii zámku Hluboké. Je nepřipustné, co udělal Braniš: vynechati totiž *úplně* stavební dějiny zámku XVI. a XVII. století a omeziti se na několik rysů a model. Šlo by o *úplnou* stavební historii (třeba telegrafickým slohem), o vzrůst sbírek, o historii jednotlivých předmětů atd. Doufám, že by kníže pán¹³⁰ na *takovéto* vydání věnoval náklad nějaký, když by bylo německé a bohatší.

Rád bych znal Váš úsudek o věci a situaci Vaši v archivě (mohl-li byste totiž v tom po chvílkách pracovati) a prosím tedy o odpověď.

Vám oddaný

Dr. Zd. Wirth.
(Praha II. Vojtěžská 7.)

Dopis, rukopis.

Pod textem Markusova poznámka: Praes. Třeboň, 13./10. 1911. Odp. na Chýnově 18./10. 1911: v zásadě přivoluji, ale bude nejlépe smluviti vše ústně, až přijedu začátkem listopadu do Prahy.

¹²⁶ Topografický projekt Archeologické komise *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku 19. století*.

¹²⁷ Josef BRANIŠ, *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okresu česko-budějovickém*, VIII, Praha 1900.

¹²⁸ Hluboká nad Vltavou.

¹²⁹ František MACHÁT – Zdeněk WIRTH, *Soupis. Politický okres náchodský*, XXXIV., Praha 1910.

¹³⁰ Adolf Josef kníže ze Schwarzenbergu (1832-1914).

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr., C-d – Ostatní korespondence, inv. č. 362, sign. C-d-261, kart. č. 9.

2

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1911, 18. října, Chýnov u Tábora – Markus vítá Wirthův záměr vydat německé vydání Soupisu památek českobudějovického okresu a slibuje mu součinnost.

V Chýnově u Tábora, 18./X. 1911.

Velectěný pane doktore,

promiňte, že na Váš ctěný dopis ze dne jedenáctého tohoto měsíce odpovídám teprve dnes. Nejsem totiž právě v Třeboni, a tím si zpoždění toto račte vysvětliti.

Pokud se tane věci samé, k stavebnímu vývoji Hluboké (a všech schwarzenberských zámků) veškeren materiál uložen jest jednak v našem archivu třeboňském, jednak v archivu na Hluboké. Mimo to pan ředitel Mareš rád a ochotně bude mi na ruku svými bohatými poznámkami. A byl to svého času právě Mareš, který věcnou kritikou „Budějovicka“ si Braniše nadosmrti nepřitelem učinil. Nutno tudíž jen vítati Váš záměr opraviti chyby českého vydání textem německým a rád – seč mé slabé, namnoze ne dosti odborné síly stačí – budu přispívati k Vaší práci. Ovšem, mám úkolů hodně, a nerad bych se příliš tříštil, a nechci též slibovati, co bych snad později splniti nemohl. Než kdo právě jiný, než úředníci kníž[ecích] archivů, měli by v tomto případě těžiti z našich archivních pokladů?

Myslím tedy, že bude nejlépe, dohodnu-li se s Vámi, velevážený pane doktore, ještě ústně. V první polovině listopadu míním zavítati do Prahy, a to bych Vás vyhledal v prům[yslovém] muzeu.¹³¹ Respektive račte mi ještě oznámiti, kde a v kterou denní dobu možno Vás zastihnouti.

Co se tkne podpory od knížete pána, myslím, že by se snad něco dosáhnouti dalo. Ba myslel jsem svého času, pokud se týče Hluboké, na něco podobného à la Roudnice.¹³² Než o tom tedy ústně.

Těším se, až budu míti čest osobně s Vámi, velectěný pane, se sejíti a trvám v úctě veškeré Vám oddaný

Dr. Ant. Markus
do konce října: Chýnov u Tábora.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

¹³¹ Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze.

¹³² Max DVORÁK – Bohumil MATĚJKA, *Soupis. Politický okres roudnický II. Zámek roudnický*, XXVII, Praha 1907.

3

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1911, 19. října, Praha – Wirth děkuje Markusovi za příslib spolupráce na Soupisu památek stran Hluboké nad Vltavou a navrhuje mu setkání v pražské kavárně Union nebo ve svém bytě.

V Praze 19. 10. 911.

Velectěný pane,

děkuji Vám za odpověď a souhlas. Věc naprosto nespěchá a pak – vydati Hlubokou ve zvl[áštním] svazku mne velmi láká. Raději *o tom* přemýšlejme a připravujme. K ústní dohodě hodila by se kavárna *Union*¹³³ (roh Ferdinandovy¹³⁴ a Perštýna¹³⁵), kde bývám *denně* mezi třetí a čtvrtou hodinou nebo byt (Vojtěžská 7, třetí poschodí), kde jsem ráno do devíti hodin a odpoledne od půl jedné do tří hodin. V úřadě by šlo těžko jednat. Váš zcela oddaný

Zd. Wirth.

Korespondenční lístek, rukopis.

Pod textem Markusova poznámka: Praes. Chejnov, 20./10. 1911.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

4

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1912, 16. listopadu, Praha – Wirth žádá Markuse, aby zjistil, zda by byl kníže Schwarzenberg ochoten poskytnout subvenci na vydání Soupisu památek zámku Hluboká.

V Praze 16. 11. 912.

Velectěný příteli,

po smrti Branišově¹³⁶ stala se otázka vydání německého „*Budějovska*“ v Soupise památek akutní. Beru to za svou věc a předložím o tom Archeol[ogické] komisi memorandum. Proto Vás prosím, abyste:

- 1.) přijal o tom sdělení;
- 2.) vyzvěděl, bylo-li by možno spolehnouti na subvenci ze strany knížete a vyjmouti *Hlubokou* z rámce Soupisu a vydati jako svazek druhý.

---

¹³³ Jedna z nejslavnějších pražských literárních kaváren v domě JUDr. Františka Braunera, poslance říšského sněmu. Bývala hlavním centrem pražské umělecké avantgardy. Dům zbyl zbořen v roce 1950 a na jeho místě byla vystavěna budova Dětské knihy, nakladatelství Albatros.

¹³⁴ Dnešní Národní třída.

¹³⁵ Ulice Na Perštýně v Praze spojuje Betlémské náměstí s křižovatkou ulic Národní a Spálená.

¹³⁶ Josef Braniš zemřel 25. 12. 1911 (http://www.knihovna.brandysnl.cz/data/File/2010/Region01_04.pdf, staženo 28. 3. 2012).

Až budu mítí pevnější půdu, předložil bych to Akademii. Okres bych kvůli revizi a doplnění projel *letos*, zámek bychom nechali na rok příští.

Váš oddaný

Zd. Wirth.
(II. Vojtěšská 7)

Dopis, rukopis.

Pod textem Markusova poznámka: Praes. Třeboň, 17. XI. 1912.

Součástí dopisu koncept Markusovy odpovědi.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

5

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1912, 29. listopadu, Třeboň – Markus sděluje Wirthovi, že ohledně subvence není ještě rozhodnuto a že vyčkává, jak se kníže Schwarzenberg zachová v téže situaci stran Soupisu okresu krumlovského. Dále mu líčí obtížnost a časovou náročnost vyhledávání informací v archivním materiálu a nabádá ho k trpělivosti.

V Třeboni 29. listopadu 1912.

Velectěný pane doktore,

promiňte, že na Váš ctěný dopis ze dne šestnáctého tohoto měsíce odpovídám teprve dnes. Množství neodkladné práce úřední a snaha věc náležitě promyslet, zavinily moje zpoždění.

Žádáte mne, abych vyzvěděl, zda by bylo lze počítati na subvenci ze strany knížete. V té věci dovoluji si podotknouti, že v době blízké se čeká zásadní rozhodnutí. Jak Vám zajisté povědomo, pracují pánové řed[itel] Mareš a stav[ební] rada Sedláček na Soupise krumlovském;¹³⁷ ten, až snad jen na dvě podřízené obce, bude výhradně zabíratí schwarzenberské teritorium, a spisovatelé – běžít' o Krumlov, jenž je podkladem titulu vévodského – otáží se Jeho Jasnosti, přál-li by si separátních otisků; knížecí rozhodnutí, i v otázce subvence, bylo by pak i pro Hlubokou zajisté směrodatným.

Jinak mají se věci, pokud se tkne práce samotné. Víte zajisté sám velmi dobře, že Branišovou vadou bylo naprosté opomíjení materiálu archivního. Zřím pak nyní při vznikání Soupisu prachatického¹³⁸ a krumlovského, co vše by v těchto soupisech nebylo, ač to tam rozhodně patří, kdyby na nich nepracoval pan ředitel Mareš, jenž po dlouhá a dlouhá léta pořizoval si svědomitě zápisky o materiálu v knížecích archivech. Nestačí vzítí např. fascikl: stavba Hluboké, neboť spousta drobných poznámek důležitých pro dějiny umění leží namnoze tam, kde by jich nikdo nehledal. Při pořádání archivů (před sto dvaceti lety) hledělo se hlavně jen na stránku právní,

¹³⁷ František MAREŠ – Jan SEDLÁČEK, *Soupis. Politický okres českokrumlovský I. Okres, XLI*, Praha 1918.

¹³⁸ TITÍŽ, *Soupis. Politický okres prachatický, XXXVIII*, Praha 1913.

a tím se stává, že např. dopis vrchního hejtmana panství, jimž se nějakému správci nařizuje nákup koní, a obsahuje zmínku, že právě přijel malíř X., aby namaloval to neb ono – neleží pod signaturou „Künstler,“ nýbrž – Meiereipferde! A v účtech bývají kvitance od obcí i význačnějších osobností, klášterů atd., cechů, jakožto přílohy, s pečetěmi, namnoze jinak nedochovanými a neznámými. To vše dlužno a možno zjednávat delší práci, a mnohdy nutno se spoléhati jedině na náhodu. Třebas tedy již pan řed[itel] Mareš sám o stavebních dějinách Hluboké byl psal (v Pam[átkách] arch[eologických])¹³⁹ a jakkoliv smím počítati s ochotou použití jeho hojných excerpt, přece jen myslím, že by bylo dobře nespěchati s věcí, nebo aspoň s tiskem. Doufám, že příštím rokem, kdy asi čtvrt roku (srpen, září, říjen) snad budu moci dlíti na Hluboké, mnoho doplňků najdu, jichž by bylo škoda, kdyby chyběly v německém, a tedy už definitivním vydání. Mohl byste tedy přikročiti sám k práci hned, jak Vám bude libo, ale račte pak s tiskem posečkati, aby na základě archivního studia práce dle možnosti byla doplněna. Vyprošuji si tedy Vaši ctěnou zprávu, jak o věci nyní soudíte. Kdybyste byl na Hluboké současně se mnou, tedy nepochybují, ač to neslibuji, že k pojížd'kám v okrese bychom obdrželi povozy zdarma. A až bude známo stanovisko knížecí stran [Českého] Krumlova, bylo by dobře, kdybyste se obrátil na J[eho] J[asnost] přímo. Ale o tom bychom se ještě domluvili.

Poroučí se Vám uctivě

Váš oddaný

Ant. Markus

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

6

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1912, 8. prosince, Praha – Wirth ujišťuje Markuse, že mají dostatek času na studium archivního materiálu, neboť německé vydání Soupisu okresu budějovického vyjde nejdříve na podzim roku 1913 nebo na jaře roku 1914. Současně zvažuje vyjmutí zámku Hluboká z výše jmenovaného Soupisu a doufá v poskytnutí subvence ze strany knížete, obce i okresu na jeho samostatné vydání v němčině.

V Praze 8. 12. 912.

Velectěný příteli,

odpovídám, až Vám mohu sdělit něco podstatnějšího. Soupis německý nevyjde dříve než na podzim 1913 nebo na jaře 1914. Proto máte dosti času na studium. Rozvažují stále, máme-li Hlubokou vyjmouti z knihy o okrese a myslím, že kdyby kníže pán dal tisíc korun, vydá se mu kniha velmi krásná o zámku, načež by i *česky* mohla vyjít sama o sobě.

¹³⁹ František MAREŠ, *Stavitel Pavel Ignác Bayer*, PA 24, 1910-1911, s. 123-124, 361-370, 449-460.

Vede mne k tomu fakt, že na německé vydání dostaneme asi od obce i okresu budějovického subvenci, a že tedy by Hluboká pak skoro ve svazku překážela a se ztrácela. Nelamte si tedy hlavu ničím, sestavujte *historii* zámku krumlovského [!] ¹⁴⁰ (a všech *předmětů* v něm, to je velmi důležité) a ostatní již půjde. Beze skončení *Vaší* práce Hluboká nevyjde, o to strachu nemějte.

Kdy se dáme do okresu, nevím, ale asi v srpnu letošního roku. Na zdar!
Váš oddaný

Zd. Wirth

Dopis, rukopis.

Pod textem datumovka: 9. pros. 1912

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

7

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1912, 23. prosince, Třeboň – Markus oznamuje Wirthovi, že je pro připravovaný Soupis českobudějovický ochoten vyhledávat informace v archivním materiálu. Vyjadřuje rovněž svou pochybnost ohledně poskytnutí subvence ze strany českobudějovické obce.

V Třeboni, dne 23. prosince 1912.

Velectěný pane doktore,

přičiňuji dnes ještě několik poznámek pro Soupis č[esko]budějovický. Rád tedy uvoluji se sbírat historický materiál proň v knížecích archivech, jenž jistě přispěje k prohloubení vědomostí o jednotlivých stavbách a předmětech. Prostudoval jsem Vaše Náchodsko a mám z něho direktivu, jak dalece se dnes uplatňuje v Soupisech také historie. A přiznám, že též Vaše Kutná Hora ¹⁴¹ naučila mne na leccos se dívat z jiných, lepších hledisek. Netajím se tím, že v historii umění jsem začátečník – diletant, a je tedy samozřejmé, že tuto stránku převezmete úplně Vy. Pokud se týče vnější historie jednotlivých objektů, přičiním se, abych byl co možná úplným. Vynasnažím se, abych byl do podzimu 1913 hotov.

Jinak se má věc v otázce tisku. Myslím, že by bylo nejlépe Hlubokou z knihy nevytrhovat, jestli kníže co dá, jakož doufám, bude toho při knize samotné zapotřebí, neboť pokud znám Budějovičáky, zdá se mi Vaše naděje v jejich subvenci poněkud příliš optimistickou. Nechci býti špatným prorokem, ale bylo by snad dobře tam trochu vyzvědět. A kníže snadno mohl by pak si dát udělat o Hluboké separáty. Dám Vám příležitostně vědět, abyste laskavě se obrátil na knížete přímo, bude to lépe působit, neboť žádný prorok není vzácný ve své vlasti.

---

¹⁴⁰Jedná se o chybu pisatele, správně „hlubockého.“ Markus na chybu upozornil napsáním otazníku a vykřičníku nad slovem „krumlovského.“

¹⁴¹ Zdeněk WIRTH, *Kutná Hora. Město a jeho umění*, Praha 1912.

Zatím přeji Vám veselých svátků a mnoho štěstí do Nového roku.
S uctivým poručením
Váš oddaný

Ant. Markus.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

8

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1913, 8. března, Praha – Wirth obeznamuje Markuse s aktuální situací ohledně poskytnutí subvence na vydání Soupisu budějovického.

V Praze 8. 3. 913.

Velectěný,

píši Vám zase v záležitosti toho Budějovicka. Proti očekávání se akce subvencování daří; právě *obec* budějovická poslala *1000 korun* jako celou svoji subvenci a od okresních výborů je možno také čekatí záhy rozhodnutí. Z toho vidíte, že bude německé vydání zabezpečeno. Víím, že J[eho] J[asnost] kníže právě těžce stůně, ale snad se situace do léta zlepší a mohlo by se pak, s poukazem na subvence samospr[ávných] obcí a korporaci, žádati o subvenci na Hlubokou. Bude-li subvence veliká, mohl by se vydati zvláštní svazek; zatím ovšem pomýšlím na ponechání zámku ve svazku polit[ického] okresu.

Přemýšlejte o tom laskavě a sdělte mi pak, jaká je situace.

Vám oddaný

Zd. Wirth.

Dopis, rukopis.

Pod textem datumovka: 9. břez. 1913/104 a Markusova poznámka: Odpol[edne] 11. března s Dr. Wirthem jednal osobně v um[ělecko] prům[yslovém] muzeu v Praze. Rozhodnuto zatím pracovati v předpokladu, že Hluboká zůstane ve svazku.
SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

9

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1913, 25. března, Třeboň – Markus informuje Wirtha o vstřícnosti hlubockého správce Josefa Scheichla ohledně prohlídky interiérů zámku. Nabádá ho, aby knížete přesvědčil o nutnosti vydat Soupis budějovický v němčině a aby ho prozatím o subvenci nežádal, pouze o dovolení ke vstupu do zámeckých interiérů, o umožnění fotografování uměleckých předmětů a o povolení k využívání archivního materiálu. Dále Wirthovi slibuje zaslání části podkladů k připravovanému Soupisu.

V Třeboni, dne 25. března 1913.

Velevážený pane doktore!

Odepsal mi dnes pan správce J[osef] Scheichl z Hluboké, a to vesměs příznivě. Půjde nám všemožně vstříc, a dobu abychom si zvolili, jak se nám nejlépe bude hoditi. Stran subvence píše, že „nelze arci předem ničeho slíbiti, než mám za to, že by za pokus snad přece stálo na obce a okres se obrátiti. Nezdáří-li se, není tím ničeho ztraceno.“

Žádosti ty zajisté si obstará Archeologická komise,¹⁴² jinak bude se žádostí na Jeho Jasnost. Tu myslím bude nejlépe, podáte-li ji sám. Račte tam vylicíti, že český Soupis nestačí, že třeba jej německým doplniti, že jste se toho úkolu podjal, a že Hlubokou zamýšlíte zpracovati doposud ve svazku, ale při obrovském bohatství jejím a významu, že snad vzroste na svazek samostatný. O subvenci zatím nežádejte, toliko o dovolení v zámku za přítomnosti správce pana J[osefa] Scheichla sepisovati a fotografovati pamětihodní předměty, a za užívání kníž[ecího] archivního materiálu. Račte uvést spolupracovníky – žádost nepodávám sám proto, poněvadž „žádný prorok není vzácný ve své vlasti.“

Ode mne dostanete dějiny nové Hluboké, soupis a historii schwarzenberských gobelínů a značný materiál k obrazům – pan ředitel Mareš dal mi ochotně k dispozici svůj bohatý poznámkový materiál. Až sám ještě projdu registraturu na Hluboké a Mikuškovice,¹⁴³ snad Vám budu moci přispěti více, než jsem původně myslil.

Co se týče obrazů, velká většina je určena. Co se pak tkne určení ostatních srovnávací metodou, bude to asi marné, poněvadž běží většinou o díla cizí proveniencie a o dobu, jež jest dnes ještě příliš nezbádána. Co nedá archiv, sebe lepší znalec neurčí, protože dnes není ještě dost srovnávacího materiálu. Ústně mohl bych uvést konkrétní případ právě z těchto dnů.

Žádost račte zaslati na ml[adého] knížete,¹⁴⁴ vedet' vše již od roku 1903. Adresou jeho (a titul) je tato: Seine Durchlaucht Johann Erbprinz zu Schwarzenberg, Landgraf im Kleggau und Graf zu Sulz, S[eine] k[aiserliche] und k[önigliche] apost[olische] Majestät, wirkl[icher] Geh[eimer] Rat, k[aiserlicher] und k[öniglicher] Rittmeister u[nd] D. [?] usw. Wien XVII/2, Waldegghofgasse 5.

Tedy v květnu na shledanou na Hluboké!

S uctivým pozdravem

Váš oddaný

Ant. Markus.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

¹⁴² Archeologická komise vznikla roku 1893 jako nová sekce České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění.

¹⁴³ Carl MIKUSCHKOWITZ, *Statistische und geschichtliche Übersicht der hochfürstlich Schwarzenbergischen Herrschaft Frauenberg*, I-II, Frauenberg 1852. Archivní fond Vs Hluboká, sign. I A 6W No. 1.

¹⁴⁴ Jan Nepomuk ze Schwarzenbergu (1860-1938).

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1913, 9. dubna, b. m. [Praha] – Wirth sděluje Markusovi, že obdržel subvenci na německé vydání Soupisu okresu budějovického od okresu a města Českých Budějovic.

9./4. 913.

Velectěný,

žádost je J[eho] J[asnosti] podána; co se týče okresu, nevím ještě, vyřídila-li kancelář Akademie tuto záležitost. Ale popoženu to. Okres budějovický právě poslal pět set korun; město [České] B[udějovice] již před měsícem tisíc korun.¹⁴⁵ Na Hluboké na shledanou! Vám oddaný

Zd. Wirth.

Korespondenční lístek, rukopis.

Na přední straně Markusova poznámka: Praes. 10./4. 1913.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1913, 25. června, Vimperk – Markus seznamuje Wirtha s aktuální situací ohledně poskytnutí subvence ze strany knížete a tlumočí mu přání kněžny účastnit se dokumentačních prací na zámku Hluboká. Dále Wirtha informuje o svém pozvání na schůzi Archeologického sboru Muzea Království českého.

Ve Vimperku, dne 25. června 1913.

Vysoce ctěný příteli,

v příloze posílám Vám moje droby z archivu hlubockého pro okres budějovický. Je tam, co jsem našel, a doufám, že až Vy mi zapůjčíte Svůj rukopis, budu moci ještě ledacos dodat. Vinu hlavní na této neúplnosti nese moje přílišná zaměstnanost nyní v létě, kdy se mi nedostává času ke klidné práci. Tím také si vysvětlíte (a doufám, že omluvíte) neurovnanost těchto paběrků – neměl jsem pokdy, abych z těch kousků udělal vždy celek. Zato cituji namnoze prameny doslova.

Co se týče nárysů, plánů, atd., tedy jsem poznamenal signatury, a až se snad v srpnu na Hluboké sejdem, tedy byste se na ně podíval, co by se k reprodukci hodilo.

Pan správce Scheichl Vám asi psal. Já byl třináctého tohoto měsíce u knížete pána. Věc je patrně na nejlepší cestě a minimum tři tisíce korun asi jistě dostaneme, ač pan centr[ální] ředitel mne ujišťoval, že to bude hledět vyšroubovat na pět tisíc

¹⁴⁵ Finanční dotaci od města a okresu na vydání německé mutace a českých doplňků Soupisu budějovického k původnímu vydání z roku 1900 vyjednali představitelé Klubu Za staré Budějovice. Kristina UHLÍKOVÁ, *Zdeněk Wirth*, s. 44-45.

korun. Dobrým znamením se mi zdálo, že kníže pán se ptal, dal-li některý kavalír více, a pak paní kněžna¹⁴⁶ jeví o věc zájem, ba přála by si Vás při práci seznati. „Wir könnten dabei etwas lernen“ pravila. Tedy v srpnu, aspoň na několik dnů, na shledanou v Hluboké, bude-li tou dobou tam vrchnost, tím lépe!

Vyřízení stran subvence přijde, až Arch[eologická] komise podá žádost. Myslím, že to má dost času, až formu žádosti do detailu projednáme. Také Archeologická komise, jm[enovitě] při větší subvenci bude musiti učinit ústupek od roku 1850, poněvadž tu bude asi podmínkou „zachytiti přítomný stav.“ Ale o tom ústně.

Stavební dějiny zámku budu mít asi na podzim hotové, a byly-li by příliš obšírné, mohly by přijít do „Pyšvejců.“¹⁴⁷ Ale také rozhodnutí o tom ponechme osobní schůzce.

Pan adjunkt] Kuchynka byl na Hluboké, když jsem tam ještě byl, řekl, že přijde také do Vimperka, doposud tu však ještě nebyl.

Dostal jsem dnes pozvání k dnešní schůzi Archeolog[ického] sboru Muzea Král[ovství] čes[kého]. Poněvadž dosud nejsem členem ani Společnosti muzejní,¹⁴⁸ ani tohoto sboru, ani některého jeho odboru, prosím Vás za lask[avou] zprávu, zda jste mne snad nereklamoval, nebo podobně, abych byl informován, jak zodpovědět event[uelní] dotazy apod. Mohu-li sl[avnému] sboru čím posloužiti, samo sebou, že dle možnosti jsem ochotně k službám. Myslím na Vás, protože je podepsán dr. Šittler a prof. J[an] Koula. A prosím, oznamte mi laskavě, zda ty paběrky se Vám hodí. Co ještě budu moci najíti, vše dostanete.

Zatím s uctivým pozdravem

Zůstávám

Váš oddaný

A. Markus

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

12

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi

1913, 28. června, Praha – Wirth děkuje Markusovi za zasláné výpisky a uvádí, že by mu bylo milejší pracovat na zámku Hluboká bez přítomnosti vrchnosti.

---

¹⁴⁶ Terezie z Trauttmansdorffu, manželka Jana Nepomuka ze Schwarzenbergu (případně i Ida z Liechtensteinu, manželka Adolfa Josefa ze Schwarzenbergu).

¹⁴⁷ Rozumí se Časopis přátel starožitností českých.

¹⁴⁸ Společnost Národního muzea.

Velectěný příteli,

ihned jsem všechno vyexcerpoval a zanesl „do knih.“ Měl jsem z toho velikou radost a přál bych si, abych z osad mimo hlubocké panství měl tak dobré a *důkladné* zprávy. Mnoho již Vaše archivalia vysvětlují z Braniše, a ještě více se budou rentovati, až je zkonfrontuji se skutečností. Tu bude Braniš „na hlavu poražen.“ Ještě jednou díky za Vaši námahu, jež je ve prospěch věci, ale jde na povinnost spolupracovníka [?]. O Hluboké si ještě napíšeme, ale hned připomínám, nezlobte se, že by mi bylo *milejší* pracovat na zámku *bez* vrchnosti. Udělal bych více a nebyl bych zdržován. Jsou vždy jakési ohledy .... O té hranici za [rok] 1850 se domluvíme, vše se dá přijmouti, jen bude-li mi známa forma toho rozšíření časových hranic.

Vám zcela oddaný

Wirth.

N. B. Teď jsem přišel domů našel Vaše psaní. Žádost podáme i dopis pánům Scheichlovi a centrálnímu řediteli.¹⁴⁹ Vám to sdělím rovněž současně. Na Budějovsko přijedu asi 10.–11. srpna. A nemluvte o „paběrcích.“ Jsou to *základní* věci pro Soupis a ne paběrky.

Dopis, rukopis.

Pod textem Markusova poznámka: Praes. Vimperk 30./6. 1913.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

13

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1913, 18. září, Hluboká – Markus informuje Wirtha o svém přijetí u knížete a schválení podoby Soupisu hlubockého dle Wirthova návrhu. Dále jej informuje o nových nálezech v archivním materiálu, zejména o stavebních plánech, a nastiňuje mu svou představu o jejich využití v chystané publikaci.

Hluboká, dne 18. září 1913.

Vysoce vážený pane a příteli!

Odpusťte mému dlouhému mlčení a přijměte mé srdečné díky za milou vzpomínku z [Vysokého] Mýta!¹⁵⁰

Nedal-li jsem dosud o sobě vědět, tož vězte, že jsem nezahálel. Pro okres našel jsem ještě celou řadu doplňků a je mi líto, že jsem Vám dal už v létě své zápisky k dispozici, neboť budete je musit procházet znovu. Teď Vám je nepošlu dřív, než až projdu také ještě centrální registraturu v Třeboni. To bude tak do Nového roku.

¹⁴⁹ Heinrich Jaroschka.

¹⁵⁰ Wirthova pohlednice Markusovi datovaná 6. září 1913. SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

Pan správce Scheichl Vám milerád inventáře kus po kuse zapůjčí. Musíte se s ním dohodnout; dřív je však sotva budete moci obdržet, než koncem listopadu, poněvadž asi do konce října tu bude ustavičně vrchnost, a po jejím odjezdu se musí všechno zkontrolovat.

U knížete pána jsem byl šestého tohoto měsíce odpoledne v delším slyšení. Podával jsem zprávu o Vratislavi, jiných předmětech vnitřní služby a předložil jsem také plán Soupisu Hlubockého, jenž naveskry došel schválení v té formě, jak jste jej navrhoval Vy.

Co mi dává značnou práci, je rovnání plánů. Když jsem prošel všechny fascikly s plány, našel jsem tam spoustu skic[ových] návrhů od Beera – nebude možno všechny uvádět. Seznam ten bude nutno vyhotoviti asi jen povšechně, neboť jinak by to šlo do set. Nejhlavnější – půdorysy, pohledy, atd. od Beera uvedou se ovšem jednotlivě, ale pak snad postačí uvést: tolik a tolik skic[ových] profilů, det[ailních] plánů atd. od Beera, tolik a tolik od Deworezkého atd.

Plány vybírám, třídím a chystám Vám poslati. Bude to začátkem příštího týdne. Už mám tu bednu přichystánu a čekám na dohotovení té vývojové situace Hlubockého zámku. Našel jsem také plány od Rohrbachera, týkající se výstavby úřednického domu s jízdárnou na místě stájí před starým zámkem. Ovšem, také tento projekt padl, ustoupiv o několik let zámku téměř úplně novému a nahrazen byv úřednickým dom[em] dole v Podhradí.¹⁵¹

Rovněž našel jsem plány úř[ednického] domu od Beera, originály tuší na pergamenu kreslené. Přiložím Vám je též, abyste si je prohlédl a event[uelně] dal zreprodukovati. Také k prohlédnutí a event[uelnímu] zreprodukování pro *okres* zašlu Vám řadu návrhů, skic, plánek atd. ze staveb kostelních apod. Snad bude tam leccos bezcenného, ale také leccos, co bylo – a už není ...

Jediné, co mi dělá starost, je ten obrázek z parku – jsem tak zapřažen, že nepříjdu k tomu, abych sáhnul na [foto]aparát. Ale nestane-li se tak nyní, stane se tak později, a obrázek ten konečně tolik nespěchá.

Práce je tolik, že pravděpodobně budu zde musít zůstat do polovice října aspoň. Tedy budete míti na reprodukci plánů atd. přes čtrnáct dnů času. Snad to stačí, ne-li, se mnou se dá mluvit!

S uctivým pozdravem zůstávám

Vám oddaný

Markus.

Dopis, rukopis.

Přiložen revers se seznamem zapůjčených archiválií Wirthovi z 28. září 1913.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

---

¹⁵¹ Od roku 1850 městyš Podhrad. Roku 1885 povýšen na město a současně změněn název na Hluboká. Roku 1923 název města upraven na Hluboká nad Vltavou. Štěpán MLEZIVA – Karel KUČA, *Historický lexikon městyšů a měst. Vývoj postavení a funkce městských sídel v dějinách územněsprávního členění českých zemí od roku 1850 do současnosti*, Praha 2006, s. 218-219.

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1913, 11. října, Hluboká – Markus se obrací na Wirtha ohledně odsouhlasení výše honoráře určeného pro kresličku mapy hlubockého zámku. Dále ho informuje o probíhajícím jednání s vydavatelstvím Šolc v Karlíně ohledně reprodukování obrázků knížecích schwarzenberských zámků.

Hluboká, dne 11. října 1913.

Velectěný příteli!

Dnes až na nějaké maličkosti bude dohotovena vývojová mapa hlubockého zámku. Je provedena velmi pěkně, a doufám, že úplně vyhoví. Pošlu Vám ji v pondělí. Píši Vám však také proto, abych se s Vámi poradil stran honoráře. Kreslič čítá aspoň na třicet korun, a ptal jsem se jeho šéfa, pana vrch[ního] ing. Mareta,¹⁵² jenž myslí, že asi čtyřicet korun bude přiměřené, poněvadž práce ho to stálo dosti. Prosím Vás tedy za lask[avé] oznámení, mohu-li těch čtyřicet korun proti potvrzení dáti. Účet těch ostatních výdajů vezmu s sebou do Prahy.

Dostal jsem také pozvánku od Klubu za St[aré] Budějovice¹⁵³ na cyklus přednášek p[ana] Emlera¹⁵⁴ a Vašich¹⁵⁵ – žel, že tu nebudu v tu dobu, jinak rád bych si byl vyposlechl aspoň šestnáctého tohoto měsíce Vaší „Ochranu památek.“ Doufám, že sedmnáctého nebo osmnáctého Vás ve zdraví vynatrefím v Praze.

Radost mám, jak se mi pěkně materiál schází. Hluboká mi vystupuje v rysech ostřejších a jasnějších než dříve, jsem také rád, že souhlasíte s mým ukázkovým textem. Víte, jaké jsem měl původně obavy, že Vám budu spíše balastem, než přítěží.

Nynější vydavatelství Českého Světa¹⁵⁶ (Šolc v Karlíně)¹⁵⁷ obrátilo se na centr[ální] ředitelství¹⁵⁸ se žádostí k reprodukci kníž[ecích] zámků atd. Centr[ální] ředitelství postoupilo mi akt k vyjádření, i oznámil jsem, mimo jiné zámky, že z Hluboké a Třeboně, treboňské snímky opatřím sám, daly by se některé snímky s náležitým textem uveřejniti, a že doufám, že jak Vy, také pan Štenc¹⁵⁹ zajistí nic namítati nebude, a že pan Štenc zajistí nějaký ten štoček. S Vaším svolením Č[eskému]

¹⁵² Osobu se mi nepodařilo blíže určit.

¹⁵³ Klub Za Staré Budějovice byl odborem Klubu Za Starou Prahu. Ustavil se roku 1912 z iniciativy akademického malíře Adolfa Trägera, který se roku 1918 stal jeho předsedou. *Encyklopedie Českých Budějovic*, České Budějovice 1998, s. 202.

¹⁵⁴ Jan Emler.

¹⁵⁵ Přednášky na téma „Ochranu památek a České Budějovice“ se konaly ve velkém sále České Besedy v Českých Budějovicích „za veliké návštěvy a plně vykonaly svůj účel.“ Kristina UHLÍKOVÁ, *Zdeněk Wirth*, s. 45.

¹⁵⁶ Časopis *Český svět* poprvé vyšel 5. října 1904. První dva ročníky (1904-1906) vycházel jako čtrnáctideník, později jako týdeník. Založil jej a redigoval Karel Hipman (<http://www.scheufler.cz/cs-CZ/fotohistorie/data,1904,prvni-cislo-casopisu-cesky-svet,545.html>), staženo 3. 8. 2011).

¹⁵⁷ Nakladatelství Karel Šolc. Aleš ZACH, *Slovník českých nakladatelství* [online], 2008 (<http://www.slovník-nakladatelství.cz/nakladatelství/karel-solc.html>), staženo 3. 8. 2011).

¹⁵⁸ Schwarzenberské ústřední ředitelství v Hluboké nad Vltavou bylo zřízeno 1. 11. 1905 a zrušeno bylo k 31. 8. 1940.

¹⁵⁹ Jan Štenc (1871-1947), redaktor, nakladatel a majitel grafického závodu v Praze.

S[větu] prodá neb proti honoráři zapůjčí. A navrhl jsem, aby si centr[ální] ředitelství vyhradilo aspoň jednu až dvě tiskové strany pro text. Zítřka jsem pozván na konferenci o věci k panu centr[álnímu] Jaroškovi; o výsledku a dalším si pak v Praze promluvíme.

Mapy můžete si ponechat do konce tohoto měsíce. Arch[eologický] sbor opět mi zaslal pozvánku na úterý čtrnáctého tohoto měsíce. Opakuji, je-li v tom prospěch věci, a mohu-li býti nějak nápomocen, račte mne přihlásiti jak k Muzeu, tak Sboru.

S mapou v pondělí zašlu Vám také baň věže zámecké z roku 1728 od Martinelliho. Snad by stála za reprodukci. Když ta baň 1847 spadla, našli tam pam[ětní] listinu, již jsem si opsal – snad by se to mohlo uveřejnit v Pam[átkách] arch[eologických] nebo v [Časopise Společnosti] přát[el] starož[itností] [českých], a měli bychom klišé.

Prosím Vás tedy o zprávu obratem stran honoráře pro kresliče.

Váš zcela oddaný

Markus.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

15

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1913, 1. prosince 1913, Třeboň – Markus zasílá Wirthovi k posouzení ukázkou zpracované části dějin „staré“ Hluboké a další podklady pro články v Památkách archeologických a v Časopisu Společnosti přátel starožitností českých. Rovněž Wirtha žádá o vyjádření ke svým stavebním dějinám Hluboké.

Třeboň, dne 1. prosince 1913.

Velectěný příteli,

kdybych z novin nevěděl, už bych Vás málem za mrtvého pokládal; než, bohudík, jste jistě zdrav, a vím, že máte práce mnoho – čekal jsem však na Vaši zprávu stran reprodukce hlubockých obrázků. Musím' Vám, žel, oznámiti, že nezbytně do čtvrtka čtvrtého tohoto měsíce musí býti ty vypůjčené plány zpět na Hluboké, protože je tam předávka archivu na jednoho úředníka hospodářského a pan Hadač, který tam nyní dlí, se koncem tohoto týdne vrátí sem do Třeboně; zaslání těch věcí pozdější vyžadovalo by zas zvláštní delegování jednoho úředníka na Hlubokou, a to by pan řed[itel] Mareš nerad viděl. Pošlete to tedy na kníž[ecí] archiv na Hluboké ihned. Kdyby snad něco ještě reprodukováno nebylo, tak se to napřesrok vždy dá zase udělat.

Sotva jsem Vám minule odeslal lístek korespondenční, byl jsem zavolán stran Eggenberského vozu.¹⁶⁰ Odpověď zajisté už máte, a doufám, že k Vaší spokojenosti.

V příloze Vám zasílám ukázkou, jak jsem zpracoval dějiny staré Hluboké. Kousek, jenž není ještě vyklepán, dostanete k posouzení příště. Jen podotýkám, že doba Ungnadova¹⁶¹ dojde lepšího osvětlení, až dostanu rejstříky jeho staveb před rokem 1548. Zpracuji nyní také ještě novou Hlubokou, dám do pořádku také ještě ostatní mé materiály stran obrazů atd. a zašlu Vám to pak. Podotýkám, že při druhé periodě (1661-1840) kaple bude tvořiti zvláštní odstavec – tedy abyste ji v zaslaném nepostrádal.

Rovněž přikládám Vám některé jiné ukázky. Pro Památky archeologické: inventář kostela zahájského¹⁶² z roku 1690, pištínského¹⁶³ z roku 1655, hosínského¹⁶⁴ z roku 1689, smlouvu o zvonech do Zaháje a Nákří.¹⁶⁵ Ještě něco takového druhu přibude, k zaslanému musím ještě připojiti několik poznámek vysvětlujících. Prosím, vraťte mi tedy vše s posouzením, zda se to do Památek [archeologických] hodí.

Do Časopisu přátel Spol[ecnosti]¹⁶⁶ pak obmýšlím dáti některé drobnosti, jež do Soupisu nemožno tak obšírně pojmuti. Pod titulem: Materiálie k dějinám (nebo Soupisu?) Hluboké dal bych tam statě: Hlubocké hradby, Hlubocké věže a zvony, Hlubocké hodiny, Marradasova pamětní mince a jeho štukový znak apod. „Hodiny“ posílám Vám na ukázkou a k laskavému posouzení.

Obrázky, jež jste mi zaslal, ukázal jsem staré vrchnosti toliko – k mladému knížeti¹⁶⁷ chci jíti teprve, až dostanu od Vás ještě reprodukce hlubockých plánů, abych mohl předložiti celek pokud možná úplný. A pak chtěl jsem znáti Váš úsudek o tom, jak jsem sestavil ty stavební dějiny, abych je případně předložil též nebo nikoliv. Prosím Vás tedy za laskavé vrácení všeho, co Vám dnes zasílám, a to případně i s laskavými Vašimi pokyny nebo poznámkami.

K reprodukci mám ještě několik obrázků z [Českého] Krumlova přichystaných, poněvadž je však nebude možno zapůjčiti déle, než asi na čtrnáct dní, musil byste mi dát věděti, kdy byste měl s dostatek volného času, Vy i Štenc, aby se věc dala rychle vyřídit. Před Vánoci by to arcit' sotva bylo možné.

Těším se zas na nějakou zprávu od Vás a zůstávám s uctivým pozdravem
Vám upřímně oddaný

Ant. Markus.

---

¹⁶⁰ Tzv. Eggenberský vůz byl vyroben v Římě roku 1638 z pozlaceného ořechového dřeva podle návrhu římského mistra Giuseppe Fiochiniho pro Jana Antonína I. z Eggenberku (1610-1649) (http://www.castle.ckrumlov.cz/docs/cz/zamek_3nadvori_kocar.xml; staženo 26. 7. 2011).

¹⁶¹ Ondřej Ungnad ze Suneku (1499-1557), majitel zámku Hluboká v letech 1534-1551. Po smrti Vojtěcha z Pernštejna roku 1534 přešla Hluboká do vlastnictví jeho bratra Jana, který ji krátce nato postoupil právě Ondřeji Ungnadovi, manželu své sestry Bohunky z Pernštejna (sňatek 10. října 1534).

¹⁶² Kostel Zvěstování Panny Marie v Zaháji. (<http://kostelycz.cz/okresy/budejice.htm#Zah%C3%A1j%C3%AD>; staženo 26. 7. 2011).

¹⁶³ Kostel sv. Vavřince v Pištíně (<http://www.pistin.cz/historie.htm>; staženo 26. 7. 2011).

¹⁶⁴ Kostel sv. apoštolů Petra a Pavla v Hosíně (http://www.hosin.cz/htmlvse/historie_vse/kostel.htm; staženo 26. 7. 2011).

¹⁶⁵ Kostel sv. Petra a Pavla v Nákří (<http://www.nakri.cz/kultura-pamatky/?css>; staženo 26. 7. 2011).

¹⁶⁶ Časopis Společnosti přátel starožitností vydávaný od roku 1893 do roku 1962.

¹⁶⁷ Jan Nepomuk ze Schwarzenbergu.

P. S. Co je to ta „Pastor Löw Arbeit“? Pro popis Willenberga,¹⁶⁸ ač-li je vůbec nutný, protože náležitý popis zámku je připojen, je stránka volna. Pro Vaši orientaci přikládám kopii plánu staré Hluboké s hradbami; jsou tu naznačeny jen dvě hlavní baterie a dlouhá šance.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

16

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1913, 17. prosince 1913, Praha – Wirth předkládá Markusovi svůj návrh členění knihy o dějinách Hluboké a sděluje mu další bližší podrobnosti k její struktuře. Pochvalně se vyjadřuje o Markusově stavebním vývoji Hluboké.

V Praze 17./12. 913.

Velectěný příteli,

snaze Vás prosím, abyste mi prominul, že jsem Vám dal tak dlouho čekat. Měl jsem nyní, a dosud mám, mnoho práce jiného druhu a mimo to i v graf[ickém] ústavě věci (velmi zežloutlé) činily takové potíže, že to všecko tak dlouho trvalo. Za tu dobu jsem ovšem starý materiál, Vámi zapůjčený, znamenitě poznal, takže již nemám o ničem ve stavebním vývoji pochybnosti. Mimo to mi pan správce Scheichl poslal již čtyři inventáře (tři svazky Waffen, jeden sv[azek] Schlosskapelle), v nichž výborně poznám, co se hodí a nehodí do Soupisu a budu pak moci lépe na místě samém se orientovat.

Plán synchronistický a ostatní výlohy jsem předložil před měsícem Archaeol[ogické] komisi; poslali Vám již peníze?

K plánům jsem zhotovil seznam kritický, který se ovšem liší v postupu od Vašeho repertáře, jenž nedbal (nebo lépe řečeno: nemohl dbáti) rozlišení na první a druhé projekty apod. Podle toho byste si mohl časem repertář upravit. Vedle toho druhého *seznamu*, který (spolu se seznamem hlubocké ikonografie a literatury) *přibližně* již vypadá tak, jak bude v knize otištěn, zasilám též (první) *obsah* knihy, abyste podle něho srovnal své papírky, zejména příspěvky k jednotlivým partiím popisovým. Co se týče (*druhého*) *seznamu*, prosím Vás, abyste jej přečetl a *vše*, co se Vám zdá nesprávné nebo kde víte přesně, že to opravy potřebuje (jména, letopočty atd.), laskavě spravil a doplnil; leckde jsem jen tužkou naznačil, co nevím jistě, abyste to mohl vymazat.

V (*druhém*) *obsahu* knihy jsem učinil pořad, jak mne napadl v první chvíli, ale dávám *Vám* na rozhodnutí, neměl-li by být v knize pořad: I. Stadt., II. Schloss., III. Jagdschloss!!

Literaturu speciální, zejména uměleckohistorickou k jednotlivým objektům i k Beerově periodě, neposílám, rovněž ne seznam plánů ke kostelu a úřed[nickému] domu,¹⁶⁹ protože je to velmi jednoduché a zatím toho není třeba. Napíšete dějiny stavební *kostela*¹⁷⁰ a *Ohrady* (po Bayerovi a před Bayerem – Nebylo na tom místě něco před Bayerovým Jägerhausem?¹⁷¹ Mám dojem, že tam byl dům.¹⁷²) nebo mi půjčíte k tomu pomůcky? *Od Vás* by to bylo lépe, já bych tam vložil jen své partie. Až se zase na jaře podívám na Hlubokou, dovolíte mi laskavě podívat se ještě na *ostatní materiál*, který jsem neměl v Praze. Musím k dokonalé práci viděti *vše*, zejména celou mapu třetí i čtvrtou a plány ve fasciklech prvním až sedmém. Zejména bolestně postrádám *půdorysy prvního projektu zámku a půdorys jízdního*! Také u druhého projektu Beerova nejsou vlastně půdorysy v tom, co jste mi poslal, protože *stavební* plány mi nejsou tak milé, jako první, *ideální* návrh, v němž je myšlenka bezprostředněji a volněji vyjádřená. Reprodukoval jsem, jak vidíte z otisků, jenom takové skutečně umělecké listy a rád bych je doplnil ještě o půdorysy jízdního i zámku. Nejsou-li vůbec (ačkoliv spíše se mi zdá, že jste jich snad nerozeznal od stavebních a nezaslal), musil bych bohužel vzít za vděk stavebními půdorysy.

I *Devoreckého* činnost musím prohlédnouti kvůli úplnosti a hlavně kvůli datování vnitřků zámku.

Mezi plány, jež jste mi do Prahy zapůjčil, byl jeden (druhá mapa, č. 19), který asi nebyl z Hluboké. Je totiž podepsán: Kamin in Salon des *Alttiergartner Cottage*¹⁷³ von Fr[anz] Beer. Co to je: Alttierg[artner] Cottage? Není někde v lese v Staré oboře vila?

A konečně bude nutno ještě do synchronistického plánu zakreslit *všechny* adaptace, a to na svrchní *pausu*, kterou přelepíme *přes* reprodukci; to také pak učiníme až na jaře při návštěvě Hluboké. Bude tam ještě ten pán v kanceláři, co kreslil plán?

Až mi budete posílati zpět *otisky*, vraťte mi, prosím, *seznam plánů* a *obsah* a zašlete mi slibované další *věci k reprodukci* a mimo to ještě jiné, o nichž jste se nezmínil, ale jichž bude třeba. Pro lepší přehled tu vše vypisuji:

---

¹⁶⁹ Tzv. starý úřednický dům byl postavený roku 1848 podle plánu architekta Franze Beera v novogotickém stylu na místě Podhradského hospodářského dvora, zbouraného roku 1844, v jihovýchodní části hlubockého náměstí. Zpočátku v něm sídlily knížecí kanceláře a v patře bydlelo úřednictvo. Daniel KOVÁŘ – Pavel KOBLASA, *Město jménem Hluboká*, České Budějovice 1997, s. 130-131.

¹⁷⁰ Kostel sv. Jana Nepomuckého v Hluboké nad Vltavou vystavěný podle plánu architekta Franze Beera.

¹⁷¹ Lovecký zámek Ohrada nedaleko Hluboké nad Vltavou. Jan IVANEGA, *Pavel Ignác Bayer, Adam František ze Schwarzenbergu a zámek Ohrada. Lovecký zámek jakou součástí rezidenční sítě barokního šlechtice*, bakalářská práce, České Budějovice 2011, s. 58, 86-87.

¹⁷² Markus doplnil dodatečně poznámkou: Myslivna.

¹⁷³ Lovecká chata ve Staré Oboře, postavená v letech 1845-1846, byla přízemní budova s architektonickými prvky novogotiky. Chata byla vyobrazena i na oponě zámekového divadla (<http://www.zamek-hluboka.eu/historie/stavebni-dilo-schwarzenberske-primogenitury/dalsi-stavby-farni-kostel-stekl/>; staženo 26. 7. 2011). Též Jindřich VYBÍRAL, *Století dědiců a zakladatelů. Architektura jižních Čech v období historismu*, Praha 1999, s. 66-67; Fotografie lovecké chaty viz PhDr. Antonín MARKUS, *Schwarzenberská ročenka 1935*, České Budějovice 1935, s. neoznačená – mezi s. 80 a 81.

První zásilka

- 1.) otisky štočků
- 2.) obsah knihy
- 3.) seznam plánů atd.
- 4.) návrh Bayerův na strop do Ohrady (orig.)
- 5.) návrh Bayerův na krb do Ohrady (orig.)
- 6.) návrh Bayerův na krb do Hluboké (orig.)
- 7.) Hluboká v druhé polovině 18. století (archiv Třeboň), (orig.?)
- 8.) Hluboká (dva listy) od Runka (zámek v Třeboni), (orig.)
- 9.) Hluboká u Mikuškovice (orig.?)
- 10.) Hluboká z roku 1743 (Světecký, plány /kopie/)
- 11.) Hluboká od Pavlíny Schwarzenberkové (1804), (orig. ?)

Druhá zásilka

- 12.) Svůj rukopis pro Soupis
- 13.) Doplňky pro okres (nalezené po excerpování mnou).
- 14.) Data o inv[entárních] předmětech (zbroj, nábytek, obrazy)
- 15.) Data o gobelínech (pan ředitel Mareš)
- 16.) Data o Hamiltonovi (pan ředitel Mareš)
- 17.) Data, jichž sám jste nemohl užítí ve své partii (zámek, úřední dům, kostel, město).

První zásilku byste mohl zaslati (popřípadě jen otisky a orig[inály] [...] a obrázků) ještě před Nov[ým] rokem (jsem v Praze zase 27. prosince večer), protože pan Štenc by rád podal účet Akademii za štočky a rád bych měl již *vše* hotovo. Vrátím Vám to v deseti dnech (ale jistě!!), protože nyní zase nastane saison mort v tiskárnách.

A nyní k Vaším rukopisům! Váš stavební vývoj je *výborný*. Vložím do něho jenom něco málo, ale až budu tu mítí *celý* rukopis, aby to bylo úměrné. Otvor, určený pro popis Willenberga, jsem nevyplnil; učiňte tak sám, aby byl styl jednotný, podle reprodukce, již zasílám mezi ostatními. Otisk byl tenký, proto jsem jej podlepil; nedělejte si nic z toho, že jsem hmátl omylem po červeném kartonu. Těším se již na celý rukopis velmi.

Ostatní rukopisy (I. Hodiny na Ohradě a v zámku, II. Děla hlubocká, 1741 půjčená, III. Umělecké dílo J[akuba] A[ntonína] de Maggiho, IV. Zvony do Záhaje a Nakří, V. Inventáře kostelní, VI. Hlubocké hradby, VII. Hlubocké věže a zvony, VIII. Marradasova pamětní mince a znak.) lze velmi těžko roztríditi, co se hodí do Pam[átek] arch[eologických] a co do ČSPSČ.¹⁷⁴ Kdybych měl sobecky, jako (od 1. ledna 1914) redaktor Pam[átek] Arch[eologických] (spolu s dr. Podlahou, Matějkou a Niederlem) voliti, chtěl bych všechno pod společný titul do Památek, ale vím, že chcete vyhověti i panu dr. Guthovi. Rozhodně nám zachovejte pro Pam[átky] arch[eologické] aspoň I., II., III., IV., VI., VII., VIII. a IV. , V. dejte do ČSPSČ, ale to neznamená, že chci na Vás něco vynutiti.

---

¹⁷⁴ Časopis Společnosti přátel starožitností českých.

To je asi vše. Na zdar! Přeji Vám i panu řed[iteli] Marešovi a mil[ostivé] paní příjemných svátků a jsem Váš
Upřímně oddaný

Wirth.

N. B. Pastor Löw Arbeit nemohu nalézt. Je to asi časový termín, vážící se na známého umělce, ale dosud jsem toho nečetl. Löw byl v Praze v 17. století zvonařem, ale o [...] nevím.

Dopis, rukopis.

Hlavičkový papír: Umělecko – průmyslové museum Obchodní a živnostenské komory v Praze. (Sanytrová ulice 73-I.)

Pod textem datumovka: 21. pros. 1913.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

17

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi

1914, 5. února, Praha – Wirth informuje Markuse o své publikační činnosti a současně mu sděluje, že očekává přírůstek v rodině.

V Praze 5. 2. 914.

Velectěný příteli,

srdečně děkuji za opravy. Díval jsem se znovu do Vašich výpisků (už je zanáším a vrátím brzo) a skutečně tento Semrad¹⁷⁵ je ze Selce u Blatné.¹⁷⁶ Ostatní vše jsem zkontroloval a upravil.

Do prvního čísla Pam[átek] arch[eologických] přijdou Vaše Hodiny a věže, ale já tam nebudu mít z *Hluboké* nic, to jste asi neporozuměl mému plácání.

Z těch akvarelů (připište je zrovna do mého *seznamu pohledů!*) mám velikou radost, kdo to asi je? Také ty Vaše slíbené příspěvky do Pam[átek] arch[eologických] vítám rád. Guth pilně robí u dr. Jeřábka a organizuje Zemské muzeum. První číslo ČSPSČ jsme už spíchli; mám tam počátek o Kinského vile a parku na Smíchově.¹⁷⁷ Do Pam[átek] arch[eologických] (vyjdou koncem měsíce) jsem dal řadu archivalií,

---

¹⁷⁵ Mohlo by se jednat o Friedricha Ferdinanda Semráda (kol. 1704-1784), varhanáře z Nové Říše, z jehož dílny pochází např. varhany v zámecké kapli sv. Jiří v Českém Krumlově či v kostele sv. Jakuba Staršího v Prachaticích, případně o jeho syna Friedricha Joachima Semráda (1747 Sedlec u Prčice -1816), rovněž varhanáře, jenž se vyučil u svého otce a který vyrobil např. varhany pro kostel sv. Jakuba ve Lhenicích – tento nástroj byl přivezen ze „Selce“ (dnešní Sedlec-Prčice, okr. Benešov). Ze sedlecké dílny pochází rovněž varhany v kostele v Zahájí na Českobudějovicku. Přesná identifikace osoby se proto odvíjí od určení konkrétních varhan, které jsou nepřímo předmětem korespondence. Miloslav TRNKA, „Dva vozy jedou, varhany vezou...“, in: Sborník Vodňany a Vodňansko 8, Vodňany 2008 (dostupné na http://rodopisna-revue-online.tode.cz/2011-1_soubory/21-trnka-varhany-sbornik.pdf; staženo 25. 7. 2012).

¹⁷⁶ Wirth má zřejmě na mysli obec Sedlice u Blatné. Ve skutečnosti se jedná o Sedlec u Prčice.

¹⁷⁷ Zdeněk WIRTH, *Villa a park Kinských v Praze*, ČSPSČ 2, 1914, s. 1-11, 57-62.

Lehnerův nekrolog,¹⁷⁸ referáty a zprávy (kupř. o skicáři Hellicha a Würbse).¹⁷⁹ Jinak mám práci s doklady, s „Malým městem“¹⁸⁰ (vyjde v květnu), a Věstníkem Klubu Za s[tarou] P[rahu] atd., s archeol[ogickým] slovníkem, se Sedláčkovými Hrady (rediguji obrazovou část XV. dílu)¹⁸¹ atd. atd.

Také bych si přál, aby měl den šestnáct hodin, ale žena ne; pro tu jsem prý „odumřel.“ No ale – Vám to prozradím? Dostane teď v březnu mladé Wirthě¹⁸² dárkem a tak bude mít zábavu dosti velikou.

Na Vaši návštěvu se už velmi těším a za všechno Vám děkuji.

Váš oddaný Wirth.

N. B. Páni Kuchynka a Pešina¹⁸³ pozdravují.

Dopis, rukopis.

Nad textem datumovka: 5. břez. 1914.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

18

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi

1914, 20. března, Třeboň – Markus Wirthovi avizuje svůj příjezd do Prahy a stěžuje si na výsledky své badatelské práce, jež nejsou adekvátní vynaloženému úsilí.

Třeboň, 20. března 1914.

Velectěný příteli!

Děkuji Vám za dopis – zodpovězení jeho si ponechávám, až Vás v pondělí večer v Muzeu nebo v úterý ráno (také tam) vyhledám – dá-li Pánbu, hodlám v pondělí přijeti odpoledne do Prahy.

Přivezu s sebou celý materiál, který mám po ruce. [Českým] Krumlovem jsem se prokousal, ale výsledek nerovná se námaze. Také s sebou přivezu opisy materiálu

¹⁷⁸ TÝŽ, *Ferdinand J. Lehner (1837-1914)*, PA 26, 1914, s. 69-71.

¹⁷⁹ TÝŽ, *Architektonické náčrtky starších malířů a kreslířů*, tamtéž, s. 61-66. Jedná se o skicáře a listy kreseb z pozůstalosti Josefa Vojtěcha Hellicha (1807-1880), které byly v době vytištění článku v majetku Ferdinanda Schlägra v Praze, v případě Karla Würbse (1807-1876) v majetku MgPh. A. Bienera v Břevnově.

¹⁸⁰ Koncept rukopisu publikace *Malé město* s podtitulem *Stavební vývoj a rozbor jako díla architektonického* je uložený v ÚDU AV ČR, oddělení dokumentace, kart. č. 62, sv. 2. Rukopis provázal Wirtha na jeho válečném tažení Polskem, kdy jej na základě shromážděných poznámek průběžně koncipoval. K jeho vydání však nikdy nedošlo. Kristina UHLÍKOVÁ, *Zdeňek Wirth*, s. 182.

¹⁸¹ August SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze Království českého XV., Kouřimsko, Vltavsko a Boleslavsko*, Praha 1927.

¹⁸² Syn Zdeňek Wirth ml. se narodil v Praze 26. března 1914. Na podzim roku 1929 začal studovat na francouzském lyceu v Nimes, kde také dne 2. června 1932 podlehl anginové nákaze. Spolek bývalých žáků československých oddělení na lyceích ve Francii, *IN MEMORIAM Zdeňka Wirtha*, Praha 1933.

¹⁸³ Osobu se mi nepodařilo blíže určit.

z Jindř[ichova] Hradce. Stran toho, nemalovalo-li se také na Hradčanech, žel, nemohu Vám oznámiti ničeho pozitivního. Stran archivu na Hradčanech se domluvíme, třeba tam spolu zajdeme.

Ti Habáni se mi připletli omylem, ale je to článek týkající se kolonizace na Hluboké koncem 17. století.¹⁸⁴

Co se honoráře týče, na ten jsem ještě vůbec nemyslel. Mám za svou povinnost vyčerpání materiál kníž[ecích] archivů k Soupisu úplně, a to dělám, aniž bych za to čílal na zvláštní odměnu. Naopak, práce má, respektive výsledek její, zdá se mi ustavičně strašně nepatrný a nicotný. Prošel jsem tolik fasciklů, a výsledek? Několik popsaných archů papírů – možná, i to že budete musit předělat tak, že ze všeho mého nezbude nic, ani ne ten papír, protože je kancelářský. Snad konám příliš přísnou autokritiku, ale nemohu si pomoci, nedovedu s něčím vyjít na světlo, dokud za každou čárku nemohu ručít. Ty věže tedy půjde napravit, nebylo to mou vinou, neboť byl tu materiál, kterého jsem dříve neznal, také to není nic světoborného, a přece mne to mrzí.

Přivezu Vám tedy celý materiál můj i také moje skládání o staveb[ních] dějinách Hluboké. Tedy vše pak ústně.

Těším se na shledanou a s upřímným pozdravem
Zůstávám Váš zcela oddaný

A. Markus.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

19

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi

1914, 24. června, Protivín – Markus oznamuje Wirthovi své jmenování konzervátorem Archivní rady a korespondentem Ústřední komise pro ochranu památek a obrací se na něj o radu, zda a jakým způsobem má za toto jmenování poděkovat.

Protivín, dne 24. června 1914.

Velectěný příteli!

Odpusťte, že Vás obtěžuji prosbou – psal jsem v té věci již kol[egoví] Guthovi, ale nejspíš je někde na cestách, a já bych rád brzy něco zvěděl. Byl jsem totiž právě jmenován konzervátorem Archivní rady a korespondentem Centr[ální] komise.¹⁸⁵

¹⁸⁴ Název zmíněného článku se mi nepodařilo zjistit. Soupis prací vrchního archiváře PhDr. Antonína Markuse sestavený Františkem Navrátilem žádný takový článek neobsahuje. SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr., inv. č. 434, sign. D-10, kart. č. 11.

¹⁸⁵ Ústřední komise pro výzkum a zachování uměleckých a historických památek (K. k. Zentral-Kommission zur Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale) byla založena roku 1850 ve Vídni a byla podřízená ministerstvu vyučování. Svou činnost zahájila v roce 1853. Jaroslava HOFFMANNOVÁ – Jana PRAŽÁKOVÁ, *Biografický slovník*, s. 16.

Prosím Vás za lask[avé] oznámení, mám-li za to poděkovati, nebo oznámiti, že funkci že přijímám, nebo prostě jen to vzít na vědomí a nepsat nic? A komu: prezidentovi,¹⁸⁶ a (pokud jsem s ním osobně znám, jako s prof. Redlichem) psát soukromé poděkování nebo úřední přípis, nebo nic? Vy jako dlouholetý konzervátor jste v tom zajisté versirován,¹⁸⁷ a dáte mi jistě laskavou vědomost.

V neděli jsem byl v Hluboké, seděl jsem mezi akty; co jsem vytáhl o Vodňanech, doplním ještě z archivu zdejšího a pak Vám to zašlu. Pozdrav od Scheichla! Dělán právě tesaře, vyhlíželo to tady hrozně – do týdne budu s řemeslníky hotov, a pak budu moci pracovati.

Co dělá synáček?

Děkuji Vám předem za laskavost a jsem s uctivým pozdravem

Váš zcela oddaný

Ant. Markus.

P. S. Pro Protivínsko (resp. Písecko) sbírám materiál k doplňkům.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

20

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1914, 26. června, Slaný – Wirth poskytuje Markusovi radu, jakým způsobem má poděkovat za své jmenování konzervátorem Archivní rady a korespondentem Ústřední komise pro ochranu památek. Nabádá ho, aby vedl úřední korespondenci s Vídní i Prahou v českém jazyce.

V Slaném 26./6. 914.

Milý příteli,

Váš dopis mne zastihl zde na návštěvě. Mám totiž již týden dovolenou, ale nemohu se hnouti z Prahy pro resty (Poklady,¹⁸⁸ Věstník Klubu,¹⁸⁹ Slanský obzor¹⁹⁰ atd. atd.), a tak jsem si jen odskočil na chvíli sem k rodině.

¹⁸⁶ Franz Liechtenstein I. (1853-1938). Marija WAKOUNIG, *Ein Grandseigneur der Diplomatie. Die Mission von Franz de Paula Prinz von und zu Liechtenstein in St. Petersburg 1894-1898*, Münster 2007, s. 152 (dostupné na <http://usd.ff.cuni.cz/?q=system/files/Wakounig.pdf>, <http://www.biographien.ac.at/oeb1?frames=yes>; staženo 19. 7. 2012)

¹⁸⁷ Rozumí se: být zkušený, zběhlý, vycvičený (v čem); německý latinismus, z německého versieren. Karel KADLEC – Karl HELLER, *Německo-česká terminologie úřední a právnická I-II*, Praha 1900.

¹⁸⁸ *Umělecké poklady Čech: sbírka významných děl výtvarného umění v Čechách od nejstarších dob do konce XIX. století*. Samostatná edice, v níž byla zveřejňována nejvýznamnější umělecká díla na českém území. V několikastránkových sešitech vycházejících měsíčně bylo v letech 1913-1915 vydáno 251 krátkých monografií později rozdělených do tří svazků podle ročníků. Vydával je Štencův grafický kabinet v Praze a řídil je Zdeněk Wirth. Kristina UHLÍKOVÁ, *Zdeněk Wirth*, s. 144.

¹⁸⁹ Věstník Klubu Za starou Prahu.

¹⁹⁰ Ročenka muzejního spolku ve Slaném *Slanský obzor* vycházela v letech 1893-1950. Jejím prvním redaktorem byl V. V. Štech. Vydávání ročenky bylo obnoveno až v roce 1993.

Co se týče Vašeho jmenování, nepište nic nikam a vezměte to na vědomí. Díkem nejste povinen, naopak *berete na sebe* čestnou povinnost a prokazujete tím *službu* těm korporacím a úřadům. Chcete-li ovšem soukromě Redlichovi poděkovat, to ovšem je věc jiná, ale oficiálně to nedělejte. A pak: pište *vše* česky, s Vídní i s Prahou, a nedejte se zviklati.¹⁹¹ Agenda česká se naším odhodláním před pěti lety, psáti česky, zesateronásobila a Vídeň vidí, že třetinu *všeho* kulturního hnutí v Rakousku je z Čech, a od Čechů at' se skopčáci učí cenit Čechy. Za pozdrav od pana Scheichla děkuji, náš kluk Vám dělá reverenci [?] a táta se Vám srdečně poroučí. Na shledanou na Hluboké, až panstvo odjede, kolem 20. července.

Váš věrný Wirth.

Dopis, rukopis.

Pod textem Markusova poznámka: Praes. Protivín, 1. července 1914.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

21

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1914, 16. září, Abaújszántó – Wirth vzpomíná na poslední setkání s Markusem a informuje ho o svém zařazení ve vojsku.

V Abaújszántó¹⁹² 16./9. 914.

Milý příteli,

nevíte ani, jak jste mne potěšil svým lístkem. Dychtivě jsem čekal, kdy přijde a víra má mne uzdravila. Jsem vděčen za každé slovo přítele, ale od Vás mi to bylo desetkrát milejší. Stokrát jsem již na Vás vzpomněl, jak jste se na Hluboké ode mne loučil a ujišťoval, že půjdeme jistě do války. Měl jste, bohužel, pravdu a poprvé můj optimismus zklamal. Nemohu říci, že by se mi vedlo špatně, ačkoliv mám spoustu práce. Považte, jsem velitelem kompanie, mám dvě stě padesát „maníků“ a všechen ten Schreiberei¹⁹³ k tomu! Zítra jedeme odtud, asi do Ruska; odtud pošlu novou adresu! Nazdar! Ještě jednou dík za lístek. Na šťastnou shledanou!

Váš věrný Zdeněk Wirth.

(http://kvsonline.slansko.cz/opacsq12_0/zaznam.php?detail_num=62989&vers=3&lang=cze&user_hash=201207180e5f06f525c37c0d8dc45bee19bfd995adab1ac5&ascdesc=0&sortby=; staženo 18. 7. 2012),
(http://is.muni.cz/th/263567/ff_b/02-Vlastivedne_muzeum_ve_Slanem_1939-1945.txt;
staženo 4. 8. 2011).

¹⁹¹ Neobvyklý způsob Wirthovy korespondence s vídeňskou kanceláří Ústřední komise dokládá fakt, že své dopisy psal výhradně česky. Max Dvořák je ve stručnosti přeložil do němčiny a teprve poté byly dopisy i s Dvořákovými pokyny předány k dalšímu vyřízení. Kristina UHLÍKOVÁ, *Zdeněk Wirth*, s. 55.

¹⁹² Město v severovýchodním Maďarsku v Boršodsko-abovsko-zemplínské župě.

¹⁹³ Rozumí se: písariina, papírování.

Korespondenční lístek, rukopis.

Opatřeno poznámkou: Praes. Janjari Srbski, Bosn. 5./X. 1914.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

22

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1915, 13. února, b. m. – Wirth informuje Markuse o svém jmenování zásobovacím důstojníkem, o místě svého působení a o tom, že se i na frontě věnuje vědecké práci.

13. 2. 915

Milý příteli,

Váš lístek ze 14. ledna, který jsem dostal až po měsíci, mi vysvětlil, proč nedostávám já Vaše a Vy moje lístky. Máme již čtvrté poštovní číslo: 17, 71, 83 a teď 56. Nevíte ani, jak mě potěšilo Vaše písmo. Pátrám, kudy chodím, sejdu-li se s Vámi, ale marně. Já se mám nyní *velmi dobře*. Po strašném cikánském životě u setniny v září až prosinci (i v boji jsme byli od 20. listopadu do 7. prosince) byl jsem 15. prosince jmenován proviant-offizierem našeho ba[taill]onu¹⁹⁴ a teď sedím již od 3. ledna v Starém Sątzu,¹⁹⁵ velmi dobře bydlím a jím a dokonce i vědecky pracuji; rediguji Umělecké poklady [Čech] (dorazili jsme druhou red[akci] a zahajujeme třetí), napsal jsem nekrolog Herainův do Pam[átek] arch[eologických]¹⁹⁶ a leccos v r[u]k[o]pise připravuji. Váš obor se mi líbí, už jsem v tom jako „doma.“ Můj kluk se má krásně k světu, už mi přiběhne naproti, až se vrátím. O Hlubokou se nestarejte, dáme se pak s dvojnásobnou chutí do práce. Já neztratil ani chlup své energie ani optimismu a těším se na mír. To bude krása! Zdráv jsem jako ryba! Na zdar! Pište zase. Váš věrný starý

Zdeněk W.

Korespondenční lístek, rukopis.

Markusova poznámka: Praes. Lanczyn, 5. III. 1915.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

23

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1915, 2. dubna, b. m. – Markus se Wirthovi svěří, že je po návratu z války odhodlán vědecky pracovat s mnohem větší chutí.

¹⁹⁴ K. k. Landsturmataillon Nr. 214.

¹⁹⁵ Stary Sącz, město na jihu Polska v Malopolském vojvodství.

¹⁹⁶ Zdeněk WIRTH, *J. Herain (1848-1914)*, PA 26, 1914, s. 236-238.

Velectěný příteli!

Přijměte srdečné přání příjemných svátků také ode mne! Váš lístek z 13. února jsem obdržel – také skoro po měsíci, 5. března. Mám radost, že se Vám dobře vede a chovám upřímné přání, aby se tentokráte Váš optimismus opravdu vyplnil! Záviděl bych Vám skoro, kdyby to vůbec bylo mým zvykem, že můžete zase vědecky pracovat, patrně máte lepší poštu; mně se dobrá třetina věcí poštou ztrácí, tak raději si nedávám ničeho posílati, konečně neměl bych k tomu ani s dostatek času, ni klidu. A tak žiju jen ze dne do dne, a bude-li mi popřáno ještě jednou se vrátiti, musím zase začít tam, kde jsem před válkou začal, ba nejen že tu nebude žádného plus, spíše nějaké minus. Ale pracoval bych pak se zdvojenou chutí i pílí – bylat' ta čtyři léta moje strávená při kníž[ecích] archivech jen průpravou, teď bych snad sazené rouby přece přivedl ke květu a plodu. I já se dívám, zda Vás někde nenajdu, ale kde je N[owy] Sącz¹⁹⁷ a kde jsou Kolomyje!¹⁹⁸ Prosím Vás, vzpomeňte si brzy zase na mne! Se srdečným pozdravem Váš

zcela oddaný

Markus

Korespondenční lístek, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

24

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1915, 17. dubna, Karpaty – Wirth informuje Markuse o své krátké dovolené v Praze a o činnostech, kterým se v souvislosti s ní věnoval.

V Karpatech 17./4. 915.

Drahý příteli,

dnes jsem dostal Váš lístek z 2. dubna. Tak Vy jste až na východním konci? Kam Vás to osud zanesl? Já sedím od 19. února v malé vesnici karpatské na západ od Dukly, ale měl jsem to štěstí – považte! – že jsem dostal osmidenní dovolenou do Prahy a viděl jsem to krásné město zase na chvílku (27. března – 3. dubna). Svlékl jsem tam zimní kůži a špínu, letně se oděl a „vymódlil“ na výsluní kultury kavárenské, připravil III. roč[ník] „Uměl[eckých] pokladů,“ srovnal si došlé zatím časopisy a knihy, trochu si i zahrál v kvartetu – co chceš, lidská duše, více? Rozloučení bylo ovšem smutné, ale aspoň jsem viděl všechny doma, ženu, kloučka, rodiče zdravý a shledali,

¹⁹⁷ Dříve česky Nový Sadec, město na jihu Polska v Malopolském vojvodství.

¹⁹⁸ Kolomyja, město v Haliči, nyní na území západní Ukrajiny.

že jsem mnoho neztratil, že se totiž nic doma neděje. Že budeme po válce zuřivě oba pracovat, vím již napřed. Na zdar a sláva příští, *společné* práci.

Váš věrně oddaný Wirth.

Korespondenční lístek, rukopis.

Markusova poznámka: Praes. Lanczyn, 23. dubna 1915.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

25

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1915, 28. dubna, b. m. – Markus bilancuje poslední měsíce strávené na frontě a svěřuje se Wirthovi, jak mu chybí jeho práce a kulturní vyžití.

28. IV. 15.

Vysoce ctěný příteli,

dnes dostal jsem Váš milý lístek ze sedmnáctého tohoto měsíce. Mám z něho velikou radost a byl jsem potěšen, že Vám bylo popřáno podívat se zase do Prahy a potěšiti se se vším, co je Vám milé a drahé. Věru, duše lidská, té doby nemůžeš si přát více! Já jsem pořád na starém místě a lituji jen, že jsme tak daleko od sebe, že náhoda nás doposud nesvedla. Jen s jedním Vaším známým, panem Koničkem,¹⁹⁹ jsem se sešel v Srbsku ještě, a to 30. listopadu v Ušči,²⁰⁰ na břehu Sávy. Když člověk tak se probírá vzpomínkami z posledních devíti měsíců, co vše za tu dobu už jsme prodělali a viděli! Od své vlastní práce jsem teď odříznut nadobro, kromě korespondence s matkou a ženou jsou to ještě české noviny, jež nám zpravují o životě doma. Myslím, že máte pravdu, pravíte-li, že se tam vlastně nic neděje, a přece je dost kulturních podniků – třeba i pod [...]idou [?] válečné dobročinnosti, jež rád by člověk viděl, je dosti přednášek, jež rád by slyšel a vychází mnoho, co rád by čtl – a vše si musí odepřít a potěšiti se nadějí, že snad jednou zase slunce míru vysvitne, a že se toho snad dočkáme ... Ostatně jsem pořád tím starým černovidem jako dříve. Ondy jsem se vsadil o pár lahví šampaňského, že ještě o vánocích 1915, dočkáme-li se jich, budeme ještě v poli ... nu, nechci být opět tím sýčkem, jako 25. července [19]14 na Hluboké, a nemusím Vás snad ubezpečovat, že bych tu sázku z té duše rád – prohrál! Tchán mi psal, že s Krumlovskem je hotov, zbývají jen drobnosti a něco kreseb Sedláčkových. Od Gutha a ostatních známých už dávno žádná zpráva. Výlet do Prahy a Třeboň je pro mne nedostupný – u našeho sboru nikdo nedostal a nedostane od trénu dovolenou, byť sebe kratší. Nu, jen když jsme zdraví! Mnoho srdečných pozdravů od Vašeho zc[ela] oddaného Markusa.

¹⁹⁹ Mohlo by se jednat buď o Jana Konička, adjunkta pomocných úřadů nebo o podúředníka Vojtěcha Konička. S přesností však tuto osobu určit nelze.

²⁰⁰ Ušće, město v Srbsku.

Korespondenční lístek, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

26

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1915, 6. srpna, Třeboň – Markus Wirthovi líčí průběh své dovolené v Praze, informuje ho o tom, koho v Praze navštívil a se sentimentem vzpomíná na dobu před válkou.

T., dne 6. srpna 1915.

Velectěný příteli!

Vím sice, že dopis tento teprve v pozítří budu moci odeslati, ale že právě mám chvíli volnou, chci ji takto využít a na Váš milý lístek z dvacátého čtvrtého minulého měsíce odpovědět tímto dopisem.

Byl to věru blahý pocit, když mi doručili to lejstro zvané ouřední češtinou „Urlaubsbewilligung!“ Dvacet, pravím slovy: dvacet celých dní, den po dvaceti čtyřech hodinách počítaje! Arciť od toho dlužno odečísti šest dní na obojí cestu, zbývá (resp. zbývalo) dobře počítaných čtrnácte dnův na domov. Ani jsem nevěřil svým smyslům, když jsem ve Vídni vystupoval, nechtěl jsem tomu ani věřiti, že je na světě ještě Třeboň, a že za několik hodin tam budu osobně s celým majestátem své maličkosti. Ale nic netrvá věčně a dovolená už teprve ne. Šest dnů v Praze, osm v Třeboni, a dovolená byla pryč. A teď od čtrnácti dnův zase sedím na svém místě a mám to potěšení se dívat, kterak jezdí na dovolenou ti druzí. Však nezávidím jim: taky budou muset zpátky, a tu pocit trochy škodolibosti potlačuje ve mně veškerou závist. Vidíte, že jsem kus neřádu, co?

Ta naše zlatá matička Praha, jako vždy, i tentokrát tuze se mi líbila. Žel, nikam jsem se pořádně nedostal, bylť čas přece jen krátký, a tak nemohl jsem ho mnoho věnovati vyhledávání známých. S ženuškou²⁰¹ jsme chodili z divadla do divadla, dvakrát jsem byl taky v Národním, na Jiráskově Husovi a Nedbalově Honzovi. Ten blahý pocit, poposlechnout si zas v nadvltavské naší kapliče!

Navštívil jsem A[ntonína] B[ohumila] Černého – je pořád ten starý, jenže nyní má nový obchod v paláci Colloredově, kde dříve Krejčík obrazy, však snad už tam byl v březnu za Vaší návštěvy v Praze. To víte, že jsme vzpomněli také na Vás – podotkl žertem, potrvá-li vojna dlouho, přivezete nejmíň dvacet Soupisů haličských!

Pak chtěl jsem mluvit s Guthem. Zašel jsem k němu do kanceláře, ale nebylo ho tam – zanechal jsem mu lístek, kde jsem s ním smlouval rande do kavárny, ale nepřišel. A tak jsem si s ním ani nepohovořil.

---

²⁰¹ Hermína Markusová rozená Marešová (1889-1940).

S Opočenským jsem mluvil kratičce v Podolských lázních.²⁰² Bože, mají to ti štáckryplové pěkné: ty by měl stát tak dřít daněmi, aby z nich vymačkali výlohy války. O vojně nemají potuchy, nic nezakoušejí z válečných útrap a svízelnů, nechť tedy klopí!

A aby nic nescházelo: nejen v biografu, ale také u Fleků jsem byl.

Vidíte, pěkný rejstřík hříchů to ze mě vylézá! A také v Muzeu jsem byl u Dolenského a Zíbrta: pro tchána jsem se byl podívat na malby (miniatury) k Soupisu krumlovskému (jsou-li z druhé poloviny 14. století – shledal jsem, že celý rukopis, a tudíž i miniatury v něm jsou teprve ze století patnáctého) /Rkp. Zrcadlo zbožnosti poch[ází] z [Českého] Krumlova/.

To byla má celá činnost, pokud se týkala vědy. A propos: také jsem zodpověděl nějaké dotazy archivní rady.

Zkrátka: hleděl jsem celé dovolené využít pro sebe. Arciť, nedalo mi to, abych se nepodíval na svoje rozpracovaná lejstra. Ale věřte, zhrozil jsem se! Dá-li Pánbůh, že bychom se ještě jednou vrátili, budu muset věnovat hodně času k novému zapracování. Tak jsem si prohlížel účty purkrabské, jež bych o minulých Vánocích byl asi už k edici dokončil – všecko skoro zapomenuto, což se dá vysvětliti konečně i tím, že tam třeba spousty detailů během práce, ale po ní odpadají, poněvadž jsou dány výsledkem. Ale já jich ještě neměl zapomínat, protože si je budu muset osvojit znovu.

A materiálie Hlubocké! S rozkoší labužníka prohraboval jsem se svými výpisky a vzpomínal těch plánů, jež se k nim vízily – netroufám si říci: vízí, neboť děláni plánů do budoucnosti jsem vůbec už zanechal. Na ty bude dost času, až jestli se jednou vrátím. A když jsem přišel na Vaše dopisy, co tu vzpomínek vystoupilo na dobu, od níž nás dělí málo více než rok! Kde jsou ty doby, kdy naše listy nejdéle druhého dne byly v rukou druhových – teď třeba čtrnáct dnů a déle bloudí světem, a jsme rádi, dojdou-li vůbec. Stali jsme se shovívavějšími, skromnějšími ...

Celkem jsem s bilancí svého vědění, jež jsem si zachoval ještě z „civilu“ valně spokojen nebyl – mnoho, mnoho jsem zapomněl při starostech o chléb vezdejší našich vojínů, ale snad zcela ztracen ten čas také nebude. Vpravení do starých poměrů snad nebude tak dlouho trvat a ve známých vodách i orientace záhy se zas vrátí! Jen, aby to bylo v době dohledné.

A což děláte pořád Vy? Jste šťasten, že při všem tom ruchu můžete pracovat ještě vědecky. Doma jsem si prokouk II. ročník Pokladů – až se jednou bude povídati: tohle dělal Wirth na bojišti! ...

Z Vašeho razítka na adrese nevyrozumívám, jste-li dosud při proviantuře či u kumpanie? Takhle máte štěstí, že víc vidíte než my – já pořád v Haliči, teď v okolí Stanislavovském,²⁰³ ale bohdá i my přijdem brzy na území ruské. Lublin,²⁰⁴ Varšava, Riga Rusům vyrvány – bohdá, že to konec uspiší. Jak se věci utváří, o tom už vám vůbec neusuzuji, jen registruji, co slýchám (od lidí z vyšších komand): jedni se nadějí,

---

²⁰² Žluté lázně v Praze Podolí.

²⁰³ Stanislawów, město v Haliči, nyní na území západní Ukrajiny. Roku 1962 změněn název na Ivano-Frankivsk.

²⁰⁴ Město ve východním Polsku.

že do zimy se skončí vše, jiní čítají na druhou a třetí dokonce na třetí zimu. Nikdo ničeho neví, zbývá jen trpělivě vyčkat.

Ted' jsem Vám toho napsal – posuďte sám, má-li to hlavu a patu – jen prosím, sud'te mírně! A napište mi brzy také zas o sobě, a to hodně moc!

Zatím mnoho srdečných pozdravů přijměte
od Svého věrně oddaného

Markusa

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

27

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1915, 26. září, Nowiny – Wirth informuje Markuse o své pozici a činnosti na frontě a děkuje mu za vyličení své dovolené v Třeboni a Praze.

Noviny, 26./9. 915.

Drahý příteli,

promiňte, že odpovídám až dnes na Váš dlouhý list z 6. srpna. Zatím jsem přerušil svoje putování k severu (došel jsem skoro k samému Brestu Lit[evskému]) a obrátil se zase k jihu; hlídám nyní Rusy (dva tisíce) při stavbě železnice od haličských hranic na sever. Sedím v hustém lese v chalupě a běhám na inspekci denně devět kilometrů sem i tam. Ale lesy jsou tu nádherné!

Jsem Vám vděčen za vyličení dovolené v Praze a Třeboni strávené; těch několik vět mne na chvíli přeneslo do šťastného, vysněného Edenu pražského, ani jsem nedýchal, abych tu vidinu nezaplašil. Co píšete o zapomínání (říkám tomu krátce a přílehavěji „blbnutí“), jako byste mi z úst bral; totéž na sobě pozoruji, ale neleká mne to; za čtrnáct dní jsme jak kapři v rybníce. Jen aby to již bylo!

Proviantem nejsem již od 20. července, zase mám velení setniny. Je to pohodlnější, méně zodpovědnosti za peníze, ale jsem více na ráně. Ale poroučet jsem si nemohl, velitel čtvrté set[niny] onemocněl a já to musel převzít. Jinak jsem zdrav, ale vesel nejsem. Víte, proč? Na zdar! Váš vždy nejvěrnější

Wirth.

Korespondenční lístek, rukopis.

Markusova poznámka: Praes. Zubrzec, 8. října 1915.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1915, 8. prosince, Chelm – Wirth informuje Markuse o probíhajících a chystaných kulturních akcích v Praze a o vlastní publikační činnosti na frontě.

Chelm 8./12. 915.

Drahý příteli,

Váš lístek z 22. listopadu stihl mne tu včera, druhý den po mém příchodu. Od doby, kdy jsem Vám psal z Nowin, strávil jsem celý čas, až do 5. prosince, v lese a teprve nyní zase okřívám ve městě, kde je kavárna, lázeň, kino, pořádná pošta apod. Mám naději udržeti se tu přes zimu a jíti odtud (někdy v první pol[ovině] února) na čtrnáctidenní dovolenou. Můžete si pomyslet, jak se těším! V Praze mimo válečnou výstavu, několik aukcí v Rudolfině a chystanou výstavu obrození (1750-1850) není ruchu; kamarádi sice píší, ale na všem leží tíha a vzdechy! Uměl[eckých] pokladů chystám třetí sešit, v Uměních a řemeslech²⁰⁵ Lichtwarkův spisek Blumenkultus,²⁰⁶ pro opoziční výbor M[uzeum] K[rálovství] českého] jsem vypracoval návrh na úpravu grafického kabinetu a sloučení jeho s Hollarem.²⁰⁷ Ted' stále pracuji na článku: Válka a památky, snad pro Nár[odní] listy a na reorganizaci naší muz[ejní] knihovny. Pro Pam[átky] arch[eologické] připravuji Kaňku, přehled co o něm vím já a jiní. To je vše, dělám, co mohu, ale pravý zájem ve mně též není. Ta „díra“ v zemi mi stále hrozí.

Celý Váš

Wirth.

Korespondenční lístek, rukopis.

Markusova poznámka: Praes. Zubrzec, 26. XII. 1915.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1916, 6. října, etapní pošta Chelm – Wirth se svěřuje Markusovi se svým zármutkem nad smrtí schwarzenberského stavitele Sedláčka a informuje ho o své současné pozici na frontě.

²⁰⁵ Edice založená Laichterovým nakladatelstvím. Wirth ji vedl v letech 1908-1918. Jiří ROHÁČEK – Kristina UHLÍKOVÁ (edd.), *Zdeněk Wirth pohledem dnešní doby*, Praha 2010, s. 16.

²⁰⁶ Alfred LICHTWARK, *Blumenkultus: Wilde Blumen*, Berlin 1902. Česky vyšlo pod názvem *O kultu květin*, Praha 1916 (2. vydání).

²⁰⁷ Sdružení českých umělců – grafiků, založeno roku 1917.

Milý příteli,

smrt pana stav[itele] Sedláčka²⁰⁸ mne velmi dojala. Skonal doslovně nad svou prací. Tak si přeji také umřít. Četl jsem Grosův nekrolog ve Vid[eňském] deníku a vycítil jsem z něho lásku nezištnou toho pána k věci, kterou i já mám nade vše rád. Vzpomínávám na Vás často a nepíši-li, není to jistě znamení zapomnění. Byl jsem do konce února v Chełmu,²⁰⁹ od března do konce září v Zámosciu²¹⁰ a teď zase sedím na Bugu,²¹¹ východně od Chełma. Kdy bude konec? Je to už trochu dlouho, vidíte? Počítám-li dobrovol[ný?] rok, jsme již tři léta a dva měsíce na vojně, pro Krista Pána! Kde Vy asi teď sedíte. Zdá se mi jako včera, když jsme se v lednu loučili před domem ve Vojtěšské ulici! Nazdar! Všeho dobrého přeje Váš věrně oddaný

Wirth.

Korespondenční lístek, rukopis.
SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

30

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1916, 15. listopadu, K[alusz] – Markus Wirtha obeznamuje s trasou své jednotky, sděluje mu příčinu smrti Jana Sedláčka a informuje o práci Františka Mareše. Rovněž si Wirthovi stěžuje na odtržení od možnosti vědecky pracovat.

K., dne 15. listopadu 1916.

Velectěný příteli!

Srdečné díky za Váš milý lístek ze sedmého tohoto měsíce, ježž jsem včera obdržel. Konečně po dlouhém čase znaménko života od Vás – byl bych sám už dříve Vám psal, ale nevěděl jsem, nezměnila-li se Vaše adresa; a když před měsícem v Praze jsem se po ní ptal Gutha, nedovedl mi ji říci, poněvadž jste prý psal, že máte nějaký „Umgruppierung.“²¹²

Jak seznávám z Vašich řádků, jste na starém místě a opět u proviantu, z čehož se upřímně raduji. My byli v Zubrzaci u Bučače²¹³ až do června, pak jsme putovali přes Nižniów,²¹⁴ Stanisla[wów],²¹⁵ Halicz²¹⁶ na Bukaczowce²¹⁷ a počátkem září

²⁰⁸ Stavitel Sedláček zemřel 31. srpna 1916 v Českém Krumlově (http://www.cbvk.cz/text-izdroje/regionalni_vyroci_kulata.php?year=2013); staženo 12. 4. 2012).

²⁰⁹ Město ve východním Polsku v Lublinském vojvodství.

²¹⁰ Zamość, město na východě Polska v Lublinském vojvodství.

²¹¹ Řeka protékající jihovýchodem Polska a tvořící jeho hranici s Ukrajinou a Běloruskou republikou.

²¹² Rozumí se: přeskupení, přearžení.

²¹³ Zubrzec, město v Polsku.

²¹⁴ Nizniów (Nyzhniv), město na Ukrajině v Ivanofrankivské oblasti.

²¹⁵ Stanisławów (do roku 1919 Stanislaw), dnešní Ivano-Frankivsk, Ukrajina.

na Kalusz,²¹⁸ když teď kon zimu. Počasí máme stále mizerné a jest již citelné chladno – od včerejška poletuje sníh, co nevidět budeme asi mít pořádné vánice, jako jsme jich více než s dostatek prožili minulé zimy v okolí bučačském.

Prvou polovici října strávil jsem doma na dovolené. Byly u nás dovolené po čtyřech měsících již, ale když jsem v červnu měl jít, ruská ofenziva plány překazila, a tak jsem měl jít teprve po osmi měsících – arciť také jen na čtrnáct dní. Přijel jsem zrovna měsíc po Sedláčkově smrti. Hlavní cíl jeho nynější práce, [Český] Krumlov, byl vlastně již hotov – letošního léta pracoval na přehlížení, doplňování díla. Při delší vycházce do jednoho kostela v okolí Krumlovském nastydl se a musil ulehnouti. Lékař dohadoval se silnější rýmy a rozpoznal zápal plic teprve tehdy, když nebylo více již pomoci.

Smrt muže, s nímž vedle dlouholeté nejužší známosti spojovala ho pilná společná práce, hluboce bolestně dotkla se mého tchána. Zase jeden z našeho cechu, jenž za války klesl do hrobu! A kolikátý již! Tchán jest sám s mladičským asistentem²¹⁹ – já jsem na vojně, sluhu odvedli rovněž už před rokem. Práce jest mnoho, zvláště teď, kdy se projednává pozůstalost nebožtíka knížete Adolfa Josefa. A Mareš má ještě dvě, tři témata, jichž by rád ještě dopracoval. Naříkal si mi, co válka mu ujímá drahocenného času. „Vrátíte-li se z vojny, máte pravděpodobně vždy ještě dvacet, třicet let před sebou – ale já? Mnoholiž mi ještě zbývá ...?“ Možná se pozastaviti nad těmi slovy. Inter arma silent musae!

Krumlov jest hotov, bude také ve dvou dílech. Český rukopis jest už předložen Akademii a, jak se podobá pravdě, už asi v tisku – tchán pracuje nyní na textu německém. Co je s naší Hlubokou? Ta jako Šípková Růženka čeká, čeká, kdy se dočká?

Už půl čtvrtá [?] roku ve vojenské službě a konce pořad ještě neviděti. Doufejme to nejlepší – snad za rok přece zase budeme seděti u svých psacích stolků!

Jak vidím, Vy přece jen nejste tak odříznut od duševního zázemí, jako já. Já jen o dovolených, a to ještě zběžně toliko, prolétnu zrakem, co za mé nepřítomnosti mi knihkupec poslal. Budu mít, dá-li Bůh ve zdraví se toho dočkati, hodně co doháněti. Naději se však, že potom nezůstanu pozadu. Přistupuje k tomu nyní také ještě to, že jsme nyní u pekárny toliko tři místo pěti, vlastně jen dva, protože jeden je skoro vždy na dovolené nebo musí obstarávat nákupy atd. A tak je práce tolik, že k něčemu mimoslužebnému se člověk ani nedostane. Jedva, že si přečtu Národní listy. Onehdy čtl jsem tam o sňatku slečny sestry²²⁰ – ač osobně neznám, přijměte, prosím, mé blahopřání! Jak se daří milostivé paní a panu princí? Roste jak z vody, že?

Snad, ale jen „snad,“ v únoru dostanu zase krátkou dovolenou, sejdem se zas? Převelice bych se tomu těšil.

---

²¹⁶ Město, podle něhož bylo nazváno celé historické území v západní části Ukrajiny a v jihovýchodním Polsku, zaujímající severní a severovýchodní úpatí Karpat od horní Visly po Prut. František HONZÁK – Marek PEČENKA – František STELLNER – Jitka VLČKOVÁ, *Evropa v proměnách staletí*, Praha 1997, s. 239.

²¹⁷ Bukaczowce, městečko poblíž dnešního Ivano-Frankivska, Ukrajina.

²¹⁸ Kalusz, město v Ivanofrankivské oblasti, Ukrajina.

²¹⁹ Václav Antonín Hadač.

²²⁰ Zdeněk Wirth měl čtyři sestry, Marii, Olgu, Miladu a Bělu. O kterou se v tomto případě jedná se mi nepodařilo zjistit.

Musím pro dnešek již končiti, prosím, vzpomeňte si na mne brzy zase milými Svými řádky. Zatím až do bohdá šťastné shledané s mnoha srdečnými pozdravy zůstávám

Váš upřímně oddaný

Markus.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

31

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1917, 4. listopadu, b. m. – Wirth informuje Markuse o svém připravovaném vyreklamování z fronty do zázemí.

4./11. 917.

Milý příteli,

čtu v Nár[odních] listech Vaši zprávu o Ungnadech²²¹ a tak mne to potěšilo, že se mi chce Vám napsat pár slov sdílných. Vaše „po válce o tom něco napíši“ je i pro mne stálým symbolem, jehož se houževnatě držím a jenž mi dodává energie. Čekám teď, podaří-li se mi dostati půjčkovou dovolenou; zdá se mi, že jsem již zase nebyl věčnost doma. Moje vyreklamování (pro práce na rekvizici zvonů a píšťal varhanových a v zemském konzervatorátě) dostává určité formy; Dvořák²²² psal mi, jaké bych měl podmínky. Položil jsem jedinou: záruku, že zůstanu v Praze. Napíši Vám, jak to dopadlo. Zatím Vás srdečně pozdravuji a jsem Váš upřímně oddaný

Wirth.

Korespondenční lístek, rukopis.

Na přední straně datumovka: 16. lstop. 1917.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

32

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1917, 6. listopadu, b. m. – Markus se Wirthovi svěřuje se svými obavami ohledně návratu k vědecké práci po skončení války.

---

²²¹ Antonín MARKUS, *Vymření Ungnádů*. Dodatek k fejetonu dr. Paula v Národních listech z 15. 10. 1917.

²²² Max Dvořák (1874-1921).

Velectěný příteli!

Srdečně děkuji za Váš předvčerejší lístek, jež jsem již dnes, tedy neobyčejně rychle, obdržel. Přál bych Vám z té duše, aby se Vaše vyreklamování podařilo, a to s tou jedinou podmínkou, kterou kladete, neboť jinak jest to bezcenné, nic jiného než delší dovolená, jež člověka z jistého, relativně příjemného místa vystrnadí a pak do bůhví jakých poměrů zavěje – a válka, žel, ještě dlouho bude trvati. Ale doufám, že se Vám to podaří a budu se z toho radovati, jako by se to týkalo přímo mne.

„Po vojně“ kde kdo, každý něco chystá, ale ne teď, nýbrž až po vojně. Tak se to jaksi vžilo, ustrnulo na citoslovci; často o těch dvou slůvkách přemýšlím a ptám se, zda se neoddáváme jakémusi klamu; těšíme se, že se zase jednou vrátíme do našich domovů, pracoven, do těchže poměrů, z nichž jsme odešli. A přece tolik se za ta léta změnilo, a mění se stále, nemohu se, aspoň za sebe, zhostiti toho dojmu, že vrátíme-li se dobře do svých archivních škamen,²²³ budu tam barbarským cizincem. Jsme blízko sebe, ale kéž bych Vás měl zde – Vaše čilá životní energie, Vaše chuť do práce a Váš optimismus do budoucnosti byly by dobrým lékem asi na moje škarohlídká hloubání. Tak dobře jsem ovládal historický materiál pro dobu Ungnadovskou na Hluboké, mám spoustu neznámých dotud detailů, ale všecko z hlavy vyprchalo za ty tři roky, věc byla by bývala teď časovou, ale bez svých lejster nemohl jsem než napsati těch několik bezvýznamných řádků. Právě tomu dva měsíce, co jsme spolu jeli na dovolenou; už také bych zas rád trochu domů, snad to půjde, buď na rozhraní listopadu a prosince, nebo o Vánocích. Od zems[kého] konzervatorátu obdržel jsem včera oběžník stran zvonů a píš'al, nemohu arcit' ničeho dělati nyní; až budete u tohoto ouřadu v Praze Vy, pak mi vyreklamujete čtyři neděle, sjedu Vám celé Jindřichohradecko. Tchán již jest starý pán, [Jindřicho]hradecka se vzdal, archivář Teplý²²⁴ a priori odmítl, tak nevím, kdo by tam teď mohl hospodařiti za mne. No, nějak jistě bude. Píš'aly se budou stejně dobře rozlejšvat bez znaleckého posudku jako s ním. Pro omezenost místa už musím přestat se svým klábosením, prosím Vás jen za brzkou zas zprávičku!

Srdečně Vás zdraví Váš upřímný

M.

Korespondenční lístek, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

²²³ Rozumí se: lavice.

²²⁴ František Teplý (1867-1945), černínský archivář.

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1917, 13. listopadu, b. m. – Wirth povzbuzuje Markuse ohledně jeho pesimismu pokud jde o návrat k vědecké práci.

13./11. 917.

Milý příteli,

to jsem si počel na Vašem lístku z 6. října, byl obšírný a mně velmi milý. O Praze dosud nevím nic jistého, ale kroky byly již zahájeny. Doufám, že to skončí dobře a že to riziko, s kterým je to spojeno, nebude veliké. Zpravím Vás o výsledku docela jistě. Co se týče Vašeho pesimismu, je zcela zbytečný. Jakmile se jen dotknete prahu své pracovny, asociace pagina [?] bude zase úplná, uvidíte. Zapomenutí a otupění paměti apod.[?], to vše je zdánlivé a souvisí s prostředím. Víte přece, co znamená pro básníka prostředí – a pro vědce je to totéž. Tedy žádný strach, po vojně bude vesele Vaše péro běhat po papíře, jakoby „se nic nestalo.“ O těch zvonech mám stejný názor s Vámi: rozlejou se bez dobrozdání, jako s dobrozdáním. Buďte zdrav, milovaný příteli, zachovejte si duševní sílu a životní radost do doby po vojně, budete jich potřebovat. Pozdravuje Vás Váš upřímně oddaný

Wirth.

Korespondenční lístek, rukopis

Na přední straně datumovka: 16. lstop. 1917.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1917, 22. prosince, b. m. – Wirth zasílá Markusovi přání k Vánocům a k Novému roku. Současně ho informuje o své pozici na frontě a navrhuje Markusovi schůzku ve Lvově.

22./12. 917.

Milý příteli,

přijměte pozdrav a přání spokojených Vánoc a Nového roku, současně i od pana R[udolfa] Kychynky. Jsem nyní zase v Haliči (jeden kilometr od hranic) ve městečku S[niatyna] a celkem se mi vede dobře. Na dovolenou nepomýšlím, nevleze-li do toho separátní mír a náš odchod jinam, v únoru (asi 4. února). Nemohli bychom se zase sjetí ve Lvově? Čtu teď Holečkovy „Naše“²²⁵ a celý se rozplývám ve vzpomínkách

²²⁵ Desetidílná kronika popisující vesnický život v jihočeské vsi Stožice autora Josefa Holečka *Naši* vycházela v letech 1897-1930, zůstala však nedokončena.

na mé dětství v Netolicích strávené. Jinak soustavně otupuji, abych nerozmnožoval stesk po domově. Na zdar! Váš věrně oddaný

Wirth.

Korespondenční lístek, rukopis.

Na přední straně datumovka: 25. XII. 1917

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

35

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1918, 3. dubna, Mamalyga – Markus informuje Wirtha o průběhu své dovolené v Praze a Třeboni, o přijetí u knížete Schwarzenberka a žádá Wirtha o intervenci ohledně udělení čestného doktorátu Františku Marešovi při příležitosti jeho pracovního jubilea.

Mamalyga,²²⁶ 3. dubna 1918.

Velectěný příteli!

Dnes obdržel jsem Váš lístek z 31. března, i mám radost, že Vás „moje holubice“ došla, a že zase vím, kde jste. Byl jsem před měsícem na dovolené, to jsem celou svoji korespondenci odnesl domů, a když jsem se vrátil, neměl jsem Vaší adresy. Ale zaslechl jsem náhodou od kohosi, že jste menážmajstrem u armády, tož jsem nazdařbůh napsal mně jinak známé již číslo dotyčné pošty.

Jak již řečeno, byl jsem od 13. února do 8. března na dovolené. Mohl jsem zůstat ještě o čtrnáct dní déle, ale bál jsem se, že bych pak divizi musil bůhví kde hledat, tak jsem včas se vrátil. V Praze jsem byl jen tři dny, tak jsem se ani nikam nedostal, jen v Zemském archivu jsem byl a s Guthem jsem mluvil v Muzeu. Tož jsem naši zlaté matičky mnoho neužil. Spěchal jsem už do Třeboně – zastihl jsem krásné počasí, a bylo mi dobře. Probíral jsem se zase svými papíry, pokoušel jsem se též o trochu pozitivní práce, ale nestálo to ani za to, čtrnáct dní je příliš krátká doba a mysl jest příliš roztěkána. Taky jsem pořádal korespondenci, četl jsem při tom Vaše listy z let 1913-[19]14, a vzpomínal jsem, kde bychom už asi byli, nebýti těchto čtyř let tak marně ze života vytržených – bylo mi hořko v duši při tom pomyšlení. A konec stále ještě v dále nedohledné.

Tchán piluje na Soupisu krumlovském. Psal mi tyto dni, že až na poslední arch už všechno je dotištěno. Říkal mi, jak jsem byl na dovolené, že ještě na ledacos přišel, co je zajímavé a závažné, musí to arciť přijít už do tisku německého.

Zpátky z dovolené jsem jel přes Vídeň, i zašel jsem také ke knížeti. Byl jsem u něho přes čtvrt hodiny, zajímaly ho hlavně věci vojenské, jmenovitě události loňského

---

²²⁶ Mamalyga, město v Černovické oblasti, Ukrajina.

léta ve východní Haliči, a tak tentokráte ani nepřišla řeč na hlubocký Soupis. Konečně nebyl bych mu mohl říci mnoho více, než že pan Kuchynka jest s prací téměř hotov.

Myslím, že jste letos ještě nebyl na dovolené, ale že asi brzy pojedete. Tu bych Vás prosil, abyste nezapomněl ve smyslu našeho loňského rozhovoru na Mareše. Původně jsem myslel na rok 1920, kdy mu bude sedmdesát let, ale léta jsou tu a válka zdraví nepřidá, a 1. října letos je tomu třicet let, co jest třeboňským archivářem. Vím, že pocta tohoto druhu najisto by ho velice potěšila – Sedláček²²⁷ stal se doktorem h[onoris] c[ausa] při sedmdesátých narozeninách. Mareš nám nenapsal „Hrady a zámky,“ ale četné jeho práce jistě plně prokázaly jeho kvalifikaci, a oč méně by byl Sedláček svých Hradů napsal, kdyby nebylo Mareše. Ostatně nebudu nosit sůvy do Atén, Vy to sám dobře znáte. Budu Vám povždy vděčný, můžete-li to uvést do proudu.

Jak jinak se Vám stále vede? Nám je tu dosti dobře – to víte, že i náš klid zde vezme brzy za své, a čekám rovněž okolo patnáctého nějakou delší jarní cestu. Hádáme na Itálii a někteří i na Albánii, určitého nevíme tu ovšem nic. Víte co jistějšího?

Přeji Vám z té duše brzkou a hodně dlouhou dovolenou, resp. aby se reklamace povedla! A pište mi, prosím, zase brzy!

S upřímným pozdravem Váš

Markus.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

36

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1918, 16. dubna, Sniatyna [?] – Wirth Markuse pobízí k návštěvě Černovic a slibuje mu, že se zasadí o udělení čestného doktorátu Marešovi svým vlivem na Šustu, Kroftu a Friedricha a sám že vzpomene Marešových narozenin na stránkách Památek archeologických.

V Sniatyně 16./4. 918.

Milý příteli,

Vaše dopisy patří k neočekávanějším a nejmilejším, jež dostávám, a potěší mne vždycky, ba i posílí. Vane z nich takový klid a taková odevzdanost v osud, že se často zastydím po jich přečtení za vlastní netrpělivost a znechucení čtyřletým vyhnanstvím.

Závidím Vám Vaší dovolenou; já dosud sběhem okolností se na dovolenou nedostal a teď zase, kdy již mi kynula, je znovu oddálena, protože se stěhuji s menáží do Černovic²²⁸ (ke Generalkomandu). Asi do 22. dubna budu zde, pak otevru svůj etablissement v hlavním městě Bukoviny. Protože jste blízko, zvu Vás uctivě k návštěvě

²²⁷ August Sedláček (1843-1926).

²²⁸ Černovice (Czernowitz, Chernivtsi), město ležící na úpatí Karpat, historická metropole Bukoviny, dnešní Ukrajina.

svého podniku; obsluha vzorná, tu[zemská] i cizozemská vína, občas muzika atd. Bez žertu, opravdu by mne těšilo, kdybyste zavítal ke mně, třeba na skok. Píšete ovšem, že se chystáte někam dále se podívat, ale prozatím myslím, že to půjde pomalu a že ještě chvíli posedíte, kde jste. Mně se vede celkem dobře, mám samostatný úřad (bez úředních hodin), ale přesto jsem „nesvůj“, nic mne netěší, do duševní práce se mi nechce.

Už toužím po Praze náramně a možná, že moje zproštění (žádá o mne Muzeum²²⁹ a Ústřední komise) přijde již teď, a že místo na dovolenou půjdu na stálo domů. To by byla radost!

Na Krumlovsko se těším, píši občas do Akademie, aby mi to poslali obratem, ještě teplé, ale stále mne Kožíšek²³⁰ chlácholí, že „to ještě není.“ Pro svou osobu uctím šedesát devět let právě Marešových obšírným referátem v Pam[átkách] archeologických hned po vyjití svazku, o další se budu snažiti vlivem na Šustu, Kroftu a Friedricha. Doufám, že se ti páni k něčemu rozkývou, a pošlu Vám referát, až budu věděti něco obšírnějšího. Navrhuji již předem, abyste mi (před říjnem) dal materiál biografický atd. k dispozici a pokusím se zařaditi do Zlaté Prahy²³¹ portrét a článek. Články do ČČH, ČČM, ČSPSČ bude lehko opatřiti, do deníků (Těž Vídeňský deník; pan Mareš byl přece nějaký čas ve Vídni, ve Schw[arzenberském] paláci, ne?) také; venkovskou žurnalistiku jihočeskou si také vezmu na starost, budu-li v Praze (Jihočeské, Pondělí, Třeboňské, Č[eský] Jih, Tábor, Hlasy od Nežárky, Jihočeský sborník, Otavan atd.). Máte-li další návrhy, dejte je na světlo boží, raději dříve, aby byl na všecko čas. Pan Mareš čestné zmínky zasluhuje, už pro tu *tichou* práci, která dosud nebyla *veřejně* oslavena, ač je jistě soukromě plně uznávána. Abychom neztratili vzájemný písemný styk, piště prosím nejprve do Prahy (II. Vojtěšská 7.), a žena to zašle za mnou sem (neznám dosud černovické adresy.).

Přeji Vám všecko dobré (Albánii s malárií ne), ale bohužel konec války Vám přáti nemohu; ta bude ještě trvat dvě léta. Nazdar! Váš upřímně oddaný

Wirth.

Dopis, rukopis.

Pod textem Markusova poznámka a datumovka: Praes. 19. dubn. 1918, Mamalyga, Besarabie. Odepsal 10./V. [19]18 ze Sadagory.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

²²⁹ Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze.

²³⁰ Osobu se mi nepodařilo blíže identifikovat.

²³¹ Český časopis vydávaný v letech 1864-1865 a 1884-1929.

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1918, 10. května, Sadagora [?] – Markus Wirthovi upřesňuje okolnosti, za jakých by byl Marešovi udělen čestný doktorát a srovnává jeho zásluhy o český dějepis se zásluhami Augusta Sedláčka. Opět žádá Wirtha, aby se v této záležitosti osobně angažoval.

S., dne 10. května 1918.

Vzácný příteli,

denně se chystám, abych Vám napsal několik řádků na Váš milý dopis ze 16. dubna, ale mám nyní stále tolik práce, že jsem musil ustavičně odkládati. Nyní ve spěchu před odjezdem užívám volné čtvrt hodinky, abych Vám ze sídla proslulého rabiho²³² pod bukovinskou metropolí²³³ poslal srdečný pozdrav a stručnou zprávu.

Byl by mi sotva postačil čas, abych Vás v Černov[i]cích vyhledal, jsemť tu již osm dní a dosud jsem tam zajeti nemohl. Váš lístek přinesl mi pak radostnou zvěst, že třetího tohoto měsíce jedete domů na dovolenou, doufám tedy, že najisto již se doma radujete se svými a přeji Vám z té duše, abyste se hodně potěšil, a co hlavního: aby už nebylo žádného loučení, aby konzer[vatorát] dovedl už Vás udržeti v Praze.

Co se týče jubilea tchánova, neběží o jeho šedesáté deváté narozeniny, nýbrž že 1. října tohoto roku dovrší třetí desetiletí jako archivář treboňský. Snad jsem to ve svém listě nevyjádřil dosti přesně. Něco v tak velkém slohu, jako Vy byste zamýšlel, pokládal bych za nejvhodnější ponechat až k dovršené sedmdesátce (1920). Poněvadž však vím, že Mar[e]šovi, jemuž všechna vnější pompa a oceňování z upřímné hloubi srdce a přesvědčení jsou celkem lhostejny, tiché uznání ze strany univerzitní přece jen by způsobilo velkou radost, a že při jeho věku a za těžkých dob nynějších dvě léta čekati znamená jisté riziko, navrhl jsem, užiti jeho jubilea třicetiletého archivářství v Třeboni. Neznám, jaké jsou předpoklady takové pocty. Po stránce vědecké erudice netřeba žádného oka zamhuřovati – máť Mareš vídeňský institut se zkouškou ještě pod Fickrem²³⁴ a Sicklem²³⁵ a dokázal to svými pracemi. Záleží snad na nějakých formalitách – ani tu, myslím, nebylo by obtíží. Nechci rozhodovati, ale soudím, že Mar[e]šovy zásluhy o český dějepis nejsou menší Sedláčkových.

Prosím Vás tedy snažně, abyste se té věci v tomto smyslu laskavě ujal, a pak mne zpravil, jak věci stojí, jmenovitě měl-li bych sám snad ještě dopsati prof. Pekařovi, Šustovi a Friedrichovi. Doufám však a nepochybuji, že Vaše laskavé zakročení úplně postačí, což by mi bylo také nejmilejší. Kdyby mne nepoutal k řed[iteli] Mar[e]šovi úzký svazek příbuzenský, snažil bych se o jeho uznání otevřeněji, než činím dnes,

²³² Israel Friedmann zvaný Ruziner (1797-1850), vůdce chasidů
http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/judaica/ejud_0002_0017_0_17198.html;
staženo 12. 4. 2012).

²³³ Vepsáno dodatečně Zdeňkem Wirthem. Sodagóra (Sadhora), historické místo v Bukovině, nyní součást města Černovice.

²³⁴ Julius Ficker (1826-1902).

²³⁵ Theodor von Sickel (1826-1862).

nechtěje, aby se mému jednání přisuzovaly snad nějaké záměry vedlejší. Právě proto obracím se tedy na Vás, jenž, jak se domnívám, mne dosti dobře znáte. Konečně věru nevím, kdo by zásadně z rozhodujících činitelů byl proti, myslím, že ani Pekař, ani Šusta, Krofta nebo Friedrich nebudou míti námitek.

Přijměte předem můj srdečný dík! A pište mi brzy, Vaše řádky stihnou mne asi již pod teplým sluncem italským. Přeji Vám z té duše, abyste už mohl zůstatí trvale v Praze. Dejte mi věděti, jak se tam dá žítí v zázemí. Mámt' v úmyslu po dovršení plných čtyř let v poli hlásiti se do zázemí, jen nevím, nezamění-li člověk čerta d'áblem, a pak: poštěstí-li se mi to vůbec.

Bud'te hodně zdrav! Váš upřímně oddaný

Markus.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

38

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1918, 5. července, b. m. [Planina sedmi obcí, Itálie]²³⁶ – Markus Wirthovi líčí pobyt na frontě v Itálii. Dále mu sděluje, že dr. Otakar Kudrna shání materiál pro sepsání dějin Netolic a obrátil se v té záležitosti na schwarzenberský knížecí archiv. Markus se obává, aby tato práce nebyla svěřena nepovolaným osobám, neboť se tohoto úkolu nikdo z archivu neujal. Sepsání dějin Netolic proto nabízí Wirthovi. Informuje ho rovněž o tom, že si již podal žádost o přeložení do zázemí.

Vážený příteli!

Děkuji Vám srdečně za Váš lístek z Terstu a doufám, že už konečně jste se dostal domů na dovolenou. Tady vysoko v horách uprostřed lesů bez lidských obydlí vzpomínám, že také u Homéra se psalo hepta poleis. Hezké to tady nikterak není. Psal jsem Vám dopis do Prahy ještě z Ruska a mil[ostivá] paní choť mi odpověděla, že zatím jste ještě nepřijel. Vedle nás stála jiná pekárna, jejímž přednostou byl Polesný²³⁷ – tak jsme se seznámili a několik večerů mile si pohovořili: že jsme na Vás při tom často vzpomínali, nemusím podotýkat. Dr. Kudrna z Netolic shání materiál pro dějiny tohoto města; chtěl, aby někdo z našeho archivu se té práce ujal, ale není na to pomýšlení, ani po návratu mírových poměrů, a tak jest se obávati, že by tu práci předal rukám nepovolaným. Řekli jsme si s tchánem, že Vás upozorníme, abyste se s dr. Kudrnou dohodl, od nás budete všestranně podporován. Mám zadáno do zázemí a také archiv na rozkaz knížete zažádal, abych byl na tři měsíce zproštěn, protože

²³⁶ Název lokality je dopsán Wirthovou rukou.

²³⁷ Osobu se mi nepodařilo blíže určit.

mne potřebují ve věci pozůstalosti fideikomisní (dědická daň). Tak nevím, jak to vše dopadne. Jak se Vám jinak vede a kde jste nyní? Těším se na Vaše řádky zas. A propos, 20. května jsem dostal dědičného prince,²³⁸ má se dobře k světu, ještě jsem ho neviděl, nevím také, kdy se k tomu dostanu, abych mohl se domů podívat. Co dělá Váš? Už je velký, že?

Upřímně Vás zdraví
Váš starý

Markus.

Korespondenční lístek, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

39

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1918, 17. července, Ampezzo (v Benátku) – Wirth oznamuje Markusovi, že v nejbližších dnech opouští frontu a vrací se natrvalo do Prahy. Slibuje, že se zasadí o udělení čestného doktorátu Františku Marešovi a že bude Markuse o všem informovat. Konečně odmítá nabídku k sepsání dějin Netolic pro velké množství práce, která ho čeká.

17./7. 918.

Milý příteli,

jsem Vám dlužen odpověď na dopis ze Sadagóry z 10. května (došlý až za měsíc) a lístek z 5. července. Mrzelo mne to velmi, že Vám neodpovídám, ale nevěděl jsem pošty (kdož by byl pomyslel, že jde z Bukoviny do hepta poleis, nezměníte pošty!!) a dotaz u Vojtíška²³⁹ byl bez výsledku. Teď nejsme od sebe daleko, já tu v horách shromažďuji na zimu seno. Ale, hurá, již jsem vyzdvižen a *v několika dnech jdu domů*. Přeji i Vám, abyste se vrátil k práci a hošíčkovi (můj hraje už sám divadlo a pomalu jde do školy), opravdu ze srdce Vám to přeji. Těší mne, že jste se seznámil s Polesným, to je také jedna z mých velkých kamarádkých lásek jako Vy, Kuchynka, Vojtíšek a málo ještě. Ve věci pana rady M[areše] zařídím, co budu moci a budu Vám brzo o tom referovati. S těmi Netolicemi bude třeba vyhledati sílu *úplně volnou* a odborníka v těch věcech. Já to nemohu být, mám restů nad hlavu. Na zdar!

Váš věrný Wirth.

Pište již do Prahy.

Korespondenční lístek, rukopis.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

²³⁸ Syn Antonín Markus (20. 5. 1918 – 19. 5. 2006).

²³⁹ Václav Vojtíšek (1883-1974).

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1918, 23. července, b. m. – Markus Wirthovi blahopřeje k trvalému návratu domů a slibuje mu v nejbližší době návštěvu. Též ho informuje o zamítnutí žádosti schwarzenberského archivu ohledně svého vyreklamování z fronty.

Vzácný příteli!

Srdečný dík za Váš lístek ze sedmnáctého tohoto měsíce. Doufám, že Vás tyto řádky zastihnou v domově, a blahopřeji Vám z té duše, že se to podařilo. Mám paprsek naděje, vyvážnu-li odsud se zdravou koží, že se příští měsíc domů podívám, toť se rozumí, že Vás pak vyhledám. Archiv o mne zadal, ale odmítnuto, že prý bez náhrady nejsem postrádatelný – mám však také zadáno o přesazení do zázemí, a chtěl bych nejrady se dostat k intendanci praž[ského] voj[enského] velitelství. Zdaří-li se to a Vy budete doma, pak možná Hluboká do roka by mohla vyjít z lisu tiskařského. [Českého] Krumlova, tuším, je první díl hotov, aspoň mi tak psal tchán. Však o tom všem si, bohdá, pohovoříme! Mějte se dobře a vzpomeňte si zase brzy na mne!

S upřímným pozdravem
Váš starý

Markus.

Korespondenční lístek, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1918, 10. září, Třeboň – Markus informuje Wirtha o programu své dovolené, o rozhovoru s profesorem Šustou ohledně svého vyreklamování z vojny a navrhovaného udělení čestného doktorátu Františku Marešovi, o pobytu vrchnosti na zámku Hluboká a o svém odjezdu do Bolzana.

V Třeboni, dne 10. září 1918.

Vzácný příteli,

než zase odjedu na tu vojnu, musíme se přece dostaviti s několika řádky na rozloučenou. Tak rychle těch pět neděl uteklo, ani jsem se nenadál, a už je tu konec – za týden už jsem zas tam, jedu v neděli, tentokrát jen do Bolzana, jesti' tam naše divise na „retablýrunku.“

Jak se Vám vede doma v civilu? Jistě že dobře a zajisté už jste docela zase „v tom.“ Dovolené jsem užil k zotavení. Chodil jsem sice do archivu, zaš'oural jsem si tu i onde, tak ochutnával trochu, ale hloub jsem se do ničeho nepustil. Není nálady, když člověk ví, ať začne cokoliv, že to dodělati nemůže.

Prof. Šusta, jenž tady dlel na dovolené, dnes odjíždí zase do Prahy. Hovořili jsme o ledačems – podaří-li se mi dostat se do zázemí, miní archiv zase o mne zadati, i poprosil jsem pana profesora o přímluvu u gen[erálního] konzervátora, což milerád přislíbil – až věc bude akutní, i na Vás se obrátím s prosbou za laskavou radu a podporu. Také jsme mluvili stran řed[itele] Mareše. Tu jsem se dověděl, že věc byla akutní již roku 1909. Neprošel tehdy návrh prof. Šusty, poněvadž bylo jmenování hromadné; nyní, nebo podle okolností až roku 1920, navrhne věc znovu, pravděpodobně projde. Zdálo se mi, že prof. Šusta s Vámi o tom již hovořil i děkuji Vám upřímně za laskavost.

Jinak tady nic nového. Kdy Scheichl přijde do penze nevím, mluví se o 1. říjnu. Vrchnost dlí nyní na Hluboké, asi za tři týdny přijde sem a na zimu pojedje zase na Hlubokou, bude však obývati toliko „Štekl.“²⁴⁰ Prohraboval jsem se ve svých materiáliích k Hluboké, našel jsem i ještě látku už rozpracovanou, resp. opisy z jindř[icho]hradeckých účtů pro Pam[átky] arch[eologické], ale nemohl jsem se teď v tom kloudně vyznati, tak jsem to nedokončil, ostatně se teď beztak nic netiskne. A propos: materiál k stavebním dějinám zámku jest u Vás, že? Aspoň jsem ho ve svých věcech nenašel a pamatuji se jaksi v mlhách, že jsem Vám ho krátce před válkou poslal. Pojedete na Hlubokou? Dohovořil jste se se Scheichlem? Máte teď asi hodně práce. Budou zase vycházeti Um[ělecké] poklady? Mnoho známých se mne na to ptalo, nemohl jsem jim ovšem dáti odpovědi.

Jak přijedu na místo, zase se Vám přihlásím, abyste znal mou adresu. Těším se, že se brzy zase od Vás o Vás dovím a zůstávám s upřímným pozdravem

Váš zcela oddaný

Markus.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

42

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1918, 12. září, Praha – Wirth informuje Markuse o rozhovoru s profesorem Šustou ohledně udělení čestného doktorátu Františku Marešovi. Dále Markuse ujišťuje, že jeho rukopis ke stavebním dějinám Hluboké má uložený u sebe a sděluje mu, že k další práci na Hluboké se dostane nejspíš až napřesrok.

---

²⁴⁰ Z německého Stöckl (patrová budova). Budova postavená v roce 1864 v novogotickém stylu stojí při cestě k hlubockému zámku a byla určena k ubytování schwarzenberských zaměstnanců. Daniel KOVÁŘ – Pavel KOBLASA, *Město*, s. 127-129.

V Praze 12./9. 918.

Milý příteli,

děkuji za list z 10. září a přeji Vám, aby ten nynější odjezd nebyl na dlouho. Že jedete do Bolzana Vám přeji, budete přece trochu blíže kultuře. V civilu se mi vede ideálně, jsem jako znovuzrozen a opravdu již dokonale „v tom.“ S prof. Šustou mluvil jsem včera v Unionce (je velmi přepadlý po nemoci) a myslím, že věc M[areš] vzal úplně za svou a ji prosadí. Ostatně Vám ještě napíši, jak věc postoupí. Co se týče mých styků ve Vašem zájmu, učiním všecko, čeho si budete přát, jakmile budete v zázemí. Materiál k stav[ebním] dějinám zámku hlubockého je u mne, ale *jen* přístavba v 19. století, jiné věci ne. Vaše partie v r[u]k[o]p[ise] je ovšem celá u mne. S Hlubokou nebude teď nic, snad napřesrok na jaře nebo v létě, ale ještě budu panu Sch[eichlovi] psát. Škoda ho! Nevím, najdu-li tolik dobré vůle a ochoty u jeho nástupce. Umělecké poklady začnou opravdu vycházeti, dal jsem všecko do pořádku a teď se již sází. O novou adresu Vás snažně prosím! Buďte hodně zdrav!

Váš věrně oddaný

Wirth.

Korespondenční lístek, rukopis.

Pod textem Markusova poznámka: Praes. Bolzano 18/IX. 1918.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

43

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1918, 29. října, Linec – Markus informuje Wirtha o svém pobytu v Linci, žádá ho o přímluvu stran svého návratu do zázemí a dotazuje se na novinky v umělecko-historických kruzích.

Linec, dne 29. října 1918.

Vzácný příteli,

posílám Vám upřímný pozdrav z mého nynějšího působiště! Jsem tady od týdne – opouštěl jsem divizi v Bolzanu, právě když měla odejít na Piavu. Události se hrnou překotně, jenže o něco dříve, nežli jsme při poslední setkané mysleli. Kéž by se nyní jen vše hezky zticha odbylo! Docela dobře se mi tady líbí a daří, ale čekám toužebně na okamžik, kdy budu moci trvale se vrátit domů. Tchán asi nyní zakročí, prosím Vás za laskavou podporu, popřípadě mu dopište, máte-li nějaké pokyny; oklikou přese mne to jde nyní tuze pomalu. Mějte předem mé srdečné díky.

Jinak tady počínám trochu okřívati. Měl jsem jít do zázemí už aspoň před rokem, teď, myslím, už to skoro ani nestojí za to. Pro každý případ jsem tady blíže domovu a návrat snazší. Nyní domu nemohu, protože do Čech a na Moravu dovolená i služební cesty jsou úplně zaraženy. Doufám, že to dlouho nepotrvá. Snad mne odsud jakožto „cizince“ vypovědí, tak se možná dostanu domů „šupem.“ Co je jinak u nás nového? Myslím v našem historickém světě, ač jinak také nejsem valně o ničem

zpraven, české noviny mne nedocházejí, tož jsem odkázán jen na vídeňské listy. Zbude li Vám chvilka, vzpomeňte si zase řádkem na mne!

S upřímným pozdravem

Váš zcela oddaný

Markus.

Kartička, rukopis.

Pod textem Markusova poznámka: Kaiser Wilhelmsplatz 6, II. St.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

44

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1918, 4. listopadu, Třeboň – Markus obeznamuje Wirtha s bouřlivým děním posledních dnů v Linci a o své cestě vlakem zpět do Třeboně. Vyjadřuje své obavy ohledně plynulého zásobování obyvatel a z následné hrozby bolševismu nově vzniklé republice. Wirthovi též sděluje, že se Schwarzenbergové doposud nepokusili vyvézt žádné historické památky ze země a je si jist, že tak v budoucnu ani neučiní. Zajímá se rovněž o aktuální dění v oblasti archivnictví a památkové péče.

Třeboň, dne 4. listopadu 1918.

Vzácný příteli!

Myslím, že jste mé řádky z Lince asi obdržel – snad se trochu podivíte, uvidíte-li, že Vám dnes píši z Třeboně. V Linci šlo vše páté přes deváté, dav plenil a zapálil kasárny zámecké a továrnu (Fabrikskaserne), takže předevcírem (2. listopadu) o jedenácté hodině muselo býti proklamováno stanné právo a pořádek obnoven plukem císařských myslivců povoláním z Vocklabrucku²⁴¹ [?]. Po proklamaci a ustavení státu německorakouského, když v něm zřizovány rady vojáků a tito vzati do slibu na tento nový státní útvar, nebylo pro mne více místa v Linci. Jako sta a tisíce jiných jsem předevcírem odpoledne z Lince odjel domů. Jízda byla ohavná, zcela po ruském způsobu, jako jsem viděl vojáky v Ukrajině. Vozy přečpané, plné chodby, stupátka i na střechách voják vedle vojáka. A vlak se šinul pomalu, úžasně dlouhý, dva stroje jej sotva vlekly. Konečně však přece jsem se dostal domů.

A tak dnes zasedl jsem zase ve své kanceláři a píši Vám tyto řádky v staroslavném archivu třeboňském. Byl bych tuze rád, kdybych tu mohl zůstat již trvale, však nevím, zda ještě jednou nebudu se musit loučit se vším, co mi milé a drahé, jehož déle čtyř let jsem musil býti vzdálen. Rozumí se, že se nevyhnu své povinnosti, když toho bude zapotřebí, ale přirozeně bylo by mi milejší, kdyby toho právě zapotřebí nebylo.

---

²⁴¹ Vöcklabruck je hlavní město stejnojmenného okresu v jihozápadním Horním Rakousku v oblasti Hausruckviertel.

Tak náhle to vše přišlo. Když jsem [v] létě byl u Vás, mysleli jsme ještě rok, snad i dva, a hle, zhroucení dostavilo se tak náhle, že by se toho sotva kdo byl nadál. Když jsem překročil české hranice, imponoval mi ten klid důstojný našich lidí, kéž by jen tak zůstalo i nadále. Hlavně, aby náležitě fungovalo zásobování, ale to bude zajisté značně obtížné a bojím se, aby neuvázlo. Pak by nám hrozilo nebezpečnoství bolševismu, jenž nepochybně by asi pohřbil naši mladou českou svobodu. Obávám se, že by socialismus, jenž se zdá nabývatí převahy, byl povahy jen ryze destruktivní, a válka nám přece už tolik hodnot zničila, že nemáme ničeho nazbyt, aby se ještě dále mohlo ničit.

Rozkaz Národního výboru, aby se nijak památky historické nevyvážely, máme zde již zcela oficielně. Ze strany knížecí nestal se o to žádný pokus a nepochybují, že tomu bude také tak v budoucnosti. Co se děje nyní v historickém světě? Organizuje se nějaká památková a archivní rada? Nebo ponechává se to vše dobám urovnanějším?

Jste-li informován, prosím Vás, za laskavou zprávu, která se věc má s vojenským hlášením. Pídl jsem se po nějaké příslušné vyhlášce, ale nenašel jsem ničeho a také zdejší orgány národní mi nemohly více pověděti. Zajel bych si eventuelně stran toho do Prahy, pak bychom si, v nejbližších dnech, zajisté pověděli více.

Těším se na znaménko života od Vás a zůstávám
s upřímným pozdravem
Váš zcela oddaný

Ant. Markus

Dopis, rukopis.

Dopisní papír s monogramem A·M umístěným v levém horním rohu první strany dopisu.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

45

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1918, 6. listopadu, Praha – Wirth nabádá Markuse jak postupovat, aby byl zproštěn vojenské služby. Vyvrací Markusovy obavy z rozšíření bolševismu a obeznamuje ho s aktuálním děním na Slovensku. Rovněž ho informuje o nově vznikající organizaci v oblasti archivnictví, muzejnictví, památkové péče a o chystaném navrácení kulturních památek z Vídně do Prahy.

V Praze, 6./11. 918.

Drahý příteli,

uvítal jsem Vaše psaní s jásotem. Vítám Vás nejsrdečněji a doufám, že už zůstanete v archivu. Věc je taková: *všichni* důstojníci zásobovacího sboru se hlásí *zde*, v Praze, tedy i Vy musíte své hlášení provést, *třeba i písemně*. *Současně* však dejte si vystaviti /jednak od chefa archivu, jednak od okresního Národního výboru třeboňského/ žádost, abyste byl ponechán na svém místě, kde je Vás potřebí a ujišťuji

Vás, že tomu bude vyhověno v té formě, že dostanete půlletní dovolenou, což při dnešní situaci znamená, že již vůbec vojensky sloužiti nebudete. Ať se v žádosti archivu i o[kresního] n[árodního] v[ýboru] zdůrazní, že je Vás hlavně třeba k organizačním pracem ve městě.

Vzpomínal jsem hned v pondělí, kdy jsme se po kapitulaci Rakouska vyhrnuli na ulice, na Vás, co děláte, na naše poslední hovory a na naději, že budete konečně moci pracovat. A teď à tempo Váš list téhož obsahu – jak duše často korespondují!

O rozšíření bolševictví *zatím* není obav. Kázeň se utužuje, pluky staví se malé (jen o šesti stech mužích), aby se mohli velitelé na své lidi absolutně spolehnouti. Všechny excesy se zarazí [?] mocí (chtějí to i socialisté v N[árodním] v[ýboru], protože mají příklad z Ruska). Na Slovensku je na moravských hranicích připraveno sto tisíc lidí, půjde se jistě na Pešť a Slovensko se vynutí, to je již pevné odhodlání a podaří se, Maďaři jsou teď bezmocni; na jejich tzv. neutralitu se nic nedá, *my* jsme s nimi ve válečném stavu.

V historickém světě je báječný ruch. Organizuje se. U N[árodního] v[ýboru] je kulturní komise (= budoucí ministerstvo osvěty), která má osm poradních sekcí. Sekretářem komise je dr. Štech, já jsem v sekci *muzejní*, Guth v sekci pro *ochranu památek*, mimo to jsou sekce pro *archivy*, *knihovny*, *divadlo a hudbu*, *propagandu* v cizině (výstavy, revers, kolonie stipendistů), pro *ráz* měst a vesnic, pro *reformu uměl[eckého] školství*, pro *očistu* jazykovou a národní (lidová výchova).

Archivy a věci z Vídně přijdou zpět, to je už *jisto*. Dr. Pečírka se vrátil, dr. Morávek čeká ve Vídni, aby balil archiv min[isterstva] vnitra. Ze Zemského archivu, který splyne s místodržitelským, bude státní ohromný archiv i se školou pro výchovu archivářů, vedle toho vznikne asi velký soudní archiv. Vašemu archivu jistě připadne veliká úloha organizační pro celé jižní Čechy; bližší informace by Vám dal buď dr. Borovička, buď ředitel archivu dr. B. Novák.

Tak nazdar a na shledanou! Bratrské obejmutí z radosti nad mladou republikou Vám posílá Váš věrný a oddaný

Wirth.

Dopis, rukopis.

Hlavičkový papír Umělecko-průmyslové museum Obchodní a živnostenské komory v Praze.

Pod textem Markusova poznámka: Praes. Třeboň, 7. listopadu 1918.

SOA Třeboň, pozůstalost Antonína Markuse.

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1918, 10. listopadu, Třeboň – Markus Wirthovi děkuje za poskytnutou radu, podle které se zachoval, a opět prosí o přímluvu u úřadů ohledně svého zproštění vojenské služby. Schvaluje vznik Československé republiky a lituje, že nemohl být osobně přítomen převratným událostem. Seznamuje Wirtha se svými nejbližšími pracovními plány a zmiňuje možné zestátnění knížecích archivů a movitých památek v zámeckých objektech. Konečně nabízí Wirthovi v případě potřeby své služby.

V Třeboni, dne 10. listopadu 1918.

Vzácný příteli,

srdečně Vám děkuji za Váš list, podle něhož jsem se zachoval. Hned šla má přihláška na vojenské velitelství v Praze a rovněž tak žádost archivu, stvrzená a doporučena místním národním výborem i politickým úřadem. Nezlobte se tedy na mne, pakliže Vás prosím za laskavou přímluvu u vojenského velitelství, nebo u N[árodního] v[yboru], jak to sám za dobré uznáte. Prosím ještě jednou, nezlobte se na mne, když Vás, na němž tolik spočívá práce, olupuji ještě o kousek drahocenného času.

Měl jsem nesmírnou radost z Vašeho listu. Přiznám se Vám, když jsem v Linci v kavárně z německých novin 29. října se dovídal o tom, co se den před tím stalo v Praze, slzy řinuly se mi z očí. Lítost mne naplnila, že jsem nemohl býti svědkem bezprostředním těchto událostí. Pamatujete se, když jsem v létě byl u Vás, že jsem ještě se nevzdával myšlenky monarchie u nás. Dnes nemohu, než říci upřímně, musilo to tak přijít a dobře, že to tak přišlo. S lidmi, kteří se k nám znají, jen když musí, jejichž srdci jsme cizí, jejichž předkové každé dané nám slovo věrolomně zrušili, nemůžeme mítí více pranic společného. Proto, nechť žije mladá naše republika!

Slavnosti prošly, nastává zase práce. Ouřaduji pravidelně v archivu jako v době předválečné a orientuji se, kde jsem před čtyřmi lety přestal. Našel jsem rozepsané materiále o stavbách na Hluboké, skoro hotové k tisku, až ještě přehlédnu a konečně upravím, smím Vám to zaslat pro „Památky“? Pak hodlám se zas pustit do hospodářských věcí 15. století. Hodně práce nám dá asi organizace. Jakmile se vyjasní můj vojenský poměr, dám se hned do jednání se Zemským archivem. Dnes publikované nařízení o velkostaticích²⁴² dává tušit další vývoj. Myslím, že archiv náš a ostatní knížecí archivy přejdou do správy zemské. Orientuji se v té věci zatím, a jak o věci přemýšlím, vyrůstá mi pod rukou celý program. Co bude s památkami v zámčích? Dojde-li také tam k zestátnění, bude hojnost práce na léta.

Mohu-li Vám býti jakkoli k službám, rozumí se, vždy že podle nepatrných sil mých bezpečně na mne můžete počítati. Do Prahy nyní jeti nemíním, ale uznal-li byste kdy, že je mé přítomnosti v té či oné záležitosti třeba, jen mi dopište a přijedu.

²⁴² Rozumí se zákon č. 32/1918 Sb. z. a n., o obstavení velkostatků, který byl prvním krokem k pozemkové reformě.

Tož nezlobte se na mne, že Vás opětně obtěžuji prosbou za přímluvu, a buďte ujištěn mou upřímnou úctou a oddaností. Nazdar! S mnoha pozdravy
Váš oddaný

Markus.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

47

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1919, 24. ledna, Třeboň – Markus oznamuje Wirthovi, že vypracoval návrh organizace schwarzenberského archivnictví a zaslal jej Kamilu Kroftovi. Wirtha pobízí, aby dokončil svůj text k Soupisu hlubockému a zaslal mu jej. Dále ho žádá o zprostředkování prodeje historického meče soukromým majitelem nějakému muzeu.

V Třeboni, dne 24. ledna 1919.

Vzácný příteli,

ještě jednou přijměte můj neupřímnější dík za Vaši laskavost, s níž jste se ujal mé věci. Kdyby to beztak nebylo šťastně skončilo, Vaše intervence jistě by byla způsobila příznivý obrat, ještě jednou tedy srdečný dík!

Tchán byl překvapen, když jsem mu řekl, že [Český] Krumlov již vyšel a je vyložen ve všech knihkupectvích²⁴³ – konečně prý! Což arciť při nynějších nesnázích tiskárenských není divu.

V Třeboni našel jsem vše po starém; dal jsem se hned do toho organizačního návrhu pro pana prof. Kroftu. Dnes jsem to odeslal, však nevím, budou-li pan prof. a dr. Borovička spokojeni, mělť jsem na to příliš málo času, než abych byl mohl probrati vše a tak důkladně, jak bych si přál. Co se Hluboké dotýče, budu po chvílích vše chystat k letnímu zajezdu tam. Je-li Vám to možné, dokončete ze své strany ten stavební vývoj – slíbené doplňky, resp. materiál k všeobecnému úvodu, zašlu Vám co možná brzy.

Včera tu byl syn toho majitele meče z 15. století z Chlumce; rádi by ho prodali, protože za dnešní drahoty každý halěř jim je dobrý.²⁴⁴ Požádal mne tedy ředitel Mareš, když již Vám píše, abych se Vás optal, zda vláda by ten meč nekoupila nebo některé muzeum. Popis meče v Soupisu Třeboňska str. 26. Prosím Vás za lask[avou] zprávičku.

²⁴³ František MAREŠ – Jan SEDLÁČEK, *Soupis. Politický okres českokrumlovský I, Okres, XLI*, Praha 1918.

²⁴⁴ Majitelem meče byl kupec Patták. Jednalo se o tzv. handžar, 73 cm dlouhý, po válečníkovi Janu Vítovci z Hřebene, ozdobený půlměsícem, hvězdou a sluncem ve zlatě, s vyrytým nápisem na hřbetě: JOHANNES WITOWICZ BANVS SLAWONIAE 1460. TITÍŽ, *Soupis. Politický okres třeboňský, X*, Praha 1900, s. 26.

Nová zima přišla pozdě, ale přišla přece. To bych se byl nyní poměl na Slovensku. Odsud z tepla se to přece jenom kouká lépe.

Nazdar! Děkuji Vám ještě jednou a s uctivým pozdravem zůstávám
Váš oddaný

Markus

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

48

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1919, 16. února, Třeboň – Markus žádá Wirtha o nějaké vhodné zaměstnání pro slečnu Wanklovou, dceru třeboňského badatele. Wirthovi dále sděluje, že se z popudu knížete Schwarzenberga věnuje sepisování svých pamětí z války a též dějinám schwarzenberských archivů. Informuje ho rovněž o aktuálním politickém dění v Třeboni a projevuje zájem o činnost archivní sekce v souvislosti s nově vznikající organizační strukturou archivů.

V Třeboni, dne 16. února 1919.

Vzácný příteli,

prosím, abyste se nelekal, když uzříte zase jednou psaní ode mne – toť víte, že jdu zase s nějakou prosbou. Před třemi týdny psal jsem Vám o tom meči (handžáru) z Chlumce;²⁴⁵ vím, že jste tuze zaneprázdněn a jest také možné, že sám vyčkáváte rozhodnutí některého jiného rezortu, nicméně ptám-li se Vás dnes po té věci, nezazlívejte mi to jako nějakou urgenci, a buďte ujištěn, že se dotazuji jen pro kontrolu, došel-li můj list správně do Vašich rukou. Jestliť to ku podivu, že čím dále, tím více dopisů se mi dopravou ztrácí, takže jsem již i na poště reklamoval.

Druhá věc netýká se osoby mé, nýbrž slečny Madlenky Wanklové. Má místo v muzeu brněnském,²⁴⁶ ale vždy jen na rok s královskou odměnou sto korun měsíčně. Ráda by jednak do Prahy a přirozeně by též chtěla zlepšení svého hmotného postavení. Poněvadž tu běží nejen o dceru vynikajícího našeho badatele,²⁴⁷ ale také o osobu, jež celým svým veřejným působením a literární činností prokázala náležitou kvalifikaci, prosím Vás, byv o to slečnou požádán, abyste si na ni vzpomněl, kdyby se někde vyskytlo nějaké vhodné místo v některém muzeu nebo pod. Snad by bylo nejlépe, kdyby slečna sama Vás někdy vyhledala v ministerstvu, aby konkrétněji Vám žádost svou mohla přednésti. Nemáte-li ničeho proti tomu, prosím Vás za laskavou zprávu.

---

²⁴⁵ Chlum u Třeboně.

²⁴⁶ Františkovo muzeum, nynější Moravské zemské muzeum v Brně.

²⁴⁷ Jindřich Wankel (1821-1897), významný moravský archeolog a speleolog.

V archivu mám toho teď tolik, že nevím, nač bych se měl vrhnouti dříve. Pro jasného pána²⁴⁸ píši nyní své paměti z vojny. Vyzval k tomu všechny své zřízence a úředníky z války se navráťivší, jednak z osobního zájmu, jednak aby paměti ty, za čerstvosti upomínek sepsané, dochovaly se budoucnosti. Pro dějiny našich archivů mám snesený již bohatý materiál, takže co nejdříve počnu již se skládáním hotového říkání. Jakmile se proderu ještě skrze těch několik fasciklů příslušných akt, napíši ještě ten hist[orický] úvod k Hluboké a hned Vám ho zašlu, tak jak jsme se smluvili.

Jinak tady u nás nic nového. Každou neděli jsou tu schůze; vždy je pořádá nová politická strana, jen program je týž pokaždé: rozdělení velkostatků. Každá strana to slibuje jinak. Docházím k tomu výsledku, že je to heslo volební a agitační, a dojde-li k tomu tak překotně, jako to ti řečníci lidu slibují, pak je jen tuze podobné pravdě, že výsledkem bude fiasko, jež odstůně národ jako celek. Caveant consules...²⁴⁹

Když již Vám dnes píši, vzpomněl jsem si, že [Český] Krumlov již před měsícem byl na knihkupeckém trhu – autor dodnes ještě nemá jediného exempláře. Má to snad své důvody nebo je to přehlédnutí v expedici Akademie? Budete-li mluvit s panem Kožíškem, račte se na to optati.

Co dělá archivní sekce? Chystá se už něco? Na Váš obor se ani nemusím ptát, zahájil jste práci o hodně dřív a léta už jste půdu připravoval. U archivů to jistě bude obtížnější, proto, že venkovská organizace musí se teprve vybudovati, kdežto Vy v městských a krajských muzeích přece už máte jakousi kostru. Viděl jste návrh můj na úpravu našeho (sc. [?] švarcenberského) archivnictví? Zabývám se věcí stále podrobněji a vidím, že to bude nejlepší způsob řešení. Ba, i kdyby k zestátnění nedošlo, mínil bych jednou navrhnouti jasnému pánovi organizaci na tento způsob.

Tož prosím Vás ještě jednou, nezlobte se, že Vás zase obtěžuji a zachovejte mi i nadále svou přátelskou přízeň a náklonnost. Vyprošuji si uct[ivé] ruky políbení mil[ostivé] paní a zůstávám s upřímným pozdravem

Váš oddaný

Markus.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

---

²⁴⁸ Jan Nepomuk II. ze Schwarzenberku (1860-1938).

²⁴⁹ „Caveant consules, ne quid res publica detrimenti capiat.“ V překladu: Ať konzulové dbají, aby stát neutrpěl škodu. Obecná formulace používaná v římské politice v časech krize. Senát se takto obracel na konzuly v mimořádných situacích. Za pomoc při překladu a vysvětlení významu vděčím PhDr. Stanislavu Doležalovi, PhD.

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1919, 19. února, Praha – Wirth Markusovi oznamuje, v jakém stádiu se nalézá záležitost prodeje historického meče. Vyjadřuje politování nad tím, že Františku Marešovi nebyl dosud dodán autorský výtisk Soupisu krumlovského ze strany Akademie. Markusovi dále sděluje, že Krofta i Borovička byli nadšeni jeho návrhem organizace schwarzenberského archivnictví a informuje ho o činnosti archivní sekce ve věci vídeňské likvidace.

V Praze 19./2. 1919.

Milý příteli,

mám připravenou obálku na Váš dopis jistě již týden, ale čekal jsem opravdu na *odpověď ministerstva zahr[aničních] záležitostí, jemuž jsem předal záležitost s mečem*. Promiňte tedy a mějtež zde odpovědi k oběma dopisům, z 24. ledna i 16. února. Odpovím podle bodů:

- 1.) O meči tedy odpovědi nemáme, ale budeme ji urgovati.
- 2.) Že autor dosud nemá výtisků [Českého] Krumlova je ovšem neslušnost, ale vysvětlitelná v kanceláři Akademie, kde tzv. ředitel²⁵⁰ je vrták, kde faktotum Kozíšek chudák letos v květnu zemřel a jeho dcera, která vede za něho agendu a expedici, teď právě celý měsíc těžce stonala. Nejlépe, když pan tchán dopíše oficiálně kanceláři, aby mu volné exempláře poslala.
- 3.) Prof. Krofta a Borovička byli Vaším elaborátem nadšeni, také Vám, tuším, oficiálně poděkovali. Archivní sekce se tím zabývá pilně. Mají teď v hlavě (a my všichni) práci s rozpočtem a s likvidací vídeňskou. Dr. Štěch²⁵¹ a Borovička jedou v pondělí do Paříže na konferenci mírovou (s likvidačním materiálem). Nejbolestnější je, že archiv místopředselský se dal do služeb min[isterstva] vnitra a úplně vypověděl Kroftovi podřízenost (bolševici!), stejně to dělají agrárníci, kde je Krejčík²⁵² již jmenován. Smutné poměry a nekázeň!
- 4.) Slečně Wanklové napište laskavě, ať se poradí s panem Žaludem²⁵³ v Nár[odním] muzeu, my zatím jí *nemůžeme pomoci*, dokud nebude Národop[isné] muzeum státním. Říkám to přímo, aby neměla zvláštních nadějí.
- 5.) Na Hlubokou se těším. A budete-li mít ty věci pro Pam[átku] archeol[ogické], pošlete, prosím!

Nazdar! Rukulíbám mil[ostivé] paní a jsem Váš vřele oddaný

Wirth

Nebojte se, ani vyvlastnění není tak horké jak se uvaří.

²⁵⁰ Osobu se mi nepodařilo blíže indentifikovat.

²⁵¹ Václav Vilém Štech (1885-1975).

²⁵² Adolf Ludvík Krejčík (1877-1958).

²⁵³ Augustin Žalud (1872-1928).

Dopis, rukopis.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

50

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1919, 17. března, Třeboň – Markus žehrá na politické poměry jak v republice, tak na Třeboňsku a vypočítává zásluhy šlechty na poli kulturním, vědeckém, v oblasti hospodářské apod., zejména pak vyzdvihuje zásluhy Schwarzenbergů.

Třeboni, dne 17. března 1919.

Velevážený příteli!

Upřímně děkuji Vám za poslední Váš list a obsažené v něm zprávy. Byl bych tak již dříve učinil, ale jsem ve stálém víru, „wie im Hexenkessel“,²⁵⁴ takže jsem s to sotva, abych běžné věci vyřídil. Zlé jest, že nynější poměry jsou stále ještě tak neujasněné, že vzduch ustavičně jest těžký jako by před bouří a tlak té atmosféry silně spočívá také na nás. Mnohé a mnohé se mi v republice nechce líbiti. Díval jsem se z vojny na naši budoucnost skly tehdejší národní svornosti, a toho jsem ani ve snách se nenadál, že krásnou tu jednotu by někdo mohl chtít ničit. Je to věčná škoda, že sociální problémy již dnes se derou tolik do popředí ... A boj stran mezi sebou od stran socialistických je veden tak neurvale, surově, takže člověk je velmi znechucen. Vy v Praze toho snad ani tak nepocítujete jako my zde, kde vezíme přímo uprostřed té vřavy, tj. kde každý své pol[itické] odpůrce zná osobně. Mám tu tak příležitost pozorovati duši davu. Lid z převážné většiny neví co chce, hesel agitačně doň vnesených chápe se dychtivě jako tonoucí stébla. Jsou i rozumní jednotlivci, ale těch je pořádku a zfanatizovaná láje [?] je překřičí. To krásné idylické naše Třeboňsko a dnes by je nepoznal člověk, nevěřil, že jsou to tíž lidé, kteří ještě před nedávnem byli nejloajálnější občané rakouští. Doufejme, že na rozhodujících místech prorazí zdravý rozum a že nic ještě není ztraceno. Zkrátka, leccos jsem si představoval jinak. Pustil jsem se teď úplně do minulosti a doufám, že tedy v dohledné době něco usmolím. Pro dějiny našich archivů mám materiál už skoro kompletní a sháním teď ještě doplňky k Hluboké, jak pro Soupis, tak k dějinám panství. První díl: Páni a poddaní, mám zhruba hotový (dějiny hradu a podhradí), ale nevím ještě, kam to dám. Optám se na to dra. Kazimoura,²⁵⁵ nevydalo-li by to družstvo, jež vydalo Chaloupeckého Rebelii na Podřipsku.²⁵⁶ Měl bych chuť polemizovat s Novotným-Kolenským²⁵⁷ pro jeho články v Jihočeských listech, ale nechám toho. Vše půjde svou cestou, byť pan Novotný sebevíce si osoboval pózu konečného diktátora. Konečně články Novotného nejsou ještě z nejhorších, místy aspoň se snaží býti objektivní. Čeho je mi líto, je to, že se šlechta tak

²⁵⁴ Rozumí se: jako v čarodějnickém kotli.

²⁵⁵ Josef Kazimour (1881-1933).

²⁵⁶ Václav Chaloupecký, *Česká rebelie na Podřipsku. Historie o poddaných a pánech z let 1619-1621*, Praha 1918.

²⁵⁷ Vojtěch Novotný-Kolenský (1881-1945).

hází všechna do koše en bloc, nepíše a nemluví se o ní jinak, než jako o zlodějích a zločincích. Jistě, „naše“ šlechta si nemohla celým svým jednáním získati mnoho sympatií v českém lidu, ale nebyli jsme tím také vinni? Ale neběží mi o to, ale třeba být i sociálně spravedlivým: nikde nepadne skoro slůvka uznání pro kulturní věci, jež mnozí kavalíři vykonali. Jen zde na Schwarzenbersku: všecky ty meliorace, zvelebení a zkrášlení kraje, dobročinné nadace, dary dávané opravdu podle evangelia, aby levice nevěděla ..., podporu umění i věd ... Dojde-li k vyvlastnění, jak ti horkokrevní po tom volají, rád bych věděl, budou-li noví držitelé ochotni ve formě přírážek platiti na takové věci ceny ideální jen obnovy veliké ...

To jsem se rozklábosil, vidíte, až jsem se octnul na konci papíru. Končím tedy s prosbou, abyste, až budete mít chvíličku volnou, zase si na mně řádečkem vzpomněl. Na mil[ostivé] paní vyprošuji si ruky políbení, s upřímným pozdravem jsem

Váš zcela oddaný

Markus.

Tchán dokončil právě [Český] Krumlov zámek.²⁵⁸ Mohlo by se začít tisknout. Hist[orický] materiál je v tom obrovský.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

51

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1919, 22. března, Praha – Wirth Markusovi nastiňuje postup při vyvlastňování velkostatků a současně se mu svěřuje se svými obavami o další osud zámeckých objektů a přilehlých parků. Reaguje na Markusovo znechucení nad politickými poměry s tím, že tyto jsou v naší republice obdobné jako jinde v Evropě a vyjadřuje naději v lepší budoucnost. Zajímá se, kdy a u koho Markus vydá své dějiny schwarzenberských archivů. Rovněž Markusovi sděluje, že má určité výtky k popisným částem již vydaných Marešových Soupisů, a sice českokrumlovského (I. – venkovský okres) a prachatického. Nabízí mu, že je ochoten zrevidovat druhý díl rukopisu Soupisu českokrumlovského (II. – zámek a město) ještě před jeho vydáním, ale obává se Marešovy reakce.

---

²⁵⁸ Soupis památek věnovaný městu a zámku Český Krumlov nikdy tiskem nevyšel, protože krátce před jeho dokončením zemřel jeden z autorů Jan Sedláček, což situaci velmi zkomplikovalo. Strojopisný text o třech stech stranách je uložen v Ústavu dějin umění AV ČR, v. v. i., kde v současné době probíhá jeho ediční zpracování. Jana MAREŠOVÁ, *Dědictví*, s. 50.

V Praze 22. března 1919.

Milý příteli,

potěšil jste mne svým obsažným listem ze 17. března (šel do Prahy více než dva dny!). Čas Vám zatím dal odpověď na hlavní otázku, kterou jste se v listech obíral: anketa vyvlastňovací je hotová věc, do čtrnácti dnů máme osnovu zákona a do konce roku také již jasno, jak věc bude metodicky postupovat. Dosud vím ze zákulisí toto: pro letošní sezónu půda zůstane, třeba již teoreticky vyvlastněná, v rukou a režii dnešních majitelů, kteří budou nuceni (pod trestem za velezradu na republice) obdělat všechnu plochu a sklizenou úrodu odvést za stanovené ceny státu; napřesrok začne již i v praxi dělení půdy. Nikdo nebude vyňat, ani pan Schwarzenberg nebude mít více než sto až sto padesát hektarů půdy (bez lesů). Následky jsou dnes nedozírné, ale my se již třeseeme o osud zámků, parků, alejí atd. Nutím pana ministra,²⁵⁹ abychom měli hned od počátku v anketě zástupce a naléhali na záchranu všech starožitných budov (i dvorů), na úpravu poměrů patronátních atd., a podám hned zpředu obrněné ohrazení proti rozhodování o těchto věcech bez naší součinnosti.

Co píšete o zklamaných nadějích, které jste měl v cizině o svornosti v republice, ozývá se více či méně v duši všech. Ale neříkejte se na to černě. Poměry jsou u nás evropské, o nic horší nežli v Anglii nebo Francii a *lepší* než v Rusku, Německu, ba i v Polsku a Jugoslávii. Tedy hlavu vzhůru a nemyslete na idylu! Žijeme hořkou, strašnou skutečnost a pykáme za pět let války! Uvidíte, že v pěti letech budeme sanováni, a i když si to nepřiznáme, docílíme zase blahobytu. Ideální svornost nebude už nikdy, takové okamžiky jsou v době tak vypjatého individualizmu, jako je naše, velmi vzácné a nevracejí se; ale i těch pár měsíců svornosti neslo ovoce, krásné ovoce, jak sám vidíte na politické situaci.

Sociálního postupu nezadržíte; nejlépe je smířiti se se vším a čekati. Vyvlastnění maximálních požadavků v tom směru, že se při tom i úřednictvo všech kategorií „sveze,“ je nesporné. V tom ohledu jsem kliden úplně, jenom se bojím podceňování duchové kultury proti kultuře čistě technické.

Kde vydáte ty dějiny Vašich archivů? V Č[eském] č[asopise] h[istorickém] snad? O Vaší Hluboké I. (ale nebude to konkurence Soupisu?) jsem mluvil s dr. Chaloupeckým, a ten vyslovil názor, že by to Kazimour jistě vydal a rád.

Články Novotného – Kalenského v Jihočeských listech také čtu, ale myslím, že jsou celkem krotké a shodují se v podstatě s návrhem Sísovým²⁶⁰ [?] a Englišovým,²⁶¹ za který se postavila státoprávní demokracie.

Máte pravdu, že se teď, při horké náladě, hází všecko do jednoho koše, ale nebylo nikdy jinak v podobných dobách. A ostatně: dělala strana dnes trpící jinak?²⁶² Zač považovala paušálně národ? Koho uznávala? Byla jen stínem demokratická? Mlýny Boží melou pomalu, ale jistě a teď generace nynější pyká za deset generací předchozích. Jakáž pomoc!

---

²⁵⁹ Gustav Habrman (1864-1932).

²⁶⁰ František Sís (1878-1938).

²⁶¹ Karel Engliš (1880-1961).

²⁶² Domnívám se, že zde má Zdeněk Wirth na mysli obecně šlechtu.

Náramně mne potěšilo postskriptum, že je [Český] Krumlov hotov (zámek sám či zámek plus město?) a opravdu bych se velmi těšil, kdyby to hodně brzo vyšlo, což i vzhledem k stáří páně radovu je velmi nutné. Mám k tomu dvě sdělení:

- 1.) Mám zde (kvůli reprodukci Hluboké) již od roku 1914 fot[ografické] album z knihovny hlubocké, kde je též [Český] Krumlov – celkové pohledy na město i zámek – z let sedmdesátých devatenáctého století. Kdyby pan tchán neměl pohledů tak starých, mohly by se pak z nich zde dáti dělat štočky.
- 2.) Ale to je punkt trochu diskrétní a prosím, čtete jej, jak je píši: jde mi to úplně ze srdce, je to pro věc a ne pro osobu. Jak víte, cením si vysoko Soupisy prachatický a krumlovský (I.) pro materiál historický a báječnou píli, ale nezamlčuji výtky, které mám proti popisné části. A tu bych se nabídl, aby byl [Český] Krumlov bez vady, že milerád prohlédnu text letos o prázdninách na místě samém (udělám si výlet z Hluboké) a učiním si poznámky k němu. Co tomu říkáte? Neurazil by se pan tchán? Kdybyste si myslel, že by se hněval, neříkejte mu nic! V případě, že si bude revizi přát, vyprosil bych si text asi v červnu, abych jej mohl prohlédnouti zevrubně, než pojedu na Hlubokou, doma a znal již předem všechn materiál.

A než dost! Jak vidíte, zmohl jsem se jednou také na čtyři stránky. To z radosti nad Vašimi řádky! Nazdar! Poručení Vaší ctěné rodině!

Váš věrně oddaný

Wirth.

Dopis, rukopis.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

52

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1919, 25. března, Třeboň – Markus se s Wirthem domlouvá na postupu, jak by Františku Marešovi šetrným způsobem sdělili odhalené nedostatky v jeho rukopisu krumlovského Soupisu (II.) věnovanému památkám města a zámku. Markus též negativně hodnotí politickou situaci v zemi, kritizuje krajní křídlo socialistů a československou vládu. Předkládá své stanovisko k parcelaci velkostatků a žádá Wirtha, aby mu oznámil jakékoli novinky v oblasti archivnictví nebo památkové péče. Závěrem podává nástin struktury připravované knihy o Hluboké.

V Třeboni, dne 25. března 1919.

Vzácný příteli!

Upřímně děkuji Vám za Váš obšírný dopis ze dne dvacátého druhého tohoto měsíce, jímž jste mi způsobil potěšení veliké nadmíru. Stran [Českého] Krumlova: Váš bod druhý tanul mi na mysl již minule, když jsem Vám psal a také při čtení rukopisu samotného. Když jsem jej po přečtení vracel, lehce jsem se dotknul té části popisné; aniž bych nějak narážel na určitou osobu, jen jsem pravil, že např. u obrazů, kromě dat vnějších a historických, by bylo dobře dáti aspoň zhruba charakteristiku

malby, školy atd. Stejně u architektury. Odpověď nebyla přímo zamítavá, ale zněla v ten smysl, že např. obrazy jsou snůškou, sbírkou neorganicky vzniklou, mnoho z nich pokaženo přemalováním atd. Abych nezapomněl: četl jsem toliko rukopis zámku. Historického materiálu je tam snešeno množství báječné, a kdyby ještě ta stránka popisná odpovídala novějším požadavkům, pak bylo by to zajisté dílo dokonalé. Jak již jsem pravil zpředu, hned jsem na Vás myslel a Váš návrh mi jen pověděl, že jsme měli shodnou myšlénku. A přece jen nemohu se odhodlati, abych návrh ten ještě jednou, a to konkrétněji, opakoval. Já pro svou osobu bych se nikdy nepouštěl do Soupisu sám, protože, přiznám se, necítím se, že bych byl s popisnou část [?], a také jsem to nadhodil. Myslím, kdybyste sem v létě zajel, tchán zajisté by Vám rukopis zapůjčil a v hovoru dala by se pak nepochybně dosíci dohoda, jaké já sám v zájmu věci bych si vřele přál. Naskytne-li se vhodná příležitost, neopomenu učiniti návrh podle Vaší propozice. Nemohla by si Akademie rukopis vyžádati, Vy pak jako recenzent cestou soukromé korespondence s tchánem se dohodnouti? Jak věci dnes stojí, bojím se, že by M[areš] přece jen mohl vycítiti jakési ostří proti sobě (vím, že tomu tak není) a nerad bych, aby nejlépe míněná věc měla ho zabolet. Z Vašich řádků jsem seznal, že smýšlíte podobně a zajisté si rozumíme. Tou oklikou přes Akademii by to asi šlo poměrně snadno. Co se těch obrázků tkne, myslí tchán, že je už má, já sám reprodukoval všechny obrazy Runkovy. Při recenzi textu seznal byste zajisté sám, dalo-li by se ještě co vsunouti.

Velikou radost jsem měl z politické části Vašeho dopisu, jenž byl balšámem na rány, jež duši mé zasazuje Vám tak dobře známý můj pesimismus. Ale přese vše nemohu věřiti, že by krajní křídlo našich socialistů bylo jen strženo světovým proudem. Nelze mi se ubrániti domnění, že je to vše jen komplot ze strany našich nepřátel. Směry sociální a socializující nejsou mi v zásadě nikterak proti mysli a také pokládám za šílenství chtít se stavěti proti, ale vůdcové socialističtí svým jednáním páší přímo zločin velezrady na republice. Nejsem ve svých obavách samojediný. Naše inteligence, pokud nestojí v táboře těch divokých, zde u nás je na mysli krajně skleslá a všeobecně se naříká na to, že nemáme vládu pevné ruky. A myslím, že chybou bylo celé nynější Národní shromáždění. Kdo mu dal legislativní moc? Kdo tam povolal jednotlivé poslance? Kdo vypracoval klíč pro zastoupení stran, jenž jistě neodpovídá skutečnosti? A pak, kdybyste věděl, jak deprimujícím způsobem účinkují zde zprávy, jež sem prosakují o nepotismu u vlády, jakého prý nikdy nebývalo. Vidíme to, odsud utíkají lidé a všichni se dostanou na ministerstva, i bez kvalifikace... arcit' všichni organizovaní soc[ialisté], ať už dem[okraté] – čsl.²⁶³ Mám právě obavy o naši republiku. Nelze upřít, že páni socialisté už silně pohmoždili zahraniční situaci, oni jsou tím vinni, že Dohoda pohlíží na nás jako na méněcenné, na náš stát jako nezkonsolidovaný. Jen oni jsou tím vinni, že potraviny jdou tak pomalu. Dopravní obtíže jsou jistě, ale hlavní je to, že platiti hned nemůžeme a na úvěr Dohoda nedá státu, v němž zítra mohou dosíci vrchu socialisté, kteří dodané potraviny sice zkonsumují, ale závazek placení po vzoru ruském neuznají. Postavení naší delegace na mírové konferenci jistě není tak pevné,

---

²⁶³ Markus zde mohl mít na mysli Československou sociálně demokratickou stranu dělnickou, případně i Československou stranu národně socialistickou.

její hlas tak závažný, jako kdyby měla za sebou stát již úplně upevněný. Ale přeji si z té duše, aby černovidství moje bylo plané.

S těmi památkami, zámky, patronátním právem, to bude těžká věc, bude-li se vše dítí překotně. Nejsem v zásadě proti parcelaci velkých statků, ale musí to být národohospodářsky odůvodněno. A toho nikde nevidím. Ti, kteří chtějí poctivě kus půdy, těch nebude tolik, aby si mohli rozebrati všecku půdu velkých statků. Až přijdou normální poměry, lidé budou z půdy utíkat. Zde na jihu to nebyl vylidňovací systém velkostatku, nýbrž to, že zde je půda špatná a s tou se nikdo nechtěl dříti. Tu se chodí na trh se špatnými premisami a závěry jsou pak podle toho. Velká většina našeho lidu si představuje věc tak, že každý dostane kus půdy, nebude-li se mu to líbiti, prodá ji a má peníze v kapse. Toť se ví, každý myslí, že to dostane zadarmo ... Nedovedete si představit, jakými hloupostmi je náš venkovský lid naštván. Ne zdravý vývoj zastaviti, ale regulovati bych ho chtěl. Bohudíky, ozývají se již podobné hlasy (Herben,²⁶⁴ Komínek²⁶⁵) a jest si jen přát, aby to nebyly hlasy volajícího na poušti.

Jakž stojí věc archivní? Je vše ve stádiu mrtvého bodu, či se něco kutí? Zabývám se někdy svým tehdejším návrhem a vidím, že je dobře proveditelný, doposud bych na něm nemusil měniti ani čárky. Co se těch zámek, památek soukromých i patronátních týče, bude se musiti postupovati velice opatrně, jeť věc velmi spletitá. Prosil bych Vás, hne-li se co, ať v archivnictví nebo oboru památkovém, račte mne zpravit, týká-li se to našich zdejších poměrů, jednak abych byl orientován, jednak, mohu-li, abych podle sil svých byl nápomocen.

Už musím končit, sic bych ještě snad nastavoval, a Váš čas je příliš drahocenný, abych ho tolik směl požadovati pro sebe.

S uct[ivým] ruky políbení paní choti a přátelským pozdravem
Váš zcela oddaný

Markus.

P. S. Hluboká, jak si ji představuji, nebude žádnou konkurencí Soupisu. Ale při shledávání materiálu pro Soupis jsem sebral spoustu hist[orického] materiálu, který by bylo škoda nechati ležeti. V díle prvním chtěl bych probrati vnější historii zámku, podhradí a majitelů, v druhém na způsob Kostí²⁶⁶ projíti dějiny agrární, abych provedl srovnání dominia jihočeského se severočeskou Kostí. Nevím, nevytknul li jsem si metu příliš vysokou, ale pokusím se. První díl snad do podzimka by mohl být hotov, mámť už značný kus už z doby předválečné v rukopise dokončený (žádná náhražka ještě).

---

²⁶⁴ Jan Herben (1857-1936).

²⁶⁵ Snad Karel Komínek (1868 - ?).

²⁶⁶ Josef PEKAŘ, *Kniha o Kostí*, I.-II., Praha 1909, 1911.

Archivy naše mám vyjednány na rok do Zpráv Zemského archivu.²⁶⁷

Právě docházejí zprávy z Maďarska. Nebude z toho zase velká vojna? Proslýchá se zde o mobilizaci do třiceti čtyř let.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

53

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1919, 6. dubna, Praha – Wirth se zamýšlí nad chystaným vyvlastňováním velkostatků a doufá, že bude prováděno postupně. Markusovi se svěřuje se svými obavami o další osud velkých lánů, o intimitu obor a parků, které budou vyvlastněním zřejmě dosti narušeny. Podává též Markusovi zprávy ohledně aktuálního dění v oboru archivnictví.

V Praze 6./4. 919.

Milý příteli,

to je vždycky počteníčko, píšete-li Vy! I tentokráte jste mne zahanbil svými šesti stránkami a drobným písmem. Odpovídám Vám, ale nezaručuji tolik stránek a tolik obsahu!

Co se týče rukopisu Krumlovska, mluvil jsem o tom s Podlahou a on je toho mínění, abyste pana radu²⁶⁸ přiměl k tomu, aby to, řekněme do června, předložil Akademii k tisku. Komu to pak Akademie přidělí k redakci je již její věcí a Podlaha slíbil, že mi rukopis odstoupí, abych jej na místě zkonfrontoval. Kdo a jak rukopis bude redigovati, nemusí ani autor věděti, nesděluje se to ostatně žádnému z autorů Soupisu úředně a redaktoři nejsou také na titulu ani v předmluvě jmenováni.

Otázka vyvlastnění velkostatků je na lepší cestě teď; lid nutí sice, aby se něco dělalo, všechny strany z toho dělají volební heslo, ale jakmile někdo zasedne do shromáždění nebo komise, kde se má věc skutečně řešiti, dostane závat' z velikosti té věci a je krotší. Proto doufám, že věc půjde celkem *zvolna* a že budou statky vyvlastňovány postupně podle své kvality. Naprosto se nikde, v úřadě ani soukromí, netajím tím, že pro *naše* účely je lépe, čím déle jsou statky v rukou velikých majetníků, protože budou-li rozparcelovány, běda zámkům a parkům. O bývalé patronátní kostely, pak o lesy bych se nebál, protože patron sice na kostely přispíval, ale v rámci vlastního jmění kostela, a lesy, budou-li v režii státní, budou moci býti chráněny. Zato utrpí krása velkých lánů, polností a intimita obor, parků a samot, protože na už parcelovaných statcích přibude spousta velkých stavení a osad, kolonií a průmyslových staveb. Na *tyto* argumenty se teď ovšem málo dá, ale my to cítíme hluboce a nemile, vidíte?

²⁶⁷ Sborník *Zprávy českého zemského archivu* byl nepravdělně vydáván v letech 1906-1946 českým zemským archivem. Vycházel paralelně v českém a německém znění, celkem vyšlo devět svazků.

²⁶⁸ František Mareš (1850-1939).

Záležitost archivní je teď v mrtvém bodě. Klicman a Opočenský jsou stále stejně tvrdohlaví a spojení titulem Archivu min[isterstva] vnitra. Krofta zatím již zoufá nad myšlenkou „Nár[odního] archivu“ (posledně plaiduje pro ni dr. Hrubý²⁶⁹ v *Národě*²⁷⁰), ale zato v otázce patrimonálních archivů je na koni, poněvadž vyvlastňování nestalo se otázkou ministerstva zemědělství, jak ono chtělo, ale společnou věcí všech stran a všech ministerstev.

Dr. Borovička je již týden v Paříži, to asi víte. Likvidace ve Vídni²⁷¹ jde špatně, dělají ji úředníci kdysi vídeňští, kteří mají společenské závazky k německým likvidátorům (někteří byli [je]jich šéfy) a nedovedou si dupnout. Němci dělají co mohou, aby zdárný výsledek likvidace překazili. Mám z toho trochu strach.

Na Hlubokou Vaši a na článek o archivech schwarze[n]b[erských] se velmi těším.

Začíná býti pěkně teplo a já již mám „souplejší trháni;“ začneme na Smíchovsku, o dovolené dodělám Plzeň a Hlubokou.

A ještě něco, asi v červnu bude náš rod rozmnožen o nový přírůstek, náš pětiletý mudrc²⁷² dostane sourozence,²⁷³ těším se z toho i zároveň se bojím, aby bylo dosti mléka a vůbec výživy pro ženu i dítě. No doufejme!

Pozdravuji Vás srdečně a vyprošuji si poručení mil[ostivé] paní. Váš zcela oddaný

Wirth.

Dopis, rukopis.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

54

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1919, 19. dubna, Třeboň – Markus přeje Wirthovi pěkné Velikonoce a gratuluje mu k očekávanému přírůstku do rodiny. Dále rozebírá podstatu zákona o velkostatech a zamýšlí se nad historickou funkcí velkostatku. Je potěšen, že třeboňské panství dosud nepropadlo ministerstvu zemědělství. Wirthovi sděluje, že objevil nový materiál ke schwarzenberské archivní reformě. Konečně mu děkuje za své jmenování konzervátorem a za projevenou mu důvěru.

---

²⁶⁹ Václav Hrubý (1885-1933).

²⁷⁰ Večerník, který byl ve své době populárnější než *Národní listy*. Vydávala jej Československá národní demokracie. Zdeněk KÁRNÍK, *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl první. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1922)*, Praha 2000, s. 327; Václav HRUBÝ, *Národní archiv československý v Praze*, *Národ*, 5. 4. 1919.

²⁷¹ Tj. spisová a archivní rozluka.

²⁷² Zdeněk Wirth ml. (1914-1932). *In memoriam Zdeňka Wirtha*, Praha 1933, strana neoznačena.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

²⁷³ Syn Jiří Markus (1919-1994).

V Třeboni, dne 19. dubna 1919.

Vzácný příteli,

už dnes by tento dopis měl býti ve Vašich rukách, ale věřte, nahrnulo se mi v posledních dnech tolik neodkladných věcí, že jsem se všemi obvyklými gratulacemi vel[i]konočními zůstal tentokráte v restu. A tak promiňte, že teprve dnes píši Vám přání šťastných a veselých svátků, k němuž připojuji upřímnou gratulaci k nastávající u Vás radostné události. To bude asi Zděneček rozumovati, přinesla-li toho nového křiklounka vrána či dostal-li jste ho na lístky od aprovizace ...

Stran [Českého] Krumlova zámku a města jsem Vaši direktivu vyřídil a myslím, že příští měsíc rukopis již půjde do Prahy. Tchán nyní redigoval ilustrace a byl by s tou prací býval do svátků hotov, kdyby do toho nebyl vpadl zákon o velkostaticích,²⁷⁴ jenž přirozeně rozrušil hladinu našeho schwarzenberského světa. Pokud mne sama se dotýče, není mi věc docela jasná, tuším však, že nynější zákon nestanoví nic jiného, než že republika má právo vyvlastnit půdu jisté výměry kde a kdykoliv se jí zlíbí nebo uzná toho potřebu. K realizaci je teprve třeba řady zákonů a především zřízení pozemkového úřadu. Proto soudím, že věc půjde poznenáhlu a že stát bude vyvlastňovati toliko tam, kde toho bude skutečně potřebí a ne podle kaprice [?] té neb oné politické strany, tj. míti vždy na zřeteli zájem celku. Svým věcným obsahem tuze se mi zamlouval článek Kramářův²⁷⁵ a jest jen škoda, že ten program toliko z části se zračí ve vydaném právě zákoně. Velký statek mi nikterak nepřiřostl k srdci, třeba sám jsem jeho úředníkem; v našich dějinách sociálních střídaly se periody, kdy zemědělská výroba byla převážně velkostatkářská, a období, kdy latifundie ustoupily dvorcům malých sedláků, ale přechody ty daly se vývojově a byly podmíněny národohospodářským stavem té které doby, resp. jejím rozvrstvením společenským. Konečně velkostatku nepřipadala úloha taková jako dnes, co dominikál ve dvořích produkoval na cereáliích, to zkonzumoval zpravidla sám. Peněžní výnos z dominií spočíval většinou jen ve výnosu urbaniálních dávek, v prodeji vlny a ryb, místy i chmelu. Města se zásobovala sama, měšťané vesměs měli svoje vlastní hospodářství. Jistou výjimkou snad byla Praha, průmyslových středisek nebylo, dnes tomu jest docela jinak. Industriální centra i města neveliká jsou živena z venkova, a tu hlavní podíl připadá velkému statku, bez něhož se z tohoto důvodu neobejdeme. Malý zemědělec zkonzumuje percentuelně mnohem více, než veliký statek, jenž mnohem více tudíž může odváděti. K tomu přistupuje také to, že výroba na velkých statcích jest pokročilejší a dokonalejší. Uvážíte-li, jak mnoho majitelé z řad šlechty pečují zpravidla o udržení krás přírodních a památek historických, mnoho-li lidí tu se obživí, kteří při expropriaci vyjdou na prázdno, ale vždyť to jsou věci Vám vesměs dávno známé. Mám tedy jen jedno přání, aby ta otázka z pole pustého štvání agitačního dostala se do oboru věcné klidné úvahy, našemu státu to bude jen na prospěch.

²⁷⁴ Zákon č. 215/1919 Sb. z. a n., o zabránění velkého majetku pozemkového (tzv. záborový zákon).

²⁷⁵ Vincenc Kramář (1877-1960).

Jakž nyní bude s našimi archivy? Vítám z té duše, že jsme nepropadli (a snad už nepropadneme) ministerstvu zemědělství. Naše zestátnění, dříve než velký statek úplně zmizí, by snad nebylo ani na místě, ale což zveřejniti nás asi tak, jako byli patrimoniální úředníci soudní a berní? To byli vlastně úředníci státní, jenže je pán dominia jmenoval, povyšoval a platil. Stran vídeňské likvidace věřím, že to nejde, jak by bylo v našem zájmu. Inu, vždy osobní věci.

Koncem tohoto měsíce budu hotov se sbíráním materiálu pro schwarzenberské archivnictví. Našel jsem čtyřicet fasciklů zcela samostatně uložených, „Archivseinrichtungsakten“ – korespondence tvůrců naší archivní reformy²⁷⁶ Forch – Battista – Sternek.²⁷⁷ Materiál rukou historika ještě netknutý; mnoho je v tom vody, musím se tím celým proplavat, ale našel jsem už perly, které za tu práci stojí.

Prosím, napište mi, kdy pojedete na Hlubokou, jakmile to budete věděti. Taky se hned pustím do přehlédnutí těch přichystaných materiálů, abych Vám to poslal pro Památky [archeologické].

S ruky políbením mil[ostivé] paní a upřímným pozdravem
zůstávám Váš zcela oddaný

Ant. Markus.

Uklížeje dnes svůj psací stůl, našel jsem svůj konzervátorský reverz, už 15. dubna podepsaný, o němž jsem se domníval, že poštou hned jsem ho expedoval, a tak mi nezbyvá, než zaslati ho teprve nyní opožděně. Při té příležitosti nemohu opomenouti říci, jakou jsem měl radost, když na legitimaci jsem uzřel Váš úřední podpis. Jmenování samo je jistě také Vaším dílem, i děkuji Vám za projevenou důvěru a vynasnažím se, abych ji nezklamal.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

55

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1919, 2. května, Praha – Wirth Markusovi sděluje, že provede revizi Marešova rukopisu Soupisu památek Krumlova (II.). Wirth dále předjímá průběh vyvlastňování a ujišťuje ho, že schwarzenberský majetek v žádném případě nepropadne ministerstvu zemědělství. Markuse také informuje o své stávající a chystané publikační činnosti.

---

²⁷⁶ Schwarzenberská archivní reforma, jejíž autorem byl Martin Forch, byla nařízena Josefem knížetem ze Schwarzenbergu roku 1793 a spočívala ve vytvoření nového ukládacího systému písemností. K reformě samotné a k jejím tvůrcům i vykonavatelům viz Státní archiv v Třeboni, *Průvodce 2*, s. 118-129.

²⁷⁷ Karel Doudlebský ze Šterneka (1791-1928).

V Praze, dne 2. května 1919.

Milý příteli,

musím jako obyčejně začínati omluvou, že teprve dnes odpovídám na Váš dopis z 19. dubna. Ale dovedete si představit, že to je jenom z nedostatku času a ne z indolence. Děkuji za zprávu o [Českém] Krumlově, zařídím se již podle toho a učiním revizi takovým způsobem, že se to pana rady nijak nepříjemně nedotkne.

Zákon o velkostaticích dopadl, aspoň pokud se týče rámce, lépe, než jsme očekávali. Myslím, že další kompromisy, ke kterým budou socialisté poměry donuceni, upraví další zákony snesitelněji. Máme hlavní zájem o to, jak bude složen úřad pro pozemkovou reformu²⁷⁸ a abychom tam dostali buď zastoupení, nebo dokonce svého úředníka. Celkem půjde věc velmi pomalu, počítám, že potrvá dvacet let a že vyvlastnění za náhradu bude ve formě apanáží na určitou řadu let, načež odpadne úplně. Doufám, že během této doby si zvykne takový kavalír na občanský způsob života a že zejména jeho dětem nebude již zatěžko jiný způsob života. Co se týče archivů, budov panských, parků atd. je naše největší starost, aby s nimi bylo naloženo správně, a doufám, že se nám to podaří právě proto, že vyvlastňování nepůjde horečně.

Ministerstvu zemědělství teď již nepropadnete, protože úřad pro pozemkovou reformu bude podřízen přímo ministerské radě a tím úplně vytažen ze sféry vlivu jednotlivých ministerstev. Také prof. Krofta bude se snažiti, aby umístil svého úředníka v tomto úřadě, a tím bude jaksi oficiálně zdůrazněna kompetence našeho úřadu v archivnictví a v ochraně památek.

Kdy pojedu na Hlubokou, ještě nevím. Všecko to záleží od mé dovolené a ta bude stanovena až v létě, po dohodě s ostatními odděleními. Myslím, že budu asi v druhé polovině července v Plzni a v první polovině srpna na Hluboké. Materiálie pro Památky [archeologické] uvítám s velikou radostí a také na dějiny schwarzenberského archivnictví se těším.

Zítřejší jedeme na Konopiště vybírat nábytek pro vyslanectví bělehradské (vyslanec Kalina).²⁷⁹

Do Památek [archeologických] jsem zpracoval část purkrabské registratury, uložené v Zemském archivu a dosud nedotčené po stránce uměleckohistorické. Nalezl jsem tam důležité datování nástavku na Budečské rotundě. Z Archivu místopředsedelského (pardon, Archivu ministerstva vnitra, abych neurazil ani v dopise Opočenského a Klicmana) jsem uveřejnil v Památkách [archeologických] starý stav Karolína před Kaňkovou přestavbou [roku] 1718.²⁸⁰

Na zdar! Upřímně Vás pozdravuje Váš oddaný

Wirth

²⁷⁸ Státní pozemkový úřad byl zřízen 11. června 1919 a stal se nejvýznamnějším státním úřadem v rezortu ministerstva zemědělství. Zanikl ukončením pozemkové reformy v roce 1935.

²⁷⁹ Antonín Kalina (1870-1922), první čsl. vyslanec v Jugoslávii.

²⁸⁰ Zdeněk WIRTH, *Karolinum před přestavbou v r. 1718*, PA 31, 1919, s. 58-61.

Dopis, strojopis.

Hlavičkový papír: Ministerstvo školství a národní osvěty.

Pod textem Markusova poznámka: Praes. Třeboň 3. května 1919. Dr. Ms.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

56

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1919, 20. června, Třeboň – Markus Wirthovi vysvětluje zpoždění dopisu správce hlubockého zámku Scheichla ohledně plánovaného pobytu panstva na Hluboké. Dále se zajímá o to, jakým způsobem je naloženo s originály Sedláčkových kreseb, které byly použity pro Soupisy, a přimlouvá se za jejich trvalé uchování.

V Třeboni, dne 20. června 1919.

Vzácný příteli,

odpusťte, že tak dlouho jsem Vám nepsal. Však víte, jak to kolikrát chodí. A také už jsem měl list na Vás rozepsaný, když věci neodkladné mne odvolaly a k odepsání už jsem se nedostal. Tož začínám dneska nanovo.

Předně vyřizuji Vám poručení od pana Scheichla. Dostal od Vás dopis, na nějž Vám však odpoví, až bude definitivně vědět, jak to bude s pobytem panstva. Vrchnost jest nyní na Hluboké a není ještě stanoveno, zůstane-li tam přes celé léto či odjedou-li v červenci do Červeného Dvora. Do té doby abyste měl laskavě strpení a nehoršil se, nejde-li Vám Scheichlova odpověď dosti rychle. Kdyby mimo nadání knížecí rodina zůstala přes léto na Hluboké, nemusí Vás to nijak zrazovati od zamýšleného zájezdu, protože Sch[eichl] už nějak zařídí, že budou nerušení oni, stejně jako Vy v práci své. Byl jsem v pondělí v úřední záležitosti na Hluboké a pojedu tam buď zítra, nebo příští týden [...]. Scheichl je o hodně hubenější, ale zdál se mi také o hodně svěžejší a čilejší, než byl před vojnou. Jeho vysoké stáří by na něm hledal sotva kdo.

Krumlov zámek a město v rukopise dnes poštou odcházejí do Prahy. Protože to asi brzy dostanete do rukou, těším se, co tomu řeknete. Škoda je, že Sedláčka²⁸¹ skolila smrt nad prací, ještě dvě léta života kdyby mu byla bývala popřána, aby byl mohl dokončiti všechny kresby. Takto řada plánů zůstala jen v náčrtku tužkou, Mareš dal je vytáhnouti tuší, ale jsou to stále torza. Sedláček byl by je minuciózně dopracoval a označil dobový vznik jednotlivých partií staveb. Při budoucí recenzi tiskem vyzvedněte, prosím, tuto záslužnou práci Sedláčkovu – jeho kresby. Dovolte mi při tom otázku, schovávají se tyto originály v archivu Akademie? Bylo by to zajisté nejlepší, kdyby se vytvořil tam jakýsi ústřední archiv takových půdorysných a detailních kreseb, aby budoucí badatel, kterému nepostačí zmenšená reprodukce v Soupise, mohl nahlídnouti do originálů a u Akademie by pak měl bohatý srovnávací materiál po ruce. Jestliže se tyto kresby po reprodukci zahazují, pak prosím, ujměte se věci, aby Sedláčkovy kresby z tohoto (a pokud možné) i z minulých svazků Soupisu (Třeboň,

---

²⁸¹ Augustin Sedláček.

Prachatic, Krumlov I.) přišly k nám do archivu k úschově. Vždyť za sto let jistě leccos nebude, co S[edláček] ještě zvěčnil, a tak jeho kresby budou mít snad i význam historický.

Mám z archivu J[indřicho]hradeckého výpisy o stavbách na Hluboké za pánů z Hradce. Jsou to smlouvy, cedule řezané s jednotlivými řemeslníky. Už bych Vám to byl poslal, ale nebude to nynějším Památkám [archeologickým] tuze suchopárné? Vypadalo by to, jako kdysi Mareš uveřejňoval „Materiálie.“²⁸² Také už mám hryzení svědomí, že jsem Vám ještě neposlal noticky k hist[orickému] úvodu pro Hlubokou, ale veřejné poměry jsou toho také vinou, že člověk nemůže se tak ponořit do studia, jak by chtěl. Snad jste si na mně vzpomněl těchto časů, že můj pesimismus nebyl tak zcela bezdůvodný, a bohužel, nedovedu ani dnes ještě býti optimistou. Se svobodou je to jako s jedovatým lékem, organismus po malých dávkách denně zvolna stupňovaných mu musí přivykat a my vzali hned napoprvé dvacet kapek ... Nepřátelé ze všech stran a také uprostřed v národě. Nebudeme ještě jednou rukovat? Nebo spraví se to na Slovensku nynějšími opatřeními? V neděli zde bylo rozhlášeno, že Němci u Nových Hradů překročili naše hranice, v Kaplici že se vzbouřili, [Český] Krumlov že hoří ... Řada zdejších rodin již měla zabaleno, jen odjeti.

Co dělá archivní akce? Za dnešních tak žalostných poměrů ve státě zajisté vše spí ... z těch nadějí upjatých k 28. říjnu už jsme hodně slevili a nepochybně ještě slevíme, vidíte?

Nu a což je u Vás nového? Princ či princezna? Předpokládám, že radostná událost je šťastně odbyta a blahopřeji Vám srdečně!

Těším se, že mi nedáte tak dlouho čekat na zprávu o sobě a zůstávám, vyprošuji si ruky políbení pro milostivou, s uctivými pozdravy

Váš zcela oddaný

Ant. Markus.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

57

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1919, 25. června, Praha – Wirth Markusovi oznamuje datum svého příjezdu na Hlubokou. Současně mu sděluje, že originály Sedláčkových výkresů určených pro Soupisy památek jsou prozatím uloženy v Akademii, ale po vzniku Státního památkového úřadu bude usilovat o jejich získání pro nově vzniklou instituci. Wirth koriguje Markusův pesimistický náhled na politickou situaci a informuje ho o aktualitách v oblasti archivnictví. Závěrem Markusovi oznamuje narození dcery Boženy.

---

²⁸² *Materiálie k dějinám umění, uměleckého průmyslu a podob.* byly postupně otištěny v Památkách archeologických v letech 1896, 1897 a 1900 a dokládaly umělecký smysl a mecenášství Rožmberků, Eggenbergů a Schwarzenbergů. AT 1971, s. 83.

Milý příteli,

velice mne potěšil Váš list z 20. června. Přijel jsem právě z Tábora, byl jsem na komisi na úpravu Kozího Hrádku²⁸³ k roku 1920, když přišel a dychtivě jsem jej rozevřel. Náhodou *současně* odpovídal pan Scheichl a tak tedy mohu již pevný termín svého příchodu na Hlubokou udati: přijedu *20. nebo 21. července* a zdržím se asi týden. Pana Scheichla jsem již poprosil, aby mi v hotelu dal zamluviti pokoj a jídlo pro ten čas. Paní kněžna²⁸⁴ jede 25. června do Mar[iánských] Lázní a zůstane tam šest neděl, je tedy možnost pracovati nerušeně. S potěšením čtu, že je pan Scheichl svěží; bál jsem se, aby jej válka nesklátila.

Co se týče [Českého] Krumlova, telefonoval jsem dr. Podlahovi, aby mi rukopis, jak přijde, postoupil a zajedu s ním pak z Hluboké na [Český] Krumlov. Myslím, že mi tři dny k rešerši rukopisu postačí. Při recenzi rozhodně vzpomenu práce Sedláčkovy; *mrzí mne dosti*, že jsem toho neučinil hned při prvním svazku.

Originály kreseb a výkresů pořízených pro Soupis se v Akademii *pečlivě* uschovávají a tvoří již veliký archiv. Tento archiv budu hleděti teď získati pro státní „Památkový archiv“ při *ústavě pro fot[ografické] vyměřování a scelování památek*,²⁸⁵ až bude založen (mám naň v rozpočtu již čtyřicet tisíc korun povoleno), takže bude zde nejlépe uschován. Nebojte se tedy o Sedláčkovy výkresy, jsou v dobrých rukách.

Do Pam[átek] arch[eologických] pošlete *všecko*, nic nebude suchopár, ale velmi vítáno!

Jste pesimista? Není ovšem *všecko* hezké u nás, ale tak nejhorší to také není. Pomyslete, že lidé ještě stále mají hlad (jedni po chlebě a druzí po penězích) a proto není vše normální. A pokud se týče sociálních novot, stanou se nám zcela samozřejmými a budeme i my z nich časem těžit. Reformy nepůjdou horečným tempem, socialisté sami vidí, že vše *musí* míti vývoj a zejména teď, v obcích, pocítí takovou zodpovědnost, že zchladnou velmi záhy. Normální doby fyzického blahobytu nebudou, až za pět až šest let, ale to nevadí, po stupínku přece k tomu dojdeme. Povídačkám nevěřte a buďte celkem klidni! Bude ještě zlosti a mrzutostí s politikou, ale celkem to bude dobré, nebojte se.

S archivy to je (celkem) na dobré cestě. Národní archiv je pojištěn, odpor Klicmanův (zdá se) je již zlomen. O sporech s min[isterstvem] zemědělství není teď mnoho slyšeti, Krejčík je lenoch a práci nehledá, to je jediná dobrá věc při tom.

²⁸³ Zřícenina Kozího Hrádku se nachází na Táborsku poblíž Sezimova Ústí. V letech 1412-1414 zde pobýval Mistr Jan Hus, poté co na něj byla v Praze uvalena klatba.

²⁸⁴ Terezie ze Schwarzenbergu rozená z Trauttmannsdorffu (1870-1945).

²⁸⁵ Státní ústav fotoměřičský byl založen z popudu Zdeňka Wirtha a za podpory Karla Chytila v roce 1919. Jednalo se o samostatný vědecký ústav podléhající památkovému oddělení MŠANO, který měl za úkol provádět popis, vyměřování, fotografování, kreslení a odlévání památek jak na území Československé republiky, tak v zahraničí, pokud šlo o bohemika nebo památky související s československým uměním. V jeho rámci měl být založen a dále rozšiřován tzv. Památkový archiv a vytvořen seznam památek nacházejících se na našem území. Více o tomto tématu Antonín FRIEDL, *Zdeněk Wirth a státní ústav fotoměřičský*, ZPP 38, č. 2, s. 124; Kristina UHLÍKOVÁ, *Zdeněk Wirth*, s. 101-104.

Krofta je dobré mysli, buďte tedy také! O všem si na Hluboké ještě řekneme, těším se na procházky kolem rybníka a do Ohrady.

A u nás? Princezna jménem Božena uzřela světlo světa 6. června, je hodná, nepláče mnoho a má se k světu. Je snědá a celý můj portrét. Tak teď to víte všecko! Tak na zdar a na shledanou! Rukulíbám mil[ostivé] paní a jsem Váš věrně oddaný

Wirth.

Dopis, rukopis.

Datumovka (s. d) 27. červ. 1919

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

58

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

[1]919, 7. srpna, [Český] Krumlov – Wirth Markusovi líčí své vlídné přijetí v Českém Krumlově. Negativně hodnotí Sedláčkovy pasáže v Marešově rukopise Soupisu památek Krumlova (II.) a navrhuje jeho přepracování a doplnění i za cenu pozdějšího vydání. Dále Markusovi oznamuje informace o nově nalezených obrazech na zámku v Českém Krumlově a porovnává historickou hodnotu jak staveb samotných, tak vnitřního vybavení českokrumlovského a hlubockého zámku. Závěrem se přimlouvá za uvedení Grossova jména mezi autory Soupisu krumlovského (II.).

V Krumlově 7./8. 919.

Drahý příteli,

jsem zde již třetí den a odjedu zítra do J[indřichova] Hradce (budete-li mi psáti, pište mi do Prahy, dorazím tam 12. srpna večer), chci Vám tedy napsati svůj dojem ze Soupisu i ze zdejší situace. Byl jsem tu všude krásně přijat, v zámku i v městě, pan správce i pan c[entrální] ředitel Gross²⁸⁶ jsou přeochoťni, stejně pan Langer (majitel kostela sv. Jošta).²⁸⁷ Dr. Tannicha²⁸⁸ jsem v archivu nezastihl, je purkmistrem, a tak je celé dny na radnici.

Začal jsem chrámem sv. Víta a jakž takž za den skončil, ale jakmile jsem se dal do zámku včera, kleslo mi srdce. Je to fyzicky nemožné cokoliv v tomto rukopise doplnit, protože je kronika úplně propletena popisem a naopak. Pan rada Sedláček rukopis jistě nedokončil, protože schází popis většiny objektů a jenom historie všude

---

²⁸⁶ Hynek Gross (1859-1945).

²⁸⁷ Dnes již bývalý kostel sv. Jošta v Českém Krumlově stojí na místě původní kaple nebo kostelíka sv. Jošta, založené před rokem 1334 Petrem I. z Rožmberka. Za Petra Voka z Rožmberka byl kostel renesančně přestavěn a roku 1598 věnován krumlovským protestantům. Krátce v něm spočinuly ostatky Kateřiny z Ludanic (+1601), ještě před tím, než byly přeneseny do rožmberské rodinné hrobky ve vyšebrodském klášteře. Roku 1790 byl kostel prodán krumlovskému měšťanovi a po roce 1900 byl využíván jako obytný dům.

(http://www.encyklopedie.ckrumlov.cz/docs/cz/mesto_histor_kosjos.xml; staženo 10. 5. 2012).

²⁸⁸ Karel Tannich (1883-1975).

se čtenáři nabízí *místo konstatování dnešního stavu*, což je přece *prvním úkolem* Soupisu. Revizi a doplnění nelze provést bez přepsání rukopisu, vlastně nového jeho seskupení a upravení. Jenom to by pomohlo, ale to budu moci provést až doma a dá to kolik týdnů práce. Až bude to provedeno, teprve bude možný popis, což si pak (sám zámek) vyžádá podle mého odhadu deset až čtrnáct dní práce. Pak teprve bude možno zpracovat i půdorys města, stavební vývoj atd. [Český] Krumlov si toho zaslouží a pro jeho cennost by se nemělo hledět na to, že se to o rok oddálí. Předložím tuto otázku arch[ivní] komisi, uvidíme, co řekne.

K svému potěšení jsem zde našel v zámku nové pohledy (pět kusů) na Hlubokou, čtyři oleje od L[orenze] Schönbergera²⁸⁹ veliké, a mimo to i předlohu Mikuškovičovu²⁹⁰ pro jeho kresbu v knížce paměti, též veliký olej z 18. století. Pak je tu Hluboká od Jansy²⁹¹ z roku 1911 a v konvolutu kreseb a korespondence Paulíny [ze] Schw[arzenbergu] další lept s pohledem na Hlubokou.

Česko[krumlovský] zámek je báječný jako stavba, divadlo, zlatý²⁹² a taneční sál²⁹³ a Bellarie²⁹⁴ jsou skvosty rokokové. Překvapila mne Románská komora svým obsahem.²⁹⁵ Nábytek a obrazy jsou v Hluboké cennější. Napřesrok budeme mít dvě veliké práce, Hlubokou a tento [Český] Krumlov, ale těším se na to.

Pozdravuji Vás srdečně, vyřizuji pozdrav od pana řed[itele] Grosse a jsem Váš oddaný

Wirth.

N. B. Ještě něco. Slyšel jsem (ne od něho samého, ale od nového asistenta v archivu²⁹⁶ a prof. Trägera,²⁹⁷ který zde maluje), že pan ředitel Gross těžce nese, že nebyl uveden mezi autory Soupisu krumlovského I., ač prý konal pro ředitele Sedláčka rozsáhlé rešerše. Snad by se to mohlo nyní při druhém svazku odčinit?

Dopis, rukopis.

Pod textem datumovka: 8. srpna. 1919

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

---

²⁸⁹ Schönberger Lorenz Adolf (1768-1847).

(http://www.biographien.ac.at/oeb1/oeb1_S/Schoenberger_Lorenz-Adolf_1768_1846.xml); staženo 18. 7. 2012).

²⁹⁰ Mikuschkowitz Karel (1814-1870).

²⁹¹ Václav Jansa (1859-1913).

²⁹² Dnes tzv. Zrcadlový sál.

²⁹³ Dnes tzv. Maškarní sál.

²⁹⁴ Rokokový letohrádek Bellaria, jedna z nejhodnotnějších staveb svého druhu v Čechách, je umístěn v zámeckém parku poblíž konstrukce otáčivého hlediště.

²⁹⁵ Kníže Adolf Josef byl uznávaným sběratelem a mecenášem, který zachránil četné církevní a další památky tím, že je odkoupil a umístil na zámek v Českém Krumlově. Předměty byly většinou uloženy v tzv. "Románské komoře." Odtud se řada z nich dostala po roce 1945 do péče Okresního vlastivědného muzea v Českém Krumlově (http://www.encyklopedie.krumlov.cz/docs/cz/region_histor_sbemuz.xml); staženo 10. 5. 2012).

²⁹⁶ Vladimír Hašek (1892-1968).

²⁹⁷ Adolf Träger (1888-1965).

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1919, 12. srpna, Třeboň – Markus nabádá Wirtha, aby požádal Františka Mareše o svolení s přepracováním rukopisu českokrumlovského Soupisu památek (II.). Dále ho žádá o dodání rukopisu Soupisu hlubockého, aby jej mohl předložit knížeti a líčí mu Grossovu spolupráci na Soupisu památek tak, jak ji vnímal Jan Sedláček. Sám si kooperaci s Grossem velmi pochvaluje. Zajímá se rovněž o převrat v Maďarsku.

V Třeboni, dne 12. srpna 1919.

Vzácný příteli,

upřímně Vám děkuji za Váš milý list z [Českého] Krumlova d[e] d[at]o osmého tohoto měsíce, jenž mne nad jiné potěšil Vašimi zprávami, jmenovitě pak, že aparát fungoval, takže Vás bez potíží všude pustili. Když pak zvídám zároveň, že již dnes se vracíte do Prahy, nemohu déle prodlévati, abych Vám také nepodal zprávičky.

Že v [Českém] Krumlově, recte Soupisu [Českého] Krumlova, najdete mnohé v popisné části, s čím nebudete souhlasiti, jsem předpokládal. Měl bych k Vám po té stránce prosbu – ačli to uznáte za vhodné, ale přimlouval bych se za to vřele – abyste sám dopsal panu řediteli Marešovi, a to v tom asi smyslu, že tento svazek Vám byl dán k recenzi, že jste si na to zajel do [Českého] Krumlova a tam zjistil, že v popisné části (nepochybně následkem předčasného skonu pana rady Sedláčka) jsou partie, které by vyžadovaly Vaši úpravy. Požádejte ho, aby k tomu svolil a podotknete, že to nemá býti snad nějaké zvláštní přepracování, že v poměru autorském se tím docela ničeho nezmění a vystrejchněte, pokud Vám to možné, část historickou a kresby Sedláčkovy. Pro nedostatek času, že Vám není lze práci tu vykonati hned, nýbrž až na rok, to že však beztak nemá významu, protože ze známých důvodů Akademie nemůže věc dáti do tisku v nejbližší době. Nezazlívejte mi, že Vám toto píši, ale je to v zájmu věci. Chystané Vámi korektury se jistě natrvalo skrýt nedají, a tak mám za to, že bude lépe takto věc projednati, protože pan ředitel Mareš konec konců, kdyby se o věci jinak dověděl, mohl by si ji snad vykládati v osobní svůj neprospěch a vyvoditi důsledky, které by zase nebyly v zájmu věci. A víte sám ze Soupisu hlubockého, co dá shánění materiál archivní, že je to práce, která se nedocení, a tak nedivte se, jestliže by nedůtklivě střežil ovoce mnohaleté mravenčí píle. Jak jste nalezl na Hluboké obrazy? M[areš] tvrdí, že nejsou tak cenné, aby vyžadovaly podrobnějšího uvádění. Při čtení rukopisu podotkl jsem totiž, že by snad měly býti výstižnější popisy, označující aspoň školu a kvalifikující aspoň zhruba jednotlivá díla. Rád jsem slyšel, že jste našel také nová vyobrazení Hluboké. Dáte je reprodukovati nebo je toliko uvedete?

Co se hlubockého Soupisu dotýče, budu teď bedlivě scházející doplňovati a celek Vám pak nepochybně osobně doručím. To bych Vás pak prosil, máte-li pokdy, kdybyste sestavil, co máte hotového (rovněž tak pan Kuchynka), já bych to zde vyklepal a v zimních měsících pak předložil knížeti. Být to ovšem nemusí, ale nebylo by to na škodu.

„Dobré zdání“ v poněkud opraveném a rozšířeném rouše jde dnes na Hlubokou. Poněvadž se na tom už asi nic měniti více nebude, doufám, že již v nejbližších dnech Vám je budu moci odeslati.

Čeho jste se dověděl stran prof. Huyera?²⁹⁸ Máme na tom zájem, abychom věděli, na koho nyní se obraceti stran přístupu do budějovického archivu.

Ještě o něco Vás prosím, nezapomeňte se pozeptati stran prvního dílu krumlovského Soupisu; učinil bych tak sám, ale jak jsem Vám řekl na Hluboké, nesmím. A zrovna dnes se ptala paní Sedláčková, byl-li už vyplacen honorář, věc, která však Marešovi jest n a p r o s t o v e d l e j š í, což arcit' připomínati nemusím, ale nemilá, že zrovna po tom se paní S[edláčková] ptala.

Na Kaffendově²⁹⁹ obrázku Hluboké z roku 1777 je také hořejší stanice lanovky. Díval jsem se dnes na originál, ale vidět z něho není nic, co by snad vysvětlovalo zařízení hořejší stanice.³⁰⁰

Slátal jsem článku o Marradasově³⁰¹ článku [!] – jedno, určíte-li ho do Památek [archeologických] nebo ČSPSČ – chci však se pozeptati, nebylo-li by lze ho reprodukovati v barvách? Podle Mikuschkowitzova ujištění jest to naprosto věrné vyobrazení – fotografická reprodukce nikdy nemůže barvy této polychromované skulptury tak vystihnouti. Obrázek v originále je polokruh, mající základnu 165 mm a výšku 100 mm.³⁰² Běželo-li by o reprodukci fotografickou, zhotovím ji sám, jinak pro reprodukci v barvách vzal bych tu věc (kniha) sám do Prahy k Štencovi.

Co se říká v Praze maďarskému převratu? Mám tak dojem, jako by to byla Dohoda nám udělala naschvál za naše ustavičné protidohodové koketování s bolševismem, a zároveň jako pohružku: nebudete-li Vy tam v Čechách dělat dobrotu, dáme Vás zase pod monarchistickou kuratelu!

Škoda, že letos se to na Hluboké nemohlo dotrhnouti, i na tom jsou vinni ti setzatr..., co si tak zaryli do Čapka³⁰³ a do Hilberta!³⁰⁴ A propos, málem bych zapomněl Vám napsati, jak se to má se spolupracovníctvím Grossovým. Původně bylo ujednáno, že jím bude, ale kdykoliv mu Sedláček s něčím přišel, prý neměl nikdy času. Relata referro, tak to říkal totiž zemřelý Sedláček, jenž pak nechtěl Grosse uvésti

---

²⁹⁸ Reinhold Huyer (1850-1928).

²⁹⁹ Osobu se mi nepodařilo blíže identifikovat.

³⁰⁰ Blíže o lanové dráze na Hluboké Antonín MARKUS, *Lanová dráha na Hlubokou*, ČSPSČ 27, Praha 1919, s. 55-57.

³⁰¹ Císařský generál don Baltazar de Marradas (1560-1638). V roce 1622 získal od císaře Ferdinanda II. panství spolu se zámkem Hluboká. Daniel KOVÁŘ – Pavel KOBLASA, *Město*, s. 24.

³⁰² Připojen jednoduchý Markusův náčrtek obrázku.

³⁰³ Jindřich Čapek ml. (1876-1927), sochař, konzervátor, zakladatel vědecké konzervace a restaurování památek u nás. Prokop TOMAN, *Nový slovník I*, s. 136-137; Po roce 1918 mu byla svěřena ochrana a inventarizace inventáře Pražského hradu. Kristina UHLÍKOVÁ, *Zdeněk Wirth*, s. 107.

³⁰⁴ Kamil Hilbert (1869-1933), český architekt a restaurátor. V roce 1899 převzal po Josefu Mockerovi dostavbu chrámu sv. Víta v Praze (do 1929). Prokop TOMAN, *Nový slovník I*, s. 332-333; Po roce 1918 byl pověřen ochranou staveb a mobiliáře Pražského hradu a přizván ke stavebním úpravám nutným k umístění nových úřadů do prostor Hradu. Markus má na mysli článek „Památný Pražský hrad obětí vandalismu,“ který vyšel ve Večerníku Práva lidu dne 8. července 1919 (s. 4), a v němž byl architekt spolu se sochařem Jindřichem Čapkem ml. nařčen z nekompetentnosti a nehospodárnosti svých kroků. Vzhledem k závažnosti obvinění byla ustavena komise, jejíž členem byl i Zdeněk Wirth, která měla vyšetřit oprávněnost nařčení. Oba muži byli nakonec shledáni nevinými, ale přesto ze svých funkcí odstoupili. TÁŽ, *Zdeněk Wirth*, s. 107.

jako spolupracovníka. Já si na pana Grosse nemohu naříkati, naopak dostávám od něho vše s největší ochotou. Při Soupisu shledával pilně materiál, a proto ho Mareš také v úvodě také tak vyštějchl, ale M[areš] proti jeho uvedení jako spolupracovníka není, aspoň ne v zásadě. Snad byste to v případném svém dopise mohl uvést na přetřes.

Doufám, že jsem na nic nezapomněl, co jsem Vám vše chtěl psát. Až Vám někdy zbude maličká chvílka, vzpomeňte si zas na mne, upřímně se na to těším.

S mnoha uctivými pozdravy

Váš upřímně oddaný

Ant. Markus.

P. S. Je-li to možné, zjistěte prosím, kdo memorandum podepsal.³⁰⁵

Dopis, strojopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

60

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1919, 21. září, Praha – Wirth Markusovi odpovídá na tři jeho předešlé dopisy týkající se Soupisů hlubockého a českokrumlovského (II.).

V Praze 21./9. 1919.

Milý příteli,

hanbím se velice, ale nic platno, jsem Vám dlužen odpověď na *tři* dopisy! 12. srpna jste psal o krumlovském Soupise, 2. září jste doprovodil hlubocký akt přípisem, 17. září jste ohlásil svůj příchod do Prahy po sv. Václavu. Vezmu to pěkně po pořádku.

Panu radovi Marešovi současně píše v tom smyslu, jak jste mi naznačil. Jsem Vám *vděčen* za ten pokyn; nechtěl bych, abych nějakým opomenutím celou věc, která mi tak leží na srdci, nezničil. Obrazy na Hluboké opravdu není nic vzácného, ale *Soupis* nesmí rozlišovat a [musí] uvést vše; v tom ohledu Hluboká a Plzeň bude vzorem. Nové pohledy na Hlubokou dám reprodukovat, ale dříve musím je dát ofotografovat. Co se týče hlubockého Soupisu, sestavím, jak mi dáte zpět stavební dějiny, vše co mám i co má pan Kuchynka, abyste to mohl knížeti ukázat. Aspoň si tím část úkolu dopředu připravíme.

Děkuji za dobré zdání. Dal jsem jej v originále i ve výtahu panu ministrově spolu s konceptem odpovědi, v níž se vyslovuje zásada, že my jsme vůbec nekompetentní, soukromé vlastnictví že nebylo zrušeno a reforma půdy že je otázka příslušného úřadu.

---

³⁰⁵ Zřejmě se jedná o memorandum tzv. likvidačních komisařů pro statky kulturní při československém vyslanectví ve Vídni z 26. února 1919, které podepsali Václav Kratochvíl, Josef Malota a Jan Morávek. NA Praha, MŠ I, sign. 30, 1919. Viz Zdeněk ŠAMBERGER, *Studie*, s. 93 (pozn. 48).

O Huyerovi nevím nic, věc stojí, myslím, vinou ministerstva vnitra.

Podlahovi jsem psal v záležitosti prvního dílu Krumlovska, ale dosud nemám odpovědi.

Mikuškoviče znak v barvách reprodukovati by bylo velmi drahé, stačí, když jej sám ofotografujete.

Lituji, že jsem s Vámi nemluvil, když jste byl dvakrát v Praze! Byl jsem teď ve všech úhlech světa, i v Bratislavě čtyři dny, na Leontině [?], v Plzni atd. Okřál jsem sice dobře, ale teď se toho již tolik na mne valí (a je počátek sezóny), že již mám ze zimy strach. Těším se na Vás již předem a doufám, že mne stihnete, abychom se stále nehonili jako mátohy. Nejlépe by bylo, abyste mi napsal pár dní před příjezdem, abych popřípadě odjezd odložil. Na zdar a nashledanou! Váš vždy věrný a oddaný

Wirth

Dopis, rukopis.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

61

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1919, 20. listopadu, b. m. – Markus informuje Wirtha o svém pracovním vytížení a hodnotí politickou situaci v republice. Dále sděluje, že společně s Františkem Marešem prošel Soupisy památek a došel k názoru, že postrádají jednotné vedení. Současně vyslovil naději, že časem dojde na vydání jejich dodatků s doplněním chybějících informací. Kritizuje liknavost ing. Hartenthala ohledně dokončení práce po zemřelém Josefu Sedláčkovi stran minoritského kláštera v Českém Krumlově. Wirtha rovněž informuje o stavu rozpracovanosti dějin schwarzenberského archivnictví.

20. lstp. 1919

Vzácný příteli,

den plyne stejnoměrně za dnem, denně se chystám dáti Vám znamení života, ale pokaždé z toho sejde, dobrý úmysl se rozplyne v šedi denní práce. Mám jí teď hodně. Za pět let války periodické zakládání nových přírůstků uvázlo docela, a tak místo obvyklých tří je tu najednou k zpracování ročníků osm. Nad to jsem teď na to pro jižní Čechy sám, protože náš pan asistent³⁰⁶ munificencí jasného pána³⁰⁷ studuje na vysoké škole archivní v Praze, přičemž obstarává službu na panstvích severních. Ale jsem tomu konečně rád, v návalu práce člověk zapomíná na tu smutnou přítomnost okolo sebe. Politické poměry, tak jak se vyvinuly v naší republice, pranic se mi nelíbí a bojím se, že zbloudilý náš lid se nevzpamatuje ani k volbám. Nemohu věřit, že by nynější naše vláda chtěla tomu rozvratu, ale pak zase nechápu, proč nezavede již

³⁰⁶ Václav Hadač (1891-1964).

³⁰⁷ Jan Nepomuk kníže ze Schwarzenbergu (1860-1938).

jednou pořádek. Zubožené naše finance, všestranná nekázeň a demoralizace, zásobování horší než bylo za Rakouska, kol do kola republiky i uvnitř na [...] nepřítel vedle nepřítelů – to vše by mělo být mementem, ale zdá se, že z povolaných toho nikdo nedbá, a tak zapůsobilo na mne nesmírně tísnivě, když v dnešních Národních listech jsem četl veřejně napsaná slova Rašínova.³⁰⁸ Sám jsem si to dávno myslel, ale nechtělo mi to přes herkosodontón,³⁰⁹ „že pro republiku je tento stav počátkem konce.“ Plakal bych, když si vzpomenu, kterak [roku] 1917 jsme si malovali ten náš budoucí samostatný stát cestou na dovolenou a teď takováhle karikatura. Četl jste články Holečkovy³¹⁰ ve Zvonu³¹¹ č. 5-8? Mám strach, aby nakonec Holeček nebyl proskribován za klerikála, čímž se u nás jen tuze často utloukají lidé, jejichž provinění není než v tom, že nevidí v každém bláznovství vrchol pokroku. Než nechme těch meditací, lavina se řítí, kdo ji zastaví ...? Snad bude brzy lépe, máme už trestní sankci na šlechtické titule.³¹²

S tchánem jsme procházeli „Soupisy.“ Došli jsme ke konstatování toho, že celé dílo jako celek postrádalo jednotného vedení. Autora Benešovska³¹³ nenapadlo např., že Sedlčany byly kdysi majetkem Krčínovým, Krčín že byl regentem rožmberským, že by u nás něco mohlo být (a také je), a takových věcí jsme našli velice mnoho. Snad časem se dostaneme k sebrání takových doplňků. Když je u nás zpráva, že mistr Majo³¹⁴ jel do X., a z X. je dodnes renesanční zámek (neví se od koho), tak nechybíme se asi pravdy tvrzením, že pochází od Maja etc. Najde se tak celý itinerář a sledovati tu síť působišť takové působnosti jednotlivých mistrů není bez zajímavosti ani důležitosti.

Nemesis je krutá. Jak víte, pana Sedláčka zastihla smrt nad prací a několik málo půdorysů, jm[enovitě] kousek minoritského kláštera³¹⁵ zůstal nedodělán. Řed[itel] Mareš a vdova Sedláčková požádali tedy řed[itel] Hartenthala³¹⁶ v [Českém] Krumlově, aby ten minoritský klášter dodělal – pro odborníka práce asi dvou až tří hodin. Tři roky to měl pan H[artenthal], který jedině Sedláčkovi přes nevelké své nadání vděčí za celou svou kariéru, neměl k svému mistru a protektoru tolik piety, aby ten kousíček dodělal. Nyní pojednou bytová komise v [Českém] Krumlově zabírá klášter na byty, adaptuje, ruší štukové stropy. Pan konzervátor H[artenthal] se o tom dovídá skoro post festum, ač to má před nose. Chce konečně zakročiti a potřebuje

³⁰⁸ Alois RAŠÍN, *Devět centimů!*, Národní listy, roč. 59, č. 272 z 20. 11. 1919, s. 1.

³⁰⁹ V originále užita řečtina. V doslovném překladu „ohrada zubů“, přeneseně „ústa.“ Za přepis do latinky a překlad do češtiny vděčím PhDr. Stanislavu Doležalovi PhD. (e-mailová zpráva z 10. 5. 2012).

³¹⁰ Josef Holeček (1853-1929).

³¹¹ Beletristický a literární týdeník vycházel v letech 1900-1941. Kateřina MATĚJKOVÁ, *V diskusi s Modernou. Tvorba Zikmunda Wintera v časopise Zvon v letech 1900-1912*, bakalářská práce, České Budějovice 2012, s. 11.

³¹² Používání šlechtických titulů bylo v Československu oficiálně zrušeno zákonem č. 61/1918 Sb. z. a n. z 10. prosince 1918 (účinnost od 18. 12. 1918), který přijalo tehdejší Národní shromáždění mezi prvními právními normami nového státu (http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/696/_s.155/701?b=61/1918; staženo 15. 8. 2011).

³¹³ Antonín Podlaha, *Soupis. Politický okres benešovský*, XXXV, Praha 1911.

³¹⁴ Baltasar Maggi (1550-1619/1629).

³¹⁵ Nynější Klášter Rytířského řádu křižovníků s červenou hvězdou v Českém Krumlově.

³¹⁶ Emil Hartmann von Hartenthal (1856-1922), konzervátor a schwarzenberský stavební ředitel v Českém Krumlově (1907-1922).

půdorys min[oritského] kláštera, a tak skrze Grosse přišel pěkně s prosíkem na Mareše o zapůjčení Sedláčkových plánů, které tam měl tři roky u sebe ležet. Poněvadž už jsou v Praze, bude Vám tchán psáti. Snad je dobře, že H[artenthal] je nechal tak, jak vyšly z ruky Sedláčkovy. Osobně pana H[artenthala] neznám, ale mám takový instinktivní dojem, že by je byl stejně spackal, jako znešvařil věže kostela v Třeboni a hradní věže Nových Zámků u Loun. Ty jsou vzorem, jak by konzervátor si počínati neměl.

Co dělá Čas[opolis] Spol[ečnosti] přátel] starož[itností] čes[kých]? Pro pana Kamila Novotného mám zprávičku, bude-li chtít, že dostane od tchána článku o pečetí pana Adama ze Švamberka, dosud neznámé, jejíž otisk jsme objevili v registratuře náhodou: je v 18. století někým ve Volarech přitištěna na kus, který se Švamberky nijak nesouvisí. Habent sua fata³¹⁷ – vědí bozi, kterak se půl století po Adamově smrti dostala jeho pečeť až tam.

Hlubocké věci, vymasnažím se, abych Vám brzy poslal. Příčiním se, abych nešel ve stopách repatriace sibiřské armády ... Schwarzenberské archivnictví skládám po chvílích, ale do Zpráv Zem[ského] archivu to asi nedám. Vykrytalová se mi příliš část dějinná jako prvý díl, jemuž by měl následovati druhý jako katalog. To by do Zpráv bylo příliš obšírné, a tak pomýšlím na Akademii (na způsob Hejnicova Archivu kutnohorského).³¹⁸ Kromě toho potřebuji tam aspoň několik obrázků, a těm se pan řed[itel] Novák³¹⁹ přece jen brání.

Máte-li trochu pokdy, vzpomeňte si také někdy na mne, to víte, že se těším vždy velice z Vašich dopisů.

S upřímným pozdravem

Váš zcela oddaný

Markus.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

62

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

[1]919, 26. listopadu, Praha – Wirth líčí Markusovi, jak ho potěšil jeho dopis. Hodnotí článek Františka Mareše zaslaný do Památek archeologických a rovněž osobu ing. Hartenthala. Markusovi sděluje, že se těší na jeho dějiny schwarzenberských archivů a jím připravovaný katalog archiválií. Dále ho informuje o novinkách ohledně působení kolegů historiků a spekuluje o obsazení místa historika v Pozemkovém úřadě. Závěrem se krátce zmiňuje o své publikační činnosti.

³¹⁷ Habent sua fata libelli. V překladu: Knihy mají své osudy.

³¹⁸ Otokar HEJNIC, *Archiv kutnohorský, I. Historický vývoj*, Praha 1918.

³¹⁹ Jan Bedřich Novák (1872-1933).

Drahý příteli,

pěkně děkuji za dopis! Jako vždy i tentokrát se obdivuji Vaší trpělivosti, s jakou mi píšete dlouhý a obsažný list a jsem vděčen za tuto Vaši vlastnost. Tento dopis mi dal listonoš na schodech ráno, když jsem odcházel do úřadu a připravil mi tak bezděčně veselou cestu. Ani jsem neusedl do tramvaje, která beztoho je stále plná nebo nejezdí a čta ubíral jsem se cestou, jindy mi tak fádni, do Nosticova pláce.³²⁰ Obsah listu vystačil – požívám v mírných dávkách, aby čtenář dával také pozor na sousedy a do někoho nevyhloubil hlavou dolík – až do paláce a teprve na schodech putovalo zdobně psané psaní do kapsy, vlastně do kožené tašky aktové. To bylo 23. listopadu, šel tedy list přinejmenším (počítám-li, že jste jej psal večer a dal až 21. listopadu na poštu) dva dny do Prahy. Je to kříž, ale buďme trpělivi, pan Staněk ze Želetavy³²¹ za to nemůže!

Abych nezapomněl! Ing. Hartenthal psal včera o ty plány a obratem jsem mu je zaslal, maje vlastně od Vás a tím i od pana Mareše svolení. Jeho článek o kachlích [česko]krumlovských došel již do redakce Památek [arecheologických]; kachle jsou překrásné, ovšem text je slabý, ale nedivím se, protože věc je nezoraná rovina a o [Českém] Krumlově není pomůcek (hlavně by tu rozhodovala grafika 15. století jako předloha).³²² Neměl jsem možnost Hartenthala osobně poznati (byl právě ve Vídni, když jsem byl v [Českém] Krumlově), ale mám též dojem kariéristy a hýčkaného člověka. Snad ty půdorysy nyní dodělá, snad se v něm svědomí hne! Sliboval v psaní, že je obratem pošle zpět.

Panu Novotnému³²³ jsem řekl o článku (pečeť pana Adama ze Šv[amberka]), a on předem již s díkem článek kvituje.

Rád čtu o dějinách schwarzenb[erského] archivnictví, že to bude velká věc a s katalogem. Za ten Vám budou vděčni všichni, kde i jen zdálky něco by potřebovali ze schwarz[enberských] archivů. Bude katalog obsahovati jen souhrnnou charakteristiku obsahu celých depotů nebo budete podávati obsah jednotlivých fasciкулů? Jen se bojím, že při nynější krizi tiskařské (od nového roku bude zase tisk dražší) to bude v Akademii dlouho čekat na vydání. Některé práce již tam leží rok a dosud se ani na nich nesází!

O panu asistentovi³²⁴ jsem četl akt, že je přijat za posluchače vysoké školy archivní;³²⁵ také dva důstojníci z min[isterstva] nár[odní] obrany byli přijati. Klecanda³²⁶ je skoro denně u nás a Friedrich píše zuřivě stále nové a nové přípisy. Hlavně chtějí od republiky peníze, moc peněz, na zařízení školy. Že *Krofta* jest

³²⁰ Barokní palác nacházející se na Maltézském náměstí v Praze, tehdy i nyní sídlo ministerstva kultury.

³²¹ Osobu se mi nepodařilo blíže identifikovat a není ani zřejmé, čeho se tato narážka týká.

³²² V roce 1918 bylo pod zámekem v Českém Krumlově při dobývání pařezů nalezeno velké množství gotických a renesančních kachlů. O nálezu tehdy informoval ing. Emil von Hartenthal, šéf schwarzenberské stavební správy v Českém Krumlově.

³²³ Kamil Novotný (1892-1959).

³²⁴ Václav Hadač (1891-1964).

³²⁵ Státní archivní škola v Praze.

³²⁶ Vladimír Klecanda (1888-1946).

již jednou nohou na skoku z Prahy (vyslancem ve Vatikánu), již asi víte? Kybal³²⁷ bude vyslancem u krále v Římě. Po rozluce církve od státu se ovšem Krofta vrátí; jen proto to bere, že to nebude dlouho trvati.

Pozemkový úřad bude mít také mezi úředníky historika. Kdo to bude, dosud se neví, ale Kazimour to nebude.³²⁸ Bude-li mít tolik práce jako dr. Krejčík, pak to bude vyhození peněz republiky na *dlažbu*! To místo Krejčíkovo u min[isterstva] zemědělství je hotové lajdáctví, darmo mluví! Máte již poslední P[amátky] a[rcheologické]? Mám tam Karolinum (Kaňkovo zaměření starého stavu),³²⁹ v příštím sešitě budu mít Lhotskýho miniatury,³³⁰ v následujícím Kaňku.³³¹

Ze Soupisů dělám na Plzni,³³² pak jsem dělal článek Periodizace dějin umění českého do Ročenky Kruhu [pro pěstování dějin umění]³³³ atd. Jen času kdybych měl dosti, to nešťastné ministerstvo mne zaměstnává moc.

Ani jsem nereagoval na úvod Vašeho listu o současné politické situaci. Buďte ujištěn, že s Vámi souhlasím, ale jsem o něco optimističtější. Je tu krize, ale je vyléčitelná. Ovšem, počkáme si na normální doby asi pět až deset let. Nazdar!

Upřímně Vás pozdravuje a znovu za psaní děkuje Váš věrně oddaný

Wirth.

Ty doplňky k Soupisům z Vašeho archivu bychom v P[amátkách] a[rcheologických] náramně uvítali!! Kdyby to mohlo být již [roku] 1920!!

Dopis, rukopis.

Nad textem datumovka: 28. lstp. 1919

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

63

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1920, 17. ledna, Třeboň – Markus si Wirthovi stěžuje na své zaneprázdnění úřední prací v archivu na úkor práce literární. Svěřuje se mu se svým zklamáním nad současnými politickými poměry v republice. Rovněž přiznává, že není členem žádné z politických stran a že jsou mu blízké myšlenky a názory Josefa Pekaře.

³²⁷ Vlastimil Kybal (1880-1958).

³²⁸ Osobu se mi nepodařilo určit.

³²⁹ Přestavbu Karolina v duchu vrcholného baroka provedl stavitel František Maxmilián Kaňka (<http://www.ceskatelevize.cz/porady/1024681598-deset-stoleti-architektury/200323232210184-karolinum/>; staženo 14. 5. 2012). Zdeněk WIRTH, *Karolinum před přestavbou v r. 1718*, PA 31, 1919, s. 58-61.

³³⁰ V Památkách archeologických, ročník 1920, není otištěn žádný Wirthův článek, který by se týkal uvedeného tématu.

³³¹ V Památkách archeologických, ročník 1920, není otištěn žádný Wirthův článek, který by se týkal uvedeného tématu.

³³² Kamil HILBERT – Ladislav LÁBEK – Zdeněk WIRTH, *Soupis. Plzeň I. Město Plzeň*. Tiskem nikdy nevyšlo.

³³³ Zdeněk WIRTH, *Periodizace dějin českého umění*, in: Ročenka Kruhu pro pěstování dějin umění, 1918, s. 42-48.

V Třeboni, dne 17. ledna 1920.

Vzácný příteli,

koncem listopadu obdržel jsem poslední list od Vás, k Vánocům psal jsem Vám jen lísteček s připomínkou, že dopis bude co nejdříve následovati – mezitím však hnedle uplyne měsíc, aniž bych byl opovězenému závazku dostál. Je to ta stará písnička, dobré vůle je s dostatek, ale vždy přijde něco nečekaného, nutno psaní odložit na zítřek a druhého dne se historie opakuje. Dám se tedy na pokání, bije právě deset hodin v noci, celý dům již spí, *toto* psaní však musí být dopsáno ještě dnes.

Měl bych Vám především psát, co robím. Přiznám se, že se chlubit nemohu. Největší díl týdne vyplňuje zakládání aktů – je toho deset ročníků k zpracování, neboť za války vše stálo. Také jinaké úřední práce se jen hrnou, jm[enovitě] soupisy majetku a všelijaké nároky venkovského lidu na panskou půdu dali a dávají nám archivářům co proto. Mohu s dobrým svědomím říci, že nezhálím, a přece s literární prací to nejde kupředu nebo aspoň ne tak, jak bych si přál. Začínám chápat tu všeobecnou nechuť k práci. Domnívám se totiž, že aspoň většinou se vede tak jako mně. To slovo „nechuť“ není snad ani na místě. Spíše je to nemohoucnost pracovat tak jako dříve. To co jsem mimo čistě úřední práce vykonal, zdá se mi výkonem minimálním. Pro Soupis hlubocký skoro nic, stran těch materiálů do „Památek [archeologických]“ vyjednávám právě s panem p[áterem] Teplým³³⁴ – zdá se, že v J[indřichově] Hradci ještě něco bude. Nejdál jsem s naším „archivnictvím.“ S celkovým výsledkem však sám spokojen nejsem.

Nerad hledám omluvy mimo sebe, ale snad nechybím se pravdy přespříliš, když řeknu, platí o nás stále ještě, že „inter arma silent musae.“ K tomu přistupuje to strašlivé zklamání, jež je tím větší, čím větší bylo naše nadšení z 28. října 1918. Aspoň já žiji pod stálou, hrozně tíživou depresí takového pocitu nezměrného zklamání. Rád bych byl optimistou, ale nemohu jím býti. Vidím jen černě do budoucnosti. Snažím se, abych pochopil ty myšlenky a proudy, jež hýbají celým světem, a přemítám marně. Nevidím než sobecké vůdce, kteří hlásají, čemu sami nevěří, vůdce zrovna tak nemocné velikáštvím, stejně odhodlané pro své zájmy obětovat životy milionů jako Vilém II. Útlaku národnostního jsme se zbavili a úpíme nyní nesmírně pod útlakem sociálním. Jen druh a způsob křivdy se změnil, ale bolí stejně. Křivda zůstala, jen utiskovatelé se vyměnili, kteří se od svých předchůdců liší toliko tím, že se necítí vázání žádnými povinnostmi a nijakou zodpovědností; jaký rozdíl jest mezi Schmerlingovou volební geometrií a vázanými kandidátkami? Aby výsledek voleb odpovídal vůli vládnoucích a nikoliv národa. Jaký je rozdíl mezi někdejší tajnou diplomacií a nynějším šuškaním za ministerskými křesly? Úpěli jsme pod Habsburky, jež jsme si byli konečně sami zvolili, teď nás ujařmuje terorem několik lidí, kteří se zvolili sami. Záviděl jsem Němcům a Maďarům za války, když jsem viděl, kterak každý počin vlády jest po jejich chuti, kterak každé nařízení plní s opravdovou

---

³³⁴ František Teplý (1867-1945).

radostí, kdežto my se museli přetvařovati. Tehdy jsem se těšil, že se karta obrátí. Obrátila se, ale my jsme zase dole ...

Zase se mi péro rozběhlo, zase jsem si Vám požaloval. Snad se usmějete nad mými nářky. Vy v Praze snad přece do leccého vidíte lépe, víte, že leccos musí býti tak a ne jinak, jak my bychom si to přáli. Kapkou útěchy bývají mi články Pekařovy, jež svou mužnou přímostí, tuším, musí imponovati také těm, kdo s nimi snad ve všem nesouhlasí. Mně Pekař vždy jakoby z duše mluvil, připomíná mi ty krušné doby Havlíčkovy, Riegrovy a Palackého, kdy národ mohl důvěřovati a také slepě věřil svým vůdcům, jímž prospěch národa byl nade všecko stejně jako osobní čest a bezúhonnost. Kterak se časy mění! Co, ač nedokázáno, ze Sabiny učinilo politickou mrtvolu,³³⁵ se dneska skoro vyžaduje jako *conditio sine qua non*...³³⁶ Nejsem v žádné politické straně organizován, hledám' více ideálů a vidím všude jen hmotařství. Ještě nejvíce ideálnosti spatřuji dnes ve straně lidové.³³⁷ Není to populární, ale to již bývá osudem menšin... Koniáš³³⁸ je přece jen menší zlo než Šmeral.³³⁹

Jak se Vám stále vede? Jak doma? Máte jistě hodně práce. Kde bychom již byli, kdyby ve všech úřadech republiky seděli aspoň poloviční Wirthové! Ale proto mi přece snad nezalíte, jestli Vás prosím za zprávičku, jak to v Praze nyní chodí. U nás vše celkem při starém, o Scheichlovi jsem slyšel, ale jen slyšel, že půjde do penze, na jeho místo prý [půjde] Kopárek³⁴⁰ z Protivína. Je pan prof. Krofta již v Římě? Co dělá pan Novotný³⁴¹ a Č[asopis] S[polečnosti] p[řátel] s[tarozitností] č[eských]?

Nezlobte se na mne, že jsem toho zas tolik naškrábal a buďte soudcem milosrdným. Vyříd'te, prosím, ruky políbení milostivé paní a přijměte uctivý pozdrav od Svého zcela oddaného

Ant. Markusa

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

---

³³⁵ Narážka na působení Karla Sabiny jako placeného informátora tehdejší pražské policie. Sabinovo působení ve veřejném životě skončilo v létě roku 1872, kdy se veřejnost dověděla o zprávě, kterou Sabina tajně dodal pražské policii a k níž se na schůzce s přáteli sám přiznal (<http://libri.cz/databaze/kdo18/search.php>; staženo 14. 5. 2012).

³³⁶ Rozumí se: nezbytná, nutná podmínka.

³³⁷ Československá strana lidová, vedená monsignorem Janem Šrámkem, patřila k aktivním stoupcům československého státu, sledovala však svou vlastní politiku spojenou s politikou katolické církve. Masarykova proticírkevní politika však vyvolávala nechuť lidové strany ke spolupráci s ním. Věra OLIVOVÁ, *Dějiny první republiky*, Praha 2000, s. 82, 326.

³³⁸ Jan Šrámek (1870-1956), od roku 1899 předseda Křesťansko-sociální, posléze lidové strany, již reprezentoval od roku 1918 v československém parlamentu.

³³⁹ Bohumír Šmeral (1880-1941) byl představitelem marxistické levice v československé sociální demokracii a zakladatelem Komunistické strany Československa (www.libri.cz/databaze/kdo20/search.php; staženo 16. 6. 2012).

³⁴⁰ Osobu se mi nepodařilo identifikovat.

³⁴¹ Kamil Novotný (1895-1959).

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1920, 16. března, Třeboň – Markus se obrací na Wirtha s prosbou o poskytnutí informací ohledně dostupné odborné literatury týkající se konzervace historických památek. Dále uvádí předpokládané náklady na konzervaci hradu Helfenburk u Bavorova, vyčíslené ředitelem Dědkem. Wirtha se táže, jaký má názor na berlínský převrat. Informuje o změně správce zámku Hluboká, polemizuje o původu netolického oltáře a zmiňuje též oltář sv. Ludmily v kapli kostela sv. Václava v Netolicích.

V Třeboni, dne 16. března 1920.

Vzácný příteli,

promiňte, když jednou po delším čase se zase ozvu, že přicházím s prosbou. Sešel jsem se v neděli s řed[itelem] Dědkem,³⁴² jenž má tuto bolest. Památkový úřad tlačí na konzervaci zřícenin Helfenburka u Bavorova. Pan řed[itel] Dědek už si opatřil řadu informací o tom, jak jinde byly provedeny takové konzervace starých rozpadlých hradů, nicméně optal se mne zejména na příslušnou literaturu. Nemohl jsem mu ovšem vyhovět jinak, než slibem, že se Vás zeptám:

- 1.) Jaká je příslušná literatura, jm[enovitě] architektura stavitelsko-technická?
- 2.) Jaký je Váš úsudek stran takových konzervací?

Pan řed[itel] Dědek vypočítal náklad na tuto konzervaci na sto tisíc korun. Jasný pán je ochoten nějakým dílem přispět, nikoli však, jak tomu chce Památkový úřad, platit to celé sám. Jak jsem vycítil z řeči p[án]ě Dědkovy, jest tu jakési rozladění pro poněkud příliš ostré nastupování Památkového úřadu, jež snad jinde by bylo na místě, sotva však zde, kde, jak Vy sám víte, se tolik na umělecké památky a jejich zachování vynakládá dobrovolně.

Co v Praze nového? Co říkáte berlínskému převratu? Tak se mi zdá, že konzervativci a socialisté němečtí jsou smluveni a že cenzura nedopouští, abychom se dověděli všeho. Bude to jen epizoda či událost trvalejší?

Scheichl odchází do penze, předává svému nástupci Kopárkovi z Protivína právě těchto dnů celý inventář. Škoda, přeškoda, že jsme té Hluboké nemohli ještě za jeho aktivní služby dokončit.

Jinak to u nás jde pořád ještě dost po starém. O Opočenském jsem se doslechl, že bude šéfem Archivu ministerstva zahraničí, což na tom pravdy? Co dělá páně Novotného Č[asopis] S[polečnosti] p[řátel] s[tarozitností] č[eských]? Z 1. září 1919 bude asi [rok] 1920, že? Není divu za dnešních poměrů tiskařských.

Odpusťte, že jsem Vás ...

[Já] o vlku a vlk za humny. Přerušil mne právě listonoš, nese mi od Vás to netolické podání. Myslím, že to pro jasného pána není nijak nebezpečné. To povídání, že to byl cechovní oltář sv. Barbory cechu tkalcovského postrádá

³⁴² Bohumil Dědek (?-1932), schwarzenberský stavební ředitel.

vší podstaty. Kaple sv. Barbory je v kostele hlavním,³⁴³ nikoliv sv. Václava,³⁴⁴ hlubocký oltář není sv. Barbory a pochází z dominikánského kláštera v [Českých] Budějovicích. Zdá se, že asi v letech třicátých min[ulého] století byl buď kostelem nebo (což jest podobnější pravdě) patronem zakoupen (patrně za babku ze starého haraburdí) a dán do Netolic (zdejší zemřelý povozník Jakub Aigner ho vezl spolu s druhým renesančním oltářem asi [roku] 1839 z [Českých] Budějovic do Netolic). Nevíme zde ničeho o tom a také se to nepodobá pravdě, že by ten oltář byl býval zakoupen obcí nebo cechem některým. Pojedu za tou příčinou zítra do Hluboké a pak do Netolic, abych shledal doklady, a na základě jejich Vám pak podám referát. Věc zajisté tak nespěchá, aby nemohla týden počkat.

Trochu naivní je rčení, že nynější oltář sv. Ludmily³⁴⁵ je skoro urážející. Obraz jest z roku 1854 od Gustava Kratzmanna³⁴⁶ (raďte v prach[atickém] Soupise si to poznamenati!) za tři sta zlatých, tj. jednak na tehd[ejší] dobu peníz nemalý, a Kratzmannovo jméno není zajisté z nejposlednějších. Také dopis děkanův není ještě žádným svolením, nýbrž přednesem na ordinariát. Zdá se, že se vše dalo s povolením všech příslušných činitelů, takže věc byla provedena úplně legálně. To ovšem bude již věcí mojí, abych to archiválně prokázal.

Tolik tedy Vám mohu oznámiti hned z paměti, další na základě archiválií. Děkuji Vám za důvěru tímto opět projevenou.

Nazdar! Uctivě Vás pozdravuje

Váš zcela oddaný

Markus.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

65

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1920, 28. března, Praha – Wirth Markuse odkazuje na konkrétní literaturu ohledně konzervace historických památek a shrnuje obecné zásady při jejich opravě. Markuse nabádá k podání žádosti o subvenci na opravu hradu Helfenburk na ministerstvo. Dále intervnuje v záležitosti zapůjčení tabulového obrazu z Domanína u Třeboně do pražské galerie v Rudolfinu. Nakonec se krátce zmiňuje o personálních změnách v pražských archivech.

³⁴³ Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Netolicích s původně gotickou kaplí sv. Barbory.

³⁴⁴ Kostel sv. Václava v podhradí sv. Jána v Netolicích s přílehlou barokní kaplí sv. Michala.

³⁴⁵ K obrazu viz František MAREŠ – Jan SEDLÁČEK, *Soupis. Politický okres prachatický, XXXVIII, Praha 1913, s. 171.*

³⁴⁶ Gustav Karel Filip Kratzmann (1812-1902), malíř podobizen a oltářních obrazů. Mohlo by se jednat o obraz „Svatá Anna s P. Marií“ (1854). Prokop TOMAN, *Nový slovník I, s. 559.*

Drahý příteli,

promiňte, že jsem Vám uložil takovou práci s tím netolickým oltářem. Ale myslím, že je to ve prospěch věci a mimo to bude to zase příspěvek pro Soupis hlubocký, což mne aspoň svědomí trochu ulehčuje. Divím se, co všechno z paměti již o tom oltáři víte, a nepochybuji, že v aktech bude ještě více. Za zprávu o obraze G[ustava] Kratzman[n]a děkuji, hned jsem si to do svého exempláře zapsal. Na odpověď o oltáři nespěchejte, mohou ti netoličtí nedočkavci zatím čekat.

Panu řediteli Dědkovi řekněte, že *speciální* literatura technická o hradech neexistuje, že však způsob spárování a vůbec úpravy zřícenin byl podán v debatě na jednom *Denkmalpflage*tagu. Nemá-li pan Dědek Berichty těch svých, může si objednat výťah všech řečí proslovených o tom ve druhém díle souborné publikace „Die Denkmalpflege“³⁴⁷ vydané [roku] 1913 od předsedy „[Denkmalpflege]tagů“ von Oechelhäusera³⁴⁸ v Lipsku. Mimo to je v jednom ročníku Mitteilungen der Z[entral]kommission (nemám zrovna po ruce toho ročníku, je to někdy kolem [roku] 1910 – už jsem to našel: Anleitung zur Erhaltung von Ruinen, M[itteilungen der k. k.] Z[entral]kom[mission für Denkmalpflege] 10, 1911) – zpráva o tom, jaká je správná zásada spárování zdí vomítaných a pak jsou návody také ve Věstníku Klubu Za starou Prahu v ročníku VII., [s.] 42-[4]4, 52-[5]3 (Kozí Hrádek), a IV., [s.] 59-63 (Orlík a Lipnice).

To, myslím, panu řediteli stačí. Můj úsudek se shoduje dosud s tím, co jsem napsal ve Věstníku Klubu Za st[arou] Prahu (viz výše Kozí Hrádek). Prvně tedy: Vegetaci pokud možno ponechat, odstranit jen tu, která trhá a tlačí zdi, *držeti* se dnešního stavu, nic nedostavovat, jen konstruktivně zachycovat a hlavně *korunu zdí* chránit. Ostatně, teorie není nic, hlavní věc je speciální případ a ohledání a program na místě stanovené.

Co se týče toho, že chce kníže zaplatit část restaurace, stačí to k tomu, aby se věc prováděla. Řekněte panu Dědkovi, ať podají žádost ke mně o subvenci, my ji slíbíme a rozdělíme kupř. na tři léta a vyplatíme vždy část podle toho, co bude ten rok provedeno. Subvenci můžeme vyplatit vždy do konce roku, ale vždy po řádné kolaudaci (za přítomnosti úředníka z Pam[átkového] úřadu) a to buď celou, je-li celý úkol hotov nebo část, je-li provedeno aspoň kus práce.

A ještě mám sám jednu prosbu. Ředitel galerie v Rudolfině³⁴⁹ bude žádat, aby mu byl zapůjčen obraz tabulový z *Domanína*³⁵⁰ (třeboňský Soupis, obr. 16-17

³⁴⁷ Adolf OECHELHAUSER, *Denkmalpflege*, I- II, Lipsko 1910,1913.

³⁴⁸ Adolf Wilhelm Theodor von Oechelhäuser (1852-1923), německý historik umění a pracovník památkové péče. V letech 1900-1922 organizoval tzv. Dny památkové péče, jimž i předsedal (http://www.denkmalpflege-bw.de/fileadmin/media/publikationen_und_service/nachrichtenblaetter/2004-01.pdf; staženo 25. 7. 2012).

³⁴⁹ Vincenc Kramář (1877-1960).

³⁵⁰ Jedná se o tabulový obraz české malířské školy ze 14. století „Kladení Krista Pána do hrobu,“ na jeho druhé straně vymalování „Tři svatí Otcové.“ Obraz byl získán darem od třeboňského kláštera pro původní dománinskou kapli. Z obavy o jeho zničení nebo zcizení byl roku 1921 z rozhodnutí

a tab.) do galerie, protože chce českou školu malířskou dobře reprezentovati (půjčili mu již obrazy šlechtici, Zemské muzeum, Městské muzeum, Strahov, Křížovnici atd.) a prosil mne, abych se u Vás a pana ředitele Mareše přimluvil, abyste výpůjčku panu knížeti doporučili. Nechci na Vás naléhati, jen činím, co jsem Kramáři slíbil.

Č[asopis] S[polečnosti] p[řátel] s[tarožitností] č[eských] vyjde teď začátkem dubna. Opočenský bude spravovat Archiv (vlastně registraturu) min[nisterstva] zahraničí, rozešel se s Klicmanem³⁵¹ nadobro, ani s ním nemluví. Klicman bude ještě horší než Köpl,³⁵² uvidíte.

Jsem velmi smuten nad odchodem Scheichlovým. Snad nás doporučí panu Kopárkovi, aspoň tak slíbil tenkrát. Napíše mi na tyto dny dopis, aby viděl, jak si ho vážím.

Tak na zdar! Děkuji Vám vřele za Váš veliký zájem a jsem Váš cele oddaný

Wirth.

Dopis, rukopis.

Nad textem datumovka: 31. břez. 1920

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

66

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1920, 30. března, Třeboň – Markus Wirthovi sděluje další informace k netolickým oltářům a k pátrání po osudech netolického antipendia.

V Třeboni, dne 30. března 1920.

Vzácný příteli,

zasílám Vám v příloze vyžádanou zprávu stran netolicko-hlubockého oltáře. Věc stala se s dodržením všech potřebných formalit, takže zajisté i dnes bude se museti uznati správný postup v té věci.

Jako doplněk své zprávy Vám oznamuji, že pláteníci (tkalci) měli v kostele sv. Václava svůj cechovní oltář sv. Prokopa. Tento oltář ustoupil právě tomu gotickému oltáři z [Českých] Budějovic a oltářní obraz sv. Prokopa přenesen do kaple sv. Barbory v kostele děkanském. Z toho ta pletenice v prvním odstavci memoranda měst[ského] úřadu. Cechy byly sice [roku] 1848 zrušeny, ale starší členové i nadále ještě v letech

---

tamního obecního výboru odevzdán československé státní obrazárně v Praze. Nyní je obraz v majetku Národní galerie (www.obec-domanin.cz/obec/historie; staženo 1.6. 2012).

³⁵¹ Ladislav Klicman (1867-1943).

³⁵² Karel Köpl (1851-1932). Coby ředitel Místodržitelského archivu byl od listopadu 1918 poslán na nucenou dovolenou a správou archivu byl pověřen Ladislav Klicman. Dnem 18. ledna 1919 ministerstvo vnitřní převzalo do své správy bývalý Místodržitelský archiv, do té doby jediný organizovaný státní archiv v českých zemích, jenž byl přejmenován na Archiv ministerstva vnitřní. Stalo se tak poté, co se Ladislav Klicman postavil rozhodně proti myšlence vytvoření Národního archivu. Jaroslava HOFFMANNOVÁ – Jana PRAŽÁKOVÁ, *Biografický slovník*, s. 18.

šedesátých chodili korporativně do kostela. Kdyby to byl býval oltář jejich, byl by se jistě někdo ozval.

Co se dotýče antipendia, jasný pán poslal mne schválně na Hlubokou. Tam není. Také nemá vědomosti, že by bylo v nějakém zámku jiném. Ostatně v letech 1908-1913, kdy Mareš pracoval na Soupise prachatickém, bylo na místě. V katalogu retrospektivního oddělení výstavy roku 1891 uvedeno není, ač kostel sv. Václava vystavoval dvě sochy (Šimona a Judy). Kníže, jenž Vám dává upřímně děkovati, mne hned upozornil, že na Hluboké jsou dvě antipendia kožená, abych vyšetřil, jsou-li to ta netolicá a pakli ano, kterak byla získána. To, co na Hluboké jest, nemá ovšem s Netolicemi pranic společného, neseť alianční znak Haunsperský [!].³⁵³ Také by v Soupise bylo bývalo podotknuto: přenesen na zámek X nebo Y, jako je poznamenáno u předmětů jiných.

Zprávu svou posílám Vám dvojmo. Jednou bez firmy a podpisu, abyste ji popřípadě při postoupení aktu mohl bez maření času upotřebiti.

S oltářem, myslím, je věc jasná, běží tu o výměnu provedenou za dodržení všech předepsaných formalit, nehledě k tomu, že je opravdu pochybné, zda by se nám ten oltář byl jinak dodnes dochoval, a že je více než podobné pravdě, že kníže sám ho do Netolic byl svého času dal.

O antipendiu nevím, že by kde bylo v držení schwarzenberské rodiny. Ptáte se na stanovisko knížete? Toť se rozumí, že ho takové psaní po úřadech, jež skrytě napovídá, jako by jeho předkové byli kostel oloupili, valně netěší. Ale měl radost, že se dokumentárně prokázalo, jak úzkostliv byl jeho děd³⁵⁴ při přejímání toho oltáře.

Odpusťte, že dnes tak mažu, ale mám tyto dny spoustu práce, že nevím co dříve chytiti. Rád bych zas jednou se podíval do Prahy, ale nevím, kdy to bude. Také bych měl leccos ještě ku psaní, ale musím toho nechati na příště.

Děkuji Vám rovněž za vaši důvěru, kterou jste mi opět projevil, a prosím Vás, naskytne-li se kdy zase něco takového, abyste postupoval stejně. Jak vidíte, tvrzení m[ěstského] úřadu se ukazují jako nesprávná, ale kdo nezná archivální doklady, myslel by opravdu, že kostel byl okraden. A Vám je, myslím, také lépe poslouženo, protože hejtmanství prachatické jistě neví o věci ničeho a šlo by si pro rozum do Netolic, a řed[itel] Šusta³⁵⁵ by to nepochybně poslal nám. Takhle je to kratší.

Ještě jednou Vám děkuji a zůstávám s přáním příjemných velikonočních svátků.

Váš zcela oddaný

Markus.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

³⁵³ Alianční znak Hausperských z Fanálu a z Lochenheimu.

³⁵⁴ Jan Adolf II. ze Schwarzenbergu (1799-1888).

³⁵⁵ Václav Šusta (1871-1956).

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1920, 28. dubna, Třeboň – Markus líčí Wirthovi pověřivost domanínských obyvatel stran přemístění deskového obrazu z tamní kapličky. Přiklání se k jeho umístění do pražské galerie a Wirtha nabádá, jak by se to mělo nejlépe provést. Zmiňuje odepření vydání cestovního pasu československou vládou malíři Václavu Sochorovi k cestě do Francie. Wirtha dále informuje o tom, že vyhledává archiválie k Chýnovsku a nabízí, že je rád poskytne dr. Podlahovi pro chystaný Soupis památek.

V Třeboni, dne 28. dubna 1920.

Vzácný příteli,

nemohu, než přijít zase s tou starou písničkou. Promiňte, že jsem tak dlouho neodpovídal na poslední obšírný Váš list. Však víte, kterak to u nás chodí, a mimo volby byla to zase řada rešerší pro Chýnov, již právě nyní skončuji, pak nějaké drobnosti pro pana radu Sedláčka, a tak šlo jedno za druhým a už zase čekají věci nové.

Měl jsem radost, že věc oltáře netolického Vám konvenovala. Doufám rovněž, že to dobře dopadne, a prosím Vás, až padne poslední slovo, o laskavé oznámení výsledku, abychom tím mohli doplnit naše akta.

Za obšírnou stať o konzervaci zřícenin přijměte dík stejně jako za ochotu dopomoci nám k subvenci pro restauraci Helfenburku; bude zajisté vděčně Vaší laskavosti použito.

Co se týče domanínského obrazu, psal o den později pan řed[itel] Kramář a snad Vám také již něco pověděl o naší odpovědi. Je to šlakovitá věc s tím obrazem. Domanínští věří pevně, kdyby s tím obrazem hnuli, že by na obec přikvapilo veliké nějaké neštěstí (kobyly, mor, krupobití, sucho, mokro, oheň nebo pod.), a nedovolili ani odvezení obrazu za účelem restaurace; Melicher³⁵⁶ i Böhm³⁵⁷ svého času musili obraz restaurovat na místě. Dra. Ernsta,³⁵⁸ jenž před obrazem si činil poznámky, vzbudil tím shluk lidí a musil rychle, rychle zmizeti. Obraz jest nyní uložen ve školním kabinetu, také ne nějak ideálně, a bylo by to velkým štěstím proň, kdyby se dostal do pražské galerie. Jen bychom vítali, kdybyste to mohl nějak zaonačiti, aby vlivem ministerstva osvěty obraz přišel odsud. Snad to nyní půjde snáze, když je nové obecní představenstvo – snad by bylo dobře zahájit útok nějak šikovně publikací v denním tisku (důležitost obrazárny, zásluhy zapůjčovatelů, význam zapůjčení, popř. i trochu si vystřeliti ze zaostalosti domanínských konšelů). Snad by to byla i zbraň poněkud dvousečná, ale jiné rady zatím opravdu nevím.

Zmíněný malíř pan Václav Sochor³⁵⁹ mi také tyto dny psal, že také Vás navštívil. Promiňte, že jsem Vám o tom neřekl nebo nepsal, docela jsem na tu věc zapomněl. Odporučil jsem ho na Vás, že mu budete nejlépe moci poraditi, co by měl

³⁵⁶ Theofil Melicher (1860-1926).

³⁵⁷ František Böhm (1890-?).

³⁵⁸ Richard Ernst (1885-1955).

³⁵⁹ Václav Sochor (1855-1935).

podniknouti. Pokud pana Sochora znám z Cítolib, jest to pán nadmíru skromný, a to myslím, že mu jest na závalu. Že něco dovede, to dokázal zajisté svými obrazy, a proto mne naplnilo podivem, že ke studiu francouzských bojišť, jež chtěl podniknouti *svým nákladem*, naše vláda mu odepřela vydání pasu ...

Hodláte letos zajeti zase na Hlubokou? Snáším příležitostně nový a nový materiál, z něhož i pro Soupis leccos případně, že budete míti radost. Tábořský okres má tuším v práci pan biskup dr. Podlaha. Sbírám materiál, pokud se týče Chýnovska, který by jistě vlastnímu Soupisu prospěl, a milerád jej panu dr. Podlahovi pak svého času, až věc bude akutní, postoupím. Jak to nyní stojí s tiskem? Stojí, vidíte? Není divu, za dnešních poměrů. Jsem pořád ten starý pesimista, my si nedovedeme sami vládnout. Těch největších nesmyslů se chytáme, jen když se propagují pod heslem pokrokovosti a nechápeme, že zůstatí stát jest někdy opravdu pokrokovější než hnáti se za klamnými bludičkami. Vystřízlivění přijde, musí přijíti, jen aby přišlo ještě včas!

Jinak to zatím u nás chodí ještě po starém, jen kdyby už nastalo celkové uklidnění. Aby bylo radost pracovat!

Což doma, vše zdrávo? Bohudík, mohu totéž referovati. Arcit' je v domácnosti více ruchu, ale jsem rád, že v tom domácím koutu mezi těma dvěma křiklouny mohu zapomenouti na to, co nás asi všecky tíží.

Vyprošuji si ruky políbení mil[ostivě] paní choti i pozdrav panu dr. Štěchovi³⁶⁰ a Novotnému. S upřímnými pozdravy pak zůstávám

Váš vděčně oddaný

Markus.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

68

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

[1]920, 12. května, Praha – Wirth Markusovi sděluje, že Karel Stloukal odmítl místo kulturního referenta při reparační komisi ve Vídni. Odvolává se na předchozí rozhovor s Markusem a na jeho předběžný souhlas zastávat tento post a oznamuje mu, že již má pro knížete Schwarzenberga připravenou žádost o udělení roční dovolené. Dále na Markuse naléhá, aby se rozhodl co možná nejdříve.

V Praze 12. 5. 920.

Milý příteli,

jak vidíte, přicházím velmi záhy po naší rozmluvě k Vám s návrhem, o němž jsem se již ústně a v zásadě s Vámi dohodl. Stloukal³⁶¹ odřekl úplně a dr. Zahradník³⁶² naléhá, aby byl „kulturní referent“ při reparační komisi vídeňské jmenován co nejdříve. Podle dohody s Vámi nemeškáme ani hodinu a sestavili jsme hned dnes (s Morávkem

³⁶⁰ Václav Vilém Štech (1885-1975).

³⁶¹ Karel Stloukal (1887-1957).

³⁶² Bohdan Zahradník (1864-1926).

a Borovičkou) prosbu k J[eho] J[asnosti], aby Vám udělil dovolenou. Napsali jsme to zatím jen všeobecně a nedotkli se vůbec otázky, chce-li Vám dáti dovolenou placenou nebo bezplatnou. V každém případě bychom s Vámi jednali zvláště o podmínkách. Bylo by nám velmi milo, kdybyste se rozhodl velmi brzo, půjdete-li a kdy; abyste nějak působil v okolí knížete, aby rychle se rozhodl, dá-li Vám dovolenou nebo ne.

Žádali jsme o dovolenou roční a doufáme, že buď větší část organizační práce bude za rok hotova, buď že najdeme zatím pro Vás nástupce.

Velmi byste nám pomohl, kdybyste se odhodlal ono *čestné místo* přijmouti a kdyby to mohlo býti co možno nejdříve, ba *hned*. Uznávám, že to není maličkost na rok zase odjeti z domova, z práce vědecké, ale blízkost Vídně ke Třeboni a možnost častější návštěvy domova by Vám snad rozhodnutí usnadnily.

Prosím Vás o rychlou odpověď a jsem Vám věrně Vám oddaný.

Wirth

N. B. Budeme mimo úřední styk přes Zahradníka stále spolu v těsném styku písemném, takže bude naše spolupráce co nejužší.

Dopis, rukopis.

Hlavičkový papír Ministerstvo školství a národní osvěty.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

69

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1920, 14. května, Třeboň – Markus oznamuje Wirthovi své konečné rozhodnutí ohledně přijetí místa kulturního referenta při reparační komisi ve Vídni. Dále mu sděluje, že o své záležitosti hovořil s knížetem, který byl potěšen, že byl na tento post vybrán právě jeho úředník. Dotazuje se Wirtha na další jednotlivosti stran svého platu, poskytování stravy, získání cestovního pasu apod. a avizuje svůj příjezd do Prahy.

V Třeboni, dne 14. května 1920.

Vzácný příteli,

právě když jsem se chystal psáti Vám tento list, přišel Váš dopis z dvanáctého tohoto měsíce. Přiznám se, že jsem si nepředstavoval, že to půjde tak rychle, abych Vás však nenechával v nejistotě, oznamuji Vám hned předem své zásadní ano. Uvažoval jsem o věci pilně v minulých dnech, sám, se ženou i s tchánem, který také značně odchodem mým bude dotčen. Ale konec těch úvah byl: Kdyby byla vojna, musil bych také bez dlouhého rozmyšlení, a zde konečně volá také republika. Myslíte-li, že na tu úlohu ve Vídni stačím – víte, že je mým zvykem přísná autokritika a nerad bych tam hudlařil – tož tedy můj souhlas máte aspoň v zásadě.

Předevčírem jsem byl na Hluboké, v jiné jakési záležitosti. Ke konci zmínil jsem se také o tom, co jste mi řekl v Praze a podotknul jsem, že snad ministerstvo samo (tj. Vy) se přímo obrátíte na Jasného pána. Já rozhodnutí žádného nežádal, a tudíž také neodnesl, pana vladaře však zřejmě těšilo, že Vaše volba padá na jednoho z jeho úředníků, ač se tím netajil, že třeba tam nebudu jako úředník jeho, nýbrž státní – tu či onde by mu to mohlo býti vyčítáno. Ale myslím, že určitě nebude proti. Jsem rád, že jsem mu to vše řekl, neboť poslali-li jste již tu žádost, mrzelo by jej, že jsem to zamlčel, soudil by na nějaké čertovo kopýtko. Co se týče dovolené placené či bezplatné, toho se (zatím) nedotýkejte vůbec, v té věci S[chwarzenberg] byl vždycky kavalírem a rozeznává obyčejně dovolenou od dočasného přerušení služby. A měl jsem dovolenou po pět let vojny...

Tož k Vaším otázkám:

Ad 1.) Mé zásadní ano máte; co se týče termínu nástupního je mi čtrnáctidenní lhůta do 1. června trochu krátká a mám ještě některé záležitosti ukončiti, nerad bych nechával něco úředního rozpracováno, tak snad asi od 15. června tohoto roku;

Ad 2.) Rozhodnutí nahoře se jistě dlouho také neomešká, případně dopíši nebo zatelefonuji sekretáři.

Co se týče bližších podmínek, bylo by snad nejlépe, abych do Prahy k Vám zajel, ústně by se vše projednalo nejlépe. Po stránce finanční zajisté nebude potíží, na to je zajisté nějaká norma nebo analogie, kterak se honorují úředníci smluvní, toliko bych rád měl ve smlouvě klauzuli o převzetí do státní služby, kdyby za pobytu mého ve Vídni mé nynější místo per vim majorem³⁶³ (pozemkový zákon) více neexistovalo.

Co se týče pak úřadování samého, také všechny instrukce dáte mi zajisté ústně, a tak mi jen dopište, kdy bych měl do Prahy přijeti. V úterý musím ještě na Šumavu, takže bych asi nemohl dříve do Prahy než asi v pátek nebo sobotu (dvacátého prvního nebo dvacátého druhého tohoto měsíce). To bychom pak věc projednali po všech stránkách ústně. Běží mi hlavně jen o to, abych dostal také čestně všemu, co ode mě čestným tímto povoláním právem můžete žádati. Zatím přijměte můj dík a ujištění, že se vynasnažím, abych byl zcela na svém místě.

Prosím Vás za laskavou odpověď obratem, abych ji v pondělí měl, protože odjíždím v úterý časně ráno, a přece od ní závisí, zda-li bych jel pak do Prahy již v pátek anebo v sobotu. Také bych Vás prosil za oznámení, zda-li si musím cestovní průkaz opatřiti sám obyčejnou cestou, či dostanu-li jej od státu, a j[iné] v[ěci]. Ptám se na to již dnes, protože opatření takových dokumentů, jm[enovitě] event[uelně] víza vyžaduje někdy delší doby. Bude zajisté více ještě bodů, jež bude nutno projednati, ale to si postupně sepíši a pak si o tom v Praze promluvíme. Závisí zatím vše ještě na odpovědi z Hluboké.

Zatím děkuji Vám za projevenou důvěru, vyprošuji si uct[ivě] ruky políbení milostivé paní a zůstávám s upřímným pozdravem

Váš zcela oddaný

Ant. Markus.

---

³⁶³ Rozumí se: skrze vyšší moc.

P. S. Právě (půl čtvrté odp[oledne]) mluvil jsem telef[onicky] se sekretářem, žádost Vámi podaná ještě tam není, slíbil mi však, jakmile dojde, nejrychlejší vyřízení; arcit', poslali-li jste to přímo (nikoliv na ústř[ední] kancelář), tak je možné, že věc už je na Hluboké, ale sekretář o ní neví. Jestli jste zatím udělali jen koncept, a žádost teprve odešlete, račte tam tedy žádati za dovolenou zatím na jeden rok a náležitě nutnost tohoto kroku, a proč právě mne chcete, odůvodniti. Zdůrazníte-li i spěšnost, bude vše rychle vyřízeno.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

70

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

[1]920, 15. května, Praha – Wirth Markusovi děkuje za rychlé rozhodnutí ve věci přijetí místa kulturního referenta při reparační komisi ve Vídni. Současně ho žádá o trpělivost, neboť žádost o udělení roční dovolené nemohla být dosud knížeti Schwarzenbergovi odeslána, protože zatím není podepsána ministrem Zahradníkem.

V Praze 15. 5. 920.

Milý příteli,

díky za dopis a za Vaše rychlé rozhodnutí! Žádost knížeti jsme dosud neposlali, poněvadž Zahradník ji musí schváliti a právě zde není; ale oznámím Vám, jakmile do Hluboké půjde. *Dokud Zahradník dopis neviděl, nemůžeme zatím nic dělati.* Proto Vás prosím o trpělivost. Ostatně je Vám to milejší, když na Vás ne[...]jeme. Je mi líto, že na čas z Třeboně zmizíte, ale svým rozhodnutím jste pro nás (osvětový odbor) vykonal velice mnoho.

Co se týče cesty do Prahy, pasu atd., o tom všem Vám včas napíšete, až budu věděti jistotu a názor Zahradníkův. Zatím se mějte dobře a buďte pozdraven od Vašeho věrného

Wirtha.

Dopis, rukopis.

Hlavičkový papír: Ministerstvo školství a národní osvěty.

Pod textem datumovka 19. květ. 1920, vlepen podací lístek

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

[1]920, 18. května, Praha – Wirth Markusovi oznamuje, že jeho jmenování kulturním referentem při reparační komisi ve Vídni bylo schváleno, sděluje mu datum nastoupení do úřadu a informuje ho o odeslání žádosti ohledně udělení roční dovolené knížeti Schwarzenbergovi.

V Praze 18. 5. 920.

Milý příteli,

dnes schválil dr. Zahradník telefonickým hovorem se mnou úplně Vaše jmenování kulturním referentem a souhlasí též s datem nastoupení 15. června. Do Prahy můžete přijeti *po svátcích* (v úterý),³⁶⁴ času bude dosti. Žádost pánu a vládci jsme odeslali dnes. Na zdar! Na setkání se těší Váš upřímně oddaný

Zd. Wirth

Korespondenční lístek, rukopis.
SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1920, 19. května, Třeboň – Markus nabádá Wirtha, jak má stylizovat žádost knížeti Schwarzenbergovi o dočasné uvolnění z knížecích služeb. Zajímá se o zajištění stravy ve Vídni a žádá o poskytnutí nějakého studijního materiálu.

V Třeboni, dne 19. května 1920.

Vzácný příteli,

děkuji Vám za poslední Váš list a jsem tomu skutečně rád, že věc tolik nespěchá. Tak snad z toho, dojde-li k čemu, nebude ani červen, nýbrž až červenec. Dnes jsem mluvil s šéfem ústř[ední] účtárny,³⁶⁵ je pro to, abych do Vídně šel, tudíž vysoké rozhodnutí z největší pravděpodobností nebude zamítavé. Neuvádějte tam ničeho, než k jakému účelu mne potřebujete a proč právě chcete mne, a konečně nežádejte zatím o dovolenou na jeden rok.

Jakmile budete vědět něco bližšího, laskavě mi o tom dejte co nejdříve zprávu. Víte už něco určitějšího, zakoupil-li pan dr. Zahradník českou kancelář a bude-li tam zřízena menáž? Mluvil jsem totiž s několika našimi pány, kteří v těchto dnech přijeli z Vídně, a líčí poměry in puncto³⁶⁶ živobytí a bydlení přímo sazemi starého komína. Všechno k dostání, ale pro velkou výši cen obyčejným smrtelníkům nedostižné.

³⁶⁴ Buď Letnice (23. 5. 1920), tj. 25. května 1920 nebo svátky Božího těla (3. 6. 1920), tj. 7. června 1920.

³⁶⁵ Osobu se mi nepodařilo určit.

³⁶⁶ Rozumí se: pokud se týče, ohledně.

Doufám však, že to mne nemusí másti, protože si myslím, že republika vysílá tam lidi více a mohou tam existovati, tož že to tam s umírněnými požadavky vydržím také. Hlavní má starost, abych pak svého úkolu se zhostil tak, jak Vaše ve mne kladená důvěra toho právem může očekávati.

Je-li Vám to možné a myslíte-li, že pan dr. Z[ahradník] Váš návrh schválí, snad byste mi mohl dáti ke studiu již kousek materiálu, abych nepřišel najednou pak jako netušící nebeštán in media res, čili abych byl pro prvý začátek aspoň zhruba připraven. Dojde-li k mému jmenování, rád bych, aby se pak projednání instrukce a podmínek nezdržela až těsně před odjezdem, neboť myslím, že pro Vídeň si budu musiti ještě ledačehos zaříditi, čeho zatím neobjednávám, až budu věděti určitě co a jak.

Těším se zas na příští Vaše řádky a zůstávám s mnoho srdečnými pozdravy
Váš s opravdovou úctou
zcela oddaný

Markus.

Právě čtu v novinách, že ujednání jest hotové, zbývá jen provedení. Mám smíšené pocity, bojím se toho a těším se na tu práci zároveň.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

73

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

[1]920, 31. května, Praha – Wirth Markusovi sděluje, že mu bude vystaven diplomatický pas a nabízí mu termíny, kdy by se měl osobně dostavit na pasové oddělení.

V Praze 31. 5. 920.

Milý příteli,

mluvil jsem se Strimlem,³⁶⁷ dá beze všeho dipl[omatický] pas, ale *musíte se dostaviti do pasového oddělení* osobně. Bude nejlépe, vyčkáte-li mé zprávy, až bude dekret podepsán a s dekretem pak dojdete pro pas. To by mohlo býti tak kolem sedmého až desátého června, hodí-li se Vám lépe, i po 10. červnu. Nazdar! Mnoho štěstí!

Váš oddaný

Wirth

Korespondenční lístek, rukopis.

Pod textem Markusova poznámka s datumovkou: „Praes. 4. červ. 1920 Ms.“

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

---

³⁶⁷ Ludvík Striml (1880-1937), malíř a grafik. V letech 1922-1927 byl vyslancem v Belgii a Lucembursku. V rozmezí let 1927-1937 zastával funkci šéfa protokolu prezidenta. Prokop TOMAN, *Nový slovník II*, s. 496.

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1920, 8. června, Třeboň – Markus oznamuje Wirthovi, že obdržel rozhodnutí knížete Schwarzenberga ohledně udělení placené dovolené, výše ročního platu a ubytování ve Schwarzenberském paláci ve Vídni.

V Třeboni, dne 8. červ. 1920.

Vzácný příteli,

právě dnes došlo mne konečné rozhodnutí z Hluboké. Dosavadní požitky mé se mi odepisují, na dobu dovolené pak ponechává se mi zákl[adní] plat devět tisíc čtyři sta korun ročně, ve víd[eňském] paláci³⁶⁸ přikázán pokoj na tak dlouho, pokud ho vrchnost sama nutně nebude potřebovati. Tedy řešení, s nímž jsem počítal a jež mne za dnešních poměrů zcela uspokojuje.

Poněvadž tedy ze strany schwarzenberské je vše vyřešeno, chci tedy v pozítří – desátého tohoto měsíce, přijeti dopoledne do Prahy. Půjdu hned k Vám, předpokládaje arcit', že nedostanu od Vás nějaké jiné zprávy, abych přijel později.

Tedy na shledanou! S mnoha pozdravy

Váš zcela oddaný

Markus.

Kartička, rukopis.

Nad textem datumovka: 8. červ. 1920.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1920, 9. června, Vídeň – Markus informuje Wirtha o personálních a mzdových otázkách svých budoucích podřízených, dále stran profesora Chytila – jeho přístupu ke sbírkám a jeho ubytování v Rakousku. Chytila prostřednictvím Wirtha instruuje, kdy a jakým způsobem má do Vídně dorazit. Markus řeší též otázku svého pojištění v době pobytu ve Vídni. Nabádá Wirtha i Morávka, aby do Vídně zatím nikdo nejezdil, až po ratifikaci tzv. Pražské dohody.

---

³⁶⁸ Schwarzenberský palác, zvaný zahradní, byl postaven na místě bývalé jezuitské vinice na Rennwegu na počátku 18. století (hrubá stavba dokončena roku 1704). Spolu se sousedícím Belvederem prince Evžena Savojského náleží komplex schwarzenberského zahradního paláce k předním ukázkám evropského barokního urbanismu. Komplex je stále v majetku Schwarzenbergů a v současnosti slouží jako hotel.

Ve Vídni, dne 9. června 1920.

Vzácný příteli,

už jsem tu zase přes týden, ale musíte již odpustit, doposud jsem se k tomu nedostal, abych Vám zase napsal několik řádek. Co „ouředně“ jsem vyřídil, to nepochybně už asi máte: návrh na jmenování Winklera,³⁶⁹ dra. Kazbundy³⁷⁰ a konečně dra. Tobiše.³⁷¹ Váš konvolut pro Malotu³⁷² správně došel a pošlu Vám potvrzení ihned, jakmile je od něho obdržím.

Winkler už je netrpěliv, chápu to, ale rychleji jsem to expedovati nemohl, protože jsem se nemohl dostat k panu ministrovi.³⁷³ Teď se to úřadování dostalo jakž takž do pravidelných kolejí, takže aspoň obden se mohu dostavit k referátu. Předkládám důležitější věci nejraději sám osobně, protože tak mohu hned odůvodnit, proč věc právě navrhuji tak a ne jinak.

Stran pana prof. Chytila³⁷⁴ již jsem podal verbální nótou rak[ouskému] úřadu pro věci zahraniční dožádání, aby mu ve smyslu Pražské úmluvy byl dán přístup k označeným mi sbírkám, a jeho ověřovací listině aby dáno bylo vízum, jakož i dotyčné správy sbírek atd., aby byly vyrozuměny. Doufám, že to včas obdržím, ne-li, půjdu to k sekretáři kancléře³⁷⁵ dra. Rennera³⁷⁶ urgovati osobně.

Hůře je s bytem. Privátně jsem pátral doposud marně a hotely jsou nestoudně drahé, každopádně však nějak pana profesora již ubytuji, eventuálně v hostinském pokoji, jež mi (kdybych neměl bytu) nabídl ředitel techn[ické] knihovny dv[orní] r[ada] dr. Fechtner.³⁷⁷ Šestnáctého tohoto měsíce budu pana profesora očekávat u vlaku ve tři čtvrtě na osm večer na Františkově nádraží,³⁷⁸ stejně devatenáctého – kdybych kromě nadání přijít nemohl, pošlu tam kanc[elářského] sluhu Hertla, jež čekal by u vchodu do nádraží (strana příjezdu), bude-li lze, objedná také auto. Protože neznám adresy pana prof. Chytila, prosím, abyste mu tuto řečené laskavě vyřídil s prosbou, aby mi ještě ihned napsal, kdy hodlá přijet. Dále ho prosím, aby jel takto: z Prahy, Wils[onovo] nádr[áží] [v] sedm hodin ráno rychlíkem do Veselí [nad Lužnicí], tam přeseďne do osob[ního] vlaku na Cmunt.³⁷⁹ Ve Cmuntě, někdy to sice bývá možné, chytiti uspíšený vlak, který je v šest hodin večer ve Vídni, ale zpravidla celní prohlídka

---

³⁶⁹ Erich Winkler (?).

³⁷⁰ Karel Kazbunda (1888-1982).

³⁷¹ Karel Tobiš (?).

³⁷² Josef Malota (1881-1922).

³⁷³ Bohdan Zahradník (1864-1926).

³⁷⁴ Karel Chytil (1857-1934).

³⁷⁵ Osobu se mi nepodařilo určit.

³⁷⁶ Karl Renner (1870-1950).

³⁷⁷ Eduard Fechtner (?).

³⁷⁸ Nádraží císaře Františka Josefa ve Vídni.

³⁷⁹ Dnešní České Velenice. Vznikly u nádraží dolnorakouského města Gmünd (Cmunt), spojením vesnic Dolní Velenice, Česká Cejle a Josefsko. Tento útvar se už od počátku 20. století nazýval Cmunt v Čechách. Na základě smlouvy ze Saint Germain z 10. 9. 1919 bylo město Gmünd rozděleno – větší část dostalo Rakousko, severní část za řekou Lužnicí připadla Československu. Český Cmunt se 1. 12. 1922 stal městem, které dostalo název České Velenice (http://www.mistopisy.cz/historie/ceske-velenice_7528.html; staženo 17. 8. 2011).

se zdrží, takže nutno čekati na vlak, jenž jede o hodinu později a je ve Vídni v osm hodin večer. Prosím pana profesora, aby jel tímto *druhým* vlakem, protože to znamená zbytečné dvouhodinné čekání na dráze, zvl[ášť] vzhledem na sluhu a auto, když člověk avizuje svůj příchod na šest hodin, pak v Cmuntě to nestihne a musí přijet teprve v osm (recte tři čtvrtě na osm, vlaky jezdí skoro bez zpoždění). Tedy pan profesor bude očekáván v den, jež mi ještě přesně určí ve tři čtvrtě na osm večer.

Plukovník Paldus³⁸⁰ na moje vyzvání mne navštívil. Ouřední skriptum moje zajisté již také máte. Protože rozdíl mezi penzí a akt[uálními] požitky dělá skoro dvacet tisíc korun, je pan plukovník také s menší remunerací spokojen, navrhl jsem Vám tedy, podle naší úmluvy, tisíc korun měsíčně se zpětnou platností od 1. února 1920. Pluk[ovník] P[aldus] dělá výborný dojem tichého a vážného pracovníka, což je vykonanou jeho prací také již prokázáno. Prosím, dejte mi věděti, budete-li mu přidělovati práci přímo či mým prostřednictvím, mně je to úplně lhostejné, kterak si to zařídíte.

Můj dekret jmenovací již přišel. Stran pojištění jsem dopsal Městské pojišťovně pražské³⁸¹ a Slavii.³⁸² Ač dotazník můj zněl oběma pojišťovnám zcela stejně, zodpověděla mi jej M[ěstská] poj[išťovna] pr[azská] toliko zčásti, totiž pouze pro úraz, pojištění životní sice slíbila, ale nedošlo mne. Od banky Slavie vyhledal mne její zdejší zástupce. Pojištění ve smyslu penze by bylo velmi komplikované, lépe je to provésti takto: a) proti úrazu a b) pro úmrtí. Podle Slavie stálo by to na rok asi dva tisíce dvě stě korun. Příkládám Vám vyplnění přihlášky a zařídte to laskavě, aby co nejdříve se ministerstvo rozhodlo a pak mi tyto přihlášky (které akceptuje opatřiti razítkem a podpisem) sem zaslalo za příčinou lékařské prohlídky. Rozhodne-li se pro Městskou pojišťovnu, třeba si vyžádati přihlášku a ofertu na pojištění za sto tisíc korun pro případ úmrtí. *Prosím, aby to do deseti dnů bylo zde zpátky.*

Další má prosba je na Vás i Morávka, aby sem ještě nikdo nejezdil, dokud nebude provedena ratifikace úmluvy z 18. května.³⁸³ Němci nám sice vyhovují, ale pan ministr³⁸⁴ to má nerad, že se musíme dožebraťovati jejich benevolence, kdežto po ratifikaci se můžeme dovolávati svého práva. Je-li možné, zeptejte se pana min[isterského] rady Strimpla, kde vězí průtah ve výměně ratifikačních nót? Dále prosím za brzké zaslání těch archivních směrnic a konečně za instrukce vůbec, máte-li jaká zvláštní přání atd. Kam mám nejdříve posaditi Winklera?

Kdy hodláte přijeti sám? Výstava gobelínů končí se tímto měsícem! Tohoto měsíce asi do Prahy nepojedu, až snad v první polovině srpna, leda by bylo něco velmi nutného. Domů možná že pojedu soukromě přes některou neděli.

---

³⁸⁰ Josef Paldus (1863-1937).

³⁸¹ Pražská městská pojišťovna založená roku 1865.

³⁸² Slavia, vzájemně pojišťovací banka v Praze byla založena roku 1869 a byla jednou z nejvýznamějších českých pojišťoven vůbec.

³⁸³ K ratifikaci tzv. Pražské úmluvy z 18. května 1920 došlo až 1. října téhož roku. Platnosti nabyla dnem 29. října 1920. Jan OPOČENSKÝ, *Archivní úmluva*, s. 79.

³⁸⁴ Bohdan (Isidor) Zahradník (1864-1926).

Z ministerstva zahraničního došel mne pod číslem 15188/218 m[...] s[...] opis podání spolku „Prosvěta“ v Užhorodě k dalšímu zařízení s podotknutím, že také Vám (m[inisterstvu] šk[olství] a n[árodní] o[světy]) bylo učiněno o tom sdělení. Prosím, co o věci soudíte? Zatím, myslím, pokud se týče Vídně, nutno čekati na ratifikaci úmluvy a pak opatřím těm pánům pověřovací listy pro studium ve vídeňských sbírkách. Co však je s Budapeští? Jak to bude se Slovenskem? Prosím snažně o direktivu.

Co jsou běžné věci, vyřizují je přímo, už se to začíná pěkně vyvíjeti. Ve Vídni by se mi to dosti líbilo, nebyti té odloučenosti od rodiny a pak té ohavné drahoty. Chodím do úřadu dopoledne i odpoledne, protože co počít v hodinách neúředních? Těším se již až přijedete Vy a pan prof. Chytil.

Právě dostávám verbální nótu od Rakušanů v odpověď na naši nótu stran maďarských požadavků. Maďaři prý ještě ničeho nepodalí a až podají, Rakušané se prý podle naší nóty zachovají.

Kopii úmluvy z 18. května 1920 a zápisy o předchozích poradách jsem obdržel od pana min[isterského] rady Kovaříka.³⁸⁵

Panu min[isterskému] radovi Pižlovi³⁸⁶ račte oznámiti, ty své obchodní školy že už brzy dostane, jen co budeme míti aspoň 5 000 kg akt.

Končím pro dnešek, těše se na brzkou zprávu také od Vás.

S pozdravem Morávkovi a panu dr. Borovičkovi uctivě se Vám do další přízně poroučím a zůstávám Váš

věrně oddaný

Markus.

P. S. Co se týče artiklu, jež slíbil opatřiti pan Novotný, dejte mi prosím věděti, kterak se věc má. Pan ministr je srozuměn, případně by se sám věci ujal. Mně je to jedno, kdo a jak to provede, jen když to tu brzy bude.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

76

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1920, 23. června, Třeboň – Markus obeznamuje Wirtha s personálními a zejména mzdovými záležitostmi svých podřízených (Kazbundy, Winklera, Tobiše), které je nucen ve Vídni řešit. Dále si stěžuje na odloučenost od rodiny a na nepřilíh dobré mezilidské vztahy mezi spolupracovníky.

---

³⁸⁵ František Kovařík (1865-1942).

³⁸⁶ Alois Pižl (1878-?).

Ve Vídni, dne 23. června 1920.

Vzácný příteli!

Předně promiňte, že píši teprve dnes, ač již čtrnáctého tohoto měsíce navečer jsem do Vídně přijel. Ale ač jsem tu již plný týden, nedostal jsem se ku psaní dopisů. Páni už s lecčím s na mne čekali, nové otázky se hrnou, a tak den za dnem ubíhá, ani nevím jak. Nedostal jsem se ani k tomu, abych mimo dům vykonal ty nejnnutnější návštěvy, byl jsem toliko u dra. Maloty.

Jednou z nejpalcivějších otázek jsou věci personální. Winkler byl u mne, zcela světsky oblečen, zdá se, dostane-li místo ve službách republiky, že z řádu docela vystoupí. Pro začátek, jest zde u rodičů tuším, spokojí se s tisícem korun měsíčně. Návrh, jakmile jej pan ministr aprobeje, přijde hned k Vám. Pan ministr ovšem má stále tytéž pochybnosti, a proto žádá, aby jeho (Winklerova) jmenování stalo se pod podpisem ministra Habrmana nebo stát[ního] tajemníka,³⁸⁷ tj. ministerstvo školství musí zaň co do spolehlivosti ručiti. To doufám, že nebude tak strašnou podmínkou.

Druhý, s kým jsem vyjednával, byl dr. Kazbunda. Návrh na jeho jmenování už mám také hotový a půjde co nejdříve k Vám. Myslím, že mu bude nutno dáti devátou hodn[ostní] třídu hned, protože by ji při profesuře dostal také. Při zdlouhavém chodu úředního stroje se jeho jmenování patrně protáhne, protože však lze čekati, že úmluva v červenci nabude platnosti, byl bych tuze rád, kdyby Kazbunda byl jmenován asi od 1. září nejpozději. Jinou otázkou jest, kterak honorovati jednotlivé jeho výkony, jichž snad již nyní občas bude zapotřebí. Tak např. jsem právě obdržel od rak[ouského] úřadu věcí zahr[aničních] verbální nótu, že chtějíce skartovati archiv v zámku Mannersdorfu n[a] Lit[avě]³⁸⁸ (v posl[edním] čase zavezen, tam registratury císařských panství, tedy pro nás do jisté míry závažné), zvou nás k účasti na zákl[adním] bodu F, díl I. naší úmluvy pro ochranu ev[entuelních] zájmů našeho státu. Chtěl bych tam poslati dr. Kazbundu, ev[entuelně] s Hanzlíkem.³⁸⁹ Než dojde odpověď, poradím se se zdejší účtárnou, mohli-li by na účet m[inisterstva] šk[olství] a n[árodní] o[světy] dostati aspoň diety. Už je to vyřízeno, zrovna jsem mluvil telef[onicky] s dr. K[azbundou], vykoná to v dosavadní své hodnosti stejně jako přivezl archiv Pr[ažského] hradu. Tedy to je vyřízeno.

Dále hlásí se býv[alý] viceprezident české z[emské] šk[olní] rady v Praze dr. Tobiš³⁹⁰ pro práce spojené s reparací min[isterstva] kultu a vyučování. Jako muž věci velmi dobře znalý, jmenovitě v oboru stipendií, mohl by nám prokázati služby velice dobré. Z důvodů soukromých nechce býti ev[entuelně] jmenován před měsícem září. Nárok by činil na diferenci mezi svou penzí a aktivními požitky úředníka čtvrté hodn[ostní] třídy. Myslím však, kdyby se to ministerstvu zdálo přílišné,

---

³⁸⁷ František Drtina (1861-1926), v letech 1918-1921 státní tajemník ministra školství a národní osvěty.

³⁸⁸ Mannersdorf am Leithagebirge v Rakousku (<http://www.mannersdorf-igb.at/start/INDEXa.htm>;
staženo 2. 8. 2012).

³⁸⁹ Vojtěch Hanzlík (1877-?).

³⁹⁰ Karel Tobiš (?).

že by se spokojil s přídavkem deset až dvanáct tisíc korun ročně. Až dostanete návrh (bude se to však asi týkat oboru školského), nechť ministerstvo rozhodne.

Archiv našeho ministerstva vnitra hodil mi sem granát. Mám jim vymoci akta a listiny týkající se biskupských a arcibiskupských stolic v území republiky z archivu min[isterstva] kultu a vyučování, vnitra, z dv[orského] a stát[ního] archivu a z kabinetní kanceláře. Mám v úmyslu nechat to ležet, aby se provedlo, až se bude administrativní rozlučka provádět vůbec a systematicky, a ne takhle rvát kousek po kousku pêle-mêle, to bychom udržovali evidenci jen velmi těžko. Něco jiného by ovšem bylo, jestli se ta akta potřebují snad pro studium a přípravu odlučky.

Malota mi postoupil dopis pana min[isterského] rady Pižla z osmého tohoto měsíce o postoupení sbírky učebnic atd. týkající se českých škol obchodních. Dohodnu s panem ing. Kovaříkem a doufám, že to půjde brevi manu,³⁹¹ pouhou verbální notou.

Hodlám se v neděli podívat domů, budu Vám odtamtud ještě psát, nechcít cosi svěřovat zdejší poště a kurýr už je pryč.

Divíte se, že jsem se ještě nezmínil o tom, jak se mi ve Vídni líbí? Ne valně. Je mnoho důvodů proč. Také Vám je napíši z domova, je zde horká půda, několik táborů, rvaní mezi sebou, být zde odloučen od rodiny jako kůl v plotě. Nevím, budu-li s to, abych Vám ten slíbený rok mohl dodržet. Také naši smlouvu, zůstanu-li déle, bude nutno podrobiti revizi, dělalit' jsme to v Praze „ein Rechnung ohne Wirth“ (ačkoli Wirth byl při tom). Není to tak zlé, ale jsou některé momenty, o nichž jsme v Praze nevěděli, ale to Vám také vypíši až z Čech. Je-li to možné, abyste můj dekret ještě zadrželi, bylo by mi to velmi milé, věc by se snad hned vyřídila. Není-li to pojištění hotové, mohli bychom to udělati levněji a jednodušeji pojištěním např. na dvě stě tisíc korun pro případ úmrtí nebo úrazu. Ten penzijní výpočet jen věc komplikuje a zdražuje. Tedy jak říkám. Jsou ještě mnohé věci zcela nehmotného rázu však, jež člověku ten úřad zde nečiní zrovna radostným. Také se zdá, že ten úkol můj zde vyhlíží na leta ...

Tedy o tom všem z domova více. Co na mně je, když už jsem věc převzal, budu hledět, abych vydržel co nejdéle a působil pro věc co nejlépe. Práce sama mne těší, jen kdyby nebylo všude krtků ...

Kol[egu] Morávka prosím, aby odpustil, že mu nepíši zvláště. Vy mu beztak z mého listu dáte vědět, co ho bude zajímat a se ho dotýkat. Pozdravujte ho, prosím, ode mne.

S mnoho srdečnými pozdravy Vám a ruky políbením mil[ostivé] paní
zůstávám Váš věrně oddaný

Ms.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

---

³⁹¹ Rozumí se: krátce, bez formalit.

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

[1]920, 28. července, Praha – Wirth Markuse informuje o svých restech a žádá ho, aby ve Vídni zakoupil katalog výstavy gobelínů pro knihovnu Uměleckoprůmyslového muzea v Praze.

V Praze 28. 7. 920.

Milý příteli,

již se těším na Vaši návštěvu. Morávka jsem uvědomil, aby zde 5. srpna byl. Akta všechna jsem od Vás obdržel, ale dekret Winklerův i Paldusův musí čekat, až tu bude stát[ní] tajemník nebo ministr. Vaše cestovné jsem dal do účtárny hned. To je asi vše. Mám spoustu restů a nemohu z nich vybědnouti: v korespondenci, v aktech, v literární činnosti, v četbě atd. Do [Českého] Krumlova chci kolem 15. srpna asi na týden. Prosím Vás, kupte ve Vídni (pro knihovnu Uměleckoprům[yslového] muzea v Praze) katalog výstavy gobelínů. Je-li dvojí vydání, tedy ilustrované, a zeptejte se laskavě v Österr[eichische] Lichtbildstelle³⁹² (Winkler má adresu), jaké ještě jiné publikace o gobelínové výstavě vyjdou. Přivezte též účet nebo fakturu, aby mohlo muzeum založit doklad.

Nashledanou, ústně více! Zatím Vás srdečně pozdravuji a jsem Váš zcela oddaný

Wirth

Dopis, rukopis.

Hlavičkový papír: Ministerstvo školství a národní osvěty.

Pod textem Markusova poznámka: Praes. ve Vídni 2. VIII. 1920. Ms.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

[1]920, 25. srpna, Praha – Wirth Markusovi oznamuje, že v Paříži byla podepsána smlouva o provádění spisové a archivní rozluky. Prostřednictvím kurýra posílá zásilku pro dr. Winklera, po němž požaduje, aby v rakouských muzeích a depozitářích vyhledal všechny obrazy odvezené tam během 17. až 19. století z Království českého.

³⁹² Zřízena byla roku 1919 státním úřadem pro vyučování. Dnes je součástí tzv. Bildarchivu Rakouské národní knihovny.

(<http://www.bildarchivaustria.at/Pages/Praesentation.aspx?piAusstellungID=12762579&piCollectionID=-1>; staženo 2. 8. 2012).

Milý příteli,

jen narychlo pár slov (jsem tu jako v kole, chci zítra ráno odjet):

1. Do Prahy jsem dojel dobře, ve Veselí [nad Lužnicí] jsem se výborně naobědval.
2. Od Hobzy³⁹³ mi telefonovali, že nóta *nebyla odeslána* – ještě do toho vlezla nějaká moucha, neprejudikuje-li [?] smlouva, již teď Osuský³⁹⁴ v Paříži podepsal za ČSR o provádění rozluky (§ 93),³⁹⁵ smlouvě pražské. Ukázalo se, že ne a nyní ji pošlou. Prý do pěti až šesti dnů bude ve Vídni.
3. Morávek již zde sedí a srdečně Vás pozdravuje i dr. Kazbunda.
4. Posílám kurýrem materiál pro pana dr. Winklera (vypraví zítra dr. Morávek). Panu Winklerovi dejte z *Übereinkommen*³⁹⁶ přečísti, co je bohemikum, aby se podle toho řídil. Pokud jde o materiál, jejž posílám kurýrem, ví jistě pan dr. Winkler, co si s ním má počítí, totiž *vyšetřiti* (s užitím všech pomůcek ve Vídni, literatury, katalogů, spisů atd.) *o obrazech uložených v depotech muzeí, které přišly od 17. do 19. století z Prahy, z Čech, Moravy, Slezska, (v první řadě z hradů apod. císařských) do Vídně.*
5. Prosím Vás, řekněte v Živnobance ve Vídni, aby poslali dr. J[osefu] Piskačovi,³⁹⁷ min[isterskému] radovi v min[isterstvu] věř[ejných] prací v Praze, půjčku svobody (tisíc korun), kterou u nich upsal, prosil mne o intervenci než jsem jel do Vídně a já na to zapomněl.

A to je všecko. Odpuště, spěchám! Mějte se dobře! Pište více! Za skvělé a přátelské starání o mne ve Vídni Vám i panu dr. Winklerovi tisícerý dík, byl jsem jako doma! Váš věrně oddaný

Wirth

Dopis, rukopis.

Hlavičkový papír: Ministerstvo školství a národní osvěty.

Pod textem Markusova poznámka: Praes. Vídeň, 27. srpna 1920. Dr. Ms.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

79

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1920, 10. září, Vídeň – Markus si stěžuje Wirthovi na potíže, které mu způsobuje dosud neprovedená ratifikace tzv. Pražské úmluvy. Sděluje mu, že od Rakušanů obdržel odpověď na verbální nótu, týkající se vydání konkrétních dokumentů.

---

³⁹³ Antonín Hobza (1876-?).

³⁹⁴ Štefan Osuský (1889-1973).

³⁹⁵ Pravděpodobně Trianonská mírová smlouva, která stanovila hranice maďarského státu jako nástupce Uherska po první světové válce. Za ČSR ji dne 4. 6. 1920 v Paříži podepsal ministr zahraničí ČSR Edvard Beneš a velvyslanec v Londýně Štefan Osuský.

³⁹⁶ Roumí se: dohoda, úmluva.

³⁹⁷ Josef Piskač (1872-?).

Dále ho informuje o možnosti získat archiválie se vztahem k naší republice uložené na zámku Mannersdorf a navrhuje způsob, jakým hradit výlohy vzniklé jejich tříděním a likvidací.

Ve Vídni, dne 10. září 1920.

Vzácný příteli,

měl jsem původně v úmyslu zavolat Vás opět k telefonu, ale bude zajisté lépe, když Vám vypíši, co mi tu leží na srdci. Je to v první řadě ta nešťastná ratifikace, denně se ptám na vyslanectví, až je to moje ustavičné dotazování činí nervózními, takže si myslím, nebýt tam laskavý a trpělivý pan tajemník Lorenz,³⁹⁸ „hätte ich schon langst a Grobheit g'host.“³⁹⁹ Pozoruji sice, že vlivní činitelé při osobních mých intervencích jdou mi co možná nejvíce na ruku, ale cítím stále, že je to ein weitgehendes Entgegenkommen,⁴⁰⁰ milost, a že se nemohu, byť v nejkonciliantnější formě, dovolávat našeho dobrého práva. Jak jsem Vám již řekl při posledním telefonickém rozhovoru, není naděje, že by v zimě bylo všecko přístupné. Kde je ústřední topení, tam je práce v zimě vůbec vyloučena, neboť i kdybychom my se chtěli obětovat, tak nám to neudělají Rakušané, aby mrzli s námi. A tak věc řídím tak, abychom co nejvíce strhli aspoň do poloviny listopadu, na vlastní zimní a nejstudenější měsíce pak abychom si nechali ústavy, kde se vytápějí jednotlivé místnosti kamny. V nejhorším případě hleděl bych, abychom sami dodali potřebné topivo. Nótu strany provedení příslušných formalit hned v prvních čtyřech nedělích po ratifikaci mám ve stolku hotovou a jakmile bezpečně zvlím, že k ratifikaci dojde, osobně ji předám zahr[aničnímu] úřadu a osobní intervencí věc popoženu tak, že aspoň místy budeme moci pracovat již dříve, než po uplynutí čtyř neděl. Už jsem se naučil v tom chodit a doufám, že se mi ve většině případů podaří odstranit vše, co by nám leželo v cestě.

Včera obdržel jsem v odpověď na verbální nótu, kterou jsem žádal ta akta pro Klicmana. Rakušané projevují dalekosáhlou ochotu vydati nám beze všeho věci, jež možná jako celky vyloučiti, dají nebo zapůjčí nám také vše ostatní, ale aby si to pan Klicman přišel vyhledat. Nóta psaná uhlazenou formou (z pera Bittnerova⁴⁰¹) jest důkladným nose pro Klicmana, který se dovolává smyslu pražských porad, kdežto Bittner s odvoláním na protokoly Klicmanovi vytýká, že jedná proti výslovným ujednáním (naši zástupci že výslovně prohlásili, „die tschechoslov[akische] Regierung beabsichtige nicht, generelle Anforderungen zu stellen, sondern uns bestimmte Aktenstricke unter Angabe der Kanzleidaten anzusprechen“⁴⁰² (Protokol 8. května 1920, str. 11 a 17). Poněvadž Českou dv[orskou] kancelář dostaneme celou, je mi líto teď z toho něco vyrvávat, i prosím Vás snažně, promluvte o tom s Morávkem, mám-li to zde nechat převzít. Co se týká těch aktů, podle Bittnera jeden úředník by na tom

³⁹⁸ Osobu se mi nepodařilo blíže určit.

³⁹⁹ Volně přeloženo: Nebýt tam pan Lorenz, už bych se byl býval dávno oděl hrubostí (tzn. začal být hrubý).

⁴⁰⁰ Rozumí se: dalekosáhlá vstřícnost.

⁴⁰¹ Ludwig Bittner (1877-1945).

⁴⁰² Volně přeloženo: Československá vláda nemá v úmyslu klást všeobecné požadavky, nárokuje si ale určité případy na základě úředních údajů.

pracoval asi půl roku, ať si tedy Klicman pošle sem Pirchana⁴⁰³ nebo někoho jiného. V tom smyslu chci ten akt vyříditi a poslati skrze ministerstvo osvěty Klicmanovi. A pak, přijde dvorská komora do Archivu min[isterstva] vnitra? Domnívám se sice, že ano, ale nerad bych jim tam posílal kousek něčeho, čeho celek náleží jinam. Prosím, napište mi hned Váš a Morávkův úsudek o věci.

Mannersdorf. Gen[erální] ředitel habsbursko-lotrinského jmění dr. Schager⁴⁰⁴ jest ochoten dovoliti, abychom si archiválie domén ležících v naší republice z M[annersdorfu] hned domů odvezli, arcit' aby z toho nevznikly gen[erálnímu] ředitelství žádné výlohy, resp. pokud vzniknou, že je proporcionálně nahradíme. V úterý chci tam zajeti s dr. Hohwanerem⁴⁰⁵ a Kazbundou, abychom to celé shédli. Jestit' to v několika pokojích složeno pele-mele, od podlahy do stropu. Bude to, podle Hohwanera, trvati asi šest neděl, než se to vše vyveze, očistí a roztřídí (o uspořádání ani řeči!), tím vzniknou společné výlohy. Navrhují, poněvadž Rakušané budou ve svých věcech skartovati, my nikoliv, abychom se prohlásili ochotni, že ve stejném poměru procentuálním, jak se bude v rakouských archiváliích skartovati, jsme ochotni hraditi výlohy až do té výše, mnoho-li by se bylo dostalo za papír skartovaný ve stejném poměru z archivů našich (Řekněme, že, podle váhy, rakouské archiválie činí třicet metráků, z toho dvanáct skartovaných = 40 %; odvezeme-li si my šedesát metráků, jsme ochotni hradit společné výlohy až do částky, jež by se vytěžila prodejem dvaceti čtyř metráků skartovaného papíru). Prosím napište mi hned, zda min[isterstvo] osv[ěty] s tím souhlasí, abych mohl Schagerovi učiniti tuto konkrétní propozici.

Dr. Schager mi řekl, že kromě Mannersdorfu jest zde také registratura 1.) generální direkce bývalých císařských statků;⁴⁰⁶ 2.) vídeňského ředitelství císařských statků, jemuž podléhaly císařské statky moravské, taky Hodonín. Vše je neuspořádáno, byl by však ochoten věci nás se týkající nám vydat, kdybychom si je vyhledali. Byla-li by k tomu ochota (snad by náklad nesly dotyčné domény), zmocněte mne laskavě k jednání o bližších podrobnostech.

Dnes byl zde viceprez[ident] Tobiš, obdržel dopis od pana prez[identiálního] šéfa dr. Janoty,⁴⁰⁷ že min[isterstvo] šk[olství] se na odpor jeho věci nestaví, a že rozhodnutí leží v min[isterstvu] věcí zahraničních

Paldus i Winkler pilně pracují. Seznam obrazů včera došel, dnes ho předám Winklerovi. Kazbunda sdělal opis seznamu mannersdorfského archivu. Jak to stojí s jmenováním Kazbundovým? Prosím, popožeňte to, rád bych jim všem třem přivezl z Prahy dekrety, toužebně čekají na svoje jmenování ...

Dnes mi psal také pan prof. Chytil. K podrobným jeho dotazům o inventářích odpovím mu ve třech až čtyřech dnech, prosím Vás však, abyste mu oznámil, nedovíte-

---

⁴⁰³ Gustav Pirchan (1881-1945).

⁴⁰⁴ Albin Freiherr Schager von Eckartsau (1877-1941), právník. Po první světové válce byl sekčním šéfem v Generálním ředitelství osobních a rodinných fondů císařských, později byl Generálním ředitelem habsbursko lotrinského jmění (<http://www.biographien.ac.at/oeb1?frames=yes>; staženo 1. 8. 2012).

⁴⁰⁵ Osobu se mi nepodařilo blíže určit.

⁴⁰⁶ Generální ředitelství bývalých císařských statků sídlilo právě na zámku Mannersdorf nad Litavou. Zdeněk ŠAMBERGER, *K archivní rozluce*, s. 382.

⁴⁰⁷ Osobu se mi nepodařilo blíže určit.

li se ničeho určitého o ratifikaci, aby sem raději nyní nejezdil. Chceť sem přijeti osmnáctého tohoto měsíce a bojím se, že před ratifikací, ač budu hleděti vypomoci co nejvíce, tuze nepochodí. Budu eventuelně ještě telefonovati.

À propos: Právě jest zde pan dr. Winkler a oznamuje mi, že po dohodě s vlád[ním] radou Weichselgärtnerem⁴⁰⁸ dostal úplný přístup do dvorního muzea, do katalogu i do vitrín. To arcit' je pouhá benevolence, kocour (Schlosser)⁴⁰⁹ totiž zrovna není doma.

O úmluvě s Italy. Jest to úmluva, která byla v těch přílohách na zahr[aniční] ministerstvo, jež jste svého času na mně chtěli. Prosím, vyžádejte je od zahr[aničního] ministerstva. V neděli (pátého tohoto měsíce) v N[eue] W[iener] Tagblattu Dvořák jménem rak[ouského] Musealvereinu protestuje proti této smlouvě.

Pro dnešek tedy končím, doufám, že toho máte dnes pro bolení hlavy dost. Kšeft se rozšiřuje, práce mne i moje kolegy těší a tak dá-li Pánbůh, že se Praha konečně k té ratifikaci odhodlá, tak snad přece jen tady ještě něco trhnem.

Srdečný pozdrav Morávkovi i ostatním pánům.

Tak někdy po dvacátém [září] chci se na Vás zas podívat, do té doby však doufám bezpečně na Vaší odpověď, protože možná cestu i trochu odložím.

S mnoha pozdravy Váš zcela oddaný

Markus.

Prosím Vás, artikl pověstný mi pošlete hodně brzy, třeba hned, a tak, aby nebyly nikde žádné potíže.

Dopis, rukopis.

V záhlaví opatřen razítkem: Úřad zástupce Československé republiky v rakouské sekci reparační komise ve Vídni.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

80

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

[19]20, 28. září, Vídeň – Markus Wirtha informuje o poradě Čechů s Jihoslovany a Poláky uskutečněné ve Vídni ohledně italské smlouvy. Současně ho žádá o zaslání podkladů nutných k vypracování pamětního spisu jako reakci na uzavření citované smlouvy. Dotazuje se, zda je již jmenována komise právníků podle § 195 saint-germainské mírové smlouvy a navrhuje sepsání obecných požadavků v případě, že by pamětní spis nebyl včas vypracován.

⁴⁰⁸ Osobu se mi nepodařilo blíže určit.

⁴⁰⁹ Julius Alwin von Schlosser (1866-1938), (<http://www.biographien.ac.at/oeb1?frames=yes>; staženo 1. 8. 2012).

Vzácný příteli,

šťastně do Vídně jsem se zase dostal, kde dvacátého třetího tohoto měsíce za mé nepřítomnosti byla porada s Jihoslovany a Poláky o italské smlouvě.⁴¹⁰ Nás zastupoval prof. Chytil a Winkler.

Sdělováme teď pamětní spis, v němž projevím své stanovisko. K podnětu pana dr. Chytila prosím Vás o zaslání obratem:

- 1.) italských seznamů požadavků (elenchy), jež prý Morávek má ve stole;
- 2.) zda min[isterstvo] věci zahraničních Mádlův spis o Corregiech [?] atd. (jež jsem si v opisu přivezl) od Vás také obdrželo, zda na jeho základě zakročilo, kdy a kde? Ev[entuelně] s jakým úspěchem.

Budu se zde informovati sám sice též, ale snad nebude škoditi, optáte-li se, zda už je jmenována komise tří právníků podle § 195.⁴¹¹ Běží o to, abychom na její složení měli vliv, jm[enovitě], aby tam nebyla žádná strana zastoupena, která by ve vlastní věci pak byla také zároveň soudcem (např. Vlaši).

Konečně myslím, že kdyby nebylo lze z jakýchkoliv důvodů detailně doložené vyhotoviti pam[ětní] spis našich požadavků včas, abychom předložili na ponejprve požadavky generelně formulované, např. že chceme vše, co tvořilo sbírky rudolfinské apod. Takže by to bylo vyhrazeno teprve pozd[ější] době dokazovati u jednotlivých předmětů jejich přesnou provenienci. Zmiňuji se o této eventualitě přesto, že sám v možnost její mnoho nevěřím a přesto, že zde vynaložím vše, abychom někdy do února byli s penzem hotovi. Je to tedy jen nadhozená myšlenka, již snad prakticky nelze užítí.

Za šest dnů mé nepřítomnosti nahromadilo se mi zde tolik naléhavých věcí, že nevím, čeho se chopiti dříve. Proto promiňte, že dnes tak mažu, je to ve velkém spěchu.

Srdečně zdravím Vás i Morávka a zůstávám
Váš zcela oddaný

Markus.

Vídeň, 28./9. 20.

---

⁴¹⁰ Jedná se pravděpodobně o úmluvu podepsanou rakouskými a italskými archivními zástupci ve Vídni dne 4. května 1920, na jejímž základě Itálie obdržela archiv tridentský, archiv vlády lombardsko-benátské, akta týkající se Itálie za rakouské správy a fondy lombardské a mantovské ze státního archivu vídeňského. Jan OPOČENSKÝ, *Archivní úmluva*, s. 63.

⁴¹¹ Jedná se o článek č. 195 saint-germainské mírové smlouvy následujícího doslovného znění: „Do dvanácti měsíců od té doby, kdy počne působiti tato smlouva, prozkoumá výbor jmenovaný komisí reparační a skládající se ze tří právníků podmínky, za jakých byly vyvezeny domem habsburským a jinými domy, které vládly v Itálii, předměty a rukopisy, které jsou v držení Rakouska a jsou vypočteny v připojené příloze I. Jestliže vývozem jmenovaných předmětů nebo rukopisů bylo porušeno právo italských zemí, nařídí reparační komise jejich vrácení, vyslechnouc zprávu výše jmenovaného výboru. Itálie i Rakousko se zavazují, že se podrobí rozhodnutí komise. Belgii, Polsku a Československu dovoluje se rovněž, aby předložily, pokud se týká předmětů a listin vypočtených v připojených přílohách II., III. a IV., žádosti za vrácení, jež budou prozkoumány tímž výborem, skládajícím se ze tří právníků. Belgie, Polsko, Československo a Rakousko se zavazují, že se podrobí rozhodnutí, které učiní reparační komise, vyslechnouc zprávu jmenovaného výboru.“ Tamtéž, s. 65-66.

Dopis, rukopis.

V záhlaví opatřen razítkem: Úřad zástupce Československé republiky v rakouské sekci reparační komise ve Vídni.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

81

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

[1]920, 29. září, Praha – Wirth Markusovi zasílá vyžádané knihy a dokumenty pro prof. Chytila a informuje ho o schůzce s Karlem Kazbundou.

V Praze 29. 9. 920.

Milý příteli,

prof. Chytil mi napsal dopis s mnohými přáními, ale zapomněl, že to dlouho jde. Dopis z 25. září došel až *dnes* a já sice obratem vše posílám, čeho žádá, ale myslím, že mu to není nic platno, že je to pozdě. Posílám to po panu m[inisterském] r[adovi] Marešovi Vám a Vy již dáte vše do pravých rukou. Tedy:

1. - 3. Knihy (Chytil a Harlas⁴¹² a Buchwald⁴¹³) jsou pro dr. Winklera. Buchwalda ať po užití vrátí, ručím osobně za ztrátu knihovně U[mělecko]pr[ůmyslového] muzea.
4. Opisy podání o sbírkách chotenských a modenských na Konopišti a *elenchy* italské jsou určeny pro Chytila i pro Vás k informaci (pro protiakci Čechů, Jihoslovanů a Poláků proti Itálii).
5. Prof. Chytilovi řekněte, že jsem psaní obdržel, že mu děkuji a vše, čeho si přál, obratem posílám. Jenom nemohu dát prof. Mádlovi⁴¹⁴ *seznam* obrazů ze Znojma, poněvadž si odvezl (Ch[ytil]) oba spisy, jež jsem měl a já zde již jiného nemám. Řekněte mu, že prosím za prominutí, že mu nepíši zvláště, ale že nemám tolik času.

Dnes zde byl dr. Kazbunda, vše jsme s ním ráno ujednali, je spokojen s poměrem smluvním.

To je vše. Jinak nic nového. S panem ministrem⁴¹⁵ jsem ještě nemluvil. Měl jsem v sobotu trochu chřipku, proto jsem nejel v neděli do Brna na muzejní sjezd. Pozdravte dr. Winklera i dr. Chytila!

Váš věrně oddaný Wirth.

---

⁴¹² František Xaver Harlas (1865-1947).

⁴¹³ Mohlo by se jednat o knihu Conrada BUCHWALDA, *Einige Hauptwerke der kirchlichen Malerei und Bildhauerei des Mittelalters*, Aufl. Breslau, Schlesisches Museum für Kunstgewerbe und Altertümer 1925, uloženou ve fondu knihovny Uměleckoprůmyslového muzea v Praze pod signaturou B 4201/9 (http://www.udu.cas.cz/katalog/katalogy_UDU/katalog/B/BUFFET/; staženo 1. 8. 2012).

⁴¹⁴ Karel Boromejský Mádl (1859-1932).

⁴¹⁵ Gustav Habrman (1864-1932).

N. B.

- 1.) Pro dr. Winklera příkládám upozornění na archiválie v uměl[eckých] sbírkách.
Snad se hodí.
- 2.) Příložený dopis laskavě odevzdejte panu pluk[ovníkovi] Paldusovi.

30. září ráno. Právě když chci zabalit všecko, přichází Váš dopis z 28. září. Tedy:

- 1.) Elenchy posíláme.
- 2.) Min[isterstvo] zahr[aničních] věcí na přípis o Clorregiovi [?] neodpovědělo a asi *nic* neudělalo.
- 3.) S podáním generálního přípisu souhlasím, již jsme o tom mluvili s dr. Chytilém.
- 4.) V zahraničním nic nevědí o dohodové komisi.

Spěchám taky! Posílám Vám vřelý stisk ruky a pusy přátelskou!!

Dopis, rukopis.

Pod textem Markusova poznámka: Praes. 2. října 1920. Ms.

Dopis obsahuje přípis dr. Morávka.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

82

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

[1]920, 30. září, b. m. [Viedeň] – Markus Wirthovi zasílá kopii smlouvy uzavřené mezi Rakouskem a Itálií stran navrácení italských archiválií z rakouských archivů. Sděluje mu, že s kolegy Chytilém a Winklerem projednal její obsah a jako reakci na ni sepiše prohlášení, v němž zaujme své stanovisko. Markus se neshoduje s Italy v názoru na nerozdělování vídeňských sbírek a obhajuje navrácení uměleckých památek zpět do Čech. Navrhuje proto intervenci u ministra Šusty, který ovládá dobře italštinu a je znalý italských poměrů. Zmiňuje se, že italské nároky na navrácení uměleckých památek shledává za oprávněné. Navrhuje též získání rukopisů ze zrušených klášterů a nabízí způsoby, jak toho docílit.

30./9. 920.

Vzácný příteli,

sotva jste asi obdržel poslední můj přípis, již Vás bombarduji nanovo. Pan min[isterský] rada Kovařík⁴¹⁶ jede na sobotní poradu do Prahy a tak jsem jej poprosil, aby pro Vás vzal s sebou tento dopis, v němž příkládám kopii smlouvy uzavřené mezi Rakouskem a Italy.

K této smlouvě musíme v nejbližších schůzích zaujati [!] stanovisko prohlášením min[istra] dra. Zahradníka. Na tomto prohlášení pracuji a projednali jsme jeho hlavní myšlenky s dr. Chytilém a Winklerem.

---

⁴¹⁶ Kovařík František (1865-1942).

Rozhodně ošemetný je článek I., k němuž hlavně musíme zaujmouti stanovisko. Chceme uvést, že vídeňské sbírky tvoří organického celku, vyrostlého z půdy rakouské, nýbrž vznikly centralizací jednotlivých děl, sbírek a nálezů ze všech krajů bývalé monarchie. V důsledku toho, že ochuzení těchto krajů o předměty vzniklé v jejich prostředí, z jejich prostředků, tvořící jejich kulturní majetek, bylo větším dílem decivilizace, než by bylo dnes rozdělení vídeňských sbírek, že by to bylo vlastně jen odčinění starých křivd.

Mám za to, a souhlasí s tím také prof. Chytil, že bychom neměli proti Vlachům vystupovati ostře, nejen proto, že na celé úmluvě už ničeho asi nezměníme, nýbrž také z toho důvodu, že by pak Vlaši všude vystupovali proti nám nepřátelsky a my přece jen jich budeme potřebovati. Mysleli jsme tedy, abyste si promluvil o věci také s panem prof. Mádlem a pak snad požádali pana ministra dra. Šustu, jenž zná vlašsky, zná to celé vlašské prostředí, abychom jeho osobní intervencí s Vlasy se dohodli a zajistili si tak zadními dvířky, aby na tom nerozdělení vídeňských sbírek nestáli tak houževnatě, jak to v článku I. slibují.

My stavíme se tedy už z důvodů diplomatických na stanovisko oprávněnosti italských nároků, ač s omezením, pokud s nimi sami nepřicházíme do konfliktu, neboť odvázejí-li oni z Vídně, můžeme odvážet také my.

Tedy, když máte znění italsko-rakouské smlouvy, oznamte mi laskavě obratem, jaké stanovisko zaujímáte a co se Vám zdá, abych ve zdejší prohlášení ještě připomenul. Věc spěchá, přijde na program jedné z nejbližších schůzí.

S prof. Chytilem mluvili jsme také o tom, zda bychom nemohli nějak reklamovati rukopisy ze zrušených klášterů, a to pokud možná na zákl[adě] § 195. Navrhují, odůvodniti věc buď:

- 1.) tím, že podle starého práva českého statky klášterní byly majetkem královským (tím bychom se dostali na „installation des chateaux royales“)⁴¹⁷ nebo
- 2.) že výtěžek z majetku zrušených klášterů plynul do Matice nábož[enské], že majetníci těchto rukopisů etc. je vlastně Mat[ice] nábož[enská], a že u těchto památek můžeme [se] domáhati z likvidace Mat[ice] nábož[enské].

Právě přišel od sekč[ního] šéfa Hermana⁴¹⁸ telefonogram, abych jel také do Prahy na sobotní poradu. Z důvodů, které Vám poví pan min[isterský] rada Kovařík, zajděte tam, prosím, a dejte mi pak laskavě vědět, co je pro mne důležité.

Končím ve spěchu!

S mnoha pozdravy Váš

Markus

---

⁴¹⁷ Pravděpodobně odkaz na odst. 2 přílohy č. IV. Pražské úmluvy, v němž se mj. hovoří o tom, že: „... umělecké předměty, které byly výzdobou hradu pražského a jiných královských zámků českých a jež byvše odcizeny císaři Matyášem, Ferdinandem II., Karlem VI. a Františkem Josefem I., jsou nyní v archivech, zámcích císařských, museích a jiných ústředních ústavech veřejných ve Vídni“ mají být předmětem žádosti o jejich navrácení Československu. Jan OPOČENSKÝ, *Archivní úmluva*, s. 66-67.

⁴¹⁸ Emanuel Herman – Otavský (1866-?).

Dopis, rukopis.

Hlavičkový papír: Úřad zástupce Československé republiky v rakouské sekci reparační komise ve Vídni.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

83

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1920, 13. října, b. m. [Vídeň] – Markus Wirtha informuje o dohodě s ministerským radou Pallierem a prof. Krčmářem, že k italské smlouvě nebudou vznášet žádné připomínky.

13./10. 1920.

Vzácný příteli,

jenom úkradkem dostávám se k tomuto dopisu, neboť už to roste, takže mám se opravdu co oháněti, aby mi tu nenarostly kupy restového salátu.

Co se týče italské smlouvy, smluvil jsem se s panem min[isterským] radou Pallierem⁴¹⁹ a v souhlase s panem prof. Krčmářem⁴²⁰ na tom, že do toho píchati nebudeme, a zůstaneme na tom, aby toliko byl požádán seznam předmětů, jež Vlaši žádají. Dokud tu není kolize s námi, nezáleží nám zajisté na tom, co si Taliáni z Vídně odvezou nebo neodvezou. Bude-li konflikt podle § 195 o nějaký předmět, odvoláme se ke třem juristům, půjde-li o předmět podle § 196,⁴²¹ máme podle naší úmluvy smírčí soud, nehledě k tomu, že budou-li Italové chtít něco, co je podle § 196 bohemikum, musí nám to rakouská vláda předem oznámiti. Nebudeme tedy do věci rejpat, protože jsme-li touto smlouvou vůbec nějak dotčeni, tož jen tak malou měrou, že to nevyváží nepřátelství, které bychom u Vlachů, nějakým, možná beztak bezúčinným, protestem vyvolali.

Že Rakušané přirozeně se obklopují zákopy proti očekávanému našemu útoku, to viděti na všech stranách, jmenovitě v tisku. Jistě Vám o tom vypravoval pan prof. Chytil a budu Vám o tom referovati výtažkem z knihy vyšlé právě o dvorních muzeích a dvorní knihovně.

O spisové rozluce máme my, jednotliví referenti, interní poradu v [!] pozítří patnáctého tohoto měsíce a dvacátého pak na zdejším státním úřadu zahraničním s Rakušany. Půjde hlavně o formální stránky rozlukové. O výsledku rovněž podám zprávu.

---

⁴¹⁹ Václav Pallier (1880-1947), ministerský rada. Vyslancem ve Vatikánu (Kroftův nástupce) 3. 5. 1922 – 8. 6. 1928, vyslancem v Maďarsku 2. 3. 1927 – 19. 4. 1933 (<http://forum.valka.cz/viewtopic.php/t/26941>; staženo 2. 8. 2012).

⁴²⁰ Jan Krčmář (1877-1950).

⁴²¹ Článek č. 196 saint-germainské mírové smlouvy „stanoví předpisy, jimiž uloženo vládě rakouské, aby vrátila jisté kulturní statky českého původu, resp. zaručuje vládě československé na jistou dobu právo předkupní u vědeckých a uměleckých předmětů téhož původu.“ Jan OPOČENSKÝ, *Archivní úmluva*, s. 68.

Pro Klicmana chci v nejbližších dnech dáti vyzvednouti ta biskupská akta, pokud tvoří uzavřené celky. Nejsem na rozpacích, pokud běží o fascikle biskupských konferencí atd., ale srdce mi krvácí, mám-li tím trhati naše staré archivy (dv[orskou] kancelář) a prosím Vás o radu, nemám to tu raději nechat? I tak dodám do Valdštyňské ulice⁴²² slušnou hromadu papíru.

Také Mannersdorf přijde již brzy na řadu, ve zvláštní nótě vykládám rakouské vládě, že výlohy hradíme teprve od okamžiku převzetí námi.

Kazbunda se dnes vrátil, současně jde do Prahy jeho výkaz požitků za poslední léta. Podotýkám k němu, kdyby mu ty požitky měly býti vyměřeny podle požitků vojenských, že by v tom snad byla jakási nespravedlnost, protože u vojska je jiné měřítko pro důstojníky aktivní a rezervní, kdyby Kazbunda byl aktivní, měl by plat již nejméně o dvě stupnice vyšší. Navrhoval bych proň plat ve výši deváté hodn[ostní] tř[ídy] a zahraniční přídavek, jenž nyní činí dvacet korun denně.

Také dr. Winkler podal si zde žádost, aby mu měsíční plat tisíc korun byl buď zvýšen na tisíc šest set korun měsíčně nebo přiznán mu přídavek dvacet korun. Přimlouvám se za to vřele, protože s tím dosavadním zde skutečně nemůže býti živ a za svou pili si toho zaslouhuje. Návrh úřední je hotov, jen sháním ministrův podpis.

Stran dra. Tobiše přišlo vyrozumění (notifikace) přípisu zaslaného z m[inisterstva] v[ěcí] z[ahraničních] na Vaše prezídium, že souhlasí s jeho přidělením, bude-li těch tisíc korun platiti m[inisterstvo] šk[olství] a n[árodní] o[světy]. Prosím, oznamte nám, jak věc stojí nyní u Vás.

Také byl u mne zase býv[alý] ředitel stát[ního] knihoskladu vládní rada Windt,⁴²³ stěžuje si, že min[inisterstvo] šk[olství] a nár[odní] osv[ěty] výnosem ze dne 20. července 1920, č. 44.254 mu zastavilo penzi, protože nemá povolení odebírat ji v cizině. Žádal mne, abych ho zde udělal bezplatným expertem rep[arační] komise, aby zde měl raison d'être.⁴²⁴ Odpověděl jsem mu, že stačí, podá-li si jako tisíce jiných žádost na ministerstvo financí, aby směl bráti svou penzi v cizině. Tomu nechtěl rozuměti, hl[avně] chce být tím expertem – prosím Vás, co tomu říkáte? Mně se ten pán moc nelíbí.

Věci konzervátorské, pam[átkový] zákon atd., doufám, že zašlu Vám již příštím kurýrem.

Emler psal stran likvidace knihovny „Frintanere“⁴²⁵ [?] a povinných výtisků pro knihovnu v Bratislavě. O obou věcech myslím, že se dohodovíme, až zase přijedu, jen bych Vás prosil za laskavé brzké oznámení, kdo vede likvidaci Matice náboženské?

14. října. Také byl u mně Oskar Nedbal. Má zde ve Vídni byt, prý plný cenných předmětů, jež chce odkázati Československé republice, ale vídeňské úřady mu ho chtějí zabrat. Žádal rovněž (a má vřelé doporučení od Strimpla), abychom ho udělali bezplatným expertem, také aby měl zde důvod pro svůj byt, který by mu pak zabrán býti

---

⁴²² Tohoto názvu se užívalo od poloviny 18. století až do roku 1935. Tehdy byl název ulice upraven na Valdštejská. Spojuje stejnojmenné pražské náměstí s Klárovem. Za první republiky sídlilo ve Valdštejském paláci ministerstvo školství a národní osvěty (www.praha1.cz/cps/praha-1-valdstejska.html; staženo 26. 12. 2012).

⁴²³ Osobu se mi nepodařilo blíže určit.

⁴²⁴ Rozumí se: důvod existence.

⁴²⁵ Bohužel se mi nepodařilo určit, o jakou knihovnu se jedná.

nemohl. A nabízí se k likvidaci dvorních divadel, jež mají ve svých archivech cenné věci – bohemika, také podle § 196 kostýmy, výpravy k českým kusům, vzácné unikáty. Prosím Vás též o Váš úsudek.

Končím ve spěchu, protože mne volá prof. Krčmář.⁴²⁶

Pozdravuji Morávka a ostatní pány a jsem se srdečným pozdravem ode mne i Winklera

Váš zcela oddaný

Markus.

Dopis, rukopis.

Hlavičkový papír: Úřad zástupce Československé republiky v rakouské sekci reparační komise ve Vídni.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

84

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

[1]920, 14. října, Praha – Wirth ukládá Markusovi úkoly, kterých se má on nebo jeho podřízení ujmout a současně Markuse žádá o sdělení aktuálních informací okolo dění v zákulisí reparační komise a o zprávy z vídeňského tisku.

V Praze 14. 10. 920.

Milý příteli,

včera byla schůze (s Morávkem, Mádlem⁴²⁷ a Chytilém) a v ní byl jsem požádán, abych Vám dopsal o těchto věcech:

1. Ať dr. Winkler koupí (v muzeu je za třicet rak[ouských] h[alérů]) spis „Die beiden Hofmuseen⁴²⁸ und die Hofbibliothek⁴²⁹ a Übersicht⁴³⁰ dvorních muzeí vyšlý *letos* a zašle kurýrem na mne.
2. Aby byly již připraveny průvodní listy pro Winklera, Chytila, Mádla a Wolfa⁴³¹ do sbírek vídeňských, aby jich mohli na základě *Übereinkommen*⁴³² od 1. listopadu užít.
3. Aby byla vyřízena otázka, jsou-li delegáti ministerstva na ten čas členy rep[arační] komise, aby nemusili platit v lístek [?] dvacetiprocentní dávku městskou.
4. Dr. Morávek vzkazuje, že Malotova záležitost je vyřízena, aby se uklidnil.

---

⁴²⁶ Jan Krčmář (1877-1950).

⁴²⁷ Jan Boromejský Mádl (1859-1932).

⁴²⁸ K. K. Naturhistorisches Hofmuseum a K. K. Kunsthistorisches Hofmuseum ve Vídni.

⁴²⁹ Hofbibliothek byla roku 1920 přejmenována na Nationalbibliothek, nyní Österreichische Nationalbibliothek ve Vídni (<http://www.onb.ac.at/about/hof-nationalbibliothek.htm>; staženo 21. 5. 2012).

⁴³⁰ Rozumí se: přehled.

⁴³¹ Osobu se mi nepodařilo blíže určit.

⁴³² Rozumí se: úmluva.

5. Nezbytně potřebujeme výkazy náležitostí pro dr. Kazbundu od vojenského oddělení československého vyslanectví (výše platu za [roky] 1919 a 1920).
6. Chytil prosí o opis inventáře Pražského hradu z roku 1838 (Malota).
7. Dr. Morávek prosí Malotu o zprávu, na čem bylo založeno tvrzení v jednom z jeho listů, že doufá nalézt ještě doplňky k hradnímu archivu poslané porůznu do Vídně v dřívějších dobách.
8. Byli jsme upozorněni, že v Hofarchivu⁴³³ v odd[ělení] Grosse Correspondenz jsou skupiny české provenience (ve smyslu Übereinkommen) – akta kard[inála] Dietrichsteina. Morávek Vás prosí, abyste prostř[ednictvím] Malotovým opačil o tomto oddělení (zde je nikdo nezná) bližší zprávy.
9. Prosíme o zprávy o tom, co se děje v zákulisí rep[arační] komise a ve víd[ěnské] žurnalistice. Dr. Chytil přivezl leccos zajímavého v tom směru.

Účet pan min[isterský] [rada] Mareš dosud nezaslal. Potřebujeme jej k spisům. Dr. Opočenský teď drží paritu s námi, třeba se podle toho řídit. Malotovi poradte, aby se na Op[očenského] obracel, bude mu to lichotit. Práce v hradním archivu utěšeně pokračují, denně nám dr. Morávek oznamuje zajímavé podrobnosti.

O spisové rozluce jednala 20. října mezikomise za přít[omnosti] rady Kovaříka, o ní jste asi již zpraven.

Pěkně Vás všichni z odd[ělení] 25. pozdravujeme a jsme Vaši oddaní

Wirth
Morávek⁴³⁴
Kamil Novotný⁴³⁵
za Mádlů právě odešlého +++

Dopis, rukopis.

Pod textem Markusova poznámka: Praes. Vídeň, 16. X. 1920.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

85

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

[1]920, 28. října, Praha – Wirth Markuse informuje o založení společnosti Treuga, jejímž úkolem je prodej císařského mobiliáře, a o přednášce prof. Chytila. Markusovi dále sděluje, že odmítá zaměstnat jak Windta, tak Oskara Nedbala, a že memorandum pro reparační komisi je už překládáno do francouzštiny.

⁴³³ Haus-, Hof- und Staatsarchiv ve Vídni.

⁴³⁴ Podepsán vlastní rukou.

⁴³⁵ Podepsán vlastní rukou.

Milý příteli,

každé psaní Vám má stejný začátek: jsem Vám dlužen odpověď na několik dopisů. I tentokrát jsou to dva dopisy (30. září, 13. října), nepočítám-li krátký poslední, který došel tři dny po telefonogramu, že nepřijedete. Už ani neprosím za prominutí, věda předem, že mi absoluci dáte. Mluvili jsme včera spolu, tedy nebudu z toho nic opakovati. Jen tolik, že jsem v záležitosti prof. Bayera⁴³⁶ intervenoval a bylo mi řečeno, že věc zde byla projednána, ale žádost musila býti odmrštěna, poněvadž není na německých ústavech (postupně se ruší!) dosti míst.

A teď k našim věcem. Pan Leon Bondy říkal prof. Chytilovi, že ve Vídni se ustavila společnost pod jménem „Treuga,“ která převzala prodej mobilií a zařízení císařské. Chytil se obává, že už nám prodávají věci pod §195 a 196 spadající. Já se tomu v duchu směji, ale pro jeho upokojení přece Vám to píši. Myslím, že v Praze zprostředkuje jenom prodej běžného zařízení, ložního prádla, příborů, strojů atd., všeho, co tvořilo inventář moderních apartementů, kuchyní, stájí, prádelen atd. a myslím, že mi dáte po vyšetření za pravdu.

Co je s Ústřední komisí? Ještě jste nebyl u Schubert-Solderna?⁴³⁷

Prof. Chytil přednášel včera v Kruhu pro pěstování dějin umění⁴³⁸ o nárocích Italů na památky ve Vídni a bude to opakovati ve Státovědecké společnosti. Obsahem je to dobré, ale formou (kockáním a mačkáním skrze sebe) hrozné.

O zakročení proti Italům již jsme si řekli. Souhlasíme úplně s formou, jak jste to udělali.

O klášteřích (= majetek královský) to zkusíme, ale myslím, že budeme odmrštěni.

Pokud se týče Klicmana, netrhejte celky a dejte mu jen uzavřené fascikle. Pro jeho uspokojení nebudete přece na sobě páchat archivářské harakiri!

Kazbundův výtah požitků je zde. Morávek již ho užil. Žádost Winklerova o zvýšení zde ještě není, čekám na ni. Tobiš je u nás vyřízen, ministerstvo jej chce platit, ale protože nemá do konce roku 1920 pro něho úhradu, narazilo mi to na můj paušál vídeňský. Budiž, do konce [roku] 1920 to snesu, ale z kreditu [roku] 1921 jej neplatíme.

Proti Windtovi a O[skaru] Nedbalovi jsem rozhodně. Nepotřebujeme jich a nezasluhují, abychom jim pomáhali. Nechci o nich ani slyšeti, my máme Vás, Winklera, Palduse a Kazbundu, s těmi jsme spokojeni a vystačíme. Likvidaci Matice

---

⁴³⁶ Osobu se mi nepodařilo určit.

⁴³⁷ Zřejmě Fortunat Schubert von Soldern (1867-1953).

⁴³⁸ Kruh pro pěstování dějin umění byl ustaven roku 1913. Mezi jeho zakladateli byli např. Karel Chytil, Jan Hellich, K. B. Mádl, Jaromír Pečinka či Cyril Straka. Cílem Kruhu bylo pěstování zájmu o dějiny umění, památkovou péči a muzejnictví. Od roku 1915 vydával Ročenku, kde byly publikovány reeferáty a přednášky pocházející z vědecké činnosti Kruhu. Rozpuštěn byl v roce 1960. Jana MAREŠOVÁ, *Věda a život v poznámkách historika umění. Poznámkové bloky Karla Chytila*, in: Bulletin UHS 19, č. 1, 2007, s. 5-11 (dostupné na http://www.dejinyumeni.cz/bulletin/UHS_1_2007.pdf; staženo 21. 5. 2012).

náboženské nevede, jak mi řekli v našem VIII. odboru, nikdo, poněvadž Matice jsouce organizována podle zemí, nelikviduje a spravují je u příslušných zemských polit[ických] správ.

Naše memorandum pro reparační komisi vůčihledně [?] roste, části již překládá Žákavec⁴³⁹ do francouzštiny (Pekař, Chytil, z části Mádl, Fiala⁴⁴⁰). Budeme již záhy potřebovati něco od Winklera, Mádl pojede do Vídně to dokončit. Myslím, že kolem Nového roku budeme tisknouti.

V Nár[odních] l[istech] byl seznam členů kanceláře rep[arační] komise od dr. Pluhaře⁴⁴¹ a druhý den byla zpráva, že členové rep[arační] komise vídeňské (Francouz Klobukowski⁴⁴² a Angličan Wood⁴⁴³) jedou domu, protože jsou s úkolem hotovi. Jak tomu mám rozuměti? A co je s třemi dohodovými právníky? Kdy začnou?

To je asi všechno, více nemám. Buďte hodně zdrav a přijďte k nám vesel. Pozdravujeme Vás všichni z 25. oddělení a jsme Vaši oddaní

Wirth & Co.

N. B. Příkladám vojenský dopis, který na Vás došel. Promiňte, že kvůli úspoře váhy obulu [?] jsem dopis otevřel!

Dopis, rukopis.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

86

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1920, 29. a 30. října, b. m. [Vídeň] – Markus žádá Wirtha o instrukci, zda podrobit skartaci účetní materiál uložený na zámku v Mannersdorfu, jak navrhuje dr. Kazbunda. Naznačuje problémy s prováděním vojenské likvidace a informuje Wirtha o tom, že si již prohlédl archiv a registraturu ministerstva kultu a vyučování za účelem vyhotovení programu likvidačních prací.

29. října 1920.

Vzácný příteli,

v příloze zasílám Vám jeden kousek ouředlní č. 4517 stran ubytování expertů ve Vídni. Stojí to zde s byty velice smutně, a proto Vás prosím, dejte mi vždy dříve o několik dnů věděti, má-li kdo přijeti, vynasnažím se podle času a možnosti, abych dotyčnému zajistil byt v některém hotelu.

⁴³⁹ František Žákavec (1878-1937).

⁴⁴⁰ Osobu se mi nepodařilo určit.

⁴⁴¹ Josef PLUHAŘ, *Složení naší reparační komise ve Vídni*, Národní listy, roč. 60, č. 296 z 26. 10. 1920, s. 2.

⁴⁴² Osobu se mi nepodařilo blíže určit.

⁴⁴³ Osobu se mi nepodařilo blíže určit.

Zítřa budu Vám telefonovati stran Mannersdorfu. Kazbunda navrhuje, abychom stejně jako Rakušané a Maďaři v připadajícím na nás díle skartovali, protože je to prý jen balast papíru, jehož doprava do Čech se nevyplatí. Běželo by o skartování účtů obročních, sklepních, purkrabských. Je to halda rozházeného papíru, na jejíž přepravu by podle Kazbundova výpočtu bylo zapotřebí asi osm set beden. Účty obroční atd. fakticky velkého významu nemají ani po stránce právní ani historické, to vím ze své praxe třeboňské, kdež ovšem to málo, co je v těchto účtech cenného, jest zachyceno materiálem aktovým. Nemohu neuznati důvodů Kazbundových, že je to materiál neurovnaný, v listech volně ležící, promísený, vyžadující pro přepravu jeden a půl až dva vagónů [!], nicméně nechci sám rozhodnouti, má-li se skartovati, a prosím Vás, abyste mi ihned dali telefonicky věděti, dohodnuvše se také s dr. Krejčíkem, má-li se to, co s dobrým svědomím se uzná za bezcenné, skartovati. Nutně potřebuji odpověď nejdéle ve středu 3. listopadu, protože Kazbunda ve čtvrtek zase už pracuje v Mannersdorfu.

30./10. 20.

Pan inspektor Martinec⁴⁴⁴ jede dnes jako zvl[áštní] kurýr ministerstva do Prahy i užívám jeho laskavosti, že doručí Vám přiložený balíček s řadou „ouředlních“ lejster, jež poště svěřovati nechci.

Co se týče vojenské likvidace, je věc náramně choulostivá. Vojenští páni jsou tůze nedůtkliví, jakmile se jich civilista, byť v nejlepším úmyslu, dotkne. Povím Vám ústně, jaký mám dojem o celé věci. Jsou to páni, kteří se chtějí stůj co stůj udržeti ve Vídni. A ten program ukazuje dosti dobré vůle, ale také, že nepochopili naprosto naši úmluvy (viz odstavec o Heeresmuseum).⁴⁴⁵ A Heeresmuseum přece budeme také asi likvidovati, mj. vždyť Chytil s Winklerem tam již byli a budou ještě pracovati. Můj úřední přípis pokládejte za důvěrný, aby se nezčeřily vlny. Jakmile obdržím od Vás instrukci a informaci, přičiním se již, aby autorita min[isterstva] nár[odní] osv[ěty] se také u pánů ve dvojím sukně uplatnila a věc se dala z vyššího a jednotného hlediska.

Sestavuji nyní také zprávu o činnosti kult[urního] odboru od 15. června do 31. října, kterou Vám nejspíše asi sám již přivezu.

Akt o mír[ové] smlouvě budapešťské⁴⁴⁶ jsem dostal důvěrně, prof. Krčmář posledně o věci ještě nevěděl. Je důl[ežitá] [?] to [?] mam [?] tel [?] nota [?] Clémenceauova, která by připouštěla maďarské kondominium. Ostatně o věci si asi promluvíme.

Koncem příštího týdne mám zase společné zasedání s Rakušany, kde asi už dojednáme formality ověřovací pro rozluky spisovou i pro orgány naše podle oddílu III. Pražské úmluvy.

Archiv a registraturu min[isterstva] kultu a vyuč[ování] už jsem si prohlédl a přijdu tam poznovu, abych podal už přesný program jejich rozluky, který hodlám Vám přivéztí.

---

⁴⁴⁴ Zdeněk Martinec (?).

⁴⁴⁵ Dnešní Heeresgeschichtliches Museum ve Vídni (<http://www.hgm.or.at/>, staženo 23. 8. 2011).

⁴⁴⁶ Zřejmě se jedná o Trianonskou smlouvu podepsanou 4. června 1920.

Kdy přijedu, nevím jistě, ale myslím, že po 8. listopadu. Odpusťte mému mazopisu, spěchám, abych to všecko vypravil.

Všestranné pozdravy, ruky políbení mil[ostivé] paní!

Vás srdečně zdraví Váš

Markus.

Dopis, rukopis.

Hlavičkový papír: Úřad zástupce Československé republiky v rakouské sekci reparační komise ve Vídni.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

87

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1920, 2. listopadu, b. m. [Víděň] – Markus informuje Wirtha o průběhu schůze reparační komise a o názorech jejích členů na dělení vídeňských uměleckých sbírek. Hájí české zájmy a apeluje na získání podpory ze strany Francie. Vyzdvihuje kvality svého kolegy dr. Winklera a navrhuje ho za svého nástupce v roli kulturního referenta. Stěžuje si také na průtahy při provádění rozluky, zejména pak na neochotu rakouských úředníků vyhovět českým požadavkům, jež jsou nad rámec tzv. Pražské úmluvy.

2. listopadu 1920.

Vzácný příteli,

děkuji Vám srdečně za dopis ze dne 28. října, jenž tentokráte putoval rovněž dosti dlouho, neboť jsem ho dostal teprve včera. Myslil jsem, že Vám zaň poděkuji a odpovím již ústně, ale člověk míní a Pánbůh mění.

Naše porady s Rakušany o formalitách ověřování se ještě vlekou a tak se dosud nemohu z Vídně hnouti. Posílám Vám tedy pana dra. Winklera, protože některé věci jsou velmi naléhavé a pan ministr⁴⁴⁷ přeje si dohody s Vámi.

Nemusím Vám zajisté líčiti podrobněji, oč vlastně běží. Ve včerejší schůzi reparační komise prohlásil Klobukowski, že by po stránce umělecké bylo litovati, kdyby vídeňské sbírky měly býti rozebrány a Řek Politis⁴⁴⁸ připojil se k němu, že by to bylo nejen škoda, nýbrž i hanba. Zahradník na to odpověděl, ta hanba že se stala nám, když ty věci z Prahy odváželi, a my že si nedáme vzít, abychom tu hanbu zase smyli. Takové detaily by zajisté mnoho neznamenal, ale je z nich vidno, kterak horečně Rakušané pracují v kruzích dohodových, aby si je naklonili. Uvážíme-li, že na Poláky není spolehnutí, že dobře spoléhati nemůžeme ani na Jihoslovany, a to ve chvíli, kdy Rumuni a Řekové jdou tam, kam jde Francie, pak sklonění pana Klobukowského na stranu Rakouska znamená, že při každém hlasování o nějaké naší na reparační

⁴⁴⁷ Zřejmě Bohdan Zahradník.

⁴⁴⁸ Osobu se mi nepodařilo blíže určit.

komisi vznesené věci utrpíme úplnou porážku. Jugosláv při včerejší proklamaci Zahradníkově jen šalamounsky mlčel, ale nepřipojil se ...

Plán ministrův je tedy ten: Klobukowski je velký přítel Berthelotův,⁴⁴⁹ co chce Berthelot, to udělá Klobukowski. Potřebujeme nutně, aby se pro nás pracovalo v Paříži. Ať už by to dělal Osuský, ať už by se schválně za tím účelem někdo do Paříže vyslal, kdo se tam dovede pohybovat, má tam známosti a styky. Je toho tím spíše zapotřebí, protože reparační komise je třetí plochou dvou protichůdných názorů. Jedni (a to je v první řadě naše republika) vidí v ní nástroj, jenž má Rakousko dodržeti k striktnímu splnění mírové smlouvy, druzí (a to jsou hlavně velké mocnosti) chtějí Rakousku pomoci, postavit je na nohy, aby se z vděčnosti nepřipojilo k Německu. A za tím účelem jsou tyto mocnosti ochotny učiniti všemožné koncese Rakousku třeba i na úkor jednotlivých sukcesních států a proti jasnému znění mírové smlouvy, jejíž výklad reparační komisi jest vyhrazen! Vezměte k tomu, že se stále píše o reparační komisi v novinách, že tyto vehementní útoky nemají jiného účelu, než učiniti ji co nejpovolnější, vezměte výsledek zdejších voleb,⁴⁵⁰ a uznáte zajisté, že naše pozice zde jest velmi slabá, a že potřebujeme rychle silné podpory Francie.

Pan dr. Winkler Vás o všem bude informovati. Pan ministr si přeje už teď seznam věcí námi požadovaných. Odpověděl jsem, to že bude sotva možné, a že by to bylo sotva oportunní, teď už se tím chlubit. Myslím, že zatím nemůžeme, než se od případu k případu omezovati na jednotlivá zásadní prohlášení.

To jsou tedy ty věci, s kterými jede nyní dr. Winkler do Prahy. Byl bych k této jízdě navrhl pana doktora také v tom případě, kdybych byl měl možnost zajeti k Vám sám. V dr. Winklerovi našel jsem spolupracovníka svědomitého, pilného a muže ryzího charakteru. Chci, abyste Vy i druzí páni ho blíže poznali – doporučuji Vám ho vřele za svého nástupce ve zdejší úřadě. Ten čestný úkol, kterým jste mne pověřil, chci se ctí a podle svého nejlepšího vědomí dokončiti. Doufám, že někdy koncem tohoto jara to bude, ale zbude tady té drobné práce pro kulturního referenta ještě velmi mnoho na léta a myslím, že by pro tu úlohu dr. Winkler, který vedle mne se tu úplně zapracovává, byl přímo stvořen svou kvalifikací odbornou, znalostí jazykovou i společenským vystupováním. Doufám, že do čtrnácti dnů, snad již příští týden, přijedu rovněž a pak si o této věci ještě promluvíme. Ale tolik Vám řeknu již dnes, že ujmete-li se dra. Winklera, získáte republice výbornou sílu a položíte základ k jeho životnímu štěstí. A jeho dosavadní život byl hodně trnitý.

---

⁴⁴⁹ Philippe Joseph Louis Berthelot (1866-1934).

⁴⁵⁰ První volby se v Německém Rakousku konaly 16. února 1919. Nepatrnou převahu v Ústavodárném shromáždění tehdy získali sociální demokraté. Moci se ujala velká koalice sociálních demokratů a křesťanských sociálů, v němž měla hlavní slovo právě sociální demokracie. Tato koalice se rozpadla už v červnu 1920. Poté, co byl rakouskou delegací 10. září 1919 podepsán saint-germainský mír, přestalo Německé Rakousko existovat a jeho místo zaujala nově vzniklá Rakouská republika. Nově se proto volilo do Národní rady. Ve volbách tentokrát z vítězili křesťanští sociálové (42% ze všech hlasů), kteří vypověděli dosavadní koalici, vytvořili blok buržoazních stran a sociální demokracii odkázali do opozice. V letech 1920-1922 se vystřídali v rychlém sledu čtyři vlády. Situace se ustálila až v roce 1922. Václav VEBER – Milan HLAVÁČKA – Petr VOREL – Miloslav POLÍVKA – Martin WIHODA – Zdeněk MĚŘÍNSKÝ, *Dějiny Rakouska*, Praha 2002, s. 475, 479-480.

Pan inspektor Martinec zajisté odevzdal mou zásilku. Čekám zítra dychtivě telefonickou zprávu od Vás stran Mannersdorfu, máme-li či nemáme-li skartovati.

Byl bych Vám velmi povděčen, kdybyste panu dr. Winklerovi načrtl body, o kterých byste se mnou při mém příjezdu chtěl mluvit, abych eventuelně si materiál připravil. Já sám prosím Vás již dnes, abyste měl připravenou pro mne informaci stran věcí vojenských, jak jsem Vám dotaz poslal po panu insp[ektorovi] Martincovi. Zdá se mi, že vojáci si počínají trochu příliš samostatně a nechci bodat do toho vosího hnízda, dokud neznám Vaše stanovisko a dohodu s m[inisterstvem] n[árodní] o[brany].

Osobně je mi tuze líto a mrzí mne to velice, že věci zde pokračují tak pomalu. Kdo to zde nevidí, neuvěří snad, s jakými potížemi se krok za krokem setkáváme. Co nám naše úmluva striktně zajišťuje, to zajisté už v brzku budete mítí v Praze, ale co je nad úmluvu a jasné znění mírové smlouvy, nedělejme si iluzí, že se setkáme s nějakou zvláštní ochotou, spíše naopak.

Právě dostává se mi do rukou dopis pana ministra,⁴⁵¹ jež posílá Vašemu prezídiu. Obsahuje předmět naší konference dnešní, a když dr. Winkler jede do Prahy a já Vám hned na počátku tohoto listu vypsál totéž, mohl jsem si buď já nebo pan ministr práci ušetřiti. I ty kodexy klášterní do toho vpletl, ač jsem mu dnes řekl, že o tom už jednáte. Bývá to někdy dosti těžké úřadování s ním, jeť tuze výbušný a těžko ho někdy přesvědčiti, že nutno, aby zaujal jiné stanovisko. Ale je mi ho upřímně líto, protože je osobně poctivec a člověk dobré vůle, který si nezaslouží, aby se tak proti němu brojilo, jako s tolika stran se děje, nehledě ani k tomu, jak vážná choroba užirá na jeho zdraví a vyžaduje všeho soucitu k němu.

Práce má odbor III. dost. Dopoledne se mnoho neudělá, přicházejí strany, telefon hrčí, pochůzky ubírají času, zato odpoledne je klid a toho využívám, abych odpravil všecko došlé, salát si na stolku narůst nenechám.

Těším se na shledanou brzkou a tím pro dnešek končím. Srdečně pozdravuji Vás s celým Vaším 25. oddělením a zůstávám

Váš vděčně oddaný

Markus

Dopis, rukopis.

Hlavičkový papír: Úřad zástupce Československé republiky v rakouské sekci reparační komise ve Vídni.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

---

⁴⁵¹ Bohdan Zahradník (1864-1926).

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1920, 7. prosince, b. m. [Víděň] – Markus Wirtha informuje o možné zástavě uměleckých předmětů a gobelínů za půjčky, které poskytlo Holandsko na výživu Rakouska, a naléhá na něj, aby o tom uvědomil ministerstvo zahraničních věcí. Dále Wirtha žádá o odsouhlasení výše peněžité odměny pro jednotlivé své podřízené.

7. prosince 1920.

Vzácný příteli,

jsem Vám zde nyní jako v kolotoči, jenž mi chvilky nedopřává oddechu a tak mi nezalíbejte, že jsem Vám již tak dlouho nepsal. Ale doufám, že mi dáte absoluci, zvláště když sám nejlépe víte, jak to chodívá. Dnes jede dr. Koss⁴⁵² do Prahy a tak spěchám, abych v té hodince co ještě zbývá napsal Vám ještě několik řádečků.

Především nanovo straší zastavení uměleckých předmětů a gobelínů. Právě mi telefonoval ministr⁴⁵³ (čtyři hodiny odp[oledne]), abych telefonoval do Prahy toto: „V rakouské sekci (schůze 7. prosince) reparační komise projednává se otázka zastavení uměleckých předmětů i gobelínů za půjčky, jež by poskytlo Holandsko na výživu Rakouska. Je třeba, aby v Praze byli připraveni poslati ihned znalce do Vídně, případně i do Paříže, bude-li totiž věc do Paříže postoupena, a aby tam znalci byl dán k dispozici veškerý potřebný materiál.“

Prosím, uvědomte o tom hned zahraničí a zatelefonujte nebo zatelegrafujte, že Vás (a Morávka) mé dnešní dopisy došly, případně také, jaké kroky podniknete v té věci. Vypravím o tom zítra úřední akt na zahraničí i na Vás, ale prosím, vezte toto oznámení za oficiální.

Stran gobelínů „Antonius a Kleopatra“⁴⁵⁴ dostanete v nejbližších dnech podrobnou zprávu; věc vyšetřuje Winkler a Mareš. Není sporu, že Belgičané tu jsou na zcela falešné stopě. Dal jsem oběma pánům direktivu, aby jm[enovitě] zjistili, kdy a jak se ty gobelíny před [rokem] 1785 dostaly do Prahy.

Je zde dnes také řed[itel] Emler. Projednali jsme také řadu otázek, připsal stran [knihovny] Frintauen [?] posílám a prosím za brzkou odpověď.

Paldus, Winkler a Mareš pilně pracují; Paldus své výsledky podává Vám přímo, Winkler Chytilovi.

O archivních věcech chci napsati ještě několik řádků Morávkově.

Ověření pro Volfa, Vás, Chytila, Mádra, leží již u mne. Koncem roku podám Vám zprávu o činnosti odboru III. za uplynulé půlletí, resp. od jeho zřízení.

Prezidiem jsem byl dotázán, nechci-li podati návrhu na remuneraci pro svůj personál. Věci jsem se ve včerejším telefonickém rozhovoru s Vámi dotkl a dostal jsem Váš souhlas. Nicméně předem, a máte-li pro to úhradu, chci se Vás

⁴⁵² Rudolf Koss (1884-1929).

⁴⁵³ Bohdan Zahradník (1864-1926).

⁴⁵⁴ Jedná se zřejmě o cyklus pěti tapisérií z bruselské manufaktury Jana Van Leefdaela ze 16. století, z nichž tři jsou v současné době umístěny v Míčovně Pražského hradu.

dotázati, souhlasil-li byste s tímto návrhem: Mareš 600 Kč, Paldus a Winkler po 500 Kč, Kazbunda 300 Kč, Koníček,⁴⁵⁵ Hanzlík, Správný⁴⁵⁶ po 200 Kč, sluha Schwammenhöfer⁴⁵⁷ 100 Kč. Rada Mareš jest více z rezortu finančního, ale koná služby výhradně nám, a to velmi platné služby, takže je-li to možné, prosím Vás za laskavou odpověď, abych návrh podal oficiálně. Prosím za odpověď telef[onickou] nebo telegraf[ickou], zda souhlasíte či má-li věc padnouti nebo restringovati,⁴⁵⁸ a na jakou míru. Celkem navrhuji 2600 Kč; příštího roku snad nebude úhrady.

Končím pro dnešek, dr. Koos už čeká, a slibuji obšírný referát po Opočenském. Vyprošuji si ruky políbení mil[ostivé] paní a zůstávám se srdečnými pozdravy
Váš zcela oddaný

Markus.

Tobiš nastoupí asi od 1. ledna 1921.

Dopis, rukopis.

Hlavičkový papír: Úřad zástupce Československé republiky v rakouské sekci reparační komise ve Vídni.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

89

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

[1]921, 13. ledna, b. m. [Viedeň] – Markus Wirthovi děkuje za „vánoční nadílku“ určenou jemu i jeho kolegům. Wirtha dále informuje o vypuknutí poštovní stávkky ve Vídni a o očekávaném levicovém převratu v Rakousku.

13./I. 921.

Vzácný příteli!

Jen ve spěchu posílám Vám těchto několik řádečků.

Především děkuji Vám za všechnu Vaši laskavost, a mimo to i já i celý odbor děkujeme Vám za vánoční nadílku. Prof. Chytil i Winkler, Kazbunda i Pirchan⁴⁵⁹ pilně pracují, ale čekám denně dra. Kosse, aby se pokračovalo ve státním archivě. Vyrozumějte ho laskavě.

Dnes zde vypukla stávka pošťáků, čeká se dále telegraf i telefon, železnice a převrat nalevo. Bohudíky, že aspoň Korunní archiv je doma. Za půl hodiny jde kurýr, i chci Vám o tom podati zprávu. Poštou nelze ničeho posílati, než jen kurýrem.

---

⁴⁵⁵ Jan Koníček (?).

⁴⁵⁶ František Správný (1872-?).

⁴⁵⁷ Josef Schwammenhöfer (?).

⁴⁵⁸ Rozumí se: snížit, omezit.

⁴⁵⁹ Gustav Pirchan (1881-1945).

Dnes jsme podali prohlášení v sekci o gobelínech, že Rakousku dovolujeme zastavit vše, kromě těch, jež si vyhrazujeme.

Končím ve spěchu srdečným pozdravem Vám, Morávkovi i celému odboru Vašemu, jakož i ruky políbení doma.

Váš srdečně oddaný

Markus.

Dopis, rukopis.

Hlavičkový papír: Úřad zástupce Československé republiky v rakouské sekci reparační komise ve Vídni.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

90

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1921, 7. února, b. m. – Markus Wirthovi sděluje, že jedná s dr. Pallierem a Bráfem o vyjednávání s Rakušany ohledně článku 195 saint-germainské mírové smlouvy a avizuje mu zaslání úředních přípisů. Dále ho informuje o průtazích v přebírání knih z rakouských knihoven, jejichž důvod vidí v nedokonalém znění Pražské úmluvy a sděluje mu další skutečnosti ohledně provádění spisové a archivní rozluky.

7. II. 1921.

Vzácný příteli!

Promiňte, prosím, že jsem se tak dlouho ještě neozval, ale víte sám dobře, jak to chodí. Dopoledne uběhne a odpoledne jsem se ku psaní dopisů nedostal těchto dnů, protože jsem ženu provázal Vídní. Je to snad trochu opomenutí mých ouředních povinností, ale už ve čtvrtek žena se zas vrátí, a pak celý den můj bude opět náležití jen službě.

Strany věcí uměleckohistorických nemám dnes nic důležitějšího, co bych Vám hlásil. O vyjednávání s Rakušany o § 195 jedním právě s dr. Pallierem a Bráfem;⁴⁶⁰ výsledkem bude nejspíše nóta k Rakušanům, sondující, jak se k věci stavějí. Jakmile bude něco pozitivního, hned Vás o věci zpravím.

Co nejdříve dostanete zase větší počet úředních přípisů, také zprávu za loňský rok, vyúčtování paušálu, žádost za povolení nového, zprávu za leden atd. Pana prez[idiálního] šéfa dr. Valoucha,⁴⁶¹ prosím, laskavě vyrozumějte, že co nejdříve dostanu také vyřízení č. 488 pres. ze dne 17. ledna 1921 (došlo 25. I.).

Za Centrální komisi jsem zadal nótu a nebudete na akta jistě už dlouho čekati, fotografie snad půjdou také, jen knihovny se bojím, to je bolestný bod Pražské úmluvy vůbec, stran knihoven Rakušané nám dělají potíže.

⁴⁶⁰ Osobu se mi nepodařilo blíže určit.

⁴⁶¹ Miloslav Valouch (1878-1952).

Pro Morávka speciálně: V archivu státním přebírá Kazbunda s dr. Kossem listiny klášterní; v archivu min[isterstva] vnitra pracují Pirchan a Bergl.⁴⁶² Stran archivu fin[ančního] mluvil jsem s Bodensteinem.⁴⁶³ O aktech dvorské komory české myslí, že bude dělán velmi těžké, protože celá řada věcí je rázu společného. Soudím, že věc se nejlépe vyjasní, až Morávek sem přijede, jenž přece fin[anční] archiv výborně zná. Může se s prací začít kdykoliv. Kdy přijede Morávek? Ať mi dá vědět, kdy bych jsem měl zamluvit byt v hotelu, a přišel bych mu na dráhu naproti.

Co se mé osůbky týče, už jsem členem stavebního družstva. Příložené spisy dr. Winklera dejte, prosím, doručit dr. Chytilovi a Mádlovi.

Příště více, poručení od Winklera!

S mnoha pozdravy Vám a Morávkovi i Vašim ct[ěným] rodinám
zůstávám

Váš vděčně oddaný

Markus.

Dopis, rukopis.

Hlavičkový papír: Úřad zástupce Československé republiky v rakouské sekci reparační komise ve Vídni.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

91

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

[1]921, 12. února, Praha – Wirth omlouvá zdržení své odpovědi na Markusův dopis svou účastí na pohřbu Maxe Dvořáka. Markuse informuje o důvodech, které znemožňují Morávkův příjezd do Vídně, a o aktuálním dění okolo nově vznikající organizace archivnictví. Markuse dále žádá, aby prozatím zanechal jednání o přátelské dohodě.

Praze 12. 2. 921.

Milý příteli,

byl jsem na pohřbu dr. Maxe Dvořáka v Hrušovanech⁴⁶⁴ a zdržel se trochu v Brně, proto odpovídám až dnes. Děkuji Vám za zprávy v dopise (ze 7. února), dal jsem jej přečísti též dr. Morávkovi, hlavně kvůli české komoře. Morávek tvrdí, že není toho času „společných“ věcí v materiálu, ale bohužel nemůže se právě teď, ačkoliv by rád, rozjet do Vídně. Má zde jednak práci s memorandem do Paříže (dělá s Wolfem dvorní a svěřenskou knihovnu), jednak je akutní boj s min[isterstvem] vnitra o archivnictví. Právě se rozpoutává ve „Venkově“⁴⁶⁵ polemika mezi Borovičkou,

⁴⁶² Josef Bergl (1874-1952).

⁴⁶³ Osobu se mi nepodařilo blíže určit.

⁴⁶⁴ Hrušovany pod Jevišovkou.

⁴⁶⁵ Tiskový orgán Agrární, resp. Republikánské strany čsl. venkova. Deník vycházel od roku 1906 (po 27. 3.), kdy zanikl časopis Obrana zemědělců (vycházel 2x týdně).

Klicmanem a Krejčíkem,⁴⁶⁶ a není vyloučeno, že z toho budou i úřední schůze. Z toho důvodu Morávek je vázán na Prahu a nemůže Vám ještě ani přibližně naznačiti, kdy k Vám přijede.

Pařížské memorandum je již v tisku, začátek již se láme. Myslím, že je v březnu určitě do Paříže zašleme. Píši výslovně do Paříže, protože z „arrangement amiable“⁴⁶⁷ nebude *nic*. Mluvil jsem o tom zdaleka na Dvořákově pohřbu s dr. Sietzem⁴⁶⁸ a jeho šéfem dr. Försterem-Strefflenrem,⁴⁶⁹ a oni mi dali nepokrytě najevo, že na arrangement nepřistoupí a přejí si výslovně rozhodnutí tří právníků. Z toho důvodu Vás osobně i jménem výboru prosím, abyste všechno *jednání o arrangementu přerušil* a ponechal věc klidnému chodu.

Dopisy panu Winklerovi jsem odevzdal, ale prof. Mádl neměl z nich radost; prý mu dr. Winkler dosud neudělal, oč jej již několikráté žádal a vymlouvá se, že nemá času, ačkoliv je tam jen kvůli tomu ustanoven. Bude mu psáti o tom. Prosím Vás, odevzdejte panu doktorovi přiložený lístek, nemám opravdu na více času.

Poručte mne všem pánům a manželům Winklerovým i Paldusovým. Srdečně Vás zdraví Váš upřímně oddaný

Wirth

(který se již těší na spolupráci s Vámi v Praze).

Dopis, rukopis.

Hlavičkový papír: Ministerstvo školství a národní osvěty.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

92

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1921, 25. května, Vídeň – Markus Wirtha informuje o převozu archiválií z Vídně do Prahy a o průběhu vyhledávání bohemik ve státním archivu ve Vídni pány dr. Kossem a dr. Kazbundou. Obeznamuje ho se vznesenými nótami ohledně navrácení různých archiválií a uměleckých předmětů. Zajímá se o Wirthovy názory na útoky proti Úřadu zástupce Československé republiky v rakouské sekci reparační komise ve Vídni v českém tisku. Wirtha dále žádá o prodloužení své pracovní smlouvy do konce roku 1921. Současně mu naznačuje jisté problémy v mezilidských vztazích na vídeňském pracovišti.

---

⁴⁶⁶ Polemika mezi Krejčíkem, Klicmanem a Novákem byla postupně otištěna v deníku Venkov v roce 1921 – články ze dnů 11. 2., 18. 2., 11. 3., 18. 3. a 4. 4. Zdeněk ŠAMBERGER, *Studie*, s. 64-65, 99-100.

⁴⁶⁷ Arrangement à l' amiable, tj. přátelská dohoda.

⁴⁶⁸ Osobu se mi nepodařilo blíže určit.

⁴⁶⁹ Osobu se mi nepodařilo blíže určit.

Ve Vídni, dne 25. května 1921.

Vzácný příteli!

Pan docent dr. Koss jede dnes do Prahy i použil jsem té příležitosti, že mu dávám s sebou celou poštu našeho zdejšího úřadu, a přitom nemohu, abych mu nedal také několik rádečků pro Vás.

Včera skrze sběrnou odešel celý vagón spisů. Z archivních věcí jsou tam klášterní listiny, velká část dvorské kanceláře a pak většina „Saalbuchů“ z archivu šlechtického. Jsem zvědav, jak ten transport do Prahy dojde. Byl jsem osobně přítomen při odvážení tohoto materiálu ze sběrnny na dráhu. Kazbundův nárek byl rozhodně upřílišen – ve sběrně, klenuté to přízemní a suché místnosti Lobkovicova paláce, zacházelo se s našim materiálem velice opatrně a pečlivě. Okolnost, že se čeká, až je spisů na celý vagón, ušetří našemu ministerstvu náklad na dopravu, jež pak nese ministerská rada.

Koss a Kazbunda pracují velice pilně v archivu státním; tento převážným dílem na věcech moderních a nejnovějších z registratury ministerstva věcí zahraničních, onen je zdejší pánům až příliš nepohodlný, poněvadž šťourá do všech, i těch nejtajnějších, koutů jejich repertářů, a vždy a ve fondech, kde by se toho nikdo nenadál, najde nějaké to bohemikum. Jinak není žádných podstatných změn od té chvíle, co jsem s Vámi mluvil, než že finanční komora již jest volná, jak Vám to také oznamuje úřední přípis, jež nese dr. Koss. Čekám tedy co nejdříve Morávkův příjezd.

Co je s dr. Sutnarem?⁴⁷⁰ Jak dlouho zde ještě bude? Co je s nákupnou knih? Bude něco s dr. Fechtnerem?⁴⁷¹ Pan ministr už je netrpěliv, a tyto dny půjde v té věci akt na Vaše ministerstvo. Česká valuta klesá, ale ještě by se dalo kupovati výhodně.

V Centrální komisi pracuje pilně pan rada Mareš,⁴⁷² a mohu Vám říci, že nachází pěkné věci. Čím více se seznamuje s tamním zařízením, najde se více plánů i fotografií, než mi posledně ukázali, a také z knihovny dostaneme (ovšem za peníze) více, než ukazoval seznam z roku 1919.

Nóta strany Velasqueza⁴⁷³ už je venku, dnes šla nota stran panského archivu hořického. Před několika dny šla nota o vrácení olomouckých univerzitních insignií. Nyní se mi dostalo ještě dalšího materiálu, jež jsem teprve zběžně prohlédl. Až jej prostuduji, možná, že přijdu s návrhem, aby se věc vznesla do Paříže podle [článku] 195, ač-li to dobře půjde.

Co říkáte útokům tisku na náš úřad (Nár[odní] listy dvacátého tohoto měsíce)? To psal pan Zajíček⁴⁷⁴ z vyslanectví z rozkazu svého pana šéfa.⁴⁷⁵ Poměry zde začínají

---

⁴⁷⁰ Zřejmě Jaroslav Sutnar (1873-?).

⁴⁷¹ Eduard Fechtner (?).

⁴⁷² Zdenko Mareš (?).

⁴⁷³ Diego Rodríguez de Silva y Velázquez (1599-1660), španělský malíř a vůdčí umělecká osobnost na dvoře krále Filipa IV.

⁴⁷⁴ Osobu se mi nepodařilo blíže určit.

⁴⁷⁵ Jedná se pravděpodobně o dr. Roberta Fliedera, chargé d'affaires a. i. Od 20. 1. 1920 do 17. 11. 1921 byl vedoucím československé diplomatické mise ve Vídni

(www.mzv.cz/vienna/cz/rakousko/vzajemne_vztahy/diplomaticke_styky_ceskoslovensko_cr.html;
staženo 26. 12. 2012).

býti nesnesitelné, a věřte mi, pod panem Fliedrem⁴⁷⁶ zde nezůstanu. Zítra chci odeslati dopis jasnému pánovi, aby mi dovolil pobýti zde do Nového roku, bude-li toho ještě zapotřebí. Chtěl bych Vám o té věci hodně ještě napsati. Přemýšlím mnoho o Vás a o Praze, jak rád bych tam byl, ale je tuze těch „ale,“ kterých nemohu zmoci. Než právě přichází dr. Koss, musím tedy končiti, abych ho tuze nezdržel. Byl u mne dr. Zahradník a ten mne pozdržel, takže jsem nemohl vypsati vše, co bych byl chtěl. Ale po 5. červnu doufám, že přijedu, a pak si vše vypovíme. Pro dnešek tedy, obnovte mou smlouvu za dosav[adních] podmínek do konce roku, mlčky s výhradou, že mohu odejít také dříve. Že je zde horko, to Vám poví třeba také pan dr. Koss, a že Vám neodejdu, dokud zde budu co platen, že neodejdu od neurovnaného stolku, tím můžete být také jist.

Pozdravuji Morávka a ostatní Vaše pány. A s ruky políbením mil[ostivé] paní i přátelským pozdravem Vám
zůstávám Váš
zcela Vám oddaný

Markus.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

93

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1921, 28. května, Vídeň – Markus dává Wirthovi na vědomí své rozhodnutí ukončit pracovní pobyt ve Vídni a za svého nástupce navrhuje ministerského radu Zdenko Mareše.

Ve Vídni, dne 28. května 1921.

Vzácný příteli!

Bojím se, že mi budete ve zlé vykládati mé rozhodnutí, ale věřte mi, bojoval jsem ve svém nitru krutý boj. Bedlivě jsem uvažoval na všechny strany, rád jsem přinesl tu oběť jednoho exilu z rodiny, ale dále již nemohu. Jsem Vám velikými díky zavázán, že právě mne jste vyvolil k tomuto čestnému úkolu a lituji opravdově, že nemohu svěřený mi úřad vrátiti do Vašich rukou s dílem úplně dokončeným.

Smlouva má vyprší 15. června – smluvil jsem s Vámi při posledním pobytu v Praze, že souhlasím s prolongací do konce tohoto roku. Znáte-li mne také po té stránce, která jsem dbalý toho, aby dané slovo za všech okolností bezpodmínečně bylo dodrženo, pak můžete si představití vážnost důvodů, které mne mohly pohnouti k tomu, abych se v poslední chvíli vystavil nebezpečství, že na mne budete pohlížeti jako na nedospělého chlapce, který neví co chce, a s nímž není lze vážně jednati.

---

⁴⁷⁶ Robert Flieder (1883-?).

Prosím Vás snažně, nesmýšlejte o mně tak, neboť ač by Vás jednání mé k tomu opravňovalo, přece jen byste mi křivdil.

Současně se svojí depeší na Vás ohlásil jsem své rozhodnutí také panu ministru Zahradníkovi, vyložil jsem mu své důvody, a on je také plně uznal, jen mne požádal, abych zůstal aspoň do konce června. Je-li Vám to vhod, milerád tak učiním, a měl-li byste potíže s opatřením náhrady za mne, ochotně budu zdejší agendu vyřizovati z Třeboně, popřípadě si vyžádám svolení jasného pána, abych mohl podle občasné potřeby do Vídně zajížděti. Jinak bych myslel (Winkler ze známých důvodů nemůže přijíti ani v úvahu), že by nejvhodnějším mým nástupcem byl min[isterský] rada Mareš, jenž by se věci svědomitě věnoval, a jemuž po stránce odborné by byl na ruku dr. Kazbunda. Pan min[isterský] rada dr. Collino, náš prezidiální šéf, přimlouvá se za to, aby mým nástupcem se stal jeho bratranec dr. Tobiš, protože má akademické vzdělání. Nemohu s tím souhlasiti, ale to jest jenom mé soukromé mínění, a konečné rozhodnutí leží v rukou Vašich. Mám za to, že odchod můj vyvolává více otázek, které jest nutno řešiti, a to by se dalo udělati lépe ústním dorozuměním, na základě jehož bychom Vám pak mohli ze strany našeho úřadu předložiti konkrétní návrhy. Připravím si celý materiál, a napište mi pak laskavě, kdy bych Vás zastihl volného, abychom vše za jedno dopoledne nebo odpůldne mohli projednati. Podle Vaší písemné nebo telegrafické dispozice přijel bych pak do Prahy buď koncem týdne nebo hned po neděli. Prosil bych Vás též za zprávu, vrátil-li se již Opočenský, abych s Vámi, Morávkem a [s] ním se dohodl stran vyžádaných státních smluv. Jednám s Bittnerem a budou nutny jisté kompenzace. Kdy přijede Morávek na komorní archiv? Pídil jsem se, zda-li se tam něco nerumařilo s našimi věcmi, ale nemohl jsem se ničeho dověděti.

Ponechávám tedy vše až do osobní schůzky, tam povím Vám vše, co jsem papíru nesvěřil, a doufám, že pak mi prominete, způsobil-li jsem Vám jaké nesnáze. Co bude v mé moci, vynasnažím se, abych je stlačil na nejmenší možnou míru.

Vyprošuji si ruky políbení milostivé paní, pozdrav Morávkovi i ostatním Vaším pánům a zůstávám s projevem opravdové úcty a oddanosti

zcela Váš

Markus.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

[1]921, 1. června, Praha – Wirth Markusovi odpovídá na jeho předešlé dva dopisy. Respektuje Markusovo rozhodnutí ohledně ukončení jeho působení ve funkci kulturního referenta ve Vídni a ujišťuje ho o svém přátelství.

Milý příteli,

odpovídám najednou na oba dopisy (25. a 28. 5.) a zároveň příkládám dopis od prof. Chytila.

Dr. Morávek včera a dnes v úplném pořádku spisy převzal a uložil, jednak u Klicmana, jednak zde. Do Vídně chce jeti s Vámi, nebude-li překážeti zdravotní stav jeho paní, která teď hrozně trpí bolestmi hlavy.

O Suttnerovi a Fechtnerovi nevím nic, ale až přijedete, projednáte si to s ním.

Nótu o Velasquézovi jsme dostali, díky! Insignie olomoucké podle §195 asi nepůjdou.

Mám radost, že Mareš dělá Ústř[ední] komisi a těším se na výsledek.

A teď k Vaší záležitosti! Předem buďte ujištěn pro všechny eventualy mou přátelskou úctou a láskou, a nemyslete, že by ji mohla zneužití nějaká vnější událost nebo úřední příhoda. Ať se rozhodnete jakkoli, vždy zůstaneme nejvěrnějšími přáteli. Myslím, že do konce června zůstanete a zatím Mareše do všeho zasvětíte. Všecko umluvíme ústně. Přijed'te laskavě po pátém červnu kdykoliv, protože vybíratí den nemá smyslu, jsem zapřažen stále stejně.

Proti dr. Tobišovi jako nástupci jsem absolutně, Mareš se lépe hodí; ovšem nebudeme my jej platiti?

Opočenský je dosud v Římě a sotva se tak brzy vrátí. Ale, to nic nevádí, jednání s dr. Morávkem úplně stačí.

A to je všecko! Buďte zdravý hodně moc a věřte, že nic nemůže ohroziti přičylnost k Vám Vašeho oddaného

Wirtha

Dopis, rukopis.

Hlavičkový papír: Ministerstvo školství a národní osvěty.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1921, 2. června, Vídeň – Markus kladně hodnotí práci dr. Winklera a zároveň se neurčitě vyjadřuje o zpronevěře, kterou měl způsobit ve svém soukromém životě. V souvislosti s díly moderních českých mistrů, která jsou součástí rakouských uměleckých sbírek se Markus obává připojení Rakouska k Německu a vybízí Wirtha k rychlému zákroku. Dále urguje návrh na zřízení nákupny knih ve Vídni a prezentuje Wirthovi svou představu jejího fungování. Současně se přimlouvá za přijetí dr. Fechtnera za nákupčího knih. Informuje též o postupu prací na archivní a spisové rozluce v rezortu kultu a vyučování. Konečně se zmiňuje o nedostacích Pražské úmluvy.

Ve Vídni, dne 2. června 1921.

Vzácný příteli!

Včera mluvil pan ministr telefonicky s panem min[isterským] radou Valouchem a ohlašoval mu zaslání několika aktů, jimž by měla být věnována zvláštní pozornost. Předně důvěrný akt strany dra. W[inklera] – myslím, že se nedalo nic jiného dělat, tím upozorněním ministr se musí krýti a musím se konečně krýti také já. Po stránce služební mu nemohu dosud ničeho vytknouti, co mu bylo uloženo, dosud vždy vykonal. Práci našeho oboru, pokud ji nelze měřiti na fascikle, práci, kde výsledek několikadenního pilného studia lze stěsnati do několika řádků, tu nelze kontrolovati tou měrou, jakou výkonnost v nějakém oboru jiném, a proto nějaké zneužití, ač je v tomto případě nemám za podobné pravdě, vždy jest možné, a to, co dr. W[inkler] provedl ve svém životě soukromém, jest takového rázu, že to nesporně otřásá důvěrou k němu.

Druhá věc jsou díla moderních mistrů českých ve zdejších sbírkách. Bylo by v zájmu věci, aby se co nejdříve s věcí hnulo, peníze by se snad daly sehnati (ať dají něco banky, cukrovarníci nebo pod.). Vidím vždy více, kterak zdejší činitelé jsou více a více pod dojmem možnosti připojení k Německu, kde jen trochu je náš požadavek ve styku s říší, hned je z jejich řeči vidět, že jsou rezervováni následkem obavy: Což by nám řekli bratři z Německa, budeme-li připojeni? Také čím dále, tím vše bude dražší. Prosim, vyprovokujte nějaký brzký zákrok.

Třetí je nákupna knih. Náš návrh je už po tři měsíce nevyřízen – ku škodě věci, protože zboží ubývá, je stále dražší a dražší, ale přesto dá se zde koupiti ještě velmi mnoho a značně levněji než u nás. Posílám urgenci, v níž zároveň se přimlouváme za dr. Fechtnera, aby byl převzat. Je to smutné, když člověk vidí tohoto muže, který nyní musí běhat po kondicích, aby si trochu přivydělal. Máť dva tisíce šest set rak[ouských] korun penze měsíčně! S tím nemůže zde býti živ ani do desátého. Dr. Fechtner má bohatou činnost literární za sebou, pracuje horlivě ve zdejší menšině na poli osvětovém, na jeho katalogy ve zdejší knihovně vys[oké] školy technické se chodí odborníci dívat a z nich si brát vzor. Ten člověk vždy se k nám hlásil a pro nás pracoval, překládal české spisovatele a básníky do němčiny, a teď by se nemohl převzít. Také „nákupnu“ si nepředstavuji jako zvláštní úřad; Fechtner by nakupoval (víd[eňský] trh knihkupecký zná výborně), dali bychom mu sílu manipulační, a to by bylo vše. Věřím pevně, že to nebude podnik pro stát pasivní.

Čtvrtá věc je dr. Sutnar, ale o tom se nemusím šířiti, protože pan dr. Valouch řekl včera panu ministrovi,⁴⁷⁷ že do měsíce je Sutnar v Brně.⁴⁷⁸

---

⁴⁷⁷ Bohdan Zahradník (1864-1926).

⁴⁷⁸ Zřejmě se jedná o přijetí místa ředitele tehdejší Zemské a univerzitní knihovny v Brně (dnešní Moravská zemská knihovna tamtéž). Proces postátnění Zemské knihovny, která se stala v souvislosti se vznikem brněnské univerzity v roce 1919 současně knihovnou univerzitní, byl ukončen až 23. května 1923 (<http://www.mzk.cz/o-knihovne/dulezite-informace/historie/podrobna-historie-mzk>; staženo 30. 5. 2012).

Spisová rozluka v kultu a vyučování slušně pokračuje. V pondělí aktuár Bergl začne tam vybírat akta dvorské kanceláře. S tou budeme ve vnitru hotovi asi do srpna nebo září. Škoda je, že dr. Koss musí svůj pobyt zde pro přednášky univerzitní omezovat na tři až čtyři dny v týdnu, ale i tak to ve státním archivu jde pěkně kupředu, takže lze se právem nadít, že Annex I⁴⁷⁹ bude do konce roku beze zbytku vyřízen. Dnes vyjednávám ve stát[ním] archivu o státních smlouvách. Mám velmi těžké stanovisko, Rakušané se brání. Vidím, že Pražská úmluva má mnoho děr, fines,⁴⁸⁰ o nichž se sotva komu mohlo zdát, když se úmluva uzavírala. Ale o tom ústně.

Stále myslím, nehněvate se na mne? Doufám, že tento můj list se bude křížovat s Vaší odpovědí na můj list. Žádám knížete za prodloužení mé dovolené do konce tohoto měsíce a event[uelně] svolení k vypomáhání z Třeboně.

Mnoho o věci přemýšlím, ale výsledek stále týž.

Musím končit, Kazbunda na mne čeká, budeme jednat dále s Bittnerem.

Všestranně přátelský pozdrav!

Váš zcela oddaný

Markus.

Dopis, rukopis.

Pod textem Markusova poznámka: 4 h odp.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

96

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

[1]921, 13. srpna, Praha – Wirth děkuje Markusovi i jeho manželce za poskytnuté pohostinství při jeho návštěvě Třeboně a dotazuje se na jméno ředitele stavební sekce v Třeboni.

Milý příteli,

vrátiv se do Prahy (měli jsme dvacet minut zpoždění, čekali jsme ve Voticích), spěchám Vám ještě jednou poděkovati za srdečné přijetí a za bohaté pohostinství, jehož se mi u Vás dostalo. Přijměte za to ujistění, že se mi u Vás líbilo, a prosím, tlumočte mil[ostivě] paní znova moji úctu a díky uctivě za tolik práce, kterou věnovala úpravě hostin. Propodruhé ovšem doufám, že již uznáte, že by mne velmi mrzelo, kdybyste se mnou dělali „orace“ a nepokládali mne za přítele, který Vás má rád a nechce platit za vyžírku.

---

⁴⁷⁹ Tj. Příloha I „Úmluvy mezi Československou republikou a republikou Rakouskou v příčině provedení jednotlivých ustanovení státní smlouvy uzavřené v Saint-Germain-en-Laye“ uvádí taxativní výčet jednotlivých typů dokumentů, které mají být vydány z archivů a spisoven rakouských ústředních a dvorských úřadů Československé republiky. Viz Jan OPOČENSKÝ, *Archivní úmluva*, s. 120-122.

⁴⁸⁰ Rozumí se: důvtip, chytráctví. Zde: právnícká finesa.

Panu řediteli a mil[ostivé] paní vyříd'te, prosím, rovněž svoji poklonu a potěšení, že jsem je mohl poznati.

A teď ještě dvě otázky. Jak se jmenuje pan ředitel stavební sekce (celé jméno a titul)? Odkud má pan ředitel Mareš ty podrobnosti o těch kancionálech, zapomněl jsem se na to zeptati.

Ostatní všecko vyřídím jakmile se trochu usadím ve V[ysokém] Mýtě.

Buďte zdrav, znovu Vás zdravím a Vám děkuji a jsem Váš zcela a upřímně oddaný

Wirth

Dopis, rukopis.

Pod textem datumovka: 16. srpna 1921

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

97

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1921, 17. srpna, Třeboň – Markus zodpovídá Wirthův dotaz ohledně existence katalogu dvorní knihovny ve Vídni. Zmiňuje se rovněž o předpokládané výši nákladů na vybudování kaple v Domaníně u Třeboně.

V Třeboni, dne 17. srpna 1921.

Vzácný příteli,

s radostí uvítali jsme Vaše řádky a těšili jsme se z toho, že bez nehody jste dojel do Prahy. Ještě jednou děkujeme Vám z té duše za Vaši nám tak milou návštěvu, a doufám pevně, že Vás při nejbližší příležitosti, jež se Vám hodí, zase u nás uvidíme.

Odpovídám Vám hned k Vaším dotazům. 1.) Stavební ředitel ing. František Pallas, šéf schwarzenberské stavební sekce v Třeboni. 2.) Základem jsou písemnosti, jejichž opis jsem svého času předal panu prof. Chytilovi. Určení, které rukopisy to jsou, stalo se ve dvorní knihovně přímo, a to ve spojení s drem. Ilgem,⁴⁸¹ jenž tímto způsobem určil provenienci těchto tří rukopisů, s nimiž si nevěděl rady a také hned výsledek své společné práce s Marešem zapsal do katalogu. Jest z této výpovědi Marešovy také zjevno, že dvorní knihovna má provenienční katalog, ale že ho před námi stopili. Pokud jsem byl ve Vídni, snažil jsem se dopítí jeho úkrytu (také dozorce Popelář mi tvrdil, že takový katalog existuje), ale veškeré snažení zůstalo marné. Odklidili ho úředníci, a podřízené orgány, jež by bylo lze uplatiti, o něm nevědí. Identita zjištěna také tím, že Březan o jednom z těch rukopisů praví, že vazba je zdobena drahokamy – dnešní kus ve dvorní knihovně zřejmě nese stopy někdejší drahokamové výzdoby.

---

⁴⁸¹ Osobu se mi nepodařilo blíže určit.

Dále příkládám Vám přepis zápisu o Vaší poradě s domanínskými. Řed[itel] Pallas již mluvil se stavitelem Smržem, a ten se mi vyjádřil na moji otázku, mnoho-li taková kaple asi bude státi, že neví, spraví-li to šedesát tisíc. Z toho soudím, že za sto tisíc se snad všechno dá poříditi.

Předpokládaje, že je u Vás mrtvá sezóna, osměluji se ty dva návrhy zákona ponechati si zde ještě dva až tři dny, pořizují si jednak opis, jednak je s tchánem studujeme.

Končím pro dnešek, aby to ještě stihlo poštu.

Od nás všichni Vás srdečně pozdravují, všem jste se zapsal do srdce. Tonoušek hned ráno nazítří po Vašem odjezdu se po Vás ptal, a když jsem mu řekl, že jste odjel, hned se tázal: „A kdy zas přijede pan Jada?“

Morávkovi pošlu psaní co nejdříve, pozdravte jej zatím ode mne i ostatní Vaše pány. Milostivé paní vyprošují si uctivé ruky políbení a přeji Vám hodně příjemný pobyt na dovolené. S mnoha srdečnými pozdravy pak zůstávám.

Váš zcela Vám oddaný

Markus.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

98

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1921, 6. září, Třeboň – Markus Wirtha informuje o chystané demolici staré a o výstavbě nové kaple v Domaníně u Třeboně. Vyjadřuje se k návrhu archivního zákona a zajímá se o aktuální dění v Paříži stran archivních záležitostí. Wirtha žádá o pomoc při pátrání po jistém českém kodexu ze Sedmihradska. Obeznamuje ho též s přípisem městské rady ohledně navrácení městských pečetidel a deskového oltáře z kostela sv. Majdaleny, jež před lety zachránil František Mareš.

V Třeboni, dne 6. září 1921.

Vzácný příteli,

věru již mi jest stydno, že tak dlouho již jsem Vám nepsal a dosud nezaslal Vámi zapůjčené mi návrhy archivních zákonů, ač jsem zaslání jejich připověděl v několika dnech, a teď už jsou tomu tři týdny. Však chystám se den co den, ale vždy mi do toho přijde něco neodkladného, a tak utíkají dny a týdny, a dopisy chystané pořád ještě jsou nenapsány. Však nyní už nesmím déle otálet, a tak dnes pouštím se do toho a nedám se ničím vyrušiti, dokud balíček nebude na poště.

Domanín. O domanínské stavbě budete zajisté zpraven již od ředitele Pallasa. Minulý týden mi říkal, že domanínským se rozleželo vzít si z kapličky jen plech a tašky, i usnesli se, že kaplička je jejich, že si s ní mohou dělat, co chtějí, že ministerstvo

jim musí postavit kapli novou, a do té staré, že ministerstvu ničeho není, i že si ji vylicitují a v dražbě na zbourání prodají. Stavitel Smrž říkal, že se licitace zúčastní. Nevím, jak věc dopadla. Domanínští chtějí také jeden, a to větší, zvon. Smrž chce jim ho dát, nechají-li mu za zboření kaple vyzískaný materiál. Jak vidět, domanínským s jídlem přišla chuť na víc ...⁴⁸²

Arch[ivní] zákon. Jak se mi zdá, návrh zákona na ochranu písemných památek byl 1. srpna podán již ve sněmovně, podobá se tudíž pravdě, že co nejdříve, jakmile se parlament sejde, bude projednán. Mendl⁴⁸³ zajisté, jak viděti z odůvodnění, prostudoval zevrubně literaturu jednající o poměrech v cizině, již neznám, a také není mi lze sestrojiti si obrázek, jak to vypadá jinde. Jen co se týče péče o archiválie nestátní měl bych nějakou poznámku. Protože v dopise by to bylo trochu příliš obsírné, připsal jsem to přímo do návrhu jako marginál[i]e tužkou, aby se to dalo případně vymazati. Morávkův návrh organizační byl mi již znám z rozhovorů s Morávkem. Nezdá se mi ideálním, ale je, myslím, nejlepším, jakým za daných poměrů mohl býti, kdy se pro osobní ohledy musil zdělávati kompromis. Je to pružné, takže při odpadnutí té neb oné osobnosti v budoucnosti je možnost dohoniti, co nyní nebylo lze učiniti a hlavní, tuším, jest, aby m[inisterstvo] n[árodní] osv[ěty] si zajistilo svou váhu v archivní radě. A to, podobá se pravdě, se také stane.

Paříž. Jak se mají nyní věci v Paříži? Noviny onehdy psaly, že jsou naše nároky ohroženy. Není to zase jednou pokusný balónek lancírovaný⁴⁸⁴ ze strany rakouské? Jako již tak často bývalo dříve, že předměty um[ělecko]průmyslové, resp. naše argumenty pro ně, nejsou právě nezviklatelny, nu to víme všicci, ale k takovému pesimismu, jaký projevovaly naše listy, zajisté není příčiny.

Maďarsko. Psal mi tyto dny archivář p[áter] Teplý, že mu hr[abě] Černín říkal, že za války v Sedmíhradsku v[e] městě Gyula Féhérvár (Karlsburg) viděl v biskupské rezidenci nádherně malovaný český kodex. Pro krátkost času nemohl vyšetřiti, než že je to česká památka. Nedalo by se vyšetřiti, oč tu běží, ev[entuelně] nějaká shoda sjednati s Rumunskem o výměnu nebo pod.? Také do Sedmíhrad[ska] zavezla vdova po Miltnerovi originál Volyňských pamětí Prokopa Strakonického,⁴⁸⁵ které jen částečně její muž byl uveřejnil v „Památkách [archeologických],“ byla rozená Sekelka a na dotazy žádné odpovědi nedošlo. Nešlo by pátrati dipl[omatickou] cestou? Uznáte-li za možné paměti ty najíti a získati zpět, zeptal bych se pana archiváře Teplého na bližší okolnosti.

---

⁴⁸² Nová kaple byla postavena v roce 1924 třeboňskou firmou Smrž na místě kaple původní, která již byla v nevyhovujícím stavu. Částkou více než sto tisíc korun přispělo tehdejší ministerstvo školství a národní osvěty jako kompenzaci za odevzdání gotického tabulového obrazu do československé státní galerie. Materiál ze zbořené původní kaple byl nakonec prodán ve veřejné dražbě staviteli Smržovi za 3 650 korun (www.obec-domanin.cz/obec/historie a Kronika obce Domanín (1922) 1945-1992, dostupná na <http://digi.ceskearchivy.cz/DA?lang=cs&menu=0&doctree=1kgods&id=1376>; staženo 18. 7. 2012).

⁴⁸³ Snad Bedřich Mendl (1892-1940).

⁴⁸⁴ Rozumí se: vypustit (zprávu), nechat proniknout na veřejnost (zprávu), dát do oběhu (zprávu).

⁴⁸⁵ Jan Bohuslav MILTNER (ed.), *Volyňské paměti (1617-1647) Bartoloměje Prokopa*, PAM 13, 1885- 1886, s. 4, 52-64, 164-170, 256-262, 316-320.

Třeboň. Zrovna když jste byl u nás, tchán dostal přípis zdejší městské rady, abychom jim vrátili městská pečetidla, pak ty dvě malované hlavy ze 16. století a tabulové obrazy⁴⁸⁶ – vše jste viděl, jak jste byl u nás. Mareš roku 1889 ty věci zachránil před zkázou a vymohl na knížeti místnost. Ty tabulové věci pocházejí z kostela sv. Majdaleny, byly vyhozeny v seníku, kníže je dal restaurovati. Co je z radnice, obci beze všeho vrátíme, tabulové věci však jen tehdy, dá-li kostel ve sv. Majdaleně své svolení a přednost úschově v m[ístním] muzeu před úschovou u nás. Obec by totiž ty věci chtěla pro sebe a zatím je to majetek kostela. Proč Vám to vlastně píši? Pro charakteristiku pana prof. Pospíšila.⁴⁸⁷ Přípis za vrácení dal on obci do brku. Nám nesejde, zda ty věci máme u nás. Náš úkol zachránit je před zkázou je splněn, zřídí-li obec své muzeum, beze všeho jí to vydáme, ale to mohl a měl pan prof. Pospíšil, jemuž jsme se v archivu něco nasloužili, přijíti a říci to přímo, a požádati za věc, ale ne za městskou radu se schovávat. Z toho, že krátce před tím nám vrátil všechny z archivní knihovny vypůjčené věci, a od té doby se již neukázal, soudím, že nás chtěl dopáliti. Měla-li to býti pomsta, nevím zač, neboť ani tchán, ani já, jsme mu neublížili. A chtěl snad nám takto odvděčiti se za všecku ochotu, s níž jsme mu vycházeli vstříc? Nerozčílil nás, ale jsme s ním mravně hotovi.

Pamatujete se na ten dům před Svinenskou (Troníčkovou) branou⁴⁸⁸ s pěknou fasádou z roku 1781? Ten pitomec krejčí, jemuž dům patří, dal vše otlouci, aby si mohl dát udělat portál pro krám, a město mu dalo svolení, arcit' nikoho se neptalo. My se o věci dověděli post festum a pouhou náhodou. Byla to zde jediná slušná fasáda z té doby. Je vidět, že do památkového zákona by měl býti pojat pasus, že obec je povinna k stavebním komisím přizvati konzervátora, jehož veto by musilo mítí moc odkladnou do té doby, než rozhodne instance vyšší. Dojde k tomu?

Když jsem Vás provázel po kostele, docela jsem zapomněl ukázati Vám Třeboňskou madonu, podobnou Krumlovské, jež je také reprodukována v článku Ernstově.⁴⁸⁹ Je mi nepochopitelno, kterak jsem mohl zapomenouti, ale aspoň Vás zase jednou, a to bodhá brzy, dostaneme k nám do Třeboně.

Hluboká. Začínám nyní procházeti kus za kusem celou centrální registraturu odd[ělení] Hluboká. Do konce toho[to] roku obdržíte ode mne celý materiál kompletní a partie historické hotové, jen abyste je prohlédl, případně opravil a upravil. Nemohlo by se pak k létu počítí s tiskem? Zvláště, když reprodukce z největší části jsou hotové? Ten pernětýnský svorník ofotografuji.

---

⁴⁸⁶ Tzv. Archa z Majdaleny – oltář pochází z kostela sv. Máří Magdaleny v Majdaleně u Třeboně. Jedná se celkem o čtyři deskové obrazy (tempera na smrkovém dřevě) vzniklé kolem roku 1440, které jsou v současné době uloženy v Národní galerii v Praze. Zakoupeny byly v roce 1922.

ROŽMBERKOVÉ, stručný průvodce výstavou, České Budějovice 2011, s. 50-51.

⁴⁸⁷ Josef POSPÍŠIL (1869-?), profesor gymnázia v Opavě a v Třeboni, ředitel první české státní reálky v Plzni. V Třeboni založil městské muzeum a vydal pojednání „Třeboňsko za povstání českého 1918-1922“, „Památky Třeboně a okolí“ a „Klikov na panství chlumeckém.“ *Album reprezentantů*, s. 1090.

⁴⁸⁸ Městská brána s obloučkovými štíty a sgrafitovou výzdobou severního průčelí. Uzavírá jižní stranu Žižkova náměstí v Třeboni.

⁴⁸⁹ Zřejmě jde o příspěvek Richarda ERNSTA, *Die Krummauer Madonna der k. k. Staatsgalerie*, in: *Jahrbuch des Kunsthistorischen Institutes*, Wien 1917.

Piller.⁴⁹⁰ Prosím, nemohl byste mi oznámiti adresu pana rady Pillera? Zpáteční cestou vyzval jsem ho k návštěvě archivu, on přišel (byl to svátek dopoledne, 15. srpna), my měli však nehodu se služkou, a v nastalém rumlu jsem zapomněl na schůzku; rád bych se mu omluvil.

Korunní archiv. Je to pravda, že zemský archiv chystá výstavku Korunního archivu? Kdy?

Vídeň. Kdy se chystáte do Vídně? Zdá se, že nyní se to ani mnoho nedoporučuje. A co Morávek? Příkládám svůj pas s prosbou, byste mi jej dali prodloužit do konce tohoto roku a opatřit rakouským vízem. I kdybych snad do Vídně již neměl jeti úředně, musím si tam zajetí ještě soukromě, protože tam mám ještě něco šatstva apod. Jinak, protože jsem nejel minulého měsíce, mohl bych Morávkovi pomáhati ve dvorské komoře asi šest plných dnů. Pojede-li se, bylo by mi nejvítanější v poslední dekádě měsíce.

Praha. Nyní mohu Vám ukázati již přesně své schwarzenberské požitky. Na třetí stránce tohoto listu jsou vyznačeny. Deputáty jsou přepočítány za nynější ceny burzy plodinové a vzata vždy nejnižší sazba. Přesto celek dosahuje sumy značně vysoké, již by mi stát sotva mohl dáti. Vy víte, že rád bych pod Vámi a s Vámi sloužil, zvl[ášť] když přiznám, že vyřizování aktů mne značně těší, a Praha také něco váží. Právě pro tu Prahu musil bych učiniti kompromis a vzdáti se některých výhod zdejších, jako např. je byt. Tak došel jsem k této bázi, na niž bych snad se rozhodl přejíti do ministerstva:

- 1.) Započítání služ[ebních] let od 1. srpna 1910 (kdy jsem vstoupil do archivu v Třeboni) s připočtením voj[enských] a vál[ečných] let, jak je obvyklo u stát[ních] úředníků.
- 2.) Náhrada stěhovacích výloh z Třeboně do Prahy proti vyúčtování.
- 3.) Služební požitky v úhrnné výši ročně asi čtyřicet tisíc korun.
- 4.) Zajištění zákonitého postupu.
- 5.) V případě, že bych byt dostal jen proti složení nějakého kapitálu, bezúročně zapůjčení jeho na deset stejných ročních splátek, proti náležité záruce ze strany mé.
- 6.) Po dobu, po níž bych pro nedostatek bytu v Praze byl nucen vésti dvojí domácnost, diety z titulu vedení dvojí domácnosti a příslušnou slevu na železnici k pravidelné dojízdě k rodině.

Srovnáte-li s mými požitky zdejšími, shledáte, že tyto požadavky ještě zůstávají pozadu, nejen proti příjmům, jež bych měl v[e] stejné stupnici jako šv[arcenberský] úředník v Praze, nýbrž i v Třeboni. A přece mám za to, že přese všecku Vaší benevolenci vůči mně, již si vysoce vážím, není ze strany státu možná jiná odpověď, než přespříliš žádáno. Opravdu jsem zvědav, neodpovíte-li mi: Při nejlepší vůli, na tomhle základě jednati nemůžeme. Na to nepřistoupí ani prezídium, ani fin[anční] ministr...

---

⁴⁹⁰ Karel Piller (?), vrchní finanční rada na Zemském finančním ředitelství v Praze. Viz dokument č. 103.

Hotově:

1.) základní plat (VII. h[odnostní] tř[ída], 1. stup[eň])	Kč	7 308,-
2.) drahotní přídavek		4 356,-
3.) mimořádná výpomoc I.		8 160,-
4.) mimořádná výpomoc II.		8 160,-
5.) paušál místo sníž[ených] cen za produkty velkostatku		800,-

K tomu *zdarma* (místo tzv. místního přídavku stát[ních] úředníků) *činí v hotovosti:*

1.) byt (tři pokoje s příslušenstvím)		600,-
2.) osvětlení		360,-
3.) otop (40 m nebo 100 q hn[ědé]ho] uhlí s dovozem a rozštípaním)		3 000,-
4.) 730 l mléka á 3 Kč		2 190,-
5.) 11 q chlebovin (5,5 žita á 350 [Kč]; 5,5 pšenice á 400 [Kč])		4 125,-
6.) 30 q brambor á 160 [Kč]		4 800,-
7.) zdarma lékaře a léky pro sebe i rodinu		1 000,-

Celkem ročně 44 859 Kč, a kdybych byl přeložen do Prahy, obdržel bych ročně více v hot[ovosti] 9 328 [Kč], měl bych v Praze jako schw[arzenberský] úředník ročně 54 187 [Kč]. Daň z příjmu platí zaměstnavatel ze tří čtvrtin.

Dostanu v Praze mléko nefalšované po třech korunách? Sto kilo mouky za 420 Kč (400 Kč obilí a 20 Kč mletí)? Otop?

Ve schwarzenberském jsme nyní tak placeni, že nepokládám za možné, aby to velkostatek trvale unesl. Dojde asi k stabilizaci, jež bude značiti zmenšení, ale ne prý větší než deset procent. Naši zaměstnavatelé došli totiž k poznání, že dnes činí daně skoro sto procent čistého výtěžku a řekli si: Co přidáme úřednictvu, o to se zmenší daně, a raději to dáme svým zaměstnancům, než panu bernímu.

A ještě mám velkou prosbu: Mluvil jste s panem kancléřem⁴⁹¹ strany záležitosti strýcovy (min[isterského] rady ing. Ang[...] Markusa)?⁴⁹² Mnoho by mi záleželo na tom, kdyby strýc mohl osobně k panu kancléři dojetí, ale aby pan kancléř předem věděl aspoň zhruba, oč jde. Já panu kancléři psal 29. července.

Domanín. Právě jsem mluvil s řed[itelem] Pallasem – zrovna chce Vám poslati psaní, i nabídl jsem se, že ho přibalím. A tak se v příloze dovíte něčeho o domanínské kapliče.

Všichni naši Vás uctivě pozdravují. Sám vyprošuji si uctivé ruky políbení milostivé paní, uctivě zdravím Vás a zůstávám, i s pozdravy pánům Vašeho oddělení

Váš zcela a věrně Vám oddaný

Markus.

⁴⁹¹ Přemysl Šámal (1867-1941).

⁴⁹² Osobu se mi nepodařilo blíže určit.

P. S. Děkuji za lístek z 18. srpna z Kunětické Hory. Chtěl jsem Vám poděkovati lístkem z Borovan a ze [Trhových] Svinů, kdež jsem byl spolu s tchánem minulého týdne, ale ve [Trhových] Svinech jsme byli zrovna v polední pauze, a v Borovanech byly lístky vyprodány. Omluvte proto mé zpoždění.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

99

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1921, 14. září, Třeboň – Markus žádá Wirtha, aby se postavil za ministerského radu Mareše a dr. Winklera ve spojitosti s novou organizací Úřadu československého zástupce při reparační komisi v Rakousku a s ní souvisejícími zákulisními intrikami. Současně vyzdvihuje profesní zásluhy a přednosti obou mužů.

V Třeboni, dne 14. září 1921.

Vzácný příteli,

v Lobkovickém paláci ve Vídni, zdá se, národ se bouří. Aspoň ten národ, jež je ve spojitosti s ministerstvem školství a nár[odní] osvěty. Píše mi o věci jak Mareš, tak Winkler, a oba mi oznamují, že Winkler současně píše také Vám. Předpokládám tudíž, že jste o věci již zpraven, a jsem dalek toho, abych dnes ještě chtěl se do věci vměšovati. Ale oba pánové mne požádali, abych Vám dopsal a poprosil Vás o jejich ochranu. Činím tak, jen abych jim vyhověl, protože vím, že uznáte-li věc jejich za spravedlivou, jistě jim ukřivditi nedáte. Chci jen připojiti několik slov, jež snad mohou býti Vám k informaci. Winkler se zajisté nemusí trápiti, jestliže nebyl zařazen do sekce pro spisovou rozlukou. Jeho úkol je docela jiný, nesouvisí vlastně nijak se spisovou rozlukou, on tam není ani vyslán, ani placen ministerstvem věcí zahraničních, a tak může býti kliden, opíraje pozici svoji jedině na příkazu Vašeho ministerstva.

Poněkud jinak má se věc s min[isterským] radou Marešem. Ten je ze statu [?] ministerstva financí, a tímto ministerstvem také placen. Svědomitý a pilný, zapracoval se velmi pěkně do spisové rozluky, a nyní při reorganizaci Lobkovičáku⁴⁹³ byl pominut a o[d]sunut do oddělení administrativního. Pokud znám poměry tamější, mám to za malý komplot proti Marešovi. Prezidialistou je min[isterský] rada dr. Collino, jenž jest bratrancem viceprezidenta dra. Tobiše. Když jsem z Vídne odcházel, zpozoroval jsem zcela jasně, že Tobiš na Mareše sočí. Tobiš mi přímo řekl,

---

⁴⁹³ Československá část reparační komise se v roce 1921 členila na devět odborů: 1. administrativní, 2. finanční, 3. kulturní, 4. národohospodářský, 5. pošt a telegrafů, 6. technický, 7. vojenský, 8. zemědělský, 9. železniční. Z archivního hlediska byl nejdůležitějším kulturní odbor pod vedením dr. Markuse, který do konce roku 1920 zajistil první převozy archivních celků do Prahy (např. Korunní archiv, jezuitské a klášterní listiny, rukopisy české provenience a první části České dvorské komory a kanceláře). Zdeněk ŠAMBERGER, *K archivní rozluce*, s. 310 (pozn. 5).

že by nerad měl aprobantem Mareše, a Collino se mi tím netajil, že nerad by viděl Mareše mým nástupcem, že by si přál, aby jím byl Tobiš. Tato otázka dnes je, tuším, bezpředmětná, protože kult[urního] referenta ve Vídni již vydržovati nebudete (pokud usuzuji z Vašich slov), ale rivalita Tobiš – Collino kontra Mareš tu jistě jest. Proto Tobiš byl přejat do pododboru pro spisovou rozluhu, aby úplně ovládl obor působnosti m[inisterstva] šk[olství] a n[árodní] osv[ěty], a Mareš dán do oddělení administrativního, kde dříve nebo později pro své nedostatečné vzdělání předběžně musí klopýtnouti, aby mohl býti odstřelen, dán do penze. Min[isterský] rada Collino jest muž jinak výborný, znamenitě jsem s ním vycházel, Tobiš je právník a starý osvědčený konceptní úředník, ale také Mareš jest mužem, vůči němuž takové jednání by bylo skutečně křivdou, a neodpovídalo by zájmům státním. Mareš má dosluhovati ještě dva roky. Prokázal naší republice na půdě vídeňské od samého převratu velmi cenné služby a může se při spisové rozluce výborně uplatniti. Nová organizace zaslána byla všem ministerstvům ke schválení nebo podání návrhů na změnu. Uznáte-li mé vývody, prosil bych Vás, abyste Mareše reklamoval do spisové rozluhy. Mé pevné přesvědčení jest, že se tím nikomu neublíží, a se záchranou Mareše prospěje se i dobré věci. Jak pěkně Mareš provádí spisovou rozluhu v Ústř[ední] komisi památkové, to viděl na vlastní oči kol[ega] Morávek. Mareš býval i za Rakouska vezdy [!] Čechem, on se psal vždy –eš, kdežto jiní až do převratu –isch. Mám rivalitu těch pánů za zcela zbytečnou, oba mohou se uplatniti zcela dobře vedle sebe, a práce jest pro oba ještě na slušnou dobu dosti. Tolik chtěl jsem jen podotknouti k Vaší informaci, a buďte ujištěn, že nechci tím nikterak předbíhati Vašemu konečnému rozhodnutí nebo na ně působiti. Snažil-li bych se odvésti je od správné cesty, vím předem, že snaha má by u Vás potkala se s nezdarem.

Z kanceláře pana prezidenta republiky obdržel jsem vyrozumění, že pan kancléř na základě mého dopisu vyžádal si informace z ministerstva veřejných prací – jest to jistě již v důsledku Vaší intervence a děkuji Vám srdečně za Vaši laskavost.

Se zdejší obcí taháme se o majdalenský oltář. Pan prof. P[ospíšil], jenž nám to patrně nadrobil, jest zde doposud, ač jeho jmenování ředitelem⁴⁹⁴ jest hotovou věcí – organizace profesorská podala prý proti tomu protest pro jeho předpřevratové rakušáctví...

Mé dopisy na Vás a Morávka zajisté došly, a těším se zase na nějakou zvěst od Vás. Začínám nyní procházeti svazek za svazkem hlubockou dvorskou registraturu, takže pak budu naprosto jist, že mi docela nic neušlo.

Na milostivou paní vyprošuji si ruky políbení. Vás od nás všichni uctivě a přátelsky pozdravují a těší se, až zase k nám zavítáte. Připojuji se k nim a zůstávám

Váš zcela Vám oddaný

Markus.

---

⁴⁹⁴ Josef Pospíšil se stal ředitelem první české státní reálky v Plzni. *Album reprezentantů*, s. 1090.

Dopis rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

100

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1921, 2. listopadu, Třeboň – Markus se dotazuje Wirtha na možnost poskytnutí subvence ze strany ministerstva školství a národní osvěty na restaurování obrazů v Borovanech a mariánského sloupu v Třeboni. Informuje ho o kustodovi uměleckých sbírek knížete Schwarzenberga, předkládá mu svůj koncept ochrany soukromých uměleckých sbírek a archivů na způsob zrušeného institutu fideikomisu a navrhuje zpracovat jej do návrhu archivního zákona, aby se předešlo jejich rozptýlení.

V Třeboni, dne 2. listopadu 1921.

Vzácný příteli!

Děkuji Vám srdečně za vzpomínku připsanou na lístek Morávkův. Už dávno chystám se Vám zase psát, chtěl jsem tak učiniti z Vídně, když mi Morávek vyprávěl, jakou šalebnou hru Vám vyvedli, ale zůstalo při dobrém úmyslu. Vy víte, jak Vás mám rád, Vás ctím a si vážím, a proto můžete si myslet, jak s Vámi cítím v té křivdě na Vás (a ve Vás i na odborné práci) spáchané.⁴⁹⁵ Dal jste nám v té chvíli skvělý příklad osobní ukázněnosti, podřízení vlastního já zájmům vyšší věci, a těšíme se, že brzy budete postaven tam, kam po právu patříte. Do té doby Vám může být útěchou, že víme, co z Vašeho oboru dobrého vyjde, že je dílem Vaším, byť to stokrát bylo někým jiným podepsáno.

Za pobytu ve Vídni (podrobnosti zajisté již víte všecy od Morávka) zašel jsem zase k malíři Böhmovi⁴⁹⁶ optat se ho na žádost zdejšího patronátního úřadu, mnoho-li by žádal za restauraci obou (Vám známých u něho uložených od roku 1916) obrazů borovanských. Chce tři tisíce korun. Mohl byste příštího roku na tu věc povolit nějakou subvenci, a v jaké asi výši? Kostel nemá vlastního jmění. Dostanu-li od Vás odpověď kladnou, tak by to snad patron vzal na sebe s podmínkou, že dostanete subvenci. Centr[ální] komise povolila svého času šest set korun (nevyplaceno).

---

⁴⁹⁵ Zdeněk Wirth byl jmenován zástupcem přednosty VI. odboru (dříve osvětová sekce ministerstva) ministerstva školství a národní osvěty, jímž byl od konce roku 1918 pověřen divadelní režisér Jaroslav Kvapil. Po Kvapilově návratu k režisérské praxi se stal Wirth nejpravděpodobnějším kandidátem na jeho pozici. Na podzim roku 1921 však ministr do této funkce překvapivě jmenoval Antonína Setunského, bývalého úředníka vídeňského ministerstva kultu a vyučování. Rozhodnutí ministra vyvolalo v tisku ostrou polemiku a svým způsobem se odrazilo i na samotném úřadování uvnitř ministerstva. Situace se uklidnila až během roku 1922, kdy se stal Wirth fakticky vedoucím odboru. Jeho oficiální jmenování přednostou VI. osvětového odboru proběhlo až v roce 1923. Podrobněji o tom Kristina UHLÍKOVÁ, *Zdeněk Wirth*, s. 67-68.

⁴⁹⁶ Osobu se mi nepodařilo blíže určit.

Druhý můj dotaz je obdobný. Restauraci Marián[ského] sloupu⁴⁹⁷ na zdejším náměstí by hradilo ministerstvo nebo by dalo pouze subvenci? V jaké asi výši? Na koho řídit příslušné podání? Přirozeně také teprve pro rok 1922.

Morávek byl se mnou také v inventurní kanceláři vídeňského hradu, a snad Vám již také pověděl, proč jsem tam ještě jednou šel. Náš pán a vladař vzal si hned po převratu jistého majora Engla⁴⁹⁸ jako kustoda svých sbírek. Ten pán své věci docela dobře rozumí, a jeho práce by nebyla bezcennou, kdyby v té práci byl systém. Ten právě bych rád do toho dostal. Bez řádného systému práce Englova je zbytečným mrháním času a peněz. Morávkovi právě píši cos podobného stran archivů a on Vám to zajisté poví. Chci-li s rozumnou věcí proraziti, musím míti mocný argument, jakým by kupř. bylo, kdybych mohl říci, že při nastávajícím zrušení fideikomisů takové řádně invent[ariz]ované sbírky budou potud respektovány, že se stanou opět jakýmsi fideikomisem, k jehož udržování bude in aeternum (podle lidské předvídatosti) vykázána, a s ním nerozlučně vázána jistá renta (ať již pozemková nebo kapitálová). Byl bych Vám velmi povděčen, kdybyste mi dal vědět, bude-li tomu asi tak.

Mám za to, že by velmi bylo na prospěch konzervaci soukromých sbírek, archivů a památek vůbec, kdyby jejich zakladatel mohl na jejich udržování vykázati dostatečný kapitál, a to na ten způsob, že by sbírka byla dědična nedílně v rodině a její dočasný uživatel byl zavázán sbírku řádně udržovati (budovu, zařízení, personál). Po vymření rodu sbírka i kapitál připadají státu. Tím by se zajisté velmi prospělo sbírkám a zabránilo by se jejich rozptýlení po smrti zakladatele. Byl by to zase jistý fideikomis. Obratným vyhotovením zákona dal by se zajisté středověký nátěr dosavadních fideikomisů smýti, ulámati ostří jejich škodlivých hrotů a vytvořiti instituci prospěšnou.

Věc by měla zvláště svůj význam při dosavadních šlechtických sbírkách, jež by zrušením fideikomisů mohly náhle býti rozprášeny, ale také pro jinaké sbírky soukromé.

Nedalo by se též do zákona vzíti ustanovení, že majitelé sbírek jsou povinni jejich přesnou inventarizací, odborně pořízenou, jejíž duplikát by byl např. v památkovém archivu? Dále předpis, co smí býti zůstaveno obývacímu užívání a co musí býti uchováno ve vitrínách?

Jsou to jen nahozené črty, jež by vyžadovaly ještě silného třibení, ale snad jsou to náměty, jichž lze užití. Však v krátkosti písemně nedá se vše také tak vyjádřiti, snad si o tom všem pohovoříme. Před několika dny jsem mluvil se stavitelem Smržem, čeká toužebně na plány ku kapli v Domaníně. Řed[itel] Pallas odchází na Hlubokou po ing. Dědkovi, jenž je teď v Praze. Vyřídila se již věc strany dozoru na stavbu kaple?

Prof. Pospíšil už je delší čas pryč. Od jeho odchodu dalo nám město pokoj. Vidno, odkud vál vítr.

---

⁴⁹⁷ Barokní Mariánský sloup na náměstí T. G. Masaryka v Třeboni je dílem českobudějovického kameníka Leopolda Hubera z roku 1780.

⁴⁹⁸ Osobu se mi nepodařilo blíže určit.

Vyprošuji si ruky políbení mil[ostivé] paní. Až budete mít někdy chvílku, napište mi pár řádek. S přátelským pozdravem zůstávám
Váš zcela oddaný

Markus.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

101

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

[19]21, 6. listopadu, Třeboň – Markus obznamuje Wirtha s aktuální situací ohledně plánované výstavby nové kaple v Domaníně a o úmyslu místních obyvatel získat zpět tabulový obraz z pražské galerie. Wirtha nabádá, aby domanínské obyvatele uklidnil nějakým úředním přípisem.

Třeboň, 6./XI. 21.

Vzácný příteli,

byla dnes u nás žena radního Maška⁴⁹⁹ z Domanína, onoho, s nímž jsme tehdy také vyjednávali. Někaký prof. Kučera,⁵⁰⁰ tamní rodák nebo příbuzný kohosi odtamtud, psal tatíkům tamním, že to s tím obrazem⁵⁰¹ prohloupili, že se ošidili, že zaň mohli dostat milion atd. Mašek má prý hotové peklo, všichni naň dorážejí, jen on že přiměl k tomu usnesení, že je odvolají, a chystají se prý do Prahy, aby vymohli vrácení toho obrazu. Poukazují na to, že prý kaplu [!] nedostanou, i poukazuje Mašek a prosí, aby se už aspoň základy počaly stavěti, že by se ti lidé pak přece jakž takž uklidnili, protože by byli aspoň umlčeni ti, kteří právě rozhlašují, že novostavba byla jen slibována, ale nebude provedena.

Relata refero.⁵⁰² Pokud domanínské znám, jsou to lidí strašliví, a jako všichni téměř venkované, krajně hamižní. Nevím, mohli-li by si vynutiti vrácení obrazu, jistě však jsou s to, aby udělali hodně nepříjemností. Prosím Vás tedy, pošlete domanínským (obci) nějaké úřední lejtstro, že projekt už je schválen, že se to zdrželo (neseděli na tom páni právníci?), aby byli bez starostí. Také stavitel Smrž toužebně čeká, rád by před zámrzem byl pod střechou. Prosím, nezazlete mi tyto řádky, já vím, že to nejste Vy, jež by to zdržoval, naopak, ale mám za svou přátelskou povinnost hned Vás upozorniti na to, co jsem z Domanína slyšel.

---

⁴⁹⁹ František MAŠEK, *Kronika obce Domanín*, (1922) 1945-1992

(<http://digi.ceskearchivy.cz/DA?lang=cs&menu=0&doctree=1kgods&id=>; staženo 8. 6. 2012).

⁵⁰⁰ Osobu se mi nepodařilo určit.

⁵⁰¹ Jedná se o již zmiňovaný tabulový obraz.

⁵⁰² Rozumí se: Jak jsem koupil, tak prodávám (případně: Uvádím jen to, co jsem slyšel).

Psal mi pan dr. Velemínský⁵⁰³ strany obecních kronik, odvolává se na Váš dopis mně, věc mi však byla novum, a dotyčný list Váš nepochybně uvízl někde na poště.

Ruky políbení doma! Srdečný pozdrav Vám a Vaším pánům
Od Vašeho Vám zcela oddaného

Markusa.

Kartička, rukopis.

V levém horním rohu monogram: A·M.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

102

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1921, 14. listopadu, Třeboň – Markus naléhá na Wirtha, aby památkový úřad nerozhodl ve věci majdalenského oltáře do té doby, než s ním nebo s některým z úředníků památkového úřadu osobně promluví. Je potěšen Kazbundovým jmenováním provizorním archivním koncipistou i tím, že se Wirth zasadil o ponechání ministerského rady Mareše ve Vídni.

V Třeboni, dne 14. listopadu 1921.

Vzácný příteli,

přicházím dnes už zase s prosbou na Vás. O tom obrazu majdalenském u nás víte. Protože se vzpíráme městskému muzeu ho vydati a m[ěstská] rada skutečně na nás dobře nemůže, usnesla se minulého týdne postoupiti věc k rozhodnutí památkovému úřadu. Protože příštího týdne chci do Prahy zajeti, byli bychom Vám tuze povděční, kdybyste věc nerozhodovali, dokud s Vámi nebo s někým z pam[átkového] úřadu nebudu mluvit. Mohl by ho dostati Kramář⁵⁰⁴ – duobus litigantibus...⁵⁰⁵

Dnes mi psal Mareš z Vídně, že tam byl minulého týdne dr. Novák⁵⁰⁶ a Opočenský a provedli tu reorganizaci Lobkovičáku. Mareš má radost, že zůstane ve Vídni a děkuje Vám i Morávkovi, že jste se ho tak ujali. Bude Vám nepochybně asi ještě psáti. Potěšilo mne, že také Kazbunda byl jmenován.⁵⁰⁷

Máte asi mnoho práce, tak nechci Vás déle zdržovati. V „28. říjnu“ četl jsem ty útoky na dra. Somm[e]ra,⁵⁰⁸ implicate i na min[istra] Šustu.⁵⁰⁹ Není to nějaký akt osobní nevraživosti?

⁵⁰³ Osobu se mi nepodařilo určit.

⁵⁰⁴ Rozumí se Vincenc Kramář (1877-1960), ředitel Obrazárny Společnosti vlasteneckých přátel umění v Praze, pozdější Národní galerie.

⁵⁰⁵ Latinské rčení: Duobus litigantibus tertius gaudet. V překladu: Když se dva prou, třetí se raduje.

⁵⁰⁶ Jan Bedřich Novák (1872-1933).

⁵⁰⁷ Rozumí se zřejmě jeho jmenování provizorním archivním koncipistou v rámci ministerstva zahraničních věcí. Zdeněk ŠAMBERGER, *K archivní rozluce*, s. 383.

⁵⁰⁸ Otakar Sommer (1885-1940).

⁵⁰⁹ Josef Šusta (1874-1945).

Těším se příští týden na shledanou, doufám, že Vás v ouřadě vynatrefím.

Od našich všech pěkný pozdrav – často na Vás vzpomínáme a litujeme, že jste tu byl jen tak nakrátko.

Mil[ostivě] paní ruky políbení, všem Vaším pánům pozdrav!

A s upřímným pozdravem zůstávám

Váš vděčně Vám oddaný

Markus.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

103

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

[1]921, 16. listopadu, Praha – Wirth odpovídá Markusovi na pět jeho předešlých dopisů a omlouvá opožděnou odpověď svým zaneprázdněním. Markuse informuje o stavu projektu na stavbu nové kaple v Domaníně u Třeboně a o možnosti finančního příspěví ministerstva školství a národní osvěty na restaurování obrazů v Borovanech a Mariánského sloupu na náměstí v Třeboni. Dále se vyjadřuje k provádění pozemkové reformy a k inventarizaci státního uměleckého majetku.

V Praze 16. 11. 921.

Milý příteli,

vezměte sekeru a utněte mi ruku! Tři měsíce jsem Vám nepsal a mimo stručný list o pamětních knihách, kterého jste neobdržel, ale nepsal jsem ani jinam. Chodím z úřadu domů a z domu do úřadu, sedím celé neděle doma, a ne a ne se dostati z restů! Nejsou to jen resty úřední, jsou i soukromé, ale jsem jimi tak dokonale stráven, že se mi nechce nakonec do ničeho! Nemyslete, že nepíši jen Vám, nepíši nikomu. Nemohu se prostě odhodlat večer ještě sednouti ke korespondenci, vida ten stoh nevyřízených dopisů, pod nimiž se mi točí hlava! Dnes jsem se odhodlal psáti aspoň Vám. Prosím Vás, přijměte na vysvětlenou (omlouvat se nechci, vím, že to není nic platno, provádím neslušnosti společenské tím mlčením), co jsem zde v úvodě napsal a nemyslete, že bych Vás mohl přestat jen na chvílku míti rád. To je myšlenka absurdní! Kdybych Vám rok nepsal, nebude moje přátelství k Vám menší a vřelejší. To jednou provždy! Jsem Vám dlužen odpověď na dopisy (je to jedním slovem strašné) ze 17. srpna, 6. září, 14. září, 2. listopadu, 14. listopadu, a na řadu dotazů.

Vezmu to pořadem: O pam[ětních] knihách již víte, napsal Vám o tom znovu dr. Velemínský.

Domanín. Návrh byl v Uměl[ecko]pr[ůmyslové] škole vypracován jako klauzura⁵¹⁰ a teď se provádí vybraná varianta v měřítku 1:50 jako plány. Janák

⁵¹⁰ Rozumí se: klauzurní práce, tj. typ vysokoškolské zkoušky.

v D[omaníně] byl a vše si prohlédl, jak budou plány, zašleme je, aby byl získán rozpočet. Je škoda, že se věc protahuje, ale nedá se nic dělati. Kdo je ten prof. Kučera, kde učí? Kdybych věděl podrobnější adresu, poučili bychom jej úředně, jaká je jeho povinnost k státu.

Na podrobnosti o Volyňských pamětech se prosím archiváře P[átera] Teplého zeptejte.

Hluboká. Sleduji se zájmem Vaši práci; ovšemže potom bude na knize Váš podíl asi osmdesátiprocentní a můj dvacetiprocentní. Za tu fot[ografii] pernšt[ejnského] svorníku již předem díky!

Adresa Pillera je: Karel Piller, vrchní finanční rada, Praha II., Zemské finanční ředitelství.

Pokud jde o Vaše získání pro náš úřad, uznávám obtíže, které jsou zde, ale naděje se nevzdávám. Nepoměr v požitcích dal by se snad získati osobním přídavkem, ale vždycky bude dělat veliké obtíže ten byt. Morávek dosud nesedí pevně a již se mu ten barák napil krve! Vaše rozhodnutí, půjdete-li do Prahy, nemůže (promiňte, že příkládám aršík jiného formátu, ale je dvanáct hodin v noci a já nemám jiného po ruce) býti na Vás vynucováno, ale napřesrok bude akutní. Rád bych Vás tu měl, ale nevezmu si na svědomí vylákat Vás do Prahy na horší.

Mareš, Winkler, Paldus, sedí již pevně, mám z toho radost. Měsíční zprávy W[inkler] již podává, nadělal již r[u]k[o]pisy il[uminované] dvorní knihovny.

Na borovanské obrazy bychom Vám dali tisíc pět set až dva tisíce korun, podejte (resp. kostel [?]) v roce 1922 žádost.

S Mariánským sloupem, kdyby obec nic dáti nechtěla nebo nemohla, bylo by lépe sečkat. Máme plno věcí, jež hrozí zřícením, kdežto Vaše statue⁵¹¹ je dobrá, jenom mechu je na ní.

Vaše návrhy o fideikomisních archivech a sbírkách jsou velmi hezké, ale bohužel neproveditelné. Pozemková reforma bude prováděna bez ohledu na tyto věci a zákon o fideikomisech,⁵¹² ač dosud projednán není, budou prováděti soudy a ne my. Přesto se snažím kde to jde dokázati poz[emkovému] úřadu, co by znamenalo pro kulturu zničení určitých celků (interiéry, sbírky), a dal jsem již úřední vysvědčení několika parcelovaným velkostatkům o tom (Waldstein v Mnich[ově] Hradišti, Buquoy na N[ových] Hradech, Křivoklát).

Také teď zavedu systém do inventáře státního majetku uměleckého, počneme soupis sbírek na císařských zámcích. Některé lístky z inventurní kanceláře vídeňské jsou dobré a dá se jich dobře užítí. Máte zcela pravdu, že řádně invent[ariz]ované sbírky budou soudy *i námi* po zrušení svěřenství chráněny v celistvosti a můžete tohoto argumentu zcela dobře užítí. Ovšem renta pozemková je od nás všude žádána pro vydržování zámků i sbírek, ale nevíme, jak se to kde podaří.

Co bude s dozorem Pallasovým v Domaníně, když je Pallas na Hluboké?

O obraze majdalenském není ještě nic zde. Až přijedete, projednáme to.

---

⁵¹¹ Rozumí se: socha.

⁵¹² Zákon č. 179/1924 Sb. z. a n., o zrušení svěřenství.

A vůbec, o všem si 22. listopadu povíme. Zatím nazdar a na veselou shledanou! Mil[ostivé] paní a panu radovi a mil[ostivé] paní tchýni uctivý pozdrav a poklonu, a Vám přátelské poručení.

Váš věrný Wirth

Dopis, rukopis.

Na poslední straně datumovka: 21. lstop. 1921.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

104

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1921, 4. prosince, Třeboň – Markus Wirtha informuje o svém přijetí u knížete Schwarzenberga ohledně zabrání zámeckých budov v Českém Krumlově, Hluboké a Třeboni v souvislosti s pozemkovou reformou a v této záležitosti mu avizuje zaslání svého přípisu na ministerstvo školství a národní osvěty.

Třeboň, 4./12. 1921.

Vzácný příteli,

děkuji Vám srdečně za Váš milý dopis z druhého tohoto měsíce a za obsažené v něm pokyny, podle nichž se zachovám, jakmile obdržím s panem prezidiálním šéfem smlouvené vyzvání písemné.

V pátek odpůldne byl jsem přes dvě hodiny u pana vladaře. Načrtl jsem mu ten program zatím jen ústně. Není zásadně proti tomu, a má jen v některých bodech obavy, které však bude snad možné rozptýlit. Co se týče těch tří budov, má za možné udržeti jen Třeboň. Na [Český] Kr[umlov] a Hl[ubokou] pohlíží tak, že budovy ty mají proň význam jen potud, pokud je může držeti jako reprezentativní sídla, jimž odpovídá náležitý majetek. Jako muzea pouhá by je raději vůbec nechtěl. To platí ovšem jen pro ten případ, že by zábor byl prováděn velice radikálně. Co se týče přístupnosti, jest každému serióznímu badateli, jenž se náležitě legitimuje, odjakživa všechno přístupno. Strany prohlídek en masse⁵¹³ musí ovšem z důvodů bezpečnosti nastoupiti jistá omezení, respektive určitá pravidla, jež by mohla býti stanovena ve shodě s Vaším rezortem. Piluji teď na písemné zprávě, již přiložím návrhy dvou přípisů⁵¹⁴ na Vaše ministerstvo. Z důvodů taktických zestyližuji je jako návrh v hrubých rysech a ponechám Vám to a ono akceptovati neb vyloučiti. Představuji si to tak, že ty zdejší přípisy budou impulzem k vyjednávání, jež asi nebude dlouhé, a skončí nepochybně naprostým dohodnutím. Jasný pán jede zítra do Vídně a k mému návrhu půjde si asi také prohlédnouti inventuru hradní – Mareše jsem avízoval.

---

⁵¹³ Tzn. hromadné prohlídky.

⁵¹⁴ Markus má pravděpodobně na mysli návrh návštěvního řádu schwarzenberských zámeckých objektů.

Strany Prahy dělá mi hlavní starosti byt. Úvěru odsud pro Vořechovku také neseženu. Nedal by to stát? Podle zákona je to přípustné. Běží o pakatýlek – dvě stě osmdesát tisíc. Co je to pro stát při jeho ohromných ziscích z obilňáku,⁵¹⁵ tukárny⁵¹⁶ atd.?

Končím pro dnešek. Naši všichni se Vám uctivě poroučejí, mil[ostivé] paní líbám ruku, zdravím Morávka i Kamila a zůstávám s upřímným pozdravem

Váš zcela Vám oddaný

Markus.

Dopis, rukopis.

V levém horním rohu Markusův monogram: A·M.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

105

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1921, 15. prosince, b. m. [Viedeň] – Markus Wirthovi líčí atmosféru ve Vídni, kterou ochromila poštovní stávka. Očekává politický převrat a obává se, že by neprospěl likvidačním pracím. Informuje Wirtha o probíhajících jednáních s Rakušany ohledně zástavy gobelínů, duchovní pokladnice a tabulnice, a dále o aféře zámku Klebheimu v Solnohradsku. Markus je toho mínění, aby bylo s Rakušany co možná nejdříve zahájeno jednání stran článku 195 saint-germainské mírové smlouvy a přiklání se k tomu, aby probíhalo v Praze.

15./XII. 1921.

Vzácný příteli,

jsme tu nyní tak trochu jako chromí, nemáme ani pošty, ani telefonu. Vypadá to zde skutečně hodně nevesele a nikdo neví nic určitého, jak se asi poměry vyvinou. Poštovní stávka není než politikum, sociální demokraté těžce nesou svoji volební porážku a chtějí dosáhnouti, aby pod tlakem ulice zase se domohli vlády. Že si tím kalí vody, v nichž pak doufají lovití též extrémní živly levičácké, leží nabíledni, a mluví se zde mnoho o dvacátém tohoto měsíce, kdy mají nastati veliké události. Sám nevěřím

---

⁵¹⁵ Státní obilní ústav v Praze se svými zemskými odbočkami Zemským obilním ústavem v Praze, Brně, Opavě, Bratislavě a Užhorodě navázal na činnost Válečného obilního ústavu – odbočky v Praze (1915-1918). Měl průměrný měsíční obrát osm miliard korun. Fungoval v letech 1918-1924. Dne 1. 9. 1921 vstoupil na základě nařízení vlády ČSR č. 224 Sb. z. a n. do likvidace (Senát Národního shromáždění Republiky Československé, 8. zasedání, 1924, Tisk 1801-1801/7, Odpověď předsedy vlády a ministra financí na interpelaci senátora dr. Ledebur-Wichelna a druhů stran schodku zjištěného při likvidaci Státního obilního ústavu, www.senat.cz/zajimavosti/tisky/1vo/tisky/T1801_01.htm, <http://aplikace.mvcr.cz/vozidla/peva/index.php?vse=or&lang=cs&submit=-&startpozice=359&index=361&celkem=154416>; staženo 1. 6. 2012).

⁵¹⁶ Státní ústav pro tuky, oleje a mléko v Praze fungoval v letech 1919-1920 a navázal na činnost Zemské úřadovny tukové pro Království české (1917-1918) (<http://aplikace.mvcr.cz/vozidla/peva/index.php?vse=or&lang=cs&submit=-&startpozice=359&index=361&celkem=154416>; staženo 23. 7. 2012).

mnoho na převraty, jež se týden napřed ohlašují, také nelze si představit, že blokováná Vídeň by nějaký komunistický puč nadlouho mohla vydržeti, snad ani ne čtrnáct dní, ale jisto jest, že nesmírný přepych keřasů a jejich rozmařilý život před očima statisíců hladov[ěj]ících, náležejících jmenovitě nižší většině středního stavu, vyostřil sociální protivy do krajnosti. K něčemu dojde. Takto dále to zůstatí nemůže, jen těžko pověděti, jak asi dojde k vyrovnání těch protiv.

Přirozeně jsme silně interesováni na dalším vývoji politické situace a je v zájmu našem, aby se eventuelní otřesy nedály tak, že by rušily naší likvidační akce. Pan ministr⁵¹⁷ byl tento týden v Praze. Ještě jsem s ním po jeho návratu nemluvil, a tak nevím, nehovořil-li také s Vámi či snad jenom s panem ministrem Šustou. Byl dnes i včera takový nával neodkladných věcí, že nemohl jsem se k němu (Z[ahradníkovi]) dostatí – až v pondělí. Toliko panu prof. Chytilovi, který se s ním loučil, řekl, že se obává nějakého puče, a po paní Baltusové⁵¹⁸ mi vzkázal, že dr. Winkler má si ihned podati žádost za definitivum, že v Praze všechno již vyjednal, a že celá věc jest již jen pouhou formalitou. V důsledku toho dostanu příští týden Winklerovu žádost i s našim doprovodem. Půjde-li věc tak, jak to pan ministr povídá, přeji to Winklerovi ze srdce, ale mně i Winklerovi zatím podle naší znalosti situace schází víra. Spíše si myslíme, že pan ministr Š[usta] nechtěl m[inistrovi] Zahradníkovi odřici, žádost půjde od Vás do financí, aby se místo povolilo. Nu, doufejme, že to půjde, a že finance nebudou proti.

Tyto dny v sekci jednalo se o zástavu gobelínů, pokladnice duchovní a tabulnice. Co se gobelínů dotýče, podáno sekci naše svolení s vyjmutím kusů, na něž si činíme nárok, a s ohrazením, že by Rakousko musilo ze zástavy vyplatiti ty kusy, na něž, kromě již vytčených nyní, bychom ještě dodatečně uplatnili své nároky do 16. července 1921. To má ovšem cenu více jen akademickou, protože pravděpodobnost jest velmi malá.

V evidenci mám několik věcí, o nichž jsem důvěrně zpraven, ale myslím, že nebudou asi zajímati tolik nás jako spíše celou reparaci po stránce finanční. Jednak je to aféra zámku Kleßheimu v Solnohradsku, kdež cenné sbírky arcivévody Ludvíka Viktora prodány do ciziny, a pak to, že z[e] S[...] zv[aného] Stadterweiterungsfondu, celá řada předmětů pod rukou byla rozprodána. Běží o předměty (bronzy apod.), jež zakoupil arcivévoda, následník Ferdinand, nemaje vlastních prostředků s dostatek, z peněz fondu na rozšíření města Vídně,⁵¹⁹ a věci ty byly v Novém hradě.⁵²⁰ M[areš] jde dík svým známostem po stopách a uvidíme, nač přijdeme.

---

⁵¹⁷ Bohdan Zahradník (1864-1926).

⁵¹⁸ Osobu se mi nepodařilo blíže určit.

⁵¹⁹ Fond pro rozšiřování města Vídně (Stadterweiterungsfond) financoval z vlastních prostředků a bez závislosti na veřejných rozpočtech projekt nové výstavby na Ringstraße v bezprostředním okolí Hofburgu. Projekt byl realizován v průběhu druhé poloviny 19. století na ploše dvou set hektarů. Fond nebyl podřízen kontrole účetního dvora ani státnímu rozpočtu, a proto nebyl ohrožen ani deficitem státních financí. Prodával za poměrně vysokou cenu parcely soukromníkům a ze získaných prostředků financoval zřízení veřejných staveb. Jiří KUPKA, *Historie vídeňské Ringstraße* (www.uur.cz/images/5-publikacni-cinnost-a-knihovna/casopis/2010/2010-04/03_historie.pdf; staženo 1. 6. 2012).

⁵²⁰ Tzv. Nový hrad (Neue Burg) na Náměstí Hrdinů (Heldenplatz) je součástí vídeňského Dvorního hradu (Hofburg).

Náš přípis o tom, že rep[arační] komise v Paříži se usnesla, aby Rakousko bylo vyzváno vstoupiti do jednání o přátelskou dohodu také pokud se týče § 195, zajisté již máte. Myslím, že by bylo velmi dobré s Rakušany zasednouti za zelený stůl. Nám musí běžeti o to, abychom ty věci měli v Praze co nejdříve, třeba i za tu cenu, že snad tu a tam o něco slevíme. Jakmile se dovím, že věc byla oficiálně rakouské vládě oznámena (v pondělí Versbach⁵²¹ o ní ještě nevěděl), a dáte-li mi k tomu svůj souhlas, sondoval bych opatrně, jaká jest asi nálada ze strany rakouské, aniž bych dal znáti, zda-li jednati si přejeme sami, anebo že bychom šli, aniž bychom se drali, jen aby se neřeklo. Myslím, že by rozhodně bylo zapotřebí, aby jednání se dalo opět v Praze. Jednak to bude Rakušanům drahé, aby při nynější valutě je táhli do délky, jednak nebudou tak pod vlivem Vídně a vídeňského tisku, jenž jistě pod vedením a inspirací Dvořákovou⁵²² začne palbu z kusů těžkých kalibrů. Jednáním samotným se zajisté ještě nic nepokazí, a shodneme-li se aspoň v něčem, bude to zisk potud, že to hned odvezeme. O čem se neshodneme, to zůstane podle dobrého zdání tří juristů na rozhodnutí reparační komise. Prosím, dejte mi brzy o věci svůj úsudek.

Od plukovníka Palduse mám již žádost, a dostanete ji co nevidět, jen co ministrowi předložím omáčku k podpisu.

Prezident Tobiš pracuje v ministerstvu kultu a vyučování, kdež doufám, rozlučka teď půjde pěkně kupředu.

Koncem měsíce chci se k Vám podívat. Rád bych pokračoval v rozluce, ev[entuelně] státním archivu, a je mi s podivem, že dr. Koss doposud nejede. Prosím, dejte mu doručiti přiložené psaníčko. Doufám, že brzy přijede, a že pak budeme pokračovati v rozboru státního archivu.

Sám těšil bych se už do Prahy k Vám, jen toho bytu se bojím, aby všechny mé naděje nepochoval. Do družstva jsem se přihlásil, a také jinak uvedl jsem všechny páky do pohybu. Nemám dosud žádné odpovědi odnikud, ale to bude jen vinou pošt[ovní] stávků.

Morávkovi dopíši příště, doufám i stran dvorské komory, kdy by se mohlo začít. Srdečně ho zdravím.

Ode mne i Winklera upřímný pozdrav Vám!

Váš zcela oddaný

Markus.

Dopis, rukopis.

Hlavičkový papír: Úřad zástupce Československé republiky v rakouské sekci reparační komise ve Vídni.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

---

⁵²¹ Dr. Edwin Versbach, ministerský tajemník v rakouském spolkovém ministerstvu pro zahraničí.

Jan Opočenský, *Archivní úmluva*, s. 74.

⁵²² Max Dvořák (1874-1921).

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

[1]921, 20. prosince, Praha – Wirth Markuse vybízí, aby zaslal dr. Valouchovi svůj životopis. Ubezpečuje ho o své podpoře v záležitosti udržení zámeckých objektů v Českém Krumlově, Hluboké a v Třeboni v rukou knížete Schwarzenberga. Dále vyjadřuje své dojetí nad požárem zámku Hluboká. Markuse žádá o zprostředkování gratulace dr. Hadačovi k jeho povýšení a informuje ho o přestěhování dr. Morávka do domku na Ořechovce v Praze.

V Praze 20. 12. 921.

Milý příteli,

zase mne svědomí tlačí, že odpovídám až dnes na Váš dopis ze 4. prosince. Mám teď hodně napilno, jednak před koncem roku, jednak s Replikou na rakouskou Réponse, jež musí 23. prosince z Prahy.

Co se týče Vás osobně, žádá Vás Valouch, abyste mu zaslal (soukromě) podrobné curriculum vitae, aby mohl akt vyšperkovat ve vótum, načež Vám zašle vyzvání [?]. Urgoval jsem jej dvakrát, ale teprve nyní mi řekl, že toho potřebuje.

Zajímalo mne, co jste mi napsal o udržení [Českého] Kr[umlova] a Hluboké, a očekávám Váš návrh o soustředění archivů a sbírek se zvědavostí. Je jasné, že budeme hledět v té věci pomoci všemožně, je to i náš zájem. Ale nerad čtu o skepsi páně Schwarzenberkové, že si udrží jen Třeboň, protože si nedovedu představit, kdo by tedy udržel [Český] Krumlov a Hlubokou?

Požár Hluboké mne značně dojal. Představil jsem si živě, znaje tak dobře všechny ty místnosti, o nichž byla v bulletinech řeč, co to znamená prohořený strop kněžniny ložnice nebo bibliotéky,⁵²³ rozmočení kazetkových strůpků v druhém patře,⁵²⁴ přenášení knihovny v čoudu a spěchu atd. To bude letos v létě sotva rodina sídliti na Hluboké.

Panu Hadačovi vyřídíte, prosím, gratulaci, četl jsem v Jihočeských listech o jeho povýšení.⁵²⁵

Dr. Morávek se dnes stěhuje do domečku na Ořechovce, jsem žádostiv, jak tam bude spokojen.

Přeji Vám i ctěné rodině, a panu radovi i mil[ostivé] paní, šťastných svátků a Nového roku, jsem Váš zcela oddaný

Wirth.

⁵²³ Kazetový strop v hlubocké zámecké knihovně pochází z hradu Schwarzenberg v Bavorsku (<http://www.zamek-hluboka.eu/historie/stavebni-dilo-schwarzenberske-primogenitury/utvareni-a-vyzdoba-hlubockych-interieru/>; staženo 1. 6. 2012).

⁵²⁴ V jedné z místností druhého patra zámku je ve středověm rizalitu jihozápadního křídla starobylý dřevěný strop (tamtéž; staženo 1. 6. 2012).

⁵²⁵ Václav Hadač navštívoval v letech 1919-1921 Státní archivní školu. Jeho povýšení by mohlo souviset s jejím absolvováním. Biografický slovník archivářů českých zemí u hesla HADAČ Václav Antonín žádné informace ohledně jeho povýšení neuvádí. Jaroslava HOFFMANNOVÁ – Jana PRAŽÁKOVÁ, *Biografický slovník*, s. 201.

Dr. Morávek, dr. Mendl a Kamil srdečně pozdravují.

Dopis, rukopis.

Pod textem datumovka: 22. pros. 1921.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

107

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1921, 23. prosince, Třeboň – Markus Wirtha informuje o návštěvě knížete Schwarzenberga v doprovodu Zdenko Mareše ve dvorní inventuře ve Vídni. Vyjadřuje naději, že bez ohledu na výsledek pozemkové reformy, bude administrativa schwarzenberského archivnictví a správy knihoven a sbírek na dobré úrovni. Dále Wirtha zpravuje o své návštěvě Hluboké, podrobně ho seznamuje s průběhem požáru zámku a jím způsobenou škodou. Detailně se rozepisuje o úpravě platů ve schwarzenberské službě a o poskytovaných požitcích, a srovnává je s těmi, které by dostával jako státní zaměstnanec na ministerstvu školství a národní osvěty v Praze. Rovněž porovnává životní náklady v Třeboni a v Praze, a svěčuje se se svými obavami ohledně zajištění bydlení v Praze.

V Třeboni, dne 23. prosince 1921.

Vzácný příteli,

promiňte, že píši teprve dnes. Nahrnulo se mi toho tento měsíc tolik, že jsem nevěděl kudy kam. Přišlo několik důležitých rešerší, pak konferoval jsem s generálním ředitelem na Hluboké a s ústř[edním] účetním v [Českých] Budějovicích, se staviteli atd., abych seznal, jak směrodatní činitelé se na moje projekty dívají. V důsledku toho pracuji na obširné zprávě jasnému vladaři. Mám důvodnou naději, ať pozemková reforma dopadne jakkoliv, že schwarzenberské archivnictví a správa knihoven i sbírek dostane dobře organizovanou administrativu. Kníže byl před čtrnácti dny ve Vídni a k mému návrhu šel s Marešem (vídeňským) do dvorní inventury. Velmi se o věc zajímal, vše si dal do detailu vysvětliti, setrval tam přes hodinu. Přirozeně, že bych nechtěl, aby byla Vídeň prostě kopírována, nýbrž rád bych to zkombinoval se způsobem Vaším.

Do Vídně jsem se před svátky již nedostal. V pondělí jsem byl na Hluboké, a tak jsem vylezl až na tu ohořalou střechu. Na připojené skize vidíte, kde hořelo (to křížové čárkování). Shořela pouze střecha a na jednom místě bylo nebezpečnoství, že prohoří strop do pokojů druhého patra, zdařilo se však tomu zabrániti. Škoda jest způsobena jenom tím, že voda promáčela stropy pokojů pod požárovístěm, a že stékajíc protekla z podlah druhého patra do knihovny (červeně na plánku). Nebezpečnoství pro zámek bylo veliké, protože ke stěně a-b lucerny hlavního schodiště (a-b-c-d) byla střecha nejen přistavěna, nýbrž konstrukce krovu ve způsobě „rýglvandu“⁵²⁶ do této zdi

---

⁵²⁶ Z německého die Riegelwand, tj. hrázděná stěna.

zapuštěna, takže po shoření toho zapuštěného dřeva hrozila lucerna zřícením. Tím by se byly hořící součástky dostaly na hlavní schodiště, a pak – Hluboká sbohem! Ve stěně a-b jest také kulaté okno s dřevěnou kružbou, jež již již hořelo – zdařilo se to ulítí, ale spadnutím té hořící kružby dovnitř lucerny byl by se také asi požár přenesl dozámku. Pod požárovíštěm, všude kde vnikla voda, budou se museti v druhém a z velké části i v prvním patře rozebrati podlahy a stropy, aby vše náležitě vyschlo. Do knihovny (nevynášelo se nic, nebylo toho třeba, vše stojí na svém místě) tekla voda středem stropu, a pak po stěnách. Ještě se neví, jak dalece za skříněmi knižními se stala škoda. Jinak nic nebylo poškozeno ani odřeno, až na jedny srnčí parůžky. Vypsal jsem Vám to obšírněji, protože vím, že Vás to jistě zajímá. Jak oheň vznikl se neví. Po střeše jsou rezervoáry na vodu, a potrubí je obedněno, a prostor mezi bedněním a potrubím vyplněn pilinami. Stavitel Bednář⁵²⁷ nevylučuje možnost, že některý dělník si potají zakouřil a oharek zahodil do těch pilin, ale je též možnost, že oheň vznikl krátkým spojením.⁵²⁸ Ponocný zpozoroval k jedenácté hodině v noci dým valící se ze střechy zámku. Udělal poplach. Musilo se teprve na pilu, roztopit kotel a spustit elektriku. Trvalo to do půl jedné, než dostali osvětlení do zámku. Oheň se dlouho nevyvalil, vypukl pod ko[vo]vou částí střechy a ukázal se teprve, když zasáhl část krytou taškami. Lidé po chodbách nebyli orientováni, nebyly po ruce sekery, háky, deset stupňů mrazu, voda dělala potíže, zamrzala v hadicích atd. Ve čtyři hodiny ráno 12. prosince byl oheň lokalizován.

V mé záležitosti osobní napiši panu radovi Valouchovi mé curriculum vitae ve formě soukr[oměho] dopisu. Přemýšleli jsme se ženou hodně o té věci po večerech a počítali jsme. Odpusťte mi to slovo, je to jen počítání, ne vypočítavost, a srovnávali jsme. Mé celé rozmýšlení má svůj kořen jen v tom, že rozvažuji bedlivě, než opustím místo, jež mi skýtá, i kdyby došlo k značné redukci platové, velmi slušné podmínky životní, a nastoupím jiné, kde předem vím, že snad jen byt pohlčí čtvrtinu mých příjmů. Zde máme od 1. října 1921 novou úpravu platovou, již by si měl stát vzít za vzor. Je totiž odstraněna úplně nivelizace a placení prémie na děti. Řeklo se, vše je zdraženo průměrně asi desetkrát. Za základ vzaty naše platy předválečné. V nejvyšších třídách je zvýšení šesti a půl násobné a stoupá do tříd nižších až dvanáctinásobně. Zato platíme vše, co od velkostatku bereme (dříví, mléko, obilí a brambory – nic více) cenou desateronásobnou, takže mne kilo mouky přijde na necelé čtyři koruny. Mám nyní hotově (zákl[adní] plat VII/1) celkem 35 708 korun ročně (od nového roku snad dostanu VII/2, což by bylo asi [o] tisíc korun ročně více), z čehož platím poloviční daně z příjmu a zákonitý podíl nem[ocenského] pojištění. Srazím-li, co mne stojí byt (daně, opravy), zbude mi na živobytí, šacení atd. čistých třicet dva tisíc korun ročně, což jest více než činí v Praze po nynějších nových srážkách VII/2 třída (31 470 [korun]), z níž bych musil v Praze platiti ještě byt aspoň pět až šest tisíc korun, tj. zůstalo by mi na drahé živobytí v Praze asi dvacet pět až dvacet šest tisíc korun. Potom, jak dnes stát zachází se svým vysokoškolským úřednictvem, nevěřím, že by se podařilo prosaditi ten osobní přídatek. Ale stojím Vám ve slově, a až po svém dopise od Valoucha

---

⁵²⁷ Osobu se mi nepodařilo určit.

⁵²⁸ Pravděpodobně zkrat.

vyzvání obdržím, odpovím jak smluveno, neboť netajím se tím, že do Prahy, a zvláště k Vám, bych šel velice rád. Co nejvíce bolí, to je otázka bytu. Tu však nemohu řešit odsud, nýbrž teprve až bych byl v Praze. Tu by běželo o to, aby ministerstvo svojí váhou mi opatřilo státní garanci a úvěr (ted' s tím novým zákonem to snad půjde), a případně bych si něco vystavěl. Akce s panem ředitelem Dědkem zatím selhala – doporučil mi Vořechovku. Tam bych snad byl ještě něco dostal, ale úvěr není lze sehnati, ač jsem se o to pokoušel. Na distanc se to také těžko řeší – až budu v Praze.

Abyste naší regulaci platové rozuměl, je to stabilizace. Máme základní platy rovné základním platům státních zaměstnanců a k tomu jediný drahotní přídavek, jenž se čas od času mění podle indexu drahoty. Klesne-li drahota, dostáváme vyšší plat ještě po tři měsíce, s odůvodněním jasného pána, „že naše příjmy také nestoupily hned, když drahota se dostavila.“ Spokojenost s touto úpravou jest všeobecná, až na nižší kategorie, jež měly dosud až osmnáctkrát vyšší plat než předválečný, a nyní budou míti jen dvanáctinásobný.

Zvědav jsem, jak se bude Morávkovi líbiti na Vořechovce.

Končím pro dnešek přáním příjemných svátků Vám i Vaší ctěné rodině ode mne, ženy i jejích rodičů. Před Novým rokem asi ještě napíši, a v tom novém roce na shledanou ke společné práci v Praze. Ale před dubnem nebo v dubnu to už sotva bude!

Váš zcela Vám oddaný

Markus.

P. S. Rukopis „Kroniky“ jsem včera panu radovi Velemínskému odeslal. Nevím, nevím, vyhověl-li jsem mu. V nejhorším případě má koš na papír po ruce. Byl bych mu rád vyhověl, ale nějak se mi to nezdá povedené. Jestli se mu to nezamlouvá, jak jsem to napsal, prosím, oznamte mi to bez okolků. Nechtěl jsem přemílati, co již řekli jiní a lépe, a snažil jsem se být původním, ale to musíte posouditi sami, do jaké míry se mi to povedlo. Nazdar!

Dopis, rukopis.

Hlavičkový papír: PH. DR. ANT. MARKUS.

V dopise dva nákresy – střecha a hlavní schodiště zámku Hluboká.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1922, 3. ledna, Třeboň – Markus Wirthovi sděluje, koho zastihl či naopak nezastihl při své návštěvě ve Vídni. Poukazuje na články ve vídeňském denním tisku komentující provádění archivní a spisové rozluky mezi Československem a Rakouskem. Dále Wirtha informuje o nepatřičném chování vojáků ubytovaných v českokrumlovském zámku. Markus přikládá k dopisu vlastní životopis a formuluje své požadavky v případě, že by byl přijat do služeb ministerstva školství a národní osvěty.

V Třeboni, dne 3. ledna 1922.

Vzácný příteli,

jak již víte z lístku z Vídně Vám zaslaného, byl jsem tam minulého týdne. Jen krátce, přijel jsem tam ve středu odpůldne a v pátek jsem opět odjížděl. Jak se dalo předvídati, málokoho jsem tam zastihl. Kazbunda dlel na dovolené, Winkler byl právě v Praze, dr. Malota nemocen, k Paldusovi jsem se pro krátkost času nedostal. Pana vyslance⁵²⁹ jsem nezastihl, jemuž jsem mohl tudíž jen zůstaviti navštívenku. Mluvil jsem jen s min[istrem] Zahradníkem, m[inisterským] r[adou] Kovaříkem a Marešem,⁵³⁰ od něhož, abych později nezapomněl, hned vyřizují poručení.

Ve Vídni v těch dnech psaly téměř všechny listy ve statích delších i kratších o našem mémoiru⁵³¹ a rakouské odpovědi naň, pak o naší chystané replice. Celkem vše na jedno kopyto a nic nového. Zdůrazňuje se, že rakouská odpověď prokázala, že nemáme nároku ani na jediný předmět z Rakouska, a že naší vinou se věc táhne. Jako by to nebyli bývali Rakušané, kteří v prvé řadě žádali prodloužení lhůty. Jeden takový článkuček na výstřižku přikládám.

Stavitel Smrž dotázal se mne opět strany kaple v Domaníně a prosí, aby se něco dalo, aby mohl svázeti materiál nyní, kdy je povoz k dostání a levnější, kdežto zjara a v létě bude oň nouze a mnohem dražší.

Včera zde byl dr. Hašek z archivu [česko]krumlovského. Vyprávěl, že je v zámku ubytováno vojsko na kapucínské chodbě. Nad ní jsou panské pokoje s krby, a kdyby se dole těmi komíny topilo, bylo by nebezpečnoství, že krbem by mohla vlétnouti jiskra do neobývaných světnic a zapáliti. Aby se tomu předešlo, zřídil se vojákům zvláštní komín až nad střechu. Ale snad jim to špatně „táhlo,“ zkrátka vybourali zazdění a topí vesele těmi nebezpečnými komíny. Znečišťují zámek, záchod vypadá hrozně, a dovolání není, tím méně, že ředitel Hartenthal leží na smrt nemocen (rakovina střev). Také ve dvorní zahradě se prý úplně rozpadává kašna – dopsal

⁵²⁹ Zřejmě dr. Hanuš Peterka, chargé d'affaires a. i., vedoucí československé diplomatické mise ve Vídni od 18. 11. 1921 do 12. 1. 1922

(www.mzv.cz/vienna/cz/rakousko/vzajemne_vztahy/diplomaticke_styky_ceskoslovensko_cr.html;

⁵³⁰ Zdenko Mareš (?).

⁵³¹ Rozumí se: elaborát.

prof. Trägrovi,⁵³² takže snad již o tom víte. Myslím, že kníže o tom neví, jinak by sotva trpěl takové zkázy.

Ve věci své příkládám žádané curriculum vitae. Předpokládaje, že stačí, prosím, abyste je předal panu min[isterskému] radovi Valouchovi, uznáte-li to za nutné a vhodné.

Dojde-li mne smluvené vyzvání, míním své požadavky vyjádřiti takto:

- 1.) *Jmenování* ministerským tajemníkem v druhém stupni VII. h[odnostní] třídy a po třech letech uspokojující služby do VI. h[odnostní] tř[ídy].
- 2.) *Požítky* po prvá tři léta ode dne nastoupení služby jako jsou nyní v druhém plat[ovém] stupni VII. h[odnostní] tř[ídy] ročně 32 688 korun, osobní přídavek ročně šest tisíc [korun], dále pokud budu musiti býti v Praze sám (nejdéle rok), diety z titulu vedení dvojí domácnosti, podle platných předpisů, a jednou volnou jízdou měsíčně k rodině. Veškeré tyto požítky po prvá tři léta (diety prvý rok) bez jakékoli srážky, resp. vypadající daně neb jinaké dávky a příspěvky hradí ministerstvo ze svého úvěru.
- 3.) Započítají se mi pro penzi tato služební léta:
  - a) ze služby švarcenberské (1. 8. 1910 – 28. 7. 1914, 29. 10. 1918 – 15. 6. 1920 a 1. 7. 1921 – 31. 3. 1922) = 6 roků 4 měs[íce] 15 dní,
  - b) ve službě vojenské (válečné) 28. 7. 1914 – 28. 10. 1918 = 4 [roky] 3 [měsíce],
  - c) ve službě státní 15. 6. 1920 – 30. 6. 1921 = 1 [rok] 15 [dní],
  - d) přípočet let válečných = 2 [roky] 6[měsíců].Úhrnem 14 roků 2 měs[íce].
- 4.) Ode dne vstoupení do stát[ní] služby mám sám i moje rodina nárok na zaopatření penzijní na základě let sub 3.) uvedených a podle norem platných pro státní úředníky VII. h[odnostní] tř[ídy].
- 5.) Stěhovací výlohy budou mi úplně nahrazeny (na předložení účtu, nikoli paušálně, asi sedm tisíc korun).

Vypadá to snad hrozně, ale v jádře není to nic jiného, než co jsem v listopadu smluvil s Vámi a s panem prezidiálním šéfem, jenom přesněji vymezeno. Služební léta a zajištění rodiny musí býti vzaty v úvahu a hned přesně stanoveny. Odložení té věci na dobu pozdější znamenalo by vydati se na milost a nemilost. Ostatně myslím, že za léta soukromé služby mohly by mi býti počítány jen roky sub 3a) uvedené, a i kdyby mi z těch třetinu škrty, zůstanou ze šesti let treboňských čtyři – ostatek, léta válečná s přípočtením dva a půl a rok ve Vídni, budou mi zajisté počítány cele.

Zlobím Vás zas, že? Ale doufám, že už to zlobení dlouho nepotrvá. Je to krok vážný a rozhodování pro mne snadné i také dosti těžké. Snadné, protože půjdu k Vám, těžké, že je to krok do neznámých mi poměrů, a přejímám zodpovědnost za budoucnost své rodiny. Prosím, dejte mi věděti, zda souhlasíte s touto formulací mých požadavků. Pakli ano, zašlu je po obdržení výzvy co nejdříve. Ale i když to půjde velmi rychle, budu 1. dubna již u Vás?

---

⁵³² Adolf Träger (1888-1965).

Těším se na Vaše řádky a jsem zvědav, jak se Morávkovi líbí a vede pod vlastním, arcit' poněkud drahým, krovem.

Vyprošuji si ruky políbení milostivé paní, vyřizují poručení od našich, pozdravují všechny Vaše pány a zůstávám s opravdovou úctou a upřímným pozdravem

Váš cele Vám oddaný

Markus.

Dopis, rukopis.

V levém horním rohu Markusův monogram: A·M

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

109

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

[19]22, 6. ledna, Praha – Wirth Markusovi sděluje, že jeho nástup na ministerstvo školství a národní osvěty závisí na dalším osudu dr. Morávka, který se chystá odejít do Archivu Ministerstva vnitra. Těší se na Markusův spis o správě schwarzenberských archivů, sbírek a knihoven, a děkuje za referát o Hluboké. Zmiňuje rozhovor s Ivanem Krnem ohledně jednání v Paříži a o odpovědi (Réplique), která byla zaslána do Paříže a Vídně.

V Praze 6. 1. 22.

Milovaný příteli,

trochu se lepším, odpovídám na lístek z Vídně (30. prosince) a Vaše dva listy (z 23. prosince a 3. ledna) již dnes! Ale nepokládejte to za ctnost, je to jen konjunktura. Je svátek a umínil jsem si, že zadrženou korespondenci (deset kusů píší!) vyřídím. Za obě psaníčka děkuji, čtu vůbec rád Váš rukopis a dávám i čísti Morávkovi. Curriculum vitae jsem Valouchovi dal a promluvil jsem o Vašem engagementu⁵³³ (Podmínky jsou *zcela vhodné*, držte se jich.). Věc je, jak jistě sám tušíte, potud nyní ztížena, že ministerská rada se usnesla zastavití přijímání nového úřednictva; proto Valouch by to chtěl – nejde [?], že se věc rozhodne již na jaře – zavěsiti [?] na změny, které by u nás nastaly po vyjasnění otázky v organizaci archivnictví státního v republice. Valouch říká, že by m[inisterská] rada určitě dělala námitky, kdybyste k nám měl přijíti vedle Morávka, kdežto odejde-li Morávek do stát[ního] ústředního archivu,⁵³⁴ šlo by to hladce, poněvadž námitka, že přejímáme náhradou za odešlou sílu úředníka ze služby soukromé (Zásada je: za odešlého úředníka zase úř[edníka] státního z jiného rezortu, kde je přebytek.), byla by otupena tím, že je specialista, kterého ze státní služby jinde nemůžeme vzíti. Tedy souvisíte teď hodně úzce s osudem

⁵³³ Rozumí se: smluvní zaměstnání.

⁵³⁴ Míněno do Archivu ministerstva vnitra. Morávek tak ovšem nikdy nenastoupil. Od roku 1920 do roku 1948 působil v Archivu Pražského hradu jako archivář. Jaroslava HOFFMANNOVÁ – Jana PRAŽÁKOVÁ, *Biografický slovník*, s. 431.

Morávkovým. Škoda, že jste se nerozhodl již v červenci, bylo by to šlo mnohem hladčeji kupředu, ale kdo věděl, že bude mobilizace, šetření a následky toho!

Těším se na Váš elaborát o správě schw[arzenberských] archivů, sbírek a knihoven. Zanecháte tím po sobě nejlepší památku v bývalém království schw[arzenberském] a našemu úřadu tím ulehčíte rozhodnutí mnohých věcí.

Referát o Hluboké jsem si zanesl do Soupisu. Je výstižný, z novin jsem nepochopil, co jste Vy mi teprve jasně řekl, proč bylo ohroženo schodiště a knihovna.

O „Kronice“ ještě nic nevím, Vel[emínský] mi ještě nic neřekl, a nechci se ho tázati, až přijde sám.

Děkuji za pozdrav Marešův, za výstřižky z novin a Vaše informace. Krno⁵³⁵ zde byl 29. [prosince] – 2. [ledna] a debatovali jsme s ním již o ústním jednání v Paříži. Réplique (pošlu Vám ji nebo lépe schovám, až zase přijedete) šla do Paříže a Tiltzovi⁵³⁶ [?] do Vídně 23. prosince. Má devadesát stran a vyvrací všechno, co Réponse tvrdí proti Mémoiru.

Domanín. Plány jsou skoro hotovy, ať Smrž si razí jen materiál podle své výhody a nečeká na nic. Dokud nebude adjustovaný projekt s rozpočtem, nemůžeme věc zadat.⁵³⁷

O [Českém] Krumlově mne to velmi trápí. Copak ty vojáky nelze dát jinam? Telefonoval jsem to pam[átkovému] úřadu a uložil jim zakročiti.

Dr. Morávek se stěhuje zítra a v neděli, je celý rozrušen z toho, ale přece rád, že bude pod vlastním krovem.

Nakonec Vám i celé vážené rodině přeji mnoho štěstí do nového roku a vyřizují poručení a pozdravy od ženy i tchýně. Byl bych rád, abychom se aspoň v květnu setkali zde, mám nyní již dvě oddělení a na jaře mi dají odbor,⁵³⁸ kam bych se bez Vás poděl? Nazdar! Váš věrně oddaný

Wirth

Dopis, rukopis.

Pod textem datumovka: 9.ledn. 1922/33 (33 připsáno Markusovou rukou).

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

---

⁵³⁵ Ivan Krno (1891-1961).

⁵³⁶ Osobu se mi nepodařilo určit.

⁵³⁷ Rozumí se stavba nové kapličky v Domaníně u Třeboně.

⁵³⁸ VI. osvětový odbor ministerstva školství a národní osvěty byl od roku 1918 rozdělen na tři oddělení: XIV. označované jako „věda“, oddělení XV. zabývající se problematikou „krásných umění“ a XVI., které mělo na starosti tzv. „lidovou výchovu“ (tj. správa lidových škol, lidových knihoven a čítáren, organizace všeobecně vzdělávacích přednášek a záležitosti kinematografie. Do roku 1920 bylo XIV. oddělení rozděleno na dvě části – oddělení XIV.a) vedl Kamil Krofta, do jehož kompetence spadaly vědecké ústavy, archivnictví a knihovnictví; druhou část XIV. b) vedl Zdeněk Wirth, který spravoval oblast archeologie, muzeí a ochrany památek. Poté, co Krofta z ministerstva odešel, došlo ke spojení obou částí oddělení pod Wirthovým vedením. Wirthovo oficiální jmenování přednostou VI. osvětového odboru proběhlo až roku 1923. Kristina UHLÍKOVÁ, *Zdeněk Wirth*, s. 65-68.

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1022, 6. února, Třeboň – Markus Wirthovi sděluje, že od dr. Krejčíka obdržel dopis s informacemi o výsledku ankety a domnívá se, že byla svolána předčasně. Dále urguje rozhodnutí stran svého přijetí na ministerstvo školství a národní osvěty a zajímá se o dění v Praze i ve Vídni. Markus se dotýká též formy provádění pozemkové reformy, s kterou nesouhlasí, a domnívá se, že by republika měla následovat příkladu Rumunska a její provádění zastavit.

V Třeboni, dne 6. února 1922.

Vzácný příteli!

Hlásím se zas jednou ke slovu. Chřipka nás tu dosud ušetřila a doufám, že tomu stejně též u Vás, jak v rodině, tak i v úřadě. Zima jak náleží přituhla, včera sedmnáct stupňů, dnes třináct stupňů pod nulou podle Jaromíra.⁵³⁹

Dr. Krejčík mi psal soukromo-úředně, ale víc ouředně než soukromě, o výsledku té ankety.⁵⁴⁰ Mám však ten dojem, že z toho mračna déšť nebude. Nemá-li Schwarzenberg za to, že se zaváže udržovati všechny archivy ze svého, podržeti ty archivy než do určité doby, pak to celé jednání, myslím, nepovede k ničemu a zůstane při pouhém znění zákona. Co se bude musit dát, to se dá, ostatek se podrží. Státní archiv zemědělský tím nezbohatne a krásný celek bude roztržen. Nemohu věci předbíhati, rozhodnutí konečné bude ležeti na majiteli, ale nemohu se také zhostiti dojmu, že ta anketa byla svolána, ne-li vůbec zbytečně, tož jistě předčasně.

Co je ve věci mé? Nemohlo by Vaše prezídium obrátiti se na ministerskou radu o zásadní rozhodnutí již nyní? Běží mi totiž jednak vůbec o to, aby věc co možná brzy byla definitivně rozhodnuta, a já tak co možná nejdříve byl zbaven stálé nejistoty, zda Praha či Třeboň, jednak (kdyby jiného bytu nebylo) ucházet bych se přece jen o některý dům na Vořechovce, ale to nemá příliš mnoho času, poněvadž už co nejdříve žádné čtyřpokoje nebudou a menší mi není nic platen.

Jak je Morávek spokojen v novém bytě? Kdy pojedete do Vídně? Co je nového? Kdy pojedete do Vídně „fasovat“? Rozhodnutí reparační komise tu do konce března snad bude? Co se teď děje ve Vídni? A u Vás v Praze? Co jste říkal událostem liběj[ov]ickým?⁵⁴¹ Po mém soudu, bude-li se stát chtíti uvarovati pohrom, musí

⁵³⁹ Osobu ani žádnou souvislost se mi nepodařilo blíže určit.

⁵⁴⁰ L. A. Krejčík dal na 1. února 1922 svolat tzv. „anketu o schwarzenberské nabídce.“ Výsledkem tohoto jednání byl návrh, aby archivy, které má řešit pozemková reforma, byly 10-12 let ponechány dosavadním majitelům. Teprve potom se mělo přijmout konečné rozhodnutí. Václav RAMEŠ, *Archivní dohoda*, s. 57.

⁵⁴¹ Dne 16. 1. 1922 vyslal Státní pozemkový úřad do Netolic komisi, jejímž úkolem byla prohlídka dvorů celého libějovicko-netolického panství a následné podání zprávy o způsobu provedení pozemkové reformy na nich. Následujícího dne komise dorazila do Petrova Dvora u Netolic, a protože odmítla jednat o zaměstnanecké otázce, dělnictvo a vrchní schwarzenberští úředníci komisi vyhrožovali násilnostmi a snad ji i fyzicky napadli. Státní pozemkový úřad podal na násilníky trestní oznámení a z podněcování nepokojů obvinil knížete Schwarzenberga. Dne 19. ledna 1922 informovala o libějovických událostech většina českých deníků. Hana SYROCHMANOVÁ, *Osud velkostatkářů během pozemkové reformy za první republiky (léta 1918-1923)*, diplomová práce, Praha 2008, s. 45-57.

následovati příkladu Rumunska a tzv. „reformu“ pozemkovou zastaviti.⁵⁴² Alespoň dnešní formu jejího provádění. Tak, jak věc dnes jest, je to jen boj o existenci mezi zaměstnanci velkostatků a úředníky pozemkového úřadu. Ti neb oni musejí na dlažbu. Státu to půjde rozhodně líp k duhu, pustí-li k vodě pány z[e] S[tátního] p[ozemkového] ú[řadu], a bude to, ač-li se tím vůbec komu ublíží, ze dvou křivd ta menší.

Brzy, doufám, dodám Vám hlubocký soupisový materiál kompletní. Co je s Domanínem?

Budete-li míti chvílku volnou, prosím, napište mi, těším se, že od Vás zas nějaký řádeček obdržím, však Morávek ať mi dá vědět, kdy jede do Vídně a můžeme-li naň čítati.

Naši Vás všichni uctivě pozdravují, vyprošují si poručení doma u Vás i v úřadě a zůstávám s upřímným pozdravem a projevem opravdové úcty

Váš zcela Vám oddaný

Markus

Dopis, rukopis.

V levém horním rohu první strany dopisu Markusův monogram: A·M a pod ním Markusova poznámka Č. prot. 75 ex [19]22.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

111

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

[1]922,19. února, Praha – Wirth zasílá Markusovi opis zápisu ze schůze na Státním pozemkovém úřadě a radí mu, aby kníže Schwarzenberg jednal o obou způsobech zestátnění svého majetku. Domnívá se, že pravděpodobnější je varianta, kdy stát přistoupí na propuštění pozemků. Markuse nabádá, aby přijel na jednání Státního pozemkového úřadu jako zástupce panství. Wirth se také obává, že se přijetí Markuse na ministerstvo školství a národní osvěty neuskuteční. Konečně mu také oznamuje, že projekt na výstavbu kapličky v Domaníně je již hotový.

---

⁵⁴² Agrární reforma byla v Rumunsku předmětem celé řady dekretů a zvláštních zákonů, které byly vydány v rozmezí let 1920-1921. Na jejím základě proběhly významné změny v distribuci půdy. Z více než 9 milionů hektarů bylo přes 6 milionů hektarů vyvlastněno a přiděleno drobným rolníkům. Průměrné rolnické hospodářství mělo poté 3, 8 hektaru, zatímco rodina by k zajištění nezávislosti potřebovala nejméně 5 hektarů. V tomto ohledu nebyla reforma úspěšná a rolnická otázka nadále zůstávala vážným problémem. V citované knize ani v jiné literatuře jsem však nenalezla jedinou zmínku o tom, že by byla pozemková reforma v Rumunsku zastavena. Kurt W. TREPTOW (ed.), *Dějiny Rumunska*, Praha 2000, s. 268, 272, 445.

Milý příteli,

k tomuhle psaní se chystám od 7. února, kdy došel Váš milý list, ale denně to odkládám. Nemohu a nemohu k ničemu přijít, stále odkládám a slibuji si zítra, ale stále mám resty.

Měl jsem Vám psát vlastně a tempo⁵⁴³ po schůzi v poz[emkovém] úřadě, ale když Vám zatím již všechno vyložil Krejčík (který si při tom, mimochodem řečeno, hřeje svou polívčičku), mohlo to počkat. Místo dlouhých výkladů posílám Vám opis protokolu té schůze, který *pro domo*⁵⁴⁴ zhotovil hned po schůzi dr. Morávek.

Nemám tak pesimistických názorů o tom a radím, aby Schwarzenberg jednal o *obou* modalitách (převzetí archivů státem v propůjčených jim budovách nebo udržení archivů v jeho ruce pod státní kontrolou a s propuštěním větších pozemků na udržování na deset až dvanáct let). Myslím si totiž, že se bude min[isterstvo] financí zuby nehty bránit převzetí archivních úředníků, a že stát raději přistoupí na to propuštění pozemků. Budou-li pak tyto deset až dvanáct let v ruce Schw[arzenbergově], již mu zůstanou, protože zatím reforma se ustálí na jiné formě. Proto si to ještě hodně rozvažte, než definitivně odmítnete. Přinejmenším se nebraňte a přijďte jako zástupce panství, až se bude jednat v poz[emkovém] úřadě v mezimin[isterské] komisi.

Vaše povolání mi stále více nahání strachu. Spolehl jsem se na to již, a nyní vidím, že to tak jisté není. Prezídium zatím v tom nic nedělá. Myslím, že Valouch věda, že v nynější době převzetí úředníka ze služeb nestátních dá v min[isterské] radě velikou práci, čeká, co bude s dr. Morávkem, dohodne-li se vnitro s námi o archivní organizaci. Odejde-li Setunský,⁵⁴⁵ hnulo by se to, ale mám obavu, že tu ještě aspoň půl roku bude ta mrtvola sedět.⁵⁴⁶ Mrzí mne to, tak bych Vás tu už rád měl, a nejenom já, i Morávek, Mendl i Novotný – a pořád je to v mlhách. Nemohu opravdu dělat sekčního šéfa, dokud nebude o akta z odd[ělení] 25. řádně postaráno, a to nebude, dokud tu nebudete se svojí pořádkumilovností a smyslem pro metodu. Místo abych aproboval, smolím stále a stále akta, a ačkoliv to dělám rád, vidím, že to není to pravé. My si spolu o aktech pohovoříme pár minut denně a Vy již všechno zařídíte.

A teď několik odpovědí k Vaším otázkám:

1. Chřipku jsme v rodině neměli, jen Boženka měla čtrnáct dní zánět průdušek.
2. Morávek si nový byt chválí, až na to, že holčička má daleko do školy.

---

⁵⁴³ Rozumí se: v pravý čas, včas.

⁵⁴⁴ Rozumí se: pro svou potřebu.

⁵⁴⁵ Antonín Setunský (?), od podzimu 1921 přednosta VI. osvětového odboru MŠANO. Kristina UHLÍKOVÁ, *Zdeněk Wirth*, s. 67-68.

⁵⁴⁶ Situace v osvětovém odboru po jmenování Setunského jeho ředitelem byla komplikovaná. Řada úředníků včetně Zdeňka Wirtha s ním odmítala spolupracovat, neúčastnili se schůzí, důležité dokumenty posílali k podpisu přímo ministrově. Situace se zklidnila v průběhu roku 1922, kdy se Wirth stal faktickým vedoucím odboru. Okolnosti Setunského odchodu z ministerstva nejsou známy. Tamtéž, s. 67-68.

3. Do Vídně ještě neví, kdy pojede, a ani já nevím, protože Mareš není dosud hotov s Ústř[ední] komisí. Knihy (za tisíc korun) koupené již máme, něco dostal Morávek na Hrad,⁵⁴⁷ něco Mendl⁵⁴⁸ pro vydavatelský ústav.⁵⁴⁹
4. Vídeňáci odevzdali duplique a [...] (dosud to nemáme) a ústní jednání počne 27. března.
5. Ve Vídni (pod Kroftou), myslím, je klid. Aspoň nic neslyšíme. Gobelíny asi zastaveny budou, cele asi jen polovina.
6. Projekt na Domanín je hotov, Janák pojede do Třeboně jednat se stavitelem.
7. Na materiál hlubocký se těším. V Archeol[ogické] komisí mne již o Soupis urgovali, ale kam já se děvečka ubohá poděju s časem?

Tak to je všecko, můj milý kamaráde, co jsem měl na srdci. Promiňte škrábání a spěchu, v jakém je to hozeno na papír a tím i neurovnáno.

Vyprošuji si celé ctěné rodině uctivé poručení a vzájemně [?] vyřizují od našich dík za pozdrav. Také všichni z našeho úřadu pozdravují, zejména Váš upřímně oddaný

Wirth

Dopis, rukopis.

Hlavičkový papír: Ministerstvo školství a národní osvěty.

Pod textem datumovka a Markusova poznámka: Praes. 21. únor. 1922.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

112

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1922, 24. února, Třeboň – Markus se vyjadřuje ke dvěma možným variantám zestátnění schwarzenberského majetku. Wirthovi sděluje, že na ministerstvo školství a národní osvěty s největší pravděpodobností nenastoupí, a uvádí důvody svého rozhodnutí. Poprvé projevuje lítost nad svým odchodem z Vídně. Wirtha se dotazuje na obsah memoranda pražských archivářů a zajímá se o jeho názor na novou organizaci archivnictví.

Třeboň, 24. února 1922. /č. 96.

Vzácný příteli,

děkuji Vám srdečně za tak milý mi dopis Váš z devatenáctého tohoto měsíce a za přiložený protokol o „anketu“ Krejčíkově. To je ovšem něco docela jiného, než mi psal dr. Krejčík, a když se má věc tak, jak to stojí v Morávkově zápisu (o čemž nepochybuji), pak se ovšem dá jednat, a jsem toho názoru: Stát, přijme-li některý

⁵⁴⁷ Archiv Pražského hradu.

⁵⁴⁸ Bedřich Mendl (1892-1940).

⁵⁴⁹ Československý státní historický ústav vydavatelský v Praze. Svou činnost soustředil na vydávání listinných pramenů dějin českých, mj. pokračoval ve vydávání Regest. Od roku 1933 byl jeho ředitelem Bedřich Mendl. Jaroslava HOFFMANNOVÁ – Jana PRAŽÁKOVÁ, *Biografický slovník*, s. 416.

schwarzenberský statek, nepřeveze současně také příslušný archiv, nýbrž ponechá jej knížeti i s potřebnou půdou asi na dvanáct let. Do té doby se uvidí, jak daleko zajde pozemková reforma. Budou-li v té době vyvlastněny všechny nebo převážná většina těch statků, pak asi nebude zbývat nic jiného, než předati státu vše, co mu zákon přisuzuje. Bude-li tomu však naopak, pak bude stát rád, když si to pan Schw[arzenberg] nechá. V tom smyslu přepracovávám nyní svůj pamětní spis knížeti, o němž Vás ještě zpravím.

Co se týče otázky mého povolání do úřadu Vašeho, mám sám za to, že už je pochována. Jest sice pravda, že leckterá otázka by mohla zatím při delším průtahu býti vyřízena, jm[enovitě] také otázka existenční, novou spravedlivější úpravou platů stát[ních] zaměstnanců vysokoškolských by třeba připustila upuštění od tak odiozního mi personálního přídatku, snad i bytová krize poleví, ale čím dále se věc táhne, tím více blíží se též okamžik tchánova odchodu do penze, kdy by mi už nebylo dobře možné se vyzouti, protože cítím, že jsem v našem statusu jediný, který se zde nějakým organizačním plánem zabývá a má s dostatek energie o jeho provedení se zasaditi. Nehledě k tomu, že z každého čtvrtletí, o něž se věc prodlužuje, ztrácím měsíc do penze, ba i všechen čas mé nynější služby vůbec, jestliže ty dvě započitatelné třetiny v době přestupu do státní služby by činily více než pět let. Setunský bude asi dlouho ještě sedět a archivní organizace také ještě dlouho asi nebude vyřešena. Mám za to, že loňské mé rozhodnutí bylo pochybné, a že jsem měl ve Vídni setrvat do konce roku. Klauzule v mé služební smlouvě byla by přechod velmi usnadnila, a nebyl bych vyšel z kontinuity. Ostatně však, kdož ví, k čemu to všechno není dobré. Nechmež věci volný vývoj!

Dnes jsme dostali přípis od vysoké školy archivní, abychom se vyjádřili o chystané organizaci archivářů. Práví, že podnět dalo memorandum pražských archivářů,⁵⁵⁰ pracujících na rozluce spisové ve Vídni. Jaké je to memorandum? Jaký jeho obsah a tenor? A jak se díváte s Morávkem na zamýšlenou organizaci? Jdou s tím všichni pražští archiváři?

Copak řekl prof. Mareš⁵⁵¹ v[e] Státovědecké společnosti, že „Čas“⁵⁵² a „Tribuna“⁵⁵³ byly tím docela přivedeny z míry? Vyčítal prý prof. Šustovi přílišnou povolnost vůči Němcům.

---

⁵⁵⁰ Memorandum nazvané „O organizaci státních archivů Republiky československé“ sepsali likvidační komisaři pro statky kulturní při československém vyslanectví ve Vídni. Podepsáno bylo 26. února 1919 ve Vídni Václavem Kratochvílem, Josefem Malotou a Janem Morávkem. Komisaři se jím obrátili přímo na ministerskou radu a kromě jiného požadovali, aby byly archivy spravovány jednotným státním archivním orgánem. Memorandum také nepřímou vyjadřovalo podporu zastáncům Národního archivu i rezortní působnosti MŠANO v oboru archivnictví. Blíže o tom Zdeněk ŠAMBERGER, *Studie*, s. 32-34.

⁵⁵¹ František Mareš (1857-1942), filozof.

⁵⁵² Nejprve čtrnáctideník mladých žurnalistů založený Janem Herbenem roku 1886. Od roku 1889 týdeník, od roku 1901 deník. Orgánem Realistické strany, jinak České strany lidové-pokrokové.

⁵⁵³ Pražský deník (1919-1928) založili významní představitelé českožidovského hnutí s cílem čelit antisemitským náladám a podpořit masarykovsko-benešovský koncept budování nového státu. Kromě ranního vydání vycházel i večerník (1921-1924) s názvem Večerní Tribuna. Šéfredaktorem deníku byl novinář a překladatel Bedřich Hlaváč, k redaktorům a spolupracovníkům patřili mj. Josef Kodíček, Michal Mareš, Ferdinand Peroutka, Karel Poláček a Milena Jesenská (<http://www.slovník-nakladatelstvi.cz/nakladatelstvi/obelisk.html>; staženo 11. 6. 2012).

Nevíte co dělají „Obecní kroniky?“ Nezlobí se Velemínský na mne? Mrzím se sám na ten spisek, ale nebylo mou vinou, že se tolik chvátało. Kdyby bylo více času, byl bych to zpracoval docela jinak. Takhle se bojím, až to vyjde, že to bude malá ostuda.

Že je pro mne svátkem, dostanu-li od Vás psaníčko, to nemusím zdůrazňovati, a proto těším se zas na Vaše řádky, ač v duchu si vyčítám, že Vás zase olupují o kousek Vašeho drahocenného času. Vyprošuji si ruky políbení mil[ostivé] paní, vyřizují uctivé poručení od ženy a jejich rodičů, zdravím srdečně členy Vašeho štábu – M.M.N./25/VII – a zůstávám s projevem opravdové úcty a oddanosti

Váš věrný

Ant. Markus.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

113

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

[1]922, 5. března, b. m. [Praha] – Wirth Markuse informuje o cestě dr. Morávka do Vídně za účelem jednání o České dvorské komoře a zároveň mu sděluje, že již vyšla jeho kniha *Obecní kronika*.

5./3. 922.

Milý příteli,

dr. Morávek jede dnes do Vídně (jednání o [dvorské] komoře), ale má naspěch a nemůže se u Vás zastavit. Vráti se asi ve čtvrtek nebo v pátek. Potom pojedje znovu na delší čas, a tehdy bude už míti možnost trochu si odskočit. Za psaníčko z 24. února pěkně děkuji. Jenom žádný pesimismus! Bude asi retardace, ale počítám s dobrým výsledkem. Do spolku archivářů všichni nepůjdou (kupř. Vojtíšek je úplně proti), dr. Morávek chová se pozitivně. O memorandu nic nevím, nedělá se sice z toho tajnost, ale také to zbytečně neukazují. „Obecní kronika“⁵⁵⁴ prý již vyšla, ale exempláře dosud nemám v ruce. Nebud'te zbytečně skromný! Mnoho srdečných pozdravů a poručení od naší rodiny i ode všech pánů ze VII./25. a zejména od Vašeho oddaného

Wirtha

5./3. 922.

Korespondenční lístek, rukopis.

Pod textem Markusova poznámka: Praes. Třeboň, 7./III. 22.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

⁵⁵⁴ Antonín MARKUS, *Pamětní kniha obecní. Návod na vedení pamětních knih*, Praha 1922.

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

[1]922, 2. dubna, Praha – Wirth Markuse ujišťuje, že kaplička v Domaníně u Třeboně bude postavena do podzimu roku 1922 a upozorňuje ho na zajímavé příspěvky v denním tisku týkající se vymáhání uměleckých památek z Rakouska.

V Praze 2. 4. 922.

Milý příteli,

s radostí jsem uvítal Vaše psaní z 27. března a také si přečetl, co jste týž den napsal dr. Morávkovi. Quod Borovany⁵⁵⁵ vyjdeme co možná nejvíce vstříc a umožníme i dopravu z Vídně. Architekt Smrž zde byl, dohodl se s prof. Janákem a jel spokojeně domů. Do podzima bude kaplička pod střechou, přes zimu vymrzne a [roku] 1923 ji škola (Vyzela [?]) vymaluje. V celých jižních Čechách nebude takový doklad umění našich dnů, ať si toho Domanín váží! Co se týče Paříže, znáte asi referát z večerníku N[árodních] l[i]stů (Agence Havos [?]). Dnes je velmi správný referát (srovnal jsem to s úředním referátem dr. Krno)⁵⁵⁶ ve Venkově od Lothara Suchého, přečtete si to. Šance naše stouply, aspoň prof. Kadlec⁵⁵⁷ přijel v pátek ve velmi dobré náladě. Uvidíme! U nás se nic nehýbe, jsem celý uouřadován a konce nevidím. Škoda, že jste se nerozhodl [roku] 1921, kdy by to bylo šlo asi hladce. Co dělat! Na zdar! Váš věrně oddaný

Wirth

Korespondenční lístek, rukopis.

Nad adresou datumovka: 7. 4. 22./144

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

⁵⁵⁵ V březnu 1922 zaslal František Mareš žádost třeboňského patronátního úřadu Státnímu památkovému úřadu v Praze ohledně poskytnutí subvence na restaurování dvou obrazů z Borovan. Kníže Schwarzenberg jako patron borovanského kostela vždy finančně přispíval (např. na opravu fresek či hlavního oltáře), protože Borovany byly „miláčkem knížecích předků“ (např. hlavní oltář věnoval Jan Adolf ze Schwarzenbergu, drahocenné ciborium Ferdinand ze Schwarzenbergu). Protože doposud nebylo rozhodnuto, zda Borovany propadnou státu, patron s finančním přispěním na restaurování obrazů otálel. Od borovanské obce se finanční přispění rovněž neočekávalo, proto jediným řešením byla subvence poskytnutá státem. Obrazy se zřejmě nacházely ve vídeňských sbírkách. Nepublikovaný dopis Antonína Markuse Zdeňku Wirthovi z 27. března 1922, SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

⁵⁵⁶ Ivan Krno (1891-1961).

⁵⁵⁷ Karel Kadlec (1865-1928), první profesor dějin slovanského práva na Karlově univerzitě. František KUTNAR – Jaroslav MAREK, *Přehledné dějiny*, s. 601-603.

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

[19]22, 23. května, Třeboň – Markus se Wirtha dotazuje, zda obdržel jeho dopis, a táže se na jeho úsudek ohledně návrhu návštěvního řádu zámku Hluboká. Rovněž se zajímá o dění v Paříži a ve Vídni.

Třeboň, 23/5. 22.

Vzácný příteli,

promiňte, že Vás dnes zase již obtěžuji. Věda, jak převelice jste zahrnut úřadem, nečinil bych toho, kdyby naše centrály se mne dnes zase nebyly dotázaly, neznám-li již Vašeho úsudku strany návrhu návštěvního řádu. A ptám-li se Vás tedy dnes přece jen, zda se může věc podati tak, jak jsem Vám ji 2. května poslal, činím tak také z toho důvodu, zda-li Vás tehdejší můj dopis vůbec došel. Ztratilo se mi poštou již několik listův, i nebylo by divu, kdyby se byl ztratil také ten, protože to byl více balíček než dopis. Prosím Vás tedy ještě jednou, nehněvejte se, že Vás tolik neslušně až molestýruji.⁵⁵⁸

Snad si v prvních dnech červnových zajedu do Prahy, pak bych přirozeně také Vás vyhledal. Při té příležitosti (mého zájezdu) prosil bych Vás také o materiál okresu hlubockého, abych při procházení centr[ální] registratury šmahem věděl, co už jsem vyexcerpoval, a nevypisoval věci zbytečně podruhé. Doplňené (eventuelně) bych Vám to pak spolu se zámekem všecko vrátil.

Co nového u Vás? Zde všechno při starém (zatím). Co dělá Paříž a Vídeň, stěhuje už Morávek? Právě jsem četl, že zemřel Mayr⁵⁵⁹ – také jsem dvakrát s ním měl jednání ve Vídni, to byl hlava našich odpůrců v otázce archivní, z jeho tábora (Wilhelm)⁵⁶⁰ vycházely ty potíže v otázce fin[anční] komory.

Prosím tedy ještě jednou, nezlobte se na mé dotazování!

Poručení od ženy, tchána, pana Hadače. Sám vyprošuji si uctivé poručení mil[ostivé] paní, zdravím Vaše pány a zůstávám s projevem opravdové úcty

Váš zcela Vám oddaný

Markus.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

⁵⁵⁸ Rozumí se: obtěžovat. Z německého molestieren – být na obtíž, být nepohodlný, obtěžovat.

⁵⁵⁹ Michael Mayr (1864-1922).

⁵⁶⁰ Osobu se mi nepodařilo určit.

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

[1]922, 28. května, Praha – Wirth Markuse obznamuje se svým pracovním programem i programem svých kolegů a vyjadřuje se ke znění návštěvního řádu zámku Hluboká.

V Praze 28. 5. 922.

Milý příteli,

jak vidíte, nemám jindy času na dopisy, než v neděli. Venku je krásně, vzdychám, ale nic naplat, sedím doma a píši. Včerejší rozmluva telefonem mne velmi upozornila na neslušnost, které jsem [se] dopustil. Mám tu dopisy od druhého a 23. května, a lístky, které překládám čas od času nahoru, ale otálím jako [...]atator [?] s odpovědí, protože jsem večer, když se vrátím domů, unaven a neschopen těch pár slov napsat. K takové rigoróznosti, jakou Vy vynikáte, se teď nemohu dostat, a myslím, dokud budu v úřadě, že to nepůjde vůbec.

Děkuji za „Kroniku;“ dva výtisky jsem dal Mendlovi a Tužince,⁵⁶¹ snad se již poděkovali.

Nového u nás mnoho i nic, jak se to vezme. Úřední život denně přináší noviny, rozčilování, ale za vypisování to nestojí. Že byl Morávek ve Vídni, víte. Mendl byl v Příbyslavi rovnat archiv, Tužinka ve Štětí (kvůli hřbitovu), já ve Vídni a Valečicích kvůli obrazům, s dr. V[incencem] Kramářem teď máme namířeno na koupi Rembrandta od Nostice, projednává se koupě pozůstalosti Štefánikovy,⁵⁶² stavba státní galerie a nového divadla,⁵⁶³ koupě sbírky Kretzovy⁵⁶⁴ [?], pozůstalost Solffazova⁵⁶⁵ [?]. Všechno tohle by Vás jistě zajímalo, že?

⁵⁶¹ Osobu se mi nepodařilo blíže určit.

⁵⁶² Část osobních věcí ze Štefánikovy pozůstalosti odevzdala francouzská vláda prostřednictvím zastupitelského prádu ČSR v Paříži v roce 1919 jeho přímým dědicům v Československu. Stát ji později odkoupil za dva miliony korun. Daniel KUZMÍK, *Osudy archivních dokumentů Milana Rastislava Štefánika*, in: Miloslav ČAPLOVIČ – Bohumila FERENČUHOVÁ – Mária STANOVÁ (edd.), *Milan Rastislav Štefánik v zrkadle prameňov a najnovších poznatkov historiografie*, Bratislava 2010, s. 257-260.

⁵⁶³ Do Říjnového převratu v Praze působily dvě veřejné galerie – Obrazárna Společnosti vlasteneckých přátel umění (starší umění) umístěná v budově Rudolfiny a Moderní galerie (malířství a sochařství 19. a 20. století) umístěná v Pavilónu umění na Výstavišti. Tyto dvě sbírky se měly stát základem nové Státní galerie, jejíž novostavba měla vzniknout v části Nostické zahrady na Kampě. V architektonické soutěži na stavbu budovy vypsane MŠANO zvítězil návrh Josefa Gočára. Základní kámen byl položen v roce 1927, ale přesto stavba nebyla zrealizována. Kristina UHLÍKOVÁ, *Zdeněk Wirth*, s. 123-132. Podrobně o přípravě stavby Státní galerie viz Jindřich VYBÍRAL, *Český sen o galerii*, in: *Moderní galerie tenkrát 1902-1942*, katalog výstavy NG v Praze 1992, s. 53-59.; *Záhy po vzniku ČSR* vyvstala potřeba vybudovat v Praze novou divadelní budovu. Soutěž na nové české divadlo v Praze vypsalo v roce 1922 ministerstvo veřejných prací na popud ministra školství a národní osvěty. Požadavek zněl na divadlo s kapacitou hlediště 2500 diváků. Přihlášeno bylo 32 projektů, z nichž patnáct bylo vyřazeno už v prvním kole. K realizaci vítězných projektů ovšem nedošlo (www.theatre-architecture.eu/cs/internetove-museum.html?theatreid=348; staženo 28. 12. 2012).

⁵⁶⁴ Patrně se jedná o Františka Kretze (1859-1929), sběratele, národopisce, novináře, zakladatele a prvního ředitele Slováckého muzea v Uherském Hradišti. Jedna z Kretzových sbírek lidového umění byla zakoupena Moravským zemským muzeem již v roce 1912. Tehdy se jednalo o téměř dva tisíce předmětů, které Kretz muzeu odprodal. O jakou sbírku se jedná v tomto konkrétním případě nelze s určitostí říci (Český lid 22, 1921, s. 97-99; www.slovackemuzeum.cz/doc/725/; staženo 28. 12. 2012).

Denně vzdychám, že nemohu z restů vybřednout, a denně zas rezignuji, hodím to za hlavu, a jdu spát. O dovolené dosud nepřemýšlím, vezmu si část v červenci a část v srpnu.

S Vidní jsme nyní navázali styky a čekáme na výsledek. Až přijedete, řeknu Vám to sub rosa,⁵⁶⁶ jinak to víme jen já a Morávek, Krofta a Osuský.

A teď k Vašemu řádu a přípisu. Proti přípisu nemám námitek. Quod *Řád*, tedy myslím:

Ad §1. Aby se hned uvedly místnosti *každého* zámku, kam se bude vodit (je to v cizině též). Lze je snadno vypočítat, protože mají ustálená jména. Ad a) Není to (aspoň pro léto) málo, jen jeden den v týdnu? Pomyslete na společnosti, jimž se nedostane řád do ruky, kupř. z Liberce, které přijedou v pondělí nebo jiný den, a do Hluboké se nedostanou. Myslím, že není správné dělit dny v týdnu na dny pro skupiny a pro školy. Také *vyloučení* neděle a svátků (§ 4) je myslím velmi *ožehavé*, zejména pro turisty. Navrhují spojit § 1 a), b) a § 4 dohromady a říci: Obecenstvu (do dvaceti pěti osob) celý týden (10-12, 14-16 [hodin]) mimo kupř. pondělí, pátek; školám jen na předběžné ohlášení aspoň týden napřed. Má-li to býti ministerstvem schváleno, nemůže to býti *tak silně* omezeno. Vyhovění návštěvy v měsících, kdy je majitel v zámku, by mohlo činiti § 4 a bylo by dobře v něm říci, že tím *není* omezeno ustanovení § 2 (podle možnosti kdykoliv). Ještě lepší by bylo dáti § čtvrtý *jako § druhý* a pak by byl § 2. = 3., §3. = 4., protože to logicky souvisí spolu.

V druhém odstavci paragrafu čtvrtého mělo by se říci určitě, při *kolika stupních* mrazu (kupř. počítajíc -5 R)⁵⁶⁷ se vstup nedovoluje. Za sněhu doplniti *velikého*, protože poprašek nevadí.

Ad § 5. Nemohlo by se z té koruny platiti provádějící služebnictvo a říci, že se již další Trinkgeld nepřijímá? Bylo by to *noble*.⁵⁶⁸ Snad říci, část na odměnu průvodčím, část dá majitel [...].

To jsou mé poznámky, udělejte s nimi, co za dobré uznáte. Přikládám dopis Morávkův a prosím ještě jednou, nehněvejte se, jsem nepořádník a Cimutator [?], ale nemohu za to zcela, jsou viny poměry. Poroučím se uctivě všem Vaším milým, ruku políbení mil[ostivé] paní, a těším se na Vás. Váš věrně oddaný

Wirth.

Dopis, rukopis.

Nad textem poslední strany dopisu Markusova poznámka a datumovka: Praes. Třeboň 29. květ. 1922.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

---

⁵⁶⁵ V tomto případě se mi nepodařilo zjistit, o jakou pozůstalost se mělo jednat.

⁵⁶⁶ Rozumí se: důvěrně.

⁵⁶⁷ Stupeň Réaumura (značka °R) je jednotka teploty pojmenovaná po francouzském přírodovědci Reném Réaumurovi, který ji zavedl roku 1730, tedy 12 let před vytvořením stupnice Celsiovy. Svého času byla velmi rozšířená, udržela se až do 20. století, ale dnes se již téměř nepoužívá. Teplota minus 5 °R odpovídá teplotě minus 6,25 °C (http://cs.wikipedia.org/wiki/Stupe%C5%88_R%C3%A9aumura; staženo 11. 6. 2012).

⁵⁶⁸ Rozumí se: noblesní, šlechteté.

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1922, 3. června, Třeboň – Markus se zamýšlí nad připravovaným jednáním s Rakušany ohledně navrácení uměleckých památek a vyjadřuje lítost nad tím, že se na něm nemůže podílet. Wirthovi děkuje za posouzení návrhu návštěvního řádu s tím, že jeho poznámky byly do konceptu zapracovány. Dále se zmiňuje o účelu vybraného vstupného a o zákazu spropitného.

V Třeboni, dne 3. června 1922.

Vzácný příteli,

děkuji Vám srdečně za Vaše milé řádky z 28. května. Kdo však má co promíjeti, to nejsem já, nýbrž jedině Vy, a prosím Vás snažně, abyste mi nevykládal ve zlé mé telefonování. Vím předobře, jak to tam u Vás chodí, jak jste přetížen pracemi důležitějšími než jsou moje dotazy, a proto když se mne inventární kontrola už dvakrát dotazovala, rozmýšlel jsem se ještě přes týden, než jsem se osmělil zacinkati drátem, obávaje se právě, abyste mi to nevykládal ve zlé jako neslušnou urgenci hodnou odsouzení. Kdykoli od Vás dostanu psaníčko, je to vždy pro mne svátkem, těším se velice, když mi pošta přinese od Vás aspoň lísteček, ale věda, jakou oběť to znamená pro poslední trosky Vašeho volného času, činím si často výtky ve svém svědomí, že jsem Vás oloupil o chvíli oddechu. Proto také, píše-li Vám dopis nový, když jste mi předchozí ještě nebyl zodpověděl, nepovažujte to, prosím, za upomínku, nýbrž jedině za pokračování listu předchozího. Mně zde přece jen zbývá více volného času, a tak jest jen přirozeno, dopisuji-li častěji, než jest to možné Vám.

Za zprávy strany Rembrandta a jednání s Vídní děkuji, stejně, jako za Vaši tím nanovo mi projevenou důvěru, však se toho ode mne nikdo nedověděl a nedoví. Je vskutku zajímavé, že teď se má zahájit jednání, kterého Vídeňáci před rokem nechtěli (pamatujete, jak loni na pohřbu Dvořákově odmítli). Soudil bych z toho, vyšel-li popud buď z komitétu juristů nebo z kruhů rakouských, nikolivěk však ze strany naší, že věc naše stojí si dobře, že buď Dohoda chce se vyhnouti ódiu,⁵⁶⁹ jež by na ni ve Vídni uvalilo rozhodnutí Rakousku nepříznivé nebo Rakušané, tušíce pravý stav věcí, doufají, že přímým domluvením s námi vyjdou ze slepé uličky přece jen lépe, než nechají-li to dojít na výrok arbitrá. Škoda, že jsme tak daleko nedospěli již roku loňského, ta práce by mne byla tuze těšila. V takové chvíli je mi líto, že už nejsem kulturním referentem vídeňským. Jak mám Zahradníka rád, přece se domnívám, že vše by bývalo šlo mnohem věcněji, úspěšněji, a vzpomínal bych na Vídeň s mnohem větším uspokojením vnitřním. Také bych asi nebyl před rokem z Vídně odcházel se srdcem tak lehkým.

Za pokyny strany návrhu návštěvního řádu rovněž srdečně děkuji. Také jsem hned v konceptu provedl Vaše poznámky, pokud to jen bylo poněkud možné, a tak upravený text jsem pak zaslal účtárně. Však v neděle a svátky prohlídky nejsou

⁵⁶⁹ Rozumí se: opovržení, hana.

možné, protože personál je organizovaný a chce mít stejně sváteční klid jako je tomu v oborech jiných, v první řadě u státu (pošta se neroznáší atd.). Co se týče vstupného, je celé míněno na dobročinný účel, a vložil jsem tam pasus o zákazu spropitného, ač je to samozřejmé, protože to jest jedním z článků služebního řádu pro schwarzenberský domácí personál. Také by to kníže nepřipustil, aby se vybíralo na personál. Teď bude záviseti na knížeti, schválí-li návrh. Nemám do toho co mluvit, ale být knížetem, raději bych dávku celou zaplatil a nezavazoval se kde koho pouštět do svého bytu. Vím z archivu, jakého druhu bývá to „vzdělání chtivé“ publikum.

Ve čtvrtek chci zajet do Prahy a přitom dovolím si Vás také vyhledati. Zde na venkově je nyní krásně, ač bylo by třeba vydatného deště. Čeho si tady vážím, to je poměrný náš klid, a konečně i odloučenost od světa, který se mi naprosto nechce líbiti. Někdy mám v ouřadě trhání, raději bych smolil akta – Šusta měl pravdu, když řekl, že jsem „ouřada,“ ale což naplat, když jsem na práva nesměl.

Těším se, že aspoň chvíli si s Vámi v Praze zase pohovořím, a proto končím pro dnešek, vyřizuji poručení a pozdravy od nás všech a vyprošuji si také doma uctivé poručení i ruky políbení mil[ostivé] paní a pozdrav Zděněčkovi i Božence. Zůstávám pak jako vždy

Vám věrně a zcela oddaný

Markus.

Dopis, rukopis.

V levém horním rohu předtištěno: Ph. Dr. Ant. Markus.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

118

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1922, 11. července, Třeboň – Markus Wirtha informuje o netrpělivosti obyvatel Domanína u Třeboně v záležitosti výstavby nové kapličky a sděluje mu, že ho v této věci v nejbližší době navštíví stavitel Malát. Dále mu děkuje za darovanou knihu o ochraně památek a zmiňuje pobyt dr. Krejčíka a návštěvu dr. Mendla v Třeboni.

V Třeboni, dne 11. července 1922.

Vzácný příteli,

doručitel tohoto, pan stavitel Malát,⁵⁷⁰ adlatus⁵⁷¹ pana stav[ebního] ředitele architekta Dědka, vyhledal mne dnes v kanceláři a přednesl mi starou písničku, již mi tu Domanínští hudou co chvíli. Jsou chlapíci netrpělivi, a mají tisíceré obavy, a nedají si říci, ač již kolikrát jsem je chlácholil a ujišťoval, že dobrá věc potřebuje času, ať mají strpení, že budou mít radost z té kapličky, že je líp počkati a dostati něco

⁵⁷⁰ Josef Malát, stavební správce schwarzenberské Administrace nemovitého majetku, obstaravatelské a tarifní kanceláře v Praze.

⁵⁷¹ Rozumí se: pomocník, zástupce.

řádného, než chvátati a mít pak nějakou věc nepodařenou. Ale mluvte selským paličákům! A tak když pan stavitel Malát zavítal do Domanína, hned ho také chytli, poslali ho ke mně, i požádali ho také, aby po návratu domů (tj. do Prahy) také zašel k Vám. Proším Vás tedy snažně, nezlobte se, přichází-li jen ještě ubírat ze skrovně vyměřeného drahocenného Vašeho času, a popřejte mu ve své známé blahovolné laskavosti chvíli sluchu svého.

A teď přicházím teprve k úvodu, který bych za jiných okolností byl předešlému odstavci předeslal. Promiňte, že teprve dnes děkuji za publikace, jež jsem si posledně od Vás odvezl. Ochranu památek⁵⁷² jsem čtl se zvláštním zájmem a těším se velmi na další díl. Takové příručky už nám dávno bylo zapotřebí, a bylo by si jen přát, aby doznala co nejhojnějšího rozšíření, zvl. mezi venkovskou inteligencí.

Dávno již chystám se Vám psát a stále se k tomu nemohu dostat, mám teď i úřední práce hodně, jež mne plně zaměstnává – zakládání. Dr. Krejčík je zde od 28. června na letním bytu, ale mnoho ho neužije, protože se mu rozstonala paní carbunkulem.⁵⁷³ Setkal se též s knížecím sekretářem a dotázal se ho, proč takové ticho ve věci archivní, že se blíží dvanáctá hodina. Tajemník to hned pověděl panu vladaři, ten si dal zavolat tchána, jenž mi pak vyřídil vzkaz, že J[eho] J[asnost] nejspíše příští týden mne povolá k referátu o věci do Červeného Dvora. Tak jsem zvědav, kterak pořídím. Zastavím se přitom v [Českém] Krumlově.

Minulý měsíc, jak víte, měli jsme tu pana dra. Mendla. Rádi jsme ho tu viděli a bude nám zas vítán, až na podzim opět přijede. Těším se, že si zase jako tenkrát s někým z Prahy pohovořím.

Inventární kontrolor mi oznámil, že seznam předmětů, jež mají být osvobozeny od daně z majetku, a návrh návštěvního řádu byly 29. června ministerstvu zaslány. Účtárna naše Vás prosí, aby se jí Vašeho potvrzení dostalo co možná nejdříve a prohlídka zámků také bude zavedena ihned, jakmile návštěvní řád Vámi bude schválen.

Zastihnou Vás tyto řádky doma? Teď zajisté půjdete na část své dovolené. Nezavítáte také do Třeboně? Budete nám vždy srdečně vítán!

Nehněvejte se, že zase Vám přidělávám starosti a práce, kdyby to bylo možné, rád bych se s Vámi o obojí dělil.

Od nás všech uctivé poručení Vám i milostivé paní ruky políbení, a pozdravy dětičkám, jež jistě také užívají radostně krásného léta.

Těším se, až také zas od Vás zprávičku nějakou obdržím a zůstávám zatím

Váš věrný, cele Vám oddaný

Markus.

P. S. Morávkovi zasílám podobenky své a prosím za obstarání pasu, možno-li, jak jsme již o tom mluvili. Předem již děkuji!

---

⁵⁷² Zdeněk WIRTH – Jan HOFMAN, *Ochrana památek*, Praha 1921.

⁵⁷³ Karbunkl (carbunculus) – hnisavé onemocnění kůže. *Velký lékařský slovník* (dostupný na www.lekarske.slovníky.cz/lexikon-pojem/karbunkl-carbunculus; staženo 2. 6. 2012).

Dopis, rukopis.

V levém horním rohu předtištěno: Ph. Dr. Ant. Markus.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

119

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1922, 28. července, Třeboň – Markus se zamýšlí nad ochranou schwarzenberských památek v souvislosti s prováděním pozemkové reformy. Obává se o osud a financování zámeckých objektů i přilehlých parků a obor. Wirtha žádá o schůzku a navrhuje možné termíny.

V Třeboni, dne 28. července 1922.

Vzácný příteli,

jak mi psal pan dr. Mendl, jste o výpovědi z panství třeboňského informován a míníte kulturní hodnoty tím případně ohrožené hájiti celou vahou svého slova i úřadu. Musím Vám však k tomu dodati, že ten úkol bude mnohem větší, kdyžte nyní výpovědi také celého panství [česko]krumlovského jest finanční hospodářství schwarzenberské v samých svých základech tak vážně otřeseno, že nutno pomýšleti na to, kterak ochrániti ne pouze jednotlivé objekty, nýbrž veškeren schwarzenberský majetek památkový před velmi snadno možnou úhonou. Jest nutno nyní již řešiti nejen otázku archivní, a co bude se zámky v Třeboni, [Českém] Krumlově, Červeném Dvoře, nýbrž i kterak má se pečovati o zámky v Hluboké, Protivíně, Liběj[ov]jicích, co s Kratochvílí, co s parky, s oborami, se sadovitým rázem krajiny od Třeboně až za Netolice? Výpovědi nyní jen prší, a zdá se, že pozemková reforma nemíní se zastaviti, než teprve tehdy, až velkostatkář Schwarzenberg nebude než toliko statkářem se dvěma sty padesáti hektary ... Snad se mu milostivě ponechá trochu více, ale kdyby toho bylo desetkrát více, nestačí to naprosto k tomu, aby zajištěny byly kulturní hodnoty schwarzenberského majetku památkového. Nebezpečenství spočívá právě v tom, že se odnímají zrovna objekty výnosné a ponechávají se nevýnosné, ba přímo pasivní ...

Věc řešiti se musí, a při dobré vůli ze strany S[tátního] p[ozemkového] ú[řadu] také řešiti se dá. S dnešními zákony to ovšem půjde ztěžka, ale snad to přece půjde. Rád bych Vám to vše vyložil ústně, a proto Vás prosím za laskavou zprávičku na kor[espondenčním] lístku, mohl-li bych s Vámi o věci mluvití druhého neb třetího srpna nebo kterýkoli den po neděli 6. srpna? Prosím Vás jen za stručnou aspoň zprávu, pokud možná, tak abych ji měl v úterý 1. srpna.

Ruky políbení milostivé paní, pozdravy od našich!

S přátelským pozdravem Váš

Věrně Vám oddaný

Markus.

Dopis, strojopis.

V levém horním rohu předtištěno: Ph. Dr. Ant. Markus.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

120

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1922, 24. září, Třeboň – Markus Wirthovi gratuluje k získání funkce přednosta osvětového odboru ministerstva školství a národní osvěty. Informuje ho o přípisu, který již odevzdal knížeti Schwarzenbergovi, a v němž je požadován odklad převzetí schwarzenberských archivů státem. Také Wirthovi sděluje, že černínský archivář František Teplý odchází do penze.

V Třeboni, dne 24. září 1922.

Vzácný příteli,

z novin se dovídám, že pan sekční šéf Setunský odchází na odpočinek. Tím stáváte se také formálně přednostou osvětového odboru, a tak jest konečně odčiněna křivda, jež se Vám loňského roku byla stala. Přijměte mé upřímné blahopřání!

U nás zatím nic zvláštního. Zakročení za příčinou odkladu ve věci archivů na stát připadajících jsem především osobně odevzdal J[eho] M[ilos]ti pánu k podpisu a odeslání. Přál bych si z té duše, aby věc byla vyřízena příznivě, protože archiv netolický a liběj[ov]ický visí ve vzduchu, a jeho převzetí do Prahy by pro žádnou zúčastněnou stranu nebylo ziskem. Schwarzenberské archivy jsou celkem nedělitelným a o konečném jejich osudu nelze rozhodovati již nyní, kdy ještě nevíme, jak daleko pozemková reforma půjde. Bohužel, svého pesimismu se nemohu zhostiti, a bojím se, že archivy i všechny ostatní kulturní hodnoty pochodí velmi špatně. Není pro ty věci náležitého porozumění u těch, kdož „zabírají,“ a dosavadní vlastníci namnoze zdůrazňují přespříliš soukromoprávní stránku majetkovou. Při konstrukci našich záborových zákonů nelze se tomu ani přespříliš podívat.

Vzkaz strany domanínské kaple jsem architektu Smržovi vyřídil. Archivář Teplý v Jindř[ichově] Hradci zažádal do penze a vladař jeho žádosti vyhověl, požádav jej toliko, aby setrval alespoň do Vánoc. P[áter] Teplý jest arciť prý churav, ale přesto snad přece jen měl vytrvati v době pro archiv tak kritické. Ale jsou snad za tím také jisté intriky ze strany úředníků ...

Do Prahy, ne-li dříve, chci se podívati asi v druhé půli října. Pak snad už leccos bude vyhraněnější, bude snazší přehled a posouzení.

Milostivé paní vyprošuji si ruky políbení, od našich vyřizují uct[ivé] poručení a zůstávám s upřímnými pozdravy Vám i Vaší ct[ěné] rodině

Váš zcela Vám oddaný

Markus.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

121

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1922, 4. října, Třeboň – Markus Wirtha informuje o probíhající rekonstrukci kostela v Nové Bystřici a dotazuje se, zda se tak koná s vědomím památkového úřadu. Dále mu sděluje, že v nejbližších dnech má dojít k převzetí panství Netolice a Libějovice Státním pozemkovým úřadem, a zajímá se o soud jeho archivu. Na závěr Wirthovi sděluje, že kníže Schwarzenberg odeslal spis stran archivu na ministerstvo školství a národní osvěty a žádá ho o radu, jak se dále zachovat.

V Třeboni, dne 4. října 1922.

Vzácný příteli,

pan ředitel Mareš⁵⁷⁴ obdržel dnes ráno od pana děkana Jos[efa] Bartoše v Nové Bystřici lístek s tímto oznámením: „Konečně se opravuje kostel náš, zčásti na moji kapsu. Zeď v presbytáři jsme vyhodili, a hledám firmu, jež by mně dodala vkusnou mřížku. Pamatuji se, že mně pan archivář svého času jednu firmu doporučoval. Za laskavé sdělení firmy té s pozdravem prosím.“

Před lety se jednalo o jisté opravy v kostele n[ovo]bystřickém.⁵⁷⁵ Ač patron (jakási židovská společnost ze Švýcar) byl ochoten tehdy celý náklad nésti, Centrální komise opravy nedovolila.

Proto dovoluji si Vás se dotázati, zda je Vám, resp. památkovému úřadu něco známo o těch bouračkách v Nové Bystřici? Má-li to v práci památkový úřad, a jsem-li doposud konzervátorem pro Jindř[ichův] Hradec, pak ovšem, při známé kancelářské praxi pam[átkového] úřadu, je přirozeno, že o věci zvidám jen oklikou. Neví-li o tom p[amátkový] ú[řad], pak prosím, abyste jej na to upozornil, že se tam něco dělá. Co, to ovšem nevím sám, než co vysvítá z děkanova lístku.

Protože však, ať už věc se stala s vědomím úředním či bez něho, nepochybně stojím již před fait accompli,⁵⁷⁶ a bude taková mříž asi nutná, prosím Vás za sebe i za tchána o laskavé oznámení nějaké vhodné firmy. Předpokládám arcit', že teď už do věci zasáhne také p[amátkový] ú[řad], a že se tam nepostaví nic nevhodného. Předem tedy dík!

Vám i Morávkovi děkuji za laskavé zprostředkování pasu, v sobotu jsem jej obdržel. Nevím sice ještě, který den tam pojedu, ale možná co nejdříve; protože pak Morávek mi říkal, že byste si ode mne přáli vyřízení něčeho, prosím o sdělení, a milerád Vám vyhovím.

⁵⁷⁴ František Mareš (1850-1939).

⁵⁷⁵ Kostel sv. Petra a Pavla v Nové Bystřici.

⁵⁷⁶ Rozumí se: dokonaná událost, která staví odporce bez předchozího upozornění před hotovou věc.

Tož, což dělá Praha? A co Vídeň? Byl tam již Morávek a mluvil s panem ministrem Kroftou?

Je něco s Krejčíkem? Třináctého tohoto měsíce má Netolice – Liběj[ov]ice převzít Stát[ní] poz[emkový] úřad, co bude s archivem? Nedostali jsme žádného doposud vyrozumění o přejímání, ředitelství panství v Netolicích také ne.

Právě jsem byl u J[eho] M[ilos]ti pána, pravil mi, že právě těchto dnů byl odeslal spis strany archivů, až na malé prý změny v tom znění, jak jsem Vám jej dal čísti. Snad už to máte. Byl bych Vám tuze povděčen za každé upozornění, jak věci se mají nebo co bychom měli podniknouti. Nebylo by nejlépe, kdyby se pak svolala ta mezimin[isterská] konference jako pokračování lednové ankety?

Končím pro dnešek, prosím, nezazlívejte mi, že jsem Vás zase hodně obtěžoval, přijměte poručení od nás všech, sám vyprošuji si ruky políbení milostivé paní choti, pozdravuji Vaše pány a zůstávám

Váš cele Vám oddaný

Markus.

N. B. Bylo-li by z jakékoli příčiny záhodno, abych do Prahy přijel, napište mi prosím.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

122

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1922, 12. října, Třeboň – Markus Wirthovi sděluje informaci získanou od kolegy Opočenského o Ladislavu Klecandovi, který má zájem o místo v Československé kulturně historické komisi při vyslanectví ČSR ve Vídni. Wirtha dále informuje o chystaném převzetí netolického panství a dotazuje se na Krejčíkovy plány ohledně přebírání tamního archivu.

V Třeboni, dne 12. října 1922.

Vzácný příteli,

v příloze zasiláme stvrzenku na dílo Joskovo o Kalouskovi⁵⁷⁷ ad usum pana dra. Mendla.

Jinak u nás nic nového. Hodlám příští týden jeti do Prahy, a protože samozřejmě bych také tuze rád hovořil s Vámi, dovoluji si Vás se dotázati, budete-li doma, resp. v které dny snad budete dlít mimo Prahu a úřad.

---

⁵⁷⁷ Otakar JOSEK, *Život a dílo Josefa Kalouska*, Praha 1922.

Dnes mi psal Opočenský, že na místo vídeňské reflektuje Klecanda a nepochybně je také obdržel.⁵⁷⁸ Zpráva ta mne ani příliš nekormoutí, neboť moje kandidatura byla by všestranně spojena s přílišnými obtížemi.⁵⁷⁹

Zítřka (13. [října]) mají být přejímány Netolice – jsem zvědav, jak to dopadne. Podání archivní bylo učiněno a myslím, že je již máte v ruce. Nechystá Krejčík něco stran Netolic? Byla by to věčná věčná škoda, kdyby nám to Krejčík chtěl trhati.

Kdy jede Morávek do Vídně? Jak se dovídám (oklikou přes Vídeň), prý příští měsíc.

V Domaníně si chlapi ležejí ve vlasech ..., ale snad už je to také omrzí.

Pane rado, při příští shledané, počítáte-li vůbec ještě s mým příchodem k Vám, rád bych, kdyby bylo možné dovědět se něčeho určitějšího. Myslím a přiznávám se, že na té nejistotě, již bych se rád již co nejdříve zhostil, nesu vinu potud, že jsem neřekl konečné ano loni v létě, dokud byl Šusta ministrem, ale je vinen též Valouch, s nímž jsme přece loni už se docela byli smluvili. Nyní, kdy Setunský odchází, jest snad možné věc rázně rozhodnouti, ale povíme si o tom zajisté ústně, ústně bude to lze lépe projednati, a snad do té doby naskytne se Vám příležitost dotknouti se věci v rozhovoru s osobami směřodatnými.

Pozdravuji Vaše pány, vyprošuji si poručení nás všech Vám i Vaší rodině a zůstávám s uct[ivými] pozdravy

Váš zcela Vám oddaný

Markus.

Dopis, rukopis.

V levém horním rohu předtištěno: Dr. Ant. Markus.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

123

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1922, 31. října, Třeboň – Markus Wirtha informuje o pokračování pozemkové reformy na schwarzenberském majetku a kritizuje činnost představitelů Ředitelství velkostatku v Hluboké nad Vltavou. Vyjadřuje negativní názor na způsob provádění reformy a přirovnává ji k Bílé hoře.

---

⁵⁷⁸ V roce 1922 byl při československém vyslanectví ve Vídni vytvořen zvláštní referát pro soupis bohemik, tzv. Čs. kulturně historická komise, jehož vedením byl pověřen Vladimír Klecanda. Milada SEKYRKOVÁ, *Život a dílo archiváře a historika Jaroslava Prokeše*, SAP roč. 39, č. 2, Praha 1989, s. 409; *Biografický slovník*, s. 311.

⁵⁷⁹ O Markusově případné kandidatuře jsem nenalezla žádné jiné zmínky.

V Třeboni, dne 31. října 1922.

Vzácný příteli,

přijměte můj dík za poslední svůj list ze šestnáctého tohoto měsíce a promiňte, že odpovídám teprve nyní. Jak zajisté víte, byl jsem za Vaší nepřítomnosti v Praze, neboť řádky Vaše jsem našel na stolku teprve po mém návratu z naší metropole. Byl bych však stejně v ony dny byl musil jeti do Prahy, byť mi bylo sebevíce líto, že Vás nezastihnu. Snad příští týden (asi v úterý) tam zase na dva až tři dny pojedu, i naději se, že Vás ve zdraví vynatrefím, a leccos ústně vyřídíme. Dočítám se právě v dnešních novinách o nových třech sekčních šéfech h[onoris] c[ausa] u Vás.⁵⁸⁰ Souvisí to s tak dlouho připravovanou reorganizací?

U nás pozemková reforma pokračuje. Stran archivů a ostatních kulturních hodnot nejsem bez obav, neboť generální ředitelství⁵⁸¹ je vedeno přímo nemožným způsobem. Nerozumí naprosto změněným našim poměrům, nemá pochopení pro ideu československého státu – na nic se neptá, o ničem neinformuje, a bude se divit, až jednoho dne nebude mít co řídit ... Snažil jsem se, aby pozemková reforma nabyla forem státu skutečně příznivých, a na druhé straně, aby býv[alá] šlechta stala se zato skutečnou a platnou složku českého národa. Pro přílišnou neústupnost obou stran úsilí tak slaboučkých sil, jako moje, nepochybně ztroskotá. Stará zařízení se zničí, kde by důkladná úprava vyhovovala, a nová se vůbec neosvědčí. Ožebračená šlechta feudální, nečeská namnoze, ale aspoň árijská, ustoupí nejen nečeské, ale přímo protičeské plutokracii židovské, a rozdíl v ceně zaplatí republika miliony, a snad i miliardami. Pozemková reforma v dnešní své formě pro český národ jest druhou Bílou horou ...

Ale o tom všem si, bohdá, příštího týdne pohovoříme. Kdybyste krom nadání zase nebyl doma, prosil bych Vás o zprávičku, kdy Vás zastihnu najisto.

Vyprošuji si uctivé ruky políbení mil[ostivé] paní, pozdrav dětičkám i Vaším pánům, a zůstávám s přátelským pozdravem a opravdovou úctou.

Váš věrně Vám oddaný

Markus.

Dopis, rukopis.

V levém horním rohu předtištěno: Ph. Dr. Ant. Markus.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

⁵⁸⁰ Konkrétní osoby se mi nepodařilo určit.

⁵⁸¹ Tj. Ředitelství velkostatku a patronátní úřad v Hluboké nad Vltavou (archivní fond Schwarzenberské ústřední ředitelství v Hluboké nad Vltavou). Na základě Markusovy audience u kněžny Terezie ze Schwarzenbergu na zámku v Protivíně dne 1. července 1923 pověřil kníže Jan Nepomuk záležitostmi pozemkové reformy svého syna JUDr. Adolfa Schwarzenberga. Ten si za své odborné poradce vybral ředitele Karla Müllera a advokáta JUDr. Arnošta Barbořika, s kterým se znal z dob svých studií. Generační výměna provedená ve Schwarzenberském rodě usnadnila další provádění pozemkové reformy na schwarzenberském majetku. Anna SMOLKOVÁ, *Svozy archivů*, s. 42, 57-58.

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

[19]22, 9. prosince, b. m. [Praha] – Wirth Markusovi oznamuje zdárný výsledek jednání o schwarzenberských archivech a jmenuje osoby, které k tomu značnou měrou přispěli.

Milý příteli,

dopadlo to zcela dobře, vótum jednomyslné – *pro celistvost, pro odklad*.⁵⁸² Vyznamenali se P[ekař] i Š[usta], také Klic[man] a Fridr[ich], Kr[ejčík] na ústupu. Doufám, že to je počátek dohody velmi rozumné.

Buďte hodně zdrav!

Váš oddaný

W.

9./12. 22.

Korespondenční lístek, rukopis.

Pod textem Markusova poznámka s datumovkou: Praes. 11. pros. 1922 a Markusův přípis: „Zkratky jmen značí: Pekař i Šusta, Klieman a Fridrich, Kr: Krejčík. Zpráva o výsledku konference o archivech velkých statků.“

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1922, 22. prosince, Třeboň – Markus Wirthovi sděluje, že ho při své návštěvě Prahy nezastihl v úřadě, ale setkal se alespoň s jeho manželkou a dcerkou. Děkuje mu za jeho nestrannost v záležitosti ankety a sděluje potřebné informace k osobě správce hlubockého zámku.

V Třeboni, dne 22. prosince 1922.

Vzácný příteli,

dnes teprve jsem obdržel Váš lístek ze Zámostí⁵⁸³ a ihned Vám naň odpovídám. Věci vídeňského paláce⁵⁸⁴ nejsou zde, nýbrž v [Českém] Krumlově, jeho znovuúprava

⁵⁸² Ministerstvo školství a národní osvěty svolalo na 9. prosince 1922 jednání ve věci schwarzenberských archivů. V komisi zasedli archiváři a historici zvučných jmen – Jan Morávek, Josef Pekař, Josef Šusta, Gustav Friedrich, Václav Chaloupecký, Ladislav Klicman, J. B. Novák, Bedřich Jenšovský a Adolf Krejčík za předsednictví Zdeňka Wirtha. Všichni jednomyslně odmítli dělení schwarzenberských archivů a podpořili tak schwarzenberskou žádost, aby jejich archivy nebyly od sebe oddělovány. Současně doporučili Státnímu pozemkovému úřadu, aby se s majitelem těchto archivů snažil najít rozumnou dohodu. Václav RAMEŠ, *Archivní dohoda*, s. 57-58.

⁵⁸³ Osada Zámostí, nacházející se na pravém břehu řeky Vltavy, byla v roce 1923 sloučena s Hlubokou nad Vltavou. V současné době je její místní částí. Karel KUČA, *Města a městečka v Čechách a na Moravě a ve Slezsku*, 2. díl, H-Kole, Praha 1997.

řízená Deworezkym, dokončena byla [roku] 1861. Tedy odhad Váš jest jistě zcela správný.⁵⁸⁵ Zároveň optám se v [Českém] Krumlově a další zprávy pak Vám zašlu hned, jakmile je obdržím, což však nebude asi před Novým rokem. A Vy, myslím, spěcháte.

Jak již víte, byl jsem u Vás v Praze, žel však, nestihnul jsem Vás v úřadě, kdež jsem však mluvil s milostivou paní a viděl Boženku, jež roste jako z vody a jest jistě tatíčkovou radostí. My zde máme doma špitál, Jiřík ochuravěl (doufáme, že to bude jen angína), a ten starší⁵⁸⁶ se také na to chystá.

Výsledek ankety u nás potěšil, a chtěl jsem Vám poděkovati též osobně za Vaši vzácnou nestrannost. Nenamítejte, že je to samozřejmé. U Vás zajisté ano, ale není tomu, bohužel, všude tak. Kdyby se všude postupovalo tak objektivně, pozemková reforma mohla by býti jen požehnáním.

Chtěl jsem se Vás též optati, koho byste nám doporučoval pro tu mříž v Nové Bystřici, a pak řici Vám data Scheichlova: Josef Sch[eichl], narozen v Břilicích u Třeboně 25. prosince 1842. Věnoval se učitelství, učil od r[oku] 1859 v Bukovsku, pak v Hluboké, kdež zám[ecké] sbírky ho cele zaujaly, že vstoupil do schw[arzenberské] služby. Jako správce zámku setrval až do jara 1920, kdy odešel do výslužby, a žije teď v[e] Dřítňi. Činnost jeho znáte.

Musím končiti, neboť pošta už jde. Veselé svátky i šťastný nový rok, poručení i ruky políbení doma!

Váš věrně a zcela oddaný

Markus.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

126

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1923, 8. února, Třeboň – Markus žádá Wirtha, aby v úřadě přijal Evžena Černína a vyslechl ho v záležitosti záchrany zámečku Jemčina na Jindřichohradecku.

---

⁵⁸⁴ Schwarzenberský palác na Mehlmarktu ve Vídni (nynější Neuer Markt) plnil funkci městské rezidence a byl postaven na počátku 18. století pod vedením Josefa Fischera z Erlachu v klasicistním stylu. V roce 1894 byla provedena jeho demolice. Zdeněk BEZECNÝ – Martin GAŽI – Martin C. PUTNA, *Schwarzenbergové v české a středoevropské kulturní historii*, České Budějovice 2008, s. 212-218; Co se týče dokumentů vztahujících se k paláci, Markus odkazuje Wirtha na českokrumlovský archiv, kde jsou uloženy (archivní fond Schwarzenberská ústřední kancelář Hluboká nad Vltavou).

⁵⁸⁵ Wirth odhadoval adaptaci Schwarzenberského paláce na roky 1845 a 1860. SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr., Wirthův nepublikovaný lístek Markusovi z 21. prosince 1922.

⁵⁸⁶ Prvorozený syn Antonín Markus.

V Třeboni, dne 8. února 1923.

Vzácný příteli,

v sobotu desátého nebo v pondělí dvanáctého tohoto měsíce vyhledá Vás v úřadě pan Eugen Czernin,⁵⁸⁷ zeť našeho pana vladaře⁵⁸⁸ a syn pána na Vrchlábí.⁵⁸⁹ Přejde k Vám neoficiálně v záležitosti Jemčiny,⁵⁹⁰ neoficiálně proto, že není ani pánem, ani budoucím dědicem tohoto zámku, a přece by jej rád zachránil rodu a před zánikem. Prosím, abyste pana Czernina laskavě přijal, třebaš nebyl návštěvní právě den. K Vaší informaci připomínám, že pan E[ugen] Cz[ernin] náleží k mladé generaci šlechty, jež reviduje svůj poměr k národu, a vzorem je mu jeho praděd téhož jména,⁵⁹¹ tak proslulý v našem probuzení.

Příští týden hodlám jeti do Prahy, a pak více ústně.

Pozdravuji Vaše pány, vyprošuji si ruky políbení mil[ostivé] paní, pac a pusu dětičkám a zůstávám

Váš zcela Vám oddaný

Markus

Dopis, rukopis.

V levém horním roku předtištěno: Ph. Dr. Ant. Markus.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

---

⁵⁸⁷ Evžen Alfons hrabě Černín (1892-1955) pojal v říjnu 1919 za svou manželku Josefínu, princeznu ze Schwarzenbergu (1895-1965), sestru posledního hlubockého knížete JUDr. Adolfa Schwarzenberga. Na základě adopce bezdětným prastrýcem Františkem hrabětem Černínem (22. 12. 1927) se stal dědicem hradecké větve rodu Černínů, která vymřela Františkovou smrtí dne 9. 4. 1932. Po druhé světové válce byl obviněn z kolaborace s nacisty. Přesto, že obvinění bylo smyšlené a soud kolaboraci neprokázal, byl mu veškerý majetek v Čechách na základě Benešových dekretů zkonfiskován (http://www.neuhaus.cz/clanky/prispevek_k_dejinam_rodu_hrabat_czerninu_z_chudenic.htm; staženo 13. 6. 2012).

⁵⁸⁸ Jan Nepomuk II. ze Schwarzenbergu (1860-1938).

⁵⁸⁹ Pánem na Vrchlábí byl toho času František hrabě Černín (1857-1932); Černínové získali zámek, který byl v jejich majetku až do německé okupace, sňatkem Heřmana Černína z Chudenic s jedinou dcerou Rudolfa Morzini (jeho úmrtím roku 1881 rod vymřel) Aloisii, dědičkou velkostatků Vrchlábí, Horní Maršov a Benešov nad Ploučnicí. Po roce 1945 přešel zámek do majetku československého státu. V současné době zde sídlí městský úřad a od roku 1953 správa Krkonošského národního parku (http://www.pametihodnosti.cz/pamatka/381/podrobne/vrchlabi_zamek.html; staženo 13. 6. 2012).

⁵⁹⁰ Lovecký zámek se nachází ve stejnojmenné vesnici (část obce Hatín) nedaleko Novosedel nad Nežárkou (okres Jindřichův Hradec). Jeho stavba započala roku 1747, architektem byl Anselm Lurago. Roku 1923 byl zámek spolu s přilehlým polesím zestátněn. Roku 1950 jej získala Československá armáda, která zde zřídila raketovou základnu. V současné době je v soukromém majetku a je přístupný veřejnosti (<http://www.jemcinazamek.cz/rs-cz/historie-zamku-jemcina/>; staženo 13. 6. 2012).

⁵⁹¹ Evžen Karel hrabě Černín (1796-1868), c. k. komoří a tajný rada, dědičný člen Panské sněmovny. Patří k nejvýznamnějším členům rodu a zaujímá jedno z předních míst mezi českými šlechtici – vlastenci. Byl přívrženec českého národního obrození a Národního muzea, člen Matice české, historik a topograf Čech. Na zámku v Jindřichově Hradci sloučil archivy pánů z Hradce, Slavatů z Chlumu a Košumberka a rodinný archiv Czernínů, čímž vytvořil druhou největší soukromou sbírku archiválií v zemi.

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1923, 4. prosince, Třeboň – Markus Wirtha informuje o jednání, které se uskutečnilo na Státním pozemkovém úřadě stran schwarzenberských archivů, rybníků a statků. Oznamuje mu, že vypracoval návrh archivní dohody, který zaslal k vyjádření dr. Krejčíkovi.

V Třeboni, dne 4. prosince 1923.

Vzácný příteli,

už mi nezbylo času, abych Vás o všem zpravil. [Dne] 26. listopadu seděl jsem na S[tátním] p[ozemkovém] ú[řadu] s dr. Krejčíkem za stolem, jednali jsme, ale nedojednali, protože jednání o rybníky ztroskotalo. Dne následujícího jednání o statky vedlo k cíli, otázka archivní však zůstala otevřena. Na základě toho, co jsem od dra. Krejčíka seznal, vypracoval jsem návrh dohody archivní, a zasílám jej nyní dru. Krejčíkovi, aby se o něm vyjádřil, a Vám k laskavé informaci.

Příští týden se snad zase podívám do Prahy, a pak vyřídím i záležitost pana k[ole]gy Novotného.⁵⁹² Do té doby pěkně zdravím Vás i Morávka, vyprošují si uct[ivě] poručení doma a zůstávám

Váš věrně Vám oddaný

Markus.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1924, 29. února, Třeboň – Markus zasílá Wirthovi svůj cestovní pas a prosí ho, aby mu vymohl rakouské vízum. Rovněž ho informuje o probíhajících zábořech zemědělské půdy na Třeboňsku.

V Třeboni, dne 29. února 1924.

Vzácný příteli,

v příloze dovoluji si Vám zaslati prodloužený svůj pas s prosbou za „vymožení“ rakouského víza k opětovným cestám. Předem srdečně děkuji.

Do Prahy pojedu asi zase začátkem příštího týdne, asi ve středu dovolím si Vás navštívit. Zde na Třeboňsku nechtějí nám skoro nic nechat ze zemědělské půdy, půjdeme na to s dvacítkou,⁵⁹³ ale mnoho si od ní neslibuji. Jsou tu vlivní uchazeči

⁵⁹² Kamil Novotný (1892-1959). Není zřejmé, o jakou záležitost se jedná.

⁵⁹³ Markus má na mysli § 20 zákona č. 81 Sb. z. a n. ze dne 30. ledna 1920 (tzv. Zákon přidělový): „Při sdělávání plánu nahlížeje pozemkový úřad k tomu, aby přidělem nebyly rušeny krásy přírodní a ráz krajinný, a aby nevzaly újmou památky přírodní, historické a umělecké. Pozemkový úřad může k tomu cíli

o zbytkové statky, a žízni (po půdě) našeho „drobného lidu“ (tak od sta hektarů nahoru) se přece musí vyhověti!

Nezlobte se, že Vás zase obtěžuji, vynasnažím se, abych se polepšil.
Váš cele Vám oddaný

Markus.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

129

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1924, 20. srpna, Třeboň – Markus Wirtha informuje o konání krajinského sjezdu jihočeských studentských spolků v Třeboni a negativně hodnotí referát přednesený ing. Mrkvánem o „zanedbaném českém jihu.“

V Třeboni, dne 20. srpna 1924.

Vzácný příteli,

přijměte můj srdečný dík za Vaší milou vzpomínku z Lovosic. Doufám, že v sobotu k Vám přijdu do úřadu, a tu rád zvím, co jste tam našel.

Neméně srdečně Vám děkuji za povolení toho krbu z paláce na Mehlmarktu,⁵⁹⁴ nyní v Liběj[ov]icích. S těmi zelenými aršíky přijdu osobně.

V neděli byl tu krajinský sjezd jihočeských studentských spolků. Byl na zahajovací schůzi také pan prof. Šusta. Také jsem se zúčastnil, mimo jiné i v zastoupení jasného pána, jenž byl pozván. Referát o národohospodářské stránce jihočeského problému přednesl místo odcestovavšího ing. dra. Stockého⁵⁹⁵ odb[orný] rada ze zemědělství ing. Mrkván.⁵⁹⁶ Jeho referát byl slabý, nedosti připravený a účastně se potom debaty podotkl jsem, že slov „zanedbaný český jih“ nutno užívatí cum grano salis,⁵⁹⁷ že tu inženýr, dříve než přikročí k novotám, má se informovatí u historika, a pak že by seznal u leckterého zařízení, že je to pro český jih následkem přirozených

---

svolití, aby plochy, které jsou věnovány parkům, přírodním parkům, které slouží jinak k okrase krajiny, nebo jejichž účelem jest zachovati ukázkou původního rázu krajinného, nebo zajistiti a ochrániti historické památky a jejich okolí s nimi úzce souvisí, vlastníku byly ponechány vedle výměry půdy, která podle paragrafu 11 zákona ze dne 16. dubna 1919, č. 215 Sb. z. a n., může býti propuštěna dosavadnímu vlastníku ze záboru, jestliže vlastník podrobí se podmínkám stanoveným pozemkovým úřadem v dohodě se zúčastněnými ministerstvy, pokud se týká přístupnosti oněch míst obecnstvu, pracovníkům vědeckým a uměleckým, nebo používání jejich k účelům lidumilným.“

⁵⁹⁴ Schwarzenberský palác na Mehlmarktu (nynější Neuer Markt) ve Vídni.

⁵⁹⁵ Jan Stocký (1897-1959), docent vodního stavitelství, kulturní pracovník a národohospodář. Spolu s poslancem Rudolfem Beranem založil Národohospodářský sbor jihočeský (1925). Jiří DVOŘÁK, *Národohospodářské sbory meziválečné ČSR jako nepolitické organizace s nepřímým vlivem agrární strany*, in: Agrární strana a její zájmové družstevní a peněžní organizace. Studie Slovákého muzea 15, Uherské Hradiště 2010, s. 173-186 (http://www.e-kis.cz/download/Vyroci_2009.rtf; staženo 23. 7. 2012).

⁵⁹⁶ Ing. Tomáše Mrkván, (1885 - ?), odborný rada ministerstva zemědělství, rodák z Jankova u Českých Budějovic. *Album reprezentantů*, s. 1058.

⁵⁹⁷ Rozumí se: ne doslova.

podmínek již maximum, kterého nelze zvýšiti; že minulost tu pracovala ruku v ruce se stáletou zkušeností, a jestli doba nová přinese nám nové formy hospodářské, neznamená to ještě, že bychom nutnost toho nového musili odůvodňovati snížením ceny toho, co udělala minulost. Pan ing. Mrkvan mi odpověděl na moje vývody týkající se technické stránky agrárnickým šlágregem: „Šlechta byla pro nás cizí, proto ji deptají koleza pozemkové reformy.“ Frenetický potlesk, k němuž jsem nemohl podotknouti než: „Pánové, nevíte, čemu tleskáte“ (t. j. dáváte průchod citu místo rozumné úvaze). Na moji faktickou poznámku, že odpovídal na něco docela jiného, než jsem vytknul, mi pan ing. Mrkvan už zůstal odpověď dlužen. Seznal jsem nanovo, že ministerstvo zemědělství (a S[tátní] p[ozemkový] ú[řad]) jsou agrární sekretariáty ... republiko, ty můžeš to zaplatit životem, jenž když agráři budou týti ...

Tak to jsou tak věcičky, jimiž se zde bavíme. Nic veselého. Ten studentský sjezd, rudo-zelená koalice.

Tož na shledanou! Pěkné pozdravy od nás všech!

Markus.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

130

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1926, 13. dubna, 15 h, b. m. [Třeboň] – Markus Wirtha žertovným způsobem upomíná o zaslání příspěvku o Hluboké. Dále ho informuje o onemocnění svého tchána Františka Mareše i o chystané návštěvě prof. Novotného a Friedricha v Třeboni.

13. dubna 1926, 15 h.

Vzácný příteli,

nezlobte se na mne, prosím-li Vás o tu Hlubokou – telefonovali mi, že už mají pro mne tam postavenou šibenici. Jestli mne brzy svým vzácným příspěvkem nevysvobodíte, budu viset ...

Tchán se vážně roznemohl chřipkou, bojíme se komplikací. Zítra (ve středu) přijede prof. Novotný a Friedrich s diplomem.⁵⁹⁸

Srdečně Vás i všechny pány zdravím, a prosím, abyste za to hartusení se nehněval na svého upřímného

Markusa.

---

⁵⁹⁸ Tj. čestný doktorát pro Františka Mareše.

Dopis, rukopis.

Hlavičkový papír: Schwarzenberský archiv v Třeboni.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

131

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

Třeboň, 4. května 1926 – Markus se ujišťuje, že se na něj Wirth nehněvá, když jejich společný článek nevyšel tiskem. Přiznává svou částečnou vinu a doufá ve Wirthovu přízeň.

Třeboň, 4. května 1926.

Vzácný a mnohovážený příteli,

myslím, že nás pan centr[ální] ředitel Müller⁵⁹⁹ obdařil souhlasnými přípisy. Doufám, že se nehněváte, jako ani já se nemrzím, že okraš[ovací] spolek, což je konečně přirozeno, už nechtěl čekat. Beru z velké části vinu také na sebe. Kdybych Vám to byl dodal v únoru, byl byste to v březnu udělal. Ale když se nehněváte, tož taky nejásejte, udělat to musíte, za to Vám ručím svou protivnou štěnicovatostí, buď pro příští vydání „Průvodce“ nebo pro jinou příležitost, kterou chystám.

Tož doufám, a prosím za to, nezlobte se a zůstaňte mně i modrobílým šraňkům⁶⁰⁰ jako dosud i nadále příznivě nakloněn, s čímž zůstávám, všeho nejlepšího Vám na Pánu Bohu přeje věrně rád

Váš

upřímný ctitel

Markus.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

132

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

[19]26, 8. srpna, Třeboň – Markus Wirthovi líčí problémy související s psychickým onemocněním jeho manželky Hermíny.

---

⁵⁹⁹ Karel Müller (?).

⁶⁰⁰ Markus má na mysli obecně Schwarzenbergy, kteří mají v hlavním štítě svého erbu první pole sedmkrát stříbrno-modře polceno (původní erb pánů ze Seinsheimu). Modrá a bílá jsou proto tradiční schwarzenberské barvy.

Drahý příteli,

přijměte moje srdečné díky za Vaše a Vašich drahých vzpomínky z výletů. Těšila mne tuze Vaše vzácná pozornost, a prosím jen, abyste prominul, že teprve teď Vám děkuji. Prodělal jsem v uplynulých týdnech těžké chvíle. Ženin stav se den ode dne zhoršoval, takže jsme ji musili dvacátého minulého měsíce odvézti do Bohnic. Mám ji tam zatím nikoli v ústavu, nýbrž v přičleněném sanatoriu. Podle posledních zpráv se její stav velmi zlepšil, píše domů dopisy, z nichž by člověk nikdy nesoudil na nějakou duševní poruchu. Nutno zatím vyčkati, jaký bude další průběh, lékař ošetřující mi řekl, abych byl připraven na delší pobyt ženin u nich ... Jak neradi jsme ženu dávali z domova, tak přece jen všichni jsme si oddychli, neboť je to veliká zkouška hlídati pacienta, jenž má nejpodivnější a ohrožené nápady, k nimž se strojí s nejnevinnější tváří, aby ošálil svoje okolí. Sestřenice z matčiny strany⁶⁰¹ vede mi nyní domácnost. Práce mám dost, čistím si stůl, ale stále přibývá prací nových, a tak ani není pomyslení, abych šel také na nějakou dovolenou, a sotva se s Vámi na tom českém jihu letos sejdu.

Ale promiňte, píšu pořád jen o svých bolestech, však předpokládám, že Vy i Vaše ct[ěná] rodina jste zdraví a pěkně se zotavujete, přesto, že byste měli míti lepší počasí, kterého bych Vám z té duše přál. Tak rád bych Vás byl na půl dne uvítal na Hlubokou, ale nebude z toho nic. Zato bych Vás však také rád uvítal zde v Třeboni, abyste viděl, jak jsem to teď zařídil. Což, neuděláte si všichni sem výlet? Potěšil byste mne tuze! Jak dlouho pobudete v Protivíně? Prosím snažně o zprávu, abych Vám věděl kam psáti.

Tož užijte hodně ještě svého odpočinku, beztak jen krátce vyměřeného, uctivě ruku líbám milostivé paní, pěknou pacinku posílám Božence a Zdeňčkovi, a jsem se srdečnými pozdravy

Váš zcela a věrně Vám oddaný

Markus.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

133

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1929, 6. října, Třeboň – Markus Wirthovi děkuje za nabídku prohlídky českých korunovačních klenotů a dotazuje se, zda by mohl vzít s sebou JUDr. Adolfa Schwarzenberga nebo advokáta JUDr. Barbořika.

---

⁶⁰¹ Osobu se mi nepodařilo blíže určit.

V Třeboni, dne 6. října 1929.

Vzácný příteli,

byl jste tolik laskav, že jste mi nabídl možnost shlédnouti korunovační klenoty u příležitosti vědeckého jejich výzkumu,⁶⁰² jestliže Vám napíši, kdy v nastávajícím týdnu do Prahy přijedu. Používaje této vzácné Vaší ochoty dovoluji si oznámiti, že přijedu do Prahy ve středu odpoledne, kdy mám hned asi do šesti hodin trvající schůzi výboru Rodopisné společnosti. V ten den to tedy asi nebude možné, ale jsem volný kdykoliv ve čtvrtek dopoledne, a prosím Vás tedy o dobrotivou zprávu, směl-li bych Vás, a kdy a kde, ve čtvrtek desátého tohoto měsíce dopoledne vyhledati.

Při té příležitosti prosím, nebylo-li by Vám nevítáno, zda bych směl vzíti s sebou buď dra. Adolfa S[chwarzenberga] nebo dra. Barbořika, neboť vím, že by Vám byli vděční, protože se při všeobecných prohlídkách ke klenotům nedostali. Nezmínil jsem se jim ani slovem, že by snad bylo možno Vaším vzácným prostřednictvím klenoty spatřiti, a proto prosím, byste mi jen zcela otevřeně řekl, kdyby uvedení těchto pánů mělo Vám způsobiti jakékoliv rozpaky nebo nesnáze, což vždy je možné, protože mnoho bude těch, kdož Vás o podobnou úsluhu poprosí a budete jim museti odříci.

Vyprošuji si tedy laskavou Vaši odpověď a vzdávaje předem srdečné díky jsem s upřímnými pozdravy

Váš zcela oddaný

Markus.

Dopis, strojopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

134

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1930, 18. prosince, Třeboň – Markus Wirthovi zasílá vánoční a novoroční přání a současně vyjadřuje naději, že se příští rok oba sejdou na Hluboké a dokončí Soupis památek. Dále mu sděluje, že už do Prahy nebude cestovat tak často jako dříve, a bude se tak věnovat pouze práci v archivu. Rovněž zmiňuje blížíci se Marešovy osmdesátiny a jeho trable s manželkou.

---

⁶⁰² U příležitosti Svatováclavského milénia a dostavby Svatovítské katedrály byly české korunovační klenoty ve dnech od 22. září do 6. října 1929 veřejně vystaveny v její hlavní lodi. Od 7. do 10. října 1929 klenoty zkoumali znalci www.korunovacni-klenoty.cz/cs/jine/osudy-ceskych-korunovacnich-klenotu.html; staženo 28. 12. 2012).

V Třeboni, dne 18. prosince 1930.

Vzácný příteli,

přeju Vám i Vaší velevážené rodině radostné svátky vánoční a všechno nejlepší do nového roku, a přijměte v příloze ten lísteček co vzpomínku a pozdrav z hlubockých rybníků!

Vzpomínají na Vás tamní rybníky, ale hlavně zámek a město a Ohrada, a přeju z té duše, aby příští rok přinesl Vám úlevu z přemíry agendy úřední a my mohli se tam na Hluboké sejít a Soupis dokončit. Vím tuze dobře, jak byste rád a nelze se Vám odpoutati, a když přece jen o tom se zmiňuji, pak jen proto, abyste naň pamatoval, kdyby se Vám přece jen nějaká chvílka volná vyskytla.

Chtěli jsme se ženou tento měsíc do Prahy. Byli bychom si dovolili u Vás se ohlásiti, ale sešlo z toho zamýšleného zájezdu, snad po Novém roce. Cesty moje do Prahy nyní už budou řídké, v pozemkové reformě jsem přišel o zaměstnání, tak snad nyní budu více zase patřiti archivu. Jinak zde nic nového, než že nutno krajně šetřiti, a to mi přichází tuze nevhod, neboť leccos bych byl ještě chtěl do archivu, ale nejde to, díky pozemkové „reformě“ – což naplat. I tak proti dřívějšku jsem měl to štěstí, že jsem dosáhl slušných investic, a byl bych tomu tuze rád, kdybyste se chtěl sem jednou na to podívati. Myslím, že byste to tu nepoznal. Že starý pán (Mareš) slaví dvacátého osmého tohoto měsíce osmdesáté výročí narozenin, snad již víte. Je zdráv a vedlo by se mu dobře, kdyby nezakoušel tolik od své ženy.⁶⁰³ Tak má, chudák, smutné stáří.

Ještě něco, proč se těším, že méně budu dojížděti do Prahy. Fascikl Vašich dopisů od roku 1922 z posledních osmi let je prahubeňoučkový, a teď snad přece občas zas naroste. Vynasnažím se, abych Vám času ubíral co nejméně, ale někdy psát a zlobit budu přec!

Tož ještě jednou přeju vše nejlepší na svátky i do nového roku, vyřizují poručení od ženy, vyprošují si ruky políbení milostivé paní a zůstávám s přátelskými pozdravy a projevem opravdové úcty a oddanosti

zcela Váš

Ant. Markus.

Dopis, strojopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

---

⁶⁰³ Miloslava Marešová rozená Coufalová (1862-1931).

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1931, 14. dubna, Třeboň – Markus na Wirtha naléhá, aby mu zaslal slíbený stavební popis budov zámků Hluboká a Ohrada pro chystanou propagační brožuru.

V Třeboni, dne 14. dubna 1931.

Slovutný pane sekční šéfe a vzácný příteli,

nezazlete mi, že jsem si dovilil netoliko poprositi Vás o několik řádek vnějšího popisu zámku Hluboké s Ohradou, a nyní přicházím ještě s dotazem, zda snad jste v návalu prací přece jen na laskavou přípověď svoji nezapomněl. Je-li Vám to tedy jen trochu možné, prosím, nenechte mne na holičkách. Já vím, napsal-li bych to sám, že by to byla důkladná botička. Běží mi skutečně jen o charakteristiku stavby, několik slov pro návštěvníka, aby věděl, před čím stojí.

Mám ostatní text již hotový a rád bych to již poslal „nahoru“ ke schválení, aby se mohlo s tiskem započítí.⁶⁰⁴ Toť snažně Vás prosím, můžete-li jen trochu, napište mi to a nehněvejte se, že su taková ... štěnička!

Předem Vám srdečně děkuji, vyprošuji si ruky políbení milostivé paní a jsem s mnoha pozdravy

Váš upřímně a vděčně oddaný

Markus.

SOS!

Dopis, strojopis.

Hlavičkový papír: Schwarzenberský archiv v Třeboni.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1931, 4. května, Třeboň – Markus Wirthovi děkuje za zasláný stavební popis zámků Hluboká a Ohrada a omlouvá se za svou dotěrnost.

⁶⁰⁴ Mohlo by se jednat o publikaci Antonín MARKUS – František JANOVSKÝ, *Zámek Hluboká nad Vltavou a zámek Ohrada s lesním a lovcím muzeem. Stručný přehled dějinný a průvodce*, České Budějovice 1934 (1936).

V Třeboni, 4. května 1931.

Vzácný příteli!

Zaplesalo srdce mé, majíc poklad i Váš popis architektury Hluboké a Ohrady! Děkuji Vám srdečně a prosím jen, nehněvejte se na mne, že jsem byl tolik dotěrný. Proto hned potvrzuji příjem Vašich tak toužebně očekávaných řádků a ještě jednou moc a mockrát děkuju!

Líbám ruku milostivé paní a jsem s upřímnou úctou a oddaností
zcela Váš

Markus
(cimex seu acanthia trebonensis)⁶⁰⁵

Kartička, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

137

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1931, 23. září, Třeboň – Markus Wirthovi děkuje za jeho i za připojený Helfertův dopis stran katalogizace sbírky hudebnin na zámku v Českém Krumlově. Stěžuje si na přemíru úřední práce a nedostatek úředníků v archivu, což mu znemožňuje vědecky pracovat.

V Třeboni, dne 23. září 1931.

Slovutný pane sekční šéfe a vzácný příteli,

potvrzuju Vám příjem milého Vašeho dopisu ze dne devatenáctého tohoto měsíce (dostal jsem jej teprve včera) a připojeného psaní prof. dr. Helferta⁶⁰⁶ z Brna o katalogizaci sbírky hudebnin na Českém Krumlově. Hned Vám odpovídám. Nemohu se zde odpoutati, než teprve v pátek večer. Přijedu tedy do Prahy dvacátého pátého tohoto měsíce na noc a v sobotu přibyl bych do ministerstva k Vám mezi desátou a jedenáctou dopoledne. Doufám, že Vás zastihnu, a že si pak o této věci, o zákonu památkovém a snad i jiných věcech, pohovoříme. Pana prof. Helferta velmi dobře znám osobně, a sám bych byl velmi pro to, aby tu něco se stalo. Potíž bude jedině v tom, že jest nás archivních úředníků schwarzenberských na ty obrovské fondy a naše úkoly správní příliš málo. Kdo tu chce dělati poctivě svoje služební práce, stěží se dostane k práci vědecké. Naši předchůdci, kteří dělali v ě d u, zanedbali ú ř a d, a to se cítí ještě

⁶⁰⁵ Rozumí se: štěnice nebo štěnice třeboňská.

⁶⁰⁶ Vladimír Helfert (1886-1945), vůdčí osobnost hudební vědy. Profesor hudební vědy na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně a zakladatel Hudebního archivu Moravského zemského muzea. František KUTNAR – Jaroslav MAREK, *Přehledné dějiny*, s. 907; www.encyklopedie.brna.cz; staženo 30. 12. 2012.

dnes. A na rozmnožení sil v dnešní mizérii, kdy dříví nelze prodati a výtěžky průmyslových podniků rapidně klesají, sotva bude lze pomýšleti. Než o všem si promluvíme. Zatím tedy se těším na shledanou, vyprošuji si ruky políbení milostivé paní a zůstávám s mnoha pozdravy

Váš věrný

Markus.

Helfertův dopis přivezu!

Dopis, strojopis.

V levém horním rohu strojopis: „Dr. Antonín Markus, Třeboň.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

138

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1931, 21. října, Třeboň – Markus Wirthovi děkuje za poskytnutou zprávu o depozitech u Společnosti vlasteneckých přátel umění. Dále se omlouvá, že mu kvůli svému zaneprázdnění dosud nezaslal poznámky k návrhu zákona o ochraně památek.

V Třeboni, dne 21. října 1931.

Slovutný pane sekční šéfe a vzácný příteli,

přijměte můj upřímný dík za Váš laskavý dopis ze dne čtrnáctého tohoto měsíce. Přeji opravdu, aby akce o katalogizaci krumlovských hudebnin se potkala s želaným Vámi úspěchem. Váš dopis šel asi rovnou do [Českého] Krumlova k vyjádření a podání návrhu.

Rovněž děkuji za zprávu o depozitech u Společnosti vlasteneckých přátel.⁶⁰⁷ Já o více depozitech, než račte uváděti, také nevím. Zátoňský oltář mám ještě v dobré paměti, neboť jsme to dělali roku 1923 spolu. Kdyby snad v ústř[edním] archivu ještě něco měli v patrnosti, neopomenu toho s Vámi sdělit.

Promiňte, prosím, že jsem ještě neposlal moje poznámky k návrhu zákona na ochranu památek. Jsem tak zapřažen, že jsem se k tomu nedostal, uvéstí to v patřičnou formu přípisu, ale udělám to ještě tento týden.

Ještě jednou Vám děkuji a zůstávám s projevem opravdové úcty a oddanosti zcela Váš

Markus.

Pan sekční šéf dr. Zdeněk Wirth, Praha.

---

⁶⁰⁷ Společnost vlasteneckých přátel umění byla založena v Praze roku 1796 a fungovala až do roku 1950. Po roce 1918 se stala základem Národní galerie v Praze.

Dopis, strojopis.

Hlavičkový papír: Knížete ze Schwarzenbergu archiv v Třeboni.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

139

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1931, 23. prosince, Praha – Wirth přeje Markusovi i jeho rodině šťastné Vánoce a Nový rok a děkuje mu za „vánoční nadílku.“

V Praze 23. 12. 1931.

Milý příteli, Mikuláši a Ježíšku,

děkuji Vám pěkně za dopis a za přílohu k němu! Jste velmi laskav k nám, teď již tolikátý rok, že mi působíte opravdu rozpaky, jak se Vám odvděčit. Zatím Vám jen tisknu ruku, přeji Vám i celé rodince šťastných svátků a Nového roku a vyřizují od ženy pozdrav a poručení.

Váš věrně oddaný

Wirth

Dopis, rukopis.

Hlavičkový papír: Ministerstvo školství a národní osvěty.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

140

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1932, 18. června, b. m. – Markus Wirthovi kondoluje k úmrtí jeho syna Zdeňka.

Slovutný pane sekční šéfe!

Nyní teprve zvidám o velké Vaší bolesti. Nemohu tomu uvěřiti, že Váš nadaný, jediný Zdenka Vás opustil! Tak jsem sklíčen a dojat touto smutnou novinou, že nenacházím slov, jimiž plně bych vyjádřil, jak s Vámi cítím. Přijměte spolu s milostivou paní ujištění opravdové účasti ode mne i od mojí ženy.

Váš věrný

Markus.

18/6. 32.

Kartička, koncept, rukopis.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1932, 26. července, Holoubkov – Wirth Markusovi děkuje za projevenou účast nad úmrtím svého syna Zdeňka.

V Holoubkově 26. 7. 1932.

Milý příteli,

Nedivte se, že teprve nyní se ozývám, abych Vám poděkoval za účast projevenou nad skolem našeho Zdeňky. Z těch šesti set dopisů odbyli jsme v Praze jen ty, které bylo možno kvitovati tištěným poděkováním, a teprve zde, v klidu lesů a luk, můžeme postupně poděkovati blízkým přátelům a známým. Tolik na vysvětlenou našeho prodlení. Víte, jak Vás mám rád a uvěříte tedy, že mi byla Vaše útěcha velmi milá. Bohužel, ta rána dlouho nepřebolí, až dlouhým časem a pod tlakem vytrvalé práce. A té se oddávám, abych zapomněl. Žena je zdrcena, je to rána ke kořenům jejího života. Máme již jenom Bojdu,⁶⁰⁸ děvče jako květ, nastávající terciánku, a té se teď věnujeme zcela. Poručte nás mil[ostivé] paní a přijměte srdečný pozdrav

Vašeho věrného Wirtha.

Kartička, rukopis.

Fotografie Zdeňky Wirtha ml.⁶⁰⁹ doplněná veršem: „Ita in singulis virtutibus eminebat, quasi ceteras non haberet. Gravitate morum hilaritate frontis temperabat.“⁶¹⁰ Sv. Jeroným o Nepotianovi.“

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1932, 4. prosince, Třeboň – Markus Wirtha informuje o jednání s JUDr. Adolfem Schwarzenbergem ohledně financování a vydání hlubockého svazku Soupisu památek. Ohlašuje mu svou cestu do Prahy a žádá o přijetí.

⁶⁰⁸ Dcera Božena Wirthová.

⁶⁰⁹ Pod fotografií popisek: „Poslední fotografie Zdeňky Wirtha ml. pořízená na lycejním dvoře v Nimes 19. května 1932.“

⁶¹⁰ V překladu: Tak vynikal v jednotlivých mužných ctnostech, jako by neměl další. Důstojnost mravů zmírňoval veselostí tváře.

Třeboň, dne 4. prosince 1932.

Slovutný pane sekční šéfe a vzácný příteli,

byl jsem včera na Hluboké u pana dědičného prince,⁶¹¹ jemuž jsem přednesl námět na vydání svazku hlubockého Soupisu. Myslím, že by s cifrou dvacet pět tisíc souhlasil. Potřebuji však detaily na podání zprávy, jež by byla podkladem rezoluce. Protože bych rád měl věci tyto pod střechou, než jasný pán odjede (asi patnáctého tohoto měsíce), přijedu v úterý do Prahy a prosím, abyste mi na deset minut nějaké okénko rezervoval. Budu v Praze již v pondělí večer (bydlím Šl[echtický] domov⁶¹²) a odjíždím v úterý v patnáct hodin odp[oledne]. Měl-li byste nějaký vzkaz pro mne již předem, ev[entuelně] v kterou hodinu byste byl volný, račte jej zatelefonovati na Šl[echtický] domov (tel. 341-54).

Tak snad ten Soupis Hluboké po dvaceti letech přece jednou vyjde!

Doufám, že zastihnu i kol[egu] Morávka a konz[ervátora] Maximoviče!⁶¹³

Vyřid'te, prosím, mé ruky políbení milostivé paní, přijměte též poručení od mé ženy a já zůstávám s uct[ivými] pozdravy

Váš věrný

Markus.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

143

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1933, 4. března, Třeboň – Markus Wirthovi ohlašuje svou cestu do Prahy a žádá ho o přijetí. V příloze mu zasílá žádost o subvenci na udržování schwarzenberských archivů určenou ministerstvu školství a národní osvěty.

V Třeboni, dne 4. března 1933.

Slovutný pane sekční šéfe a vzácný příteli,

dovoluji si v příloze zaslati na ministerstvo řízené podání, v němž prosím jménem archivu za zásadní rozhodnutí, zda byste nám na udržování archivů dali subvenci, resp. že vzhledem k významu atd., uznávající důležitost atd. ... byste byli ochotni, kdyby ... byly peníze.

---

⁶¹¹ JUDr. Adolf Schwarzenberg (1890-1950).

⁶¹² Nepodařilo se mi určit, o jaké zařízení se jednalo.

⁶¹³ Rudolf Maximovič (1886-1963), učitel, přírodovědec. Od roku 1919 expert na ochranu přírody v tehdejší MŠANO, od roku 1922 první profesionální pracovník (generální konzervátor) státní ochrany přírody v Československu. Kristina UHLÍKOVÁ, *Národní kulturní komise*, s. 222.

Pamatujete se, že jsme o tom již mluvili v lednu, a budu tak smělý, že se k Vám v té věci dostavím ve středu dne osmého tohoto měsíce. Prosím, abyste mi laskavě popřál pětiminutové slyšení.

V naději, že Vás jistě zastihnu, vyprošuji si ruky políbení milostivé paní a zůstávám s uctivými pozdravy

Vám věrně oddaný

Markus.

Dopis, strojopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

144

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1933, 26. května, Třeboň – Markus si Wirthovi stěžuje na obsah přípisu schwarzenberského ústředního ředitelství v záležitosti vydání hlubockého Soupisu památek a adresovaného Akademii, jehož kopii obdržel. Dále Wirthovi ohlašuje svou cestu do Prahy a žádá o přijetí. Rovněž ho informuje o špatném zdravotním stavu a nedostatečném finančním zaopatření Zdenko Mareše, a naléhá na něj, aby mu byla poskytnuta pomoc ze strany ministerstva školství a národní osvěty.

V Třeboni, dne 26. května 1933.

Slovutný pane sekční šéfe a vzácný příteli,

mám za to, že Akademie Vás již uvědomila o přípisu ústředního ředitelství ve věci Soupisu Hluboké. Obdržel jsem na vědomí průpis – je zajisté hodně obchodnický střízlivý a nejeví stopy po opravdovém zájmu, který skutečně o věc projevil pan dědičný princ.⁶¹⁴ Dříve, než na tento dopis odpovíte, rád bych s Vámi celou záležitost projednal, též stran pracovního programu na letošní léto. Budu ve čtvrtek dne 1. června v Praze a chtěl bych dopoledne k Vám přijít. Prosím, sdělte mi do úterka, budete-li v ten den a dobu volný, abych Vás mohl v úřadě vyhledat. Přijdu v hodinu, kterou si stanovíte. Kdyby Vám čtvrtek se nehodil, přišel bych ve středu dopoledne, jen bych musil být včas zpraven, abych do Prahy jel již třicátého prvního tohoto měsíce ranním vlakem. Též bych prosil, možno-li, abyste mi připravil Kuchynkův elaborát o obrazech. Vzal bych si jej s sebou k prohlédnutí a ev[entuelnímu] doplnění.

Byl jsem nedávno ve Vídni, odkudž jsem si Vám dovolil také poslati vzpomínku. Mareše mi bylo líto, je churav, přitom pilně pracuje, až jsem se tomu podivil. A má těžké starosti materiální – nejen, že mu penze zkrácena o osm tisíc korun ročně, nedostal dosud odměnu za vykonané práce (únor až duben 1933). Jiné rezorty honorují takovéto své spolupracovníky a tempo⁶¹⁵ a vůbec se ministerstva financí

⁶¹⁴ JUDr. Adolf Schwarzenberg (1890-1950).

⁶¹⁵ Rozumí se: včas.

neptají. Nedalo by se něco proň udělati? Znáte sám nejlépe jeho výkony a k četným svým dosavadním přičlenil byste nový dobrý skutek!

Těším se tedy na shledanou, vyprošuji si uctivé ruky políbení milostivé paní a zůstávám s přátelskými pozdravy

Váš upřímně oddaný

Markus.

Dopis, strojopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

145

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1933, 3. června, Třeboň – Markus děkuje Wirthovi a jeho paní za pohostinství, které mu poskytli při návštěvě jejich domácnosti. Děkuje mu rovněž za publikaci věnovanou zemřelému synovi Zdeňkovi, jehož duševní vyzrálost a neobyčejné nadání v dopise vyzdvihuje. Wirthovi zasílá knihu o historii svého rodu.

V Třeboni, dne 3. června 1933.

Slovutný pane sekční šéfe a vzácný příteli,

vzpomínám krásných chvil, jež mi bylo popřáno strávit ve Vaší útulné domácnosti, a děkuji Vám i milostivé paní za tak milé, přátelské pohostinství! Čtouce pak krásné publikace o Vašem nezapomenutelném Zdendovi,⁶¹⁶ znovu se ženou jsme hluboce dojati a podivujeme se hloubce i šíři jeho duševního rozpětí. Dáváme jej našim hochům za vzor, nikoli co do jedinečného nadání, jehož sebevětší snahou nelze nabýti, ale co do jeho vyspělosti chování, citovosti k domovu a vlasti, do jeho celkové vyrovnanosti duševní v tak mladém již věku. Zvídati o Zdendovi Vašem a čísti o něm, to znamená nevyházeti z úžasu. Nadaných lidí jistě slušně mnoho, tak nadaných však mezi nejnadanějšími jest jistě velmi málo. Vynikal přespříliš nad průměr, a pro ty není tato země ... Ještě jednou srdečný dík za ty krásné publikace, jež pročitáme znovu a znovu a vzpomínáme Vás obzvláště v tyto dny prvního výročí ...

Posílám Vám přiloženě knížečku, již jsem Vám předevčírem připověděl.⁶¹⁷ Tisk započal [roku] 1931, loni byla dotištěna. Nezazlete mi, že Vám ji posílám teprve nyní. Není určena veřejnosti, mimo členy rodiny jen těm, kdož svoje přátelství a zájem tak mile dovedou osvědčovati jako právě Vy. Proto sám dnes nechápu, jak jsem Vám mohl té knížečky neposlati hned před rokem. Však nemýlím-li se, neposlal jsem ji tehdy, protože právě bylo po smrti Zdendově ...

---

⁶¹⁶ Spolek bývalých žáků československých oddělení na lyceích ve Francii, *IN MEMORIAM Zdeňka Wirtha*, Praha 1933.

⁶¹⁷ Antonín MARKUS, *Die Geschichte der Familie Markus*, b. m. 1931.

Tož přijměte ji se svojí milou shovívavostí a zůstaňte mi také nadále přízniv a nakloněn. Hned po svátcích se dám do prací soupisových, abyste včas si mohl materiál před zájezdem na Hlubokou projít. Na shledanou pak na Hluboké a s Vámi se všemi u nás v Třeboni!

Od ženy vyřizují pěkné poručení a pozdravy, vyprošují si ruky políbení milostivé paní a s mnohými srdečnými pozdravy od domu k domu zůstávám

Váš věrný

Markus.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

146

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1933, 7. června, Praha – Wirth děkuje Markusovi za darovanou knihu o dějinách jeho rodu.

V Praze dne 7. června 1933.

Milý příteli,

děkuji Vám za Váš dopis i za pěknou knihu. Rádi si ji prohlížíme a dověděli jsme se z ní leccos o Vás i o Vašem rodu, co nás velmi zajímá. Divím se, jak jste mohl tak obsáhlý materiál sehnati a myslím, že Vaši příbuzní k Vám pojali hodně respektu po tomto výsledku. Inu, archiv je archiv!

Těším se náramně na Váš elaborát hlubocký, zejména na nově snad nalezené doplňky u obrazů. Hledím, abych byl do vhodného času zcela hotov se svými rukopisy.

Vyprošuje si uctivé ruky políbení milostivé paní a pozdravy Vám všem jsem Váš zcela Vám oddaný

Zd. Wirth

Dopis, strojopis.

Hlavičkový dopisní papír: Ministerstvo školství a národní osvěty.

Pod textem datumovka: 8. VI. 1933.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1933, 13. července, Praha – Markus Wirthovi tlumočí žádost ředitele schwarzenberské Administrace nemovitého majetku Františka Kavana, ohledně udělení francouzského stipendia jeho synovci, akademickému sochaři Janu Kavanovi. Rovněž se přimlouvá za vyřešení finančního zaopatření Zdenko Mareše.

V Třeboni, dne 13. července 1933.

Slovutný pane sekční šéfe a vzácný příteli,

nezazlete mi, prosím, že těsně před nastoupením dovolené ještě Vás přicházím obtěžovati prosbami. Přišel ke mně včera odpoledne náš pražský ředitel pan Kavan.⁶¹⁸ Jeho synovec Jenda K a v a n, akademický sochař, jenž se právě nyní velmi čestně umístil mezi nejlepší konkurencí v soutěži na symbolické poprsí republiky, obdržev čtvrté (pro neudělení první vlastně třetí.) ceny per 3000 Kč, zažádal o francouzské stipendium, složil příslušnou zkoušku z jazyka francouzského a jest doporučen ještě s jedním petentem⁶¹⁹ od profesorského sboru Akademie výtv[arného] umění. I požádal mne pan ředitel, abych Vám tuto záležitost přednesl s prosbou, byste, možno-li, při zadávání francouzského stipendia k žádosti jeho synovce laskavě přihlédl a vlivem svým mu takto další vzdělání ve Francii umožnil. Mám za to, že přímluva tato neděje se za člověka nehodného, nýbrž pilného a nadějného umělce – výše uvedené ceny dosáhl beze vší protekce. Než o tom všem sám rače býti nejlépe informován a jsem jist, je-li to možné, že Kavanovi pomocné ruky neodepřete. Již napřed srdečně děkuji.

A ještě něco mám na srdci. Marešovi ve Vídni je zle, chybí mu tuze ty čtyři tisíce korun za počáteční měsíce tohoto roku, jichž dosud nemá. Než zavřete stolek, připomeňte laskavě kol[egov] Morávkovi, aby věc ještě trochu popíchnul, snad by se to dalo řešiti zálohově ... Stát – zaměstnavatel, macecha zlá!

Nuže, už mi odpusťte, že Vás tolik obtěžuji. Napište mi jen ještě, kdy určitě přijedete na Hlubokou (obstaral bych Vám povoz), a já zatím se těším upřímně na shledanou, zůstávaje

Váš věrně oddaný

Markus.

Dopis, strojopis.

Levý horní roh dopisu opatřen otiskem razítka: Vrchní archivář Ph. Dr. Ant. Markus, Třeboň.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

⁶¹⁸ František Kavan (?), ředitel schwarzenberské Administrace nemovitého majetku, obstaravatelské a tarifní kanceláře sídlící v Praze II. Antonín MARKUS, *Schwarzenberská ročenka 1935*, Třeboň 1935, s. 160.

⁶¹⁹ Rozumí se: žadatel, uchazeč.

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1933, 24. července, Třeboň – Markus Wirthovi zasílá povolení k přístupu do schwarzenberských knížecích sbírek i archivů a těší se na setkání s ním na Hluboké. Rovněž si stěžuje na své pracovní vytížení.

V Třeboni, dne 24. července 1933.

Slovutný pane sekční šéfe a vzácný příteli,

v příloze Vám posílám „ouředlní“ vyrozumění o povolení přístupu do sbírek a všech knížecích archivů atd., jež bych Vám místo listonoše nejraději odevzdal sám, ale zemřel tu vrchní sládek,⁶²⁰ jehož pohřbu v úterý se musím zúčastnit, a tak se nemohu vzdáliti. Ovšem i jiné věci mne zdržují. Nevěřil byste, jak jsem administrativně stále ukován. Čekám s toužebností, až se vrátí pan princ,⁶²¹ aby se něco stalo, neboť nadlouho není možno sloužiti desaterým úkolům, takže nakonec se neudělá nic pořádně. Než o tom si promluvíme. Doufám totiž, že buď ve středu nebo ve čtvrtek určitě na Hlubokou přijedu, pak se uvidí, budete-li mne tam potřebovati déle, či spravím-li to prací v archivu.

Zatím Vás tedy pěkně vítám na Hlubokou, doufám, že stran povozu nebo auta bylo vše zařízeno, takže jste se dobře z dráhy domů dostali (kde zůstáváte – na obci?), přeju Vám hodně zdaru do díla a hlavně, nestonat! Milostivé paní vyřid'te mé uctivé ruky políbení, a já těše se na shledanou zůstávám s přátelskými pozdravy

zcela Váš

Markus.

Dopis, strojopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1933, 3. srpna, Třeboň – Markus Wirthovi sděluje, že jistý muž z Hluboké nad Vltavou vlastní akvarely interiérů zámeckých komnat a řadu obrazů staré Hluboké, jež by se hodily do Soupisu památek.

⁶²⁰ Osobu se mi nepodařilo identifikovat.

⁶²¹ JUDr. Adolf Schwarzenberg (1890-1950).

V Třeboni, dne 3. srpna 1933.

Slovutný a vzácný příteli,

chtěl jsem zase tento týden za Vámi se podívat a přivést Vám stavební vývoj, ale nemohu se odpoutat! A ježto jsem si také vzpomněl, že důležité by byly obrázky interiérů Hluboké, jaké byly původně, oznamuji Vám, že bývalý zámecký kustos Zenker⁶²² namaloval řadu vnitřků zámeckých komnat, akvarely, jež má na Hluboké pan Strangmüller, bratr býv[alého] restaurátéra „Na obci.“ Bydlí v té uličce naproti Vám, asi jeden nebo dva domy vedle vily Talířovy.⁶²³ Má i řadu obrazů staré Hluboké, panorama s věže kreslené atd. Rád by to byl všecko prodal a paní kněžna⁶²⁴ by to byla též koupila, ale žádal přemrštěnou cenu. Nepochybuji, že Vám vše ukáže a že jistě budete chtít něco z toho, aspoň z těch komnat, do Soupisu. Tak by to pan Pešina pak mohl hned také ofotografovat.

Budu hledět, co nejdříve za Vámi přijeti. Než, jest na čase, abych se zeptal, kdy přijedete všichni sem? Auto dostanete k dispozici, tož přijďte, jen včas kupředu nám to napište nebo zatelefonujte, ale aspoň třicet šest hodin napřed, neboť Třeboň jest hnízdo veliké! Tuto neděli, prosím, nejsme doma, jedeme za Jirkou!⁶²⁵ Ale pak se těšíme velmi na shledanou!

Milostivé paní vyprošuji si uctivé ruky políbení, vyřizují poručení od ženy a s mnohými pozdravy i slečně Božence jsem

Váš věrný

Markus.

Dopis, strojopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

150

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1933, 20. září, Třeboň – Markus Wirthovi sděluje bližší informace o výrobci železné verandy na zámku Hluboká.

---

⁶²² Osobu se mi nepodařilo blíže určit.

⁶²³ Hlubokou si oblíbil významný český právník, odborný spisovatel, zemský a říšský poslanec JUDr. Matouš Talíř (1835-1902), který si tu v roce 1884 vystavěl vilu (dnes čp. 114) a zde také zemřel. Daniel KOVÁŘ – Pavel KOBLASA, *Město*, s. 91

⁶²⁴ Terezie z Trauttmansdorffu (1870-1945).

⁶²⁵ Markusův mladší syn.

V Třeboni, dne 20. září 1933.

Slovutný pane sekční šéfe a vzácný příteli,

na Váš v mé nepřítomnosti došlý dotaz odpovídám, že ani já nemohu zde najít poznámky o stavbě železné verandy před ranním salonem. Pokud však se pamatuji,⁶²⁶ byla konstrukce jak zimní zahrady, tak verandy na straně k [Českým] Budějovicům ulita v slévárně zlatokorunské (Adolfsthal).⁶²⁷ Myslím, že jste si ty moje výpisky vzal s sebou, a i mně se to stává, že někdy v lístečích něco hledám a nenacházím, ač při hledání dotyčný lístek opětovně musil mi přijít do ruky.

Ha! vzkřiknul, a už to měl: 1853 Eisenbestandteile zur Orangerie samt Brücke und Aufstellung: Wiener Schloßer Andreas Kirchmayer – 1867/68 die eiserne Veranda – Peter Steffens, Goldenkron.⁶²⁸

Byl jsem několik dnů na Moravě, také u Paštiků⁶²⁹ v Olšanech, kdež jsme hodně na Vás vzpomínali! Teď jsem se vrátil (žena ještě zajela k dětem) a dávám se do práce. Rád bych, až v říjnu se do Prahy podíváme, už přivezl Vám rukopejsky hlubocké.

Dnes tu mám pana prof. Dobiáše!⁶³⁰

Přijměte uctivé pozdravy od domu k domu, milostivé paní ruku líbám, Vás přátelsky pozdravuje
zcela Váš

Ant. Markus.

Dopis, strojopis.

Hlavičkový dopisní papír: Knížete ze Schwarzenbergu archiv v Třeboni.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

151

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1933, 8. října, Praha – Wirth Markuse nabádá k návštěvě Prahy za účelem dokončení redakce obrazových příloh do hlubockého Soupisu a zároveň mu navrhuje říjnový termín.

---

⁶²⁶ Markusovou rukou připsáno: Pěkná paměť!

⁶²⁷ Železná veranda, přistavěná k zámku z jihovýchodu, obepínala oranžerii a byla vyvedená až do výše ranního salonu. Stavební práce započaly v roce 1867 z rozhodnutí knížete Jana Adolfa ze Schwarzenbergu. Kované železo i litinové díly dodal kovář Peter Steffens ze Zlaté Koruny. Bližší informace o stavbě oranžerie a železné verandy viz Jindřich VYBÍRAL, *Století dědiců*, s. 46, 49 (obr. č. 25) a 52.

⁶²⁸ V překladu: 1853 železné komponenty k oranžerii včetně předlohy a instalace: vídeňský zámečník Andreas Kirchmayer. 1867/68 železná veranda – Peter Steffens, Zlatá Koruna.

⁶²⁹ Rodinu se mi nepodařilo blíže určit.

⁶³⁰ Prof. Josef Dobiáš (1888-1972).

V Praze 8. 10. 933.

Vážený a milý příteli,

už uplynulo hodně času od srpna, kdy jste mi slíbil, že na podzim zajedete k nám do Prahy, abychom jednak dokončili redakci obrazových příloh do Soupisu zámku hlubockého, jednak si prodebatovati některé problémy, pokud jsme je nerozřešili za mé návštěvy ve Vašem archivu, naskýtající se v takovém počtu ve zpracování stavebních dějin zámku. Nechci Vám ovšem předepisovati, kdy byste si měl do Prahy zajeti (neznám Vašich současných dispozic v archivu a ve službě vůbec), ale myslím, že právě říjen by byl pro zájezd nejpříznivější. Je ještě teplo a den dosti dlouhý a také já ještě nemám za zády parlamentní jednání o rozpočet. Rozmyslete si to a napište mi, raději o několik dní napřed, abych se mohl na Váš příchod připravit. Vyřizuji pozdrav celé rodiny a vyprošuji si poklonu a ruky políbení mil[ostivé] paní

jsem Váš zcela Vám oddaný

Zd. Wirth

Dopis, rukopis.

Pod datem datumovka: 10. X. 1933.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

152

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1933, 10. října, Třeboň – Markus Wirthovi vysvětluje, proč doposud nedorazil do Prahy a proč dlouho neodepisuje na jeho dopisy. Dále mu sděluje jméno stavitele moravského zámku Lednice a informuje ho o návštěvě prince Adolfa Schwarzenberga v archivu v Třeboni.

V Třeboni, dne 10. října 1933.

Slovutný pane sekční šéfe a vzácný příteli,

děkuji Vám srdečně za Vaše milé řádky! Jen mi nezazlívejte, že jsem dosud ani nepsal, když už jsem ještě nepřijel, ač se stále k tomu chystám. Jsem tu totiž pořád sám a právě nyní povolávám aspoň jednoho pána domů, aby se mi trochu ulevilo, zároveň pak dělám obrněný návrh ještě na jednu sílu. Tím si tedy dobrotivě vysvětlete moji delší odmlku. A tož, dá-li Pánbůh zdraví, přijel bych příští týden, nebo kdyby mne něco nenadálého zašlo, ve středu dvacátého šestého tohoto měsíce. Který den příštího týdne bych přijel, ještě aspoň dva dny napřed Vám dám vědět. Nejspíše by to bylo v úterý nebo ve středu a mínil bych se zdržeti asi dva dny. Rád bych přijel i se ženou, ale nevím, zda to bude možné, ač již se velice těší na setkání s milostivou paní. Není to totiž u nás tak snadné odjetí a nechati celý dům služebné.

Přivezl bych rád úvod a stavební dějiny. Prosím, pošlete mi ten zápis Vondruškův,⁶³¹ abych jej mohl použít. Našel se synchronistický plán? V naší korespondenci jsem našel přesné datum, kdy jsem Vám jej odeslal, i odpovídáte, že jej předkládáte arch[eologické] komisi, a že se posílá honorář panu Kunešovi.⁶³² Zde ten plán není – také, proč byste jej byl sem posílal? Ty plány (půdorysy), které hledáme, chyběly už roku 1914. V[e]stav[ební] vrchní správě je hledají, ale dosud jich také nemohli nalézt. Budou nám chybět, jestli se nenajdou! Lednici stavěl architekt Wingelmüller.⁶³³ Dosud jsem na spojitost s Beerem nepřišel. Ale pořád si myslím, že při úzkých příbuzenských stycích mezi Schwarzenberky a Liechtensteiny, a při současnosti obou staveb, že by tu nějaká spojitost být mohla a být měla. Jsem zvědav, zdaří-li se mi něčeho se dopídit.

Minulý měsíc sem přijel princ Adolf s chotí.⁶³⁴ Půldruhé hodiny jsem je provázel archivem, pak jsem byl ještě skoro hodinu u jasného pána v zámku, vyličil jsem mu, jak jste pilně o prázdninách na Hluboké pracoval – se zájmem se těší na celý rukopis.

Štočky toho barevného obrázku pošlu nebo přivezu.

Jinak nemám dnes nic nového. Budu hledětí tedy přijeti co nejdříve, a již se na to těším!

Zatím vyřídíte, prosím, mé uctivé ruky políbení milostivé paní, jí moje žena i Vám se pěkně poroučí, a se srdečnými pozdravy od domu k domu zůstávám
zcela Váš

Ant. Markus.

Dopis, strojopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

153

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1933, 19. listopadu, Praha – Markus Wirthovi ohlašuje svou návštěvu Prahy za účelem vyhledání profesorů Pekaře, Šusty a Friedricha ohledně doporučení vhodného vysokoškolsky vzdělaného kandidáta na místo archiváře v třeboňském archivu.

---

⁶³¹ Mohlo by se jednat o jistého Vondrušku, truhlářského mistra, který se podílel na výzdobě zámku Hluboká. Jindřich VYBÍRAL, *Století dědiců*, s. 50.

⁶³² Osobu se mi nepodařilo blíže určit.

⁶³³ Georg Wingelmüller (?-1848), vídeňský architekt a liechtensteinský dvorní stavitel. Roku 1846 byla nákladem Aloise II. Josefa z Liechtensteinu zahájena celková novogotická romantická přestavba zámku podle návrhu jmenovaného architekta, těžícího ze svých studií v Anglii a Skotsku v roce 1845. Dokončena byla v letech 1848-1858 Wingelmüllerovým asistentem J. Heidrichem. Karel KUČA, *Města a městečka III.*, s. 378-379.

⁶³⁴ JUDr. Adolf ze Schwarzenbergu (1890-1950) s manželkou Hildou z Lucemburku (1897-1979).

V Třeboni, dne 19. listopadu 1933.

Slovutný a vzácný příteli,

prosím snažně, odpusťte, že jsem dosud nepsal, nepoděkoval ještě za vzácné Vaše pohostinství, za krásné chvílky v útulném Vašem domě strávené! Hanbím se za to, ale v tom ustavičném štvání jsem se k tomu nedostal. Však doufám, že Vám i milostivé paní budu moci poděkovati nyní osobně a omluviti se. Jedu do Prahy, neboť jsem prohlásil, že musím dostatí úředníka, chtěl jsem středoškoláka. Včera jsme měli na Hl[uboké] konferenci, a tam mi k nemalému překvapení bylo dovoleno přijati [!] úplně kvalifikovaného vysokoškoláka. Tož přijedu do Prahy zítra, abych vyhledal pány profesory Pekaře, Šustu, Friedricha a ostatní kruhy archivní školy, a poptal se po kandidátu. Toť se ví, že přijdu také k Vám, abychom si pohovořili o Soupisu. Prosil bych snažně, kdyby Štenc připravil mi jeden výtisk otisků obrázků, potřebuji jich pro text úvodu i stav[ební] dějiny. Až přijedu, ohlásím se Vám telefonicky, abych s Vámi smluvil, kdy budete míti chvílku volnou, jinak sám se poptám u Vás v úterý dopoledne. Jen v úterý od půl třetí do pěti jsem vázán, jinak se zařídím se svými komisemi podle Vás.

Žena, žel, tentokráte se mnou zase nemůže, to víte, hospodyňka se tak lehce neodpoutá! Však vše si povíme. Divadlo mi, prosím, tentokráte žádné nerezervujte, budu uondán [!] celodenními komisemi (mám jich hodně). Jsou také právě slavnosti N[árodního] d[ívalda], a to máte důležitější uchazeče, a jistě tolik, že je stěží budete moci uspokojiti. Ale příště někdy – a doufám, že ještě v brzku zas přijedu, budu Vás prositi.

Těším se tedy na shledanou, vyříd'te prosím mé uctivé ruky políbení milostivé paní, též srdečné poručení mé ženy, přijměte pak uctivé pozdravy od domu k domu a zvláště

od Vašeho věrného

Markusa

P. S. O obrázkách od zemřelého Strangmillera [!] budu referovati, byl jsem tam včera, snad to J[eho] J[asnost] koupí i s tím panoramatem!

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1933, 9. prosince, Třeboň – Markus se Wirthovi svěřuje s těžkostmi provázejícími hledání vhodného kandidáta na místo archiváře do Třeboně.

V Třeboni, dne 9. prosince 1933.

Slovutný pane sekční šéfe a vzácný příteli,

v příloze posílám Vám výňatek z dopisu, který poslal čtvrtého tohoto měsíce pan František (hr[abě]) S i l v a⁶³⁵ děd[ičnému] pr[inci] Adolfovi Schwarzenberkovi ve věci dat hr[aběte] Karla O' Hegerty.⁶³⁶ Jak je vidno, byl to blízký příbuzný rodiny Silvů, a dá se nyní snadno více dat (a snad i o Mánesovi⁶³⁷) shledati jednak z Gothajských almanachů z doby před rokem 1860 (nemám jich zde! – hesla Sternberg, Lobkowitz, Silva-Tarouca, Eltz), jednak dotazem u hr[aběte] Eltze⁶³⁸ v H[orních] Rakousích. Doufám, že jsem tím Vás, resp. pana dr. Matějčka,⁶³⁹ uvedl na stopu. Také v Roudnici [nad Labem] by mohli něco vědět! Více udati nemohu, neboť tu nemám pomůcek.

Obrázky hlubocké mám pěkně napnuté v deskách, roztríděné podle druhu (pohledy, obrazy, nábytek, sklo, porcelán, atd.), jen plány mi chybí. Byl bych Vám za ně tuze povděčen, máte-li duplikát.

Příští týden se snad do Prahy podívám, jen na skok, a budu hledět u Vás se zastaviti, abychom si o Hluboké promluvili. Jsem tolik zabaven prací, že nemohu říci, kdy se do Prahy podívám. Mám teď i starosti s hledáním nového úředníka. Pražští absolventi [Státní] archivní školy nechtějí na venek! Hlásí se jen taj[emník] Navrátil⁶⁴⁰ z Hist[orického] klubu⁶⁴¹ (zdá se velmi vhodný kandidát) a jeden Moravan,

⁶³⁵ Pravděpodobně František Arnošt hrabě Silva Taroucca (1890-1943), poslední majitel zámku Čechy pod Kosířem na Hané, případně jeho otec František Josef II. Silva Taroucca (1858-1936), manžel Gabriely rozené ze Schwarzenbergu (1856-1934).

⁶³⁶ Osobu se mi nepodařilo blíže určit.

⁶³⁷ Josef Mánes (1820-1871), český malíř, který dvě desetiletí požíval přízně hraběte Bedřicha Silva-Tarouccy na zámku Čechy pod Kosířem na Hané.

⁶³⁸ Dr. Hein(d)rich von Eltz, velkostatkář v Rakousku. Blíže se mi osobu nepodařilo určit. Karel DUDÁČEK, *Antonín Markus, PhDr.*, inventář, SOA Třeboň 1990, s. 31, inv. č. 148, kart. č. 5.

⁶³⁹ Antonín Matějček (1889-1950), historik umění a žák Maxe Dvořáka. V letech 1917-1920 působil jako profesor na Uměleckoprůmyslové škole v Praze, od roku 1930 profesor dějin výtvarných umění na Karlově univerzitě. František KUTNAR – Jaroslav MAREK, *Přehledné dějiny*, s. 902.

⁶⁴⁰ František Navrátil (1903-1974), o němž Antonín Markus píše v dopise z 30. října 1961 Karlu Kazbundovi: „... František Navrátil, druhdy Pekařův asistent a administrátor Historického klubu, kterého jsem na doporučení Pekaře a Šustova r[oku] 1934 přijal na uprázdněné místo do třeboňského archivu – měl být mým nástupcem, rok 1945 arcit' vše zvrtil. Teď vede pracoviště Státního archivu třeboňského v Č[eském] Krumlově, tj. někdejší panský a rodinný archiv schwarzenberský. Navrátil byl opravdu skvělá akvizice pro archiv a je to člověk ušlechtilý, spravedlivý, který mne nikdy nenechal „ve stychu.“ SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr., inv. č. 89, sign. C-c-3, kart. č. 4, kopie Markusových dopisů uložených v Archivu Národního muzea v Praze.

⁶⁴¹ Zprvu studentský spolek, později organizace mladých historiků generace Gollovy školy, založený roku 1872 na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Spolek byl vydavatelem Českého časopisu historického.

doporučený Arne Novákem. V dnešní krizi skoro neuvěřitelné! Pro nás skoro lepší, bude snazší rozhodování.

Těším se tedy na shledanou, vyprošuji si ruky políbení milostivé paní, vyřizují pozdravy a poručení od ženy a zůstávám s přátelskými pozdravy od domu k domu i s výrazem upřímné úcty

zcela Váš

Markus.

Osm pokolení jsa [!] Vám poslal!

Dopis, strojopis.

Hlavičkový dopisní papír: Knížete ze Schwarzenbergu archiv v Třeboni.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

155

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1933, 17. prosince, Třeboň – Markus Wirtha informuje o marné snaze Zdenko Mareše vypátrat ve vídeňských archivech a knihovnách podobiznu Ondřeje Ungnada a údaje o staviteli Beerovi. Současně ho žádá, aby se v této věci obrátil o pomoc na Československou kulturně historickou komisi. Dále žádá pomoc pro Zdenko Mareše kvůli jeho neutěšené finanční situaci. Zmiňuje též svůj záměr požádat Akademii o subvenci ve výši deset tisíc korun na vydání hlubockého Soupisu.

V Třeboni, dne 17. prosince 1933.

Slovutný a vzácný příteli,

tak jsem stále myslel, že se ještě před Vánocemi dostanu do Prahy, ale ty velké mrazy i ustavičný přebytek práce mne tu zdržují. A tak vyřizují, co se písemně vyříditi dá, dopisy, a ten ostatek ponechávám do nového roku. Tož Vám tu vyklopuji, co jinak bych Vám rád byl přednesl a tlumočil osobně.

Ve Vídni dotázal jsem se Mareše po podobizně Ondřeje Ungnada a po nějakých datech o Beerovi. Že nic nenašel o Ungnadovi, tomu se ani tak nedivím. Dal si s tím Mareš hodně práce v Albertině,⁶⁴² Národní knihovně atd., ale bezvýsledně, nenašel nic ani v genealogických dílech o Ungnadech, tak nepochybně nic neexistuje. Ale ani o Beerovi nemohl více najít, ač hledal i v Akademii výt[arných] umění!⁶⁴³ Svým hledáním vzbudil prý zájem odb[orných] kruhů, jež se následkem bezvýslednosti dosavadního hledání domnívají, že snad Beer byl nějaký zednický mistr nebo podnikatel staveb, jemuž právě stavba Hluboké byla svěřena! Tak vlastně Vídni

⁶⁴² Muzeum umění ve Vídni (www.albertina.at/?rel=cz).

⁶⁴³ Akademie výtvarných umění ve Vídni. Akademie der bildenden Künste (www.akbild.ac.at).

objevujete Hlubokou, člověka jistě nikoliv jen průměrného, o němž vlastní domovina vůbec neví! Prosím Vás tedy, byste dal ouředně dopsati [Československé] kult[urně] historické komisi, aby se ex offio po nějakém portrétu Ungnadově a pak po datech o Beerovi ještě poohlédla. V archivu m[ěsta] Vídně (Stowasser)⁶⁴⁴ jistě budou nějaké konskripce z let 1840-1850. Jak se najde byt, najde se fara, a kdyby se byl nenarodil, neženil, nekřtil děti, tak snad přece umřel, a o tom musí býti zápis, jenž nám snad aspoň poví jak byl stár, kdy a kde se narodil. Toť by pak byla Hluboká jako Koloseum, stojí a neví se nic o jejich budovateli!

Že na našeho vždy tak ochotného Zdeněčka Mareše zase číhá nějaké to trápení, po té stránce vynalézavost pana ministra financí⁶⁴⁵ je neomezená, zajisté už víte. Už loňská redukce jej připravila o devět tisíc korun za rok, kdyby to letos mělo jíti na padesát procent celé penze a zákaz vedl[ejšího] zaměstnání, to by bylo proň přímo katastrofální. Víím, že jistě proň uděláte, co bude možného, a snažně za to prosím.

Stran O' Hegerty jsem Vám již napsal, co se prostřednictvím prince Adolfa shledalo. Také moravský pan Dosoudil⁶⁴⁶ mi slíbil po nějakých datech se poohlédnouti. Tož vidíte, že my hledači „pradědečků“⁶⁴⁷ jsme přece taky k něčemu dobří ...

No a Soupis Hluboké? Pokusím se, abych vymohl ještě před třicátým prvním tohoto měsíce poukaz [na] deset tisíc [korun] na Akademii, aby to napřesrok udělalo [...] ovšem zní: při počátku tisku.

Tím bych byl svůj dnešní „bericht“ vyčerpal. A tak přicházím k tomu, abych Vám, milostivé paní i celé Vaší vážené rodině přál hodně radostné vánoční svátky a všechno nejlepší do nového roku! Uzavíraje letošní bilance, nemohu než srdečně Vám poděkovati za všechno, co jste mi sám i Vaši drazí v minulém roce dobrého nebo milého prokázali, a prosím jen, zachovejte mi svou tak milou, přátelskou příchyllost i nadále.

Posílám Vám k Štědrému večeru v příloze pozdrav z hlubockých rybníků,⁶⁴⁸ a zaletí-li nějakí ptáčci k Vám, přinesou Vám pozdravy z muzea Ohrady!

Konečně tlumočím i přání nejlepší od mé ženy a její poručení i srdečné pozdravy, tuze se na milostivou paní těší, snad v lednu se přece vypravíme!

Spolu s hochy líbám ruku milostivé paní, vyřizují nejlepší pozdravy od domu k domu a zůstávám s opravdovou oddaností a úctou

Váš věrný

Markus

⁶⁴⁴ Otto Helmuth Stowasser (1887-1944), rakouský archivář a historik. Od roku 1923 ředitel Archivu města Vídně. *Österreichisches Biographisches Lexikon*, s. 334-335 (dostupné na www.biographien.ac.at/oeb1_S/Stowasser_Otto-Helmuth_1887_1934.xml; staženo 30. 12. 2012).

⁶⁴⁵ Ministrem financí ve vládě tzv. Malypetrovy široké koalice (29. 10. 1932 – 14. 2. 1934) byl dr. Karel Trapl. Věra OLIVOVÁ, *Dějiny*, s. 316.

⁶⁴⁶ Josef Dosoudil (1885-1955), v letech 1933-1938 smluvní archivář u Josefa Bartoně v Novém Městě nad Metují.

⁶⁴⁷ Rozumí se: archiváři.

⁶⁴⁸ Patrně ryby na štědrovečerní sváteční stůl.

Dopis, rukopis.

V levém horním rohupředtištěný text: Dr. Ant. Markus.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

156

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1933, 28. prosince, Třeboň – Markus Wirthovi děkuje za dopis i za zaslané štočky a objasňuje mu okolnosti výběru kandidáta na místo třeboňského archiváře. Žádá ho, aby intervenoval na památkovém úřadě v Brně v záležitosti Josefa Bartoně z Dobenína a jeho snahy přemístit náhrobek Jana Černického z Kácova do Nového Města nad Metují.

V Třeboni, dne 28. prosince 1933.

Slovutný a vzácný příteli,

děkuji Vám srdečně za milé psaníčko! Také otisky štoček hlubockých správně došly, už jsou každý jednotlivě upevněny na tužším podkladu s okrajem k popsání. Žel, u několika nevím dnes už, co představují, a budu musiti hledati znovu v aktech. Pro pana prof. Matějčka posílám ještě dodatek o panu O' Hegerty, data, která opatřil pan Dosoudil z Brna.

Co se týče pana Hlouška,⁶⁴⁹ představoval si to tak, že byste na základě intervence pana prof. dr. Arne Nováka dopsal našemu ústř[ednímu] řediteli panu dr. Pichovi.⁶⁵⁰ Dr. Hloušek je hodný mladý muž, ale filolog, který promoval na téma dizertační Lyrika Jakuba Demla!⁶⁵¹ Rád věřím, že by to místo u nás potřeboval, a kdyby nebylo kandidátů lépe kvalifikovaných, kteří vedle teoretické průpravy z pomocných věd mají též archivní praxi atd., nerozpakoval bych se jej doporučiti primo loco,⁶⁵² protože by se dal vychovati. Ale rebus stantibus,⁶⁵³ kde běží podle lidské prozíravosti o budoucího vedoucího úředníka tohoto archivu, nelze než v prvé řadě přihlížeti k věcné kvalifikaci. Ovšem nerozhoduji o přijetí, rozhodný návrh vyjde od ústředního ředitelství, a tam, jak jsem se právě informoval, inklinují silně k žadateli nejlépe kvalifikovanému (Navrátil z Hist[orického] klubu). Naš pan ústř[ední] ředitel dr. Picha, kdybyste mu dopsal, byl by asi v značných neshodách. Příliš si Vás váží, než aby přes Vaši přímluvu prostě přešel, a jiný kandidát, nad to kvalifikovaný historik, má zase nejlepší doporučení prof. Pekaře a Šusty. Bude tedy velmi těžko pro dr. Hlouška něco udělati, neboť věcně v této konkurenci obstáti nemůže.

⁶⁴⁹ Osobu se mi nepodařilo blíže určit.

⁶⁵⁰ Ing. JUDr. Zdeněk Picha (?), ředitel schwarzenberského Ústředního ředitelství v Hluboké nad Vltavou. Antonín MARKUS, *Schwarzenberská ročenka 1935*, s. 120.

⁶⁵¹ Jakub Deml (1878-1961), český básník a prozaik.

⁶⁵² Rozumí se: na prvním místě.

⁶⁵³ Clausula rebus sic stantibus. Tj. za předpokladu, že věci zůstanou jak jsou.

Co se týče obrázku Ungnadova a dat o Beerovi, myslím, že nám [Československá] kult[urně] histor[ická] komise jen potvrdí negativní výsledek Marešův. Chci se ještě pozeptati u Šlíků (kteří před patnácti lety po vymření Ungnadů tyto podědili), zda tam snad někde na zámcích nějaký portrét není. Byl Ondřej přece vynikající osobnost!

A nakonec jdu ještě s jednou prosbou od pana Dosoudila. Novoměstský pan Bartoň⁶⁵⁴ přál by si získati náhrobek někdejšího pána N[ového] Města n[ad] Met[ují] Jana Černčického z Kácova,⁶⁵⁵ jenž jest zazděn vně kostelní zdi v Kunštátu na Mor[avě] a velmi prý trpí povětřím. Pan z Dobenína by jej chtěl přenést do N[ového] M[ěsta] n[ad] Met[ují], kdyby jej mohl zakoupiti. Z jeho příkazu jednal o koupi pan Dosoudil se všemi příslušnými činiteli a dohodl se o ceně i všem možným, jen památkový úřad v Brně, pan ing. Sochor,⁶⁵⁶ přivoliti nechce. Z příkazu pana Bartoně nese se tedy prosba p[án]ě Dosoudilova za tím, kdybyste byl tolik laskav a mohl zapůsobiti na Brno, aby odvezení kamene do N[ového] Města [nad Metují] dovolilo. Mně samému se podobné stěhování náhrobků ovšem také nelíbí, ale někdy ovšem je to jen na prospěch památky, je-li na svém původním místě vystavena zkáze. To Vy ovšem budete moci nejlépe posouditi, znáte se sám také s panem z Dobenína, a tak prostě přednáším tuto věc, jak mne o to pan [z] D[obenína] požádal. A to je dobrý muž, pilný a nesmírně ochotný.

Srdečný dík za subvenci pro Rodopisnou [společnost]!⁶⁵⁷ Zaplat' Pánbůh!

Dnes jsem měl býti v Praze, byl bych i k Vám zaskočil, ale sešlo z toho, mimo jiné také z příčiny, že kašlu jak vovca! Ale doufám v lednu na shledanou! Na Hlubokou nepište, dr. Adolf je v cizině, vyřídím už vše sám. Dnes tedy jen ještě jednou Vám všem přeji se ženou všecko nejlepší do nového roku, vyprošuji si uctivé ruky políbení milostivé paní a zůstávám s mnoha pozdravy od domu k domu

Váš věrný

Markus.

Dopis, strojopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

⁶⁵⁴ Josef Bartoň z Dobenína (1862-1951), velkopřemýslík a mecenáš. Roku 1908 koupil novoměstský velkostatek spolu se zpuslým zámekem, na jehož renovaci přizval architekta Dušana Jurkoviče (<http://www.novemestonm.cz/pro-turisty/nove-mesto-nad-metuji-jeho-historie-a-pamatky/zamek-nove-mesto-nad-metuji.html>); staženo 23. 7. 2012).

⁶⁵⁵ Jan Černčický z Kácova (po 1460-1550), zakladatel Nového Města nad Metují. Tamtéž.

⁶⁵⁶ Ing. Arch. Stanislav Sochor (1882-1959), významný pracovník památkové péče na Moravě, první přednosta bývalého Státního památkového úřadu v Brně. *Z historie obce – rodáci*, in: Občasník obce Hodíkov 1, č. 4, Hodíkov 2003 (www.hodikov.cz/dokumenty/obcasnik_hodikov_4_rijen_2003.pdf); staženo 31. 12. 2012).

⁶⁵⁷ Rodopisná společnost československá v Praze (1929-1949). Ustavující valná hromada se konala 13. 3. 1929 v Obecním domě v Praze a prvním předsedou byl senátor Emanuel Hrubý. Jedním z jejích zakladatelů byl i Antonín Markus. Tiskovou tribunu Společnosti byl Časopis Rodopisné společnosti československé (<http://www.heraldika-terminologie.cz/stranka-bh-1-12-spolky-a-spolenosti-s-rodopisn-genealogickm-zamenm-prce-330>); staženo 18. 8. 2012)

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi

1934, 21. března, Třeboň – Wirth Markusovi zasílá příspěvek do Tradice a žádá ho, aby jej dle svého stylisticky upravil a doplnil.

V Třeboni, dne 21. března 1934.

Milý příteli,

děkuji Vám srdečně za Váš dopis a prosím za prominutí, že jsem neposlal rukopis včas. Kaji se, jak vidíte, a zasílám něco jako pomůcku panu redaktorovi „Tradice.“ Nemám totiž bohužel času na pěkné stylistické vypracování takového článku. Nahodil jsem tedy letným diktátem z paměti na papír, co zasílám a prosím snažně, abyste to sám svým pěkným slohem upravil. *Opravdu Vás prosím*, abyste to přikrášlil a rozvedl, poněvadž cítím, že by nebylo možno již vzhledem k panu knížeti dát o věci takovýto strohý referát. Zpráva nemusí býti vůbec podepsána.

Vyprošuje si poručení milostivé paní (také od ženy a Bojdy⁶⁵⁸ i Zdenky⁶⁵⁹) jsem Váš upřímně Vám oddaný

Zd. Wirth

Dopis, strojopis.

Hlavičkový dopisní papír: Ministerstvo školství a národní osvěty.

Pod textem datumovka: 22. III. 1934.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1934, 21. června, Třeboň – Markus Wirtha žádá o poskytnutí separátu jeho studie Česká zahrada, aby o ní mohl podat zprávu v Tradici.

Slovutný pane sekční šéfe,

rádi bychom v nejbližším čísle našeho Věstníku přinesli též zprávu o Vaší studii Č E S K Á Z A H R A D A,⁶⁶⁰ a prosíme buď o zaslání separátu nebo stručného autoreferátu, jenž by jmenovitě přihlížel k oněm partiím jednacím o zahradách schwarzenberských (Č[eský] Krumlov, Hluboká, Červený Dvůr).

⁶⁵⁸ Dcera Božena Wirthová.

⁶⁵⁹ Osobu se mi nepodařilo blíže určit.

⁶⁶⁰ Zdeněk WIRTH, *Česká zahrada*, Styl 13 (18), 1933(1934), s. 135-142.

Nadějíce se dobrotivého vyřízení, prosíme za ně co nejdříve (číslo vyjde asi 10. července) a znamenáme s díky a projevem oddané úcty

TRADICE

Věstník Svazu českých úředníků
a zřízenců knížete ze Schwarzenberku
v Č. Budějovicích
Redakce v Třeboni II. – 318⁶⁶¹

Dr. Ant. Markus

V Třeboni, dne 21. června 1934.

Korespondenční lístek, strojopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

159

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1934, 23. června, Třeboň – Markus se Wirtha dotazuje na adresu jeho letního bytu, aby mu mohl zaslat rukopis hlubockého Soupisu. Žádá ho také o poskytnutí separátu jeho článku o zahradách, zvláště těch schwarzenberských, a knihy jemu neznámého autora o Apelačním soudu. Rovněž mu oznamuje narození své vnučky.

V Třeboni, dne 23. června 1934.

Slovutný pane sekční šéfe a vzácný příteli,

věda, že jste právě na nějaké delší poradě mimo svojí úřadovnu, nezašel jsem ve středu 20. června, kdy jsem byl v Praze, ani do ministerstva. Chtěl jsem jenom poprositi Vás o adresu letního bytu, bude to patrně Holoubkov.⁶⁶² To stačí, či třeba znáti i poštu? Prosím o laskavé sdělení, neboť dovolíte-li, rád bych za Vámi pak poslal rukopis historického úvodu a stavebních dějin hlubockého Soupisu. Co se týče dalších partií, bylo by snad nejlépe, kdybyste mi potom poslal Váš rukopis, v němž bych event[uelně] jednotlivá historická data se snažil doplniti, pokud byste jich snad neměl. Souhlasíte?

Ty plány Deworetzkého z [Českých] Budějovic dosud nemám, nebylo možno. Budu také museti i v [Českém] Krumlově zaklepati, neboť se zdá, že i tam jsou ještě nějaké plány (a prý zajímavé), jež bude třeba prohlédnouti. Dnes mimo to vše ještě Vás prosím (viz připojený „ouřední“ lístek) o separát Vaší stati o zahradách, ev[entuelně]

---

⁶⁶¹ Otisk razítka.

⁶⁶² Obec ležící 9 km východně od Rokycan.

o kratičký autoreferátek, jm[enovitě] se zřetelem k tomu, pokud se dotýkáte také zahrad schwarzenberských. Prosil bych o to brzy, neboť už dělám třetí číslo Tradice. A ještě jednu prosbu, ač nevím, je-li splnitelná. Kterýsi pan soudce vydal s Vaší podporou dílko o apelačním soudu se všemi prezidenty atd., snad jen jako soukromý tisk.⁶⁶³ Mohli bychom Vaším lask[avým] zprostředkováním pro archiv dostatí exemplář?

Mohl jste něco vyzvědět pro pana vrch[ního] l[esního] správce Paštiku?⁶⁶⁴ Byl jste tolik laskav a vyrozuměl jej přímo?

Ale už raději končím, prostírá se tu ještě hodně volného papíru, a mohl bych přijít do pokušení ještě něčím Vás obtěžovati, naštěstí už mi nic nepřipadá.

Doufám, že jste všichni zdraví. My tu měli nyní šest týdnů naši vnučku, když v Prosenicích⁶⁶⁵ se začátkem května narodila dceruška č[íslo] dvě.⁶⁶⁶ Tak žena teď byla plně zapřažena, také já mám stále plno práce, proto v červenci si vezmu (po vydání čísla Tradice) dovolenou, zůstaneme arcit' asi doma, a budu hledět pracovati na Soupisu.

Přejeme tedy Vám a celé rodině příjemný letní pobyt a hodně zotavení, vyřizují srdečné pozdravy a poručení od mé ženy, líbám ruku milostivé paní a s výrazem opravdové úcty a mnoha pozdravy od domu k domu zůstávám

Váš upřímně oddaný

Markus.

Dopis, strojopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

160

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

Praha, 6. července 1934 – Wirth se Markusovi omlouvá, že odpovídá na jeho dopisy s prodlevou a vysvětluje mu její důvody.

V Praze 6. 7. 934.

Vážený a milý příteli,

připadám si vždy jako lajdák, když vidím, jak se mi hromadí Vaše dopisy na stole a já na ně neodpovídám. Nyní je to opět. Leží tu Vaše dopisy z 23. a 28. června a lístek z 21. června. Ale omluvte mne, měl jsem horké dny v tuto dobu, resty v úřadě před dovolenou, konec sezóny Nár[odního] divadla a Parlamentu atd. atd.

---

⁶⁶³ Václav ZDENĚK, *Dějiny král. Appellačního soudu na Hradě Pražském, nyní vrchního soudu v Praze od roku 1548-1933*, Praha 1933.

⁶⁶⁴ František Paštika (?).

⁶⁶⁵ Obec ležící nedaleko Přerova.

⁶⁶⁶ Vnučky Antonína Markuse se mi nepodařilo blíže identifikovat. Jedna z jeho vnuček se jmenovala Ida, zřejmě po své babičce.

Dnes se chystám na dovolenou, a proto jsem sedl ke stolu a energicky potírám resty korespondence.

Nejprve příkládám (není-li již pozdě!) pár řádků o čísle Styly.⁶⁶⁷ Dále oznamuji (*důvěrně* pro Vás), co mi řekli v poz[emkovém] úřadě v VI. odboru (min[isterský] rada dr. Roch)⁶⁶⁸ o věci pana Fr[antiška] Paštiky. Ať prý to jmenování centr[ální] ředitel Anderka⁶⁶⁹ *provede* a věc jako hotovou oznámí úřadu, a Roch prý nebude mítí nejmenších námitek. Kdyby se *předem* ptali, vyvolali by prý *sami* případné politické zákroky, kdežto takto prý věc zcela hladce projde. Nechci to *sám* panu Paštikovi psátí, kdežto Vy mu to můžete poradit bez obalu.

Co se týče hlubockých alb, akvarelové máte Vy a prosím, abyste je vrátil, kdežto album leptů Pavlininých opravdu bych si ještě rád chvíli ponechal.

V Holoubkově (u Rokycan, u pana Karla Maříka) budu od 7. do 31. července. Mezi tím časem chci provést mnoho věcí i Hlubokou. Prosím tedy o zaslání Vaší historické partie. Pročtu to, případně navrhnou k tomu, budu-li něco vědět, doplňky nebo změny a zašlu Vám pak svou partii.

Ta publikace o apelačním soudu opravdu vyšla, ale my jsme nedostali výtisk. Pokud vím, má jeden dr. Morávek v hradním archivu.⁶⁷⁰ Napište jen autoru, *knihovniku* ministerstva spravedlnosti,⁶⁷¹ jistě Vám vyhoví.

To snad je všechno, co jsem byl dlužen? Kámen mi padá ze srdce a ukládám zase nějaké plus do škatulky. Vyřizují od ženy i Zdenky poručení a pozdravy a sám mil[ostivě] paní ruku líbám a Vás srdečně pozdravuji. Bojda je již týden v Teplicích – Šenově na němčině, přijede za námi do Holoubkova asi 15. července.

Váš věrně oddaný

Zdeněk Wirth

Dopis, rukopis.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

161

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1934, 30. prosince, Praha – Wirth Markusovi děkuje za „vánoční nadílku“ a přeje mu vše nejlepší do nového roku. Vyjadřuje naději, že v nastávajícím roce vyjde hlubocký Soupis tiskem a rovněž se vyznává ze své náklonnosti k Marksově osobě.

⁶⁶⁷ Měsíčník vycházející v letech 1908-1938 (s přestávkou od 1914-1919). Jeho vydavatelem byl Spolek výtvarných umělců Mánes. V redakční radě časopisu působil i Zdeněk Wirth. Při svém založení si časopis vytkl za cíl bojovat proti úpadku architektury a užitého umění. Tématicky se články zabývaly čtyřmi základními okruhy – architekturou, urbanismem, uměleckým řemeslem a ochranou památek. Kristina UHLÍKOVÁ, *Zdeněk Wirth*, s. 18-27.

⁶⁶⁸ Osobu se mi nepodařilo blíže určit.

⁶⁶⁹ Osobu se mi nepodařilo blíže určit.

⁶⁷⁰ Archiv Pražského hradu.

⁶⁷¹ Václav Zdeněk.

Milý příteli,

nejen obyvatelé vod běhutých, ale i pestří nájemníci lesů a povětří, zavítali k nám Vaší péčí, aby ozdobili náš vánoční a novoroční stůl. Budiž Vám i štědrému dárci, jenž do Vašich rukou vložil distribuci těchto statků pozemských, vřelý dík a chvála. Až se rdím, jak nás zahrnujete pravidelně těmito zásilkami. Není ve Vaší klientele hodnějších?

Přijměte Vy, mil[ostivá] paní i mládež od nás všech nejsrdečnější přání do nového roku – zdraví, klid v úřadě a práci vědecké, redaktorské i jiné. *Nám oběma* přeji, abychom „Hlubokou“ slavně do tisku dovedli a krásně vydali, amen!

Jsme doma sami, Bojda je v Jilemnici⁶⁷² na čerstvém vzduchu. Mám klid k práci, dodělávám resty (úřední i neúřední), ale i tak půjdu do [roku] 1935 velmi zatížen.

Buďte, milý příteli, hodně zdrav a kliden. Budu na Vás myslit hodně a vždycky *s láskou*. Patříte ke kohortě mých nejbližších (Vy to víte, že?), s nimiž si rozumím.

Váš věrně oddaný

Zd. Wirth

Dopis, rukopis.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

162

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1935, 23. července, Potštejn – Wirth zasílá Markusovi pozdrav z letní dovolené a informuje ho o návštěvnicích Potštejna z řad pražských historiků.

23./7. 935.

Vážený příteli,

rozhodli jsme se letos pro východ a už tu od 5. července sedíme a líbí se nám tu velmi. Já tu píši Kutnou Horu,⁶⁷³ ale také chodím po okolí. Je tu z historiků Volf⁶⁷⁴ a oba Helferti⁶⁷⁵ a Branberger,⁶⁷⁶ a vůbec Prahy moc a moc. Přejeme Vám i mil[ostivé] paní a celé rodině hodně osvěžení a pozdravujeme srdečně.

---

⁶⁷² Město ležící v západním podhůří Krkonoš.

⁶⁷³ Zdeněk WIRTH, *Kutná Hora, dílo přírody a výtvarného umění*, Krása našeho domova 32, 1936, s. 77-80.

⁶⁷⁴ Josef Volf (1878-1937), ředitel knihovny Národního muzea nebo Miloslav Volf (1902-1982), archivář českého zemského archivu. František KUTNAR – Jaroslav MAREK, *Přehledné dějiny*, s. 576, 802.

⁶⁷⁵ Tj. bratři Jaroslav a Vladimír Helfertovi. Na doporučení univerzitního profesora J. U. Jarníka koupila rodina Helfertových v Potštejně chalupu č. 99 (roku 1900), v níž trávili letní dovolenou. Trvale bydleli v Praze na Smíchově. Jitka PIVCOVÁ, *Jaroslav Helfert a Podorlicko* (www.moh.cz/pdf/oh_p/14.pdf; staženo 31. 12. 2012).

⁶⁷⁶ Jan Branberger (1877-1952), popisný historik světové hudby. František KUTNAR – Jaroslav MAREK, *Přehledné dějiny*, s. 906.

Vaši oddaní

Wirthovi.

Pohlednice, rukopis.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

163

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1935, 2. října, Třeboň – Markus Wirthovi děkuje za intervenci v záležitosti prof. Formánka z Třeboně. Dále se zmiňuje, že mu předešlého dne odeslal Schwarzenberskou ročenku, jejíž je autorem, a vyjadřuje přání, aby i ostatní šlechtické rody vydaly podobné stručné dějiny.

Třeboň, 2. října 1935.

Slovutný pane sekční šéfe, vzácný příteli,

děkuji Vám co nejsrdečněji za laskavou intervenci ve věci pana prof. Jar[oslava] Formánka!⁶⁷⁷ Je to tuze hodný mladý muž, kterému bych to rád byl přál, snad jindy to půjde líp! Odpusťte, že píšu teprve dnes, chtěl jsem psát už včera, ale zas mi do toho něco vlezlo, a tak jen jsem mohl dáti odeslati ročenku.⁶⁷⁸ A tak teprve dnes přicházím k tomu, abyste ji přijal jako projev mé hluboké úcty k Vám, a abyste byl shovívavým posuzovatelem. Nedělám snad „vysokou vědu,“ ale domnívám se, že i takové populární informativní příručky mohou vykonati dobré poslání. Vždyť naše veřejnost tolik o šlechtě (a proti ní) mluví, a vlastně o ní nic neví. Přál bych si, aby i jiní rodové udělali a vydali podobné stručné dějiny svých předků. Takové knížky o Lobkovicích, Šternbercích, Černínech atd. by byly jistě i historikům dobrou pomůckou.

Tož přijměte tu knížečku laskavě, líbám ruku milostivé paní, pozdrav slečně Božence, od ženy Vám všem pěkné poručení a já jsem a zůstávám

Váš věrný

Markus.

P. S. Trochu se neshodujeme s pam[átkovým] úřadem stran postupné renovace fasády zdejšího zámku. Budu Vám o tom referovati ústně, snad do čtrnácti dnů přijedu!

Dopis, rukopis.

Hlavičkový dopisní papír: Tradice, věstník Svazu českých úředníků a zřízců knížete ze Schwarzenberku v Č. Budějovicích, Redakce Třeboň I. – 110, Administrace v Čes. Budějovicích, Jeronýmova ulice č. 1.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

⁶⁷⁷ Bližší okolnosti intervence mi nejsou známy.

⁶⁷⁸ Antonín MARKUS, *Schwarzenberská ročenka 1935*, České Budějovice 1935.

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1936, 3. února, Praha – Wirth Markusovi oznamuje, že mu zarezervoval lístky na představení do Národního divadla a zve ho i s manželkou k sobě domů na oběd.

V Praze 3./2. 1936.

Vážený a milý příteli,

děkuji Vám za dopis dnes došlý, těším se na Vás a sděluji, že jsem Vám rezervoval ve *středu* divadlo (Národní). Prosíme Vás s Růžou, abyste nám prokázal ve čtvrtek potěšení a přišel s milostivou paní k obědu. Doufáme totiž, že mil[ostivá] paní nepojede hned do Třeboně. Rozhodně s Vámi počítáme ve čtvrtek, že si pěkně povíme o různých věcech, na něž nebývá v úřadě čas.

Vyřizuje poručení ženino a uctívou poklonu Bojdy, vyprošuji si ruky políbení mil[ostivá] paní a jsem Váš z celého srdce oddaný

Zdeněk Wirth

Dopis, rukopis.

Pod textem datumovka: 4. II. 1936.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1936, 10. dubna, Třeboň – Markus zasílá Wirthovi přání k Velikonocům, informuje ho o nemoci své ženy a seznamuje s aktuální náplní své práce.

Třeboň, dne 10. dubna 1936.

Slovutný pane sekční šéfe a vzácný příteli,

přijměte spolu s milostivou paní naše nejsrdečnější přání radostných vel[i]konočních svátků celé Vaší milé rodině!

Měli jsme trochu smůlu. Žena se před třema týdny roznemohla zduřením žláz na pravé straně krku a utvořila se jí za uchem zarudlá skvrna, velmi palčivá. Na radu lékaře jeli jsme do tábořské nemocnice, kde se znám s primářem dr. Piťhou. Nebyla to růže, jak jsme se báli, nýbrž ekzém původu nervového a revmatického. Týden si tam pobyla, opařování atd. tuze pomohlo, teď dodělává ještě domácí ošetřování, ale dost ji to sebralo.

Než doufám, že u Vás je všechno zdrávo. Kampak asi si na svátky vyletíte?

Sám mám práce nad hlavu, ouřad, nová Tradice, příručka rodopisná.⁶⁷⁹ Teď přišli, jako na Vás, na mne také colloredovští (znak a rodopis!),⁶⁸⁰ v dále se mi rýsuje Soupis hlubocký ... Na tom bych chtěl pracovat po večerech, ale to obyčejně už hlava únavou klesá.

Tož ještě jednou radostné svátky! Milostivé paní ruku líbám, od ženy tlumočím upřímné pozdravy a poručení a připojuje se k ní zůstávám

Váš upřímný a věrný

Markus.

Dopis, rukopis.

Hlavičkový dopisní papír: Ph.Dr. Antonín Markus, Třeboň.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

166

Antonín Markus Zdeňkuu Wirthovi.

1936, 15. listopadu, Třeboň – Markus naléhá na Wirtha, aby dle svých možností zakročil na ministerstvu zemědělství ohledně případného převzetí schwarzenberského archivu státem, a rovněž u knížete Schwarzenberga ve věci hrozícího stěhování rožmberského archivu z Třeboně do Českého Krumlova. Wirtha v této záležitosti odkazuje na prof. Šustu a ministra Kroftu. Konečně Wirthovi sděluje, že by se chtěl sejít s Kroftou osobně.

Třeboň, 15. listopadu 1936.

Vzácný Wirthe,

... S O S !

Přikládám Vám lísteček, z něho vidíte, oč běží. Jest nutno zaříditi ihned, aby očekávaná odpověď min[isterstva] zemědělství (Krejčík), i když zamítne příspěvek ve výši čtyřiceti procent, byla stabilizovaná tak, aby schwarzenberští nemohli archivy hned státním hoditi k nohám, nýbrž musili jednati dále.

Dále bych doporučoval, abyste ihned nějak zakročili u knížete. Přikládám adresu a návrh dopisu. Snad byste mu mohl dopsati jaksi polosoukromě.

A za třetí, protože tu běží také o archiv rožmberský, který by se takto dostal do úplně německého prostředí a správy, přičemž by už nikdy se neuplatnili ve schwarz[enberských] službách historické čeští, je nutno, abyste se do věci úředně vložili, prohlásili, že se chcete z tohoto titulu dalšího jednání zúčastnit.

---

⁶⁷⁹ Antonín MARKUS, *Příručka rodového kronikáře. Úvod do praktické genealogie. Druhé přepracované a ilustrované vydání Rodinné kroniky*, Praha 1938.

⁶⁸⁰ TÝŽ, *K rodopisu Colloredů. Znak Colloredo-Mansfeld*, in: Colloredovský sborník, Praha 1936, s. 103- 118.

Snad má možnost zasáhnouti i Placht⁶⁸¹ a Maximovič, protože mají ještě nějaká propuštění velkých ploch na stole, a do toho by se mohly podmínky nějaké vložit.

Budu v úterý v Praze, zatelefonujte mi, prosím, laskavě (Třeboň 1) po obdržení toho dopisu, budete-li doma! A dá-li se co dělati.

Mne vědí, že nemohou tak lehce vyhoditi. Chtějí mne nechat v Třeboni bez archivu jako historiografa. Sice s plnými požitky, tedy v jakési sinekuře, pravděpodobně bez postupu. Až bych se hlásil, tak by mne třeba dali za nějaký rok do penze. Celá věc se upekla za mými zády, kníže byl jen jednostranně informován dr. Tannichem. Poslal jsem mu proto včera důrazné memorandum, kde mu cituji i slova jeho děda, knížete Jana Adolfa z roku 1862 o archivu rožmberském, když kdosi chtěl výměnou za autograf Melanchtonův⁶⁸² dopis Perchty z Rožmberka:⁶⁸³ „Žádný Schwarzenberg, už z důvodů piety, nezcízí jediného kousku papíru ze svých archivů, byť by nabídka byla sebelákavější nebo výhodná!“

Dorozumějte se třeba také s prof. Šustou, kterého jsem už před čtrnácti dny informoval. Bylo by snad dobře také zainteresovati pana min[istra] Kroftu? Mohl byste mi ev[entuelně] vysondovat, zda by mne v úterý nepřijal? K Vám přijdu hned ráno v devět hodin!

Nehněvejte se, že tak na Vás harcuju, ale věc je přece jen tak důležitá a intrika nastražená tak nízká, že nutno nasaditi vše, aby se nepodařila.

Děkuju Vám předem za vše a jsem s dávnou Vám známou příchylností zcela Váš a vděčný

Markus.

Příloha:

Podle paragrafu 33 Zákona náhradového má stát právo převzítí archivy těch statků, které v pozemkové reformě byly zcela vyvlastněny.

Protože schwarzenberské archivy tvoří vzácný, výborně uspořádaný a spravovaný celek, jehož dismembrance⁶⁸⁴ by nebyla věcí na celek, přinejmenším by to byla ideelní [!] škoda, tak kníže Schwarzenberg, jenž k věcem těm má i citový vztah, uvolil se archivy ty v celku dále udržovati, a docílil, že pod titulem udržování archivů mu byly propuštěny ze záboru značné plochy půdní, najmě lesní.

Z důvodů správních mají státní lesy a statky zájem na všech schwarzenberských archivů [!] oněch statků, jež přešly do držby státní. Protože v tomto případě schwarzenberští archivní úředníci konají pak službu i pro státní lesy a statky, jsou tyto ochotny přispívati na udržování schw[arzenberských] archivů přiměřenou částkou.

V listopadu [roku] 1935 konala se porada o této věci za účasti zástupce st[átních] l[esů] a statků, kde smluveny podmínky, jen o výši příspěvku nebylo lze se sjednotiti. Dr. Markus navrhoval částku asi 40 000 Kč ročně, kterou by asi stát byl akceptoval,

---

⁶⁸¹ Otto Placht (1890-1959), středoškolský profesor a významný úředník v ministerstvu školství. František KUTNAR – Jaroslav MAREK, *Přehledné dějiny*, s. 766-767.

⁶⁸² Philipp Melanchton (1497-1560), humanistický učenec a reformační teolog.

⁶⁸³ Perchta z Rožmberka (asi 1429-1476), dcera Oldřicha II. z Rožmberka, která je ztotožňována s tzv. Bílou paní.

⁶⁸⁴ Rozumí se: rozdrobení, rozkouskování.

ale byl přehlasován dr. Blaschkem⁶⁸⁵ a dr. Tannichem, kteří stáli na požadavku, aby stát přispíval padesát procent ročního nákladu treboňského archivu, tj. té doby okrouhle asi 80 000 Kč. Státní statky odpověděly letos v září, že tento požadavek nemohou akceptovati, leda by byl značněji snížen. Toho se uchopil pan dr. Tannich a písemným rozkladem i ústním přednesem u pana majitele vymohl rozkaz, že nepřijmou-li státní statky ani sníženou kvótu čtyřicet procent, tj. nechtějí-li přispívat ročně ani 64 000 Kč, mají se ihned vybídnouti k převzetí všech statků, jež zcela nebo z větší části byly vyvlastněny, bez ohledy [!], zda jsou to statky nyní v držbě podniku st[átních] l[esů] a st[atk]ů nebo jež se dostaly jiným přidělcům. Dr. Tannich jest pevně přesvědčen, že státní statky ani tuto sníženou kvótu nebudou chtít plniti (protože podle jeho vlastních slov je příliš vysoká a neodpovídá schwarzenberské protislužbě), a připravuje s chvatem okamžité odevzdání téměř celého schwarzenberského archivu v Třeboni a Postoloprtech. Ve schwarzenberském majetku by měly zůstat z Třeboně jen známý archiv rožmberský, archiv panství Hluboké a Chýnova, jež by se převzaly na Č[eský] Krumlov.

Celá tato akce, předstírající nutnost úspor má jenom za cíl, aby zmizel z Třeboně starobylý proslulý archiv schwarzenbersko-rožmberský, spravovaný úředníky české národnosti, a dostal se do prostředí [česko]krumlovské[ho], kde v archivu jest přednostou zuřivý německý nacional dr. Tannich a jen jediný Čech dr. Hašek se sluhou Berkou, kdežto ostatní síly jsou rovněž Němci.⁶⁸⁶

Personální otázku chce dr. Tannich řešiti takto. Ve službě schwarzenberské má zůstat vrch[ní] archivář dr. Markus (zatím bez určité působnosti, skoro jako na penzi s plným platem), asistent Lintner,⁶⁸⁷ do [Českého] Krumlova expedient Folber⁶⁸⁸ (dá se hned do penze). Stát má převzít archiváře Hadače, asist[enta] PhC. Navrátila,⁶⁸⁹ zřízence J[ana] Kaisersata, což prakticky znamená, že na [Český] Krumlov přejde a ve schw[arzenberské] službě zůstane jen krátkou dobu teprve sloužící asistent Lintner, pilný úředník, ale příliš nevybojně povahy, než aby se dalo očekávat, že se v knížecí službě archivní u dr. T[annicha] udrží. Ten již lehce se jej zbaví, buď výpovědí nebo přeložením třeba k pivovaru. A tak Schwarzenberg bude mít mezi četným svým archivním personálem kromě dr. Haška (ten se třeba také ještě nějak odsune) a sluhy Berky samé Němce, a v tomto prostředí, pod touto správou, bude rožmberský archiv, nejbohatší archiv pro české dějiny v nacionální epoše husitského období!

    Dábelsky vymyšlený, rafinovaný plán!

    Nebezpečí jest v prodlení!

Dopis, strojopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

---

⁶⁸⁵ František Blaschko (?).

⁶⁸⁶ Ferdinand Andraschko – archivní asistent, Josef Lorenz – archivní úředník, Alois Plechinger – výpravčí. Antonín MARKUS, *Schwarzenberská ročenka 1935*, s. 125.

⁶⁸⁷ Jan Lintner (1909-1977), archivní úředník.

⁶⁸⁸ František Folber (?), výpravčí.

⁶⁸⁹ František Navrátil (1903-1974), archivní konceptní úředník.

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1936, 9. prosince, Třeboň – Markus Wirthovi děkuje za pomoc v záležitosti ohrožení schwarzenberského archivu. Slibuje mu, že mu v dohledné době zašle materiál o kněžně Pavlíně ze Schwarzenbergu a přimlouvá se za dr. Poláka, který se snaží získat ve Vlašské ulici v Praze nemovitost k bydlení.

V Třeboni 9. prosince 1936.

Slovutný pane sekční šéfe a vzácný příteli,

chtěl jsem Vám poděkovati osobně za všecku Vaši vzácnou ochotu a pomoc v záležitosti archivní, ale neměl jsem štěstí a nezastihl jsem Vás ani ve čtvrtek, ani v pátek minulého týdne. Tož děkuji Vám aspoň takto a doufám, že ještě před svátky, snad za týden, budu Vám dík svůj moci přednésti osobně a více si toho s Vámi povědět. A co nejdříve budu hledět dodati materiálie o Paulíně Schwarzenberkové, aby Žikeš⁶⁹⁰ opravdu na jaře mohl knížku vydati.⁶⁹¹

Ale sotva jsem Vás tolik zaneprázdnil věcí jednou, už tu zase mám s něčím Vás obtěžovati. Píše mi pan rada Dosoudil, že jeho přítel dr. Polák (Jiří, místoředitel Škodových závodů) by rád získal u Lobkovského paláce ve Vlašské ulici⁶⁹² nějaký domeček, dal jej upravit k obývání, a po jeho smrti by event[uelně] zase mohl připadnouti státu zpět, ale naráží prý na potíže v ministerstvu školství a národní osvěty, ačkoliv Vy sám tomuto projektu prý jste nakloněn. Prosí mne tudíž za intervenci u Vás, abyste si pana řed[itele] Poláka dal předvolati a laskavě jej vyslechl. Mám za to, že by bylo na místě, aby se pan řed[itel] Polák sám u Vás přihlásil, a pak prosím, abyste mu věnoval trochu ze svého beztak skrovného času, nebo vůbec to tak nějak zařídil, aby, je-li to možné, jeho touze bylo vyhověno.

Tož prosím, nezlobte se na mne, ale když lidé na mne přijdou, já jim to také těžko odříkám. No a sedám k mašince a klepu ...

Snad přijedu příští týden a pak se sám přihlásím o „auspuc!“⁶⁹³

My tu máme nyní živo, je tu syn z Prosenic⁶⁹⁴ na návštěvě s Idunkou.⁶⁹⁵ To víte, jak babička září! Mám vyříditi srdečné pozdravy od ženy Vám všem, já se k nim připojuji líbaje ruku milostivé paní a zůstávám

⁶⁹⁰ Nakladatelství Vladimíra Žikeše (1937-1945) v Praze se specializovalo především na reprezentativní umělecko-historické publikace (www.sibek.cz/tomas/dtudiujm/zikes/; staženo 29. 6. 2012).

⁶⁹¹ Zdeněk WIRTH, *Česká krajina v leptech Pavlíny, kněžny ze Schwarzenbergu z let 1804-1806*, Praha 1938.

⁶⁹² Lobkovický palác ve Vlašské ulici (Praha 1, čp. 347) nechal postavit počátkem 18. století hrabě Přebořovský z Kvasejovic. V držení Lobkoviců byl od roku 1753. V roce 1927 jej koupil československý stát pro potřeby MŠANO. Sídlo zde měly Památkový úřad, ústavy Slovanský, Archeologický, Orientální a další. Od roku 1971 zde sídlí velvyslanectví Spolkové republiky Německo (www.atlaseska.cz/praha/lobkovicky-palac-vlasska-ulice/; staženo 29. 6. 2012).

⁶⁹³ Z německého der Ausputz – pokárání.

⁶⁹⁴ Ing. Ferdinand Schwarz, kterého Antonín Markus vyženil.

⁶⁹⁵ Jedná se pravděpodobně o jednu z Markusových vnuček (od syna Idy Markusové z prvního manželství ing. Ferdinanda Schwarze).

Váš vděčný et semper fidelis⁶⁹⁶

Markus.

Pan sekční šéf Dr. Zdeněk Wirth, Praha.

Dopis, strojopis.

V levém horním rohu předtištěný text: Ph. Dr. Ant. Markus.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

168

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1936, 13. prosince, Praha – Wirth Markusovi oznamuje, že dr. Polákovi nemůže vyhovět kvůli nesouhlasu správce Lobkovického paláce a zahrady. Intervenci u ministra nezavrhuje, ale přímluvcem by musel být vlivný straník dr. Trnka. Dále se těší z toho, že archivní záležitost má šťastný konec.

V Praze 13. XII. 936.

Milý příteli,

díky za dopis z 9. prosince. Záležitost, o níž píšete, zaměstnává ministerstvo školství a národní osvěty již dvě nebo tři léta. Je pravda, že jsem projektu pana dr. Poláka přál, ale nemohl jsem věc prosazovat přes odpor správce Lobkovského paláce (dr. Hrejzy)⁶⁹⁷ i zahrady (dr. Plachta).⁶⁹⁸ Jsem přesvědčen, že by stát získal restaurovaný objekt místo rozbité chajdy, ale oba jmenovaní vycházejí ze stanoviska, že je nepřipustno zcizovat části krásného a velikého celku, jež stát získal. Nevím, zda by tu prospěla intervence u pana ministra,⁶⁹⁹ ale zkusit by se to mohlo. Ale musil by intervenovat *vlivný* straník dr. Trnka,⁷⁰⁰ aby pan ministr projevil větší zájem o věc. Jinak zůstane zase jen u papírového vyjádření.

Z výsledku akce o záchranu treboňského archivu a o státní režijní příspěvek na schwarzenberské archivnictví vůbec mám nelíčenou radost. Končí se šťastně zase jedna epizoda našeho boje o osud patrimoniálního systému archivního, zahájená před tolika lety. Snad je to již definitivní stav, do něhož se otázka dostává. Budete mít zase klid k úřední a literární práci, a to je největší prospěch z té patálie s [česko]krumlovským intrikánem.⁷⁰¹ Pan Žikeš u mně byl a očekává, že knížku v roce 1937 vydá. Budu čekat na Váš materiál a předem již vím, jak bude hojný a důkladný.

⁶⁹⁶ Rozumí se: a vždycky věrný.

⁶⁹⁷ Osobu se mi nepodařilo blíže určit.

⁶⁹⁸ Otto Placht (1890-1909).

⁶⁹⁹ Pravděpodobně ministr školství a národní osvěty Emil Franke (1881-1939), národní socialista, který funkci zastával v období leden 1936 – září 1938.

⁷⁰⁰ Zřejmě Matěj Trnka (1892-?), rolník z Dunovic na Strakonicku, poslanec Národního shromáždění za Národní obec fašistickou (19. 5. 1935-21. 3. 1939). Během druhé světové války působil ve výboru Národního souručenství v jižních Čechách (www.psp.cz/eknih/1935ns/stenprot/008schuz/s008003.htm; www.psp.cz/sqw/detail.sqw?org=289&id=4268; staženo 31. 12. 2012).

⁷⁰¹ Markus má na mysli Karla Tannicha (1883-1975).

Vyřizuji pozdravy ženy i dcery mil[ostivé] paní i Vám, uctivě se poroučím a jsem Váš věrně oddaný

Zd. Wirth

Dopis, rukopis.

Hlavičkový dopisní papír: Ministerstvo školství a národní osvěty.

Pod textem datumovka: 15. XII. 1936.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

169

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1936, 22. prosince, Praha – Wirth Markusovi děkuje za „vánoční nadílku“ a přeje jemu i jeho rodině šťastné a veselé vánoční svátky a nový rok.

V Praze 22. 12. 1936.

Milý příteli,

bohužel jsem s Vámi nemohl posledně mluvit a jen „štedrý lístek,“ který mi od Vás odevzdal Kamil⁷⁰² svědčil, že Nostickým palácem prošel třeboňský Ježíšek. Vřelý dík za Vaši pozornost k nám. Nepokouším se již ani počítati, po kolikáté jste nám ji prokázal. Žena se připojuje k díkům a oba společně Vám i mil[ostivé] paní posíláme (i s Bojdou ovšem) nejsrdečnější pozdravy a přání šťastných svátků a veselého Nového roku.

Vaši upřímně Vám oddaní

Wirthovi.

Dopis, rukopis.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

170

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1937, 4. května, Třeboň – Markus Wirthovi vrací zapůjčené fotografie Runkových obrazů jihočeských krajů, připojuje jejich reprodukce a žádá ho, ať se obrátí na Ladislava Lábka, aby je opatřil doprovodným textem.

---

⁷⁰² Kamil Novotný (1892-1959).

V Třeboni 4. května 1937.

Slovutný pane sekční šéfe a vzácný příteli,

v příloze dovoluji si s upřímným díkem vrátiti laskavě sv[ého] č[asu] mi zapůjčené fotografie Runkových obrazů jihočeských krojů, celkem pět kusů. Příkladám tolikéž otisků jejich reprodukcí a používaje Vašeho laskavého nabídnutí prosím, abyste mi u pana řed[itele] Lábka⁷⁰³ zprostředkoval k těmto obrázkům potřebný text. Prosím, aby to nebylo pojednání zvláště dlouhé, jen aby pan řed[itel] Lábek přiložil zase ty reprodukcce s patřičným označením textu, kterým každý obrázek by měl býti opatřen. Dostal-li bych rukopis do 20. května, zařadil bych stať ještě do druhého čísla [Tradice], jež vyjde 15. června, jinak bych ji musil odložit až do sešitu třetího (září).⁷⁰⁴

Konečně tu mám pana prince,⁷⁰⁵ a tak dnes jsem mohl napsati panu Žikešovi, že jsme povoleni k reprodukci obrazu kněžny Pavlíny od Lampiho v hlubockém zámku⁷⁰⁶ obdrželi, aby mi tedy napsal asi o týden dříve, kdy a koho vyšle, abych mohl zámeckou správu vyrozuměti a dáti obraz z rámu vyjmouti. Jak mi pan Žikeš řekl, chce tu reprodukci dáti dělati na místě, takže o svolení k převozu jsem nežádal. Doufám, že se teď s kněžnou Pavlínou dostaneme trochu kupředu, zvláště, jestli Vám dr. Tannich, jak mi onehdy říkal, nějaký materiál už poslal. Není toho mnoho, ale přece trochu. Ovšem myslím, aby se věc už do prázdnin neforcirovala,⁷⁰⁷ že by však pěkně pohodlně mohla vyjít na podzim na vánoční trh.

Co náš hlubocký Soupis?! Není možná dostat se ku klidné práci. Teď všechen personál archivní jsme celý měsíc skoro nedostali se na nic jiného, než že jsme dělali jeden knížecí pohřeb⁷⁰⁸ a připravovali zájezd pana prezidenta do Třeboně.⁷⁰⁹ A včera a dnes jsme tu měli několik set profesorů obchodních škol, přirozeně to jsou pro nás dva dny ztracené. A tak to jde pořád a na trochu vědecké nebo literární práce, aby si člověk kradl čas po nocích. Jenže je nám už 2ř [!] ⁷¹⁰ pryč ...

---

⁷⁰³ Ladislav Lábek (1882-1970), zakladatel a dlouholetý ředitel Národopisného muzea Plzeňska (www.zcm.cz/?page=osobnosti-labek-ladislav; staženo 31. 12. 2012).

⁷⁰⁴ Marie LÁBKOVÁ – Ladislav LÁBEK, *Dosud neznámá vyobrazení lidového kroje z okolí Č. Budějovic*, Tradice, červen-září 1937, s. 54-56.

⁷⁰⁵ JUDr. Adolf Schwarzenberg (1890-1950).

⁷⁰⁶ Jedná se o obraz kněžny Pavlíny ze Schwarzenbergu rozené z Ahrenbergu (1774-1810) vzniklý roku 1812, který je v současné době umístěný v Příjímacím salónu zámku Hluboká nad Vltavou. Namaloval jej německý malíř italského původu Jan rytíř Lampi (1751-1830). Od roku 1786 vyučoval na Akademii umění ve Vídni. Ve své tvorbě se zabýval hlavně portréty (www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=946, www.deutsche-biographie.de/sfz47614.html a www.pruvodce.com/hlubokanadvltavou/; staženo 29. 6. 2012).

⁷⁰⁷ Význam uvedeného slova mi není znám.

⁷⁰⁸ Pohřeb prince Aloise Schwarzenberga (1863-1937), mladšího bratra knížete Jana Nepomuka. Uskutečnil se v Třeboni 26. dubna 1937. Martin VORÍŠEK, *Kapela Schwarzenberské gardy v Českém Krumlově*, disertační práce, Brno 2008, s. 142.

⁷⁰⁹ Prezident Edvard Beneš navštívil Třeboň spolu se svou manželkou dne 6. května 1937.

⁷¹⁰ Jedná se pravděpodobně o překlep – snad míněno 20 nebo 25 let pryč.

Už jsem dlouho nebyl v Praze, což jste jistě i sám usoudil z toho, že jsem už delší čas *more datlorum*⁷¹¹ na Vašich dveřích nezaklepal ... Však na příští týden se tam chystám, i přišel bych se také pozeptat, nebudete-li mít něco z Runkových obrazů zámků pro některou pozdější Tradici. Toť víte, vždy jdu jen „pencovat.“⁷¹²

Tož končím pro dnešek, vyprošuje si ruky políbení milostivé paní, od ženy i ode mne Vám všem mnoho srdečných pozdravů a já zůstávám

Váš věrný

Markus.

Dopis, strojopis.

Hlavičkový dopisní papír: Tradice, Věstník Svazu českých úředníků a zřízenců knížete ze Schwarzenberku v Č. Budějovicích, Redakce Třeboň I. – 110, Administrace.

V pravém horním rohu pod uvedením data Wirthova adresa: Pan sekční šéf Ph.Dr. Zdeněk Wirth, Praha III., U Sovových mlýnů 31.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

171

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1937, 9. srpna, Třeboň – Markus Wirthovi zasílá své výpisky o malíři Runkovi a kněžně Pavlíně ze Schwarzenbergu, včetně katalogu výstavy amatérských uměleckých děl, která se konala ve Vídni roku 1913. Rovněž vyjadřuje politování nad tím, že se s Wirthem nesetkal při své návštěvě Poličky.

Třeboni 9. srpna 1937.

Slovutný pane sekční šéfe a vzácný příteli,

posílám Vám v příloze několik chudičkových výpisků týk[ajících] se Runka, ev[entuelně] kněžny Pavlíny, a pak „Katalog der Ausstellung künstlerischer Amateurarbeiten, Wien 1913.“ Prosím, dobrý pozor na tuto knížечku, je to unikát z rodinného archivu zapůjčený dr. Tannichem! Místa týk[ajících] se kněžny Pavlíny jsou založena, ale jsou i jiná, většinou mnou zatřena, která trochu osvětlují prostředí, že totiž i jiní členové rodu se zabývali amatérskými pracemi, např. i dcery kněžny Pavlíny⁷¹³ a pozd[ější] pražský arcibiskup princ Bedřich.⁷¹⁴ Jsou to drobečky, ale Vy i z nich něco uděláte!

⁷¹¹ Význam uvedeného slovního spojení mi není znám.

⁷¹² Nen zřejmé, co zde měl Antonín Markus na mysli.

⁷¹³ Počátkem roku 1805 se František Runk stal schwarzenberským knížecím dvorním malířem a k jeho povinnostem patřilo vyučovat knížecí děti kresbě. Všech devět dětí kněžny Pauliny prošlo jeho výtvarným školením. Nejnadanějšími žáky se kromě jejich matky staly princezny Marie Eleonora (1796-1848) a Marie Paulína (1798-1821). Mája HAVLOVÁ, *Schwarzenberský krajinář Ferdinand Runk*, in: Zdeněk Bezecný – Martin Gaži – Martin C. Putna (edd.), *Schwarzenbergové*, s. 268.

⁷¹⁴ Princ Bedřich ze Schwarzenbergu (1809-1885), syn kněžny Pauliny ze Schwarzenbergu rozené z Ahrenbergu (1774-1810) a knížete Josefa ze Schwarzenbergu (1769-1833) se stal roku 1850 kardinálem a pražským arcibiskupem. Antonín MARKUS, *Schwarzenberská ročenka*, s. 95.

Pak Vám posílám výpisy z knížecích domácích účtů, z nichž vidíte, jaké obrazy Runk dodal Schwarzenbergům až do roku 1810. I tady bude lze činiti konkluze,⁷¹⁵ do jaké míry Runk kněžně Pavlině pomáhal. Sám mám dojem, že kněžna pracovala dosti samostatně, nepochybně však byla žačkou Runkovou.⁷¹⁶

Měl bych k těm jednotlivým obrázkům pořídit podpisy [!] ⁷¹⁷ (seznam s označením, co představují). To však bych musil mít to album po ruce a zajeti s tím do [Českého] Krumlova, což však snad tolik nespěchá. Posílám Vám toto do Prahy, neboť tam zajisté tyto dny prodléváte, než pojedete do M[ariánských] Lázní.

Škoda, že jsme se v Poličce netrefili. Byli bychom z Litomyšle zajeli za Vámi do Ústí [nad Orlicí], ale dělali jsme výlet jen na jeden den, a já prohlídkou v Poličce a Litomyšli byl množstvím dojmů a stálým díváním už značně unaven, takže jsem byl rád, že jsem dojel ještě večer zpátky do Žďáru [nad Sázavou].

Měl-li byste nějaký spec[iální] dotaz doplňkový nebo pod[obně], napište mi nebo dr. Tannichovi, myslíte-li, že by to spíše bylo u něho.

Obdržel jste můj dopis ze Žďáru [nad Sázavou] o tom dobrém muži, co se chtěl dáti přezkoušeti? Nezlobil jste se pro to? Prodal jsem, jak jsem koupil, a možno-li, zatelefonujte, prosím, výsledek panu vrch[nímu] spr[ávc]i Hausdorfovi⁷¹⁸ (tel. 440-72). A brkněte i panu Žikešovi!

Končím pro dnešek, vyprošuje si ruky políbení milostivé paní, od ženy i ode mne pěkné pozdravy všem a já zůstávám

Váš věrný

[Markus]

Dopis, strojopis, průklep.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

172

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1937, 7. října, Třeboň – Markus Wirthovi potvrzuje příjem jeho žádosti o svolení k reprodukci obrazu madony umístěné v zámecké kapli třeboňského zámku a současně ho informuje, že jí zaslal k odsouhlasení knížeti. Dále Wirtha nabádá, aby se v případě, že by věc spěchala, obrátil na dr. Pichu s žádostí o dodatečné schválení.

---

⁷¹⁵ Rozumí se: závěr.

⁷¹⁶ V roce 1804 byl Ferdinand Runk mimo pravidelné platby za dodané obrazy odměněn vysokým honorářem, který byl pravděpodobně spojen s výtvarným vedením kněžny Pauliny ze Schwarzenbergu při přípravě prvního souboru jejích leptů (*Seize vues des terres en Bohême du Prince des Schwarzenberg gravées a léau forte par la Princesse Pauline Schwarzenberg*). V následujícím roce pracoval Runk spolu s kněžnou na přípravě druhého souboru leptů. Mája HAVLOVÁ, *Schwarzenberský krajinář*, in: Zdeněk Bezečný – Martin Gaží – Martin C. Putna (edd.), *Schwarzenbergové*, s. 268.

⁷¹⁷ Patrně míněny popisy, popisky.

⁷¹⁸ Bedřich Hausdorf (?), vrchní správce schwarzenberské Administrace nemovitého majetku, obstaravatelské a tarifní kanceláře v Praze. Antonín MARKUS, *Schwarzenberská ročenka 1935*, s. 160.

V Třeboni 7. října 1937.

Slovutný pane sekční šéfe a vzácný příteli,

obdržel jsem dnes Váš přípis z ministerstva č. 138173/37 s žádostí za svolení k reprodukci Madony ze zdejší zámecké kaple pro chystané dílo o české škole malířské 14. a 15. století. I oznamuji Vám, že jsem ihned napsal zprávu na J[eho] J[asnost] s návrhem na vyhovění a současně s tímto listem ji na Hlubokou odesílám. Vyřízení možná se však trochu pozdrží, protože pan majitel dlí právě za hranicemi a vrátí se teprve šestnáctého tohoto měsíce. Kdyby věc tuze spěchala, použijte toho, že pan ústř[ední] řed[itel] dr. Picha⁷¹⁹ obvykle v úterý bývá v Praze, a pohovořte s ním telefonicky, aby se věc provedla se schválením až dodatečným (telefon pražský 440-72).

Co dělá kněžna Pavlína?⁷²⁰ Myslel jsem, že dnes pojedu do Prahy, ale nemohu, mám práce, až hlava brní ...

Řed[itel] Lábek mi poslal článek ke kresbám krojů od Runka, už je vysazen. Děkuju za zprostředkování, nikdo druhý by to nebyl tak napsal.

Zatím těším se na shledanou a jsem s přátelskými pozdravy
vždy Váš

Ant. Markus.

Dopis, strojopis.

Hlavičkový dopisní papír: Knížete ze Schwarzenbergu archiv v Třeboni.

Pod textem otisk podacího razítka Ministerstva školství a národní osvěty, 9. X. 1937, č. j. 141344.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

173

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1938, 16. dubna, Praha – Wirth Markuse informuje o obsahu jednání s JUDr. Adolfem Schwarzenbergem a dr. Pichou ohledně jejich žádosti o povolení k vývozu uměleckých předmětů na bezpečné místo.

---

⁷¹⁹ Ing. JUDr. Zdeněk Picha (?), ředitel schwarzenberského Ústředního ředitelství v Hluboké nad Vltavou. Antonín MARKUS, *Schwarzenberská ročenka 1935*, s. 120.

⁷²⁰ Zdeněk WIRTH – Karel TANNICH, *Česká krajina*.

Praze 16. 4. 938.

Milý příteli,

především přeji mil[ostivé] paní i Vám pěkné svátky (i při tom počasí) strávené u *teplého* krbu (doslovně, ne obrazně) a při teplých krmích. My item činíme z Prahy se nehýbající a při krbu prodlévající. Potom děkuji za vyřízení o Petru Vokovi a za slib rukopisu o Pavlíně (také mne honí nakladatel!).

Co píšete o své poradě u nás o ochraně sbírek a archivů, mám již předebru. Byli u mne dr. Ad[olf] Schw[arzenberg] a dr. Picha, přinesli žádost o svolení k *ev[entuelnímu]* vývozu některých věcí do bezpečného místa a vyprosili prof. Slanského⁷²¹ jako informátora pro vytvoření beden a metodu balení. Je v tom hodně dobové psychózy, radil jsem sice nebýt lehkomyšlný, ale nebalit hned, jen *bedny* připravit. Rád bych, aby ta věc zůstala hodně omezena, proto mimo Morávka s nikým jiným nejednejte (Plachta jsem nezasvěcoval). Vše ostatní ústně.

Žena posílá pozdrav a poručení s přáním brzkého uzdravení mil[ostivé] paní. Bojda ruku líbá. A já jsem s uctivým poručením mil[ostivé] paní

Váš věrně oddaný

Zd. Wirth

Dopis, rukopis.

Hlavičkový dopisní papír: Ministerstvo školství a národní osvěty.

Pod textem datumovka: 18. 4. 1938.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

174

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1938, 17. září, Praha – Wirth se Markusovi omlouvá za časovou prodlevu, s jakou reaguje na jeho gratulaci ke svým šedesátým narozeninám a vysvětluje její důvody.

V Praze dne 17. září 1938.

Milovaný příteli, milostivá paní,

považujete mne jistě za nevděčníka, který ponechal Vaše blahopřání ke svým šedesátinám bez odezvy. Prosím za prominutí a omlouvám se jednak velikým návalem prací v nynější kritické době, jednak tím, že vyřizuji jubilejní korespondenci postupně, přičemž ovšem spoléhám, že mně opravdoví přátelé prominou, přijdu-li k nim s nějakým opožděním. Mezi tím přišly Vaše lístky, přišel pozdrav z nebe od Pavliny a sypaly řežavé uhlí na hlavu viníkovu. Teprve nyní se viník dostal ke psaní a posílá Vám i milostivé paní nejsrdečnější díky za Vaše slova. Při té příležitosti obnovuje slib

---

⁷²¹ Patrně Bohuslav Slánský (1900-1980), malíř a profesor Akademie výtvarných umění v Praze, smluvní restaurátor Národní galerie v Praze. Restauroval a konzervoval obrazy starých mistrů, např. gotické obrazy. Prokop TOMAN, *Nový slovník II*, s. 459.

přátelské věrnosti k Vám i celému Vašemu rodu, vyřizuje uctivé poručení ženy i dcery a ruku milostivé paní líbaje zůstává Váš z celého srdce oddaný

Zdeněk Wirth

Kartička, strojopis.

Pod textem datumovka: 21. 9. 1938.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

175

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1938, 18. října, Třeboň – Markus Wirthovi ohlašuje svou brzkou návštěvu Prahy a žádá ho o přijetí. Svěřuje se mu se svými obavami o osud schwarzenberských archivů, které se octly na území německé říše, a také hlubockých zámeckých sbírek.

Třeboň 18. října 1938.

Slovutný pane sekční šéfe, vzácný příteli!

Tož zatím bychom měli zase jednu kapitolu života za sebou, nepříliš radostnou i svým průběhem, i zakončující pohromou, a teď nám nastává úsek nový s úkolem budování domoviny nové. A tak už od začátku tohoto měsíce se chystám do Prahy a k Vám, ale špatné spojení vlakové a množství starostí všeho druhu mne od toho zrazovaly a zde zdržovaly. Ale teď už přece pojedu, nepochybně ve čtvrtek dvacátého tohoto měsíce, takže bych se u Vás objevil buď ještě ve čtvrtek nebo až v pátek, každopádně se třeba zeptám telefonicky, kdy byste měl pro mne chvilinku volnou. Leží mi na srdci i naše archivy (Lovosice, Postoloprty, Vimperk jsou už v říši, zbývá mi jen Třeboň!), i osud hlubockých pokladů i konečně kněžna Pavlína. Na archivy i zámecké sbírky bude třeba pamatovati v mezistátním jednání, buď stran uložení podle teritoriální provenience, nebo usnadnění vzájemného užívání. Vzpomínám spisové rozluky a mého posláni ve Vídni [roku] 1920/21!

Píši Vám tedy tyto řádky, abyste mi, možno-li, rezervoval čtvrt hodinky v označené dny. Doufám, že Vás ve zdraví vynatrefím a těším se na pohovor. Vyřizuji pozdravy od ženy Vám i celé rodině, líbám ruku milostivé paní, zdravím srdečně Vás i slečnu Boženku a zůstávám

Váš věrně oddaný

Ant. Markus.

Kartička, rukopis.

V levém horním rohu předtištěn text: Vrchní archivář Ph. Dr. Antonín Markus, přednosta Schwarzenberského archivu v Třeboni.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1938, 26. listopadu, Praha – Wirth Markuse žádá o překlad textu knihy o leptech kněžny Pavlíny ze Schwarzenbergu do němčiny. Rovněž ho prosí, aby vhodně upravil předmluvu knihy a opravil případné nepřesnosti v textu týkající se rodopisu nebo knížecí etikety.

Praze dne 26. listopadu 1938.

Milovaný příteli,

konečně jsem se dostal k Pavlíně⁷²² (Jistě mi kyne milostivě z nebe, že jsem ji vysvobodil ze zapomenutí). Prosím, abyste přetlumočil moje říkání do jazyka Goethova a potom zaslal všechno na mou adresu zpět. Žikeš má další otisky pro překladatele do francouzštiny a angličtiny.

Pokud se týče *merita* věci, čekám ještě stále odpověď Winklerovu,⁷²³ popřípadě reprodukce rytin Cardonových a Clerkových z vídeňské Albertiny.⁷²⁴ Také mi schází citát z Pincharta,⁷²⁵ který v žádné pražské bibliotéce není. Doufám, že tyto věci upravím ještě v korektuře.

Při překladu, myslím, že na leccos přijdete, a že podle své bohaté zkušenosti sem tam uděláte retuše věcné. Jsem přece jenom vzdálen pomůcek, které se týkají speciálně rodopisných věcí a knížecí etikety (Na hřbetu hnědého alba je L. S. ne P. S. Je to zkratka jména Pouline – Line?). Z téhož důvodu snad pro německé vydání upravíte předmluvu, aby mentálně nevadila. Pokud se týče českého vydání, nehodlám na ní již nic měnit.

Očekávám Vaše zprávy, ruku líbám milostivé paní, vyřizuji poručení a pozdravy od ženy i Bojdy a jsem Váš až do hrobu tmavého
věrně oddaný

Zdeněk Wirth.

N. B. Obě alba⁷²⁶ si tu ještě nechávám pro ev[entuelní] náhledy při korektuře.

Dopis, strojopis a rukopis.

Hlavičkový dopisní papír: Ministerstvo školství a národní osvěty.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

⁷²² Zdeněk WIRTH, *Česká krajina..*

⁷²³ Erich Winkler (?).

⁷²⁴ Uvedené osoby, rytiny, ani jejich reprodukce se mi nepodařily určit.

⁷²⁵ Pravděpodobně Alexandre Joseph Pinchart (1823-1884), belgický historik umění (www.dictionarofarthistorians.org/pincharta.htm; staženo 1. 1. 2013).

⁷²⁶ Jedná se o dvě alba, která vydala kněžna Pavlína ze Schwrzenbergu v letech 1804 a 1805 formou „voyages pittoresques“ (cestovní deníčky) (http://www.castle.ckrumlov.cz/docs/cz/zamek_3nadvori_runk.xml; staženo 3. 1. 2013).

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1938, 21. prosince, Třeboň – Markus lituje, že při své návštěvě Prahy nezastihl Wirtha v úřadě a nemohl mu tak osobně projevít soustrast nad úmrtím jeho matky. Wirthovi líčí svou snahu o co nejlepší překlad úvodu ke knize o leptech kněžny Pavlíny ze Schwarzenbergu. Konečně se Wirthovi svěřuje, že je zvědav na reakci Karla Tannicha na české vydání jmenované knihy.

Třeboň 21. prosince 1938.

Slovutný a vzácný příteli,

bylo mi tuze líto, že jsem měl minulý týden tak málo štěstí na Vás a podvkráté Vás nezastihl. Byl bych Vám dodatkem k našemu telegramu tak rád ještě osobně projevili naši účast nad ztrátou Vaší paní matky. Váš bol může mírniti, že drahé zvěčnělé bylo nejen dopřáno dožítí se tak krásného věku, nýbrž i těšiti se na samu mez lidského věku ze své rodiny, v níž dala národu a vlasti tolik platných a vynikajících osobností.

A byl bych si pak s Vámi rád pohovořil i o leptech kněžny Pavlíny. Krásně jste ten úvod napsal a doufám, že i Žikeš vypravil knihu k Vaší spokojenosti. Už tu mám taky jeden výtisk. Překlad po prvním rozběhu, který jsem Vám již poslal, musil jsem pro nával práce přerušiti a dodělám jej přes svátky. Vezmu si tu práci s sebou na Moravu, kam dnes odjízďím k dětem a vnoučatům. Snažím se, aby překlad byl aspoň dobrý. Tož to dá každá věta přemýšlení a pilování, aby vystihla bohatost a hutnost Vašich myšlének. Angličan taky bude hotov až k Novému roku. Jen když české vydání už máme venku, za což buď Vám hojný dík a čest a chvála! Jsem zvědav, co řekne dr. Tannich, který se na celý podnik díval stále skepticky, a podporoval věc jen do té míry, že cítil přání jasného pána (který už letí zase do Afriky).

Přeju Vám, milostivé paní a slečně Božence co nejlepší Vánoce, jaké mohou být pro Vás ve stínu příliš ještě svěží vzpomínky na odchod paní matinky. Přijměte i pozdrav z hlubockých tůní, který jsem Vám zanechal u Morávka a buďte ujištěni, že Vám všem všichni přejeme z té duše jen vše nejlepší k novému roku, v němž, dá Bůh, uděláme kus pěkné práce!

Líbám ruku milostivé paní a se srdečnými pozdravy též od ženy

zůstávám

Váš věrný

Markus.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1938, 23. prosince, Praha – Wirth Markusovi děkuje za novoročenku i dopis a vyznává se ze svého upřímného přátelství k němu. Je potěšen Markusovou reakcí na české vydání knihy o leptech kněžny Pavlíny ze Schwarzenbergu, pozitivně hodnotí první část Markusova překladu knihy do němčiny a nabádá ho, aby s překládáním nespěchal. Závěrem dopisu Markuse informuje, že od Nového roku bude úřadovat v kanceláři sídlící v budově pražského Klementina.

V Praze dne 23. prosince 1938.

Milý příteli,

děkuji Vám za krásnou novoročenku a za milý dopis. Vždycky, když otevru (!) obálku s Vaším droboučným rukopisem, mám dojem, že ke mně přišlo do domu opravdové přátelství, které by ani v nejhorších dobách nezklamalo. Vážím si toho, protože je malý okruh osob, o kterých to každý člověk může říci.

Přijměte s milostivou paní i s celou rodinou nejsrdečnější blahopřání moje, ženino i Bojdino k Vánocům i k novému roku a buďte ujištěn, že „přestárly konzervativec“ (citát z Večera)⁷²⁷ i v penzi bude rád, když se bude těšiti Vašemu přátelství a spolupracovníctví.

Děkuji Vám také za účast se ztrátou maminky. Doufám, že již došel náš obrázek, který před sedmnácti lety zachytil bratr, fotograf-amatér.

Těší mne také, že se Vám líbí Pavlína. Právě teď Žikeš telefonuje, že je dotištěna a pošle mi jeden výtisk na ukázkou. Dejte si na překlad čas! Podle první kapitoly vidím, že bude velmi hezký a naprosto přesný co do terminologie. V mnohém znějí Vaše věty lépe, nežli v mém českém podání.

Těším se, že mne po svátcích v novém roce navštívíte již v Klementinu, kam se s paní Huňkovou⁷²⁸ přestěhujeme.⁷²⁹ Tam budeme mít více času na své přátele a nebude třeba jim odměřovati minuty mezi dvěma telefony.

Buďte hodně zdrav! Pozdravuje Vás Váš nejoddanější

Zdeněk Wirth

Dopis, strojopis.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

⁷²⁷ Zmíněný článek se mi nepodařilo citovat.

⁷²⁸ Osobu se mi nepodařilo blíže určit.

⁷²⁹ V rámci adaptace areálu Klementina, která byla svěřena architektu Ladislavu Machoňovi a probíhala ve třicátých letech minulého století, se zde připravovaly i místnosti pro kanceláře Státního památkového úřadu a Státního fotoměřičského ústavu. Kristina UHLÍKOVÁ, *Zdeněk Wirth*, s. 118; Vzhledem k tomu, že Zdeněk Wirth odešel z ministerstva školství a národní osvěty koncem roku 1938 do penze, mohl mít na mysli buď kancelář SPÚ nebo SFÚ.

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1938, 30. prosince, Třeboň – Markus Wirthovi zasílá část rukopisu a překladu knihy o leptech kněžny Pavlíny ze Schwarzenbergu.

V Třeboni 30. prosince 1938.

Vzácný příteli,

posílám Vám přiloženě titulní list, úvod a první kapitolu textu k leptům kněžny Pavlíny, a to jak originál tak, i překlad do němčiny.

Další pošlu hned zase, jakmile to budu mít hotové. Posílám Vám to takto, aby se věc nezdržovala.

Do poznámek jsem vsunul zatím prázdné místo pod č. 15a. Mám za to, že by se mělo několika slovy říci (zvláště cizímu čtenáři), kdo to je ta „paní kněžna“ z Babičky.⁷³⁰ Nemohu to okamžitě přesně říci (musím si shledat pomůcky), ale pokusím se o to.

V něm[eckém] textu jsem na několika místech vepsal tužkou eventuality jiného znění, račte si vyvoliti, co se Vám bude zdátí lepším. Nepřekládal jsem otrocky, přesto doufám, že jsem všude zůstal práv originálu. Není to překládání lehké, a tu musím jen doufat, že jsem originálu dobře porozuměl.

V předmluvě jsem tedy učinil korekturu, vyzdvihuje aktualitu tím, že běží o objekty kdysi v jednom státě ležící, jež jsou dnes rozloženy do států dvou.⁷³¹

Až bude vše skončeno, budu Vás prositi o biografii kněžninu, jak Vám ji poslal dr. Tannich. Bude mi vítána do archivu. Jak vidno, našel toho dr. Tannich dost. Mně ustavičně psal, že se nedá nic najít ...

Zda monogram L. S. značí „Line“ jako zkratku místo „Pauline“, nedovedu povědět, ale skoro bych myslel, že to byl asi exemplář princezny Eleonory (Lori).⁷³²

O všem ostatním, doufám, že si pohovoříme, jakmile k Vám přijdu. Mnoho času ovšem zrovna není, ale doufám, že se to přece do Vánoc strhne.

Ostatek překladu bude následovati co nejdříve!

Se srdečnými pozdravy od domu k domu spojuji ruky políbení milované paní a zůstávám

Váš věrný až za břehy Hádu⁷³³

[Markus]

Dopis, strojopis, průklep.

Pod textem označení adresáta: Pan sekční šéf Dr. Wirth, Praha.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

⁷³⁰ Markus má na mysli kněžnu Pavlínu ze Schwarzenbergu a knihu Boženy Němcové „Babička.“

⁷³¹ Zámecké objekty se nacházely jednak v Protektorátu Čechy a Morava, jednak v německé říši.

⁷³² Pravděpodobně Marie Eleonora (1796-1848).

⁷³³ Řeka Hádés značí v řecké mytologii říši mrtvých.

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1939, 14. ledna, Praha – Wirth vysoce oceňuje Markusův překlad knihy „Česká krajina v leptech Pavlíny ze Schwarzenbergu z let 1804-1806“ do němčiny i jeho znalost odborné terminologie v oblasti výtvarného umění.

V Praze dne 14. ledna 1939.

Drahý příteli,

překlad Pauliny jsem obdržel a na místech, která jste vyznačil, jsem zvolil některou z eventualit. Mimo to, asi na dvou místech, jsem vložil jiný termín odborný. Slovo „plány“ jsem přeložil slovem „Raumschichten,“ což je běžný výraz v hantýrce, kterou se analyzuje kompozice obrazu. Překlad je krásný, ohebný a překvapilo mne, jak ovládáte terminologii až do fines. Dovedl jste přeložit všechno úplně správně a rozuměl autorovi jako sobě samému. Myslím, že Vám jako přítel toto mohu říci, aniž to považuji za lichocení. Korekturu Vám pan Žikeš zašle okamžitě. Scházejí ještě poznámky,⁷³⁴ o které prosím co nejdříve. Těším se na toto německé vydání, jednak pro zahraniční odběratele, a jednak proto, že vytřeme zrak dru. Tannichovi, který uvidí, že jeho tupého textu bylo užito způsobem, o kterém se mu nesnilo. Tento text příkládám podle Vašeho přání, abyste jej uložil k pomůckám svého archivu. Také vracím konečně obě alba z hlubocké zámecké knihovny a prosím, abych dostal od pana správce potvrzení, že jsem vypůjčená alba vrátil.

Vyřizují poručení ženino i dceřino celé rodině, vyprošuji si ruky políbení milostivé paní a srdečně Vás pozdravuje jsem Váš nejoddanější

Zdeněk Wirth

Dopis, strojopis.

Hlavičkový dopisní papír: Ministerstvo školství a národní osvěty.

Pod textem datumovka: 16. 1. 1939.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1939, 8. září, Třeboň – Markus Wirthovi děkuje za pohlednici zaslanou z letního pobytu v Bechyni a lituje, že ho při té příležitosti Wirthovi nenavštívili v Třeboni. Markus stále doufá v dokončení hlubockého Soupisu památek a těší se na shledání s Wirthem.

⁷³⁴ Markusova rukopisná poznámka: Poslal 20. 1. 39.

Třeboň 8. září 1939.

Slovutný pane sekční šéfe, vzácný příteli,

děkujeme všem za milou vzpomínku z Vašeho letního pobytu! Dost jsem si nalámal hlavy, kde asi letos trávíte léto a ani mi na mysl nevstoupilo, že byste zase byli v Bechyni. Ale proč jste se ozvali až těsně před odjezdem a nikoli dříve? Byli byste se rozhodně museli podívat i za námi, byl bych Vás třeba dopravil i naším vozíčkem, dokud byl benzín. Teď nezbývá, než čekat do příštího roku, dá-li nám Pánbůh ve zdraví dočkat prázdnin a budete-li opět tak blízko. Vždyť už jste u nás nebyli celých pět roků!

Tak stojíme zase na začátku války, jako před dvaceti pěti lety! Zatím pracujeme klidně dále v archivu a hledíme uskutečnit, co jsme měli v programu. Ještě bych rád vydal nějakou tu knížku. Doufal jsem, že teď, kdy jste zbaven pout úřadu, doděláme brzy Hlubokou, a zatím bude tu platit to klasické: *Inter arma silent musae*.⁷³⁵ Ale dokud to půjde, budu hledět připravit aspoň v rukopise, co jen se dá.

V Praze už jsem od června nebyl, a nevím, kdy tam pojedu. Náš Jirka⁷³⁶ chce dělat Anglický ústav, má tam začít patnáctého tohoto měsíce, ale nevím, zda k tomu dojde, neboť pochybuji, že škola, na níž učí rození Angličani, vůbec bude moci zahájit vyučování. A tak se chlapec snad bude ohlížet po nějakém místě.

Snad přece v dohledné době se zase sejdeme a budeme moci pohovořit o vědecké práci. Zatím vyprošuji si ruky políbení milostivé paní a s mnoha srdečnými pozdravy od domu k domu jsem

Váš starý

Markus.

Kartička, rukopis.

V levém horním rohu Markusův monogram: A. M.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

182

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1940, 26. března, Třeboň – Markus se Wirthovi svěřuje se svými starostmi o osud třeboňského archivu a naléhá na něj ohledně dokončení a vydání hlubockého Soupisu památek.

⁷³⁵ Rozumí se: Ve válce Múzy mlčí.

⁷³⁶ Syn Jiří Markus (1919-1994).

Třeboň 26. března 1940.

Vzácný příteli,

srdečně Vám děkujeme za tak milou vzpomínku k svátkům vel[i]konočním, a jen prosím za omluvení, že sám jsem Vám dříve nepsal, protože k Vel[i]konocím zvláštních gratulací jako o Vánocích neposílám. Přesto nemusím Vás zajisté ujišťovati, že i my jsme Vám a celé Vaší drahé rodině přáli rovněž co nejkrásnější svátky, jako Vám vůbec a stále přejeme jenom vše nejlepší.

Žel, že svátky se zrovna nejlíp nevydařily. Pokud se pohody týče, jen v neděli odpoledne jsme tu měli opravdu jarní den. Ale přesto jsme je prožili dobře.

Poslední dobou mám mnoho starostí, o nichž i víte z mé návštěvy u Morávka. Jak situace nyní stojí, mám důvodnou naději, že třeboňský archiv jako takový zůstane zachován vcelku, ale bude ještě mnoho jednání, konferencí atd., než se dospěje k definitivnímu vyřešení. Jen právníci kdyby se do věci tuze nepletli, my archiváři a historici bychom se už dohodli.

Co Soupis hlubocký? Měli bychom přece pomyslet na jeho dokončení a vydání. Myslím, že bychom i něco peněz naň dostali nad oněch původních dvacet tisíc [korun]. Pohovoříme si, až k Vám přijdu!

Dnes vyřizuji pěkné poručení od ženy Vám všem, já si vyprošuji ruky políbení milostivé paní a s upřímnými pozdravy od domu k domu zůstávám

Váš starý

Markus.

Kartička, rukopis.

V levém horním rohu předtištěný text: Vrchní archivář Ph.Dr. Antonín Markus, přednosta Schwarzenberského archivu v Třeboni.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

183

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1943, 10. srpna, Třeboň – Markus Wirthovi blahopřeje k jeho pětadesátým narozeninám a vyjadřuje naději ještě dlouho trvající oboustranné spolupráce. Kladně hodnotí Wirthovu knihu „Pražské zahrady.“

V Třeboni 10. srpna 1943.

Slovutný pane sekční šéfe a vzácný příteli,

dovolte, abych i já směl Vám k zítřejšímu významnému jubileu životnímu projevit naše nesrdečnější blahopřání – hodně zdraví a radosti ze života i plodné práce na dlouhou ještě řadu let! Aspoň tak dlouhou ještě, jaká uplynula od té doby, co jsme

stojíce jednou před Vaším domem ve Vojtěšské ulici si říkali, že budeme dělat, až nám bude pětadesát!

Letos je tomu už deset let, co jste byli tady u nás a přes léto na Hluboké. Už už se zdálo, že hlubocký Soupis co nejdříve bude vydán, ale zase to nebylo možné. Als ob ein eigener Fluch ob diesem Schloße haften würde ...⁷³⁷ Ale snad tu kletbu v nastávajícím pětiletí přece překonáme!

Asi nejste nyní v Praze, přesto doufám, že Vás naše nejlepší přání stihnou nepříliš zpožděná. Těším se na shledanou, přivezu Vaše Pražské zahrady⁷³⁸ s prosbou o podpis – je to zas taková milá knížečka, která poučí a potěší. Mne zaujala celá a zvláště ve své partii o Královské zahradě⁷³⁹ s obrázky tolik mně známými z dob mého mládí.

Tož ještě jednou vše nejlepší! A s nejlepšími poručeními ode mne i mé manželky Vám, milostivé paní a slečně srdečně Vás zdraví

Váš starý

Markus.

Dopis, rukopis.

V levém horním rohu předtištěno: Dr. Ant. Markus.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

184

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1943, srpen, Jičín – Wirth Markusovi děkuje za gratulaci ke svému životnímu jubileu.

V Jičíně v srpnu 1943.

Milý příteli,

děkuji Vám za milý projev přátelství k mým pětadesátinám. Vzpomínám přitom na dlouhá leta našeho přátelství, na naši spolupráci, na naše debaty a přeji si vroucně, abychom se sešli k dovršení všeho, co jsme spolu připravili. Vyřizuji poručení ženino i dceřino, ruku líbám mil[ostivé] paní a jsem

Váš zcela oddaný

Zdeněk Wirth

Kartička, rukopis.

Pod textem datumovka: 30. VIII. 1943.

Poštovní podací razítko na připojené dochované obálce nese datum 29. 8. 1943.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

⁷³⁷ V překladu: Jako kdyby nad tímto zámkem visela nějaká zvláštní kletba.

⁷³⁸ Zdeněk WIRTH, *Pražské zahrady I-II*, Praha 1943.

⁷³⁹ Původně renesanční zahrada z roku 1534 vznikla v bezprostřední blízkosti Pražského hradu na místě středověkých vinic (www.hrad.cz/cs/prazsky-hrad/fotogalerie/prazsky-hrad/7.shtml; staženo 1. 1. 2013).

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

Třeboň, 31. prosince 1944 – Markus Wirthovi zasílá novoroční přání a sděluje mu, že Vánoce prožil spolu se ženou u syna na Moravě. Dále Wirthovi oznamuje, že dostal darem jeho knihu „Praha v barevných dřevortech,“ na niž spolupracoval s grafikem Karlem Vikem, a že ho příležitostně ho požádá o podpis do ní. Svěřuje se mu, že by velmi rád zpracoval množství svých nashromážděných výpisků k řadě témat, ale zatím k tomu není klid ani čas.

Třeboň 31. prosince 1944.

Slovutný pane sekční šéfe a vzácný příteli,

přijměte také od nás spolu s milostivou paní a slečnou naše nejlepší přání k novému roku 1945! Hodně zdraví především a k tomu šťastné zakončení války, jež by nám všem dalo ještě několik poklidných let života!

Jistě svátky jste dobře strávili. My je prožili na Moravě u syna, teprve včera jsme se vrátili. Bylo nám tam dobře, pod stromečkem měl jsem od ženy Vaši „Prah“⁷⁴⁰ s dřevoryty Vikovými⁷⁴¹ – příležitostně budu Vás prositi o podpis do ní. Ovšem, kdy se do Prahy dostanu? A pak, co tam člověk pořídí, když úzce vyměřený čas nutno z velké části strávit v krytech? Jen jsme projížděli Prahou a v době od vlaku do vlaku musili jsme do „krytů“ před Hl[avním] nádražím.

Mám plnou skříň nasbíraných materiálů. Tak rád bych to všechno, nebo aspoň větší část těch témat zpracoval, ale kdy k tomu bude čas a klid? A přece léta ubíhají, již se připozdívá... Co bude s naší Hlubokou?

Ještě jednou všechno nejlepší! Poručte mne milostivé paní a se srdečnými pozdravy od domu k domu jsem

Váš starý

Markus.

Kartička, rukopis.

V levém horním rohu předtištěný Markusův monogram: A. M.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

⁷⁴⁰ Karel VIK – Zdeněk WIRTH, *Praha v barevných dřevorytech*, Turnov 1944.

⁷⁴¹ Karel Vik (1883-1964), český malíř a grafik. Prokop TOMAN, *Nový slovník II.*, s. 650-651.

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1945, 3. ledna, Praha – Wirth se Markusovi dodatečně omlouvá za to, že mu neposlal vánoční a novoroční přání a ujišťuje ho o své stálé náklonnosti k němu. Svěřuje se mu, že očekává obtíže spojené s koncem války a nastolením mírového soužití, ale nevzdává se optimismu a chuti do práce. Markuse rovněž ujišťuje, že má hluboký Soupis památek ve svém pracovním plánu a že ho určitě společně vydají.

V Praze 3. ledna 1945.

Drahý příteli,

omezil jsem letos vánoční a novoroční přání na minimum, ale potázal jsem se ze zlou. I ze všech stran došla blahopřání jako obvykle, ačkoliv jsem očekával, že všichni letos se zařídí podle dnešních obtíží. Proto se kaju a aspoň dodatečně odkládám své mlčení. Váš případ mne *mrzí*, protože byste žádným způsobem nenáležel do skupiny *odložených* adres, kdybych byl býval korespondenci novoroční neomezil jen na *rodinu*. Promiňte tedy laskavě a vezměte za vděk tímto opožděným listem!

Mé přání má stejný obsah s Vaším – zdraví a konec války, který (snad) přinese klid a činorodou práci. Nezavírám ovšem oči před obtížemi, jež nastanou, a z nichž dále trvající obtíže aprovizační považuji za nejmenší. Bude veliký boj politický, který by ovládla jen *silná* vláda, ale bojím se, že té silné ruky nebude, a že chaos potrvá delší dobu. Za toho chaosu zmizí i dnešní konjunktura pro odbyt kulturních statků, založená sice na spekulaci, ale existující, a bude zaměněna na dlouho opakem. Proto se bojím, že to myšlenkové bohatství, nashromážděné za posledních pět až šest let v rukopisech, nebude moci býti vydáno pro nepříznivé poměry nakladatelské. To bohatství by zmohla jen nejpříznivější situace na trhu, ale ten bude omezen pronikavě náhlým zchudnutím dnešních jeho konzumentů a přesunutím nákupů na jiná pole, dnes z nedostatku zboží zcela opomíjená (šaty, prádlo, nábytek, zařízení, vozidla atd.). Tento národohospodářský poznatek se hlásí ze všech evropských zemí a postihne i nás.

Přesto chci být dobré mysli a chci pracovat dále „pro šuplík.“ Nedá mi jinak vědomí povinnosti k národu a jeho kultuře. Jenom prosím Pána Boha, aby mi dal ještě zdraví, abych to všechno překonal, a co mohu, ze sebe vydal. Počítám už léta na prstech, ale úkolů vidím před sebou tolik, že bych musil být ještě aspoň dvacet let živ a duševně zcela zdravý a silný, abych je zmohl. Jinak Vás mohu ujistiti, že se nám hmotně zle nevede, že stále ještě, díky příbuzným a přátelům, se naše kuchyně drží nad úrovní přidělu, a že je sklep uhlím zásoben. O Hlubokou nemějte obav, je v mém pracovním plánu a *vydáme* ji! Vyprošuji si poručení a ruky políbení milostivé paní, vyřizují pozdravy a poručení od ženy i Bojdy a jsem

Váš zcela oddaný

Zdeněk Wirth.

Dopis, rukopis.

V levém horním rohu předtištěn text: Dr. Zdeněk Wirth, Praha I., Na Zábradlí 1.

Nad i pod textem datumovka: 5. I. 1945.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

187

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1945, 11. května, Třeboň – Markus se pohoršuje nad devastací budovy Staroměstské radnice v Praze Němci, o níž se dozvěděl z rozhlasu a líčí Wirthovi poslední události druhé světové války v Třeboni. Podává mu též zprávy o svých synech.

Třeboň, 11. květen 1945.

Wirthe, vzácný příteli,

právě jsem doposlouchal proslov red[aktora] Václ[ava] Žižky o Praze tolik zraněné Huny 20. století.⁷⁴² Nepověděl nám asi všechno, ale co řekl o Staroměstské radnici a náměstí, to stačí, aby si člověk domyslel, co se asi dalo v jiných částech města. Po tolika pověstech, často navzájem si odporujících, konečně slova Žižkova byla autentickou zprávou, která dala stydnouti krvi v žilách a hnala slzy do očí. Radnice – orloj – co archiv?⁷⁴³ Nikdy bych nebyl věřil, že by Němci mohli ty výhrůžky „Vernichtungsplann“⁷⁴⁴ uvést ve skutek. Často jsem na Vás vzpomínal při výkonu funkce konzervátorské, co měli Němci v památkovém úřadě děkovati právě Vám, a jak si počínal pan dr. Kühn⁷⁴⁵... A jak jsme byli ohleduplní v reparační komisi [roku] 1920/21!

I tady to bylo zlé – i k nám přišla Rudá armáda v poslední chvíli, ale ještě včas, jinak by nám byli esesmani ukrytí ve vůkolních lesích připravili v našem městě opravdu Bartolomějskou noc. V noci ze středy na čtvrtek⁷⁴⁶ zuřila tu opravdová bitva na silnici od Hradecké brány⁷⁴⁷ přes Kopeček.⁷⁴⁸ Celá kolona esesáků byla však rudoarmějci

⁷⁴² Markus má na mysli příslušníky německé armády.

⁷⁴³ Staroměstská radnice byla 7. 5. 1945 německou armádou ostřelována a zapálena. Východní a severní křídlo naproti Týnskému chrámu bylo zcela zničeno, těžce byla poškozena i věž s orlojem a kaple. V přízemí byl zničen i archiv hlavního města Prahy, knihovna a cenné sbírky (<http://www.praguewelcome.cz/cs/pamatky/pamatky/top-pamatky/5-staromestska-radnice-s-rlojem.shtml>; staženo 2. 1. 2013)

⁷⁴⁴ Rozumí se: plán zkázy, vyhlazovací plán.

⁷⁴⁵ Karl Friedrich Kühn (1884-1945), profesor architektury, estetiky a památkové péče. Od roku 1939 přednosta Památkového úřadu v Brně. K jeho působení v německé sekci Zemského památkového úřadu po převratu v roce 1918 viz Kristina UHLÍKOVÁ, *Zdeněk Wirth*, s. 92. Více o jeho osobě viz Jan ZEMAN, *Pozapomenutý historik umění Karl Friedrich Kühn (1884-1945)*, in: Sborník NPÚ, ú. o. p. v Liberci, Liberec 2007, s. 85-89. (www.abart-full.artarchiv.cz/osoby.php?Fvazba=pusobeni&IDosoby=70126; staženo 2. 1. 2013).

⁷⁴⁶ Pravděpodobně noc z 2. na 3. května 1945 (případně i z 9. na 10. května).

⁷⁴⁷ Východní stranu třeboňského náměstí uzavírá Hradecká brána, jejíž jádro pochází z let 1525-1527, kdy se stala součástí zdokonaleného městského opevnění (<http://www.mesto-trebon.cz/cz/historie-mesta-a-pamatky/pamatky/hradecka-brana.html>; staženo 2. 1. 2013).

⁷⁴⁸ Místní část Třeboně. Nachází se východně od města a od centra ji dělí tzv. Mokrý luka.

přímo virtuózně zlikvidována. Jeden tank německý sjel z cesty do Mokřých luk⁷⁴⁹ a utonul v bahně. Bude to jednou třeboňská atrakce.

Vzpomínali jsme ve dnech bojů na všechny naše přátele v Praze. Doufáme a přejeme si to upřímně, že jste vše dobře přečkali. Dnes konečně i od našeho Jiřího jen stručná zpráva, že to přestál bez úrazu. Bližšího ještě nic nevím, kde také se přičinil o zlomení germánské zpupnosti a věrolomnosti (Unsere Ehre ist Treue!⁷⁵⁰), patrně v Libni, protože tam bydlí, nebo v Karlíně, kde ouřaduje. O starším nevíme dosud nic, toho přelila anglická fronta ve Frankfurtu [nad] M[ohanem] hned v březnu. Snad se teď brzy objeví, ač-li jej nesklál tyfus. O synovi⁷⁵¹ na Moravě v Přerově a jeho rodině dosud nic nevím.

Teď jen, aby se nám poměry brzy urovnaly a bylo lze vykonati ještě kousek práce. Bohudík, materiálu mám nasbíráno hodně, bjen klid na zpracování. Uděláme Hlubokou? Bude i hodně práce organizační – rožmberský archiv chci rozhodně zpátky a něco k tomu! Tomu [česko]krumlovskému pánovi⁷⁵² bude asi hodně horko! Budete-li mítí chvílenku, prosím, napište mi řádeček o Vás a Vašich drahých. Poručte mne uctivě milostivé paní a přijměte všichni od ženy a ode mne srdečné pozdravy.

Vždy Váš

Markus.

Kartička, rukopis.

V levém horním rohu předtištěn Markusův monogram: A. M.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

188

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1945, 5. června, Třeboň – Markus se Wirtha dotazuje na datum pohřbu a místo posledního odpočinku prof. Šusty. Dále mu sděluje, že byl z příkazu Okresního národního výboru v Třeboni propuštěn ze zaměstnání a lituje, že se nemůže účastnit prací na navrácení rožmberského archivu. Pochybuje, zda se vůbec dočká vydání hlubockého Soupisu památek. V této souvislosti Wirthovi oznamuje, že veškeré výpisky k němu jsou zabaleny a připraveny k předání do jeho rukou v třeboňském archivu. Přiznává se ke stálým myšlenkám na sebevraždu a vyjadřuje úmysl nezůstat nadále v Třeboni.

⁷⁴⁹ Tzv. Mokrá luka jsou vlhé rašelinné louky, na nichž jsou postaveny pouze seníky, které patří k typickému koloritu místní krajiny. Seníky též patří mezi kulturní památky (<http://www.mesto-trebon.cz/news/2620/390/44-RADA-MeSTA---9-5-2012.html>); staženo 2. 1. 2013).

⁷⁵⁰ Rozumí se: Naší ctí je věrnost. Jedná se o heslo a část přísahy jednotek Schutzstaffel (tzv. SS) (http://de.wikipedia.org/wiki/Meine_Ehre_heit_C3%9Ft_Treue); staženo 2. 1. 2013).

⁷⁵¹ Ing. Ferdinand Schwarz, kterého Antonín Markus vyženil sňatkem s Idou Schwarzovou rozenou Alfíeri.

⁷⁵² Karel Tannich (1883-1975).

V Třeboni 5. června 1945.

Slovutný pane sekční šéfe, vzácný příteli,

hned v prvním návalu radosti z našeho osvobození poslal jsem Vám 9. května kartičku, ale tu jste asi nedostal a ztratila se nepochybně v těch rušných dnech, kdy porušena byla doprava po železnici i poštou.

Jistě jste také ve zdraví dočkali se vytoužené svobody a obnovení naší samostatné Československé republiky. Jistě byste mi to byl sdělil v odpověď na můj lísteček, kdyby se byl dostal správně do Vašich rukou, neboť nedoufám, že byste se na mne hněval a odmlka Vaše byla úmyslná.

Píšu Vám dnes pod dojmem Šustovy smrti, o níž se právě dočítám z novin, docházejících k nám stále ještě opožděně. Kdy a kde byl pohřeb? Tisk celý týden o případu mlčel. Prof. Šusta, koryfej naší historické vědy, učenec nejen evropského, ale přímo světového formátu, a přitom Čech každým coulem, ani ten neměl ujíti nařčení ze zrady národa a kolaborantství se všemi důsledky až do té žebrácké hole? Chápu jeho tragické rozhodnutí a dovedu se vmysliti v jeho duševní stav a trýzeň – vždyť sám jsem byl blízek tomu, jíti jeho cestou.

Byl jsem totiž 14. května Okr[esním] nár[odním] výborem ze svého služebního místa propuštěn. Prvního tohoto měsíce už jsem nedostal žádný plat... Zatím nic víc se mi nestalo, ale v prvních dnech jsem mnoho myslel na to, sejítí dobrovolně ze světa. Byl bych to také jistě udělal. Brzdila mne myšlenka na mou dobrou ženu a na děti, a především, nebylo by v tom nyní vlastně přiznání k vině? A té si naprosto vědom nejsem, podal jsem také písemný rozklad na O[kresní] n[árodní] v[ybor] a čekám, co se mnou bude dále.

Mám při ruce Váš poslední dopis z 3. ledna tohoto roku, v němž projevujete přání, aby ten nový rok nám přinesl „zdraví a konec války, který (snad) přinese klid a činorodou práci.“ Bohudíky, až dosud se to přání splnilo, aspoň pokud se týče toho zdraví (porouchané trochu arcit' je, zvláště nervy) a konce války. Zdá se, že i klidu k činorodé práci bychom se dočkali, třebaš budou ještě (jak řekl pan prezident⁷⁵³) týdny a měsíce kvasu. Taky bych se tak rád začlenil do činorodé práce teď, kdy jsem se těšil na restituci rožmberského archivu, kdy bych mohl pro zdejší archiv ještě něco udělat, dodělat rozdělané práce, k nimž mám nasbíraný materiál... Psal jste mi 3. ledna, abych o Hlubokou neměl obav, že ji máte ve svém pracovním pláň a že ji vydáme! Rád bych, abyste měl pravdu, ale skoro se obávám, že vyjde-li kdy Hluboká, vydáte ji už beze mne. Začali jsme na ní pracovat tři od roku 1912. Kuchynka odpadl první po prvé světové válce, já odpadnu asi po té válce nyní právě skončené. Tak zbudete pro toto dílo už asi sám. Moje materiálie o Hluboké jsou v archivu zabaleny s určením, aby Vám pro ten případ byly odevzdány.

---

⁷⁵³ Edvard Beneš (1884-1948).

Na své staré místo se už nevrátím, ani se vrátit nechci. I když by všechno pro mne dopadlo co nejlépe, nechci zůstat dále v Třeboni, kde jsem v těchto dnech poznal důkladně tu starou klasickou pravdu: Donec eris felix...⁷⁵⁴ Mám 1. srpna tohoto roku vyslouženo, možná, že nedostanu ani penzi. A když by mne nezavřeli, mám naději ještě se někde uchytit? Mnozí mne teď neznají, ale našel se zde také vlivný a čestný muž,⁷⁵⁵ který se mne ujal, ač právě tady bych se nejméně byl nadál zastání. To těší a vzpružuje. Přesto: Exempla trahunt,⁷⁵⁶ Šustova cesta stále láká. Nemějte mi ve zlém, že já maličký se tu kladu vedle tohoto velikána, ale prof. Šusta upravil mi sem cestu roku 1910. Nebylo by to řízení osudu, kdyby mi po pětaticeti letech ukázal cestičku odsud? Semper aliquid adhaeret⁷⁵⁷ – a žít jako „taky jeden z těch?“

Odpusťte mi, že Vás takhle zaneprazdňuji. Nejen já, i žena, oba zle zkusíme a trpíme. A Vy byl jste mi vždy tím nejlepším přítelem, nedivte se, že se zase k Vám utíkám, protože nedovedu si představit, že byste o mé nevině zapochyboval.

Buďte hodně zdráv! Od nás obou srdečné pozdravy a poručení Vám všem, milostivé paní ruku líbám a jsem jako vždy

Váš starý a upřímný ctitel

Ant. Markus.

P. S.: Co je s dr. Polákem?⁷⁵⁸ Četl jsem, že ho jeho paní hledá – ozval se?

Dopis, rukopis.

V levém horním rohu předtištěn text: Dr. Ant. Markus.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

189

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1945, 29. prosince, Třeboň – Markus Wirthovi děkuje za darovanou knihu a oznamuje mu svůj odchod do výslužby. Doufá, že jeho dlouholetá práce zanechala v třeboňském archivu trvalé stopy a vyjadřuje rovněž uspokojení nad tím, že i prof. Šusta sledoval jeho práci s upokojením. Wirtha se dotazuje, zda již vyšly tiskem Šustovy paměti, ke kterým autorovi částečně poskytl materiál.

---

⁷⁵⁴ Donec eris felix, multos numerabis amicos. V překladu: Dokud ti štěstí bude přát, budeš mít mnoho přátel (<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/donec-eris-felix-multos-numerabis-amicos>; staženo 18. 7. 2012).

⁷⁵⁵ Osobu se mi nepodařilo blíže určit.

⁷⁵⁶ Verba movent, exempla trahunt. V překladu: Slova motivují, příklady táhnou (<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/verba-movent-exempla-trahunt>; staženo 18. 7. 2012).

⁷⁵⁷ Semper aliquid haeret. V překladu: Vždy něco ulpí (např. při pomluvách) (<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/semper-aliquid-haeret-lat>; staženo 18. 7. 2012).

⁷⁵⁸ Jiří Polák (?).

V Třeboni 29. prosince 1945.

Slovutný pane sekční šéfe,

přijměte s milostivou paní a slečnou také od nás nejsrdečnější novoroční přání. Hodně zdraví a slunné pohody životní!

Pěkně Vám pak děkuji za knihu o chrámu Svatovítském,⁷⁵⁹ schoval jsem si ji pod stromeček a v troše klidných chvil jsem si ji o svátcích přelouskal. Jako všecka Wirthiana potěšila a poučila.

S nastávajícím rokem vstupuji do výslužby. Byl bych ještě rád zůstal chvíli v aktivitě, abych byl mohl na organizační výstavbě archivu ještě leccos dokončiti, co jsem ještě chystal. Okolnosti si to vynutily jinak. Přesto snad moje činnost v archivu třeboňském neprošla bez trvalých stop, z nichž vzejde prospěch a usnadnění práce všem, kdož z toho zdroje budou čerpati. Víím, že zvěčnělý prof. Šusta, který k třeboňskému archivu měl vedle vědeckého zájmu také ještě srdečný vztah osobní, sledoval mou práci s uspokojením, a to mne opravdu těší.

Také Vy jako vzácný můj příznivec nejednou za mé archivní doby služební poskytl jste mi svého vlivného příspěví – vzpomínám jenom pomoci proti zavlečení rožberského archivu! A bylo by toho mnoho, kdybych to všechno měl vypočítávati. Zůstávám za všechno to trvale díky Vám zavázán a prosím, abyste mi také nadále zůstal tak nakloněn. Oproštěn od správních starostí chci se teď pustiti do zpracování nasbíraného materiálu a co nejdříve ohlásiti se Vám zasláním vypracovaných již statí k Soupisu hlubockému!

Zemřelý prof. Šusta napsal svoje paměti o Třeboni. Po skončení války měly vyjíti v Melantrichu. Dodal jsem panu profesorovi na jeho požádání některé obrázky a podrobnosti. Vyjdou nebo jsou odsouzeny trvale zůstati v zásuvce?⁷⁶⁰

Pro dnešek končím opětováním mých novoročních přání Vám, vyprošuji si ruky políbení milostivé paní a s nejlepšími pozdravy od rodiny k rodině zůstávám

Váš starý a vděčný

Markus.

Dopis, rukopis.

V levém horním rohu předtištěn text: Dr. Ant. Markus.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

⁷⁵⁹ Zdeněk WIRTH – František KOP – Václav RYNEŠ, *Metropolitní chrám sv. Víta. K šestistému výročí položení základu novostavby dómu, 1344-1944*, Praha 1945.

⁷⁶⁰ Josef ŠUSTA, *Léta dětství a jinošství. Vzpomínky I*, Praha 1947; *Mladá léta učňovská a vandrovní. Praha – Vídeň – Řím. Vzpomínky II*, Praha 1963.

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1946, 24. června, Třeboň – Markus Wirthovi gratuluje ke sňatku jeho dcery Boženy a lituje, že Wirtha nezastihl v Uměleckoprůmyslovém muzeu při své poslední návštěvě Prahy. Vyslovuje přání zpracovat veškeré výpisky, které nashromáždil za dobu svého působení v třeboňském archivu, včetně výpisků Marešových. Domnívá se, že vedle hlubockého Soupisu památek by bylo aktuální rovněž vydání ilustrační publikace o Hluboké. Nabízí Wirthovi své služby, pokud by se vyskytlo na severní Moravě místo muzejníka a archiváře.

Třeboň 24. června 1946.

Slovutný a vzácný příteli,

přijměte, prosím, spolu s milostivou paní ode mne i mé ženy naše nejsrdečnější blahopřání k sňatku paní dcery!⁷⁶¹ S potěšením vzpomínám, že tak brzy se vyplnilo přání milostivé paní, projevené při mé poslední návštěvě u Vás. A prosím ještě, abyste naše nejlepší přání na společnou pouť životem laskavě tlumočil také šťastným mladým manželům!

Byl bych Vám rád gratuloval osobně, neboť oznámení jsem dostal těsně před odjezdem do Prahy, ale nebylo mi popřáno sejít se s Vámi. Měl jsem čas krátce vyměřený a marně jsem Vás hledal v Um[ěleckoprůmyslovém] muzeu kolem desáté hodiny v úterý osmnáctého tohoto měsíce. Jen s dr. Matoušem⁷⁶² jsem se tam sešel, který tam přednášel muzejníkům ze Slovenska. A byl bych tak rád si pohovořit s Vámi, neboť mám toho dosti na srdci, kde bych potřeboval Vaší rady a snad i laskavého příspěví. Až se snad na podzim zase do Prahy podívám, dopíši Vám napřed, abych věděl, kdy a kde mi budete moci trochu svého času a sluchu věnovati. Rád bych zpracoval ještě všechny ty materiálie, jež jsem si za pětatřicet let ze schw[arzenberských] archivů nashromáždil a aspoň některé, které si pro penzi připravil zvěčnělý tchán, jehož nekrolog chystaný do Časopisu arch[ivní] školy, ale pro nastalé poměry netištěný, se mi rozrůstá v docela zajímavou biografii. A což Hluboká! Zdá se, že opravdu nad tímto zámekem vládne onen zlý démon, jež už před osmdesáti lety tam zřel ředitel Bayer.⁷⁶³ A vedle Soupisu byla by aktuální právě teď i převážně ilustrační publikace o Hluboké, vždyť právě v těchto letech probíhá sté výročí její přestavby v nynější

⁷⁶¹ Božena Wirthová se v roce 1946 provdala za právníka Otakara Pergla (přesné datum se mi nepodařilo zjistit). Avšak manželé pravděpodobně nesdíleli společnou domácnost, protože Božena byla údajně více nakloněna lásce žen. Jisté je, že v 50. letech minulého století používala své rodné příjmení. Po letech (okolo roku 1960) se znovu provdala za docenta ekonomie a právníka Lumíra Smetanu. Anna PEŘINOVÁ, *Ladislav Lábek a Zdeněk Wirth – přátelství i spolupráce*, diplomová práce, České Budějovice 2011, s. 151.

⁷⁶² Pravděpodobně František Matouš (1895-1975), historik umění. Od roku 1930 ředitel Městského muzea v Českých Budějovicích. Od 1. 7. 1945 působil jako odborový rada MŠANO. Více o jeho osobě a díle viz Kateřina ČERNÁ, *Umění v životě Františka Matouše*, diplomová práce, České Budějovice 2009 (http://theses.cz/id/patwly/downloadPraceContent_adipIdno_10284).

⁷⁶³ Žádné bližší okolnosti okolo údajného zjevení zlého démona na zámku Hluboká mi nejsou známy.

podobu.⁷⁶⁴ Mám na mysli něco podobného jako Vaše Praha v Plickově fotografii⁷⁶⁵ nebo Roučkův Pražský hrad, nedávno vyšlý u Jandy (Sfinx).⁷⁶⁶ O tom všem chtěl jsem s Vámi pohovořit. A protože chceme blíž k dětem, chtěl jsem Vás i poprosit, abyste mne vzal laskavě v úvahu, kdybyste snad někde na střední Moravě na některém objektu potřebovali muzejníka – archiváře a myslel, že bych se tam ještě mohl na pár let uplatnit. Zatím hledáme v oněch končinách domek nebo vilku. Mladší syn⁷⁶⁷ je v Praze, starší⁷⁶⁸ vojančí právě do konce srpna v Jindř[ichově] Hradci a hlásí se na větší ústav, tak bychom tu zůstali docela sami a tož hledíme do toho jablka stěhování kousnouti co nejdříve.

Prosím ještě, nemáte u Vás „Votka, Sv. Jan Nepomucký a kníž[ecí] rod Schwarzenberský“⁷⁶⁹ a Ilg, *Kunstgeschichtliche Mitteilungen von den fürstl[ichen] Schw[arzenbergischen] Besitzungen in Südböhmen*?⁷⁷⁰ Půjčil jsem Vám je roku 1933 spolu s plány hlubockými. Plány jsou ve výpůjční knize označeny jako vrácené, ale knížky ty v knihovně archivní chybí a archiv je nyní shání. Zůstaly-li u Vás, pošlete je, prosím, přímo archivu.

Jak mi říkal Morávek, pojedete brzy na letní byt, a to na Jičínsko. I my chceme příští týden, ale jen asi na čtrnáct dní, odjetí na Moravu a pak čekáme návštěvu vnoučat sem. A zase léto uteče.

Přejeme Vám hodně zotavení v krásném kraji. Žena i já se Vám i milostivé paní co nejpěkněji poroučíme a se srdečnými pozdravy zůstávám Váš
upřímně oddaný

Ant. Markus

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

---

⁷⁶⁴ Základní koncepci romantické přestavby zámku Hluboká vypracoval pro kněžnu Eleonoru ze Schwarzenbergu roku 1835 ing. V. Rohrbacher. Stavební plány byly dílem vídeňského architekta F. Beera. První stavební etapa proběhla v letech 1840-1855 pod vedením F. Beera a F. D. Deworetzského. Celá přestavba byla ukončena roku 1871. Karel KUČA, *Města a městečka*, s. 80-81.

⁷⁶⁵ Karel PLICKA – Zdeněk Wirth, *Praha ve fotografii Karla Plicky*, Praha 1940.

⁷⁶⁶ Josef SUDEK – Rudolf ROUČEK, *Pražský hrad*, Praha 1945 (vyšlo v nakladatelství SFINX Bohumil Janda).

⁷⁶⁷ Jiří Markus (1919-1994).

⁷⁶⁸ Antonín Markus ml. (1918-2006).

⁷⁶⁹ Jan Křtitel VOTKA, *Sv. Jan Nepomucký a knížecí rod Švarcenberský*, b. m. 1887. Knihovna SOA v Třeboni, sign, I G 52.

⁷⁷⁰ Albert ILG, *Kunsttopographische Mitteilungen aus den fürstl. Schwarzenbergs'chen Besitzungen in Südböhmen*, Vídeň 1891. Knihovna SOA v Třeboni, sign. II D 60.

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1947, 6. dubna, Praha – Wirth Markuse informuje o současném stavu mapování českých hradů a zámků, které provádí z titulu své funkce předsedy Národní kulturní komise a prozrazuje mu svůj záměr napsat o tom všem knihu. Markusovi rovněž slibuje, že mu v nejbližší době zašle svou knihu *Valdštejnův Jičín*, která právě vyšla.

V Praze 6. 4. 1947.

Milý, vážený příteli,

děkuji Vám za velikonoční pozdrav a opětuji jej s celou rodinou. Vylíčil jste mi svůj život v posledním roce a je to, jako byste líčil nás. Bez služky, čtvrté poschodí, málo topiva, mnoho práce; jen ta operace nás nestihla. Já jsem stále v práci na zámcích. Z pěti set konfiskovaných jsem prohlédl od [roku] 1945 již dvě stě, zbývá jich tři sta. Padesát nejlepších vzala do vlastní správy Národní kult[urní] komise, jejímž jsem předsedou (zákon č. 137/46)⁷⁷¹ a to bude teprve ta pravá práce pro mne, něco z nich udělat. Chystám o tom o všem knížku, ale nemohu se pro stálé cestování (každý týden od úterý nebo středy do pátku) dostat k dokončení.

I jiné mé literární práce tím vážnou. Pošlu Vám, až se vrátíte do Třeboně (kdy to bude?), společnou práci s dr. Morávkem *Valdštejnův Jičín*, která teď vyšla.⁷⁷² Ostatní se těžko rodí a čekám hlavně na letní prázdniny, abych je mohl dopsat.

Přijedete-li někdy do Prahy, napište mi o týden napřed, abyste mne stihl. Pak si pohovoříme o všem, i o Hluboké.

Ptáte se na naše zdraví. Je celkem dobré, jen Bojda marodí kašlem. Zima nás všechny potrestala zle, byla nekonečná. Chvála Bohu, že už bude jaro!

Buďte zdravý příteli, poručte nás všechny u Vás doma a přijměte srdečné pozdravy od Vašeho oddaného

Zd. Wirtha

Dopis, rukopis.

V levém horním rohu předtištěn text: Dr. Zdeněk Wirth, Praha I., Na Zábradlí 1.

Pod textem Markusova poznámka: Paes. Prosenice 9/4 47. Odp. z Třeboně 5. VI. 1947. SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

⁷⁷¹ Zákon č. 137/1946 Sb. z. a n., o Národních kulturních komisích pro správu státního kulturního majetku nabyt účinnosti 18. 6. 1946 a pozbyl jí 3. 5. 1958.

⁷⁷² Zdeněk WIRTH – Jan MORÁVEK, *Valdštejnův Jičín. Příspěvek k dějinám barokního stavitelství v Čechách*, Praha 1946.

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1947, 5. června, Třeboň – Markus si Wirthovi stěžuje, že pro své trvalé zaneprázdnění domácími pracemi není schopen duševně pracovat ani se vypravit za ním do Prahy. Svěřuje se mu, že by se s manželkou rádi přestěhovali na Moravu, aby byli blíže svým dětem. Dále projevuje zájem o Wirthovu činnost v Národní kulturní komisi. Kritizuje nabídku učiněnou pravděpodobně knížetem Schwarzenbergem Zemskému výboru v záležitosti připravovaného zákona Lex Schwarzenberg a stěžuje si na počínání schwarzenberských centrálních ředitelů. Zmiňuje svou zásluhu na získání výtvarných děl do schwarzenberských sbírek od umělců zvučných jmen.

V Třeboni 5. června 1947.

Slovutný pane sekční šéfe a vzácný příteli,

tuze jste mne potěšil svým laskavým dopisem z 6. dubna! Jestli se Vám ozývám zas teprve dnes, tak je to tím, že stále se chystám do Prahy, a tak jsem čekal, až Vám budu moci napsati, kdy přijedu, abych Vás zastihl a mohl si s Vámi pohovořiti o všem, co mám na srdci. Ale pořád se nemohu vypravit, týden za týdnem ubíhá ve všední, domácí práci, jež je nezbytně nutná a nikdy není ukončena. Máme se ženou pro čtyři pilné ruce stále zaměstnání a jsme z toho někdy už opravdu skoro zoufalí, neboť se nedostaneme obyčejně z toho shonu ani natolik, abychom si v klidu něco přečetli nebo poslechli něco pěkného z rozhlasu. Je slabou útěchou, že tak na tom nejsme jen sami. Těšil jsem se na penzi, že zpracuji nasbíraný za desetiletí materiál, ale takto věru nevím, dostanu-li se k tomu. Rádi bychom proto získali, nejraději na Moravě, nějaký domek, menší než je náš tady, aby bylo méně práce a my byli blíže k dětem. Dosud se nám však nic nenaskytlo. Snad se přece něčeho dočkáme, jen abychom zůstali zdraví.

Velmi mne zajímalo Vaše sdělení o Vaší činnosti jako předsedy Národní kulturní komise. Věřím, že z těch zámků, jež převezmete do přímé správy komise něco uděláte, co bude trvalým kulturním památkem. Můžeme se právem těšiti na „knížku“ (bude to jistě úctyhodný foliant!), kterou o nich chystáte. Přibudou Vám, pravdě nejspodobněji, i Hluboká, Třeboň a [Český] Krumlov atd., stane-li se pozemštění skutkem. Nevím nic, v jakém stádiu vše je, ale když jsem četl v novinách uveřejněné jednání mezi knížetem a Zemským výborem, měl jsem dojem, že dr. S[chwarzenberg]⁷⁷³ neměl rádců dosti velkorysých.

Neznám všechny okolnosti, jež vedly k podání učiněné nabídky, ale myslím, že se tady mohlo uskutečniti něco velkorysého, co by jméno donátorovo bylo trvale zapsalo v srdce národa. Myslím, že rádcové tu nevpomněli ani Kounice,⁷⁷⁴

⁷⁷³ JUDr. Adolf Schwarzenberg (1890-1950).

⁷⁷⁴ Václav Robert Kounic (1848-1913), politik a mecenáš brněnských vysokoškoláků. V roce 1908 daroval svůj palác vysoké škole v Brně a zřídil nadaci pro stavbu studentských, tzv. Kounicových kolejí.

ani Hlávky,⁷⁷⁵ ani vzorů mimočeských jako jsou Treťjakov,⁷⁷⁶ Czartoryski,⁷⁷⁷ Ossoliński⁷⁷⁸ apod. Kulturní věci budou ve státním rozpočtu vždy pokulhávat – co by se tu mohlo zajistit z ročních výnosů schw[arzenberských] statků právě na tyto účely. Představte si jen každoroční vydatné ceny na nejlepší díla umělecká, literární, vědecká, vydávání Sborníku schw[arzenberských] archivů a sbírek, cestovní stipendia, nějakou nemocnici, laboratoř, třeba i studentské koleje. Ale pro to naši páni centrálníci neměli nikdy pochopení. Myslím, že tohle by byla cesta přijatelná všem stranám. Ovšem, možná, že mluvím jako slepý o barvách, poněvadž nevím nic víc, než co bylo v novinách. Ale kdybych byl býval dotázán, tohle bych byl jasnému pánovi navrhl. Měl pro to pochopení – aspoň v roce 1934, když Akademie věd volala SOS pro svoje nedostačující finance, navrhl jsem dr. A[dolfu] S[chwarzenbergovi] dar pro Akademii 100 000 Kč a on můj návrh s radostí schválil, ale p. t.⁷⁷⁹ páni centrální ředitelé jej zvrtili a za několik týdnů zaplatili několik milionů pokuty... Jsou-li dnes ve schw[arzenberských] sbírkách a kut[urní] činnosti zastoupena jména J[aroslav] Bouda,⁷⁸⁰ Svolinský,⁷⁸¹ Drahoňovský,⁷⁸² Španiel,⁷⁸³ Váchal,⁷⁸⁴ Macková⁷⁸⁵ a j. (a nikoliv maličkostmi) – smím říci, že to bylo mým dílem. Musil jsem to vždy prosazovati přímo na knížeti, proti centrálníkům, kteří nesnesli, aby se uplatnil nápad také někoho jiného, než jejich. A víte, co jsem se nabojoval o rožmberský archiv!

Pro své sociální smýšlení býval nazýván „rudý hrabě.“ (http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=2682; staženo 31. 7. 2012).

⁷⁷⁵ Josef Hlávka (1831-1908), stavitel, architekt a mecenáš, zakladatel České akademie (1890) (<http://libri.cz/databaze/kdo18/search.php>; staženo 31. 7. 2012).

⁷⁷⁶ Pavel Michajlovič Treťjakov (1832-1898), moskevský obchodník, sběratel a mecenáš umění. Spolu s bratrem Sergejem Michajlovičem (1834-1892) nashromáždil za čtvrt století obrazy tehdejších ruských umělců s cílem vytvořit národní galerii. Založil Treťjakovskou galerii, kterou roku 1881 zpřístupnil veřejnosti a v roce 1892 ji věnoval městu Moskvě (<http://leccos.com/index.php/clanky/tretjakov-pavel-michailovic>; staženo 31. 7. 2012); OSN XXV, 1906, s. 718-719.

⁷⁷⁷ Zřejmě Adam Jerzy Czartoryski (1770-1861), polský kníže, politik, spisovatel, mecenáš umění a kultury, syn zakladatelky Muzea Czartoryski v polském Krakově, kněžny Izabely Czartoryski (<http://www.muzeum-czartoryskich.krakow.pl/pl/historia-muzeum.html>; staženo 31. 7. 2012); OSN V, 1892, s. 836-839.

⁷⁷⁸ Jozef Maxmilián Ossoliński (1748-1826), polský bibliograf, historik a mecenáš umění. Ze zrušených klášterů v Haliči vykupoval knihy, rytiny apod. a položil tak základ k bohatým sbírkám, které určil k veřejnému prospěchu. V roce 1809 založil ve Lvově knihovnu Ossolińských (<http://leccos.com/index.php/clanky/ossolinski-jozef-maksymili>; staženo 31. 7. 2012); OSN XVIII, 1902, s. 923.

⁷⁷⁹ Zkratka z latiny, tj. pleno titulo – plným titulem.

⁷⁸⁰ Jaroslav Bouda (1898-1919), malíř, žák prof. Hynaise. Prokop TOMAN, *Nový slovník* I, s. 83-84.

⁷⁸¹ Karel Svolinský (1896-1986), malíř, grafik, ilustrátor a scénograf. TÝŽ, *Nový slovník* II, s. 512; <http://www.libri.cz/databaze/kdo20/search.php?zp=1&name=Svolinsk%FD+Karel>, staženo 31. 7. 2012.

⁷⁸² Josef Drahoňovský (1877-1938), sochař, medailér a glyptik skla. Proslavil se zejména glyptikou a řezbou skla a drahých kamenů. TÝŽ, *Nový slovník* I, s. 174-175; <http://www.libri.cz/databaze/kdo20/search.php?zp=1>, staženo 31. 7. 2012.

Případně jeho syn Vladimír Drahoňovský (1912-?), Tamtéž, s. 175.

⁷⁸³ Otakar Španiel (1881-1955), sochař, řezbář a medailér. TÝŽ, *Nový slovník* II, s. 551; <http://www.libri.cz/databaze/kdo20/search.php?zp=1>, staženo 31. 7. 2012.

⁷⁸⁴ Josef Váchal (1884 – 1969), malíř, grafik, řezbář a spisovatel. Tamtéž, s. 634; http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=647, staženo 31. 7. 2012.

⁷⁸⁵ Anna Macková (1887 – 1969), malířka, grafička a životní družka grafika Josefa Váchala. Její tvorba byla definována především technikou barevného dřevorytu. Tamtéž, s. 54; http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=566, staženo 31. 7. 2012.

Jak jsem musil prosazovat archivní dohodu z roku 1936! Neradostno vzpomínat, neboť ty klacky mi házely pod nohy i české ruce...

Nějak se mi pero rozjelo, tož raději končím. Děkuji Vám srdečně za mile připověděnou Vaši studii o Valdštýnově (!) Jičínu a těším se na ni, jako na každou věc od Vás. A smím-li Vás prositi, sdělte mi, kdy v tomto měsíci budete v Praze, snad se přece do té Prahy podívám! V červenci už budou dovolené a i Vy budete venku. Kde? To už bychom se uviděli až asi na podzim. Ale snad to přece bude ještě v červnu!

Přeji Vám všem hodně zdraví a pohody, žena i já se Vám pěkně poroučíme a s ruky políbením milostivé paní Vás nejpěkněji zdraví

Váš starý a věrný

Markus.

Už je to dvacet sedm let, co jsem z Vašeho vyslání nastupoval v rep[arační] komisi ve Vídni! Ou sont les neiges d'antan?⁷⁸⁶

Dopis, rukopis.

V levém horním rohu předtištěn text: Ph. Dr. Antonín Markus.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

193

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1947, 6. července, Jičín – Wirth Markuse obeznamuje se svými pracovními i volnočasovými aktivitami, včetně svého působení v Národní kulturní komisi. Podává mu bližší informace ke knihám o českých zámcích, které se chystá napsat, a ujišťuje ho, že na knihu o Hluboké nerezignoval. Vyjádřil naději, že případné převzetí hlubockého zámku do správy státu urychlí její vydání. Dále Markusovi nabízí dvě možná zaměstnání na Moravě, a sice v rámci Národní kulturní komise nebo Zemědělského archivu. Konečně mu slibuje zaslání několika svých knih.

V Jičíně 6. 7. 1947.

Milý, vážený příteli,

vidíte, *kde* mám možnost potřítí veliké resty ve své korespondenci: teprve, když se odeberu na venkov, řádně vyspím a odpočinu od celoročního shonu. Tak je to i s odpovědí na Váš milý dopis z 5. června (A mám špatné svědomí, je-li vyřízen i dopis z 24. června 1946, hlavně jeho některé dotazy; pro jistotu přibírám i tento list k vyřízení.).

---

⁷⁸⁶ V překladu: Kdeže loňské sněhy jsou (François Vilolon).

Děkuji Vám za obsažné zprávy o sobě a Vašich plánech a lituji, že jsme se již tak dlouho nesešli k pohovoru. Naše osudy doma jsou stejné, ale já nad to je mám kombinovány stálými cestami po zámcích, každý týden tři až čtyři dny trávícími, takže mi zbývá pro jiné věci mého rozvětveného kulturního úkolu vlastně jen sobota až pondělí. To pak schůze a porady se netrhnou a večery, noci a celé odpoledne v neděli jsou věnovány psaní, ať již rukopisů pro tiskárnu, ať úředních konceptů, dopisů, organizačních náčrtů atd. atd.

Jsem angažován v restauraci Karolina,⁷⁸⁷ v přípravě stavby Parlamentu a radnice,⁷⁸⁸ v České akademii [věd a umění], v Arch[ivní] komisi, Klubu Za starou Prahu, v Národní radě české⁷⁸⁹ (která se stále schází), v Pam[átkovém] sboru města Prahy, v pam[átkové] komisi min[isterstva] zemědělství atd. atd. Dost času mi zabere kancelář Nár[odní] kult[urní] komise, mimo to jsem pracoval celý rok na výstavě „Pražský hrad v renesanci a baroku“⁷⁹⁰ a na výstavě životního díla J[osefa] Gočára.⁷⁹¹ Tím ovšem není vyčerpán rejstřík mé práce. Připočítejte pravidelné večery věnované psaní článků, zpráv a knih, z nichž některé vyjdou až za dlouhý čas, pravidelné schůzky s kolegy v neděli v kavárně a v pondělí na večerích, hraní v orchestru, pomáhání doma v kuchyni ženě, která již dvě léta nemá služku a jistě ještě leccos, nač jsem zapomněl.

V N[árodní] k[ulturní] k[omisi] máme již přiděleno padesát zámků. První jsme přebírali slavnostně předešlou neděli v Litomyšli, ostatní budou následovat. Budeme-li spravovat i [Český] Krumlov, Hlubokou nebo Třeboň nevím, ale chceme nyní převzít i Karlštejn, Křivoklát, Ploskovice, Zákupy a Kratochvíli. Zatím ovšem v dvojletce kladu největší důraz na sběr materiálu z ostatních čtyř set padesáti zkonf[iskovaných] zámků, a teprve potom se dám do realizace vlastního programu N[árodní] k[ulturní] k[omise]. Úplně s Vámi souhlasím, co píšete o osudu panství schw[arzenberského], že to mohlo dopadnout lépe a kulturněji, když byl měl dr. Adolf lepší rádce. Dnes je už nemožno věc zvrátit, zákon⁷⁹² je v parlamentě označen jako naléhavý a bude

---

⁷⁸⁷ K Wirthově zájmu o adaptaci budovy Karolina viz Kristina UHLÍKOVÁ, *Zdeněk Wirth*, s. 122.

⁷⁸⁸ Krátce po vzniku Československa v roce 1918 se počítalo s postavením nové budovy pro parlament, který provizorně zasedal v Rudolfinu. Místem pro její stavbu se měla stát Letenská pláň v Praze. V architektonické soutěži na podobu budovy zvítězil v roce 1928 Josef Štěpánek (žák Plečnika a Kotěry) s ryze funkcionalistickým návrhem. Jeho projekt však nikdy nebyl realizován. Další soutěž byla vypsaná v roce 1947, v níž zvítězil návrh Františka Čermáka a Gustava Paula. Komunistický převrat v únoru 1948 však plány na výstavbu budovy parlamentu zastavil. Petr ŠMÍDEK, *Budova Národního shromáždění* (<http://www.archiweb.cz/buildings.php?action=show&id=2364&type=26>; staženo 31. 7. 2012); Soutěže na rozšíření a přestavbu Staroměstské radnice v Praze z let 1899, 1904, 1908 a 1938 nepřinesly uspokojivé výsledky. Po požáru radnice v roce 1945 bylo pouze zbouráno novogotické Nobileho východní křídlo, až na jedno pole, které bylo nezbytné pro statické zajištění radniční věže. Ani nová architektonická soutěž vypsaná v roce 1946, stejně jako soutěže v dalších letech, dodnes nepřinesly uspokojivé řešení (<http://www.ahmp.cz/index.html?mid=46&wstyle=0&page=page/docs/vyvoj-prazske-samospravy-II-C.html>; staženo 31. 7. 2012).

⁷⁸⁹ V revolučních dnech na konci druhé světové války se Zdeněk Wirth stal členem České národní rady (<http://www2.udu.cas.cz/archiv/wirth/wirth.html>; staženo 2. 1. 2012).

⁷⁹⁰ Zdeněk WIRTH – Jan MORÁVEK, *Pražský hrad v renesanci a baroku, 1490-1790*, Praha 1947.

⁷⁹¹ Zdeněk WIRTH, *Úvod*, in: *Architekt Josef Gočár, 1880-1945. Posmrtná výstava*, katalog výstavy, Praha 1947.

⁷⁹² Zákon č. 143/1947 Sb. z. a n., o převodu vlastnictví majetku hlubocké větve Schwarzenbergů na Zemi českou známý pod neformálním názvem Lex Schwarzenberg. Tímto zákonem přešel k 13. srpnu 1947 veškerý v Československu se nacházející nemovitý majetek (zemědělský, lesní, rybníční, průmyslový,

možná vyřízen ještě do 13. července, kdy jde parlament na prázdniny. Mám jen obavu, aby byla Země česká na výši v řešení tohoto úkolu, a aby mu dovedla dát program vysoké úrovně a nevidět v převzatém majetku jen možnost exploatace.⁷⁹³

Co se týče knížky o zámcích, bude to teď opravdu jen knížka, která vyloží problém „české“ šlechty a jejího kult[urního] majetku a programu N[árodní] k[ulturní] k[omise]. Teprve později pomyslím na souhrnnou publikaci o zámcích s ilustracemi, a to na jednu o objektech spravovaných N[árodní] k[ulturní] k[omisi] a na druhou o všech pěti stech zkonf[iskovaných] objektech. Ale to bude tak do tří až čtyř let, dříve ne, už kvůli tomu, že by to byly knihy velmi drahé.

Ale teď se musím vrátit k dopisu z června 1946, z něhož leccos zůstalo ve vzduchu. Tak především: Hluboká. Nepustil jsem ji z mysli a mám za to, že převzetí zámku do správy Země české by mohlo urychlit buď Soupis nebo monografii, o níž píšete. Budu ťukat u Z[emského] n[árodního] v[ýboru], uvidíme náladu, je-li tomu přízniva.

Za druhé: Otázka Vašeho příp[adného] poměru k N[árodní] k[ulturní] k[omisi] nebo Zemědělskému archivu dala by se na Moravě řídit dvojím způsobem. Na padesáti zámcích budeme mít padesát kastelánů (klíčníků) a nad každými pěti správce. Ten by měl naturální byt v jednom z těch pěti objektů a byl by vlastní exponent N[árodní] k[ulturní] k[omise] a představený pěti kastelánů, popřípadě zahradníků a pomocného personálu. Máme již několik kandidátů v Čechách i na Moravě, ale k řešení přistoupíme, až všech padesát zámků převezmeme řádně do své správy.

Druhá modalita by byla tato: Zemědělský archiv přejímá ze všech pěti set zámků patrimoniální i rodinné archivy do své správy a sváží je do tzv. oblastních archivů, z nichž asi dvacet bude právě v zámcích převzatých N[árodní] k[ulturní] k[omisi]. V oblastních archivech (kde bude shromážděno pět až deset archivů z okolních panství) má být správcem aktuár, popřípadě penzista profesor nebo archivář, má tam být i badatelna a pokoj pro přespaní badatelů. Snad byste mohl toto řešit v dohodě s ředitelem Z[emědělského] archivu dr. Černým?⁷⁹⁴

Vyberte si, co by Vám bylo schůdnější. Hanbím se, že jsem dosud nevyřídil vrácení Vátky a Ilga archivu v Třeboni, ale zaznamenávám to do úkolů po Jičíně a splním hned po návratu do Prahy.

Zůstanu zde do konce srpna, ale v srpnu budu odtud (týdně dva až tři dny) vyjíždět zase na likvidaci zámků. Od začátku září nastane zas horečný shon celoroční.

---

obchodní a živnostenský včetně všech budov zámků s jejich zařízením), živý i mrtvý inventář se zásobami a veškerý provozní kapitál Josefa Adolfa, Jana Nepomuka a JUDr. Adolfa, knížat ze Schwarzenbergu, bez náhrady na Zemi českou. Schwarzenbergům byla vytýkána především velikost jejich majetku a jeho vznik v době monarchie. Dalším důvodem byl jejich německý původ a nevyjasněno zůstalo i postavení JUDr. Adolfa Schwarzenberga z hlediska Benešových dekretů, když byl v roce 1930 za své nepřítomnosti při sčítání lidu přihlášen k německé národnosti (<http://www.psp.cz/eknih/1946uns/stenprot/065schuz/s065002.htm>; staženo 10. 1. 2013).

⁷⁹³ Rozumí se: využití, hospodářské zužitkování.

⁷⁹⁴ Václav Černý (1894-1962), od roku 1937 přednosta Ústředního zemědělsko-lesnického archivu v Praze.

Dr. Morávek půjde na dovolenou v srpnu do Kamenice nad Lipou, stejně dr. Patka,⁷⁹⁵ šéf kanceláře N[árodní] k[ulturní] k[omise].

Až se vrátím do Prahy, pošlu Vám:

1. Valdštejnův Jičín.⁷⁹⁶
2. Hrad pražský v renesanci a baroku.⁷⁹⁷
3. (asi v říjnu) Praha zmizelá sv[azek] IV. (okresy VI. – XIX.).⁷⁹⁸

Tak se tam mějte dobře, poručte mne mil[ostivé] paní, přijměte od ženy oba pěkný pozdrav a na shledanou!

Váš oddaný

Zdeněk Wirth

Dopis, rukopis.

Nad i pod textem datumovka: 8. VII. 1947. Stránky dopisu byly v záhlaví pisatelem očíslovány.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

194

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1947, 17. října, Třeboň – Markus Wirthovi zasílá fotografie bombardováním zasažené Vídně od Zdenko Mareše a zmiňuje své zdravotní potíže.

V Třeboni 17. října 1947.

Slovutný a vzácný příteli,

Zdenko Mareš přivezl Vám pohledy na rozbombardovanou Vídeň a zapomněl je při své návštěvě u nás, i dovoluji si Vám je v příloze poslati. Je na těch obrázcích viděti důkladnou práci ...

Doufám, že do měsíce se zase do Prahy podívám, a že Vás pak zase na trochu pohovoru zastihnu. Zajisté jste zdraví a není-li paní Boženka již doma, máte jistě jen nejlepší zprávy. Mne začíná zlobit srdce, nemohl bych bydlet ve Vašich výšinách, trochu stoupání, trochu prudšího pohybu a hned lapám po dechu.

Vyprošuji si ruky políbení milostivé paní, od ženy poručení, s nejlepšími pozdravy

Váš vždy věrný a oddaný Vám

Markus.

---

⁷⁹⁵ Bohumil Patka (?), úředník MŠAO a od 1. února 1947 do října 1948 přednosta kanceláře NKK. Od 30. října 1949 byl penzionován, ale až do listopadu 1951 zůstal dále zaměstnancem kanceláře jako odborník na přejímání objektů do správy NKK. Kristina UHLÍKOVÁ, *Národní kulturní komise*, s. 32 a 224..

⁷⁹⁶ Zdeněk WIRTH, *Waldštejnův Jičín. Příspěvek k dějinám barokního stavitelství v Čechách*, Praha 1946.

⁷⁹⁷ Zdeněk WIRTH – Jan MORÁVEK, *Pražský hrad v renesanci a baroku, 1490-1790*, Praha 1947.

⁷⁹⁸ Zdeněk WIRTH, *Zmizelá Praha IV, Vyšehrad a zevní okresy Prahy*, Praha 1947.

Dopis, rukopis.

V levém horním rohu předtištěn Markusův monogram: A.M

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

195

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1947, 27. listopadu, Praha – Wirth děkuje Markusovi za zasláné fotografie rozbombardované Vídně a naléhá na něj, aby si šetřil zdraví. Pozitivně hodnotí první díl Šustových Pamětí, které právě čte.

V Praze 27. XI. 947.

Milý příteli,

omluvte mne, že se zase tak pozdě ozývám k Vašemu dopisu ze 17. října. Nečekaná pauza v zámkové akci (v N[árodním] p[ozemkovém] f[ondu] chtějí dodělat resty) mi dala několik dní prázdná, a tak vyřizují zašlou korespondenci.

Především děkuji za pohledy na Vídeň, je to hezký příspěvek k mé ikonografické sbírce. Potom – vaše srdce! To mne silně dojalo, ale nedivím se. Prošel jste i Vy svou „Kalvárií,“ a to by nikomu nepřidalo klidu. Šetřte se, prosím Vás, doufáme, že nám ještě hodně zpracujete ze svého bohatého materiálu. Proto až přijedete do Prahy, napište mi předem a já za Vámi přijedu (třeba do kavárny Slavie v přízemí), abyste neležel do čtvrtého patra. Já jsem na to zvykl, ale nechtěl bych Vás exponovat, když máte potíže se srdcem.

Čtu nyní s velikým zájmem první díl *Šustových Pamětí*. Je to krásně napsáno, materiál „šustovsky“ bohatý a zajímavý, postoj kritický. Škoda, že nenapsal léta na studiích v Praze a ve Vídni a další činnost na univerzitě. To by byly kapitoly pro nás nejzajímavější, protože jsme je prožili také, třeba o čtyři léta později, než on.

Tak, milý příteli, buďte zdrav, přijměte pozdrav od ženy i dcery a poručte nás milostivé paní.

Váš vždy Vám zcela oddaný

Zdeněk Wirth

Dopis, rukopis.

Pod textem Markusova poznámka: „Praes. Třeboň“ a datumovka: 29. XI. 1947, odp. 4/12 47.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1948, 18. června, Třeboň – Markus Wirtha informuje o svém pobytu v nemocnici. Oznamuje mu, že ho v nejbližší době navštíví a podá si žádost o pracovní umístění ve Šternberku. Wirthovi se rovněž svěřuje se svými obavami se o osudy zámků Hluboká a Český Krumlov, zejména o jejich hodnotný mobiliář. Závěrem dopisu vyjadřuje lítost nad okolnostmi vynuceného odchodu z třeboňského archivu.

Třeboni 18. června 1948.

Slovutný a vzácný příteli,

děkuji Vám co nejsrdečněji za Vaše vlídné řádky ze sedmého tohoto měsíce! Pobyl jsem si v nemocnici devět dní a vrátil jsem se zbaven těch ukrutných bolestí, ale také hodně zesláblý! Dík ženině starostlivé péči se zase sbírám, ale pomalu, neboť se bojím skoro jísti, abych nepřivolal zase nějaký ten záchvat.

Tou nemocí se také zdržel náš cestovní plán. Chtěli jsme vyjeti druhého tohoto měsíce a takto se chystáme, že pojedeme až v pondělí 21. června. Do Šternberka podíval bych se pak v nejbližších dnech a obrátím se tedy na tamního kastelána pana A[ntonína] Steklého.⁷⁹⁹ Zatím jsem si už opatřil také všechny dokumenty požadované N[árodní] k[ulturní] k[omisi] v zaslaném dotazníku, abych žádost mohl co nejrychleji předložit.

Co bude asi s Hlubokou a [Českým] Krumlovem? Nezůstanou zachovány muzeálně tak, jak se nám dochovaly? Slyšel jsem, že dr. Skalský⁸⁰⁰ by chtěl zvl[ášť] hodnotné kusy vybrati pro Nár[odní] muzeum. Podal prý memorandum, v němž vytýká špatnou inventarizaci a správu kult[urního] majetku schw[arzenberského]. V tom má pravdu, ale o nápravu usiloval jsem marně pro nepochopení a ryze liberalistické založení centrálních ředitelů, a majitel neměl dost energie prosadit nápravu proti jejich vůli. Nejsme nikdo nenahraditelný, ale je mi líto, že mne *sobecký nešlechovník*⁸⁰¹ vypíchl. Byl bych netoliko právem poněkud zabrzdil jeho nepřislušející mu kariéru, ale především zabránil některým organizačním omylům, jíž se nesporně dopustila národní správa z neznalosti věcné a nesprávné informovanosti. A tak dostanu-li se odsud pryč, budu rád, zmizí-li mi leccos z očí.

Ještě jednou Vám děkuji za psaníčko a přeju Vám hodně zotavení na dovolené, kterou jistě brzy nastoupíte. Budete zas v Jičíně-Čeřově, že? S ruky políbení mil[ostivě] paní a paní Božence spojuji srdečné pozdravy nás obou a zůstávám

Váš starý věrný a vděčný

Markus.

⁷⁹⁹ Antonín Steklý, správce zámku. Kristina UHLÍKOVÁ, *Národní kulturní komise*, s. 211.

⁸⁰⁰ Gustav Skalský (1891-1956), přední český numismatik.

⁸⁰¹ Osobu se mi nepodařilo s určitostí identifikovat, ale všechny indicie svědčí pro Václava Hadače, který v letech 1945-1955 zastával funkci přednosta, později vedoucího třeboňského archivu. Jaroslava HOFFMANNOVÁ – Jana PRAŽÁKOVÁ, *Biografický slovník*, s.201.

Dopis, rukopis.

V levém horním rohu předtištěn text: Ph. Dr. Antonín Markus.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

197

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1948, 2. srpna, Třeboň – Markus Wirthovi objasňuje důvody svého rozhodnutí nenastoupit do služeb Národní kulturní komise ve Šternberku.

V Třeboni 2. srpna 1948.

Slovutný a vzácný příteli,

už dávno chtěl a měl jsem Vám psáti, ale nedostal jsem se k tomu dosud z příčiny, již povím nížeji. Chtěl jsem a měl jsem Vám psáti, abyste mi nezazlíval, že jsem nešel do Šternberka. Mně samému je to nesmírně líto, už také proto, že se mi tu díky Vaší přízni a důvěře podávala příležitost k dalšímu ještě uplatnění. Mohl byste se domnívati, že jsem tentokráte Vaši vzácnou důvěru zklamal. To však může býti právě jenom zdání, a jestli jste mohl za těch skoro čtyřicet let, co mne znáte, dobře na mne spolehnouti vždy a ve všem, není výjimky ani v tomto případě. Byl bych velmi rád přijal místo v N[árodní] k[ulturní] k[omisi], jež jste mi na mou prosbu podával, kdyby tu nebylo okolností, s nimiž jsem předem vůbec nepočítal. Neuvědomil jsem si původně, že Šternberk je v pohraničí. Pánové min[isterský] rada Patka, revident Steklý a šternberský pan kastelán vyšli mi tolik vstříc, že jsem si nemohl přátí více. Osvětový referent při ONV ve Šternberku pan Valíček mne přijal tak vlídně, že jistě bychom se byli sešli v nejlepší shodě a spolupráci. Ovšem ředitel Valíček je domácí člověk, šternberský rodák, který se jen vrátil do své staré patrie a je veden především jen a jen svou láskou k rodnému městu a kraji. Jeho milé přivítání pomocníka v kulturní práci nemohlo však ve mně potlačití onen nevlídný dojem, kterým na mne Šternberk zapůsobil hned cestou z nádraží, že je to město z velké části ještě nezalidněné a jakoby mrtvé, že přicházím do neznámého prostředí, v němž vedle zbytků původního obyvatelstva, hledících málo přátelsky na každého příchozího, je tolik nových usedlíků ze všech končin, kteří nepřišli sem všichni jen s ideálním zápalem vlasteneckým. Kraj je jinak krásný a služba, kterou jsem tam měl převzítí mne lákala. Však jste to viděl z mého dopisu, který jsem Vám napsal hned po mém prvním zájezdu do Šternberka. Ovšem i leccos mne zaráželo. Proto jsem si tam zajel ještě dvakrát, tedy celkem třikrát v desíti dnech. Za mého druhého zájezdu náhodné setkání s panem revidentem Steklým, s kterým jsme si ihned dobře porozuměli, hodně rozptýlilo mé námitky, ale konec konců přece jen nemohl jsem říci definitivní ano. Rozhodla úvaha, že v případě, kdybych dříve nebo později nemohl setrvati na novém působišti, např. pro nemoc, octl bych se v cizím prostředí na dlažbě, neboť náš zdejší domek byl by zatím pevně obsazen příkázaným nájemníkem, vrátiti bych se doň nemohl

a prodati rovněž ne, protože nikdo nekoupí dům, do kterého se nemůže nastěhovat. Máme zde právě příklad na řediteli škol, který posledních několik let byl jinde a svoji vilku zde do svého odchodu na odpočinek pronajal. Nyní skutečně odchází do výslužby, má vyklidit naturální byt a nemá nyní kam jít. Do svého zde nemůže, nehledíc k tomu, že mu jej zdejší nájemník zatím dokonale „zřídil.“ A nemůže ani pomyslet na nějakou směnu nebo prodej zdejšího svého domku, o nějž za těchto okolností není zájemců.

A skutečně, možnost mého onemocnění se stala skutkem dříve, než jsem se mohl nadít. Kdybych byl před měsícem do služeb N[árodní] k[ulturní] k[omise] vstoupil, nevím, kdy bych mohl službu skutečně nastoupit a vykonávat. Před třema týdny byl jsem nečekaně stížen prudkými bolestmi v pravé noze od kolena dolů. Zevně nic patrného, ani žádný otok. Lékař zjistil, že to není ischias a usoudil na revmatism[us]. Léčba solfatanovými koupelemi a medikamenty. Dodnes však nenastalo nejmenší zlepšení, bolesti jsou spíše stále prudší, ať stojím, sedím nebo ležím, utišující léky účinkují jen v povážlivých dávkách, v noci mne bolest probouzí a musím vstát a do rána sedět v lenošce. Dnes dva lékaři usoudili, abych vyhledal specialistu – neurologa. Loni mne zlobilo srdce. Subjektivně nepozorují, že by se to bylo zhoršilo. Žlučník, který mne v květnu přivedl do nemocnice mi od té doby dává pokoj. Ale zase nastoupilo toto zlo. A tady máte ono vysvětlení, o němž jsem se zmínil na počátku tohoto dopisu, proč jsem Vám nepsal už dříve. I žena ochuravěla nyní ještě chřipkou a musí nějaký den ležet a jsme sami dva v domě. Když nepřijde listonoš, jenž psaní vezme s sebou, sami je teď do schránky nedoneseme ...

Tož jsem Vám vylíčil, jak se věci měly a mají. Jsem Vám, vzácný příteli, poznovu zavázán velkým díkem za to, jak jste se mne ujal a prosím jen, abyste mi nezalil, že to nyní takto dopadlo. Byl bych býval šel rád do N[árodní] k[ulturní] k[omise], už i proto, abych se sám také ještě trochu aktivně zúčastnil na výstavbě republiky, která teď každou i jen trochu schopnou hlavu potřebuje. Nebýt to nešťastné pohraničí, byl byste dnes už zase mým představeným, třeba bych nastoupit mohl teprve, až bych se bohdá zas uzdravil.

A nakonec, nezlobte se na mne ani proto, že Vás tím dlouhým psaním pronásleduji i do Vašeho letního tuscula.⁸⁰² Přes toto vyrušení z mé strany přeji Vám upřímně krásné užití dovolené, tlumočte mé uctivé ruky políbení milostivé paní a přijměte nás obou poručení a srdečné pozdravy Vám i celé Vaší vážené rodině!

Váš věrně a vděčně Vám oddaný

Markus.

Dopis, rukopis.

V levém horním rohu předtištěn text: Ph. Dr. Antonín Markus.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

---

⁸⁰² Rozumí se: venkovské zátiší, klidný útulek (podle Ciceronova venkovského sídla v Tuskulu) (<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/tuskulum>; staženo 30. 7. 2012).

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1948, 9. srpna, Třeboň – Markus Wirthovi gratuluje k jeho sedmdesátým narozeninám.

V Třeboni 9. srpna 1948.

Slovutný pane sekční šéfe!
Vzácný příteli!

Slavný den Vašich sedmdesátých narozenin jest mi radostnou příležitostí, abych Vám opětovně projevil, jak ze srdce jatého hlubokou úctou a prodchnutého nejpřímnější přichylností přeji Vám i k tomuto významnému jubileu, co Vám přeji vždy a stále: ustavičně plné zdraví a nejkrásnější životní pohodu do dalších desítek let! K tomu oprávněnou radost a hrdé uspokojení z vědomí vykonaného velkého díla, jež jest trvalou chloubou české vědy a neodmyslitelnou součástí naší národní kultury. Kéž k další práci ještě dlouho zachová Vám Prozřetelnost chuť i sílu jako doposud!

Také moje žena se připojuje s těmi nejlepšími přáními a já s díkem za všechnu velikou důvěru, přízeň i přátelství, jež jste mi dosud v tak hojné míře věnoval, spojuji také ještě prosbu, abyste mi to vše neztenčeně zachoval i nadále.

Budeme Vás 11. srpna zvláště mnoho vzpomínat! Mnogaja ljeta!

Žena i já se Vám všem co nejpěkněji poroučíme, milostivé paní si vyprošuji uctivé ruky políbení a Vás, vzácný příteli a příznivče, srdečně zdravím a zůstávám

Váš věrně a vděčně Vám oddaný

Ant. Markus.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1948, 19. listopadu, Třeboň – Markus Wirtha obeznamuje se záměrem redaktora Jiřího Váni vydat propagační brožuru o hlubockém zámku a žádá ho, aby mu byl v této záležitosti nápomocen. Wirthovi opět připomíná dosud nerealizovaný Soupis hlubockých památek a dotazuje se ho, zda již dr. Tannich vrátil Marešův rukopis Soupisu krumlovského.

V Třeboni 19. listopadu 1948.

Slovutný a vzácný příteli,

z pověření Zemského národního výboru připravuje pan redaktor Jiří V á ň a propagační knížku o zámku Hluboké.⁸⁰³ Byl jsem přizván do redakční rady při osvětové radě ONV v Čes[kých] Budějovicích, kdež jsme především věc probírali. Když šlo o průvodný text pod jednotlivé obrázky, bylo jich několik – okenní sklomalby, nábytek a jiné, kde jsem si nebyl dosti jist, a proto jsem navrhl s[oudruhu] red[aktorovi] Váňovi, aby se obrátil na Vás. Běží jen o správné podpisy [!] pod několik ilustrací. Pan redaktor dovolí si proto Vás navštívit a prosím, byste ho laskavě přijal a mu vyhověl.

Co tu red[aktor] Váňa připravuje, nemá být průvodcem po zámku, jako byl ten náš předválečný, nýbrž spíše jen upomínková knížka, album nejvýznačnějších pohledů a jednotlivých památnějších předmětů z vnitřního zařízení. Proto tu nebude také žádný text, jen vysvětlující titulky, podpisy [!] pod jednotlivé obrázky. V řeči české, ruské, polské, anglicky a francouzsky. Snad by se byly mohly voliti jiné záběry, vybrati některé jiné předměty k reprodukci (Lehmannova sklenice!),⁸⁰⁴ a red[aktor] Váňa by jistě rád vyhověl, ale pro tentokrát se už nedalo více měniti. Dívá se také na věc více z hlediska žurnalistiky, se zaměřením spíše reportážně-propagačním, než historicky referujícím. Vycit'uje, co široká veřejnost od takové publikace především očekává: více líbivosti a méně poučení.

Při této práci mi znovu zatanulo na mysli, jak velmi by byl na místě Váš Soupis památek hlubockých! A prostředky by se snad dnes našly spíše než kdy dříve, zvláště když štočky jsou vlastně už hotové. A [Český] Krumlov! Zda-li pak byly nalezeny a vráceny partie Marešova rukopisu, jež si sv[ého] času vypůjčil dr. Tannich? Myslím, že tomuto zloduchu nešlo o poučení, jako spíše o zničení Marešova díla! A nepřipadnou Vám do N[árodní] k[ulturní] k[omise] ještě zámky Hluboká a [Český] Krumlov? Mám za to, že to bude již v dohledné době jediné možné řešení. Nebudu se dnes o tom více šířiti, snad do čtrnácti dnů se objevím v Praze a dovolím si pak na chvíli k Vám zaskočiti, budu-li míti to štěstí, že nebudete právě mimo Prahu.

Už dlouho od Vás nemám žádného znamení života, ale bezpečím se, že je to jen v důsledku Vašeho převelikého zaneprázdnění, a nikoliv, že byste byl na mne zanevřel. Proto naději se, že mi nezazlíte dnešní mé řádky a obtěžování věci hlubocké knížky, a pěkně prosím, abyste se na mne nezlobil, že ještě více na Vás nakládám. Ale je to v zájmu dobré věci, a jak bylo řečeno v redakční radě, aby tam nebyla žádná bota!

Od ženy vyřizují pěkné poručení, tlumočte mé uctivé ruky políbení milostivé paní a přijměte nejlepší pozdravy s celou svou váženou rodinou od Vašeho starého a věrného

Markusa.

---

⁸⁰³ Pravděpodobně propagační brožura o Hluboké.

⁸⁰⁴ Jedná se o tzv. Lehmanovu čiší vytvořenou Kašparem Lehmanem (kol. 1570-1622), řezačem drahokamů a skla. Číše vytvořená roku 1605 byla určena pro Wolfa Z. z Losensteinu a jeho choť. Emanuel POCHE, *Encyklopedie českého výtvarného umění*, s. 265.

Dopis, strojopis.

V levém horním rohu předtištěn text: Ph. Dr. Antonín Markus.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

200

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi

1950, 26. září, Praha – Wirth se Markusovi omlouvá za dlouhé mlčení a ujišťuje ho o svém trvalém přátelství. Dále mu podává informace o stěhování mobiliáře roudnického zámku, zmiňuje tragické úmrtí tamního archiváře Karla Jeřábka i smrt JUDr. Adolfa Schwarzenberga. Doufá, že s převzetím zámku Hluboká do správy Národní kulturní komise bude možno snáze vydat její monografii s využitím po léta shromažďovaného materiálu pro Soupis památek.

V Praze 26. 9. 1950.

Vážený, milý příteli,

je mi velmi líto, že jsme se nesešli. Neviděli jsme se již tak dlouho a jen ta moje zaměstnanost a nedostatek času ke korespondenci zaviňuje, že své přátele zanedbávám a málokdy se s nimi osobně stýkám. Prosím Vás, nevyvozuje nic z toho mého mlčení proti sobě. Můj poměr k Vám se nezměnil a nezmění a zůstane vždy páskou s naší spoluprací minulou. Pišete, že jste měl více věcí na srdci. Napište mi o nich, jsou-li naléhavé a není-li naděje, že se v dohledné době podíváte do Prahy. Já bohužel nemám dnes tak přesně rozdělen týden a den jako dříve a těžko mohu napřed slíbiti, že budu v určitý den nebo v určitou hodinu k dispozici. Zejména nyní měli jsme v Nár[odní] kult[urní] komisi dosti případů naléhavých, jež úplně rozrušily náš pracovní program, nejvíce ovšem stěhování Roudnice [nad Labem], jež mělo i tragický závěr v dobrovolné smrti archiváře K[arla] Jeřábka,⁸⁰⁵ jak asi víte. Nádherný materiál roudnického zámeckého muzea a zbrojnice nemohu nechat zabalen v bednách, a tak zase budu nucen věnovat aspoň týden práce, abych je znovu instaloval v mělnickém zámku. Zato obrazárnu nemáme zatím možnost

---

⁸⁰⁵ Karel Jeřábek ukončil dobrovolně svůj život skokem ze schodiště roudnického zámku 21. září 1950. Důvody, které ho vedly k provedení tak tragického činu byly dva, jednak opakované stěhování archiválií a také obavy o budoucí osud lobkovického archivu. První nucené vystěhování bylo nařízené německými okupačními úřady a proběhlo na jaře roku 1942. Archiválie byly tehdy převezeny do Archivu Země české v Praze. K jejich navrácení do Roudnice nad Labem došlo až na podzim roku 1947. Od 8. září 1950 patřil roudnický zámek spolu s kapucínským klášterem, kostelem sv. Václava s lobkovickou hrobkou i okolními zahradami československé armádě a měl být do 1. října 1950 opět vyklizen; Mgr. Petr Kopička se ve svém článku nazvaném *Lobkovický archiv roudnický v roce 2010* s podtitulem *Extradice fondu v kontextu jeho dějin* (AČ 61, č. 4, 2011, s. 341-404) zmiňuje, že stěhování archivu z roudnického zámku v září a říjnu 1950 bylo nejhorším okamžikem v jeho dějinách, protože bylo provázeno neústupností, bezohledností a hloupostí vojáků i úředníků, kteří se zámku ujímali. Za Národní kulturní komisi se ho účastnil i Zdeněk Wirth, který dle Kopičkových slov spolu s Václavem Černým ze Státního archivu zemědělského dělal co mohl, aby zabránil nejhoršímu. Wirth dosáhl prodloužení lhůty na vystěhování zámku o několik týdnů a dr. Černý vyjednal místo pro uložení velké části roudnického archivu v prostorách zámku v Libochovicích. Petr KOPIČKA, *Lobkovický archiv*, AČ 61, č. 4, s. 353.

vystavit, ale obrazy jsme uložili velmi pietně v dřevěných klecích na zámku v Nelahozevsi. Nábytek máme na pěti místech (v Nelahozevsi, Libochovicích, Veltrusích, Liběchově a Bílině), bylo ho patnáct stěhovacích vozů pětitonových. Teď stěhujeme umělecký inventář ze zámku Červ[ený] Dvůr, který dosud měly statky a nyní jej odevzdávají též vojákům. Balíme materiál (nippes)⁸⁰⁶ do beden a uložíme jej zatím na Hluboké. Podobná překvapení máme vedle své normální agendy co týden. Nediňte se, že mnoho z toho, co jsem dříve stačil obstarati, dnes úplně leží ladem. V tom je i má korespondence.

Že dr. Adolf Schwarzenberg umřel, asi víte.⁸⁰⁷ Nám to přinesl dr. O[tto] Placht, který v létě pracoval v archivu v [Českém] Krumlově. Škoda, že za jeho života nepřišel zpět cyklus Decius Mus⁸⁰⁸ a Hamiltonovy obrazy z Ohrady!⁸⁰⁹

Převzetím Hluboké do správy N[árodní] k[ulturní] k[omise] oživuje zase možnost vydání monografií o zámku s použitím Vašeho i mého materiálu pro Soupis nachystaného. Budu na to pamatovati a prosím i Vás, abyste vytáhl ze zapomnění materiál, oprášil jej a napsal mi, je-li potud úplný, že by se ho dalo užítí k společné vědecké práci o zámku, která by neměla ovšem formu a metodu Soupisu, ale byla řádnou monografií historickou a umělecko-historickou. Těšil bych se, že by tak oživlo naše spolupracovníctví, jež první světová válka tak nepříznivě přerušila.

Doufám, že mi buď napíšete vše, co jste mi chtěl říci nebo, přijedete-li v dohledné době do Prahy, mi sdělíte všechno ústně. Zatím Vás srdečně zdravím, mil[ostivě] paní se uctivě poroučím a jsem Váš zcela oddaný

Zdeněk Wirth

Dopis, rukopis.

V levém horním rohu rukopisný text: Dr. Zd. Wirth, Praha I, Na Zábradlí 1.

Pod textem Markusova poznámka: „Praes. Třeboň“ a datumovka: 28. IX. 1950.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

---

⁸⁰⁶ Rozumí se: šatstvo.

⁸⁰⁷ JUDr. Adolf kníže ze Schwarzenbergu zemřel 27. února 1950 v italské Bordighere.

⁸⁰⁸ Stěny barokní jídelny zámku v Českém Krumlově jsou vyzdobeny třemi exempláři tapisérií z cyklu Decius Mus, které byly utkány před rokem 1460 v Bruselu. Předlohu k nim namaloval roku 1616 Petr Pavel Rubens (http://www.castle.ckrumlov.cz/docs/cz/zamek_3nadvori_barpok.xml; staženo 18. 7. 2012).

⁸⁰⁹ Hamiltonovy největší obrazy byly do roku 1938 vystaveny v hlavním sále zámku Ohrada u Hluboké nad Vltavou. Jednalo se o dvě olejomalby o rozměrech 507x325 cm „Štvanice na býka“ a „Štvanice na medvěda.“ Na menších obrazech o rozměrech 325x240 cm byly zachyceny štvanice na jelena, rysa, daňka, srnce, lišku, prase divoké, levharta a vlka. Tuto vzácnou sérii obrazů nechal v roce 1938 v obavě o její zabavení nacisty odvézt JUDr. Adolf Schwarzenberg do bezpečí a uložit v Art Association of Montreal v Kanadě, kam putovaly přes Vídeň a Hamburk. Obrazy zůstaly v Kanadě do roku 1950, kdy byly převezeny na schwarzenberský zámek Murau v Rakousku. Tehdejší hlava rodu kníže Jindřich Schwarzenbeerg je v lednu 1951 zapůjčil loveckému muzeu v zámku Stainz (Eggenberg) u Štýrského Hradce, kde jsou vystaveny dodnes. Dva z obrazů (Štvanice na rysa a Štvanice na levharta) byly v roce 1972 přemístěny na zámek Murau (<http://www.myslivost.cz/Casopis-Myslivost/Myslivost/2009/Prosinec--2009/Malir-lovu-a-honu.aspx>; staženo 18. 7. 2012).

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1952, 29. září, Třeboň – Markus se Wirtha dotazuje na konkrétní požadavky ohledně podoby a struktury textu do chystané knihy o Hluboké, na které se má podílet. Žádá ho rovněž o radu, kde lze získat reprodukci jistého portrétu nacházejícího se na zámku v Novém Falkenburku u Liberce a snímku jednoho z pražských domů. Dále mu navrhuje, aby byla osoba zemřelého Zdenko Mareše připomenuta v Časopise Společnosti přátel starožitností českých. Svou finanční situaci srovnává s tou Marešovou po první světové válce, a v té souvislosti Wirthovi nabízí k odprodeji pro nějaké muzeum své rodinné památky. Připojuje podrobný popis uměleckých předmětů a žádá o jejich ocenění. Současně Wirtha prosí o zprostředkování nějakého vhodného zaměstnání, kterým by si finančně přilepšil ke své nízké penzi.

V Třeboni 29. září 1952.

Slovutný a vzácný příteli,

po dlouhé odmlce zase se ozývám a jako skoro pokaždé, abych Vás olupoval o drahocenný Váš čas pro všelijaké mé bolesti. Doufám jen, že mé řádky Vás zastihnou v plném zdraví, jehož Vám z té duše přeji, a tak se i naději, že mé řádky přijmete tentokráte s touž přátelskou vlídností a blahovůlí, již jsem se u Vás ještě nikdy nedovolával marně a za níž Vám jsem a povždy zůstanu vděčně zavázán.

Nejraději bych ty věci, jimiž Vás dnes zaneprazdňuji, pověděl Vám osobně, ale zajetí do Prahy nemohu, a tak už dlouho se chystám Vás takto přepadnouti. Než i ku psaní se tak nepadno dostávám. Oba jsme docela sami, se vším jen na sebe odkázání, a to víte, že je pořád dost práce. Máme sice menší byt, ponechali jsme si jen dva pokoje s příslušenstvím, kdežto druhé dvě světnice jsme pronajali, než i tak je toho na nás víc než dosti. Je to únavné, zvláště když oba churavíme se srdcem (právě před rokem ležel jsem měsíc v jindřichohradecké nemocnici pro potíže cévní). Tak si vysvětlíte mé dlouhé mlčení a prosím především také za omluvení, že jsem dosud neposlal tu Hlubokou.

Tím se dostávám k prvnímu bodu mých dnešních „zástojů.“ Jak má býti historická část Hluboké býti [!] obsáhlá, kolik asi stránek strojového písma? A má tato partie pojednávat jen o dějinách hradu a jeho držitelích nebo také dotknouti se dějin panství? A mám stavební dějiny hradu podati zvlášť nebo je вплésti do historie hradu a zámku? A kterou mi můžete dáti nejzazší lhůtu k dodání rukopisu, a stačí s jedním průpisem? Vynasnažím se, abych Vám věc odvedl už co nejdříve.

Další body jsou jen docela mého osobního, soukromého zájmu. Na zámku Neu Falkenburgu u Liberce byly (nebo ještě jsou?) relikvie po starém maršálu Radeckém a jeho rodině.⁸¹⁰ Jistě tam byla také podobizna (malba, miniatura

⁸¹⁰ Zámek Nový Falkenburk nechal v letech 1565-1572 postavit majitel jablonského panství Jindřich Berka z Dubé a z Lipé. V zámku se nacházel pozoruhodný pokoj maršála Radeckého, jehož potomci byli spřízněni s rodinami barona Johanna Mořice svobodného pána von Liebieg, libereckého průmyslníka, který 22. listopadu 1900 zámek Nový Falkenburk koupil. V současné době je zámek součástí Jablonného

nebo fotografie) babičky, resp. prababičky dnes žijících Radeckých, Josefíny Šafaříkové, prvně provdané za pluk[ovního] lékaře MUDr. Josefa Siegra a pak 1855 choti maršálova syna, generálmajora Theodora hr[aběte] Radeckého. Bylo by možno získati reprodukci její podobizny? Snad prostřednictvím [Státního] ústavu fotoměřičského? A našel bych tam (v[e] [Státním] ústavu fotoměřičském) snímek domu čp. 550-II „U Kamenného stolu“ na Karlově náměstí⁸¹¹ v podobě z 1. poloviny 19. století? Sám ten dům pamatuji před jeho zbořením kolem roku 1900 a myslím, že do té doby stál v podobě z počátku předchozího věku. Je sice na celkových snímcích té strany Karlova náměstí ve Vašich staropražských publikacích, ale tam je pro můj zájem tuze maličký.

Loni v srpnu jistě jste také dostal úmrtní oznámení Zdeňka Mareše. Jeho odchod se mne také hodně dotkl, bylť to dobrý přítel a prokázal nám jistě mnoho platných služeb, jak v reparační komisi, tak i v desetiletích pozdějších. Nebylo by lze vzpomenouti ho aspoň krátkou zmínkou v ČSPS (Vyjde-li ještě celý ročník?)⁸¹²

Se vzpomínkou na Zdeňka Mareše vstupuje mi na mysl, že jako po první světové válce na něho dolehla tíseň doby, tak jsem se v podobné situaci octl nyní též. Jako on svého času si musil svou penzi rozhojňovati zaměstnáním, jež jste mu dával z MŠANO nebo přiměřeným zpeněžením rodinných památek (např. empírových hodin, jež jste dal zakoupiti pro Um[ělecko]prům[yslové] muzeum), tak i mně je dnes přemáhati podobné nesnáze. Penze, kterou dostávám, dávala by nám za předválečných cenových poměrů velmi slušně zaopatřené stáří, ale dnes nestačí ani na nejnutnější potřeby životní. Nedostává se na ošacení, otop a jiné nezbytnosti, o kulturních potřebách ani nemluvě. Přitom nepiji, nekouřím, ještě dobře, že léčení nám dává národní pojištění. Je nutno dosazovat, ale úspory pro stáří jsou vázané. Jako tisíce penzistů v podobné situaci rád bych si našel ještě nějaké zaměstnání, ale výdělečné fyzické práce už nejsem schopen, a přiměřená pro mne práce zde v Třeboni není, ač nalézt by se jistě dala. Tak nevidím jiné cesty, než té, kterou svého času šel Zdeněk Mareš: zaměstnání a prodej postradatelných movitostí.

A tu přicházím Vás prosit o radu a příspěví. Především pokud se týče toho prodeje. Nejde to s lehkým srdcem se zbavovati starých rodinných památek, ale není zbylí. Mám na mysli především skleněný křišťálový pohár s vtavenou biskvitovou⁸¹³ reliéf[ní] bustou pruského krále Bedřicha Viléma III. Je to dar tohoto panovníka jednomu mému prastrýci v Neapoli z roku 1822 za terapeutické služby, prokázané králově dceři, ruské carevně,⁸¹⁴ dlící tehdy v Itálii na léčení.

---

v Podještědí, vlastní jej Liberecký kraj a sídlí v něm dětský domov (www.zamek-lembek.cz/vyznamne-stavby-v-obrazech/novy-falkenburk/; staženo 1. 7. 2012).

⁸¹¹ Dům U kamenného stolu stojí na nároží Karlova náměstí a Ječné ulice. Postaven byl v letech 1911-1912 ve stylu geometrické secese podle návrhu architektů Theodora Paříka a Karla Roštíka. U původního zbouraného domu stával kamenný stůl, jehož se používalo při vyplácení peněz za dobytek, koupený na dobytčím trhu – nynější Karlovo náměstí (http://www.praha2.cz/4284_Katastralni; staženo 3. 1. 2013).

⁸¹² Zdeněk Mareš zemřel 21. srpna 1951 ve Vídni. Antonín MARKUS, *Zdeněk Mareš*, ČSPS 60, č. 4, s. 234.

⁸¹³ Rozumí se: porcelánovou bez glazury.

⁸¹⁴ Šarlota Pruská (1798-1860), dcera pruského krále Bedřicha Viléma III. a Luisy Meklenkursko-Střelické. Po sňatku s Mikulášem I. (1817) přijala jméno Alexandra Fjodorovna, od roku 1925 ruská carevna (http://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%A0arlota_Prusk%C3%A1_%281798-1860%29;

Dr. Diviš⁸¹⁵ podle výbrusu má tento pohár za výrobek některé jihočeské sklárny. Dr. Ernst⁸¹⁶ byl by jej roku 1924 rád získal pro Österr[eichisches] Gewerbemuseum⁸¹⁷ a nabízel zaň 500 rak[ouských] šilinků, kdy jsem na prodej této památky vůbec nepomýšlel. Pokud vím, Ernst tam podobnou věc neměl a také Schmidt v Handbücher der staatlichen Museen zu Berlin II,⁸¹⁸ str. 335, znal v Německu jen dva takové kusy. Jeden ve velkovévodském muzeu v Gothě⁸¹⁹ a druhý v soukromé sbírce.

Dále mám dva kávové servisy, každý o dvou koněvkách, cukřence a čtyřech šálcích s tácky, rovněž krásně zachované. Prvý je výrobek thunovské porcelánky v Klášterci [nad Ohří]⁸²⁰ – TK 854, druhý také bílý s žlutohnědým květinovým malováním (jako lavírovaná sépie) je z Chodova – sign. P&S 20. Onen klášterecký má modrý dekor se stříbrem a okraje koněvek a šálku jsou zlacené. Ukázal jsem připojený snímek letos v létě paní dr. Vydrové⁸²¹ – Průmyslové muzeum brněnské⁸²² by zásadně mělo zájem o oba tyto soubory, cena 2 500 Kč za jeden (tedy 5 000 [Kč] za oba) by prý byla přijatelná a mohla by býti ihned vyplacena bez schválení ministerstva školství. Náhodou se vyskytnuvší soukromý zájemce nabízí mi sice více (po 4 000 [Kč]), ale mám-li už se těch památek zříci, raději bych je viděl v některém našem muzeu, i když bych obdržel něco méně, než od soukromníka. A z výše uvedeného vyjádření soudím, že se schválením ministerstva by muzeum bylo ochotno dáti více, než po 2 500 [Kč]. Sešli bychom se snad na 3 5[00 Kč]? Podotýkám, že jsem loni viděl v expozici Národního muzea vystavený jen tácek a šálek z klášterecké porcelánky, úplně shodný s mojí soupravou, jenže s dekorem vedle stříbra a zlata červeným, kdežto můj má modrý.

Paní dr. Vydrová mi na moji otázku též sdělila, že by brněnské Prům[yslové] muzeum nebylo bez zájmu o některou drobnou litinovou polychromovanou plastiku, jaké vyráběla vídeňská „Eiseng[r]ießerei Josef Glanz“⁸²³ v první polovině minulého století (1834). Připojuji jako ukázkou fotografii jezdecké sošky rytmistra císařské gardy ve Vídni (Liebgardereitereskadron) – možná, že se na ni ještě pamatujete ze své návštěvy u nás v roce 1933, kdy jste se podívoval zvláštní jemné polychromii na litině. Měl bych i psací soupravu z železné litiny od téže firmy, leštěnou v hnědém tónu. Motiv modelace jsou okurky a okurkové listy, nestylizované, velmi jemného provedení. Jsou opravdu krásné výrobky a podivilo mne, že jsem ve vídeňských

---

staženo 10. 1. 2013).

⁸¹⁵ Osobu se mi nepodařilo blíže identifikovat.

⁸¹⁶ Pravděpodobně Richard Ernst (1855-1955), historik umění.

⁸¹⁷ Muzeum vzniklo roku 1863 pod názvem k. k. Österreichisches Museum für Kunst und Industrie, zkráceně nazývané Österreichisches Museum. Roku 1938 přejmenováno na Staatliches Kunstgewerbemuseum in Wien, od roku 1947 nese název Museum für angewandte Kunst (http://cs.wikipedia.org/wiki/Museum_f%C3%BCr_angewandte_Kunst_%28V%C3%ADde%C5%88%29); staženo 10. 1. 2012).

⁸¹⁸ Robert SCHMIDT, *Das Glas. Handbücher der Staatlichen Museen zu Berlin. Kunstgewerbe Museum*, Lipsko 1922.

⁸¹⁹ Dnešní Herzogliches Museum na zámku Friedenstein ve městě Gotha, Německo.

⁸²⁰ Druhá nejstarší porcelánka v České republice založená již roku 1794.

⁸²¹ Osobu se mi nepodařilo blíže identifikovat.

⁸²² Nynější Uměleckoprůmyslové muzeum v Brně.

⁸²³ Rozumí se Slévárna Josef Glanz. Joseph Glanz (1795-1866), cizelér a medailér (<http://www.biographien.ac.at/oebl?frames=yes>; staženo 31. 7. 2012).

muzeích od Glanze nic nenašel. Všecky jsou signovány „Glanz m[it] Vorb[ehalt].“⁸²⁴ Zajímavo je, že stejně signované mám také porcelánové stínítko s vtlačeným, pro průsvit určeným portrétem mladistvé anglické královny Viktorie. Tedy vedle železa pracoval týž závod i v porcelánu.

Přikládám podobizny oněch kávových souborů, jezdecké sošky a dále snímky harrachovského poháru z novosvětské sklárny z roku 1890, dvou sošek (Capo di Monte)⁸²⁵ a jednoho empírového flakónu (matčin otec byl v císařských službách a pochází ten flakón podle rodinné tradice z budoáru Marie Louisy, choti Napoleona I.).

Ještě se zmiňuji o porcelánovém šálku s táckem, výrobkem holandské porcelánky de Mollovy v Loosdrechtu u Amsterdamu, zal[ožené] [roku] 1754,⁸²⁶ s květinovým dekorem (písmeno M z květin), šálek i tácek signován: M. O. L. Není sice mým majetkem, ale snad by byl také na prodej.

Podobně loketský velmi krásný kávový šálek, silně zlacený a květinami zdobený. Podle značky z roku 1832.

Má neskromná vzhledem k uvedeným věcem na Vás prosba je tedy ta, byste mi laskavě dal věděti, mohl-li bych které z nich některému muzeu nabídnouti a jakou cenu bych slušně mohl požadovati, a bylo-li by třeba ministerského schválení, v kterém případě, prosím o laskavou podporu k příznivému vyřízení.

Prodej těchto věcí, ať už všech nebo jen některých, znamená arcit' pro nás jen okamžitou, dočasnou výpomoc. Proto mám k Vám ještě další prosbu. Až odvedu Hlubokou, byl bych Vám znovu velkým díkem zavázán, kdybyste mi mohl zadati nějakou práci, kterou bych mohl pracovati doma nebo s použitím zdejších nebo blízkých archivů a knihoven (J[indřichův] Hradec, Č[eské] Budějovice), a kterou bych si mohl měsíčně aspoň tisíc korun vydělati, jako např. nějaké překlady z nebo do němčiny (byl jste sv[ého] č[asu] velmi spokojen s mým překladem Vašeho úvodu k leptům Pavlíny Schwarzenbergové) nebo nějaké rešerše ze zámeckých inventářů a vůbec archivů, např. pro Nár[odní] kult[urní] komisi nebo Jihočeskou galerii⁸²⁷ apod. Snad i Státní historický ústav⁸²⁸ by mne mohl pověřiti nějakou prací, kterou by potřeboval, ale kterou by nemohl požadovati na zdejším archivním personálu jinak plně zaměstnaném. K výzvě [česko]budějovického muzea⁸²⁹ udělal jsem letos tři texty průvodcům po zámcích (Bechyně, Zvíkov a Třeboň). Byly honorovány

⁸²⁴ Pravděpodobně chráněná značka.

⁸²⁵ Capo di Monte je italská porcelánka nedaleko Neapole založená roku 1736. Vyráběla měkký porcelán formovaný podle míšeňských a vídeňských vzorů. Charakteristická je plastická a malovaná rokoková výzdoba. Její značkou je bourbonská lilie tlačná nebo modře malovaná (<http://encyklopedie.vseved.cz/Capo+di+Monte>; staženo 31. 7. 2012).

⁸²⁶ Továrnu v holandském Oude-Loosdrecht, která fungovala v letech 1774-1784, založil Joannes de Mol (1726-1782) (<http://www.argenterieantique.nl/historie-hollands-porselein/history-dutch-porcelain/>; staženo 31. 7. 2012).

⁸²⁷ Alšova jihočeská galerie v Hluboké nad Vltavou zahájila svou činnost 1. ledna 1953.

⁸²⁸ Československý státní historický ústav vydavatelský byl založen v roce 1921 a pod různými názvy funguje nepřetržitě až do dneška - nyní Historický ústav AV ČR, v. v. i. Koncem roku 1952 byl Československý státní historický ústav vydavatelský začleněn do nově zřízeného Historického ústavu Československé akademie věd. Historický ústav sídlil ve Vlašské ulici na Malé Straně a později v Lobkovickém paláci na Pražském hradě (<http://www.hiu.cas.cz/cs/o-nas/historie-ustavu.ep/>; staženo 30. 7. 2012).

⁸²⁹ Nynější Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích.

po pěti stech [korunách], ale tak lehoučkou práci si ani víc necením. Jen by KNV neměl si dávat tolik na čas s poukazem peněz.

Ku konci znovu snažně prosím, abyste mi nezazlíval, že Vás tolik obtěžuji. Vždyť samo přečtení tohoto dopisu Vás oloupi o nemalou část Vašeho drahocenného času. Již napřed Vám srdečně děkuji za přátelské přispění, neboť vím, že máte pochopení pro těžkosti tohoto druhu a, je-li to jen trochu možné, že mne neoslyšíte. Byl bych šťasten, dal-li byste mi příležitost odvděčiti se Vám také jinakou protislužbou, než jen slovy, byť i nejuprávnějšího poděkování. Zatím Vás mohu jen ubezpečiti, že za své dobročinné mně prokázané se nikdy z mé strany neshledáte s nevděkem.

Tlumočím Vám ženino poručení a s nejlepšími pozdravy paní Boženě i Vám zůstávám při vděčné přátelské oddanosti

vždy Váš starý a věrný

M.

Přílohy čtyři fotografie, o jejich [askavé] vrácení příležitostně prosím.

Dopis, strojopis.

Pod textem datumovka: 29. IX. 1952. Připojen podací lístek.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdenka Wirtha, korespondence.

202

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1952, 3. října, Praha – Wirth Markusovi sděluje, že Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze odkoupí všechny jím nabídnuté umělecké předměty. Dále mu podává bližší instrukce k chystané knize o hlubockém zámku a pověřuje ho sepsáním článku o Zdenko Marešovi do Časopisu Společnosti přátel starožitností českých. V záležitosti získání reprodukce portrétu ze zámku Nový Falkenburk u Liberce Markuse odkazuje na ředitele muzea v Liberci a v případě snímku pražského domu na ředitele Muzea hlavního města Prahy.

V Praze 3. 10. 1952.

Vážený, milý příteli,

náhodou jsem se mohl včera v zámku Klášterci [nad Ohří], kde jsme skončili instalaci muzea českého porcelánu (dvacet továren od založení do dneška, celkem šest (přízemí) + dvacet dva (první patro) pokojů, dále chodby, pro studijní, vědecké skladiště, knihovna a studovna), smluviti o Vaší věci s ředitelem Umě[lecko]prům[yslového] muzea dr. Pochem. Stojí o všechny ve Vašem dopise zmíněné předměty (i ony, které nejsou ve Vašem majetku) a žádá, abyste je buď poslal nebo přivezl do muzea. Slibuje, že nákupní komise (jejímž jsem i já členem) vyjde Vám v ceně vstříc, že budete spokojen. Tak to podle toho zařídíte.

Druhá záležitost, hluboká, Vám nemusí dělat starosti, ani rozsah práce, ani lhůta dodání rukopisu. K podrobnostem uvádím, že by bylo pro nás vhodnější podati *stručný* vývoj panství a *odděleně* dějiny hradu, zámku a jejich držitelů a stavební dějiny (tyto pokud možno jen v schématickém výpočtu změn podle letopočtů s uvedením jmen umělců, řemeslníků, původu materiálů užitých a zjištěním, je-li příslušná stavba nebo jen část nebo torzo zachováno). Také by bylo vítáno vše, co znamená buď porušení nebo zlepšení stavu: požáry, povodně, smršti, restaurace, konzervace. Vedle staveb[ních] dějin byly by ovšem vítány dějiny vnitřních úprav, změny v mobiliáři (nákupy, odstranění celku nebo částí), nástěnné malby, tapety, intarzované parkety, řezby na nábytku. A nakonec i mobilie sbírkové (nákup, dědictví, dary atd.). Až budete hotov, sdělte mi případné pochybnosti a návrhy, dohodneme se o všem.

Zámek Nový Falkenburg jsem sice v roce 1946 prohlédl, ale byl již úplně vyprázdněn a naše pozdější eliminace se vztahovala už jenom na trosky zařízení. Bohužel Vám sám nemohu o této věci dátí informaci, ale radím, abyste se obrátil na správu muzea v Liberci⁸³⁰ (dr. Winter),⁸³¹ která Vám snad řekne něco podstatnějšího.

Co se týče domu „U kamenného stolu,“ neznám jiných fotografií, než které mám ve své Praze ve fotografii.⁸³² Snad by Vám na Váš dotaz sdělil dr. K. Liška, ředitel Muzea hlav[ního] města Prahy, má-li z posledních let (neprohližel jsem tamní sbírku fotografií od [roku] 1940) nějaký nově získaný snímek domu.

O smrti Zd[enka] Mareše jsem zvěděl od dr. Morávka a prosím Vás, abyste mi pro ČSPS napsal článku o něm.⁸³³ Musilo by to být brzo, už je všechn materiál na třetí až čtvrté číslo v tiskárně.

Ještě se vracím k nákupu věci pro Uměl[ecko]prům[yslové] muzeum v Praze. Koupě by se provedla pro Prahu, ne pro brněnskou filiálku, něco z toho by zůstalo v Praze, něco by bylo vtěleno do speciálního muzea kláštereckého. K nákupům není třeba zvláštního svolení m[inisterstva] š[kolství], v[ěd] a u[mění], to si rozhodne ústav sám a prostředky peněžní má.

O možnosti práce pro Vás po dodělání Hluboké budu se starati a doufám, že se najde. Buďte zdrav, poručte mne milostivé paní a sám přijměte nejsrdečnější přátelský pozdrav

Vašeho oddaného

Zd. Wirtha

Dopis, rukopis.

Pod textem Markusova poznámka: „Praes. Třeboň“ s datumovkou: 6. X. 1952.

Poděkoval a zodpověděl 7/10 [19]52.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

---

⁸³⁰ Dnešní Severočeské muzeum v Liberci.

⁸³¹ Osobu se mi nepodařilo blíže určit.

⁸³² Karel PLICKA – Zdeněk WIRTH, *Praha ve fotografii Karla Plicky*, Praha 1940 (1947).

⁸³³ Antonín MARKUS, *Zdeněk Mareš*, ČSPSČ 60, č. 4, 1952, s. 234.

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1952, 7. října, Třeboň – Markus Wirthovi sděluje, že umělecké předměty určené k prodeji Uměleckoprůmyslovému muzeu pošle do Prahy poštou. Zároveň doufá v jejich co možná nejlepší ocenění ředitelem muzea dr. Pochem. Wirthovi děkuje za poskytnuté instrukce k napsání textu do chystané knihy o hlubockém zámku. Přikládá biografické údaje o Zdenko Marešovi a shrnuje jeho zásluhy.

V Třeboni 7. října 1952.

Slovutný, drahý příteli,

přijměte moje nejvřelejší díky za Váš milý, včera mne došlý dopis z třetího tohoto měsíce, jenž je mi opět tak hřejivým dokladem Vaší tolikrát již mi osvědčené přátelské náklonnosti!

Zařídím se podle Vašich pokynů. Nejráději bych ty věci dr. Pochemu přivezl do muzea sám. Chtěl jsem tak učiniti v pátek desátého tohoto měsíce, ale to asi nepůjde, protože bych těžký a objemný poměrně, přitom choulostivý na rozbití balík sotva uvlekl, neboť dost malé zatížení už mi bere dech. Tak to asi ve čtvrtek vypravím dobře zabalené v jedné nebo dvou bedničkách a zašlu poštou jako neskladí.⁸³⁴ Jsem přesvědčen, že mi to dr. Poche odhadne co nejlépe a Vaše vótum v nákupní komisi bude mít rozhodující vliv.

Velmi Vám také děkuji za obšírnou instrukci stran Hluboké. Doufám, že se v brzku přece jen do Prahy a k Vám dostanu, a budeme moci pak ještě jednotlivosti projednati ústně podrobněji. Jen abychom potřetí nemusili od dovršení díla ustoupiti, jako již po dvakráte... To už by opravdu bylo, jako by kletba na tom objektu lpěla!

Rovněž děkuji za informace stran Neu Falkenburgu a domu na Karlově náměstí.⁸³⁵ Jen co bude čas a klid potřebný, půjdu naznačenými směry.

Přikládám několik řádečků o Zdeňku Marešovi. Naložte s nimi podle uznání. Mareš mnoho pamatoval a měl jsem ho kolikrát k tomu, aby své vzpomínky hodil na papír, ale nedostal se k tomu. A tak jen něco jsem sám zaznamenal z jeho zajímavých vypravování, také o starém Helfertovi⁸³⁶ a jiných osobnostech ze zašlých dob. V reparační komisi nám mnoho prospěl, jen jeho pomocí jsem se tam rychle mohl orientovati při likvidaci dvorského eráru (kterou nám pak dr. Flieder⁸³⁷ tak „vyfouk“). Jeho soupisy bohemik jsou dělány svědomitě, a když se co potřebovalo, Mareš to našel – ing. Beer, Runk atd. Tak myslím, že si vzpomínku v ČSPS zasluhuje,

⁸³⁴ Rozumí se: neskladné zboží.

⁸³⁵ Dům U kamenného stolu na Karlově náměstí v Praze.

⁸³⁶ Josef Alexandr Helfert (1820-1910).

⁸³⁷ Pravděpodobně JUDr. Robert Flieder (1883-?). Na sklonku první světové války byl ve službách Maffie ve vídeňském parlamentu. Po vzniku ČSR organizoval spolu s Vlastimilem Tusarem nejprve likvidační, potom zastupitelský úřad ve Vídni. Roku 1921 byl jmenován mimořádným vyslancem a zplnomocněným ministrem ČSR ve Švýcarsku a zároveň stálým zástupcem u Svazu národů. V létě 1924 jmenován vyslancem ve Varšavě. *Album reprezentantů*, s. 939.

ale není snadné ji napsat, aby do dějepravného časopisu zapadla. Skoro o tom pochybuji, že by se mi to bylo podařilo.

Uzavírám pro dnešek opětovným díkem za Vaši dobrotivou podporu mých proseb, doufám v brzké sejítí (kdy býváte doma, koncem týdne – sobota až pondělí?) a s těmi nejlepšími pozdravy „od chalupy k chalupě“ jsem

vždy Váš věrný a vděčný

Markus.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

204

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1952, 21. října, Třeboň – Markus Wirthovi sděluje, že zásilka uměleckých předmětů již dorazila do Uměleckoprůmyslového muzea v Praze, navrhuje prodejní cenu jednotlivých kusů a Wirtha žádá, aby posoudil jejich výši.

V Třeboni 21. října 1952.

Slovutný a vzácný příteli,

věci jsou již v muzeu⁸³⁸ a pan ředitel⁸³⁹ mi potvrdil, že správně došly. Zároveň mne však požádal, abych „pro usnadnění jednání sdělil své požadavky, pokud se týče jednotlivých předmětů a souborů.“

V původním dopise k zásilce ponechal jsem odhad zcela znaleckému uvážení pana dr. Poche, nepochybuje, že mohu počítati s jeho nejmožnější blahovůlí! Jako možné měřítko pro stanovení dnešní ceny uvedl jsem toliko nabídku dr. Ernsta z roku 1924 za pohár se zataveným biskvitovým reliéfem. Jinak jsem „procul negotiis“⁸⁴⁰ a nemám tudíž kromě ojedinělých náznaků žádného podkladu pro vyslovení přiměřených, tj. neupřílišněných, bez dalšího vyjednávání a dohodování pro muzeum přijatelných cen. Jestliže mi jedna dáma (choť lékaře – primáře) nabídla za kávové soubory po 4 000 Kč, a čtu-li v inzer[á]tech novin z minulé neděle nabídku „starožitného mocca – šálku“ za 2 500 Kčs, nemohu z toho ještě posouditi, zda odpovídají skutečně cenám dnes běžným na starožitnickém trhu a do jaké míry mohou býti směrodatny pro muzeum, u něhož nerozhoduje sběratelská záliba, ale jen dokumentační hodnota, jedinečnost nebo nadprůměrnost provedení.

Rád bych tedy panu řediteli odpověděl, aby s mým sdělením už mohl přijíti do příští schůze nákupní komise na počátku listopadu, a protože bych nerad přestřelil, prosím Vás, drahý příteli, o důvěrné sdělení, považujete-li ceny, jež jsem na příloze vyznačil, za přiměřené a pro muzeum za přijatelné. Snad jste ty předměty už viděl,

⁸³⁸ Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze.

⁸³⁹ Emauel Poche (1903-1987).

⁸⁴⁰ Rozumí se: vzdálen veřejného života.

víte tedy nejlépe, do jaké míry jsou v muzejních sbírkách již zastoupeny nebo jejich akvizice pro ústav žádoucí, kolik tedy byste myslel, že budete moci v nákupní komisi doporučit. Však budou-li mi přiznány nejmožněji příznivé ceny, bude to pro mne jako nějaké studijní stipendium! Ať můj náčrt upravíte nahoru nebo dolů, jsem si jist, že cifry Vámi vyznačené jsou maximem, o něž se slušně smím ucházeti.

Jen se tedy, snažně prosím, nehněvejte na mne, že zase Vás tolik obtěžuji a olupuji o drahocenný Váš čas. Děkuji Vám již napřed za vlídné vyhovění i v této záležitosti a zůstávám s nejlepšími pozdravy od domu k domu jako vždy

Váš starý, věrný a vděčný (dankschuldigen)

Markus.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

205

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1952, 23. října, Praha – Wirth souhlasí s Markusovým návrhem prodejních cen za umělecké předměty nabízené k prodeji Uměleckoprůmyslovému muzeu v Praze a ujišťuje ho, že nákupní komise muzea jeho nabídku jistě přijme.

V Praze 23. 10. 1952.

Vážený, milý příteli,

zasílám Vaši rozvahu s úplným souhlasem, co se týče částek účtovaných, až na jezdeckou sošku, za níž je 1000 Kčs zcela slušná náhrada. Jsem přesvědčen, že naše zakupovací komise přijme Vaši nabídku v celém rozsahu a za účtované ceny, celkem za 16 200 Kčs. Promiňte, že jsem tak stručný. Pospíchám, aby to šlo.

S poručením mil[ostivé] paní jsem Váš vždy oddaný

Zd. Wirth

Dopis, rukopis.

Nad textem pod datací datumovka: 24. X. 1952.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1952, 25. října, Třeboň – Markus Wirthovi děkuje za úpravu ocenění jezdecké sošky a vyjadřuje uspokojení nad tím, že jeho rodinné památky budou ve veřejných institucích všeobecně přístupny.

V Třeboni 25. října 1952.

Slovutný a vzácný příteli,

děkuji Vám co nejupřímněji za Vaše milé řádky z dvacátého třetího tohoto měsíce, za tak rychlé a tak souhlasné vyřízení mé prosby! Velmi jsem Vám povděčen za úpravu odhadu litinové jezdecké sošky a těším se tím více z Vašeho ostatního schválení, protože mohu nyní muzeu předložit tyto plně mne uspokojující cifry, aniž bych se musil obávat oprávněné výtky neslušné přemrštěnosti. Rovněž jsem tuze rád, že ty věci, rodinné památky, s nimiž jsem od dětství vyrůstal, budou ve veřejných institucích nejen všeobecně přístupny, ale také lépe do budoucna zachovány, než by to mohlo být v rodině, kde už pro ně nebudou ty možnosti umístění, jak jsem je až dosud měl ještě já. Lituji jen, že v přírůstkovém katalogu bude muset stát slůvko „zakoupeno,“ místo „daroval.“ To bych tam viděl mnohem raději, ale deficiente nervo rerum⁸⁴¹ i Dalibor se musil naučit housti ...

Doufám, že se Vám brzo zase ozvu, ale to už se zas bude týkat Hluboké. Možná, že o tom budu moci s Vámi projednat ústně a pak ještě osobně Vám poděkovat za Vaši opětovně tak účinně projevenou přátelskou přičylnost, jíž si tolik vážím a tak upřímně cením. Zatím vděčně Vám tisknu ruku a se srdečným pozdravem, také od mé ženy, Vám i paní Boženě jsem

vždy Váš věrný

Markus.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1952, 17. listopadu, Třeboň – Markus Wirthovi blahopřeje ke jmenování členem Československé akademie věd a předsedou její filozoficko-historické sekce. Děkuje mu za vyřízení prodeje svých rodinných památek Uměleckoprůmyslovému muzeu v Praze.

⁸⁴¹ Význam slovního spojení mi není znám.

V Třeboni, 17. listopadu 1952.

Slovutný a vzácný příteli,

s velikou, opravdu procítěnou radostí zvidám z rozhlasu i tisku, že netoliko jste mezi prvními jmenovanými členy nové Akademie věd, ale zároveň také postaven v ní na čelné místo jako předseda její filozoficko-historické sekce. Co nejupřímněji blahopřeji Vám k tomuto nejvyššímu vyznamenání vědeckého pracovníka a učenice, jehož se Vám nyní tak zaslouženě dostalo. Zpráva o tomto význačném uznání Vaší celoživotní badatelské práce vzbuzuje zajisté nejradostnější účast v celé naší historické obci a u všech přečetných ctitelů a přátel Vaší vzácné osobnosti a Vašeho velikého díla. Všemi prochvívá vroucí přání, abyste zdráv a čil jako doposud dlouho ještě zachován byl činorodé práci, již jste se tak cele a úspěšně věnoval, že jste trvalou ozdobou i chloubou naší vědy, ukazatelem cesty a, jak správně už jinde bylo řečeno, oporou dalšího vývoje. Byť bych pak byl z nejmenších v řadě četných gratulantů, kteří se Vám v tyto dny ohlásí, prosím, abyste byl ujištěn, že čítám k těm, jejichž přání pro Vás trysknou z hloubi srdcí Vám nejupřímněji oddaných.

Právě co toto píšu, dochází mne od dr. Pocheho dopis. Ten je mi vítaným popudem, abych ku své dnešní gratulaci připojil také ještě své srdečné poděkování. Za příznivé vyřízení jsem zavázán především opět Vašemu vlivnému zásahu, Vašemu tolikrát již mi osvědčenému přátelství, jehož si tak velice cením a vážím. Snad přece zajedu v brzkou dobu do Prahy a budu Vám pak moci i popřát i poděkovat ještě osobně. Zajisté nemusím zvlášť podotýkat, že i moje žena se připojuje k dnešním gratulacím i k mým díkům. Poroučí se Vám a zdraví spolu se mnou i paní Boženu a já s těmi nejlepšími pozdravy jsem a zůstávám

Váš starý, věrný a vděčný

Markus.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

208

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1952, 9. prosince, Třeboň – Markus Wirthovi opakuje svou prosbu o zprostředkování nějakého vhodného zaměstnání a vysvětluje mu důvody svého jednání. Zároveň Wirtha žádá o schůzku v Praze a o stanovení jejího termínu.

V Třeboni 9. prosince 1952.

Slovutný a vzácný příteli,

nemějte mi ve zlé, že sotva jste mi podal pomocnou ruku ve věci jedné, již zase přicházím, abych se dovolával Vašeho přátelského přispění poznovu. Vím však, že je vzácný Váš čas, a proto mi dovolu, abych se vyjádřil co nejstručněji a vkročil hned in medias res.⁸⁴²

Věc, s níž dnes přicházím, je vlastně jen opakováním prosby, kterou jsem vyslovil již v dopise z 29. září tohoto roku. Vaše laskavá odpověď z 3. října nevyklučovala možnost vyhovění. Přicházím-li s tou věcí již dnes, ještě před doděláním Hluboké, je to proto, že se mi zdá býti žádoucím, abych od nového roku byl uznaně pracovně zapojen, aspoň asi tak, jako spisovatelé a umělci. Nezhálím, ale když pracuji toliko „pro šuplík,“ mimo stojící maloměstští pozorovatelé to za žádnou práci nepovažují a zazlívají, i když pracovní povinnosti už nepodléhám a také nejsem zdrav. Naprosto mi neběží o pouhé předstírání pracovního poměru, dokonce ne za účelem získání nějakých výhod, ale opravdu o udělení ještě kousku poctivé práce, která by mi přinesla také ono vnitřní uspokojení, a tím mne ochránila od duševní smrti, které na zdejší výspě rapidně propadám. Těžko se to vypisuje, a proto, kdybyste dovolil a chtěl i mohl mi věnovati čtvrt hodinku svého drahého času, zajel bych k Vám příští týden v den a hodinu, které byste si určil. Směl bych Vás vyhledati a zastihl bych Vás volného v úterý šestnáctého nebo ve středu sedmáctého? Ale přijel bych třeba i v neděli čtrnáctého tohoto měsíce, bylo-li by Vám to příležitější [!]. Ústně lze zajisté věc při vší stručnosti důkladněji osvětliti a projednati, a přišel-li bych s konkrétními návrhy, pověděl byste mi zajisté hned, jsou-li uskutečnitelny či nikoliv.

Prosím Vás, drahý příteli, nehněvejte se na mne, že tolik Vás obtěžuji a prosím o laskavé sdělení, dovolíte-li, abych Vás vyhledal a kdy bych Vám přišel nejméně nevhod.

Již napřed Vám mnohokrát děkuji a jsem se srdečnými pozdravy
vždy Váš starý a díky Vám zavázaný

Markus.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

---

⁸⁴² Rozumí se: k jádru věci.

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1953, 13. ledna, Třeboň – Markus se Wirtha dotazuje, zda obdržel tři jeho předchozí dopisy a vyjadřuje obavy o jeho zdraví.

V Třeboni 13. ledna 1953.

Slovutný a vzácný příteli,

odpusťte laskavě, že zase Vás obtěžuji svými řádky, a to tentokrát nesmělým dotazem, dostal-li jste moje psaní z 9. prosince minulého roku. V něm jsem Vás totiž prosil o sdělení, zda bych Vás směl vyhledati ještě v předvánočním týdnu, a to v den, který byste si z navržených sám určil.

Ale na žalost čas, který by v případě Vašeho souhlasu mi byl zájezd do Prahy ještě umožnil, prošel, aniž by mne od Vás došla jaká odpověď. Měl jsem tedy za to, že jste snad už na vánočním oddechu v horách, ale byl jsem i jat obavou, zda snad nejste vážněji churav.

Než do dneška od Vás nic nepřišlo, a protože nemohu a nechci věřit, že byste byl na mne zanevřel, mám za to, že se buď můj dopis nebo Vaše odpověď za poštovní dopravy ztratily. Psal jsem Vám i v listopadu hned po Vašem povolání do nové Akademie i těsně před svátky, a byl byste mi jistě, i přes velikou svojí zaneprázdňenost důležitějšími věcmi, poslal aspoň lísteček, kdyby Vás i jen jediný z těch tří mých dopisů byl býval došel.

Doufaje pevně, že jste zdrav a že se na mne nehněváte, prosím Vás o sebemenší zprávičku a jsem s nejlepšími pozdravy od nás obou Vám i paní dceři

Vester semper fidelissimus ac humillimus servus⁸⁴³

Markus.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1953, 15. ledna, Praha – Wirth Markusovi děkuje za tři jeho dopisy a své mlčení zdůvodňuje nadměrným pracovním vytížením v Československé akademii věd i v ostatních institucích. Markuse dále informuje o možnosti pracovat pro Historický ústav Československé akademie věd a vyzývá ho, aby zaslal řediteli ústavu svůj životopis. V téže záležitosti ho odkazuje také na Archiv země České a ministerstvo vnitra.

⁸⁴³ Rozumí se: Váš vždy nejvěrnější a nejponíženější služebník.

V Praze 15. ledna 1953.

Vážený, milý příteli,

děkuji Vám (*horribile dictu*)⁸⁴⁴ za tři dopisy ze 17. listopadu, 9. prosince a 13. ledna a kaji se. Ale jak jste se mohl jen na vteřinu domnívati, že bych se na Vás hněval, když nepíší! Je to jen a jen nedostatek času, který je u mne latentní a zdržuje zejména včasné vyřizování korespondence. Jsem zaměstnán na mnoha stranách (Akademie,⁸⁴⁵ M[inisterstvo] š[kolství], v[ěd] a u[mění], Strahov,⁸⁴⁶ Konference architektů⁸⁴⁷), byl jsem dva dny v Jihlavě a v Telči a tři dny v Brně (přenáška a mnoho jednání v muzeích a Výzk[umném] ústavě architektury), a to všecko je ještě kombinováno s literární činností. Odpusťte tedy a dejte mi absoluci za všechny tři předešlé hříchy. Odpovím teď po pořádku na Vaše psaníčka.

Děkuji za Váš zájem o mé jmenování akademikem. Je to pěkná pocta, ale přinesla mi mnoho nové práce, krásné sice, ale složité právě pro jiné zaměření činnosti nové Akademie proti České akademii.⁸⁴⁸ Zejména začátky jsou rušné a přinášejí tolik povinností, spojených s přípravou ke schůzím (týdně prezidium,⁸⁴⁹ měsíčně sekce⁸⁵⁰ a Kabinet dějin umění⁸⁵¹), že se to nedá srovnat s rajským klidem v Čes[ké] akademii.

Záležitost v Um[ělecko]prům[yslovém] muzeu byla vyřizena dobře. Co se týče Vašeho zapojení do prací heuristických pro Akademii, sondoval jsem půdu v Historickém ústavě,⁸⁵² protože jiná eventualita je sotva schůdná. Šlo by asi o práci archivní, sběr dokumentárního materiálu a jeho zpracování pro hospodářské dějiny. Podobnou práci bude asi také dělat Placht, který vedle toho převzal pro připravovaný časopis ČČH pravidelný referát o časopiseckých článcích. Poměr k ústavu je formou externího badatele, který převezme určitý úkol se lhůtou provedení. Je ovšem třeba Vašeho přímého styku s přednostou (ředitelem ústavu dr. J[osefem] Mackem, Praha III., Vlašská 9). Pošlete mu své curriculum vitae a návrh, že byste pracoval pro ústav v archivu třeboňském (nebo jiném) na speciálním úkolu, který by ústav stanovil.

---

⁸⁴⁴ Rozumí se: je hrůzné to říci.

⁸⁴⁵ Československá akademie věd.

⁸⁴⁶ Pravděpodobně se jedná o zřízení pražského Památníku národního písemnictví na Strahově v roce 1952. Knihovna Památníku byla pověřena správou Strahovské knihovny a dalších klášterních knihoven (<http://knihovna.nkp.cz/knihovna92/0902134.htm>; staženo 10. 1. 2013).

⁸⁴⁷ Jmenovanou instituci se mi nepodařilo určit.

⁸⁴⁸ Česká akademie věd a umění císaře Františka Josefa I. byla založena Josefem Hlávkou v roce 1888. Po roce 1918 byla přejmenována na Českou akademii věd a umění, kterou v roce 1953 nahradila po sovětském vzoru organizovaná Československá akademie věd.

⁸⁴⁹ Prezidium bylo stálým orgánem ČSAV, v jehož čele i v čele celé Akademie stál prezident (od roku 1962 předseda).

⁸⁵⁰ Do roku 1961 se ČSAV členila do osmi sekcí (matematicko-fyzikální, geologicko-geografická, chemická, biologicko-lékařská, historická, ekonomie, práva a filozofie, jazyka a literatury). Zdeněk Wirth mohl mít na mysli historickou sekci.

⁸⁵¹ Kabinet pro teorii a dějiny umění byl zřízen v rámci Československé akademie věd v roce 1953. Kristina UHLÍKOVÁ, *Národní kulturní komise*, s. 64.

⁸⁵² Historický ústav ČSAV sídlící ve Vlašské ulici na Malé Straně a později v Lobkovickém paláci v Praze. Jeho předchůdcem byl Československý státní historický ústav vydavatelský (1921-1953) (www.hiu.cas.cz/cs/o-nas/historie-ustavu.ep/; staženo 3. 7. 2012).

Mám dojem, že se tato věc dá dobře provést, protože je dnes třeba pěstovati hlavně hospodářské dějiny pro budoucí nové zpracování českých dějin vůbec. A budete-li mítí od Hist[orického] ústavu takový úkol a pověření, jímž se budete moci vykázati i u místních činitelů, budete kryt proti výtkám, že nejste pracovně zapojen, a proti případným úmyslům, aby Vás stěhovali jinam.

Jinou možnost pro Vás nevidím, ačkoliv snad by stálo za poptání v Archivu Země české⁸⁵³ a [Archivu] min[isterstva] vnitra,⁸⁵⁴ nemají-li potřebí takových prací.

Tuto a nejinou radu bych Vám byl mohl podati i před Vánoci, kdybych nebyl tak zanedbal odpověď na Vaše dopisy. Věřte, jen nedostatek času byl příčinou a žádná nemoc, a tím méně nějaký odpočinek na chatě v Bedřichově, kam se dostanu jen v létě v červenci a srpnu.

Vypracujte teď hned dopis Histor[ického] ústavu a napište mi, že jej zasíláte a já znovu Mackovi připomenu.

Opakuji svou omluvu a prosbu za prominutí mého prodlení, poručím se mil[ostivé] paní a jsem se srdečným pozdravem

Váš vždy oddaný

Zdeněk Wirth

Dopis, rukopis.

Nad textem datumovka: 17. I. 1953 a poznámka: „Vyřízeno osobní návštěvou v Praze 5./6. 53.“

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

211

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

b. d. [1953, srpen], b. m. [Třeboň] – Markus Wirthovi gratuluje k významnému životnímu jubileu.

Illustrissime et doctissime domine, domine colendissime, patronne ac amice mihi clementissime!⁸⁵⁵

Nemějte mi ve zlé, že v tom dešti blahopřejných projevů, jenž se právě snáší do Vašeho letního zátiší, je také tato moje krůpěj a v ní to nejpřímnější přání: abyste se v té výborné kondici, v jaké Vás zastihuje dovršení tří čtvrtin saecula,⁸⁵⁶ dožil ještě řady dalších luster,⁸⁵⁷ s tou Vaší neumdlévající pracovní energií a průbojností, se kterou

⁸⁵³ Rozumí se: Český zemský archiv.

⁸⁵⁴ Bývalý Místodržitelství archiv (do 1919). Český zemský archiv poté tvořil jedno z jeho oddělení. Jaroslava HOFFMANNOVÁ – Jana PRAŽÁKOVÁ, *Biografický slovník*, s. 18.

⁸⁵⁵ Rozumí se: Nejjasnější a nejučenější pane, pane nejpočestnější, ochránče a příteli můj nejlaskavější!

⁸⁵⁶ Rozumí se: lidský věk.

⁸⁵⁷ Latinský výraz lustrum (pl. lustra) se používá zejména v básnické řeči pro označení pětiletého období (http://cs.wikipedia.org/wiki/Lustrum_%28Starov%C4%9Bk%C3%BD_%C5%98%C3%ADm%29; staženo 10. 1. 2013).

jste nám dal tolik tak záslužných a krásných děl, tolik do hloub i šíře pronikajících plodů Vašeho velikého nadání, jež povždy zůstanou pýchou české vědy, jimiž jste si už dávno postavil vpravdě monumentum aere perennius.⁸⁵⁸ Nepovažujte, prosím, tato má slova za pochlebování, víte sám nejlépe, že Vaše velké celoživotní dílo oceněno bylo nejuznaleji osobami povolanejšími a znáte mne zajisté příliš dobře, než abyste zapochyboval, že jsou jen výrazem mé opravdové a veliké úcty k Vám i Vašemu dílu. {Přiznám se ovšem, že v tom přání Vašeho stálého zdraví za slunné pohody životní je také trocha sobectví, abych – pokud živ zůstanu –}

Mnoho a často na Vás vzpomínám, na Váš první dopis v roce 1911, jímž se navázaly naše osobní styky, na ty soupisové zájezdy hlubocké ještě s R[udolfem] Kuchynkou a A[ntonínem] Pešinou, na celá ta potomní desetiletí až po dnešek. Jsou to vesměs pro mne vzpomínky krásné a těšící tím více, že jsou spojeny s Vaší osobností a Vaším vzácným přátelstvím. Tož se nedivte, že já, který rád splní každé Vaše přání, tentokrát se Vám zpronevěřuji, že jsem nemohl nyní Vaše tak význačné jubileum nechat proběhnout, aniž bych Vám těmito řádky vyjevil ta nejlepší přání, jež pro Vás chovám neustále, nejen u příležitosti slavných výročí. Proto nepřidělávejte práci a neukracujte si děkováním beztak skoupě vyměřené chvíle, které jsou určeny jen Vašemu oddechu a odpočinku. Jen mi zůstaňte tak mile nakloněn a přízniv, jako doposud. Za to Vás prosí, tlumoče Vám i přání své ženy, která Vás i paní doktorku Boženu co nejpěkněji pozdravuje stejně, jako

Vester semper fidelis cultor et humillimus servus⁸⁵⁹

Ms.

Dopis, strojopis, koncept.

Pod textem Markusova rukopisná poznámka: exp. T., 9./8. 53. Akademik Dr. Zdeněk Wirth, Bedřichov 11, p. Janov n. Nisou.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

212

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1953, 14. září, Třeboň – Markus Wirtha žádá o příznivé vyřízení prodeje dalších rodinných památek Uměleckoprůmyslovému muzeu v Praze.

V Třeboni 14. září 1953.

Slovutný a vzácný příteli,

mám za to, že jste se již vrátil z letního sídla, bohdá hodně zotaven a osvěžen pro další pilnou celoroční práci, a tož píši Vám už zase do Prahy a jen prosím,

⁸⁵⁸ Rozumí se: pomník trvalejší nad kov.

⁸⁵⁹ Rozumí se: Váš vždy věrný přítel a nejponíženější služebník.

abyste mi nezazlil, že sotva jste se vrátil, už zase je tu hned ten maledictus vexator trebonensis,⁸⁶⁰ to jako ten zatrachtilej [!] trapič třeboňskej.

„Copak, o to by nebylo, že se hlásí!“ řeknete a pomyslíte si: „Ale to on jistě zase něco chce!“ Jako byste dovedl číst myšlenky na dálku. Uhodl jste, až na to, že opravdu nic nechci, ale jen pěkně prosím, abyste, až tyto dny půjdete do nákupní komise U[mělecko]p[růmyslového] m[uzea] a budete projednávat moji nabídku tří (jak mám za to pěkných a nepřeceněných kousků), byl mi opět tak přízniv jako roku loňského.

Chtěl jsem nabídnouti o několik posledních kousků více (zbytek toho, co jsem si – Deo gratias! – loni ještě ponechal), ale v důsledku nových předpisů musel jsem omezit nabídku pro letošek na to, co si pan dr. Poche zatím vybral. Tu ostatní trochu až příště, až to bude možné. Na podporu své prosby o Vaše příznivé vótum netřeba mi zajisté uváděti mou potřebnost, není ojedinělá ani zaviněná. Jen snad je větší ještě, než se domníváte – a nějaká práce, zaměstnání? Lasciate ogni speranza!⁸⁶¹

Ještě bych rád psal o Hluboké a o Třeboni, ale spěchám na poštu, a to ponechávám na příště. Zatím již napřed Vám děkuji a jsem s nejlepšími pozdravy

Váš starý

Markus.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

213

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1953, září, Praha – Wirth Markusovi děkuje za projevené blahopřání ke svému životnímu jubileu a ujišťuje ho o své oddanosti k němu.

V Praze v září 1953.

Drahý příteli,

srdečné díky za umělý vinš vykroužených vět a kaligrafické zevní formy, dílo archiváře tradiční schopnosti spojovatí minulé s přítomným, způsobem půvabným a stylisticky dokonalým. Charakterizují takto po zásluze Váš dopis z 9. srpna, který mi přinesl milé vzpomínky a slova diktovaná starým přátelstvím a oboustrannou úctou. Promiňte, že odpovídám po tak dlouhé době, ale uznáte sám, že zmoci 267 dopisů není lehký úkol. Opětuji, že Vám za Vaše blahopřání k životnímu jubileu srdečně děkuji a zůstávám Vám vždy věrně oddaný

Zdeněk Wirth

K dopisu ze 14./9. sděluji, že budeme o věci jednat po neděli. Z. W.

⁸⁶⁰ Rozumí se: prokletý trapič třeboňský.

⁸⁶¹ Rozumí se: Zanechte vši naděje!

Dopis, rukopis, část textu předtištěno.
Pod textem datumovka: 22. IX. 1953.
SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

214

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1953, 26. prosince, Čelechovice na Hané – Markus se Wirthovi omlouvá, že mu nezaslal vánoční a novoroční blahopřání. Informuje ho o svém a manželčině pobytu u syna na Moravě během zimních měsíců a o vědecké a literární práci, které se tam věnuje. Děkuje mu za vyřízení prodeje rodinných památek Uměleckoprůmyslovému muzeu. Rovněž se Wirthovi zmiňuje o záměru památkového úřadu sepsat dějiny Hluboké a dotazuje se ho, co je na tom pravdy.

Čelechovice na Hané 38, 26. prosince 1953.

Slovutný, drahý příteli,

jak velice jste nás potěšil svou vánoční a novoroční vzpomínkou, tak toho lituji, že jsem zůstal pozadu a nepřišel s našimi přáními Vám aspoň zároveň. Odpusťte a nezazlívejte mi toho, tím spíše, že mne tak dobře znáte a jste jistě přesvědčen o našich nejlepších přáních krásného prožití všech dnů v roce, nejen těch svátečních, pro Vás i pro paní doktor[ku] Boženu. Zavínil jsem toto nemilé opomenutí tím, že při rozesílání lístků týden před Vánocemi řekl jsem: Wirthovi dopis! A v tom předvánočním ruchu, i když se vědělo, že děda Mráz toho letos mnoho neušetří, už jsem se na psaní nezmohl. Na jeho uvítání musilo se přece jen „gruntovat“ a trochu něco napéci atd. Tož to znamenalo: Mužští ven! Nebo aspoň: Z cesty! A to pak našinec nemá koutečka ani kouska klidu ku psaní. Až tedy teď o těch svátcích, jež, doufáme, prožíváte tak krásně, jak Vám toho co nejupřímněji přejeme, i když jsme Vám to zavčas neprojevíli „černé na bílém,“ nacházím volnou chvíli a hned se snažím dohoniti zameškané.

Nepodivíte se, odkud Vám to píšu? Doma v bytě nemáme kamen, koks se nedostane a provoz ústředního topení uhlím, nehledíc k tomu, že ho také není dostatek ani dosti prostředků na jeho opatření, je tak namáhavé, že s ně [!] už nejsem. A tak jsme vyhověli pozvání našeho nejstaršího⁸⁶² a rozhodli se u nich přetrvati nejhorší zimní měsíce. Mají prostorný moderní byt a v jejich hostinském pokoji jsme jako na výměnku. Poslal jsem si sem celou bednu svých materiálií, a tak nezahálím. Třebas nezpracuji všechno, tož přece tady udělám více než doma, kde mne okupují práce „pomocnice v domácnosti,“ správce domácnosti, topiče etc.

Než přejdu k referátu o jiném, především Vám děkuji za zase příznivé vyřízení mé záležitosti v nákupní komisi Uměleckoprůmyslového muzea. Loni jsem po schválení komisí poslal muzeu žádané doklady a muzeum poslalo peníze a věc byla

---

⁸⁶² Syn Antonín Markus nebo Ferdinand Schwarz.

vyřízena. Letos je to tak zkomplikováno, že má dr. Poche s tím spoustu práce navíc, strana také, a přesto nevím, dostanu-li peníze ještě letos, ač doklady mám všechny v pořádku. Naštěstí nemám k pohledávání víc, než těch do roka pasírovaných tisíc korun.

Tady se mi dostaly do rukou brněnské „Prázdniny 1906,“⁸⁶³ v nichž Váš článek „Umělecké řemeslo a jeho význam v dnešní době.“⁸⁶⁴ Pročetl jsem si jej s velkým zájmem a dal mi hojně látky k přemýšlení.

Z materiálií, jež tady zpracovávám, „vrhnul“ jsem se nejdříve na Hlubokou. Zcela ji tady nedodělám, protože mi tu chybí literatura, kterou potřebuji k některým doplňkům. Z archivu [česko]krumlovského si pak musím vyžádat (do Třeboně) spisy o stavebních úpravách z prvního desetiletí našeho století, které mj. tam prováděl Koula.⁸⁶⁵ Vnitřní zařízení jste zpracoval za svého letního pobytu na Hluboké v roce 1933 a dal jsem Vám tehdy také svoje výpisky, které arcit' nevyčerpaly všechno. Tu bych Vás prosil potom o zapůjčení Vašeho elaborátu s vyznačením, kde byste myslel, že by bylo záhodno zjistiti k jednotlivým předmětům historické údaje a já bych se o ně pokusil na základě archivního materiálu, do kterého bych se znovu zavrtal. Vždyť všechno jsem ani nemohl probrati. Takto byste mi dal otázky, na které odpověď bych se snažil najíti.

Prosím, sdělte mi také, kolik exemplářů rukopisu byste potřeboval (originál s dvěma přípisý?). Ale nejrady bych Vám napřed poslal původní rukopis k posouzení a teprve podle Vašich pokynů, nebo opravený, bych přepsal na stroji.

Letos na podzim přišla k nám nějaká slečna (nebo paní), která se ženě, an [!] jsem nebyl právě přítomen, představila jako dr. Hrdinová,⁸⁶⁶ že z uložení památkového úřadu má dělat dějiny Hluboké a ráda by se se mnou poradila. Žena ji odkázala na druhý den, až budu doma. Ona se však odporoučela s tím, že večer odjíždí. Skutečně už nepřišla, ani nepsala. Jen jsem se dověděl, že prý byla v Třeboni tři týdny (archivář Hadač jí řekl, že totéž téma děláte se mnou), a nenašla čas, aby byla přišla ke mně dříve, než hodinu před odjezdem. Co je na tom podniku památkového úřadu?

Vedle Hluboké dokončuji tu dějiny archivu třeboňského, resp. rožmbersko-schwarzenberského archivnictví do roku 1945, a pak zpracovávám paměti Světeckého k vydání,⁸⁶⁷ ale nikoliv per extensum, nýbrž více přetlumočením, stažením sourodé látky v materiáliích Světeckého rozptýlené k sobě, aby se to dalo dobře číst a originalita historického pramene zůstala neporušena.

---

⁸⁶³ Secesní zábavný časopis *Prázdniny* vycházel v Brně od roku 1906 (I. ročník, 12 čísel). Podle amerického vzoru (= senzace, ankety, soutěže) jej vydával a redigoval Karel Jarušek (1877-1944), www.encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_domu&load=54; staženo 10. 1. 2013).

⁸⁶⁴ Zdeněk WIRTH, *Umělecké řemeslo a jeho význam v dnešní době*, *Prázdniny*. Poslání k studentstvu na rok 1906, Brno 1906, s. 64-67.

⁸⁶⁵ Koula Jan (1855-1922), architekt.

⁸⁶⁶ Osobu se mi nepodařilo blíže určit.

⁸⁶⁷ Soupis prací vrchního archiváře PhDr. Antonína Markuse, který sestavil František Navrátil pro Jihočeský sborník historický u příležitosti Markusových osmdesátých narozenin (JSH 35, České Budějovice 1966, s. 1-5) obsahuje zmínku o tom, že Markus má připravenou k tisku edici *Folianty třeboňského archiváře Petra Kašpara Světeckého, jakož i Paměti třeboňského měšťana Vavřince Mecera*. Edice ovšem tiskem nikdy nevyšla.

Konečně bych chtěl potom napsati také ještě aspoň příspěvky k dějinám patrimoniální a hospodářské správy na schwarzenberských panstvích, nestačil-li bych už toto obšírné a zajímavé, snad pro dnešní historiografy důležité, téma vyčerpati úplně. A mám v plánu ještě nějaké drobnosti. Se vším už spěchám, neboť zdravotně se mi nevede zrovna nejlíp, cítím, že se připozdívá ...

Právě, když jsem byl posledně u Vás (5. června), přinesl Vám prof. Benda⁸⁶⁸ zkušební otisky obrazů k reprezentativní publikaci o předních dílech naší staré architektury (nebo umění vůbec?). Vyšla již, v kterém nakladatelství, pod jakým názvem? V literárních oznámeních jsem její ohlášení neviděl. Jen abych věděl, jak ji hledati v některé studijní knihovně, abych se do ní mohl podívati, neboť už si ji nekoupím, stejně jako jsem musil odříci všechny odborné časopisy, jen ČSPS držím a nepustím, dokud bude vycházeti, i kdyby ani na neslanou vodu nebylo ...

Je [Státní] fotoměřičský ústav dosud v Karmelitské ulici a dr. Friedl jeho ředitelem?⁸⁶⁹ A možno si tam objednati kopii některého snímku?

Pero se mi nějak rozběhlo, ale musím je zaraziti. Když přehlížím, co dnes všecko na Vás chci, tak jsem skoro rád, že Vám tohle písanko [!] přijde až po svátcích a nebude Vám rušiti sváteční pohodu. A protože je budete však míti ještě před koncem tohoto roku, utěšuji se, že Vám nezkazí volnou chvíli a dobrou náladu hned na začátku nového roku 1954, do kterého Vám i paní doktorce přejeme jen všechno to nejlepší, hlavně zdraví a spokojenou pohodu životní a hodně úspěchů! Oba, žena i já, Vás oba srdečně pozdravujeme a zůstávám se starou příchylností

Vám vděčně a věrně oddaný

Markus.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

---

⁸⁶⁸ Jaroslav Benda (1882-1970), malíř, grafik, autor poštovních známek a plakátů. Významně zasáhl do vývoje české knižní grafiky. Byl poradcem vydavatelů Jana Laichtra a Jana Štence, pro které navrhoval úpravu knih i celých edicí. Od roku 1920 profesorem na Uměleckoprůmyslové škole v Praze, v letech 1926-1928 jejím rektorem. Prokop TOMAN, *Nová encyklopedie I*, s. 50-51; (http://cs.wikipedia.org/wiki/Jaroslav_Benda:staženo 10. 1. 2013).

⁸⁶⁹ Státní fotoměřičský ústav sídlil nejprve v areálu Strahovského kláštera (rovněž sídlem Státního památkového úřadu a Archeologického ústavu), poté v Lobkovickém paláci ve Vlašské ulici a teprve v roce 1934 získal ústav nově upravené místnosti v pražském Klementinu. Od jeho založení až do roku 1938 jej řídil sám Zdeněk Wirth. Po jeho odchodu do penze ho ve vedení nahradil dosavadní zaměstnanec ústavu Atonín Friedl, který zastával funkci ředitele až do roku 1952. V následujícím roce byl fotoměřičský ústav včleněn do nově vytvořené Státní památkové správy. Kristina UHLÍKOVÁ, *Zdeněk Wirth*, s. 101-104.

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1954, 30. ledna, Praha – Wirth Markuse ujišťuje, že patří mezi jeho nejdvořilejší přátele co se týče zasílání korespondence. Namátkově navrhuje doplňky do Markusova textu o stavebních úpravách Hluboké. Markusovi sděluje termín vydání obou dílů knihy Hradu a zámky a slibuje mu zaslat jeden exemplář.

V Praze 30. ledna 1954.

Vážený, milý příteli,

promiňte zdržení mé odpovědi k Vašemu milému, tak obširnému dopisu z 26. prosince [19]53. Jsem velmi zaměstnán, a tak se mi někdy korespondence nahrne. Byly sice svátky a Nový rok, ale měli jsme hosty a musil jsem se jim věnovat a zahálet. Jen, prosím Vás, se neomlouvejte, že Vy jste se opozdil s vánočním lístkem. Neznám přesnějšího a korektnějšího (společensky) mezi svými přáteli, než jste Vy, proto stranou všechny omluvy! Jen jsem se podivil, odkud mi píšete a pochopil teprve po Vašem výkladu, oč jde. Přeji Vám, abyste v klidu mrazy prožil v moravském útulku a mohl opravdu zpracovat tu bednu materiálu, co jste vzal s sebou. A těší mne, že k Vaší spokojenosti dopadla řízení v Uměl[ecker]prům[yslovém] muzeu.

Zmiňujete se o brněnských Prázdninách 1906. To je jedno z juvenilií, kterých mám na svědomí od roku 1900 spoustu. Tehdy jsem byl velmi pohotový stylist a všestranný spisovatel, ale dnes jsem na sebe kritičtější. Pokud jde o *Hlubokou*, jsou opravdu u mne Vaše výpisky z archivního materiálu k zařízení, a až budete v Třeboni a napíšete mi, pošlu Vám případné připomínky, kde by bylo třeba ještě něco editovat [?]. Budu rád, budou-li doplňky k stavebním úpravám z let 1900-1914 (je pro mne novinkou, že pro H[lubokou] byl také činný J[an] Koula). Pokud to mám v paměti, potřebovaly by doplňky údaje hlavně v *obrazech* (celé série portrétů) a *zbraně*, pokud jde o jejich provenienci rodinnou nebo ze starožitnického obchodu. Výborně mám zpracovány gobelíny, sklo, porcelán, kroje, obrazy na skle, postroje a čabraky, dále tabulové obrazy středověké. Tuším, že i o mobiliáři, kde je nejvíc kopií a nákupů z obchodu, jsou ve Vašich výpiscích zprávy hojné. Bylo by ovšem dobře, kdybych mohl čísti nejdříve rukopis, před opsáním na stroji.

O dějinách Hluboké pro pam[átkový] úřad nic nevím ani o dr. Hrdinové. Teď, kdy přišla veliká restrikce personálu v pam[átkové] stát[ní] správě, odpadnou, myslím, vůbec tyto práce.

Jak vidím, máte ještě veliké plány literární, dějiny rožmb[ersko]-schwarz[enberského] archivnictví, Světeckého, příspěvek k děj[inám] patrim[oniální] a hosp[odářské] správy na schw[arzenberských] panstvích. To jsou úkoly opravdu veliké, ale také akutní pro dnešní historiky.

Situace „Hradů a zámků“⁸⁷⁰ vypadá tak, že první vydání vyjde v březnu, druhé vydání (náklad větší) až k Vánocům. Nemějte starostí, výtisk Vám pošlu a budu žádostiv, co tomu řeknete.

Stát[ní] fotom[ěřičský] ústav je dosud v Praze – Karmelitská 13, ale ředitelem je dr. Fr[antišek] Pavel. Objednávka je možná, cena fotografie asi 20 Kčs.

Máme teď mrazy sibiřské a nejsme jim už několik let zvyklí. Sedíme všichni v mé pracovně, kde jsou nejlepší kamna a chodíme spát do studených ložnic. Ale přesto jsme, chvála Bohu, zdraví.

Děkujeme Vám s dcerou za pozdrav, opětujeme je Vám i milostivé paní a jsme Vaši Vám zcela oddaní

Zdeněk a Bojda Wirthovi.

Dopis, rukopis.

Pod textem Markusova poznámka: Praes. Čelechovice na Hané 3./II. 54.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

216

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1954, 20. října, Úvaly – Markus Wirthovi líčí těžkosti, které ho provázely při snaze jej v Praze zkontaktovat. Dále se ho táže, zda je obeznámen se záměrem Státního zdravotnického nakladatelství vydat průvodce po zámku Hluboká. Wirha informuje o svém novém zaměstnání v Biologickém ústavu ČSAV v Třeboni i o náplni své práce. Rovněž zmiňuje Wirthovu knihu „Státní hrady a zámky,“ která je v obchodech beznadějně vyprodána, slibuje zaslání svého textu o Hluboké a připomíná onemocnění profesora Španiela.

Úvaly, 20. října 1954.

Slovutný a vzácný, drahý příteli,

po tři dny jsem se snažil Vás zastihnouti, ale povždy marně. V pátek patnáctého tohoto měsíce ozvala se mi u telefonu paní vedoucí domácnost Vaši, a když jste nebyl doma, slíbila mi sice na mou prosbu, že Vám oznámí, že budu v pondělí nebo úterý znovu volati, abyste mi, nebudete-li doma, zanechal vzkaz, kde bych Vás zastihl, ale asi na to zapoměla. A tak jsem po nezdařeném pondělním pokusu zastihnouti Vás doma volal za poledne třikrát v úterý, ale pokaždé marně, až po čtvrté podařilo se mi mluvit aspoň s paní doktorkou. Poprosil jsem ji, aby Vám laskavě řekla, že se pokusím zastihnouti Vás ve čtvrtek mezi desátou až dvanáctou hodinou. To by mělo býti zítra, kdy odsud odjíždíme zase domů. Ale je možné, že svůj nechvalitebný úmysl Vás přepadnouti nebudu moci uskutečniti, protože nevím, zda výminečně [!] dojedeme do Prahy-střed přesně v deset hodin. Musíme nejdříve na Hl[avní] nádraží uložit

---

⁸⁷⁰ Zdeněk WIRTH – Jaroslav BENDA, *Státní hrady a zámky*, Praha 1953 (1955).

tam zavazadla a ve třináct hodin zase už jedeme dále. A tak Vám raději píši, a věda od paní doktorky, že jste zdrav, přednesu Vám hned svůj „zástoj.“

Těsně před mým odjezdem dvanáctého tohoto měsíce dostal jsem od dr. Dětáka,⁸⁷¹ lékárníka v Hluboké, dopis, v němž mne žádal jménem [Státního] zdravotnického nakladatelství o napsání historického průvodce po zámku s lhůtou k dodání rukopisu do konce října tohoto roku. Je to po čertech krátká lhůta, ale to by se dalo zfouknouti, jen bych rád věděl, víte-li něco o tomto podnikání, je-li to v jaké souvislosti s [Národní] kulturní komisí atd.

Jistě se na mne už horšíte, že jsem Vám dosud Hlubokou neposlal. Znáte mou důkladnost a jde mi to nyní tuze pomalu, neboť od 1. července jsem zaměstnán v Biologickém ústavu ČSAV, hydrobiol[ogická] stanice 14 Třeboň. Sice jen polodenně, dopoledne chodívám však obyčejně na pět hodin, abych si něco nadělal pro náhradní volno. Dělán kartotéku bibliografie pro jejich knihovnu. Práce mne docela těší, třeba to není vlastní můj obor, a vedoucí doc. dr. Šrámek⁸⁷² je rád, že mne našel, protože to není práce jen mechanická, vyžaduje znalost pracovní metody i kvalifikaci jazykovou, neboť jde o tisíce separátů v běžných světových jazycích. Ale toť se ví, že po tomto denním pensu už jsem také unaven, je třeba vypomoci doma, a kdy mám se dostat k tomu, co bych tak rád už brzy dokončil, když den žití už tolik pokročil a chýlí se k západu. A vpravdě nelenoším a mé zdraví není už valné, lékař chce na mně klid a říká, že přepínám své síly ... Ale co dělat? Tož, doufám přece jen, že Vám tu Hlubokou v dohledné době přivezu nebo pošlu.

Syn mi říkal, že viděl od Vás v Orbisu knihu o státních zámcích,⁸⁷³ chtěl ji koupit, šel dovnitř, řekli mu, že oni neprodávají, aby se však ani nenamáhal v „Knize“,⁸⁷⁴ protože sami vystavují jen obálku, a kniha byla hned v několika dnech po vydání rozebrána. Je tomu tak? Syn se sice v několika „Knihách“ ptal, ale nikde ji nedostal.

Měl bych toho ještě více na srdci, ale snad Vás přece zastihnu, ne-li zítra (ve čtvrtek), tož v dohledné době při jiné příležitosti. Zatím prosím Vás jen o zprávičku, co je to s tím zdrav[otnickým] nakladatelstvím.

Tuze lituji prof. Španiela,⁸⁷⁵ že je tak zdravotně postižen. Mluvil jsem s paní Španielovou, která pochopitelně je celá zdrcena, ač drží se statečně. I mne se to velmi bolestně dotýká.

---

⁸⁷¹ PhMr. Jaroslav Děták (1913-1987) byl autorem knihy *Hluboká nad Vltavou a okolí*, která vyšla v Praze roku 1959. Daniel KOVÁŘ – Pavel KOBLASA, *Město*, s. 92 a 171.

⁸⁷² Doc. RNDr. Rudolf Šrámek-Hušek (1907-1962), významný český hydrobiolog a ornitolog. V letech 1950-1958 byl vedoucím Hydrobiologické laboratoře Ústředního ústavu biologického v Sedlici u Blatné, přestěhované roku 1952 do Třeboně (<http://www.butbn.cas.cz/sites/default/files/downloads/historie-butbn-do-2005.pdf>; staženo 24. 7. 2012, www.kpp.iipardubice.cz/1123874732-rudolf-sramek-zakladatel-vodni-rezervace-v-bohdanci.php; staženo 5. 1. 2013).

⁸⁷³ Zdeněk WIRTH – Jaroslav BENDA, *Státní hrady a zámky*, Praha 1953.

⁸⁷⁴ Podnik Kniha (SNK – Státní nakladatelství Kniha) byl založen v roce 1953 jako monopolní provozovatel knihkupectví a antikvariátů. Roku 1960 byl reorganizován do osmi krajských národních podniků (www.slovnikeskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1817; staženo 5. 1. 2012).

⁸⁷⁵ Prof. Otakar Španiel (1881-1955), akademický sochař, řezbář, medailér a profesor na Akademii výtvarných umění v Praze. O jaké zdravotní postižení se mělo jednat, se mi nepodařilo zjistit. Prokop TOMAN, *Nový slovník II*, s. 551;

Nezlobte se, že Vás zase zaneprazdňuji. Děkuji Vám už nyní za laskavý řádek odpovědi, vyřizují poručení od ženy Vám i paní doktorce a oba Vás srdečně pozdravuji.

Váš upřímně Vám oddaný
starý

Markus.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

217

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1954, 22. října, Praha – Wirth reaguje na Markusovo líčení těžkostí při pokusech o své zkontaktování. Sděluje mu, že o chystaném vydání průvodce po zámku Hluboká ve Státním zdravotnickém nakladatelství nic neví, ale že sám píše průvodce pro Státní památkovou správu, který vyjde na jaře roku 1955.

V Praze 22. 10. 954.

Drahý příteli,

byl jsem sice ve *čtvrtek mezi desátou až dvanáctou* hodinou doma, jak mi bylo sděleno, ale když jste nevolal, tušil jsem, že Vám něco do cesty vstoupilo. Nic se nestalo, ačkoliv pro Vás bylo jistě nepříjemné tolikrát telefonovat. Já ovšem jsem stále pryč a nevím, kdy přesně přijdu, takže si tím vysvětlíte, že jste se nedovolal. Ani paní hospodyně není vždy po ruce, chodí nakupovat a leccos zařizovat. Co se týče průvodce po H[luboké] pro zdravotnictví, nevím o tom nic. Pro St[átní] pam[átkovou] správu píše já o Hluboké, ale to vyjde *až v jarní sezóně v sérii průvodců býv[alého] Čedoku, dnes Turisty*.⁸⁷⁶

To je vše, co Vám mohu říci, ale *nevadí*, vychází-li o H[luboké] více publikací. Myslím, abyste to určitě napsal.

---

www.svedomi.cz/svedomi/2009/0906_hej_spaniel_otakar_sochar_rezbar_medailer.htm;

staženo 5. 1. 2013).

⁸⁷⁶ V roce 1951 začala být Národní kulturní komise ve spolupráci s vydavatelstvím národního podniku Čedok a sportovního a turistického nakladatelství připravována řada syllabů pro průvodce na zpřístupněných památkových objektech, která měla navázat na sérii prvních osmi publikací z roku 1949 (pro státní zámky Opočno, Veltrusy, Litomyšl, Buchlovice, Liblice, Vizovice, Frýdlant a had Buchlov). Sešity o rozsahu cca šestnácti stran obsahovaly kromě uměleckohistorické kapitoly i další stati věnované specifickým rysům daného objektu (zámecká knihovna, zahrada či osobnost). Kristina UHLÍKOVÁ, *Národní kulturní komise*, s. 53-55; Od zrušeného vydavatelství národního podniku Čedok převzalo Státní tělovýchovné nakladatelství (dnešní Olympia) vydávání publikací o památkových objektech. Zadavatelem a koordinátorem edice „Publikace Státní památkové správy“ (1954-1976, 31 sv.) byla Státní památková správa (www.slovníkeskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1820); staženo 5. 1. 2013).

Pokud jde o rukopis Soupisu, já na to nenaléhám. Pracujte na něm podle své možnosti.

Spěchám, aby psaní šlo, proto končím, srdečně Vás zdravím, paní choti ruku líbám a jsem Vám vždy
věrně oddaný

Zd. Wirth

Dopis, rukopis.

Nad textem datumovka: 25. X. 1954.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

218

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1955, 26. prosince, Třeboň – Markus žádá Wirtha o autogramy do knih, jejichž doručení zprostředkuje Markusův syn.

V Třeboni 26. prosince 1955.

Slovutný, vzácný příteli,

používám synova návratu ze svátků do Prahy, abych Vás poprosil o podepsání knih, jež po něm posílám, a jež si po podepsání u Vás zase vyzvedne. Je to pět knížek: Státní hrady a zámky, přiložen tit[ulní] list z Vik-Wirth, Dřevoryty Prahy,⁸⁷⁷ Vaše Zahrady z roku 1913⁸⁷⁸ a z roku 1943⁸⁷⁹ a Zmizelá Praha I. 1945.⁸⁸⁰

Děkuji Vám a ohlásím se Vám, snad ještě v tomto týdnu, delším říkáním a doufám, že brzo dodám i Hlubokou.

Žena i já se Vám i p[an]í dr. Božence pěkně poroučíme a jsem se srdečnými pozdravy

Váš semper fidelis⁸⁸¹ a oddaný

Markus.

Kartička, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

⁸⁷⁷ Karel VIK – Zdeněk WIRTH, *Praha v barevných dřevorytech*, Turnov 1944 (2. vyd.).

⁸⁷⁸ Pokud měl Markus skutečně na mysli rok 1913, potom by se jednalo pouze o článek: Zdeněk WIRTH, *Dva pohledy na zahrady paláce Fürstenberského paláce na Malé Straně v Praze*, Umělecké poklady Čech 1, 1913, s. 25-27; Pokud by se jednalo o rok 1910, potom by přicházela v úvahu publikace téhož autora *Pražské zahrady*, Praha 1910.

⁸⁷⁹ Týž, *Pražské zahrady I-II*, Praha 1943.

⁸⁸⁰ Zdeněk WIRTH – Václav Vilém ŠTECH – Václav VOJTÍŠEK, *Zmizelá Praha. Staré a Nové Město s Podskalím*, Praha 1945.

⁸⁸¹ Rozumí se: vždy věrný.

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1956, 11. prosince, Třeboň – Markus Wirthovi děkuje za autogramy i darované knihy, popisuje mu zdravotní problémy, které trápí jeho i manželku a gratuluje mu k získání Řádu republiky, o němž se dozvěděl z denního tisku. Bilancuje dlouholetou spolupráci na Soupisu památek Hluboké a zajímá se o to, zda Wirth chystá vydání dalších monografií o zámeckých objektech. Markus si také stěžuje, že by rád zpracoval Hlubokou i řadu jiných témat, ale brání mu v tom nedostatečná životní pohoda i volný přístup k archivnímu materiálu a využívání archivní knihovny. Wirthovi se svěčuje, že mu schází kontakt s historickou obcí a informuje ho o své práci v Botanickém ústavu ČSAV v Třeboni. Zmiňuje úmrtí svého přítele Alberta Pražáka a dalších historiků v uplynulém roce a intervenuje za doc. Šrámka, který si hodlá v Praze na Malé Straně zakoupit byt.

V Třeboni 11. prosince 1956.

Slovutný, vzácný příteli,

když mi syn poslal knihy, o jejichž podepsání jsem Vás prosil, i ty, které jste mi ještě k tomu věnoval, sedl jsem okamžitě za stůl, bylo to 10. února, a načal děkovný dopis, přes jehož první stránku jsem se však nedostal a, byv vyrušen ze psaní, nedostal jsem se k jeho dokončení do dnešního dne, ač nejednou jsem se o to pokoušel. Pronásledujeť nás letos zvláštní smůla. Hned počátkem roku jsem stonal já v jindřichohradecké nemocnici. Internisté mne strkali na chirurgii, domnívajíce se v rentgenu viděti nějaké stíny, z nichž usuzovali na možnost extrakolického⁸⁸² tumoru, jiní lékaři byli jiného názoru a měli pravdu, že netřeba se ukvapovat, že čas ukáže, hin ...⁸⁸³ No, a teď už uplynulo deset měsíců a kdyby nezlobilo srdíčko a nedoléhaly obvyklé nedostatky stáří, cítil bych se docela zdrav. Jenže, sotva jsem se vrátil z nemocnice, vystřídala mne tam žena. Poslala ji tam lékařka pro tvořící se zelený zákal, řekla však diagnózu současně s tak neutěšenou prognózou, že to u ženy vyvolalo vážnou duševní depresi, která se po návratu z nemocnice doma stále stupňovala, že se manželka musila uchýliti na psychiatrické oddělení [nemocnice] v Č[eských] Budějovicích. Bohudíky, jak zrak se upravil, že podle ujištění lékařů nehrozí nebezpečí, tak se mi žena v říjnu vrátila i psychicky uzdravena. Proti našemu stáří arci není léku. Sám jsem už také překročil sedmdesátku a všecko by bylo dobré, kdybychom si mohli opravdu již odpočinouti, nebyli ke všemu sami. Zvlášť žena hodně zeslábla a chybí jí má pomoc, když dopoledne jsem v zaměstnání. A tak jsem od časného rána do pozdního večera stále zapřažen, a když by nějaká ta volná chvílka byla, bývám už zase tak unaven, že nejsem kloudné myšlenky schopen. Už nejsem ten, kterého jste znával, že vyřizoval všecku korespondenci obratem! Tak pěkně prosím,

⁸⁸² Rozumí se: mimo tlusté střevo (<http://lekarske.slovníky.cz/pojem/extrakolicky>; staženo 30. 7. 2012).

⁸⁸³ Pravděpodobně odkaz na výrok Jan Sladkého Koziny, který pronesl před svou popravou k Lammingerovi: „Lomikare! Do roka budeme spolu stát před súdnú stolicí boží, hin se hukáže, hdo z nás ...!“

nemějte mi za zlé a nehněvejte se, že jsem se tak zljadačil a tak nezdrovořile se odmlčel, kde bylo mou povinností ozvati se ihned.

A tož tedy přijměte můj nejupřímnější dík, jak za vlídné přijetí mého syna, tak za laskavé podepsání knih, jež Vám k podpisu přinesl i za dobrotivé věnování dalších Vašich publikací, jmenovitě o zmizelé Praze,⁸⁸⁴ jež jsou mi nadmíru vítané, tím více, že už jsem se po nich sháněl v antikvariátu, jak v [Českých] Budějovicích, tak v J[indřichově] Hradci, ale bezvýsledně. Proto jsem Vám tuze povděčen, že mám nyní Poláčkovu edici o staré Praze⁸⁸⁵ téměř kompletní, a je mi tím milejší, že je většinou od Vás, a je mi obsahem i věnováním tak drahá jako četná jiná Vaše díla v mé knihovně. Mile mne překvapilo synovo sdělení, že Státní hrady a zámky vyjdou ve třetím, ve Vašem textu i v obrazech, rozšířeném vydání. Byla-li už prvá dvě vydání věci skvělou, natož jaké bude teprve to třetí, definitivní! Ale letos už asi nevyjde, aspoň ve zdejšímu závodu Knihy jsem je dosud neviděl.

Doufám (a je to mé upřímné přání), že Vás tyto mé řádky zastihnou v nejlepší zdravotní kondici. S radostí spatřuji toho doklad vždy v tom, když o Vás se někde v tisku vyskytne zmínka. Ovšem, kromě listu světového formátu, mám málo příležitosti ku čtení a docela mi ušlo Vaše vyznamenání (Řádem republiky nebo práce?),⁸⁸⁶ o němž jsem se teprve nedávno dověděl. Že Vám k tomuto zaslouženému uznání Vašeho velkého životního díla co nejsrdečněji blahopřeji, nemusím zajisté zvlášť zdůrazňovati.

Mám výčitky svědomí, že jsem Vám dosud neposlal Hlubokou. Nedostal jsem se dosud k tomu, abych napsal definitivní náčrt vnějších dějin a stavebního materiálu. Za okolností, jež mi nedaly splatiti mé korespondenční dluhy, není divu, že jsem se nedostal také k historické práci. Jak slibně jsme začali [v letech]1912-[19]14 s tou prací na Hluboké, jak nadějně to stálo [roku] 1934! Věřu, jako by nad tím zámkem vládl „ein böser Dämon ...“⁸⁸⁷ Prosím pěkně, pomýšlíte po tom skvělém souboru Vašich a Bendových Hradů a zámků⁸⁸⁸ ještě na monografie o jednotlivých objektech? Což něco menšího, např. v „[Nových] pramenech“ jako nedávno vyšla „Kačina.“⁸⁸⁹ Ovšem podle směrnice, jež dal K[arel] Nový⁸⁹⁰ v Literárních novinách z 27. října

⁸⁸⁴ Jedná se o sérii publikací, jejíž koncepci Zdeněk Wirth připravil již v roce 1916 a jichž byl autorem či spoluautorem (kromě třetího svazku): Zdeněk WIRTH – Václav Vilém ŠTECH – Václav VOJTÍŠEK, *Zmizelá Praha 1. Staré a Nové město s Podskalím*, Praha 1945; Zdeněk WIRTH – Cyril MERHOUT, *Zmizelá Praha 2. Malá Strana a Hradčany*, Praha 1946; Hana VOLAVKOVÁ, *Zmizelá Praha 3. Židovské město pražské*, Praha 1947; Emanuel POCHE – Zdeněk WIRTH, *Zmizelá Praha 4. Vyšehrad a zevní okresy Prahy*, Praha 1947; Zdeněk WIRTH, *Zmizelá Praha 5. Opevnění. Vltava a ztráty na památkách 1945*, Praha 1948.

⁸⁸⁵ Ediční řada „Zmizelá Praha“ vycházela v Pražském nakladatelství Václava Poláčka, nakladatelství pragensií a umělecko-historických publikací v Praze (<http://www.slovník-nakladatelství.cz/nakladatelství/prazvske-nakladatelství-v-polacka.html>); staženo 10. 1. 2013).

⁸⁸⁶ Zdeněk Wirth byl vyznamenán Řádem republiky (pravděpodobně v roce 1956). SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr., inv. č. 362, sign. C-d-261, kart. č. 9, smuteční oznámení.

⁸⁸⁷ Rozumí se: nějaký zlý démon.

⁸⁸⁸ Zdeněk WIRTH – Jaroslav BENDA, *Státní hrady a zámky*.

⁸⁸⁹ Libuše MACKOVÁ, *Zámek Kačina*, Nové prameny, sv. 2, Praha 1956; V rámci edice „Nové prameny“ vyšlo v letech 1956-1967 v Nakladatelství československých výtvarných umělců (později Obelisk) celkem 63 svazků. Edice navazovala na ediční řadu „Prameny“, vydávanou Svazem výtvarných umělců Mánes ve 30. a 40. letech 20. století, v jejímž rámci vycházely studie o českých i zahraničních tvůrcích současnosti i minulosti (www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1811; staženo 9. 7. 2012).

⁸⁹⁰ Karel Nový (1890-1980), vlastním jménem Karel Novák, byl český prozaik a publicista. Od roku

[19]56? Rád bych udělal (konečně) nejen tu Hlubokou, i jiných několik témat, k nimž mám hojně materiálu, ale potřeboval bych k realizaci nejen bezstarostnou, všedními starostmi a pracemi nezátíženou životní pohodu, ale i možnost snadného používání archivu a jeho bohaté (mnou založené) knihovny, jakou jsem ji měl za své aktivní služby. Potřeboval bych své materiále ještě ze spisů, mám vedle výpisů a opisů také mnohde jen poznamenané signatury, ale jednak nemám dostatek času docházet do archivu, jednak muset o každý kousek nebo knihu žádat a čekat, a pak, čtu zrovna ve třetím čísle ČSPS tu obhajobu Výboru proti kritice vůči Časopisu!⁸⁹¹ Padni komu padni! A schází mi kontakt s aktivním historickým světem. Kde jsou ty časy, kdy jsem, třeba vzdálen Prahy, přece jen častěji mohl tam dojíždět a být ve stálém styku s Vámi a celou naší obcí historickou! Na žalost, otázky dne mně ve službě nedaly zpracovat hned, k čemu jsem jen stačil sbírat materiál. S nebožtíkem dr. Adolfem⁸⁹² jsem měl ujednáno, že budu zproštěn vši administrativy a budu pracovat jen vědecky – vydávat sborník na způsob Sborníku archivu [ministerstva] vnitra⁸⁹³ a (pro sbírky) obdobu Jahrbuch der Sammlungen.⁸⁹⁴ No, Mnichov a další léta to všechno pohřbily.

Nyní jsem rád, že mohu ještě pracovat, a to když ne v mém vlastním oboru, tož přece na půdě a v kruhu akademickém. Sestavuji vědeckou knihovnu zdejší pobočky Biolog[ického] ústavu ČSAV, katalogizuji, dokumentuji, a díky znamenitému řediteli této pobočky doc. dr. Šrámkovi, pracuje se mi tu krásně, v příjemném vědeckém prostředí, jež mne také zajímá a otvírá i nové obzory. Onehdy mi ve výr[oční] zprávě za rok 1955 italského hydrobiol[ogického] ústavu v Pallanza (m. Lago Maggiore)⁸⁹⁵ padlo do oka, že tam tohoto roku hospitoval „dr. Erich Winkler⁸⁹⁶ von Botanischen Institut der Universität Innsbruck.“ Že by to byl náš Erich? Víte o něm něco?

Letos byl to hodně černý rok v hist[orickém] světě: Pelikán,⁸⁹⁷ Skalský,⁸⁹⁸ Bauer,⁸⁹⁹ a tuze se mne dotklo úmrtí Alberta Pražáka,⁹⁰⁰ s nímž jsem se znal

---

1945 byl šéfredaktorem deníku Svobodné slovo, v letech 1952-1955 šéfredaktorem Státního nakladatelství dětské knihy, od roku 1956 působil jako spisovatel z povolání (www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=830; staženo 9. 7. 2012).

⁸⁹¹ Markus má na mysli reakci Výboru Společnosti přátel starožitností z 26. června 1956 na kritiku obsahu 61. a 62. ročníku ČSPS za léta 1953-1954 otištěnou v ČSPS 64, č. 3, 1956, s. 183-184.

⁸⁹² JUDr. Adolf kníže ze Schwarzenbergu (1890-1950).

⁸⁹³ Ministerstvo vnitra vydávalo v letech 1926-1940 Sborník archivu ministerstva vnitra republiky Československé, který byl samostatnou přílohou Věstníku Ministerstva vnitra. *Sborník archivu Ministerstva vnitra Československé republiky VIII*, Praha 1935, s. 7; Jeho vydávání bylo obnoveno v roce 2003 pod názvem Sborník Archivu ministerstva vnitra (www.abscr.cz/data/pdf/sbornik/sbornik1-2003/sbornik1.pdf; staženo 5. 1. 2013).

⁸⁹⁴ Jahrbuch der kunsthistorischen Sammlungen des Allerhöchsten Kaiserhaus (od roku 1919 Jahrbuch der kunsthistorischen Sammlungen in Wien). Časopis vycházel v letech 1883-1925 (<http://www.arthistoricum.net/themen/textquellen-digital/kunst-satire/jahrbuch-der-kunsthistorischen-sammlungen-des-allerhoechsten-kaiserhauses/>; staženo 20. 7. 2012).

⁸⁹⁵ Jezero nalézající se zčásti v italských regionech Piemont a Lombardie a zčásti ve švýcarském kantonu Ticino. Největším město na jezeře je italská Verbania, která se skládá ze dvou částí Intra a Pallanza (www.cs.wikipedia.org/wiki/Lago_Maggiore; staženo 5. 1. 2013).

⁸⁹⁶ Markus má na mysli Ericha Winklera, který jako smluvní úředník ministerstva školství a národní osvěty působil spolu s ním v Úřadu zástupce Čsl. republiky v rakouské sekci reparační komise ve Vídni.

⁸⁹⁷ Josef Pelikán (1900-1956), původně středoškolský profesor, potom pracovník Státního historického ústavu, dlouholetý redaktor Časopisu Společnosti přátel starožitností českých. František KUTNAR – Jaroslav MAREK, *Přehledné dějiny*, s. 853.

⁸⁹⁸ Gustav Skalský (1891-1956), od roku 1933 docent pro středověkou a novověkou numismatiku na Karlově univerzitě, po roce 1945 vědecký ředitel Národního muzea. Tamtéž, s. 854-855.

už z vojančiny (1907, byl také pekař), a jenž častěji a rád mne navštěvoval v Třeboni, sám i se zvěč[něným] Sommrem,⁹⁰¹ Hornou,⁹⁰² Weingartem⁹⁰³ a Rauscherem.⁹⁰⁴ A moje maminka zachovala ve svých pís[emných] pracech z konzervatoře osudy Pražákova strýce, zahradníka v Uhrách, jenž byl tamními výjimečnými soudy po roce 1849 odsouzen na smrt. Neříkal Vám o tom, když jsem mu poslal opis matčina vyličení toho procesu a Pražákova osvobození?

Také Merhoutovo úmrtí⁹⁰⁵ mne překvapilo, ještě by nám byl leccos o Malé Straně napsal! Při jeho jméně mi připadá, že doc. Šrámek se zajímá o jeden památkový dům na Malé Straně. Musí dojíždět skoro týdně do Prahy, jednak přednáší na Univerzitě, jednak má stále nějaké konference v [Československé] akademii [věd], a to dojíždění jej nejen unavuje, ale také zatěžuje časově přespříliš. Akademik Málek⁹⁰⁶ proto by chtěl, aby bydlil v Praze a zdejší pobočku aby řídil z Prahy – jen, aby si tam našel byt. A ten si tam chce najít zákupem a je velmi nadšen domem, který se mu nabízí. Potřeboval by však informaci o právní stránce ochrany památkové, pod níž dotýčný objekt jest. Prosím, navštíví-li Vás pan docent ve dnech sedmnáctého, osmnáctého nebo devatenáctého tohoto měsíce, nezamlužte mi, že jsem ho na Vás doporučil. Je sám zaujatým památkářem, arciť pokud se týče památek přírodních, ale má také velké porozumění a zálibu pro obor náš. V uvedených dnech se dotáže telefonicky, jste-li doma. Kdybyste nebyl stále doma, nechte u paní hospodyně vzkaz, kdy byste doma byl. Děkuji Vám a jsem jist, až doc. Š[rámka] poznáte, že neřeknete, koho mi ten M[arkus] zase na krk poslal.

---

⁸⁹⁹ Otakar Bauer (1901-1956), český historik, zájem o korunní archiv z doby Karla IV. Tamtéž, s. 845-846.

⁹⁰⁰ Albert Pražák (1880-1956), profesor české a slovenské literatury na Komenského universitě v Bratislavě a pak na Karlově universitě v Praze. Má zásluhy o vybudování slovenské literární vědy. V roce 1945 předseda revoluční České národní rady. Tamtéž, s. 891-893.

⁹⁰¹ Otakar Sommer (1885-1940), právní historik, profesor nejprve na Komenského universitě v Bratislavě, poté na Karlově universitě. Zabýval se především dějinami římského práva. Tamtéž, s. 875-876.

⁹⁰² Richard Horna (1892-1953), profesor právních a ústavních dějin československých na Komenského universitě v Bratislavě, pak na Karlově universitě a na Vysoké škole obchodní. Tamtéž, s. 881-882.

⁹⁰³ Miloš Weingart (1890-1939), český jazykovědec – slavista, od roku 1927 profesor na Karlově universitě. Zabýval se staroslověnštinou a studiem byzantsko-slovanských vztahů (<http://www.rozhlas.cz/vltava/literatura/zprava/milos-weingart-plebejstvi-a-vulgarizace-kultury-v-přítomnosti--956236>; staženo 20. 7. 2012).

⁹⁰⁴ Rudolf Rauscher (1896-1941), profesor dějin středoevropského práva na Komenského universitě v Bratislavě a potom na brněnské universitě. František KUTNAR – Jaroslav MAREK, *Přehledné dějiny*, s. 878-879.

⁹⁰⁵ Cyril Merhout (1881-1955), učitel a regionální historik spojovaný především se studiem a popularizací historie pražské Malé Strany. Ředitel Státního památkového úřadu. Tamtéž, s. 924, www.zastarouprahu.cz/ruzneuflegl.htm; staženo 9. 7. 2012.

⁹⁰⁶ Ivan Málek (1909-1994), po roce 1952 se stal akademikem a vedl Biologický ústav ČSAV až do jeho rozdělení v roce 1961 (<http://abicko.avcr.cz/archiv/2004/11/obsah/ivan-malek-28.-9.-1909-8.-11.-1994-.html>; staženo 20. 7. 2012).

Jsme ve dnech, kdy jsem v ministerstvu školství a národní osvěty obcházel a vyřizoval jihočeské pozdravy vánoční a novoroční. To už je dávno ... Jsme zase před těmi svátky, a tož spolu se ženou přejeme Vám i paní dr. Boženě jejich krásné ve zdraví prožití a srdečně Vás oba pozdravujeme! A jsem a zůstávám jako vždy

Váš starý a věrný

Markus.

Dopis, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

220

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

1957, 21. prosince, Praha – Wirth přeje Markusovi i jeho rodině pěkné Vánoce a šťastný nový rok a informuje ho o svém novém bydlišti.

V Praze 21. XII. 1957.

Radostné Vánoce a šťastný nový rok Vám, drahý příteli, i paní choti přeje Váš vždy věrně oddaný

Zd. Wirth.

Máme nový byt: Praha III, Újezd 16 a telefon 47849.

Pohlednice, rukopis v kombinaci s předtištěným textem.

Opatřeno datumkou: 22. XII. 1957.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

221

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1957, 22. prosince, Třeboň – Markus Wirthovi děkuje za vánoční a novoroční přání, které opětuje. Stěžuje si na svůj a manželčin zdravotní stav, na neustálé zaneprázdnění běžnými domácími pracemi a s tím související únavou, která mu brání v literární práci. Připomíná Hlubokou i projekt Soupisů památek, který považuje za přežitý a uvažuje, zda by se po léta nashromážděný materiál nedal využít v rámci jiného projektu. Stěžuje si, že mu chybí přímý styk s Prahou, že není aktérem historického dění a že jej proto sleduje alespoň z povzdálí. Je zklamán svou představou o vlastní penzi.

Třeboň, 22. prosince 1957.

Slovutný, drahý příteli!

Přijměte spolu s paní dr. Boženou mé i mé ženy nejpřímnější přání radostného prožití vánočních svátků a všeho nejlepšího, především hojnosti stálého zdraví i mnoho úspěchů v novém roce 1958!

Srdečně Vám děkujeme za tak milou Vaši vzpomínku k těmto svátečním dnům, kterou jste nás tolik potěšil. Předěšel jste mne, přišelť Váš lístek právě, když už jsem měl napsanu obálku na Vás se starou ještě adresou, a tak jste mne předešel právě včas, že Vás pošta nemusela hledati. Často na Vás myslím, tak rád bych se s Vámi zas jednou sešel, už jsem nebyl v Praze tři roky! A tak doufaje, že příštího roku se tam přece dostanu, přemýšlel jsem, jak se dostanu do těch nekonečných schodů u Vašeho bytu na nábřeží. Není totiž zdravotní stav náš, ženin i můj, právě nejlepší a schody jsou pro moje srdce těžký problém. Se srdcem stůněme oba a připojují se i jiné potíže stáří, jež by se snáze překonávaly a méně pociťovaly, kdybychom měli potřebný klid a nebyli vlastně jen domácím personálem robotujícím od rána do večera. Tím si, prosím, vysvětlíte a omluvte, že jsem se Vám tak dlouho už odmlčel. Dopoledne jsem v zaměstnání, odpoledne pomáhám ženě, zvl[ášť] nyní, kdy je tak churava, večer jsem vyčerpan a unaven, že na psaní není pomyšlení. Chvílemi se pokouším o literární práci, ale těch chvil je tak málo, že dílo jde jen pomalu kupředu. Potřebovala by každá ta věčička, aby se udělala v jednom, na jednu záprěž [!]. Beru si poslední týden v roce volno, abych dodělal „Archivum Trebonense“⁹⁰⁷ – snad pro Sborník archivních prací? Na Hlubokou myslím mnoho, škoda, že Vaše velká práce na ní z roku 1933 a ty krásné štočky leží ladem! Soupisy už umřely, ale v jiné formě by se toho užít nedalo? Svazek „Nových Pramenů“ by asi nestačil (jako Kačina)? K historii mám materiálu dost, ovšem potreboval bych čas, abych mohl ještě doplňovat z archivu pro takový špalíček: Čtení o Hluboké. Mareš sebral mnoho materiálu o Hamiltonovi,⁹⁰⁸ jm[enovitě] jeho korespondenci s knížetem, ale už to nezpracoval. Bylo by to něco do Štencova Umění? Moc a moc bych toho měl na srdci, i co se zdejšího archivu dotýče, i co do ochrany památek, ale snad si přece o tom budu moci s Vámi pohovořiti (a oloupiti Vás o trochu Vašeho vzácného času). Dříve, dokud jsem mohl kdykoliv do Prahy si zajeti, jsem tu vzdálenost nepociťoval tíživě, ale nyní postrádám styk s Prahou velice. Se zájmem čtu ČSPS, sleduji historickou práci dnešní a teskním, že nejsem při tom. Představoval jsem si penzi docela jinak, jako příležitost teprve k náležitému rozběhu, nebrzděnému byrokratickou administrativou. Co jsme jen vyplývali sil v bojích o pozemkovou reformu, záchranu archivů, ty ankety, konference ... Co dělá rozšířené nové vydání Státních hradů?

⁹⁰⁷ Markus má pravděpodobně na mysli dějiny třeboňského archivu.

⁹⁰⁸ Jan Jiří Hamilton (1672-1737), malíř loveckých námětů, který pro Schwarzenbergy pracoval nejprve na Hluboké, poté v letech 1706-1718 v Třeboni. Ludmila OURODOVÁ-HRONKOVÁ, *Johann Georg de Hamilton ve službách Adama Františka ze Schwarzenbergu*, in: Zdeněk Bezecný – Martin Gaži – Martin C. Putna, Schwarzenbergové, s. 229-250.

Buďte hodně zdrav a vzpomenete-li si zas na mne písánkem [!], potěšíte
třeboňského eremitu.⁹⁰⁹ Se srdečnými pozdravy Vám i paní doktorce od nás obou

Váš starý a věrný

Markus.

P. S. 23. prosince ráno: Ženě je velmi zle od srdce, běžím pro lékaře, bojím se,
aby to nebyl infarkt.

Kartička, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha,
korespondence.

222

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

[1]958, 10. února Praha – Wirth se Markusovi omlouvá za opožděnou odpověď
na jeho dopis, zdůvodňuje ji svým pracovním zaneprázdněním a ujišťuje ho o svém
trvalém přátelství. Dále mu sděluje, že na Soupisu památek Hluboké už nepracuje,
ale připouští možnost vydání brožury o Alšově jihočeské galerii, do níž by přispěl
svým článkem o hlubockém zámku a loveckém zámečku Obora. Vítá Markusův návrh
publikovat studii o korespondenci malíře Jana Jiřího z Hamiltonu s knížetem
Schwarzenbergem do časopisu Umění. Zmiňuje též chystané třetí vydání knihy Státní
hrady a zámky.

V Praze 10. 2. 958.

Drahý příteli,

s velikou radostí jsem uvítal Vaše krásné drobné písmo v listě z 22. prosince.
Promiňte, že se ozývám až dnes, měl jsem od Nového roku napilno, nejprve
s definitivní textací všelikých reorganizačních elaborátů, pak s jubileem dr. Zd[eňka]
Nejedlého⁹¹⁰ a mnoha jinými záležitostmi v [Československé] akademii [věd],
Klubu Za starou Prahu, v muzeích atd. atd. Jsem jako na roztrhání a korespondence
se mi občas navrhne tak beznadějně, že zoufám, vyřídím-li ji včas. Proto nikdy nic
nevyvozujete z mého mlčení, myslím na Vás velmi často a vždycky s krásnými
vzpomínkami na naši spolupráci. Dodatečně děkujeme všichni za přání k Vánocům
a novému roku. Jsme bohudíky zdraví a změna je jen ta, že schovanka MUDr. Eliška
Stafenová přešla z Nemocnice U sv. Klimenta do speciálního výzkumného ústavu
pro tuberkulózu na Bulovce,⁹¹¹ jak si již rok přála.

---

⁹⁰⁹ Rozumí se: poustevníka.

⁹¹⁰ Zdeněk WIRTH, *K osmdesátinám Zdeňka Nejedlého*, Umění 6, 1958, s. 1.

⁹¹¹ Nemocnice Na Bulovce.

V novém bytě se nám dobře bydlí, je v prvním patře, velmi teplý a s vyhlídkou na Petřín.⁹¹² Knihy jsem v nové pracovně šťastně umístil (Ten inkoust je hrozný, ačkoliv v originální lahvičce Wattermana!⁹¹³).

Velmi mne zabořilo, že u Vás není zdraví zcela v pořádku a hlavně mne překvapilo to Vaše srdce, u takového junáka! Věřím, že ty domácí práce také přispívají k obtížím srdečním, viděl jsem to na nebožce ženě. Není divu, že jste večer unaven.

Zajímá mne, že jste napsal o třeboňském archivu a těším se na to. Co se týče Hluboké, není zatím na Soupis ani pomyslení. Nanejvýše vyjde (kvůli Alšově [jihočeské] galerii)⁹¹⁴ brožura, jakých už má 45 státních zámků, kam napíši o zámku a Oboře stručný článek. Do Nových Pramenů bych to nerad dával, Kačina mne neuspokojuje rozsahem ani obsahem.

Hamilton by se, chtěl-li byste materiál Marešův zpracovat, do Umění hodil, velmi bych to uvítal. Jsou sice už čísla 1. - 4. letošního ročníku obsazena, ale koncem roku by to snad šlo. Podívám se do redakčního kalendáře.

Nové vydání Stát[ních] hradů a zámků letos již nevyjde, ale snad to vyrazíme [v roce] 1959. Je to neobyčejně rozsáhlé v textu, asi na 250 stran, protože tam bude mimo umělecko-historické kapitoly i obsáhlý díl historický o šlechtě v čes[kých] zemích.

Velmi by mne těšilo, kdybychom si mohli jednou šíře pohovořit. Až pojedete do Prahy, napište mi laskavě o něco dříve, abych si pro Vás udělal čas. Zvu Vás k nám na oběd, abychom měli klidné chvíle k rozhovoru.

Doufám, že se ten případ z 23. prosince u paní choti dobře vyřešil, přeji Vám oběma klid a posílám uctivé poručení i srdečné pozdravy. Bojda děkuje za pozdrav.

Váš vždy věrně oddaný

Zdeněk Wirth

Dopis, rukopis.

Nad textem datumovka: 13. II. 1958.

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

---

⁹¹² Praha III, Újezd 16.

⁹¹³ Americká firma vyrábějící luxusní plnicí pera a lahvičkový inkoust působí na trhu od roku 1883, kdy ji založil Lewis Edson Waterman (http://en.wikipedia.org/wiki/Lewis_Waterman; staženo 10. 1. 2013).

⁹¹⁴ Alšova jihočeská galerie byla založena v roce 1952. Jejím zakladatelem a současně prvním jejím ředitelem byl v letech 1952-1970 Bohumil Houdek. Za hlavní úkol si galerie vytyčila shromažďovat vzácné památky výtvarného umění z jižních Čech, zprostředkovat jejich odborné badatelské využití a v neposlední řadě také prostřednictvím uměleckých děl vychovávat (<http://www.ajg.cz/o-galerii/>; staženo 10. 1. 2013).

Zdeněk Wirth Antonínu Markusovi.

[1]958, 13. září, Bedřichov – Wirth Markusovi děkuje za gratulaci ke svému životnímu jubileu a vyzdvihuje ji nad ostatní oficiální přání, které obdržel. Markuse informuje o své literární činnosti, které se věnuje na chalupě v Jizerských horách i o brožuře o Hluboké.

V Bedřichově 13. 9. 958.

Drahý příteli,

děkuji Vám srdečně za blahopřání k mému jubileu. Bylo mi milé jako opravdu upřímné, neoficiální přání starého přítele, s nímž mne spojuje spolupracovníctví a tolik krásných vzpomínek. Mezi těmi 411 dopisy, telegramy a listky, jež slétly v „jubilejním“ týdnu na můj stůl v chalupě v Jizerských horách, byly mi nejdražšími takové dopisy nebo telegramy přátel, jako pozdrav Váš, a za ty jsem vděčnější, než za oficiální projevy našich prominentů. Jsem vděčen osudu, že mi dal tolik přátel a vzpomínky na ty, kteří již dříve odešli.

Jsem tu letos již od 30. června a zůstanu až do 20. září. Mám tu klid a pracuji pilně. Na týden mne jen z práce vyrušily deputace a návštěvy přátel v jubilejním týdnu. Zprovdil jsem tu ze světa všechny resty literární, jež jsem si z Prahy přivezl a mezi nimi i brožuru o Hluboké, kterou dluhuji do série zámeckých drobných monografií St[átní] pam[átkové] správy.⁹¹⁵ Materiál jsem měl připraven odedávna ze Soupisu, ale stále jsem se k tomu nemohl dostat. Vzdal jsem v brožuře povinný dík Vám za pomoc, kterou jste mi prokázal při Soupisu a potvrzuji, že největší služby mi z literatury o Hluboké prokázal průvodce Váš a Janovského.⁹¹⁶

Napsal jsem tu práci o zrodu a vývoji pražského bulváru (od Prašné brány k Nár[odnímu] divadlu) pro druhý svazek Knihy o Praze⁹¹⁷ a pustil jsem se do nového zpracování své Barokní gotiky z roku 1908. Vydá ji naše Akademie v příštím roce a bude to velká kniha.⁹¹⁸ Pracuji dále na definitivním vydání St[átních] hradů a zámků a na článku o rekonstrukci Chebu do Architektury ČSR atd.⁹¹⁹

⁹¹⁵ Brožuru se mi nepodařilo identifikovat.

⁹¹⁶ František JANOVSKÝ – Antonín MARKUS, *Zámek Hluboká nad Vltavou a zámek Ohrada s lesním a lovcím museem: stručný přehled dějinný a průvodce*, České Budějovice 1936; *Knížete se Schwarzenberku zámek Hluboká nad Vltavou a zámek Ohrada s lesním a lovcím museem. Stručný přehled dějinný a průvodce*, 2. doplněné vydání, České Budějovice 1936.

⁹¹⁷ Zdeněk WIRTH, *Pražský bulvár*, in: *Knihy o Praze*, Praha 1959, s. 105-121.

⁹¹⁸ K osmdesátému výročí narození Zdeňka Wirtha rozhodla Akademie věd roku 1957 z podnětu Zdeňka Nejedlého vydat reedici Wirthovy knihy „Barokní gotika v Čechách v XVIII. a 1. polovici XIX. století“, která vyšla v Praze roku 1908. Její vydání bylo plánováno na rok 1958. Zdeněk Wirth si vymínil, že svůj původní text reviduje a doplní o nová data získaná následným badáním i sérií fotografií Santiniho staveb, které pořídil spolu s Alexandrem Paulem. Práci ale nedokončil, neboť roku 1961 zemřel. Úkol převzal Viktor Kotrba, který chtěl vydat Wirthovu disertační práci se svým podrobným komentářem. Ani on práci nestihl dokončit, zemřel v roce 1973. Kotrbův text spolu s původní Wirthovou statí vydal až v roce 1976 Josef Krása pod názvem „Česká barokní gotika. Dílo Jana Santiniho Aichla“, kterou pojal jako poctu

Do Prahy se ani tolik netěším. Skočím hned do největšího ruchu podzimního v [Československé] akademii [věd] a ve všech institucích, v nichž pracuji z oboru architektury, výt[arného] umění, ochrany památek, u ústř[edních] úřadů, na [Pražském] hradě, na spolcích atd. Je to každoročně do Vánoc nejrušnější období.

Tak už jsem se Vám vyzpovídal a končím opětovným díkem za přání, posílám Vám nejsrdečnější pozdrav a vyprošuji si poklonu a ruky políbení paní choti.

Váš vždy věrný

Zdeněk Wirth.

Dopis, rukopis.

Pod textem datumovka: 15. IX. 1958 a Markusova poznámka: „odp. 26. I. 1960 (harrachovský pohár 1894).“

SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr.

224

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1958, 22. prosince, Třeboň – Markus přeje Wirthovi i jeho dceři Boženě radostné Vánoce a šťastný nový rok. Lituje, že prozatím neměl možnost využít Wirthovo pozvání na oběd a slibuje mu dlouhý dopis.

V Třeboni, 22. prosince 1958.

Slovutný, drahý příteli,

přijměte spolu s paní doktorkou moje i mé ženy neupřímnější přání radostných svátků a mnoha zdraví, úspěchů a šťastné životní pohody v novém roce 1959!

Mám toho hodně na srdci a stále jsem doufal, že se vypravím do Prahy a použiji Vašeho vlídného pozvání, abych Vám všechno mohl vypovědět, ale těžko se asi do Prahy v dohledné době dostanu, a tak co nejdříve dostavím se alespoň dlouhým dopisem. Nemějte mi za zlé, že jsem tak dosud neučinil!

Žena i já srdečně zdravíme Vás i paní doktorku Boženu a já zůstávám

Váš do skonání Vám věrně oddaný

Markus.

Kartička, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

---

oběma historikům umění. Jiří T. KOTALÍK, *Zdeněk Wirth a výzkum barokní gotiky*, in: Jiří ROHÁČEK – Kristina UHLÍKOVÁ (edd.), *Zdeněk Wirth pohledem dnešní doby*, Praha 2010, s. 39-41.

⁹¹⁹ Bibliografie Zdeňka Wirtha žádný takový článek neobsahuje a nenalezeme v ní ani třetí vydání knihy „Státní hrady a zámky.“

Antonín Markus Zdeňku Wirthovi.

1959, 22. prosince, Třeboň – Markus přeje Wirthovi i jeho dceři Boženě radostné Vánoce a šťastný nový rok. Stěžuje si na podlomené zdraví, množství práce a četné starosti, kvůli kterým Wirthovi nestihl napsat slíbený dopis. Zmiňuje dopis od Karla Kazbundy a od něj získanou informaci o vážné nemoci Jana Morávka.

Třeboň, 22. prosince 1959.

Radostné Vánoce a šťastný nový rok!
Vám, drahý příteli, i paní doktorce
upřímně přejí
Vaši
Markusovi.

Slovutný, vzácný příteli,

dlouho už se chystám Vám psát, ale zdraví podlomené a starosti i práce všeho druhu, jen ne takové, jež by mne nejvíce těšily, nedají ku psaní klidné chvílky. Bohdá se k tomu dostanu ve svátečním mezidobí.

Dnes jsem dostal dopis od Kazbundy, v němž mi letmo sděluje také o neštěstí Morávkově. Neměl jsem tušení, že je vážně churav.

Se srdečným pozdravem
Váš vždy věrný, starý

Markus.

Kartička, rukopis.

ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence.

VII. Ediční poznámka

Edice korespondence je provedena v souladu se zásadami vydávání novověkých historických pramenů.⁹²⁰ Jednotlivé dokumenty jsou v ní řazeny chronologicky a jsou průběžně očíslovány. Každý z nich je opatřen **záhlavím** s číslem dokumentu, jménem odesílatele i adresáta a **regestem**, který zahrnuje datum vyhotovení dokumentu (v pořadí rok, den a měsíc), místo vzniku dokumentu a jeho obsah. Editované dokumenty jsou opatřeny také **vnějším popisem**, který je zařazen vždy až za jejich přepis. Obsahuje informace o typu dokumentu (dopis, korespondenční lístek, pohlednice, kartička, přání), způsobu jeho vyhotovení (rukopis, strojopis) a místě archivního uložení (archiv, archivní fond, signatura, karton). Pokud je dokument dochován pouze v konceptu, je na tuto skutečnost upozorněno. V ostatních případech se vždy jedná o čistopis. Jestliže pisatel použil úřední hlavičkový papír, dopisní papír opatřený svým monogramem nebo pokud doručený dokument opatřil adresát datumkou či rukopisnou poznámkou o datu a místě jeho doručení, případně o datu odeslání odpovědi, je na tyto skutečnosti rovněž poukázáno. Editované dokumenty jsou rovněž opatřeny poznámkovým aparátem, který upřesňuje či rozvádí informace v nich uvedené, přináší bibliografické údaje, blíže identifikuje osoby či zeměpisná místa objevující se v textu dokumentu a u cizojazyčných pasáží uvádí překlady do českého jazyka.

Členění textu dokumentů bylo zachováno podle originálu předlohy. Zatímco Antonín Markus odsazoval odstavce pravidelně a velmi znatelně, v případě Zdeňka Wirtha bylo mnohdy pro přehlednost a snadnější orientaci v textu zapotřebí jednolitý text odsadit do odstavců s ohledem na věcný obsah sdělení. V původní podobě byly ponechány datační a podpisová formule. Snahou editorky bylo rovněž zachovat tok textu, proto byly případné a minimálně se vyskytující autorské vpisky a poznámky doplněny na náležitá místa bez dalšího upozornění.

Čtení a přepis rukopisných dokumentů nebyly vždy jednoduché. Zvláště v případě Zdeňka Wirtha se editorka ve větší míře potýkala s nečitelným textem, který je vyznačen [...]. Nejisté čtení je vyznačeno [?] a symbolem [!] je upozorněno na chybu

---

⁹²⁰ ŠTOVÍČEK, Ivan a kol. *Zásady vydávání novověkých historických pramenů z období od počátku 16. století do současnosti. Příprava vědeckých edic dokumentů ze 16. – 20. století pro potřeby historiografie*. Praha 2002; Jan BÍLEK – Helena KOKEŠOVÁ – Vlasta QUAGLIATOVÁ – Lucie SWIERCZEKOVÁ (edd.), *Korespondence TGM – Karel Kramář*, Praha 2005.

či nepřesnost v textu. Při přepisu jednotlivých dokumentů byla zvolena metoda transkripce, přičemž text byl přizpůsoben současně platné jazykové normě (např. *zasýlat* > *zasílat*).

Oba pisatelé poměrně často užívali **cizojazyčná slova, slovní spojení a citáty**, což bylo dáno jejich klasickým vzděláním. Ve výběrové edici se tak můžeme setkat s němčinou, francouzštinou, italštinou, latinou a dokonce i s řečtinou. Překlady do českého jazyka jsou vždy uvedeny v poznámce pod čarou. Zejména u Antonína Markuse se vyskytuje časté **užití germanismů**. V textech dokumentů byly v původní podobě ponechány výrazy *retablýrunk* (č. 41), *rýglvand* (č. 107), *molestýrovat* (č. 115), *bericht* (č. 155), *trinkgeld* a *auspuc* (č. 167), *neforcirovat* (č. 170). Podobně byly ponechány v podobě originálu i francouzské výrazy používané zejména v diplomatickém styku, jako např. *Mémoir* (č. 108, 109), *Réplique* (č. 109) či *Réponse* (č. 106, 109).

Jazykové **autorské zvláštnosti** byly respektovány a byly ponechány v původní podobě, např. slova *čtl* (č. 25), *ted'kon* (č. 30), *arcit'* (č. 47, 67), *mějtez* (č. 49), *doň* (č. 50), *tkne* (č. 52), *s dostatek* (č. 63), *nebeštán* (č. 72), *ouředních* (č. 90), *odpůldne*, *nerumařilo* (č. 93), *ouřada*, *uouřadován*, *uondán* (č. 153), *jsa* (č. 154), *vyfouk* (č. 203), *výmínečně* (č. 216). Změny nebyly provedeny ani u sloves končících koncovkou *-t'*, které byly v textu zachovány, např. *mělt'* = *neboť měl* (č. 47), *zahájilt'* = *neboť zahájil* (č. 48), *jestit'* = *neboť jest* (č. 49), *mámť'* = *neboť mám* (č. 50), *jet'* = *neboť je* (č. 52), *hledámť'* = *neboť hledám* (č. 63), *neset'* = *neboť nese* (č. 66), *mát'* = *neboť má* (č. 95).

V přejatých slovech bylo zredukováno zdvojení souhlásek všude tam, kde se nevyslovují: *ff* > *f* (např. *offenziva* > *ofenziva*, *officiálně* > *oficiálně*), *ll* > *l* (např. *akvarellový* > *akvarelový*, *idyllický* > *idylický*, *intelligence* > *inteligence*, *rebellie* > *rebelie*, *klientella* > *klientela*, *villa* > *vila*), *pp* > *p* (např. *apparát* > *aparát*, *appelační* > *apelační*, *mappa* > *mapa*), *rr* > *r* (např. *hurrá* > *hurá*, *konkurrence* > *konkurence*, *korrektury* > *korektury*, *korrespondence* > *korespondence*), *ss* > *s* (např. *adressa* > *adresa*, *assistant* > *asistent*, *associace* > *asociace*, *komisse* > *komise*, *pessimismus* > *pesimismus*, *professor* > *profesor*), *tt* > *t* (např. *anketta* > *anketa*, *kwartetto* > *kwarteto*). Zjednodušena byla také skupina souhlásek *th* > *t* (např. *Athény* > *Atény*, *bibliotheka* > *bibliotéka*, *methodicky* > *metodicky*, *themata* > *témata*, *theoreticky* > *teoreticky*) a dvojhhláska *ae* > *e* (např. *archaeologická* > *archeologická*, *praemissa* > *premisa*).

Dále byl upraven pravopis u **zdomácnělých slov cizího původu**. Např. *bisquitová busta* > *biskvitová busta*, *boulevard* > *bulvár*, *budoir* > *budoár*, *depôt* > *depot*, *façada* > *fasáda*, *flacon* > *flakón*, *chance* > *šance*, *chéf* > *šéf*, *kompagnie* > *kompanie*, *mocca* > *moka*, *nejloyálnější* > *nejloajálnější*, *plutokratie* > *plutokracie*, *portrait* > *portrét*, *recherche* > *rešerše*, *reservoir* > *rezervoár*, *ressort* > *rezort*, *saisona* > *sezóna*, *skizzář* > *skicář* apod.

Grafém *i* byl přepsán jako souhláska *j* (např. *upiatý* > *upjatý*, *rozpietí* > *rozpětí*), naopak protetické *v* zůstalo zachováno (např. *Vořechovka* – současně s touto podobou se však v textu objevuje i varianta *Ořechovka*). V tomto případě byly výjimečně ponechány oba názvy v podobě originálu bez jejich sjednocení do podoby jediné).

Při psaní s/z byla dána přednost tvarům se *z* (např. *aprovisace* > *aprovizace*, *demoralisace* > *demoralizace*, *disposice* > *dispozice*, *divise* > *divize*, *fysicky* > *fyzicky*, *klausule* > *klauzule*, *kolonisace* > *kolonizace*, *kompensace* > *kompenzace*, *konservátor* > *konzervátor*, *krise* > *krize*, *mobilisace* > *mobilizace*, *museum* > *muzeum*, *organisuje* > *organizuje*, *pense* > *penze*, *polemisovat* > *polemizovat*, *pósa* > *póza*, *positivní* < *pozitivní*, *president* > *prezident*, *proposice* > *propozice*, *realisace* > *realizace*, *recensent* > *recenzent*, *reorganisace* > *reorganizace*, *representovati* > *reprezentovati*, *reservováni* > *rezervováni*, *revise* > *revize*, *socializující* > *socializující*, *torsa* > *torza*, *universitní* > *univerzitní*, *visum* > *vízum*, *zkonsumuje* > *zkonzumuje*). Výjimku tvoří slova jako *optimismus* a *pesimismus*.

Psaní předložek s, z a předpon s-, z- bylo upraveno podle významu a současné pravopisné normy, např. *se strany* > *ze strany*; *se všech* > *ze všech*; *sežloutlé* > *zežloutlé*; *schladnou* > *zchladnou*; *strávená* > *ztrávená*; *sestátnění* > *zestátnění*; *sfanatisovaná* > *zfanatizovaná*; *skonfrontoval* > *zkonfrontoval*.

V textu se hojně objevují **přísluvečné spřežky**, např. *nad míru* > *nadmíru*; *při nejmenším* > *přinejmenším*; *na levo* > *nalevo*; *ku předu* > *kupředu*; *po případě* > *popřípadě*; *na dosmrti* > *nadosmrti* apod. Výjimku tvoří pouze výraz *sdostatek* > *s dostatek*.

Upravena byla rovněž **kvantita samohlásek**, např. *apanaží* > *apanáží*; *archivalií* > *archiválií*; *cerealii* > *cereálií*; *diskretní* > *diskrétní*; *gobelinech* > *gobelínech*; *Jugoslavii* > *Jugoslávii*; *konservator* > *konzervátor*; *leta* > *léta*; *materialií* > *materiálií*; *múseúm* > *muzeum*; *nota* > *nóta*; *socialní* > *sociální*; *Vašich* > *Vašich*; *velezrády* > *velezrady*; *votum* > *vótum*; *výžirku* > *vyžírku*.

V textech dokumentů se hojně vyskytují **zkratky**. Část z nich, která je i v dnešní době jednoznačně srozumitelná, byla ponechána bez rozepsání a jejich různá podoba byla sjednocena a upravena s ohledem na současně platnou jazykovou normu. Jedná se např. o zkratky *aj.* = *a jiné*; *ap.*, *apod.* = *a podobně*; *atd.* = *a tak dále*; *č.*, *čís.* = *číslo*; *čp.* = *číslo popisné*, *dr.* = *doktor*; *inž.*, *ing.* > *ing.* = *inženýr*; *prof.* = *profesor*; *kpř.*, *ku př.*, *kupř.* > *kupř.* = *kupříkladu*; *m.j.*, *mj.* > *mj.* = *mimo jiné*; *na př.*, *např.* = *například*; *po př.*, *popř.* = *popřípadě*; *P. S.* = *post scriptum*; *resp.* = *respektive*; *str.* = *strana*; *t. j.*, *tj.* > *tj.* = *to je*; *tzv.* = *tak zvaný*.

Bez vyznačení byly rozepsány následující zkratky: *arch.* > *architekt*, *čsl.* > *československý*, *ha* > *hektary*; *jm.* > *jmenovitě*; *K.* > *korun*; *min.* > *ministr*, *ministerský*, *ministerstvo*; *n.* > *nebo*; *p.* > *pan*; *pě* > *páně*; *pi* > *paní*; *pp.* > *pánové*; *r.* > *rok*; *roč.* > *ročníku*; *rkps.* > *rukopis*; *rkpisu* > *rukopisu*; *sl.* > *slečna*; *stol.* > *století*; *t. m.* > *tohoto měsíce*; *t. r.* > *tohoto roku*; *zl.* > *zlatých*.

Ostatní zkratky byly rozepsány s hranatými závorkami např. *býv.* > *býv[alý]*, *det. plánů* > *det[ailních] plánů*, *H.* > *H[luboká]*, *h. c.* > *h[onoris] c[ausa]*, *h. tř.* > *h[odnostní] tř[ída]*, *hr.* > *hr[abě]*, *ky* > *k[ole]gy*, *měs.* > *měs[íc]*, *mil.* > *mil[ostivá]*, *odb.* > *odb[orný]*, *odp.* > *odp[oledne]*, *pluk.* > *pluk[ovník]*, *pod.* > *pod[obně]*, *red.* > *red[aktor]*, *řed.* > *řed[itel]*, *s.* > *s[oudruh]*, *stát.* > *stát[ní]*, *sv. č.* > *sv[ého] č[asu]*, *sv.* > *sv[azek]*, *uct.* > *uct[ivý]*, *vrch.* > *vrch[ní]*, *J. J.* > *J[eho] J[asnost]*, *J. M.* > *J[eho] M[ilost]*. Podobným způsobem byly rozepsány i zkratky novin a časopisů. V případě, že byly jejich zkratky ponechány v původní podobě, lze je nalézt seznamu zkratk na konci této práce. Jedná se např. o zkratky *ČČH* > *Č[eský]č[asopis] h[istorický]*; *NL*, *N. L.*, *Nár. Listy* > *N[árodní]l[isty]*; *PA* > *P[amátky] a[rcheologické]*.

Ideogramy byly rozepsány, např. *§* > *paragraf*; *§§* > *paragrafy*; *+* > *zemřelý*; *%* > *procent*, *°* > *stupňů*. V podobě originálu byly ponechány jen zcela výjimečně.

Psaní velkých písmen bylo přizpůsobeno současně platné jazykové normě.

U **zeměpisných názvů** zůstala zachována původní podoba originálu, přičemž na jejich současnou podobu je upozorněno v poznámce pod čarou.

Psaní číslic. Základní a řadové číslovky, ať už byly psány arabskými nebo římskými číslicemi, byly ve většině případů rozepsány (např. *4-5* > *čtyři až pět*, *do 9* > *do devíti*, *6.* > *šestého*, *3. a 4.* > *třetí a čtvrtý*, *1^{1/2}* > *jeden a půl*, *svazek II.* > *svazek druhý*; *II. seznamu* > *druhého seznamu*; *I.* > *první*). Výjimku tvoří označení století, kdy byla řadová číslovka ponechána v původním tvaru (např.

19. století). Stejně tak římské číslice zůstaly zachovány v případě určení ročníku časopisu, označení platových tříd (např. *VII/2 třída*) a označení příslušného odboru ministerstva (např. *VI. odbor*).

Zatímco datační formule byly v edici ponechány v podobě originálu tak, jak je uvedl sám autor (tj. na stejném místě i ve stejné formě), denní data hojně užívaná oběma pisateli v samotném textu dokumentů byla ve většině případů rozepsána a jejich podoba byla sjednocena. Pokud byl pisatelem kalendářní rok označen pouze posledním dvojčíslím, byl letopočet doplněn do hranatých závorek (např. *27. 10. 56 > 27. října [19]56*), pokud byl přelom let oddělen lomítkem ve tvaru 1920/21, potom tato podoba zůstala v edici zachována. Pakliže byl v denním datu měsíc vyjádřen arabskou či římskou číslicí, případně pokud byl uveden za lomítkem, potom byl slovně rozepsán (např. *9. 8. > 9. srpna, 13./7. > 13. července, 3. X. > 3. října, 5./9. > 5. září, 1./XII. > 1. prosince*). Výjimku tvoří dopis č. 108, v němž je užito jednotné podoby data (např. *1/8 1910 – 28/VII. 1914 > 1/8 1910 - 28/7 1914*). Jedná se o dopis Antonína Markuse, v němž Wirthovi poskytuje přehled svých odpracovaných let. V případě, že se denní datum vyskytlo ve spojení s datační zkratkou, byly obě rozepsány bez vyznačení (např. *12. t. m. > dvanáctého tohoto měsíce*), obdobně bylo rozepsáno i denní datum stojící v textu samostatně, tj. bez označení příslušného měsíce (např. *v úterý 16. > v úterý šestnáctého*). Číslice se slovní koncovkou byly rovněž slovně rozepsány (např. *8denní > osmidenní, 30tých > třicátých, 14denní > čtrnáctidenní, 10kráté > desetkráté, 12násobný > dvanáctinásobný*). V ojedinělých případech byl zásah editorky do textu větší, např. *z let 1870tých > ze sedmdesátých let devatenáctého století, z 2./2. 14. století > z druhé poloviny 14. století*.

Obdobný postup byl uplatněn v případě časových údajů uvedených v textu – číslice byly rozepsány, stejně tak, jako časová zkratka označující hodiny např. *v 10. h. > v deset hodin*.

Interpunkce. Oba pisatelé korespondence používali interpunkci. Zatímco dokumenty Zdeňka Wirtha se v tomto ohledu nijak významně nevymykaly běžným zvyklostem, Antonín Markus měl ve zvláštní oblibě pomlčky, dvojtečky a středníky. Jeho texty jimi byly doslova protknuty. Zejména prvně jmenované byly v Markusových dopisech doslova „nadužity.“ S ohledem na snazší srozumitelnost textu byly v případě dlouhých a komplikovaných souvětí pomlčky, dvojtečky či středníky nahrazeny čárkami, případně tečkami.

Užití závorek. Při přepisu dokumentů byly užity různé ediční značky. Hranaté závorky [ ] jsou v textu vyhrazeny pouze pro editorské zásahy. Pokud se hranaté závorky objevily v textu dokumentů, byly nahrazeny závorkami / /. Pro všechny ostatní byly užity okrouhlé závorky ( ). Složenými závorkami { } je označen text škrtnutý autorem dokumentu.

Pisatelem **zvýrazněný text** podtržením je v textu vyznačen *kurzívou*. Na dvojité podtržení textu není upozorněno. Proložené písmo (např. č. 137), stejně jako majuskulní písmo (např. č. 158) použité v originálech dokumentů, je ponecháno v originální podobě i v edici.

VIII. Seznam použitých zkratk

AČ	Archivní časopis
AMV	Archiv ministerstva vnitra
ČAŠ	Časopis archivní školy
ČAVU	Československá akademie věd a umění
ČČH	Český časopis historický
ČSAV	Československá akademie věd
ČSPSČ	Časopis Společnosti přátel starožitností českých
KČSN	Královská česká společnost nauk
KNV	Krajský národní výbor
MŠ	Ministerstvo školství
MŠANO	Ministerstvo školství a národní osvěty
MŠAO	Ministerstvo školství a osvěty
NA	Národní archiv
NG	Národní galerie
NKK	Národní kulturní komise
NPÚ ú.o.p.	Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště
ONV	Okresní národní výbor
OSN	Ottův slovník naučný
PA	Památky archeologické
PAM	Památky archeologické a místopisné
SAP	Sborník archivních prací
SFÚ	Státní fotoměřičský úřad
SOA	Státní oblastní archiv
SPÚ	Státní památkový úřad
SÚPPOP	Státní ústav památkové péče a ochrany přírody
ÚDU AV	Ústav dějin umění Akademie věd
UHS	Uměleckohistorická společnost v českých zemích
ZLA	Zemědělsko-lesnický archiv
ZPP	Zprávy památkové péče

IX. Seznam pramenů a literatury

Prameny

Státní oblastní archiv v Třeboni

Antonín Markus, PhDr. kart. č. 2, 4, 9, 11, 13.

Zemědělsko-lesnický archiv Třeboň, kart. č. 45.

Ústav dějin umění AV ČR, v. v. i., Praha

Pozůstalost Zdeňka Wirtha, korespondence s Antonínem Markusem, nečíslovaný karton, kart. č. 1, 10.

Literatura

Zdeněk BEZECNÝ – Martin GAŽI – Martin C. PUTNA (edd.), *Schwarzenbergové v české a střeoevropské kulturní historii*, České Budějovice 2008.

Kateřina ČERNÁ, *Umění v životě Františka Matouše*, diplomová práce, České Budějovice 2009.

Yveta DÖRFLOVÁ – Věra DYKOVÁ, *Kam se v Praze chodilo za múzami: literární salony, kavárny, hospody a stolní společnosti*, Praha 2009.

Karel DUDÁČEK, *Antonín Markus, PhDr.*, inventář SOA Třeboň, Třeboň 1990.

Václav HADAČ – Josef HANESCH – František NAVRÁTIL – Zdeněk ŠTŘEJN – Jiří ZÁLOHA, *Průvodce po archivních fondech Státního archivu v Třeboni 3*, Praha 1959.

Jaroslava HOFFMANNOVÁ – Jana PRAŽÁKOVÁ, *Biografický slovník archivářů českých zemí*, Praha 2000.

Libuše HOMEROVÁ, *Antonín Markus – životopisná studie*, bakalářská práce, České Budějovice 2010.

František HONZÁK – Marek PEČENKA – František STELLNER – Jitka VLČKOVÁ, *Evropa v proměnách staletí*, Praha 1997.

Anděla HOROVÁ, *Nová encyklopedie českého výtvarného umění, A-M, N-Ž*, Praha 1995.

Milan CHURANĚ a kol., *Kdo byl kdo v našich dějinách ve 20. století*, Praha 1998.

Jan IVANEGA, *Pavel Ignác Bayer, Adam František ze Schwarzenbergu a zámek Ohrada. Lovecký zámek jakou součást rezidenční sítě barokního šlechtice*, bakalářská práce, České Budějovice 2011.

Karel KADLEC – Karl HELLER, *Německo-česká terminologie úřední a právníká I-II*, Praha 1900.

Kristina KAPLANOVÁ, *Rudolf Kuchynka 1889-1923*, inventář ÚDU AV ČR, Praha 1998.

Zdeněk KÁRNÍK, *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl první. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*, Praha 2000.

Karel KUČA, *Města a městečka v Čechách a na Moravě a ve Slezsku*, 2. díl, H-Kole, Praha 1997; 3. díl, Kolín-Míro, Praha 1998.

Daniel KOVÁŘ – Pavel KOBLASA, *Město jménem Hluboká*, České Budějovice 1997.

František KUTNAR – Jaroslav MAREK, *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví*, Praha 1997.

Josef LACH, *Josef Borovička. Osudy českého historika ve 20. století*, Praha 2009.

František LANGER, *Byli a bylo*, Praha 1991.

František MAREŠ – Jan SEDLÁČEK, *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém X, Politický okres Třeboňský*, Praha 1900.

Antonín MARKUS, *Die Geschichte der Familie Markus*, b. m. 1931.

Antonín MARKUS, *Schwarzenberská ročenka 1935*, České Budějovice 1935.

František MAŠEK, *Kronika obce Domanín (1922) 1945-1992*.

Kateřina MATĚJKOVÁ, *V diskusi s Modernou. Tvorba Zikmunda Wintera v časopise Zvon v letech 1900-1912*, bakalářská práce, České Budějovice 2012.

Zdeněk MĚŘÍNSKÝ, *Dějiny Rakouska*, Praha 2002.

Carl MIKUSCHKOWITZ, *Statistische und geschichtliche Übersicht der hochfürstlich Schwarzenbergischen Herrschaft Frauenberg I-II*, Frauenberg 1852. SOA Třeboň, Vs Hluboká, sign. I A 6W No. 1.

Štěpán MLEZIVA – Karel KUČA, *Historický lexikon městysů a měst. Vývoj postavení a funkce městských sídel v dějinách územně správního členění českých zemí od roku 1850 do současnosti*, Praha 2006.

Věra OLIVOVÁ, *Dějiny první republiky*, Praha 2000.

Antonín PAVEL, *Pozemková reforma. Přehled činnosti za první desetiletí trvání Československé republiky 1918-1928*, Praha 1928.

Anna PEŘINOVÁ, *Ladislav Lábek a Zdeněk Wirth – přátelství i spolupráce*, diplomová práce, České Budějovice 2011.

Emanuel POCHE (edd.), *Encyklopedie českého výtvarného umění*, Praha 1975.

Jiří ROHÁČEK – Kristina UHLÍKOVÁ (edd.), *Zdeněk Wirth pohledem dnešní doby*, Praha 2010.

František SEKANINA, *Album reprezentantů všech oborů veřejného života česko-slovenského*, Praha 1927.

Hana SYROCHMANOVÁ, *Osud velkostatkářů během pozemkové reformy za první republiky (léta 1918-1923)*, diplomová práce, Praha 2008.

Zdeněk ŠAMBERGER, *Studie k dějinám československého archivnictví*, Praha 2005.

Ivan ŠTOVÍČEK a kol., *Zásady vydávání novověkých historických pramenů z období od počátku 16. století do současnosti. Příprava vědeckých edic dokumentů ze 16. – 20. století pro potřeby historiografie*, Praha 2002.

Radka TIBITANZLOVÁ, *Vincenc Kramář*, inventář Archivu NG, Praha 2005.

Prokop TOMAN, *Nový slovník československých výtvarných umělců I, A-K*, Praha 1947; *II, L-Ž*, Praha 1950.

Prokop TOMAN, *Dodatky ke slovníku československých výtvarných umělců*, Praha 1955.

Kurt W. TREPTOW (ed.), *Dějiny Rumunska*, Praha 2000.

Kristina UHLÍKOVÁ, *Národní kulturní komise 1947 – 1951*, Praha 2004.

Kristina UHLÍKOVÁ, *Zdeněk Wirth, první dvě životní etapy (1878-1938)*, Praha 2010.

Václav VEBER – Milan HLAVAČKA – Petr VOREL – Miloslav POLÍVKA – Martin WIHODA – Zdeněk MĚŘÍNSKÝ, *Dějiny Rakouska*, Praha 2002.

Martin VOŘÍŠEK, *Kapela Schwarzenberské gardy v Českém Krumlově*, disertační práce, Brno 2008.

Jindřich VYBÍRAL, *Století dědiců a zakladatelů. Architektura jižních Čech v období historismu*, Praha 1999.

Marija WAKOUNIG, *Ein Grandseigneur der Diplomatie. Die Mission von Franz de Paula Prinz von und zu Liechtenstein in St. Petersburg 1894-1898*, Münster 2007.

Zdeněk WIRTH – Jaroslav BENDA, *Státní hrady a zámky*, Praha 1955.

Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách, Praha 2004.

Encyklopedie Českých Budějovic, České Budějovice 1998.

Fürst Schwarzenberg-Jahrbuch I. und II. majorats für das Jahr 1913, Budweis 1912.

Ottův slovník naučný, V., 1892; XVIII, 1902; XXV. 1906.

ROŽMBERKOVÉ, stručný průvodce výstavou, České Budějovice 2011.

Spolek bývalých žáků československých oddělení na lyceích ve Francii,
IN MEMORIAM Zdeňka Wirtha, Praha 1933.

Publikované články

Jindřich DEJMEK, *Korespondence Kamila Krofty s Edvardem Benešem. Část I (1920-1927)*, SAP 44, č. 2, Praha 1994, s. 449-555.

Jiří DVOŘÁK, *Národohospodářské sbory meziválečné ČSR jako nepolitické organizace s nepřímým vlivem agrární strany*, in: *Agrární strana a její zájmové družstevní a peněžní organizace. Studie Slováckého muzea 15, Uherské Hradiště 2010.*

Karel KAZBUNDA, *Možnosti československé historické práce ve vídeňských archivech II.*, ČČH 38, 1932.

Josef KOLLMAN, *Archiv ministerstva vnitra v letech 1918-1945*, SAP 45, č. 2, Praha 1995, s. 511-688.

Petr KOPIČKA, *Lobkovický archiv roudnický v roce 2010. Extradice fondu v kontextu jeho dějin*, AČ 61, č. 4, s. 341-404.

Jiří T. KOTALÍK, *Zdeněk Wirth a výzkum barokní gotiky*, in: Jiří Roháček – Kristina Uhlíková (edd.), *Zdeněk Wirth pohledem dnešní doby*, Praha 2010, s. 29-44.

Jiří KUPKA, *Historie vídeňské Ringstraße* (dostupné na: www.uur.cz/images/5-publikacni-cinnost-a-knihovna/casopis/2010/2010-04/03_historie.pdf).

Daniel KUZMÍK, *Osudy archivních dokumentů Milana Rastislava Štefánika*, in: Miloslav Čaplovič – Bohumila Ferenčuhová – Mária Stanová (edd.), *Milan Rastislav Štefánik v zrkadle prameňov a najnovších poznatkov historiografie*, Bratislava 2010, s. 257-260.

Jana MAREŠOVÁ, *Věda a život v poznámkách historika umění. Poznámkové bloky Karla Chytila*, Bulletin UHS19, 2007, č.1, s. 5-11.

- Jana MAREŠOVÁ, *Dědictví soupisové činnosti Archeologické komise v současnosti*, ZPP 70, č. 1, 2010, s. 48-51.
- František MAREŠ, *Stavitel Pavel Ignác Bayer*, PA 24, 1910-1911, s. 123-124, 361-370, 449-460.
- Antonín MARKUS, *Naše maminky*, in: V. J. Krýsa, *Sborník lásky mateřské 2*, Třebechovice nad Orebem 1937, s. 133.
- Antonín MARKUS, *Zdeněk Mareš*, ČSPS 60, č. 4, 1952, s. 234.
- Jan OPOČENSKÝ, *Archivní úmluva republiky Československé s republikou Rakouskou*, ČAŠ 1, 1923, s. 51-141.
- Jitka PIVCOVÁ, *Jaroslav Helfert a Podorlicko* (dostupné na www.moh.cz/pdf/oh/p/14.pdf).
- Magdalena POKORNÁ, *Zdeněk Wirth, 120. výročí narození*, Akademický bulletin 1998 (dostupné na <http://abicko.avcr.cz>).
- Václav RAMEŠ, *Archivní dohoda*, Archivum Trebonense 2002, s. 55-77.
- Jiří ROHÁČEK, *Zdeněk Wirth pohledem dnešní doby*, Akademický bulletin 2008, (dostupné na <http://abicko.avcr.cz>).
- Milada SEKYRKOVÁ, *Život a dílo archiváře a historika Jaroslava Prokeše*, SAP 39, č. 2, Praha 1989, s. 395-465.
- Anna SMOLKOVÁ, *Svozy archivů schwarzenberských velkostatků do Třeboně jako důsledek provádění pozemkové reformy na majetku schwarzenberské primogenitury*, Archivum Trebonense, 2002, s. 39-54.
- Stanislav SOCHOR, *Od průkopníka ochránářství v Čechách k organizátoru památkové péče v Československu*, ZPP 38, č. 2, 1938, s. 121-123.
- Zdeněk ŠAMBERGER, *K archivní rozluce po roce 1918 (Z vídeňských vzpomínek docenta Karla Kazbundy)*, SAP 38, č. 2, Praha 1988, s. 365-403.
- Petr ŠMÍDEK, *Budova Národního shromáždění* (dostupné na <http://www.archiweb.cz/buildings.php?action=show&id=2364&type=26>).
- Alexandra ŠPIRITOVÁ, *Zapomenutý archivář*, Paginae historiae 16, Praha 2008.
- Miloslav TRNKA, „*Dva vozy jedou, varhany vezou...*“, in: *Sborník Vodňany a Vodňansko 8*, Vodňany 2008 (dostupné na http://rodopisna-revue-online.tode.cz/2011-1_soubory/21-trnka-varhany-sbornik.pdf).
- Kristina UHLÍKOVÁ, *Zdeněk Wirth a soupisy památek. 1. díl – Zapojení Z. Wirtha do soupisového projektu Archeologické komise v období před 1. světovou válkou*, ZPP 68, č. 2, 2008, s. 145-151; *2. díl – Topografický projekt Archeologické komise v období první republiky*, s. 233-237.

Jan ZEMAN, *Pozapomenutý historik umění Karl Friedrich Kühn (1884-1945)*,
in: Sborník Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Liberci,
Liberec 2007, s. 85-89.

Zdeněk WIRTH, *Organizace ministerstva školství a národní osvěty Československé republiky*, Umění 1, 1918-1922, s 246-253.

X. Seznam příloh

- Příloha č. 1 – Ukázka Wirthova rukopisu. SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr., inv. č. 362, sign. C-d-261, kart. č. 9.
- Příloha č. 2 – Korespondenční lístek zaslaný Wirthem z fronty Markusovi. Tamtéž.
- Příloha č. 3 – Wirthovy pověstné „papírky,“ tento se soupisem restů. ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, kart. č. 10.
- Příloha č. 4 – Ukázka Markusova rukopisu. Tamtéž, korespondence s A. Markusem, nečíslovaný karton.
- Příloha č. 5 – Titulní list rukopisu Soupisu památek historických a uměleckých v okrese budějovském II. Zámek a město Hluboká, letohrádek Ohrada. Tamtéž, kart. č. 10, svazek 1, č. 21-35.
- Příloha č. 6 – Obsah rukopisu Soupisu památek historických a uměleckých v okrese budějovském II. Zámek a město Hluboká, letohrádek Ohrada. Tamtéž.
- Příloha č. 7 – Wirthův seznam pramenů k Soupisu památek Hluboké. Tamtéž.
- Příloha č. 8 – Wirthův zápisník s poznámkami z let 1913-1914 k Soupisu památek okresu smíchovského a budějovského. Tamtéž, svazek 9, č. 1.
- Příloha č. 9 – Ukázky Markusových podkladů k Soupisu památek Hluboké vyhledaných ve schwarzenberském archivu v Třeboni a zasílaných Wirthovi. Č. 1 – SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr., inv. č. 439, sign. D-15, kart. č. 13; Č. 2 – ÚDU AV ČR Praha, oddělení dokumentace, osobní pozůstalost Zdeňka Wirtha, kart. č. 10, svazek 1, č. 21-35.

- Příloha č. 10 –Markusovo pověření přednostou kulturního oddělení Úřadu reparačního komisaře Československé republiky ve Vídni z 4. 7. 1920 s podpisem ministra zahraničí ČSR Edvarda Beneše. SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr., inv. č. 21, sign. B-15, kart. č. 2.
- Příloha č. 11 –Diplomatický pas Antonína Markuse s podpisem Jana Masaryka. Tamtéž.
- Příloha č. 12 –Legitimace člena Svazu českých úředníků a zřízenců knížete ze Schwarzenberka v Českých Budějovicích. Tamtéž, inv. č. 431, sign. D-7, kart. č. 11.
- Příloha č. 13 –Průkaz přednosta kulturního oddělení Úřadu reparačního komisaře Československé republiky ve Vídni PhDr. Antonína Markuse. Tamtéž, inv. č. 21, sign. B-15, kart. č. 2.
- Příloha č. 14 –Zdeněk Wirth
(<http://www.prostor-ad.cz/pruvodce/praha/vuva/kampa/wirth.htm>)
- Příloha č. 15 –Skupinová fotografie pořízená 23. 8. 1933 v Mariánský Lázních.
Zleva: František Žákavec, Zdeněk Wirth, Jan Štenc a Antonín Matějček.
SOA Třeboň, Antonín Markus, PhDr., inv. č. 362, sign. C-d-261, kart. č. 9.
- Příloha č. 16 –Werichova vila na pražské Kampě, Wirthovo bydliště v letech 1929-1940.
(<http://www.portalpraha.cz/dum-josefa-dobrovskeho--werichova-vila-1/>)
- Příloha č. 17 –Wirthova busta umístěná před Werichovou vilou.
(<http://www.prostor-ad.cz/pruvodce/praha/vuva/kampa/wirth.htm>)
- Příloha č. 18 –Hrob rodiny Markusových na Olšanských hřbitovech v Praze. Soukromý archiv autorky.

Příloha č. 19 –Kaple sv. Václava na návsi v Domaníně u Třeboně a její interiér s kopií
obrazu „Kladení Krista Pána do hrobu“ od Karla Svobinského.
(<http://www.regiontrebonsko.cz/page.php?jazyk=cz&stranka=51>)

XI. Přílohy

Příloha č. 1 – Ukázka Wirthova rukopisu.

Ministerstvo
školství a národní osvěty

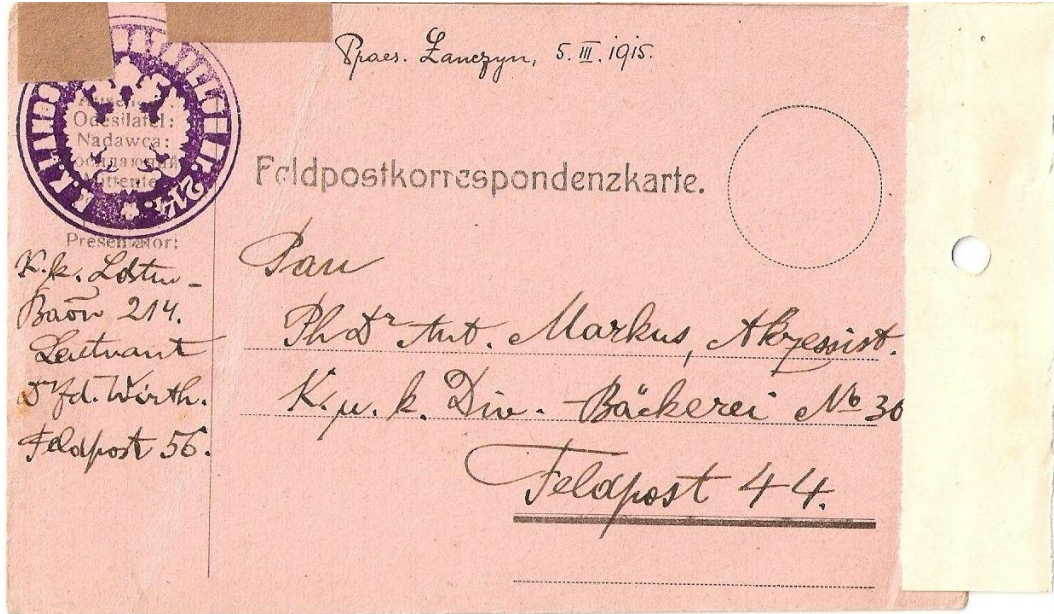
Wroclaw 23. 12. 927.

Milý pane, Mikuláši a Jevítku,
děkuji Vám velice za dopis a za přelo-
žení k němu! Jste velmi laskav k nám,
ten již veliký pokl. že mi budete
opravdu poskytovat, jak se Vám bude
fotím Vám je tudíž velmi rádi
Vám i celé rodině štěstí a zdraví
a mnoho pokl. a vytrvání na
příjemné a poměry.

Váš věrný přítel
Wirth

Příloha č. 2

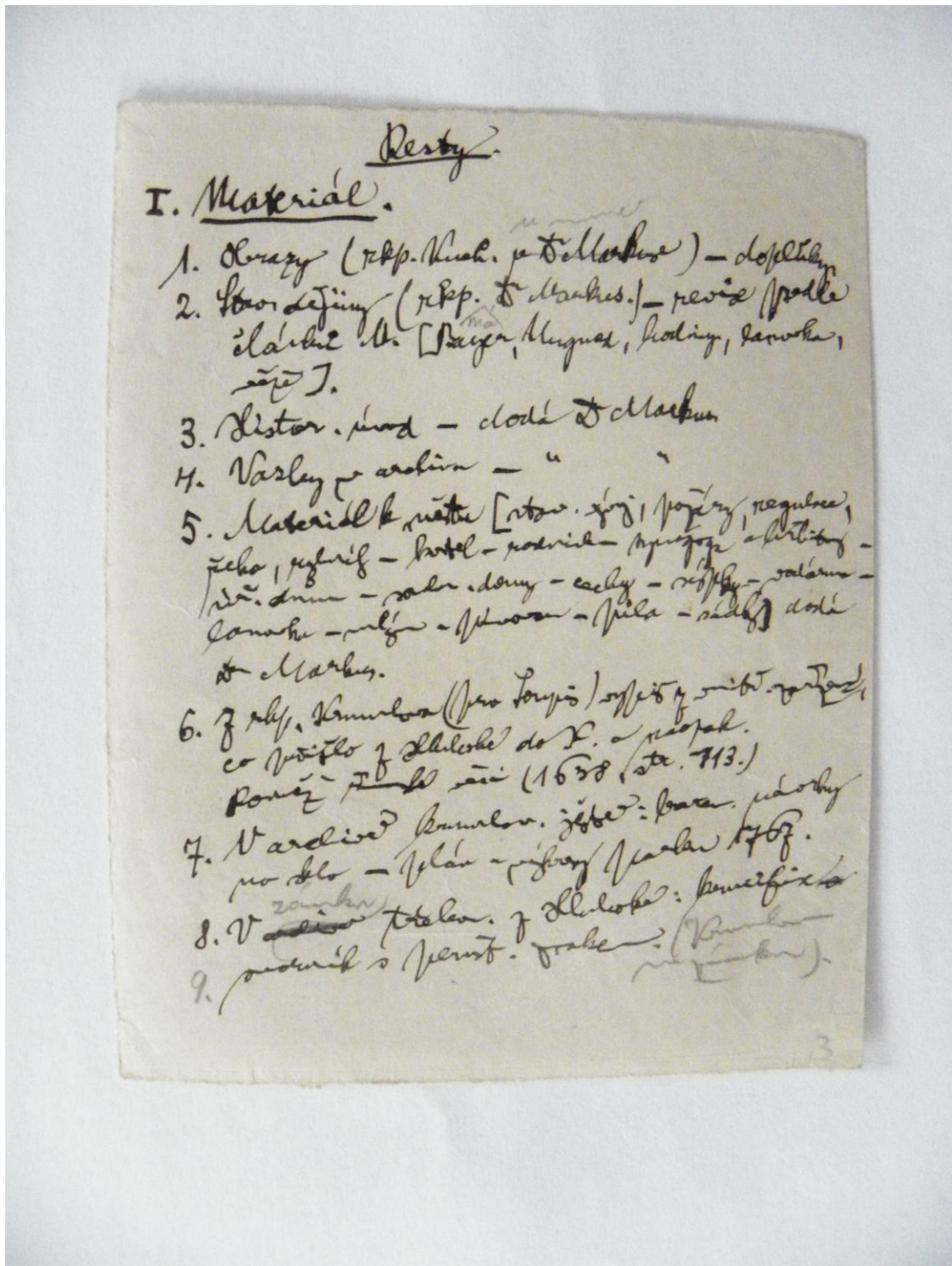
Korespondenčního lístek zasláný Wirthem z fronty Markusovi.

13. 2. 1915. Milý příteli, Váš listek z 14/1. který jsem dostal až po měsíci, mi vyvěřel, proa představením já Vás a by moje listy. Máme již 4. potovni číslo: 17, 18, 19, 20 a teď 50. Nevíte ani jak se potěšilo Váš písmo. Potřím kudy chodím, zdá se, že s Vámi, ale matně. Já se mám nyní velmi dobře. Po strážném (přikáskem) jsem byl v potovni a jáni až poslední (in boji) jsem byl od 20/11. do 1/12. by jsem 15/12. jsem v novém francouzském obřizetém městě baons a teď sedím od 3/1. v Starém Lageru, velmi dobře bydlím a jím a dokonce s Prahy; rediguji Umělecké Hlasy (dostali jsme 2. part. a pošli jsme 3.), napal jsem ultralog kerámu do Sand. Arch. a lecco v kápis přípravě. Váš dom se mi líbí, už jsem s tou jako "doma": Mlý klub je ná krásně le svéta, už mi přiběhne naproti, až s vodním. O hlubokou se roztážíte stěnu, a pak s logičnou plátní do práce. Je nejtratil při dlejší na své sperejní a ní optimisima a tím se na její to bude brzo! Sám jsem jako ryba! Na par. 1. 1. 1915. Váš věrný přítel Zdeněk W.

Příloha č. 3

Wirthovy pověstné „papírky,“ tento se soupisem restů.

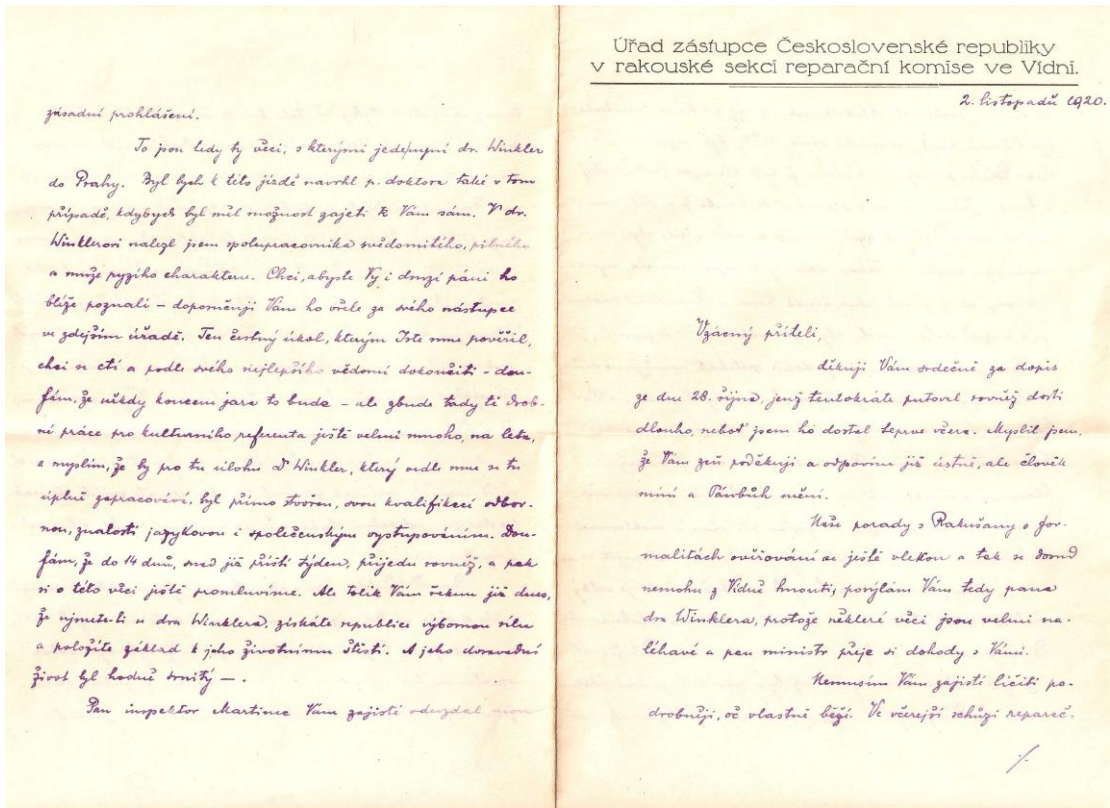

Resty.

I. Material.

1. Rozazy (r.kp. Kuch. p. Dellarkus) - doplnění
2. Starodějiny (r.kp. D. Marbus.) - revize podle
čláku M. [Payer, Muguel, Kolling, Janovka,
a j.]
3. Histor. úvod - dodá D. Marbus
4. Václav p. archiv - " "
5. Material k mapě [stav. úř. | pozemky, regulace,
řeka, rybník - hotel - podnik - průmysl a školství -
řad. dům - zahr. domy - cesty - řeky - salárna -
lanovka - mlýn - úvoz - píla - nádraží] dodá
D. Marbus.
6. Z r.kp. Kamulova (pro Loupiš) vyřiz. a sml. vyřiz.
co vyšlo z hluboké do K. a přepok.
Pověstí - 1638 (str. 713.)
7. V archivě Kamulov. jéba: bara. jedobny
no dlo - Vlácn - příhr. Václav r.kp.
8. V ^{zámek} ~~zámek~~ Kálcov. z hluboké: kamulovka
9. podnik s pověst. vrak. (Kamulov)

Příloha č. 4 – Ukázka Markusova rukopisu.

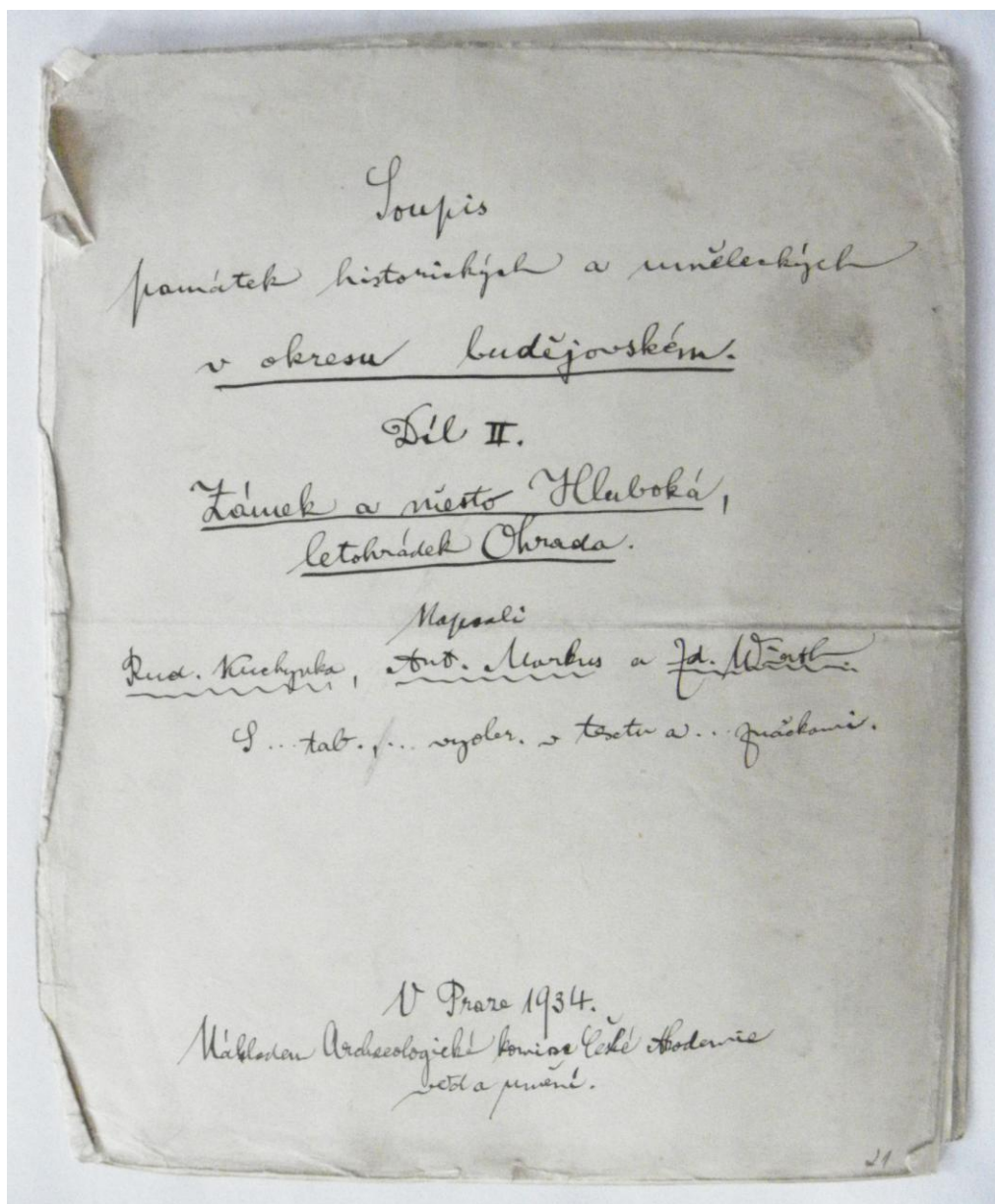
Čelechovice na Hané 28, 26. provincie 1923.

Slavný, dražený příteli,

jak velice jste mne potěšil svou vřelostí a novoroční vzpomínkou, tak toho líbují, že jsem získal pogodu a napísal s našimi přáteli Vám apoa žírovou. Odpuště a vyagrujte mi toho, čím spíše, že mne tak dobře znáte a jste jistě přesvědčen o našich nejlepších podmínkách krásného prožití všech dnů v roce, nejen těch svátečních po Vás i po panu doktor Boženě. Zavrnil jsem toto nemilé opomenutí tím, že při požerlování listůků týden před vnozením řekl jsem: Wirthovi dopis! - a v tom předvnošením přičku - i když se vědělo, že dítu ekhráz toho letu mnoho nešťastlivců - už jsem si mne posud nezmohl. Na jeho vnitřní masilo se přeje jen „quintovot“ a trochu něco nepěci, atd. - což se znamenalo: můjoti ven! nebo apoi: z cesty!, a to pak moince nemd kontička ani kousko bli-dní kři psaní. Až tedy teď o těch svátcích, jě - Doufáme - prožíváte tak krásně, jak Vám toho co nejupřímněji přejeme, i když jsme Vám to zavrce nespo-jevili „černé m bílém, nacházám volnou chvíli a hned se snažím dokoniti gamisikant.

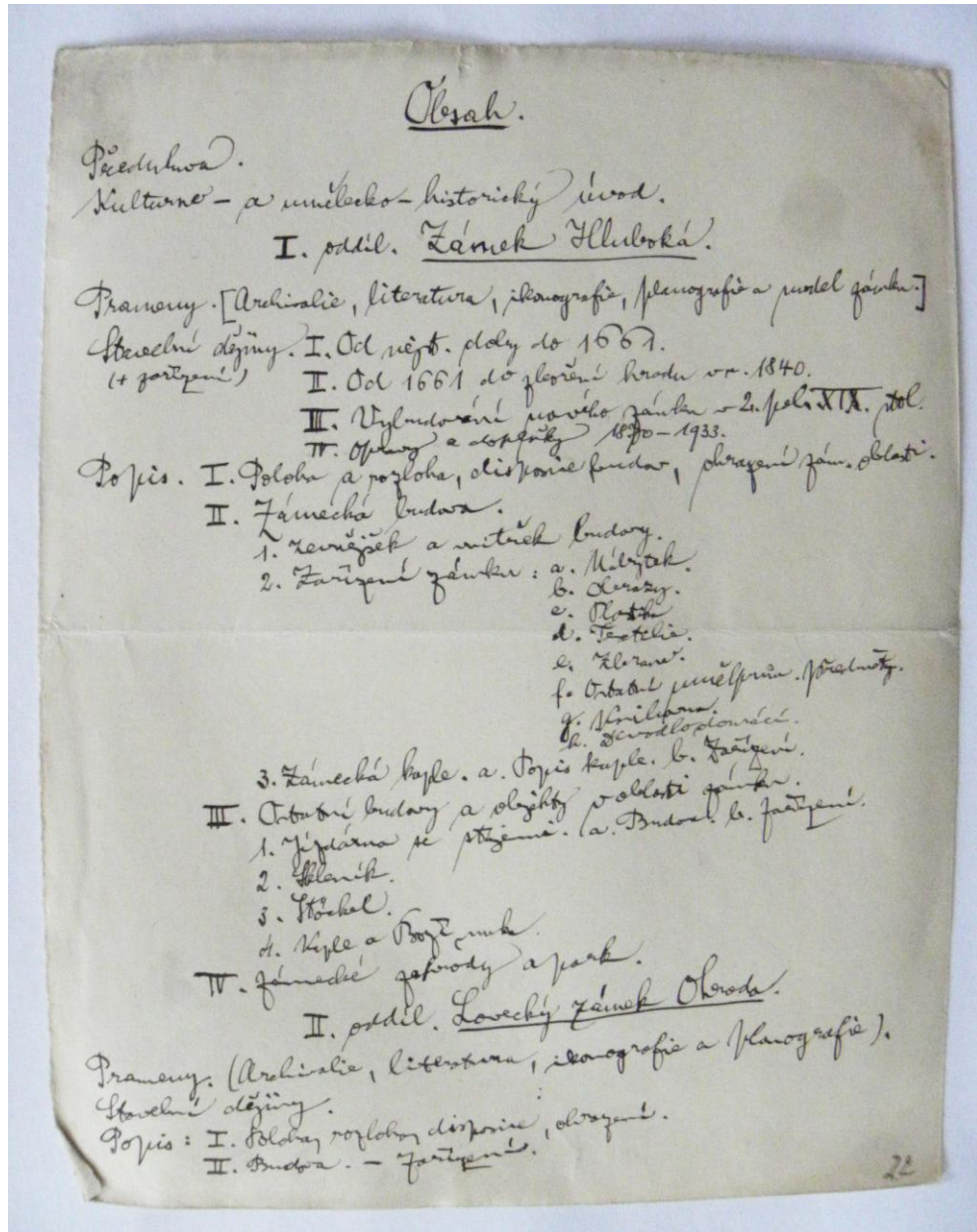
Příloha č. 5

Titulní list rukopisu Soupisu památek historických a uměleckých
v okrese budějovském II. Zámek a město Hluboká, letohrádek Ohrada.

Příloha č. 6

Obsah rukopisu Soupisu památek Hluboké.

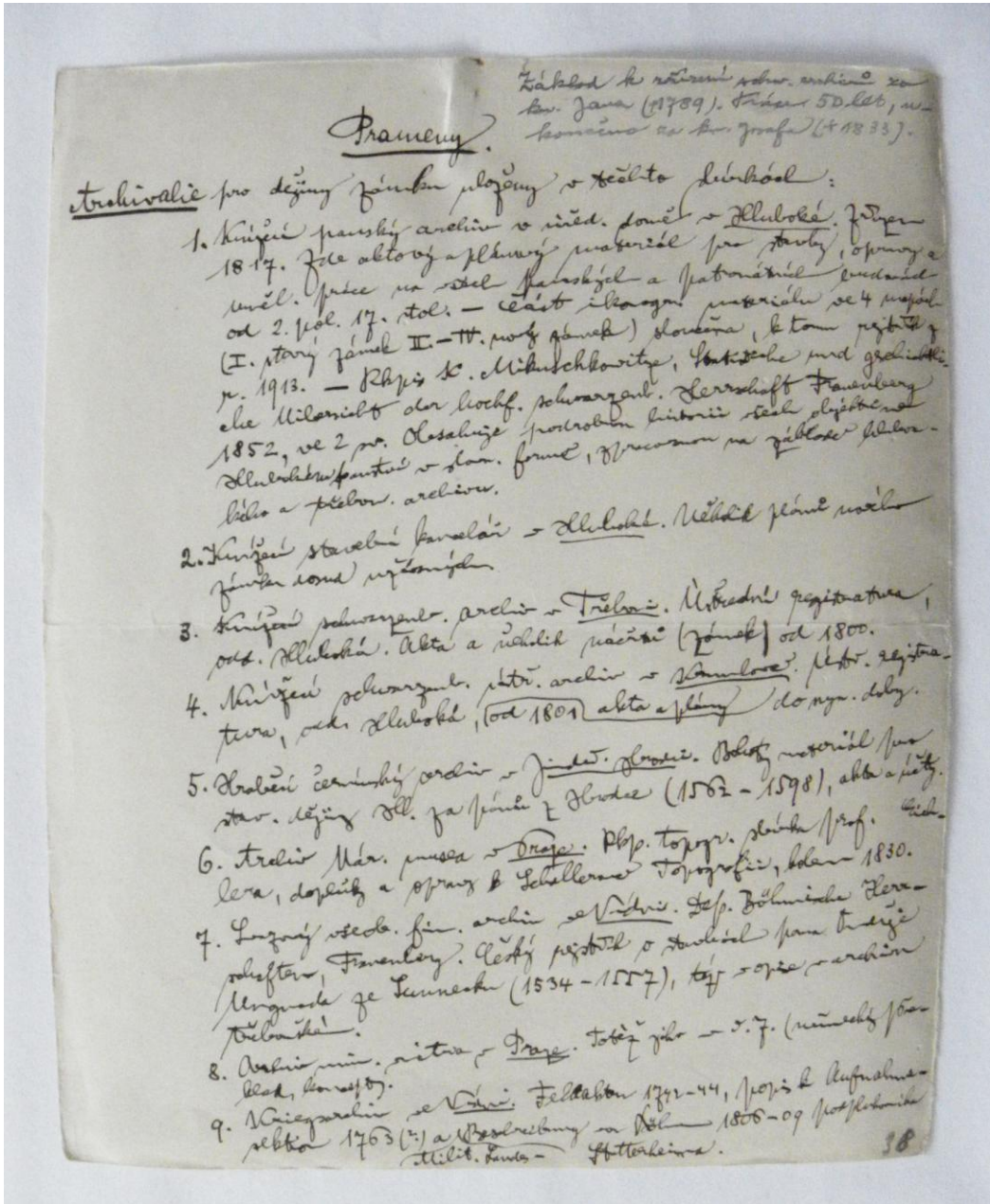

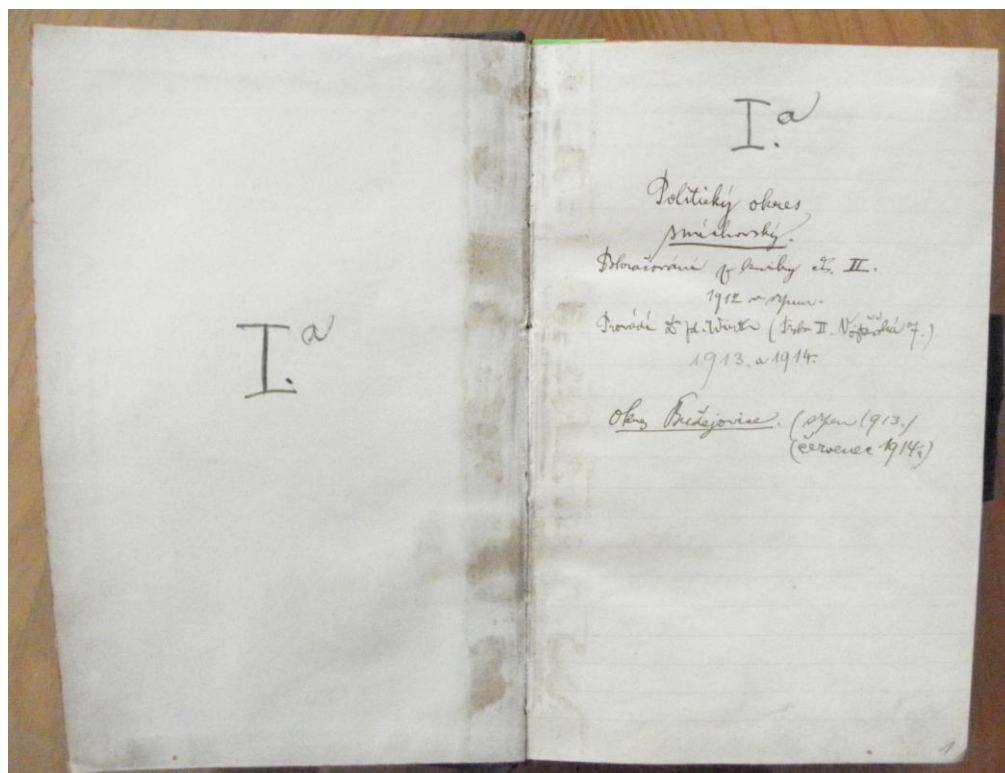
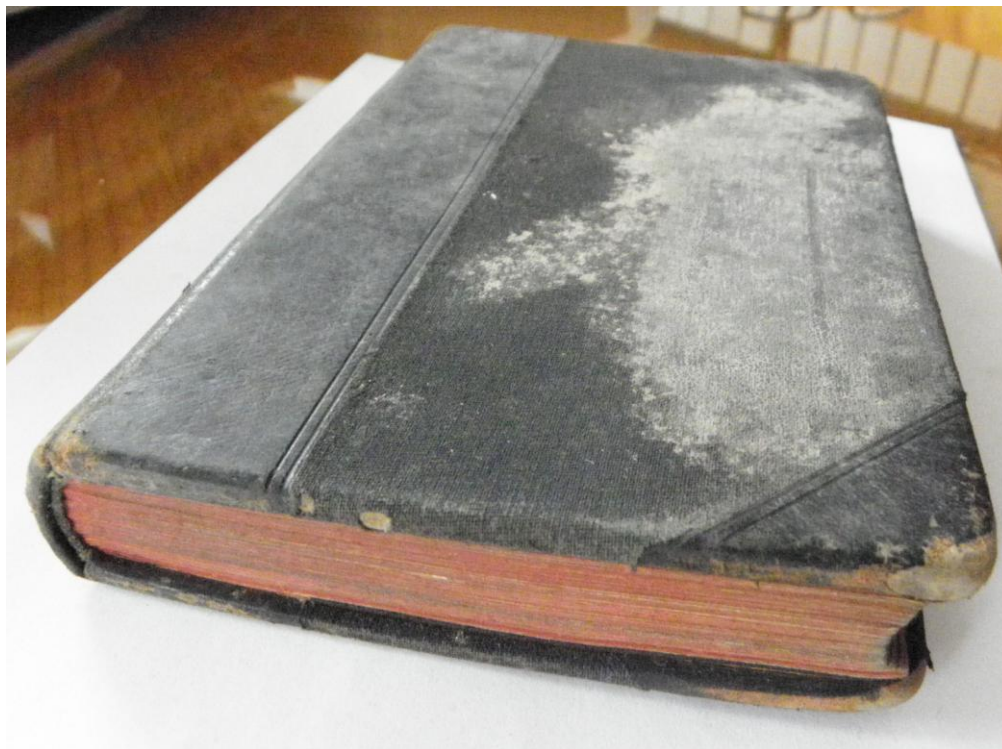
Příloha č. 7

Wirthův seznam pramenů k Soutpisu památek Hluboké.

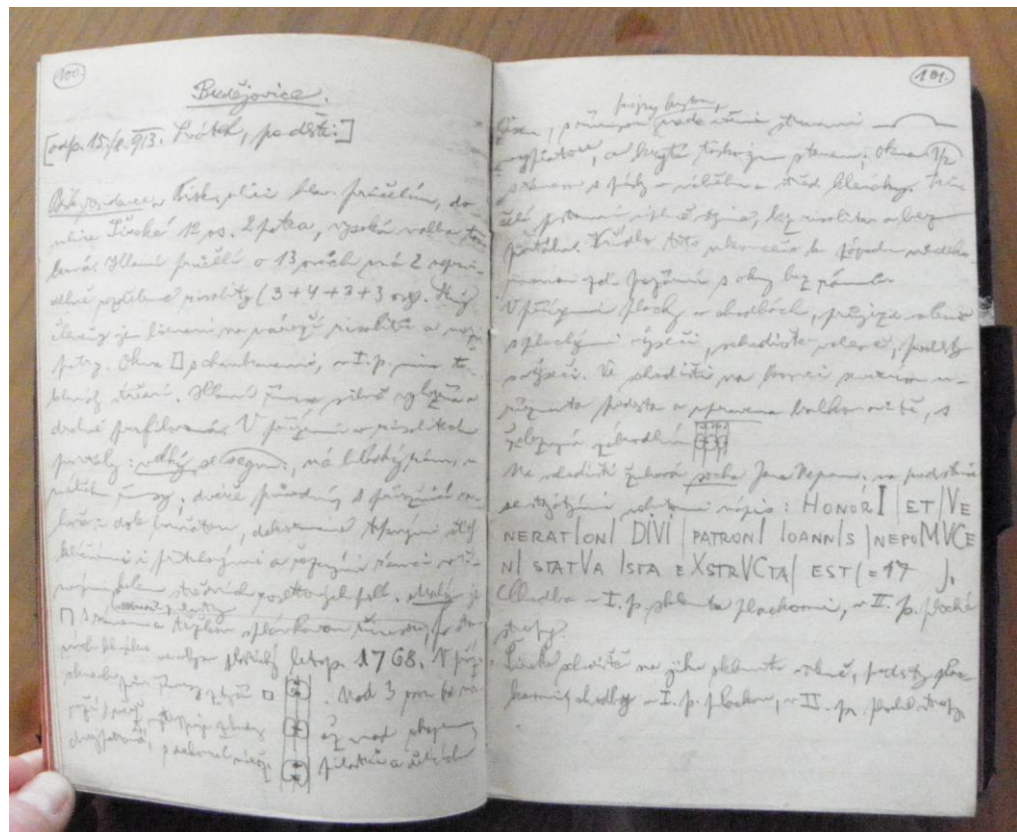
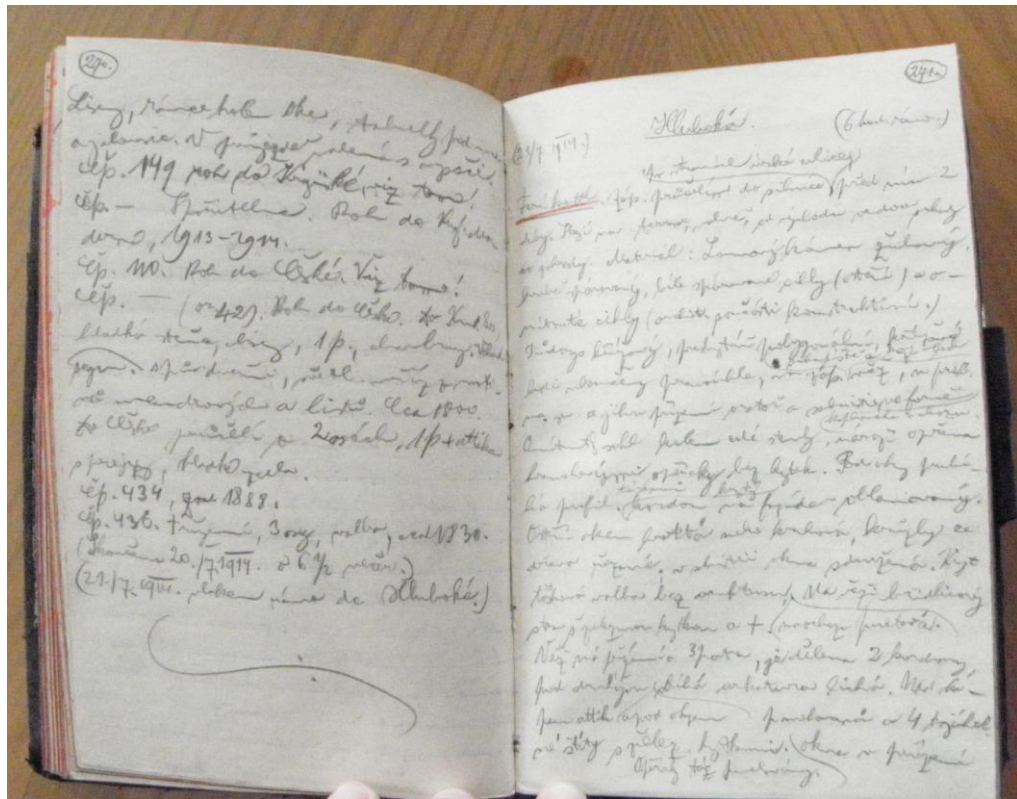

Příloha č. 9

Wirthův zápisník s poznámkami z let 1913-1914 k Soutpisu památek
okresu smíchovského a budějovského.

Wirthův zápisník s poznámkami z let 1913-1914 k Soutpisu památek okresu smíchovského a budějovského.

Příloha č. 9

Ukázky Markusových podkladů k Soupisu památek Hluboké vyhledaných ve schwarzenberském archivu v Třeboni a zasílaných Zdeňku Wirthovi.

Č. 1

C.R. 769 d 68^a 2a

1697 kniže dal stavěti nový balkon neboli altán ze železného měřem
 a vlnici. de Maggi předložil plán, který kniže schválil, ale vypracoval
 v něm zároveň insoultum, o čemž kniže chtěl mít ten balkon ~~v~~ vlnici
~~stěh.~~ Podle zpráví frankštáterský knižeti ze dne 7. května 1697 se však
 ukládalo, že by zapotřebí bylo 12 nosičů (krávků), každý 5 loket 14 centů
 zdělí, 18 coulou ^{hlutí} a, 3/4 lokte široký, ~~stěh~~ a ve výšce přes 20
 centů, již by nejen zapotřebí rozpočet o 114 zlatých, ale vyžadovány by byly
 zapůjčení do zdi, již ~~pro~~ ~~stěh~~ což by bylo také práci dosti nebez-
 pečnou, neboť jed- jest stěh a ležtal již nelegálními vorami
 utápná. Je to při tom nebezpečnější, že balustráda má být
 z kamene, a tudíž je velmi těžká; proto de Maggi navrhl železnou
 zábradlí kování z Vídně „wie solches in Italien bei dergleichen
 Althausen zu finden ist“ nebo balustrádu z dříví dubového,
 zpracovanou jako balustráda kamenná.

18. V. kniže usoudil, aby balustráda byla kovaná, a podle (nosičů)
 aby byla ^z dřívího dubového dříví udělány.

altánu končím kolem konce srpna 1697.

Č. 2

1557, září, 24. Praha

Ferdinand T. zavrhl návrhů s bratry Unguadly o hory a lesy hluboké
 na ten způsob, že měl jim Unguadly nebo jejího nástupce v dělení Hluboké
 předložit ~~detailní~~ detailní plán, na němž by byly uvedeny všechny lesy, cesty, a
 vše ostatní, jaké bylo v té době v Hluboké, a aby se v něm
 bylo vidět, jaké jsou lesy a nepotomní čes. vyjvíti se a podstatně favoriti měly
 tomu všem Unguadly a jejího nástupce jim posílni ze všech lesů hlubokých
 ke všem tím vyjvíti se a podstatně favoriti měly tomu všem
 lesy všech říčních, nyní v lesích měly splasiti se proti všem, což se
 jim k vyjvíti se hor. vyjvíti se dříví, již Unguadly a potřebovali pro vše
 si předání. Aby se toho nevyjvíti se, měl se k tomu personálně panství
~~u~~ vyjvíti se a ohrožení dřívího lesu k vyjvíti se, a když byl
 dříví vše nepotomní, tedy jesti podobně vězení tím s dřívího lesu
 k vyjvíti se lesy vyjvíti se bezúspěšně vyjvíti se Hlubokých.

Opis. c. p. Hlub. A. sch. 1

Příloha č. 10

Markusovo pověření přednostou kulturního oddělení Úřadu reparačního komisaře Republiky Československé ze 4. července 1920 s podpisem ministra zahraničí ČSR Edvarda Beneše.

PRESIDIUM
MINISTERSTVA VĚCÍ ZAHRANIČNÍCH
ČESKOSLOVENSKÉ REPUBLIKY.
Osobní oddělení.

Č. j. 16461 Pres.

V Praze, dne 4. července 1920.

Panu

Ph. Dr. Antonínu M a r k u s o v i ,
archiváři

t. č.

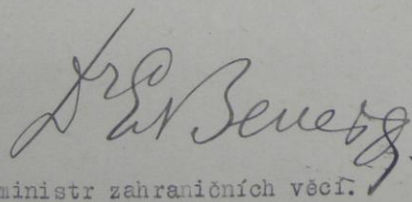
ve

V í d n i

V dohodě s ministerstvem školství a národní osvěty přiděluji Vás jako přednostu kulturního oddělení úřadu reparačního komisaře Republiky Československé ve Vídni.

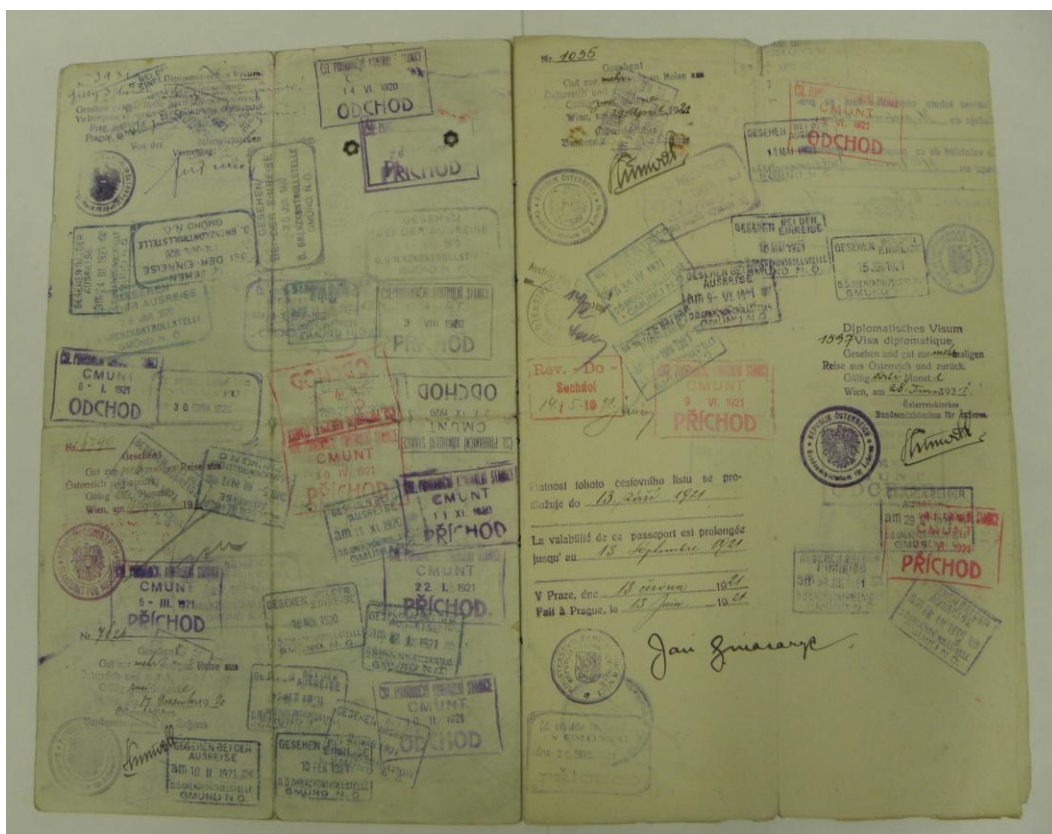
Po rozumu čl. V. statutu úřadu reparačního komisaře Republiky Československé zůstáváte ve svazku ministerstva školství a národní osvěty, které Vám bude nadále vypláceti služební požitky.

Zahraníční přídavek, který bude vyměřen, jakmile zde bude známa výše Vašich dosavadních požitků, bude Vám po dobu Vašeho přidělení úřadu reparačního komisaře vypláceti pokladna vyslanectví Republiky Československé ve Vídni dnem nastoupení služby u zmíněného úřadu.

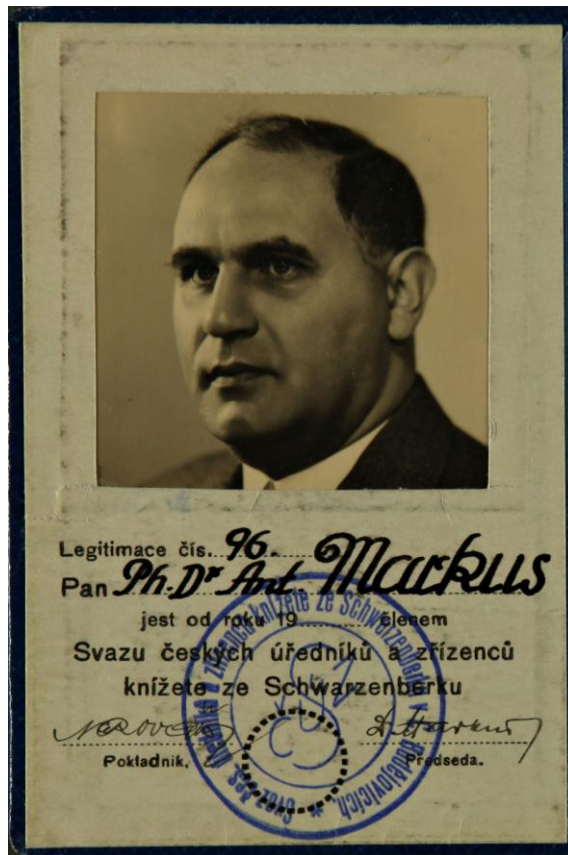
ministr zahraničních věcí.

Příloha č. 11 – Diplomatický pas Antonína Markuse s podpisem Jana Masaryka.

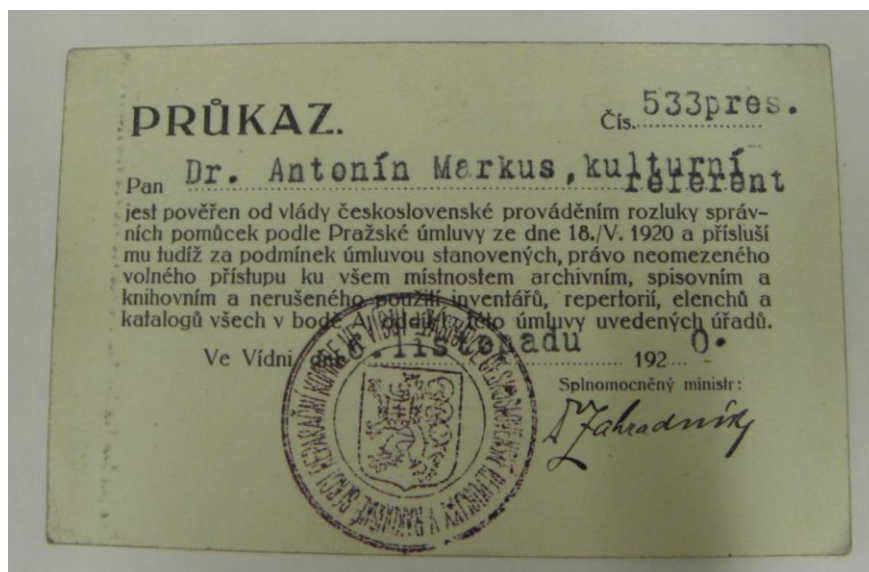
Příloha č. 12

Legitimace člena Svazu českých úředníků a zřízenců knížete ze Schwarzenberku v Českých Budějovicích.

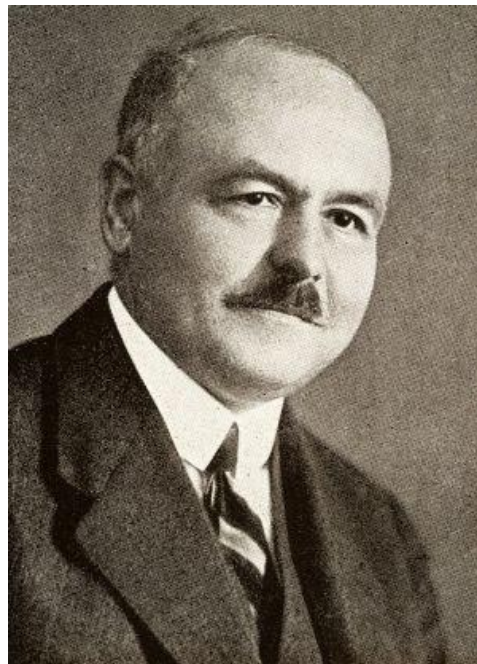

Příloha č. 13

Průkaz přednosta kulturního oddělení Úřadu reparačního komisaře Československé Republiky ve Vídni PhDr. Antonína Markuse.

Příloha č. 15 – Zdeněk Wirth.

Příloha č. 16

Skupinová fotografie pořízená 23. 8. 1933 v Mariánských Lázních.
Zleva: František Žákavec, Zdeněk Wirth, Jan Štenc a Antonín Matějček.

Příloha č. 17 – Werichova vila na pražské Kampě, Wirthovo bydliště v letech 1929-1940.

Příloha č. 18 – Wirthova busta umístěná před Werichovu vilou.

Příloha č. 18

Hrob rodiny Markusových na Olšanských hřbitovech v Praze.

Příloha č. 19

Kaple sv. Václava na návsi v Domaníně u Třeboně a její interiér s kopií obrazu „Kladení Krista Pána do hrobu“ od Karla Svobolinského.

XII. Jmenný rejstřík

AIGNER Jakub, povozník z Hluboké – 64.

ANDERKA, centrální ředitel – 160.

BALTUSOVÁ – 105.

BARBOŘÍK Arnošt, advokát JUDr. Adolfa Schwarzenberga – 133.

BARTOŠ Josef, děkan v kostele sv. Petra a Pavla v Nové Bystřici – 121, 156.

BATTISTA Karl Jakob (1766/1767-1825), schwarzenberský archivář. Roku 1814 byl pověřen vedením pořádacích prací v Českém Krumlově. Spolutvůrce zjednodušeného pořádacího systému, 1790-1816 podíl na uspořádání schwarzenberského archivu na Orlíku a v Českém Krumlově – 54.

BAUER Otakar (1901-1956), český historik – 219.

BAYER Pavel Ignác (kol. 1656-1733), stavitel a projektant z Jihlavy. Roku 1706 byl jmenován knížecím schwarzenberským stavitelem pro panství Třeboň, Hluboká, Vlčice, Drahonice a Postoloprty. Podle jeho návrhu byl v letech 1708-1713 postaven lovecký zámek Ohrada u Hluboké nad Vltavou – 16.

BAYER, prof. – 85.

BAYER, ředitel – 190.

BEDNÁŘ, stavitel – 107.

BEER Franz (1804-1861), vídeňský stavitel a architekt; Roku 1837 navrhl úpravu zámku Hluboká, která probíhala pod vedením F. Deworetzkého v letech 1840-1871. Podle jeho návrhu postaven též kostel sv. Jana Nepomuckého v Hluboké nad Vltavou – 13, 16, 152, 155, 156, 203.

BENDA Jaroslav (1882-1970), malíř, grafik, autor poštovních známek a plakátů. Od roku 1920 profesor na Uměleckoprůmyslové škole v Praze, v letech 1926-1928 rektorem tamtéž – 214, 219.

BERGL Josef (1874-1952), aktuár, v letech 1920- 1937 působil v Archivu ministerstva vnitra v Praze. Po roce 1918 byl činný při archivní a spisové rozluce – 90, 95.

BERKA Josef, kancelářský zřízenec v Ústředním archivu v Českém Krumlově – 166.

BERTHELOT Philippe Joseph Louis (1866-1934), francouzský diplomat. V letech 1904-1921 a 1924-1933 přednosta politického odboru francouzského ministerstva zahraničních věcí, poradce G. Clemenceaua na mírové konferenci v Paříži – 87.

BITTNER Ludwig (1877-1945), rakouský archivář a historik. Roku 1912 jmenován archivářem Haus-, Hof- a Staatsarchivu ve Vídni, od roku 1919 zástupce jeho ředitele a zároveň sekční rada. Později generálním říšským archivářem celého „Velkoněmecka.“ Po okupaci Československa v roce 1939 prosadil odvezení po roce 1918 rozloučeného archivního materiálu zpět do Vídně. Dne 2. dubna 1945 spáchal spolu se svou manželkou sebevraždu – 79, 93, 95.

BLASCHKO František, vrchní tajemník Ústředního ředitelství v Hluboké nad Vltavou – 166.

BODENSTEIN – 90.

BÖHM František (1890-?), český malíř. Vynikl jako odborník v nauce o barvě – 67, 100.

- BONDY** Leon (1860-1823), emeritní prezident Obchodní a živnostenské komory v Praze – 85.
- BOROVÍČKA** Josef (1885-1971), archivář. V letech 1908-1931 působil v Archivu země České, v letech 1945-1947 v Archivu ministerstva vnitra. Od roku 1922 zastával místo zemského archivního rady. V roce 1919 byl členem československé delegace na mírových jednáních v Paříži – 45, 47, 49, 53, 68, 75, 91.
- BOROVSKÝ** Karel Havlíček (1821-1856), básník, novinář a politik – 63.
- BOUDA** Jaroslav (1898-1919), malíř, žák prof. Hynaise – 192.
- BRÁF** – 90.
- BRANBERGER** Jan (1877-1952), historik světové hudby – 163.
- BRANIŠ** Josef (1853-1911), středoškolský profesor a historik umění. Od roku 1888 konzervátor c. k. Ústřední komise pro památky umělecko-historické pro okresy českobudějovický, kaplický, českokrumlovský a sušický – 1, 2, 3, 5, 12.
- BŘEZAN** Václav (1568-1618), rožmberský archivář a bibliotékář – 97.
- BUCHWALD** Conrad – 81.
- BUQUOY**, šlechtický rod – 103.
- CLÉMENCEAU** Georges (1841-1929), francouzský státník. V letech 1906-1909 a 1917-1920 zastával funkci francouzského premiéra – 86.
- COLLINO**, ministerský rada a prezidiální šéf – 93, 99.
- COLLOREDOVÉ** (později Colloredové z Wallsee a Colloredo-Mansfeldové), starý italsko-rakouský šlechtický rod. Do českých zemí přišli během třicetileté války – 165.
- CZARTORYSKI** Adam Jerzy (1770-1861), polský kníže, politik, spisovatel, mecenáš umění a kultury, syn zakladatelky Muzea Czartoryski v polském Krakově, kněžny Izabely Czartoryski – 192.
- ČAPEK** Jindřich ml. (1876-1927), sochař, konzervátor, zakladatel vědecké konzervace a restaurování památek u nás. Po roce 1918 mu byla svěřena ochrana a inventarizace inventáře Pražského hradu – 59.
- ČERNČICKÝ** z Kácova Jan (po 1460-1550), zakladatel Nového Města nad Metují – 156.
- ČERNÍN** Evžen (1892-1955), zeť knížete Jana Nepomuka ze Schwarzenbergu – jeho ženou byla Josefina Gabriela ze Schwarzenbergu (1895-1965). Roku 1927 adoptován bezdětným prastrýcem Františkem Černínem (1857-1932). Dědic hradecké větve rodu – 98, 126.
- ČERNÍNOVÉ**, šlechtický rod – 163.
- ČERNÝ** Antonín Bohumil (1868-1926), nakladatel a redaktor. Jeden ze zakladatelů Společnosti přátel starožitností českých – 26.
- ČERNÝ** Václav (1894-1962), archivář Ústředního zemědělsko-lesnického archivu v Praze v letech 1920-1955, od roku 1937 jeho přednosta. Historik specializovaný na dějiny venkovského lidu a zemědělství – 193.

- DEML** Jakub (1878-1961), český básník a prozaik – 156.
- DEWORETZKÝ** Damascus Franz (1816-1891), stavitel. Od roku 1856 vrchní stavební inspektor, od roku 1868 knížecí schwarzenberský stavební ředitel (až do svého penzionování roku 1891). Do roku 1845 spadá jeho návrh cottage v parku na Hluboké. Pro Schwarzenbergy navrhl roku 1867 úřednický dům, tzv. „Stöckel“ (Štekl) na Hluboké. Proslavil se především dostavbou zámku Hluboká –13, 16, 125, 159.
- DĚDEK** Bohumil (? -1932), architekt, schwarzenberský stavební ředitel v Českých Budějovicích – 64, 65, 100, 118.
- DĚTÁK** Jaroslav (1913-1987), lékárník v Hluboké nad Vltavou. Autor několika knížek o Hluboké nad Vltavou a celé řady turistických průvodců po jižních Čechách – 216.
- DIVIŠ** [?] – 201.
- DOBIÁŠ** Josef (1888-1972), profesor starověkých dějin na Karlově univerzitě Autor středoškolských učebnic a skript pro vysoké školy. Autor Dějin Pelhřimova (nedokončeny) – 150.
- DOLENSKÝ** Antonín (1884-1956), historik umění a knihovník Národního muzea v Praze – 26.
- DOSOUDIL** Josef (1885-1955), archivář v rodinném archivu Ditrichštejnů v Mikulově. V letech 1933-1938 smluvní archivář u továrníka Josefa Bartoně v Novém Městě nad Metují. Vedoucí Archivu města Brna 1939-1945. Jako odhadce židovského majetku byl v roce 1946 odsouzen Mimořádným lidovým soudem v Brně na 15 let vězení. V roce 1955 mu byl zbytek trestu prominut a byl odsunut do Německa – 155, 156, 167.
- DRAHOŇOVSKÝ** Josef (1877-1938), sochař, medailér a glyptik skla. Proslavil se zejména glyptikou a řezbou skla a drahých kamenů, případně jeho syn Vladimír Drahoňovský (1912-?) – 192.
- DRTINA** František (1861-1926), žák a stoupenec Masarykův. V letech 1918-1921 státní tajemník ministra školství a národní osvěty – 76.
- DVOŘÁK** Max (1874-1921), historik umění, syn lobkovického archiváře Josefa Dvořáka. Od r. 1902 přednášel dějiny umění na vídeňské univerzitě. Působil v Centrální komisi pro ochranu památek ve Vídni. Od roku 1905 generální konzervátor. V posledních letech svého života prezidentem rakouského státního památkového úřadu – 31, 79, 91, 105, 117.
- von ELTZ** Hein(d)rich, velkostatkář v Horním Rakousku – 154.
- EMLER** Jan (1877-1951), vystudovaný právník, též knihovník a památkář. Městský radní v Praze, který stál ve vedení Spolku Za starou Prahu. Mj. syn historika a archiváře Josefa Emlera – 14, 83, 88.
- ENGL**, major, kustod schwarzenberských sbírek –100.
- ENGLIŠ** Karel (1880-1961), významný český národohospodář. Člen Československé národní demokracie, poslanec Národního shromáždění (1918-1925), ministr financí (1920-1921, 1925-1931), guvernér Národní banky (1934-1938), rektor Univerzity Karlovy (1947) – 51.
- ERNST** Richard (1885-1955). Zabýval se gotickým tabulovým malířstvím. Jeho práce „Beiträge zur Kenntnis Tafelmalerei Böhmens im XIV. Und Anfang des XV. Jahrhunderts“ (1912) se zabývá Jihočeskou malířskou gotikou – 67, 98, 201, 203, 204.

- d' ESTE** František Ferdinand (1863-1914), následník rakousko-uherského trůnu, synovec císaře Františka Josefa I. – 105.
- FECHTNER** Eduard, dvorní rada a ředitel technické knihovny ve Vídni – 75, 92, 94, 95.
- FIALA** [?] – 85.
- FICKER** Julius (1826-1902), historik – 37.
- FLIEDER** Robert (1883-?). Na sklonku první světové války byl ve službách Maffie ve vídeňském parlamentu. Po vzniku ČSR organizoval spolu s Vlastimilem Tusarem nejprve likvidační, potom zastupitelský úřad ve Vídni. Roku 1921 byl jmenován mimořádným vyslancem a zplnomocněným ministrem ČSR ve Švýcarsku a zároveň stálým zástupcem u Svazu národů. V létě 1924 byl jmenován vyslancem ve Varšavě – 92, 203.
- FOLBER** František, výpravčí archivu v Třeboni – 166.
- FORCH** Martin (neznámo – 1814), v letech 1792-1814 ředitel schwarzenberských knížecích archivů a registratur se sídlem ve Vídni. V téže době zařizoval archivy na všech schwarzenberských panstvích. Byl tvůrcem ukládacího systému ve schwarzenberských archivech – 54.
- FORMÁNEK** Jaroslav, profesor – 163.
- FÖRSTER-STREFFLENER** – 91.
- FRIEDL** Antonín, v letech 1938-1952 ředitel Státního fotomeřičského ústavu – 214.
- FRIEDRICH** Gustav (1871-1943), archivář, historik, profesor PVH. Organizátor Státní archivní školy, redaktor Časopisu archivní školy, rektor Karlovy univerzity (1935-1936) – 36, 37, 62, 124, 130, 153.
- GLANZ** Josef (1795-1866), cizelér a medailér – 201.
- GROSS Hynek** (1859-1945), archivář Schwarzenberského ústředního archivu v Českém Krumlově, od roku 1931 archivní rada – 29, 58, 59, 61.
- GUTH** Karel (1883-1943), přednosta historicko-archeologického oddělení Národního muzea – 16, 17, 19, 25, 26, 30, 35, 45,
- HABRMAN Gustav** (1864-1932), český sociálně demokratický politik a žurnalista. V letech 1907-1918 poslanec říšské rady, od roku 1918 poslanec a od roku 1925 senátor Národního shromáždění. Ministr školství a národní osvěty v prvních třech československých vládách, v letech 1921-1925 ministr sociální péče – 51, 76.
- HABSBURKOVÉ**, šlechtický rod – 63.
- HADAČ** Václav (1891-1964), treboňský schwarzenberský archivář (1911-1947). Archivář Státního archivu v Třeboni (do 1959), od roku 1945 jeho přednosta – 15, 61, 106, 115, 166, 214.
- z HAMILTONU** Jan Jiří (1672-1737), malíř loveckých výjevů a zátiší. V letech 1706-1718 pracoval pro Schwarzenbergy, nejprve na Hluboké, poté v Třeboni – 16, 221, 222.
- HANZLÍK** Vojtěch (1877 - ?), podúředník. Spolu s A. Markusem působil v Úřadu zástupce ČSR v rakouské sekci reparační komise ve Vídni – 76, 88.

- HARLAS** František Xaver (1865-1947), historik umění a spisovatel. Od roku 1913 ředitel Muzea hlavního města Prahy – 81.
- von HARTENTHAL** Hartmann Emil (1856-1922), konzervátor a schwarzenberský stavební ředitel v Českém Krumlově (1907-1922) – 61, 62, 108.
- HAŠEK** Vladimír (1892-1968), od roku 1919 archivář ve schwarzenberském archivu v Českém Krumlově. V letech 1945-1949 přednosta, od roku 1950 vrchní archivář – 108, 166.
- HAUSDORF** Bedřich, vrchní správce schwarzenberské Administrace nemovitého majetku, obstaravatelské a tarifní kanceláře v Praze – 171.
- HEJNIC** Otokar (1851-1925), městský archivář v Kutné Hoře (1892-1924) – 61.
- HELPERT** Jaroslav (1883-1972), docent dějin výtvarného umění, ředitel Moravského zemského muzea (1923-1948) a archivář obce Potštejna (1940-1950) – 162.
- HELPERT** Josef Alexander (1820-1910). Stál v čele české a rakouské památkové péče, děd Jaroslava Helferta, případně Josef (1791-1847), profesor na Karlově univerzitě v Praze a praděd Jaroslava Helferta – 203.
- HELPERT** Vladimír (1886-1945), vůdčí osobnost hudební vědy. Profesor hudební vědy na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně a zakladatel Hudebního archivu Moravského zemského muzea – 137, 162.
- HELLICH** Josef Vojtěch (1807-1880), malíř historických výjevů, kostelních obrazů a podobizen. Od roku 1841 byl prvním kustodem sbírek Muzea Království českého – 17.
- HERAIN** Jan (1848-1914), stavební inženýr, historik, pražský konzervátor a od roku 1904 stavební archivář města Prahy. Osmnáct let byl předsedou Společnosti přátel starožitností – 22.
- HERBEN** Jan (1857-1936), Masarykův stoupenec – na jeho straně se účastnil diskuse o smysl českých dějin polemickým výpadem proti Gollovi a jeho žákům. Autor historických knížek a spisů – 52.
- HERMANN–OTAVSKÝ** Emanuel (1866-?), odb. přednosta ministerstva vnitra. Roku 1898 byl povolán do služeb ministerstva vnitra ve Vídni, kde působil v hodnosti ministerského rady jako přednosta českého administrativního odboru. Po roce 1918 jmenován odborovým přednostou v ministerstvu vnitra v Praze. Jako přednosta odboru IV. byl pověřen vedením mezistátních jednání s nástupnickými státy bývalé monarchie ve věcech archivních, nadačních a fondovních – 82.
- HERTL**, kancelářský sluha – 75.
- HILBERT** Kamil (1869-1933), český architekt a restaurátor. V roce 1899 převzal po Josefu Mockerovi dostavbu chrámu sv. Víta v Praze. Po roce 1918 byl pověřen ochranou staveb a mobiliáře Pražského hradu a přizván ke stavebním úpravám nutným k umístění nových úřadů do prostor Hradu – 59.
- HLÁVKA** Josef (1831-1908), architekt, stavitel a mecenáš – 192.
- HLOUŠEK**, filolog – 156.
- HOBZA** Antonín (1876 -?), právník a profesor Karlovy univerzity. V letech 1921-1922 byl šéfem právní sekce ministerstva zahraničních věcí – 78.
- HOHWANER** – 79.

- HOLEČEK** Josef (1853-1929), český spisovatel s regionálním zaměřením na jižní Čechy, překladatel a novinář. Představitel realismu, ruralismu a venkovské prózy. V rozmezí let 1897-1930 byla postupně vydávána jeho kronika Naši (10 svazků), popisující život v jihočeské vsi Stožice (Holečkovo rodiště) v první polovině 19. století. Edice jeho článků otištěných v průběhu tří let v časopise Zvon vyšla v roce 1922 pod názvem *Prvé třiletí Československé republiky* – 61.
- HOMÉR**, řecký básník, jemuž je připisováno autorství básní Illias a Odysseia – 38.
- HORNA** Richard (1892-1953), profesor právních a ústavních dějin československých na bratislavské universitě, na universitě pražské a na Vysoké škole obchodní – 219.
- HRDINOVÁ** – 214, 215.
- HREJZA**, správce Lobkovického paláce v Praze – 168.
- HRUBÝ** Václav (1885-1933), archivář v Archivu Národního muzea v Praze (1909-1922) – 53, 55.
- HUŇKOVÁ** – 178.
- HUYER** Reinhold (1850-1928), archivář Městského archivu v Č. Budějovicích (1895-1919) – 59, 60.
- CHALOUPECKÝ** Václav (1882-1951), archivář lobkovického rodinného archivu v Roudnici nad Labem (1907-1919), inspektor slovenských archivů a knihoven (1919-1938) a první zvolený archivář ČAVU – 51.
- CHYTL** Karel (1857-1934), od roku 1911 řádný profesor dějin umění, ředitel Uměleckoprůmyslového muzea v Praze – 75, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 88, 89, 90, 94, 97, 105.
- ILG** Albert – 97.
- JANÁK** Pavel (1882-1956), architekt. Spolupracovník Jana Kotěry a Josefa Gočára. Od roku 1921 profesorem na Uměleckoprůmyslové škole v Praze – 103, 111, 114.
- JANOTA**, prezidiální šéf – 79.
- JANOVSKÝ** František, spoluautor knihy „Zámek Hluboká nad Vltavou a zámek Ohrada s lesním a lovcím museem: stručný přehled dějinný a průvodce“ – 223.
- JANSA** Václav (1859-1913), ilustrátor, malíř krajinář, dokumentátor historických památek – 58.
- JAROSCHKA** Heinrich (1862-1925), od roku 1905 ředitel Schwarzenberského ústředního ředitelství v Hluboké nad Vltavou – 14.
- JEŘÁBEK** Karel (1899-1950), archivář lobkovického rodinného archivu v Roudnici nad Labem – 200.
- JEŘÁBEK** Luboš (1864-1937), ministerský rada. V roce 1911 vstoupil do služeb Centrální komise pro ochranu památek ve Vídni a stal se jejím sekretářem. Založil Zemský konservátorský úřad pro Království České a roku 1912 byl jmenován zemským konzervátorem. Krom jiného založil roku 1899 Klub Za starou Prahu (webové stránky Klubu uvádějí rok svého vzniku 1900). Ředitel Státního památkového úřadu v Praze – 17.
- KADLEC** Karel (1865-1928), první profesor dějin slovanského práva na Karlově univerzitě – 114.
- KAFFENDA**, malíř působící v 18. století – 59.
- KAISERŠAT** Jan, kancelářský zřízenec v archivu v Třeboni – 166.

- KALINA** Antonín (1870-1922), český politik a diplomat. Po vzniku ČSR předseda klubu národní demokracie v revolučním Národním shromáždění. Od května 1919 do prosince 1922 první čsl. vyslanec v Jugoslávii – 55.
- KAŇKA** František Maxmilián (1674-1766), stavitel a architekt. Roku 1718 přestavěl budovu Karolina do nynější podoby – 28, 55, 62.
- KAVAN** Jan (1905-1986), sochař. Mimo jiné získal první cenu v soutěži na podobu tumby sv. Václava pro chrám sv. Víta v Praze (1932) – 147.
- KAVAN** František, ředitel schwarzenberské Administrace nemovitého majetku, obstaravatelské a tarifní kanceláře sídlící v Praze II – 147.
- KAZBUNDA** Karel (1888-1982), archivář a historik. V letech 1921-1923 působil jako smluvní úředník MŠANO na Československém vyslanectví ve Vídni, kde se zabýval archivní rozlukou. Od roku 1924 byl archivářem Archivu ministerstva zahraničních věcí v Praze, od roku 1947 jeho přednostou. V letech 1939-1945 působil jako vrchní odborový rada v Archivu ministerstva vnitra – 75, 76, 78, 79, 81, 83, 84, 85, 86, 88, 89, 90, 92, 93, 95, 102, 108, 225.
- KAZIMOUR** Josef (1881-1933), středoškolský profesor a docent zemědělských dějin na české technice v Praze. Jeden z prvních metodicky vyškolených historiků. Věnoval se dějinám zemědělství. Organizátor zemědělského muzejnictví – 50, 51, 62.
- KIRCHMAYER** Andreas, vídeňský zámečník – 150.
- KLECANDA** Vladimír (1888-1946), archivář Archivu země České (1918-1928), od roku 1922 zemský archivář – 62, 122.
- KLICMAN** Ladislav (1867-1943), archivář v Místodržitelství v Praze (1896-1919), od roku 1905 archivním ředitelem. Od roku 1919 do roku 1934 působil v Archivu ministerstva vnitra. Od roku 1919 ministerský rada – 53, 55, 57, 65, 79, 83, 85, 91, 94, 124.
- KLOBUKOWSKI**, člen vídeňské reparační komise za Francii – 85, 87.
- KOMÍNEK** Karel (1868-?), referent korporací při vybudování vzorné smluvní úpravy v zemědělství v Čechách a celostátní smluvní úpravy v cukrovarnickém průmyslu – 52.
- KONÍČEK** Jan, ředitel ve výslužbě, člen kulturního referátu reparační komise, adjunkt pomocných úřadů – 25, 88.
- KOOS** Rudolf (1884-1929), archivář v Archivu Země české (1918-1929). Od roku 1925 zemský archivní rada. Správce Archivu České koruny – 87, 88, 89, 90, 92, 95, 105.
- KOPÁREK** z Protivína – 63, 64, 65.
- KOULA** Jan (1855-1922), architekt, kreslíř architektonických studií, profesor české techniky, znalec lidového a dekorativního umění, spisovatel – 11, 214, 215.
- KÖPL** Karel (1851-1932), městský archivář v Českých Budějovicích (1880-1884). Archivář Místodržitelství v Praze (1884-1918), od roku 1896 archivní ředitel – 65.
- KOUNIC** Václav Robert (1848-1913), politik a mecenáš brněnských vysokoškoláků. V roce 1908 daroval svůj palác vysoké škole v Brně a zřídil nadaci pro stavbu studentských, tzv. Kounicových kolejí. Pro své sociální smýšlení býval nazýván „rudý hrabě“ – 192.
- KOVAŘÍK** František (1865-1942), ministerský rada a ministr veřejných prací v úřednické vládě Jana Černého (1920-1921) – 75, 76, 82, 84, 108.

KOŽÍŠEK – 36, 48, 49.

KRAMÁŘ Vincenc (1877-1960), historik a sběratel umění. Ředitel Obrazárny Společnosti vlasteneckých přátel umění (1919-1939), která se později stala základem Národní galerie, a na jejíž formování měl rozhodující vliv. Zajímal se o moderní umění, hlavně francouzské. Soustředil se zejména na tvorbu Pabla Picassa – 54, 65, 67, 102, 116.

KRATZMANN Gustav (1812-1902), malíř podobizen a oltářních obrazů. Zabýval se i restaurováním obrazů – 64, 65.

KRČÍN Jakub z Jelčan a Sedlčan (1535-1604), jeden z nejznámějších českých rybníkářů. Od roku 1561 ve službách Rožmberků a od roku 1569 regentem rožmberského panství – 61.

KRČMÁŘ Jan (1877-1950), profesor soukromého práva Univerzity Karlovy. Ministr školství a národní osvěty (18. 3. - 12. 10. 1926, opět 1934-1936). Jako právní poradce ministerstva zahraničních věcí se zúčastnil legislativních prací na Versaillské mírové smlouvě – 83, 86.

KREJČÍK Adolf Ludvík (1877-1958), archivář působící v Moravském zemském archivu v Brně (1909-1919) a v Československém státním archivu zemědělském (1919-1936), jehož byl zakladatelem a od roku 1920 i ředitelem – 26, 49, 57, 86, 91, 110, 111, 112, 118, 121, 122, 124, 127, 166.

KRETZ František (1859-1929), sběratel, národopisec, novinář, zakladatel a první ředitel Slováckého muzea v Uherském Hradišti – 116.

KRNO Ivan (1891-1961), slovenský právník a diplomat. Člen mírové delegace v Paříži v roce 1919, kde spolupracoval na mírovém jednání s Maďarskem. Od roku 1920 legační rada čsl. vyslanectví v Paříži. Od roku 1948 žil v emigraci v USA – 114.

KROFTA Kamil (1876-1945), zemský stipendista ve Vatikánu (1899-1901), od roku 1912 zemský archivář. V letech 1919-1920 přechodně zaměstnán na archivním referátu MŠANO. Profesor rakouských a českých dějin se zvláštním zřetelem ke Slovensku. V letech 1920-1921 čsl. vyslanec ve Vatikánu, 1921-1925 ve Vídni, 1925-1927 v Berlíně a v letech 1936-1938 ministrem zahraničních věcí – 36, 37, 47, 49, 53, 55, 57, 62, 63, 111, 116, 121, 166.

KUČERA, profesor – 101, 103.

KUDRNA Otakar (1853-1940), advokát a starosta Netolic. Má zásluhy o uspořádání archivu města Netolice – 38.

KUCHYNKA Rudolf (1869-1925), úředník a později ředitel vinohradského magistrátu. Památkář a amatérský historik umění se specializací na malířství doby renesance, baroka a první poloviny 19. století. Od roku 1916 místním jednatelem Archeologické komise pro okresy Slaný, Kladno a Kralupy. Od roku 1918 konzervátorem MŠANO – 11, 17, 34, 35, 39, 59, 60, 144, 188, 211.

KUNEŠ – 152.

KÜHN Karl Friedrich (1884-1945), profesor architektury, estetiky a památkové péče. Od roku 1939 přednosta Památkového úřadu v Brně – 187.

KYBAL Vlastimil (1880-1958), historik a diplomat, docent (1911), mimořádný (1908) a později řádný profesor středověkých a novověkých dějin na pražské univerzitě (1919). Roku 1919 se stal diplomatem a působil postupně v Itálii, Brazílii, Argentíně, Španělsku a Portugalsku – 62.

- LÁBEK** Ladislav (1882-1970), zakladatel a dlouholetý ředitel Národopisného muzea Plzeňska – 170, 172.
- LAMPI** Jan rytíř (1751-1830), německý malíř italského původu. Od roku 1786 vyučoval na Akademii umění ve Vídni. Ve své tvorbě se zabýval hlavně portréty – 170.
- LANGER**, majitel kostela sv. Jošta v Českém Krumlově – 58.
- LICHTWARK**, autor knihy *Blumenkultus: Wilde Blumen* (Berlin 1902), která vyšla česky pod názvem *O kultu květin*, Praha 1916 (2. vydání) – 28.
- LINTNER** Jan (1909-1977), archivní asistent ve schwarzenberském archivu v Třeboni (1935-1945), archivář Městského archivu v Soběslavi (1949-1951) a správce muzea tamtéž. Odborný archivář Okresního archivu v Táboře (1960-1970) – 166.
- LIŠKA** Antonín (1900-1978), ředitel Muzea hlavního města Prahy, malíř-kubista a historik umění – 202.
- LOBKOVICOVÉ**, šlechtický rod – 163.
- LORENZ**, tajemník čsl. vyslanectví ve Vídni – 79.
- MACEK** Josef (1922-1991), historik zaměřený především na dějiny husitství, evropských reformačních hnutí a italské renesance. Ředitel Historického ústavu ČSAV (1952-1969), člen ÚV KSČ (1960-1969), poslanec Federálního shromáždění (1965-1970) – 210.
- MACKOVÁ** Anna (1887-1969), malířka, grafička a životní družka grafika Josefa Váchala. Její tvorba byla definována především technikou barevného dřevorytu – 192.
- MÁDL** Boromejský Karel (1859-1932), historik umění, docent a později profesor na Uměleckoprůmyslové škole v Praze. Autor monografií o Josefu Mánesovi (1905) a Mikuláši Alšovi (1912) – 80, 81, 82, 84, 88, 90, 91.
- MAGGI** Baltasar, též „mistr Majo“ (kol. 1550-1619/1629), italský architekt a stavitel, významný představitel manýrismu. Působil na rožmberském dvoře v Českém Krumlově a na dvoře pánů z Hradce. Provedl přestavbu zámků Český Krumlov, Bechyně, Jindřichův Hradec a Hluboká – 61.
- de MAGI** Giacomo Antonio (kol. 1651-1706), vlášský stavitel z Bruzelly v jižním Švýcarsku. Činný byl především v jižních Čechách, a to na schwarzenberských a eggenberských panstvích. Roku 1665 byl přijat knížetem Janem Adolfem do schwarzenberských služeb pro panství Třeboň a Hluboká. Pohřben byl u dominikánů v Českých Budějovicích. Na jeho místo knížecího stavitele byl po jeho smrti přijat Pavel Ignác Bayer – 16.
- MALÁT** Josef, stavitel a stavební správce schwarzenberské Administrace nemovitého majetku, obstaravatelské a tarifní kanceláře v Praze – 118.
- MÁLEK** Ivan (1909-1994), po roce 1952 se stal akademikem a vedl Biologický ústav ČSAV až do jeho rozdělení v roce 1961. Poté řídil z něj vzniklý Mikrobiologický ústav ČSAV – 219.
- MALOTA** Josef (1881-1922), archivář. Roku 1909 nastoupil do Haus-, Hof- und Staatsarchivu ve Vídni, kde se podílel na zpřístupnění bohemikálních fondů. Po roce 1918 mu připadla významná role při provádění archivní a spisové rozluky u rakouského ministerstva zahraničních věcí a archivní rozluky v Haus-, Hof- und Staatsarchivu – 75, 76, 84, 108.
- MÁNES** Josef (1820-1871), český malíř, který dvě desetiletí požíval přízně hraběte Bedřicha Silva-Tarouccy na zámku Čechy pod Kosářem na Hané – 154.

- MAREŠ** František (1850-1939), schwarzenberský archivář (1873-1924), od roku 1911 archivní ředitel – 2, 5, 9, 15, 16, 30, 35, 36, 37, 39, 41, 42, 47, 52, 56, 59, 60, 61, 62, 65, 66, 96, 98, 121, 134, 199, 221, 222.
- MAREŠ** František (1857-1942), filozof. V roce 1920 se zasadil o přijetí zákona č. 135/1920 – tzv. Lex Mareš, který řešil vztah mezi českou a německou částí pražské univerzity ve prospěch české. Ideový vůdce prvorepublikové Vlajky – 112.
- MAREŠ** Zdenko (?-1951), ministerský rada – 81, 84, 88, 92, 93, 94, 97, 99, 102, 103, 104, 105, 107, 108, 109, 111, 144, 147, 155, 156, 194, 201, 202, 203.
- MARET**, vrchní inženýr – 14.
- MARKUS** Ang., ministerský rada, strýc Antonína Markuse – 98.
- MARKUS** Jiří (1919-1994), syn Antonína Markuse – 125, 149, 181, 187.
- de MARRADAS** don Baltazar (1560-1638), císařský generál. V roce 1622 získal od císaře Ferdinanda II. panství spolu se zámek Hluboká – 15, 16, 59.
- MARTINEC** Zdeněk, vrchní inspektor státních drah – 86, 87.
- MARTINELLI** Anton Erhard (kol. 1684-1747), architekt a stavitel činný na Hluboké a na Českokrumlovsku. V roce 1721 se stal po Pavlu Ignáci Bayerovi dvorním stavitelem knížete Adama Františka ze Schwarzenbergu, u něhož do roku 1732 pobýval – 14.
- MAŠEK** František, radní v Domaníně – 101.
- MATĚJČEK** Antonín (1889-1950), historik umění, profesor na Akademii výtvarných umění (1920) a na Filozofické fakultě Karlovy univerzity (1927). V letech 1949-1950 přednosta odboru pro umění ministerstva školství, věd a umění v Praze – 154, 156.
- MATĚJKA** Bohumil (1867-1909), historik umění, univerzitní učitel. Zabýval se mj. barokní pražskou architekturou, malbou i plastikou. Jeho svazky Soupisu památek, na jehož vydávání se podílel, patřily k nejlepším – 16.
- MATOUŠ** František (1895-1975), historik umění. Od roku 1930 ředitel Městského muzea v Českých Budějovicích. Od 1. 7. 1945 působil jako odborový rada MŠANO – 190.
- MAXIMOVIČ** Rudolf (1886-1963), učitel a přírodovědec. Od roku 1919 expert pro ochranu přírody v tehdejší MŠANO. Od roku 1922 první profesionální pracovník (generální konzervátor) státní ochrany přírody v Československu – 142, 166.
- MAYR** Michael (1864-1922), rakouský historik a politik katolické orientace. Od roku 1892 archivář ministerstva financí. Docent (1895) a mimořádný profesor novějších rakouských dějin na univerzitě v Innsbrucku (1900). V roce 1920 předseda rakouské koaliční vlády, poté premiér prvního křesťansko sociálního kabinetu a zároveň rakouský ministr zahraničí – 115.
- MELICHER** Theofil (1860-1926), malíř historických a náboženských obrazů. Restaurátor starých fresek ve Vídni a v Jindřichově Hradci, obnovitel nástěnných maleb v románské rotundě sv. Kateřinyve Znojmě – 67.
- MENDL** Bedřich (1892-1940), archivář a historik působící v Archivu pro dějiny průmyslu, obchodu a technické práce v Praze (nyní archiv Národního technického muzea). Od roku 1934 prvním profesorem obecných dějin hospodářských a sociálních – 98, 106, 111, 116, 118, 119, 122.

- MERHOUT** Cyril (1881-1955), regionální historik spojovaný především se studiem a popularizací pražské Malé Strany. Od roku 1918 působil v nově zřízeném MŠANO a od roku 1928 vedl jeho památkové oddělení. Od roku 1936 přednostou Státního památkového úřadu pro Čechy a zemským konzervátorem. Angažoval se v Klubu Za starou Prahu – 219.
- MIKUSCHKOWITZ** Carl (1814 - 1870), schwarzenberský vrchní správce panství Chýnov, později jeho ředitel. Správce knížecího archivu na Hluboké. Autor topografické práce *Statistische und geschichtliche Übersicht der hochfürstlich Schwarzenbergischen Herrschaft Frauenberg*, I-II – 9, 16, 58, 59, 60.
- MILTNER** Jan Bohuslav (1841-1887), historik a středoškolský profesor, editor knihy *Volyňské paměti (1617-1647) Bartoloměje Prokopa* – 98.
- MORÁVEK** Jan (1887-1960), archivář. Roku 1919 byl pověřen delimitací z vídeňských archivů a knihoven. Měl značný podíl na delimitaci bohemik z Rakouska, na organizaci československého archivnictví i na přípravě archivního zákona. Byl činný i v oblasti státní památkové péče – 45, 68, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 83, 84, 85, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 97, 98, 99, 100, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 121, 122, 127, 142, 147, 160, 173, 177, 182, 190, 191, 193, 202, 225.
- MRKVAN** Tomáš, (1885 - ?), odborný rada ministerstva zemědělství, rodák z Jankova u Českých Budějovic – 129.
- MŮLLER** Karel, ústřední hospodářský ředitel, ředitel velkostatku a patronátní komisař v Hluboké nad Vltavou – 131.
- NAVRÁTIL** František (1903-1974), nejprve konceptní úředník, poté archivář schwarzenberského archivu v Třeboni (1934-1945). Archivář schwarzenberského Ústředního a posléze státního archivu v Č. Krumlově (1945-1972) – 154, 156, 166.
- NEDBAL** Oskar (1874-1930), tábořský rodák, skladatel, dirigent a violista. Do roku 1918 stál v čele vídeňského symfonického Tonkünstler orchestru. Po vzniku ČSR se stal ředitelem Slovenského národního divadla v Bratislavě – 83, 85.
- NEJEDLÝ** Zdeněk (1878-1962), historik, muzikolog, literární historik a politik. Předseda ČAVU a první předseda ČSAV. Ministr školství a osvěty (1945-1953), od roku 1946 člen ÚV KSČ – 222.
- NIEDERLE** Lubor (1865-1944), český archeolog, antropolog, etnograf a historik –16.
- NOSTIC**, příslušník šlechtického rodu – 116.
- NOVÁK** Arne (1880-1939), literární historik, kritik a esejista, syn spisovatelky Terézy Novákové. Od roku 1920 profesor na Masarykově univerzitě v Brně, od roku 1937 jejím rektorem – 54, 156.
- NOVÁK** Jan Bedřich (1872-1933), ředitel Archivu Země české v Praze (od 1916), později Zemského archivu tamtéž – 45, 61, 102.
- NOVOTNÝ** Kamil (1892-1959), úředník MŠANO, historik umění a výtvarný kritik – 61, 62, 63, 64, 67, 75, 84, 104, 106, 111, 127, 130, 169.
- NOVOTNÝ-KOLENSKÝ** Vojtěch (1881-1945), profesor na gymnáziu v Litomyšli, rodopisec a regionální historik – 50, 51.

NOVÝ Karel (1890-1980), vlastním jménem Karel Novák. Český prozaik a publicista. Od roku 1945 byl šéfredaktorem deníku Svobodné slovo, v letech 1952-1955 šéfredaktorem Státního nakladatelství dětské knihy, od roku 1956 působil jako spisovatel z povolání – 219.

von OECHELHAUSER Adolf Wilhelm Theodor (1852-1923), německý historik umění a pracovník památkové péče. V letech 1900-1922 organizoval a předsedal tzv. Dnům památkové péče – 65.

O' HEGERTA Karel, hrabě – 154, 155, 156.

OPOČENSKÝ Jan (1885-1961), archivář působící krátce ve schwarzenberském archivu v Třeboni (1909-1910), poté v Místodržitelském archivu v Praze (1910-1918), v Archivu ministerstva vnitra (1918-1920) a Archivu ministerstva zahraničních věcí (1920-1936). V posledně jmenovaném byl jeho přednostou. V letech 1940-1945 působil jako správce archivu a knihovny ministerstva zahraničí ČSR a soukromého archivu Edvarda Beneše v Londýně. Od roku 1949 působil v organizaci UNESCO v Paříži, kde také zemřel – 26, 53, 55, 64, 65, 84, 88, 93, 94, 102, 122.

OSSOLIŇSKI Jozef Makxmilián (1748-1826), polský bibliograf, historik a mecenáš umění.

Ze zrušených klášterů v Haliči vykupoval knihy, rytiny apod. a položil tak základ k bohatým sbírkám, které určil k veřejnému prospěchu. V roce 1809 založil ve Lvově knihovnu Ossoliňských – 192.

OSUSKÝ Štefan (1889-1973), slovenský diplomat a politik. Od října 1918 první čsl. diplomatický zástupce v Anglii a tamtéž řádným vyslancem (červenec 1919 - březen 1920). V letech 1919-1920 generální tajemník čsl. delegace na pařížské mírové konferenci. Za ČSR podepsal v červnu 1920 Trianonskou smlouvu. Od roku 1921 vyslancem ve Francii – 78, 87, 116.

PALACKÝ František (1798-1876), archivář, historik, historiograf, politik a filozof – 63.

PALDUS Josef (1863-1937), plukovník. V letech 1895-1918 archivářem v Kriegsarchivu ve Vídni, od roku 1914 představený jeho mapového oddělení. Po roce 1918 působil jako člen Úřadu zástupce Čsl. republiky v rakouské sekci reparační komise – 75, 77, 79, 81, 85, 88, 91, 103, 105, 108.

PALLAS František, ředitel schwarzenberské stavební sekce v Třeboni. Zřejmě prováděl stavební dozor nad stavbou nové kaple v Domaníně u Třeboně – 97, 98, 100, 103.

PALLIER Václav (1880-1947), ministerský rada. Jako Kroftův nástupce zastával funkci vyslance ve Vatikánu (3. 5. 1922 – 8. 6. 1928). Působil rovněž jako vyslanec v Maďarsku (2. 3. 1927 – 19. 4. 1933) – 83, 90.

PAŠTIKA František, vrchní lesní správce – 150, 159, 160.

PATKA Bohumil, ministerský rada, úředník MŠAO a od 1. února 1947 do října 1948 přednosta kanceláře NKK. Od 30. října 1949 byl penzionován, ale až do listopadu 1951 zůstal dále zaměstnancem kanceláře jako odborník na přejímání objektů do správy NKK – 193, 197.

PAVEL František, ředitel Státního fotoměřičského ústavu v Praze – 215.

PEČÍRKA Jaromír (1891-1966), historik umění. V letech 1916-1918 byl asistentem vídeňské Centrální komise pro zachování památek, následně koncipistou na MŠANO v Praze (1918-1920) a od roku 1920 profesorem dějin umění na státní Uměleckoprůmyslové škole v Praze, kde působil až do roku 1958 – 45.

- PEKAŘ** Josef (1870-1937), přední český historik přelomu 19. a 20. století, žák Jaroslava Golla, profesor a rektor Univerzity Karlovy – 37, 85, 124, 153, 156.
- PELIKÁN** Josef (1900-1956), původně středoškolský profesor, potom pracovník Státního historického ústavu, dlouholetý redaktor Časopisu Společnosti přátel starožitností českých – 219.
- PEŠINA** – 17, 149, 211.
- PICHA** Zdeněk, ředitel schwarzenberského Ústředního ředitelství v Hluboké nad Vltavou – 156, 172, 173.
- PILLER** Karel, vrchní finanční rada na Zemském finančním ředitelství v Praze – 98, 103.
- PISKAČ** Josef (1872-?), odborový přednosta v ministerstvu veřejných věcí v Praze – 78.
- PIRCHAN** Gustav (1881-1945), profesor obecných středověkých dějin. Archivář v Místodržitelském archivu v Praze (1907-1919), poté až do roku 1933 v Archivu ministerstva vnitra – 79, 89, 90.
- PÍŤHA**, primář nemocnice v Táboře – 165.
- PIŽL** Alois (1878-?), odborový přednosta ministerstva školství a národní osvěty, kde vedl sekci obchodních škol. Později mu bylo svěřeno veškeré odborné školství – 75.
- PLACHT** Otto (1890-1959), středoškolský profesor a významný úředník na MŠANO. Od roku 1936 tam zastával funkci vedoucího oddělení muzejnictví – 166, 168, 173, 200, 210.
- PLUHAŘ** Josef (1902-?), sekretář Agrární strany, kancléř a vyslanec Řádu maltézských rytířů – 85.
- PODLAHA** Antonín (1865-1932), světicí biskup a generální vikář, archeolog a historik umění, redaktor Památek archeologických – 16, 53, 57, 67.
- POCHE** Emanuel (1903-1987), historik umění, od roku 1933 pracovník v Uměleckoprůmyslovém muzeu v Praze. V letech 1948-1979 byl vedoucím pracovníkem Ústavu teorie a dějin umění ČSAV – 202, 204, 207, 212, 214.
- POLÁK** Jiří, místoředitel Škodových závodů – 167, 168, 188, 203.
- POLESNÝ**, Wirthův přítel – 38, 39.
- POLITIS**, řecký člen reparační komise – 87.
- POPELÁŘ**, dozorce dvorní knihovny ve Vídni – 97.
- POSPÍŠIL** Josef (1869-?), profesor gymnázia v Opavě a v Třeboni a ředitel první české státní reálky v Plzni. V Třeboni založil městské muzeum a vydal pojednání „Třeboňsko za povstání českého 1918-1922“ a „Památky Třeboně a okolí“ a „Klikov na panství chlumeckém“ – 98, 99, 100.
- PRAŽÁK** Albert (1880-1956), český literární vědec a profesor dějin české a slovenské literatury na Komenského univerzitě v Bratislavě. Československý politik a člen protinacistického odboje. V květnu 1945 stál v čele České národní rady a dohodl odchod německých vojsk z Prahy – 219.
- RADECKÝ** Theodor (1813-1878), generálmajor, syn maršála Jana Radeckého z Radče (1766-1858). Roku 1855 se oženil s vdovou prostého původu Josefínou Šafaříkovou – 201.
- RAŠÍN** Alois (1867-1923), ekonom, politik a první československý ministr financí – 61.
- RAUSCHER** Rudolf (1896-1941), profesor dějin středoevropského práva na bratislavské a potom na brněnské universitě – 219.
- REDLICH** Oswald (1858-1944), rakouský historik a archivář – 19, 20.

- RENNER Karl** (1870-1950), rodák z moravských Dolních Dunajovic, rakouský socialistický politik a publicista. První kancléř Rakouské republiky a od října 1919 též sekretář pro zahraniční záležitosti. Po obnovení rakouského státu v roce 1945 nejprve prvním kancléřem, poté prvním prezidentem Druhé republiky – 75.
- RIEGER** František Ladislav (1818-1903), vlastenec a významný český politik 19. století – 63.
- ROHRBACH** Vincent, stavitel. V roce 1835 vytvořil základní projekt přestavby zámku Hluboká ve stylu anglické novogotiky – 13.
- ROCH**, ministerský rada, zaměstnanec Státního pozemkového úřadu (VI. odbor) – 160.
- z ROŽMBERKA** Perchta (asi 1429-1476), dcera Oldřicha II. z Rožmberka, která je ztotožňována s tzv. Bílou paní – 166.
- RUNK** Ferdinand (1764-1834), schwarzenberský dvorní malíř (krajinomalba), učitel malby kněžny Pavlíny ze Schwarzenbergu i jejích dětí – 16, 52, 170, 171, 172, 203.
- SABINA** Karel (1813-1877), český radikální demokrat, publicista, spisovatel a literární kritik – 63.
- SEDLÁČEK** August (1843-1926), český historik, genealog, sfragistik a heraldik. Autor monumentálního díla „Hrady, zámky a tvrze království českého“ – 17, 35, 37, 56.
- SEDLÁČEK** Jan (1848-1916), schwarzenberský vrchní inženýr a stavitel na Hluboké – 5, 25, 29, 30, 55, 57, 58, 59, 61, 67.
- SEDLÁČKOVÁ**, vdova po Janu Sedláčkovi – 59.
- SEMRÁD** Friedrich Ferdinand (kol. 1704-1784), varhanář z Nové Říše, případně jeho syn Friedrich Joachim Semrád (1747 Sedlec u Prčice -1816), rovněž varhanář – 17.
- SETUNSKÝ** Antonín, od podzimu 1921 přednosta VI. osvětového odboru na MŠANO – 111, 112, 120, 122.
- SCHAGER** Albin von Eckartsau (1877-1941), právník. Po první světové válce byl sekčním šéfem v Generálním ředitelství osobních a rodinných fondů císařských, později byl Generálním ředitelem habsbursko lotrinského jmění – 79.
- SCHEICHL** Josef (1842-1927), bývalý učitel a správce zámku Hluboká – 9, 11, 13, 16, 19, 20, 41, 42, 55, 57, 63, 65, 125.
- von SCHLOSSER** Julius Alvin (1866-1938), pravděpodobně šéf dvorního muzea ve Vídni – 79.
- von SCHMERLING** Anton (1805-1893), rakouský politik a státník. Ministr spravedlnosti (1848-1851) a státní ministr (1861-1865). Měl významný podíl na tzv. únorové ústavě z roku 1861 – 63.
- SCHMIDT** Robert, autor knihy „Das Glas. Handbücher der Staatlichen Museen zu Berlin“ – 201.
- SCHÖNBERGER** Lorenz Adolf (1768-1847), malíř – 58.
- von SCHUBERT-SOLDERN** Fortunat (1867-1953), rakouský historik umění a prezident Spolkového památkového úřadu ve Vídni (Bundesdenkmalamt; 1928-1931) – 85.
- SCHWAMMENHÖFER** Josef, úřední sluha – 88.
- ze SCHWARZENBERGU**
- Adolf, JUDr. (1890-1950) – 133, 152, 154, 155, 156, 173, 192, 193, 200, 219.
  - Adolf Josef (1832-1914) – 30.
  - Bedřich (1809-1885) – 171.

- Eleonora, zvaná „Lori“ (1796-1848) – 179.
- Jan Adolf II. (1799-1888) – 166.
- Jan Nepomuk II. (1860-1938) – 9, 51, 69, 111, 112, 166.
- Pulina, rozená z Arenberku (1774-1810) – 16, 58, 170, 176, 179, 180, 201.
- Terezie, rozená z Trauttmansdorffu (1870 -1945) – 57.
- SCHWARZOVÁ** Ida, vnučka Antonína Markuse – 167.
- von SICKEL** Theodor (1826-1862), německý historik a zakladatel vědecké diplomatiky. V letech 1869-1891 řídil Institut für Österreichische Geschichtsforschung ve Vídni – 37.
- SIEGR** Josef, plukovní lékař a první manžel Josefíny Šafaříkové, podruhé provdané Radecké – 201.
- SIETZ**, pravděpodobně rakouský zástupce reparační komise – 91.
- SILVA-TAROUCCA** František Arnošt (1890-1943), poslední majitel zámku Čechy pod Kosířem na Hané, případně jeho otec František Josef II. (1858-1936), manžel Gabriely rozené ze Schwarzenbergu (1856-1934) – 154.
- ŠÍŠ František** (1878-1938), český politik, novinář, vydavatel a blízký spolupracovník Karla Kramáře. Člen Národního výboru (1918) a poslanec Revolučního Národního shromáždění (1918-1920). Roku 1915 založil časopis *Národ*, později šéfredaktorem *Národních listů* (1917-1931) – 51.
- SKALSKÝ** Gustav (1891-1956), od roku 1933 docent pro středověkou a novověkou numismatiku na Karlově universitě a po roce 1945 vědecký ředitel Národního muzea.
- SLÁNSKÝ** Bohuslav (1900-1980), malíř a profesor Akademie výtvarných umění v Praze, smluvní restaurátor Národní galerie v Praze. Restauroval a konzervoval obrazy starých mistrů – 173.
- SMRŽ**, třeboňský stavitel – 98, 100, 101, 108, 109, 114, 120.
- SOCHOR** Václav (1855-1935), malíř válečných výjevů a podobizen – 67.
- SOCHOR** Stanislav (1882-1959), architekt a významný pracovník památkové péče na Moravě. První přednosta Státního památkového úřadu v Brně – 156.
- SOLFFAZ** – 116.
- SOMMER** Otakar (1885-1940), první profesor římského práva na Univerzitě Komenského v Bratislavě. Přednosta oddělení pro obecné věci univerzitní a pro fakulty právnické a bohoslovecké při MŠANO (1919-1921) – 102, 219.
- SPRÁVNÝ** František (1872-?), kancelářský pomocník na československém vyslanectví ve Vídni, člen kulturního referátu reparační komise – 88.
- STAFENOVÁ** Eliška, lékařka v nemocnici Na Bulovce v Praze, schovanka Zdeňka Wirtha – 222.
- STANĚK** ze Želetavy – 62.
- STEFFENS** Peter, zhotovitel železné verandy na zámku Hluboká – 150.
- STEKLÝ** Antonín, správce zámku Šternberk – 196, 197.
- STLOUKAL Karel** (1887-1957), provizorní koncipista v Českém zemském archivu v Praze (1919-1920). Archivář v Archivu Národního muzea v Praze (1921-1935), kde od roku 1922 zastával funkci ředitele. Jeho odmítnutí postu kulturního referenta při reparační komisi mohlo souviset s tím, že v roce 1920 působil jako úředník zpravodajského oddělení na ministerstvu zahraničních věcí v Praze – 68.

- STOCKÝ** Jan (1897-1959), docent vodního stavitelství, kulturní pracovník a národohospodář.
Spolu s poslancem Rudolfem Beranem založil Národohospodářský sbor jihočeský (1925) – 129.
- STOWASSER** Otto Helmuth (1887-1944), rakouský archivář a historik. Od roku 1923 ředitel
Archivu města Vídně – 155.
- STRAKONICKÝ** Bartoloměj Prokop (?-1669), volyňský měšťan, zapisovatel a radní – 98.
- STRANGMÜLLER**, bratr provozovatele restaurace „Na obci“ v Hluboké nad Vltavou – 149, 153.
- STRIMPL** Ludvík (1880-1937), malíř a grafik. V letech 1922-1927 byl vyslancem v Belgii
a Lucembursku. V rozmezí let 1927-1937 zastával funkci šéfa protokolu prezidenta – 73, 75, 83.
- SUCHÝ** Lothar (1873-1959), novinář, překladatel, dramatik, básník a spisovatel. Dlouholetý zpravodaj
časopisu Venkov v Paříži, kde žil až do roku 1938 – 114.
- SUTNAR** Jaroslav (1873-?), ředitel Zemské a univerzitní knihovny v Brně. Působil rovněž jako
knihovnik ve vídeňské univerzitní knihovně – 92, 94, 95.
- SVĚTECKÝ** Petr Kašpar (1708-1788), zeměměřič a místoarchivář v třeboňském schwarzenberském
archivu (1746-1753) – 16, 214, 215.
- SVOLINSKÝ** Karel (1896-1986), malíř, grafik, ilustrátor a scénograf – 192.
- ŠAFAŘÍKOVÁ** Josefina, druhá manželka generálmajora Theodora Radeckého, syna maršálka
Radeckého – 201.
- ŠÁMAL** Přemysl (1867-1941), přednosta kanceláře prezidenta republiky (1919-1938) – 98, 99.
- ŠITTLER** Eduard (1864-1932), žižkovský farář a vyšehradský kanovník. Věnoval se historické
archeologii a spolupracoval s Antonínem Podlahou na Soupisu památek několika
středočeských okresů – 11.
- ŠMERAL** Bohumír (1880-1941), český sociálnědemokratický, později československý komunistický
politik, novinář a publicista, zakladatel Komunistické strany Československa – 63.
- ŠOLC** Karel (1836-1889), zakladatel „Nakladatelství Karel Šolc“ působící v letech 1871-1926
v Kutné Hoře a v Praze – 14.
- ŠPANIEL** Otakar (1881-1955), akademický sochař, řezbář, medailér a profesor na Akademii výtvarných
umění v Praze – 192, 216.
- ŠPANILOVÁ**, manželka Otakara Španiela – 216.
- ŠRÁMEK** Jan (1870-1956), politik a duchovní. V lednu 1919 se zasloužil o vznik Čsl. strany lidové
(ČSL), ve které se sjednotila většina katolických proudů v českých zemích. Jan Šrámek byl
pak nepřetržitě jejím předsedou. Jako člen Pětky patřil k nejdůležitějším politikům v ČSR – 63.
- ŠRÁMEK-HUŠEK** Rudolf (1907-1962), významný český hydrobiolog a ornitolog. V letech
1950-1958 vedoucím Hydrobiologické laboratoře Ústředního ústavu biologického v Sedlici
u Blatné, přestěhované roku 1952 do Třeboně. Poté ředitel Botanického ústavu ČSAV
v Třeboni – 216, 219.
- ŠTEFÁNIK** Milan Rastislav (1880-1919), slovenský politik, jediný československý ministr války,
generál francouzské armády, astronom – 116.
- ŠTECH** Václav Vilém (1885-1975), profesor dějin umění na pražské Akademii výtvarných
umění – 45, 49, 67.

ŠTENC Jan (1871-1947), redaktor, nakladatel, publicista a majitel grafického závodu v Praze – 14, 15, 16, 59, 153, 221.

ŠTERNBERKOVÉ, šlechtický rod – 163.

ze **ŠTERNEKA** Karel Doudlebský (1791-1828), právník, Battistův odchovanec. Spoluzařizoval uspořádání archivů na schwarzenberských panstvích a statcích v severních Čechách a od roku 1820 tyto práce řídil – 54.

ŠUSTA Josef (1874-1945), významný český historik a čelný představitel Gollovy školy. V letech 1920-1921 byl v úřednické vládě J. Černého ministrem školství a národní osvěty. V roce 1939 se stal prezidentem České akademie věd a umění – 36, 37, 41, 42, 82, 102, 105, 112, 122, 124, 129, 153, 156, 166, 188, 189, 195.

ŠUSTA Václav (1871-1956), ředitel panství Netolice (1917-1923), poté ředitel rybníčního hospodářství třeboňského panství – 66.

ze **ŠVAMBERKA** Adam (1602-1664), poslední příslušník rodu, jeho úmrtím Švamberkové vymírají po meči – 61, 62.

TANNICH Karel (1883-1975), archivář Schwarzenberského ústředního archivu v Českém Krumlově a od roku 1940 jeho ředitel – 58, 166, 170, 171, 177, 179, 180, 199.

TEPLÝ František (1867-1945), černínský archivář v Jindřichově Hradci (1909-1923) – 32, 63, 103, 120.

TILTZ – 109.

TOBIŠ Karel, vicepreident zemské školní rady v Praze, člen Úřadu zástupce Československé republiky v rakouské sekci reparační komise ve Vídni – 75, 76, 79, 83, 85, 93, 94, 98, 99, 105.

TRÄGER Adolf (1888-1965), zakladatel novodobého jihočeského výtvarného umění. Jeho vrcholná díla jsou „Konec zimy v Českém Krumlově“ a „Jaro v Českém Krumlově“ – 58, 108.

TREŤJAKOV Pavel Michajlovič (1832-1898), moskevský obchodník, sběratel a mecenáš umění. Založil Treťjakovskou galerii, kterou roku 1881 zpřístupnil veřejnosti a v roce 1892 ji věnoval městu Moskvě – 192.

TRNKA Matěj (1892-?), rolník z Dunovic na Strakonicku, poslanec Národního shromáždění za Národní obec fašistickou (19. 5. 1935-21. 3. 1939). Během druhé světové války působil ve výboru Národního souručenství v jižních Čechách – 68.

TUŽINKA – 116.

UNGNAD ze Suneku Ondřej (1499-1557), v letech 1534-1551 majitel zámku Hluboká – 15, 155, 156.

VÁCHAL Josef (1884-1969), malíř, grafik, řezbář a spisovatel – 192.

VALÍČEK, osvětový referent při ONV ve Šternberku – 197.

VALOUCH Miloslav (1878-1952), středoškolský učitel matematiky, po vzniku ČSR úředník, posléze odborový přednosta MŠANO – 90, 95, 106, 107, 108, 109, 111.

VÁŇA Jiří, redaktor – 199.

VELEMÍNSKÝ – 101, 103, 112.

VERSBACH Edwin, ministerský tajemník v rakouském spolkovém ministerstvu pro zahraničí – 105.

- VIK** Karel (1883-?), malíř a grafik. Od roku 1914 tvořil dřevoryty, v kterých zvláště vynikal.
Spoluautor knihy „Praha v barevných dřevorytech“ – 185.
- VILÉM II.** Pruský (1859-1941), poslední německý císař a pruský král (vládl v letech 1888-1918).
Pocházel z braniborské větve Hohenzollernů – 63.
- VOJTÍŠEK** Václav (1883-1974), archivář v Archivu hl. města Prahy (1908-1948) a organizátor
československého archivnictví. Ředitel Státní archivní školy (1945-1950), od roku 1928
profesor PVH a zakladatel československé kodikologie – 39, 113.
- VOLF** Josef (1878-1937), ředitel knihovny Národního muzea nebo Miloslav (1902-1982),
archivář českého zemského archivu – 88, 162.
- VONDRUŠKA**, truhlářský mistr – 152.
- VYDROVÁ** – 201.
- WALDSTEINOVÉ**, starý český šlechtický rod – 103.
- WANKEL** Jindřich (1821-1897), lékař. Významný moravský archeolog a speleolog.
Jeho vnukem byl archeolog a speleolog prof. dr. Karel Absolon – 48.
- WANKLOVÁ** Madlena (1865-1922), národopisná pracovnice, autorka odborných statí o dokladech
lidového umění. Od 1914 první odborná síla na lidovědném oddělení Františkova muzea v Brně
(dnes Moravské zemské muzeum) – 48, 49.
- WEICHSELGÄRTNER**, vládní rada – 79.
- WEINGART** Miloš (1890-1939), český jazykovědec – slavista. Od roku 1927 profesor na Karlově
universitě. Zabýval se staroslověninou a studiem byzantsko-slovanských vztahů – 219.
- WILHELM** – 115.
- WILLENBERG** Johann (1571-1613), slezský rytec a malíř – 15, 16.
- WINDT**, bývalý ředitel státního knihoskladu, vládní rada – 83, 85.
- WINGELMÜLLER** Georg (?-1848), vídeňský architekt a liechtensteinský dvorní stavitel.
Podle jeho návrhu byla provedena novogotická přestavba zámku Lednice – 152.
- WINKLER** Erich, smluvní úředník MŠANO, působil v Úřadu zástupce Čsl. republiky v rakouské
sekci reparační komise ve Vídni – 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89,
90, 91, 93, 95, 99, 103, 105, 108, 176, 219.
- WINTER**, pravděpodobně zaměstnanec muzea v Liberci – 202.
- WIRTH** Zdeněk ml. (1914-1932), syn Zdeňka Wirtha – 54, 117, 125, 132, 140, 141, 145, 173.
- WIRTHOVÁ** Božena, provdaná Perglová (1919-?), dcera Zdeňka Wirtha označovaná jako Bojda – 57,
117, 132, 141, 149, 157, 160, 161, 163, 164, 169, 175, 177, 178, 186, 191, 194, 196, 201, 206, 207,
211, 218, 219, 221, 222, 224.
- WIRTHOVÁ** Růžena (?-1949), manželka Zdeňka Wirtha – 164.
- WOLF** – 91.
- WOOD**, anglický člen reparační komise – 85.
- WÚRBS** Karel (1807-1876), malíř a kreslíř. Věnoval se malbě krajin, zejména pohledům
na architekturu, na kámen kreslil obrazy českých hradů – 17.

- ZAHRADNÍK Bohdan (Isidor)** (1864-1926), český politik, jeden z organizátorů převratu 28. října 1918 v Praze. V letech 1920-1921 československý zplnomocněný ministr u mezinárodní reparační komise ve Vídni – 68, 70, 71, 72, 75, 82, 87, 92, 93, 105, 108, 117.
- ZAJÍČEK**, zaměstnanec československého vyslanectví – 92.
- ZENKER**, kustod schwarzenberských sbírek na Hluboké – 149.
- ZÍBRT** Čeněk (1864-1932), historik, editor, bibliograf, folklorista a etnograf.
 Profesor a docent všeobecné kulturní historie – 26.
- ŽÁKAVEC** František (1878-1937), filolog, výtvarný kritik, historik umění a profesor na Komenského univerzitě v Bratislavě. Jeho hlavním zájmem bylo české malířství, zejména osobnosti Josefa Mánesa, Mikoláše Alše, Jana Preislera a Maxe Švabinského – 85.
- ŽALUD** Augustin (1872-1928), tajemník a později ředitel Národopisného muzea v Praze – 49.
- ŽIKEŠ** Vladimír (1906-1980), nakladatel, knihkupec, antikvář, organizátor výstav knižního umění, prodejce grafické tvorby, pořadatel aukcí grafiky a bibliofilii – 167, 168, 170, 171, 176, 177, 178, 180.
- ŽIŽKA** Václav, redaktor Československého rozhlasu – 187.

Webové zdroje použité k tvorbě rejstříku:

- <http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=45084>
- <http://www.pamatniknarodnihopisemnictvi.cz/cs/pruvodce-po-fondech-la-seznamy.php?id=272&sk=d>
- <http://www.pamatniknarodnihopisemnictvi.cz/cs/pruvodce-po-fondech-la-seznamy.php?id=1240&sk=n>
- <http://www.libri.cz/databaze/kdo20/search.php?zp=5&name=KRAM%C1%D8+VINCENC>
- <http://www.libri.cz/databaze/kdo18/search.php?zp=9&name=NIEDERLE+LUBOR&vic=1>
- <http://www.zastarouprahu.cz/>
- <http://www2.udu.cas.cz/archiv/kuchynka/kuchynka2.html>
- <http://www2.udu.cas.cz/archiv/kramar/uvod.html>
- http://www.cbvk.cz/text-izdroje/regionalni_vyroci_kulata.php?year=2015
- http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=445
- http://www.encyklopedie.ckrumlov.cz/docs/cz/mesto_histor_malirs.xml
- http://www.encyklopedie.ckrumlov.cz/docs/cz/osobno_adotra.xml
- <http://www.biographien.ac.at/oeb1?frames=yes>
- <http://www.prostor-ad.cz/pruvodce/praha/vuva/herain.htm>
- http://is.muni.cz/th/179689/ff_m/dipl_prace.txt
- <http://www.mc-galerie.cz/admin/files/archiv/Kramar-Vincenc.pdf>
- http://en.wikipedia.org/wiki/Ivan_Krno
- <http://www.osobnosti.sk/index.php?os=zivotopis&ID=1625>
- www.sibek.cz/tomas/studium/zikes/